ספרי מוסר

# בעיקבתא דמשיחא

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

## בעיקבתא דמשיחא

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בעיקבתא-דמשיחא/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**חלק א - אחרית הימים** ..... 5
הקדמה ..... 5
פרק ב - מה תפקידנו היום? ..... 17
פרק ג - רוח הקדש - על דורנו! ..... 19
פרק ד - נסיון האמונה בדור האחרון ..... 26
פרק ה - על אמונה יש להתאמן! ..... 32
פרק ו - עצות לשמירת האמונה וחזוקה ..... 36
פרק ז - אחרית הימים (שאלות ותשובות) ..... 44
פרק ט - הדור האחרון - דורו של משיח - חשוב וחביב יותר מכל הדורות ..... 57
פרק י - כהיום כל הנשמות הם גלגולים ..... 58
פרק יא - לאחר "והנעותי וכו' בכברה" יוכלו הכל לזכות לגאלה ..... 58
פרק יב - "תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו" ..... 59
פרק יג - צירי עקבתא דמשיחא דומים בכל פרטיהם לצירי לדה ..... 59
פרק יד - עת לעשות לה' בשעה שהפרו תורתך ..... 59
פרק טו - סבת הדבר שגלגל הזמן מסתובב במהירות הבזק בזמנינו ..... 60
פרק יז - החפץ חיים מגדיר את גדל חבלי המשיח שיהיו קדם הגאלה ..... 61
פרק יח - "יעסק" פרושו - התמסרות ..... 61
פרק יט - כל צרה של יהודי היא חלק מהגלות והכל יצטרף לחשבון ..... 62
פרק כ - גורלם של היהודים ומשפחותיהם בימי עקבתא דמשיחא ..... 62
פרק כב - הסימנים כבר נתקימו ..... 63
פרק כג - בתחבולות תעשה אמונה ..... 63
פרק כה - סבת התגברות כחות הסטרא אחרא בימינו ..... 64
פרק כו - במלחמה השלישית יסבלו כלם חבלי משיח ..... 64
פרק כז - הערב רב - זרע עמלק - שהתערבו בישראל פגעו בכח הבושה שלו ..... 66
פרק כט - במה אפשר בדור כזה לזכות למשיח? ..... 67
פרק ל - עז אמונתו החיה והשתוקקות החפץ חיים לביאת משיח ..... 68
פרק לא - בחמשים שנה אנחנו כבר קרובים יותר למשיח ..... 69
פרק לב - אודות המלחמות האחרונות שקדם ביאת משיח ומי שינצל לבסוף ..... 69
**חלק ב - בכור העוני** ..... 70
**חלק ג - הסתפקות** ..... 132
**חלק ד - שאלות ותשובות בנושא "ההסתפקות"** ..... 152

**חלק ה - שאלות ותשובות בנושא "גלות וגאולה"** ..... 159

**הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי**

**בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א**

נסיונותיו ותפקידו של דור אַחֲרִית הַיָּמִים, היסורים, העוני, הבלבול, השקר והאמת, גלות, גאולה, הסתפקות.

# חלק א - אחרית הימים

בּוֹ יְבֹאַר נְבוּאוֹת ורוה"ק מֵרַבּוֹתֵינוּ עַל דּוֹרֵנוּ, וּמַה תַּפְקִדֵנוּ הַמְיֻחָד בְּדוֹר זֶה

## הקדמה

### מהות מלחמת גוג ומגוג

כְּתַב הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ (שמות ג, ח), שֶׁבְּסוֹף הַיָּמִים יִתְנַסּוּ עַם יִשְׂרָאֵל וְיִתְמוֹדְדוּ עִם שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה לְהוֹצִיא בְּלָעָם מִפִּיהֶם, כְּלוֹמַר לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת וְנִיצוֹצוֹת קְדֻשׁ שֶׁנִּבְלְעוּ וְנִשְׁקְעוּ בְּמַעֲמַקֵּי תְּהוֹם שֶׁל הַטֻּמְאָה, שֶׁלְּקַחְתָּם לְהַבְטִיחַ לְעַצְמָהּ חַיּוּת וְקִיּוּם וְהִשְׁקִיעָתָם בְּמַעֲמַקֵּי בֵּית סְתָרֶיהָ וּגְנָזָתָם שָׁם לְאַבְטֵחַ לְעַצְמָהּ קִיּוּם וְהַעֲמָדָה, וַעֲבוֹדָתֵנוּ תְּהֵא בְּסוֹף הַיָּמִים - כֵּיוָן שֶׁבָּזֶה תְּלוּיָה גְּאֻלָּתֵנוּ מִצַּד אֶחָד וְחִסּוּלָם מֵאִידָךְ - לְדָלוֹת אֶת אוֹתָן נְשָׁמוֹת עֲשׁוּקוֹת הַגְּנוּזִים בְּמַעֲמַקֵּי תְּהוֹם רַבָּה - כֹּחוֹת הָרֶשַׁע וְהַטֻּמְאָה.

וּמְבֹאָר בְּסֵפֶר "עֲשִׁירִית הָאֵיפָה" לָרַב מִקָּאמַרְנָא, שֶׁשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה מַהוּתוֹ הִיא כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְיָדוּעַ מֵהָ"חֵפֶץ חַיִּים" זצוק"ל וּמֵעוֹד גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עִקַּר מַהוּת מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג וְעִקַּר סַכָּנָתָהּ שֶׁל מִלְחָמָה זוֹ הַמַּרְעִידָה כָּל לֵב, הִיא מִלְחֶמֶת הָאֱמוּנָה לְעֻמַּת הַכְּפִירָה, בָּהּ יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ רַבִּים, וְהַצְּרוּף יְהֵא חַד וּבָרוּר עַל כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה לִבְּחִין בְּבְחִינוֹת קְשׁוֹת שֶׁל אֱמוּנָה וּתְמִימוּת, וְרַק נְשָׁמָה אֲשֶׁר תַּעֲמֹד בְּיַצִּיבוּת הָרוּחַ בִּפְנֵי כָּל הָרוּחוֹת הָעַזּוֹת שֶׁיְּנַשְּׁבוּ, הִיא תִּהְיֶה בַּת מָלְךְ לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּבְשׁוּבוֹ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים.

וְאִלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ בְּשֵׁמוֹ שֶׁל ה"חֵפֶץ חַיִּים" מֵאֵת הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק ר' שְׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן הַכֹּהֵן זצ"ל:

הַמַּשְׁגִּיחַ רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵין זצ"ל הָיָה מַשְׁמִיעַ "וַעַד" לְאַבְרְכֵי הַכּוֹלֵל. פַּעַם אַחַת סִפֵּר שֶׁשָּׁמַע שֶׁה"חֵפֶץ חַיִּים" אָמַר כִּי תִּהְיֶה מִלְחָמָה שְׁנִיָּה שֶׁכְּנֶגְדָּהּ מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה תֵּרָאֶה כְּמוֹ מִשְׂחָק.

אֵימָה וּפַחַד נָפְלוּ עַל כָּל הַשּׁוֹמְעִים - וַאֲנִי הֵעַזְתִּי לִשְׁאֹל אֶת הַמַּשְׁגִּיחַ, תּוֹךְ בַּקָּשַׁת מְחִילָה: בִּשְׁבִיל מַה צְרִיכִים לְדַבֵּר דְּבָרִים כֹּה קָשִׁים? צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה שֶׁהָיְתָה שֶׁלֹּא יָבוֹא גְּזַר דִּין כָּזֶה, וְלָמָּה לוֹמַר דְּבָרִים כְּאֵלֶּה?

הַמַּשְׁגִּיחַ נַעֲשָׂה נִלְהָב כְּעַמּוּד אֵשׁ, וְאָמַר: אַתָּה בְּכָל לֹא הֵבַנְתָּ בַּמֶּה מְדַבֵּר וְאֶל מַה הִתְכַּוֵּן ה"חָפֵץ חַיִּים" בִּדְבָרִים אֵלֶּה. "הֶחָפֵץ חַיִּים" הִתְכַּוֵּן בְּעִקָּר לְכָךְ שֶׁיִּהְיֶה חֹשֶׁךְ בָּאֱמוּנָה. הַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה מְשֻׁחָק מוּל הַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשֵּׁנִיָּה, וְהַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁתִּהְיֶה בַּמִּלְחָמָה הַשְּׁלִישִׁית - כָּל מַה שֶּׁהָיָה קֹדֶם יֵרָאֶה כְּמִשְׂחָק, וַאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים כָּעֵת בְּעִצּוּמָהּ שֶׁל הַמִּלְחָמָה הַזּוֹ! בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הֶסְתֵּר הַפָּנִים הַזֶּה מִמִּלְחָמָה לְמִלְחָמָה, שׁוֹלְחִים גַּם קְצָת רוֹבִים - אֲבָל לֹא זֶה הוּא הָעִקָּר שֶׁל הַמִּלְחָמָה. (מספר "שאל אביך ויגדך")

וּמִי יוֹדֵעַ עַד הֵיכָן נִתְנַסָּה בְּמִלְחֶמֶת אֱמוּנָה זוֹ, שֶׁהִיא עִקַּר מַהוּתָהּ שֶׁל מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, מִי יוֹדֵעַ עַד כַּמָּה תִּתְהַדֵּק הַחֲגוֹרָה עַל צַוָּארֵינוּ לִהְיוֹת מִתְנַסִּים וְנִבְחָנִים עַד כַּמָּה אֱמוּנָתֵנוּ כֵּנָה וַאֲמִתִּית, מִי יוֹדֵעַ לְאָן נִצְטָרֵךְ לִבְרֹחַ כְּדֵי לִשְׁמֹר עַל עַצְמֵנוּ וְעַל בְּנֵי בֵיתֵנוּ כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מִכֹּחוֹת הָרַע שֶׁיְּנַסּוּ לְהִשְׁתַּלֵּט בִּמְלֹא הַתֻּקֶף בְּסוֹף הַיָּמִים.

וּמִסְתָּמָא הוּא הַמְבֹאָר בְּמִדְרָשׁ רַבָּה עַל הִצְטָרְכוּתָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לֵילֵךְ בְּסוֹף הַיָּמִים לְמִדְבַּר יְהוּדָה, וּלְהִתְחַבֵּא שָׁם בִּמְעָרוֹת צוּרִים וּבִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים בְּמֶשֶׁךְ מ"ה יוֹם כְּדֵי לְהִמָּלֵט מֵאוֹתָן כֹּחוֹת שַׂעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה.

וְהִנֵּה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ רַבָּה (שִׁיר הַשִּׁירִים פָּרָשָׁה ב' אוֹת ג')

"דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי. מַה צְּבִי זֶה נִרְאֶה וְחוֹזֵר וְנִכְסֶה, נִרְאֶה וְחוֹזֵר וְנִכְסֶה - כָּךְ גּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן נִגְלֶה לָהֶם וְחוֹזֵר וְנִכְסֶה מֵהֶן. וְכַמָּה נִכְסֶה מֵהֶן? אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (דניאל יב) "וּמֵעֵת הוּסַר הַתָּמִיד וְלֻתַּת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם יָמִים אֶלֶף מָאתַיִם וְתִשְׁעִים" וּכְתִיב (שם)" אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ לְיָמִים אֶלֶף שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה". אֵלּוּ יְתֵרִים מֵאֵלּוּ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן קָצְרָתָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אֵלּוּ מ"ה יוֹם שֶׁהוּא נִכְסֶה מֵהֶם, וְאוֹתָן הַיָּמִים יִשְׂרָאֵל קוֹטְפִים מַלּוּחִים וְשָׁרְשֵׁי רֹתֶם וְאוֹכְלִין, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (איוב ל)" הַקֹּטְפִים מַלּוּחַ עֲלֵי שִׂיחַ וְשֹׁרֶשׁ רְתָמִים לַחְמָם". וּלְהֵיכָן הוּא מוֹלִיכָן? מַאן דְּאָמַר לְמִדְבַּר יְהוּדָה, וּמַאן דְּאָמַר לְמִדְבַּר סִיחוֹן וְעוֹג. מַאן דְּאָמַר לְמִדְבַּר יְהוּדָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (הושע יב)" עֹד אוֹשִׁיבְךָ בָאֳהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד", וּמַאן דְּאָמַר לְמִדְבַּר סִיחוֹן וְעוֹג, מִדְּכְתִיב (שם ב) "הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר" (שם) "וְדִבַּרְתִּי עַל לִבָּהּ וְנָתַתִּי לָהּ אֶת כְּרָמֶיהָ", וְכָל שֶׁהוּא מַאֲמִין לוֹ וְהוֹלֵךְ אַחֲרָיו וּמַמְתִּין - הוּא חָיָה, וְכָל שֶׁאֵין מַאֲמִין לוֹ וְהוֹלֵךְ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם - בַּסּוֹף הֵן הוֹרְגִין אוֹתוֹ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר מַרְיוֹן: לְסוֹף מ"ה יָמִים נִגְלֶה לָהֶם וּמוֹרִיד לָהֶם אֶת הַמָּן וְאֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

וּכְמוֹ כֵן מוּבָא בְּדִבְרֵי הַמְקֻבָּל הָאֱלֹקִי הרמ"ק הַקָּדוֹשׁ [רַבּוֹ שֶׁל הָאָר"י הַקָּדוֹשׁ] בְּסִפְרוֹ אֵילִימָה, וְאֵלּוּ דְּבָרָיו:

וְיִרְצֶה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְנַעֵר אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶת יְרוּשָׁלַיִם כַּאֲשֶׁר יְנַעֵר אָדָם טַלִּיתוֹ לְנַעֵר כַּמָּה עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁיֵּשׁ תּוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְכַמָּה פִּגְרֵי טְמֵאִים קְבוּרִים סְבִיבוֹת הַמִּקְדָּשׁ, וְכַמָּה מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים אֲשֶׁר בּוֹ. וּבָעֵת הַהִיא יֵצְאוּ כָּל קִבּוּץ עַם ה' בַּמִּדְבָּר, וְיִטְּשׁוּ שָׁם בָּרָעָב וּבָעֹנִי מ"ה יוֹם וְיִצְטָרְפוּ וְיִתְלַבְּנוּ, וְיֵרָאֶה אֲלֵיהֶם אֱלִיָּהוּ, וְתִגָּלֶה אֲלֵיהֶם שְׁכִינָה, וְיִתְקְנוּ דְּגָלִים בַּשְּׁכִינָה, וְתֵרֵד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיָבוֹאוּ יִשְׂרָאֵל אֶל יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה וּשְׁכִינָה עִמָּהֶם כִּימֵי צֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאָז יִרְבּוּ הַנְּסִים וְיִגְדְּלוּ עַד אֵין קֵץ אֲשֶׁר אֵין פֶּה יְכוֹלָה לְדַבֵּר וְלֹא שֵׂכֶל יוּכַל לְשַׂעֵר לְרֹב נִפְלְאוֹת הַנִּסִּים אֲשֶׁר יִהְיוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְיִפָּתְחוּ מְקוֹרֵי הַחָכְמָה. וְזֹאת תִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל הַהַנְהָגָה בַּגְּאֻלָּה, בְּעֶזְרַת ה'.

אִם כֵּן, כַּמָּה צְרִיכִים אָנוּ בְּעוֹד מוֹעֵד לְהִצְטַיֵּד בְּמִטְעָנִים שֶׁל אֱמוּנָה וּלְמַלֹּאת מַצְבְּרִים בְּהַרְבֵּה תּוֹרָה מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּדֵי לִהְיוֹת מוּכָנִים לְיוֹם קָרֵב, יוֹם שֶׁבּוֹ נִצְטָרֵךְ לַעֲמֹד בִּפְנֵי כָּל כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה שֶׁיְּמַלְּאוּ אֶת חֲלַל הָאָרֶץ בְּזֶהֱמָא וּבְתַכְלִית הַטֻּמְאָה הַכְּפִירָה וְהַזִּמָּה, וְכָל זֹאת כְּדֵי לִשְׁבֹּת שְׁבִי אֶת הַנְּשָׁמוֹת הָעֲשׂוּקוֹת מִכְּבָר שֶׁבְּתוֹכָם, וּלְהוֹסִיף נְשָׁמוֹת נוֹסָפוֹת לְלֶכְדָם בְּרִשְׁתָּם לְהַמְשִׁיךְ חִיּוּתָם וְקִיּוּמָם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ לְעֵיל.

וְהַסִּבָּה מִבֹּאֶרֶת בְּ"אוֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ, לִהְיוֹת כִּי אָנוּ עוֹמְדִים זֶה תֵּכֶף לְהִתְגַּלּוּת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, אִי אֶפְשָׁר שֶׁנִּזְכֶּה לְזֹאת אֶלָּא אִם כֵּן נַעֲמֹד בְּתַקִּיפוּת וּבְכֹחַ נֶגֶד שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה. וְרַק בְּכָךְ שֶׁנִּתְמוֹדֵד גַּם עִם שַׁעַר קְשֶׁה וְאַחֲרוֹן זֶה, אָז יְהֵא בִּשְׂכָרֵנוּ לִזְכּוֹת לְהִתְגַּלּוּת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהִיא שַׁעַר הָעֶלְיוֹן - "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ".

וְאִם שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה וּמַהוּתוֹ הוּא הַכְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הֲרֵי שֶׁהַהֶפֶךְ מִמֶּנּוּ הוּא הַהִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה בַּה' אֱלֹקֵינוּ, בַּחֲכָמָיו וּבְתוֹרָתוֹ, לִבְלִי לָסוּר מִמִּצְווֹת הַתּוֹרָה וּמִמְּנְהֲגֵי קֹדֶשׁ שֶׁהוֹרוּנוּ חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת.

מִי לֹא יוֹדֵעַ כַּמָּה מְסֻכָּן לָאָזֵן לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עֲבֵדוֹת יְדוּעוֹת מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין כָּאן הַמָּקוֹם לְפָרְטָם שֶׁיָּרְאוּ וְזָחֲלוּ מִשְּׁמִיעַת דִּבּוּר שֶׁל כְּפִירָה, וְכַמָּה שֶׁהֵעִידוּ עַל עַצְמָם שֶׁדִּבּוּרֵיהֶם שֶׁל כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים צִנְנוּ אֶצְלָם אֶת אֱמוּנָתָם.

וְרַק נַזְכִּיר מַעֲשֶׂה אֶחָד בְּרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" שֶׁפַּעַם בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד וּשְׁאָלוֹ שְׁאֵלָה אֶפִּיקוֹרְסִית לְצָרֵךְ הַהֶבְנָה, וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ עָנָה לוֹ תְּשׁוּבָה וְנָתַן תֵּרוּץ הוֹגֵן וְטַעַם מְשֻׁכְנָע. אוּלָם לְאַחַר מִכֵּן הָיָה עָצֵב וּמַרְגִּישׁ בְּרַע, וּשְׁאָלוּהוּ מַדּוּעַ, וְעָנָה: הַשְּׁאֵלָה הָאֶפִּיקוֹרְסִית שֶׁשְּׁאָלַנִי פְּלוֹנִי, צִנְנָה אֶצְלִי בְּמַעַט אֶת הָאֱמוּנָה. וּשְׁאָלוּהוּ: רַבֵּנוּ, הֲלֹא נָתַתָּ לוֹ תְּשׁוּבָה הוֹגֶנֶת. עָנָה לָהֶם: אֵינוֹ דּוֹמֶה כַּאֲשֶׁר אֵין שְׁאֵלָה בְּכָלָל לְכָמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁאֵלָה, וְאַף כְּשֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה.

לָכֵן עָלֵינוּ לְהַזְהִיר וּלְהַשְׁמִיעַ לֹא לִשְׁמֹעַ מֵהֶם שׁוּם מִשְׁפָּט, אֶפִלּוּ עַל מְנָת לְהִתְנַגֵּחַ וְלִסְתֹּר אֶת שִׁטָּיוֹתֵיהֶם, שֶׁהַדָּבָר יָכוֹל לָבוֹא מִתְּחִלָּה מִתּוֹךְ סַקְרָנוּת לָדַעַת מַה דֵּיעוֹתֵיהֶם, אוּלָם עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁזּוֹ סַכָּנָה, וְאֶל בִּינָתְךָ אַל תִּשָּׁעֵן, לֹא לִהְיוֹת בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי בְּעִנְיָן זֶה, חָלִילָה וְחָלִילָה. בְּבִטָּחוֹן כָּזֶה מְסַכֵּן אַתָּה אֶת נִשְׁמָתֶךָ, וְחָלִילָה מִלִּהְיוֹת בָּטוּחַ: לִי זֶה לֹא יַשְׁפִּיעַ, לִי זֶה לֹא יַפְרִיעַ, אֲנִי חָזָק וּבָרִיא בְּדָתִי וּבֶאֱמוּנָתִי וְשׁוּם רוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְזִיזוּנִי, מַחְשָׁבָה כָּזוֹ הָיְתָה סַכָּנָה מִתָּמִיד וְהִפִּילָה חֲלָלִים רַבִּים וַעֲצוּמִים, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה עַתָּה בְּסוֹף יְמֵי עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא, שֶׁנִּצְטָרֵךְ לְהִתְנַסּוֹת בְּשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל טֻמְאָה, הֲרֵי שֶׁיֵּרְשׁוּ מִן הַשָּׁמַיִם לָבוֹא כֹּחוֹת כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת בְּעָצְמָה אַדִּירָה, שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם רְשׁוּת לָבוֹא בְּעָצְמָה כָּזוֹ מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְעַד עַתָּה, וְרַק עַתָּה יֵרָשׁוּ בְּהוּרְמָנָא דְּמַלְכָּא לְפוֹצֵץ מֹחוֹת וְלִבּוֹת טְהוֹרוֹת לְצָרֵף הַמִּבְחָן, וּכְדֵי שֶׁיְּצַדֵּק לָנוּ הַבְּטָחַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה, אַחַר שֶׁזֶּה כֹּחַ בִּבְחִינַת "זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים". לְכָךְ צְרִיכִים אָנוּ לִירָא מֵעָצְמָתָם וּלְהִתְחַזֵּק בַּפְּרָטִים שֶׁפֵּרַטְנוּ לְעֵיל, וּבְעוֹד פְּרָטִים שֶׁנְּבָאֵר לְקַמָּן בְּכָלָלוּת לְחִזּוּק הָאֱמוּנָה, וְלֹא לְהַשְׁוֹוֹת מִלְחָמָה זוֹ לִשְׁאָר מִלְחֲמוֹת אֱמוּנָה שֶׁהָיוּ לָנוּ פַּעַם, וְלוּ אֶפִלּוּ לְשָׁעוֹת וּזְמַנִּים שֶׁל שִׁמָּדוֹת וַהֲרִיגוֹת וּטְבִיחוֹת וְעִנּוּיִים עַל קִדּוּשׁ ה'. אֶת כָּל אֵלֶּה עָבַרְנוּ, בָּרוּךְ ה', בְּנִצָּחוֹן וּבִגְבוּרָה, אוּלָם מִלְחָמָה זוֹ שׁוֹנָה מִכֻּלָּם - מִלְחֶמֶת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה שֶׁמְּרַכֶּזֶת הִיא בְּאֶרֶס חָרִיף וּמַפְעִפֵּעַ שֶׁל כְּפִירָה וּמִינוּת, אֲשֶׁר כָּל בָּאֶיהָ לֹא יָשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים.

וּמִסִּבָּה נוֹסֶפֶת חֲמוּרָה וּמְסֻכֶּנֶת מִלְחָמָה זוֹ עַל אֱמוּנָתֵנוּ וְדָתֵנוּ יוֹתֵר מִכָּל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָבְרוּ - לִהְיוֹתָהּ בְּשִׁתּוּף מָלֵא עִם הַשִּׁלְטוֹן הַתּוֹפֵס רֶסֶן הַנְהָגַת הַמְּדִינָה. וְיוֹתֵר מִזֶּה - הַשִּׁלְטוֹן מִתְעָרֵב לִשְׁמֹר וּלְעוֹדֵד וְלִתְמֹךְ בְּרוֹצְחֵי נְשָׁמוֹת אֵלּוּ מִכָּל הִתְנַגְּדוּת כָּל שֶׁהִיא מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים וְלִמְנֹעַ מֵהֶם תְּגוּבוֹת-נֶגֶד עַל פּוֹעֲלֵי רֶשַׁע אֵלּוּ, וְכָאן הַסַּכָּנָה בְּכִפְלַיִם, כְּשֶׁמְּהָרְסֵינוּ וּמַחֲרִיבֵינוּ מֵאִתָּנוּ יֵצְאוּ.

וְהַגָּאוֹן רַבִּי אַהֲרֹן קַצֶנֶלְבּוֹיגֶן זצ"ל אָמַר: ה"חֲזוֹן אִישׁ" אָמַר לִי: מַה שֶּׁכָּל כָּךְ קָשֶׁה עִנְיַן בִּלְבּוּל שֶׁנִּתְבַּלְבְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַמְּדִינָה הַצִּיּוֹנִית, הוּא מֵחֲמַת שֶׁהַמְּדִינָה הַצִּיּוֹנִית הִיא נ' שַׁעֲרֵי טֻמְאָה", וְנֶגֶד זֶה צְרִיכִים נ' שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, וּמִכְּיוָן שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לְנ' שַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה וְהַנ' שַׁעֲרֵי טֻמְאָה כְּבָר הוֹפִיעַ - לָכֵן הַבִּלְבּוּל כֹּה רַב אֵיךְ לְעֻמַּת נֶגֶד הַנ' שַׁעֲרֵי טֻמְאָה הַנִּכְלָל בַּמְּדִינָה. (נעתק מגיליון "האמונה" ערב שבת קודש תזריע-מצורע אייר תשמ"ב)

וְהַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים סוֹלוֹבֵייצִ'יק זצ"ל הָיָה אוֹמֵר: מַטָּרַת הַמְּדִינָה- לְהָמִיר אֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁשָּׁרְעֵר פַּעַם מִישֶׁהוּ עַל דִּבְרֵי אָבִיו הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים בְּאָזְנֵי בְּנוֹ הגרי"ז, עָנָה הגרי"ז וְאָמַר: יְכוֹלָנִי לִטֹּל סֵפֶר תּוֹרָה וְלִשָּׂבַע עַל כָּךְ שֶׁאָכֵן זוֹ הָיְתָה כַּוָּנָתָם שֶׁל אַנְשֵׁי הַצִּיּוֹנוּת

לְהַעֲבִיר אֶת יִשְׂרָאֵל עַל דָּתָם. וּבְעֶצֶם, מִי יַכְחִישׁ זֹאת? הֲלֹא שׁוֹאָה עֲצוּמָה הֵמִיטוּ אֵלּוּ עַל כָּל הָעוֹלִים בְּקוּם הַמְּדִינָה וְהֶעֱבִירוּם מִדָּתָם בְּעַל כָּרְחָם, וְהַתּוֹצָאוֹת הֵמָּה צוּרַת הָרְחוֹב הַיּוֹם הַמַּלֵּא פֶּשַׁע וְרֶשַׁע.

וְהַמִּכְתָּב מֵאֵלְיָהוּ (ח"ד) הֶאֱרִיךְ לְבָאֵר סוֹד הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל - בָּבֶל מָדַי יָוָן אֱדוֹם לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עִוְּתוּ בְּחֶטְאֵי ע"ז ג"ע ש"ד, וּבְכָל אֵמָה שֶׁגָּלוּ - לִהְיוֹת אוֹתָהּ אֵמָה מְנֻגַּעַת בְּמִיָּחֵד בְּעָוֹן מְסֻיָּם - בְּכָךְ תִּקְּנוּ מַה שֶּׁפָּגְמוּ, וּבְסִיּוּם הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה - דְּהַיְנוּ בְּיָמֵינוּ אָנוּ - נִצְרָךְ שֶׁנִּתְנַסֶּה בְּהִתְמוֹדְדוּת עִם ה"עֶרֶב רַב" מְהָרְסֵינוּ וּמַחְרִיבֵנוּ מֵאִתָּנוּ יֵצְאוּ, וְזוֹהִי הַהִתְמוֹדְדוּת הַקָּשָׁה מִכָּל הַהִתְמוֹדְדֻיּוֹת, וְאַף שֶׁעָבְרוּ הַדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ בְּהִתְמוֹדְדוּתָם בַּגָּלֻיּוֹת הַשּׁוֹנוֹת - בַּמֶּה שֶׁעָבְרוּ - לְשָׁלוֹם אֶת הַנִּסְיוֹנוֹת עִם הָאֻמּוֹת שֶׁעָמְדוּ עָלֵינוּ לְהַעֲבִירֵנוּ עַל דָּתֵנוּ לֹא סִיְּמוּ בָּזֶה אֶת תַּכְלִית מְבֻקָּשֵׁנוּ לְהַשְׁלֵמַת תִּקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי עַד שֶׁנַּעֲבֹר אָנוּ בַּסּוֹף אֶת הַהִתְמוֹדְדוּת עִם הָעֶרֶב רַב שֶׁהִיא הַהִתְמוֹדְדוּת הַקָּשָׁה מִכֻּלָּם, וּבְנִצְחוֹנֵנוּ בָּזֶה נְסַיֵּם מְלַאכְתֵּנוּ לְהָבִיא אֶת הָעוֹלָם לִשְׁלֵמוּת.

וּנְסַיֵּם אֶת הַהַקְדָּמָה בְּדִבְרֵי רשב"י (זוה"ק שמות ז' ע"ב)

רַבִּי שִׁמְעוֹן זָקֵף יָדוֹי וּבָכָה וְאָמַר: וַי מַאן דְּאִזְדַּמַּן בְּהַהִיא זִמְנָא, וְזַכָּאָה חֻלְקֵיהּ מַאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא, וַי מַאן דְּיִזְדַּמַּן - בְּגִין דְּכַר יֵיתֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְפָקְדָא לְאִלְתָא, יְסְתַּכַּל מַאן אִנּוּן דְּקַיְּמִין בַּהֲדָהּ, וּבְכָל אִנּוּן דְּמִשְׁתַּכְּחִין עִמָּהּ, וּבְכָל עוֹבְדוֹי דְּכָל חַד וְחַד וְכוּ'.

וְכַמָּה עַקְתִין עַל עַקְתִין לְיִשְׂרָאֵל, זַכָּאָה מַאן דְּיִשְׁתַּכַּח בְּהַהוּא זִמְנָא בְּגִין דְּהַהוּא דְּיִתְקַיֵּם בְּמְהֵימְנוּתָא יִזְכֶּה לְהַהוּא נְהִירוּ דְּחֶדְוָה דְּמַלְכָּא.

תַּרְגּוּם:

רַבִּי שִׁמְעוֹן נָשָׂא יָדָיו וּבָכָה וְאָמַר: אוֹי לְמִי שֶׁיִּקָּרֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן [קוֹדֶם בּוֹא הַמָּשִׁיחַ] וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּקָּרֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן, אוֹי לְמִי שֶׁיִּקָּרֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן - מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא הקב"ה לִפְקֹד אֶת הָאֵילָה [כְּנוּי לַשְּׁכִינָה] יִסְתַּכֵּל מִי הֵם עוֹמְדִים עִמָּהּ, וּבְכָל אֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ יִסְתַּכֵּל בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְכוּ' וְכַמָּה צָרוֹת עַל צָרוֹת יִהְיוּ לְיִשְׂרָאֵל. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה וְיִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ שֶׁיִּתְקַיֵּם בַּזְּמַן הַהוּא עִם אֱמוּנָה, יִזְכֶּה לְאוֹר הַהוּא שֶׁל שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ. עַד כָּאן.

אִם כֵּן, הֲרֵי שֶׁהָעִקָּר לְפָחוֹת בִּזְמַן שֶׁכָּזֶה לְזַהֵר מֵחֵטְא וּבִפְרָט מֵחֵטְא הָעֲרָיוֹת - פְּגַם בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁעַל זֶה - רוֹאִים אָנוּ - נוֹתְנִים כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה אֶת כָּל כֹּחָם - כְּנֶשֶׁק - לְכִבּשׁ בּוֹ אֶת הַלְּבָבוֹת לִכְפִירָה וּמִינוּת, וְאָכֵן זֶהוּ נִשְׁקָם הַיָּעִיל בְּיוֹתֵר שֶׁדִּרְכּוֹ סוֹחֲפִים לַעֲבוֹדָה זָרָה וּכְדִבְרֵי הַגְּמָרָא: יוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין בָּהּ מַמָּשׁ, וְלֹא בִּקְּשׁוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת. הֲרֵי שֶׁדֶּרֶךְ הָעֲרָיוֹת מִתְפַּתֶּה הָאָדָם לִכְפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת

אַף שֶׁשִּׂכְלוֹ לֹא רוֹאֶה בָּהּ שׁוּם הִגָּיוֹן, אֶלָּא הוֹלֵךְ הוּא עִם טִמְטוּם וְטִשְׁטוּשׁ וּמָסָךְ עָבֶה עַל אוֹר הָאֱמוּנָה. וּכְלָל גָּדוֹל הוּא - הָא בְּהָא תַּלְיָא.

וּכְבָר שָׁאֲלוּ אֶת מָרָן רי"ז הַלֵּוִי, כֵּיצַד יְכוֹלִים אָנוּ לְחַכּוֹת בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ, הֲרֵי אֵלְיָהוּ עֲדַיִן לֹא בָּא, וְאָמְרוּ חז"ל שֶׁאֵלְיָהוּ הַנָּבִיא יָבוֹא שִׁלְשָׁה יָמִים לִפְנֵי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ?! וְהֵשִׁיב: "לְכְשֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ, יְתָרֵץ גַּם קֻשְׁיָה זוֹ, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים כֵּן הוּא הַחִיּוּב - לְהַאֲמִין וּלְחַכּוֹת בְּכָל יוֹם מַמָּשׁ, וְכָל הַיּוֹם!" בְּהִזְדַּמְּנוּת אַחֶרֶת הֵשִׁיב עַל שְׁאֵלָה זוֹ: "הַהֲלָכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּסִּדּוּר: אֲחַכֶּה לוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא!"

כֵּן מְבֹאָר בְּסֵפֶר "בֵּית אֱלֹקִים" למבי"ט (שער היסודות פרק חמישים)

"... וְכֵן אִם יְגַבִּיל לוֹ זְמַן, לֹא יַאֲמִין בִּיאָתוֹ קֹדֶם הַזְּמַן הַהוּא... וְלָכֵן הָאֱמוּנָה הִיא שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב שֶׁיִּתְאַחֵר, כִּי אֵין לוֹ זְמַן מֻגְבָּל. וְאֶפְשָׁר בְּכָל יוֹם בִּיאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים צה, ז) "הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ". וְגַם שֶׁנִּתְאַחֵר הַרְבֵּה מִן הַזְּמַן, יִהְיֶה לוֹ יוֹתֵר תִּקְוָה, כִּי הוּא קָרוֹב יוֹתֵר מִזְּמַן שֶׁעָבַר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: אִם יִתְמַהְמַהּ - חַכֵּה לוֹ, כִּי הָאִחוּר הוּא סִבָּה שֶׁתְּחַכֶּה לוֹ יוֹתֵר".

**משמעות התקופה**

יְהוּדִי יָקָר, הַמַּאֲמִין בַּה', בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, תֵּן מִזְּמַנְּךָ מְעַט לְהִתְבּוֹנֵן עַל מַצַּב תְּקוּפָתֵנוּ הַמְחַיֵּב וְהַדּוֹרֵשׁ מִשְׁנָה זְהִירוּת וּפְקִיחַת עֵינַיִם עַל שְׁמִירַת עַצְמֵנוּ, וְכָל שֶׁכֵּן עַל שְׁמִירַת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ מֵהַדַּרְדְּרוּת תְּהוֹמִית, שֶׁיִּתָּכֵן וְלֹא תִּהְיֶה לָהּ תְּקוּמָה, חַס וְחָלִילָה, בְּאֹם לֹא נְקַדֵּם אֶת פְּנֵי הָרָעָה. וְכֵן חָשׁוּב שֶׁנֵּדַע כַּמָּה נְקֻדּוֹת הַמִּתְיַחֲסוֹת לְדוֹרֵנוּ בִּמְיֻחָד, וְהַמּוּדָעוּת הַבְּרוּרָה בָּהֶם תְּהֵא עֵזֶר גָּדוֹל לָנוּ לַעֲבֹר אֶת הַגֶּשֶׁר הַצַּר הַמְיֻחָד לְדוֹרֵנוּ.

* מַה יַּחַס דּוֹרֵנוּ לַדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנָיו?
* הַיַּחַס שֶׁל דּוֹרֵנוּ הִנּוֹ לְגֶנַאי אוֹ לְשֶׁבַח?
* סִבַּת הַנִּסָּיוֹנוֹת הַמְסֻבָּכִים שֶׁל דּוֹרֵנוּ, מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ בְּשֶׁלְּפָנֵינוּ.
* פֵּרוּט הַנִּסָּיוֹנוֹת הַמְיֻחָדִים לְתִקּוּן דּוֹרֵנוּ.
* הַבֵּרוּר הַסּוֹפִי שֶׁל הַדּוֹר יְהֶיה חַד וּבָרוּר מְאֹד, מַדּוּעַ?
* יְהִיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁיִּקְנוּ עוֹלָמָם בְּשָׁעָה אַחַת, כֵּיצַד?
* הַפֶּלֶא וְהַנֵּס שֶׁיֵּשְׁנוּ בְּתוֹפָעַת תְּנוּעַת הַתְּשׁוּבָה.

הַתְּקוּפָה הָאַחֲרוֹנָה הַסְּמוּכָה לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, נִקְרֵאת דּוֹר "עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא" (כך פרש רש"י בסוף סוטה ד"ה "בעקבתא דמשיחא"). לְהַוָּתֵנוּ, נִמְצָאִים אָנוּ כְּבָר בַּתְּקוּפָה הַנִּקְרֵאת "עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא", וּכְפִי שֶׁכְּבָר הִגְדִּיר זֹאת עוֹד בִּזְמַנּוֹ מָרָן הֶ"חָפֵץ חַיִּים", וְעוֹד הַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל.

לֹא בִּכְדֵי הִשְׁתַּמְּשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ לְכַנּוֹת תְּקוּפָה אַחֲרוֹנָה שֶׁקֹּדֶם הַגְּאֻלָּה בִּלְשׁוֹן "עֲקֵבִים", מִלְּבַד מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּזֶה סִתְרֵי תּוֹרָה מֵרַבֵּנוּ האריז"ל, הַמְבָאֵר שֶׁהִיא סוֹף קוֹמַת הָאָדָם הַצְּרִיכָה לְהִתְבָּרֵר קֹדֶם שֶׁתָּבוֹא הַגְּאֻלָּה. בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הֻבְּרְרוּ בְּחִינוֹת הָרֹאשׁ וְהַגּוּף, וְעַתָּה מִתְבָּרְרִים בְּחִינַת הָעֲקֵבִים.

גַּם עַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט יֵשׁ לְהַסְבִּיר, מַדּוּעַ נִתְכְּנָה דּוֹר זֶה בְּחִינַת "עֲקֵבִים".

"עָקֹב" יֵשׁ לְדָרְשׁוֹ לִגְנַאי, וְיֵשׁ לְדָרְשׁוֹ לְשֶׁבַח.

"עָקֹב" יֵשׁ לְדָרְשׁוֹ לִגְנַאי, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא סוֹפוֹ שֶׁל הַגּוּף כִּבְיָכוֹל, חֵלֶק הַשּׁוּלִי שֶׁבַּגּוּף, אֲבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, אֲבָר גַּס הַדּוֹרֵס עַל רֶפֶשׂ וְטִיט.

מֵאִידָךְ, "עָקֹב" יֵשׁ לְדָרְשׁוֹ לְשֶׁבַח, שֶׁהֲלֹא הוּא אֲבָר שֶׁכָּל קוֹמַת הַגּוּף נִסְמֶכֶת וְעוֹמֶדֶת עָלָיו, וְהוּא הַבָּסִיס שֶׁעָלָיו עוֹמַד כָּל בִּנְיַן הַגּוּף, אִלְמָלֵי הוּא, אֵין יְצִיבוּת וַעֲמִידָה לְכָל הָאֲבָרִים הַחֲשׁוּבִים כְּהָרֹאשׁ וְיֶתֶר חֶלְקֵי הַגּוּף.

דּוֹרֵנוּ הַמְכֻנֶּה דּוֹר "הָעֲקֵבִים", עָלָיו נֶאֱמַר שֶׁיִּהְיֶה דּוֹר שֶׁבּוֹ חֻצְפָּה תִּתְרַבֶּה בָּעוֹלָם; בַּת קָמָה בְּאִמָּהּ, בֵּן בְּאָבִיו, חָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, מִי שֶׁסָּר מֵרַע קוֹרְאִים אוֹתוֹ מְשֻׁתּוֹלֵל, וְכוּ', וְעוֹד דְּבָרִים כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ נֶאֱמְרוּ עַל דּוֹר זֶה, כַּמְבֹאָר בְּסוֹף סוֹטָה.

הֲרֵי שֶׁדּוֹר זֶה יְהֵא בְּאֵיכוּתוֹ הַפָּחוּת בְּיוֹתֵר מִכָּל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים אֵלָיו. מֵאִידָךְ, יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹת חֶשְׁבּוֹנוֹת גְּדוֹלָה בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, שֶׁהוּא הַמְסַיֵּם וְהַמַּשְׁלִים אֶת תִּקּוּן הָעוֹלָם וַהֲכָנָתוֹ לִקְרַאת "לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי", וְהוּא הַדּוֹר הַמַּטֶּל עָלָיו לַעֲשׂוֹת כִּבְיָכוֹל אֶת כָּל "הָעֲבוֹדוֹת הַשְּׁחוֹרוֹת" הַסּוֹפְיוֹת לִקְרַאת תִּקּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם.

וּבְדֶרֶךְ מָשָׁל מַסְבִּיר זֹאת הָרַב הַגָּאוֹן מֵאוֶוֹ'רוֹב (מובא בספר "רשפי אש דת"), לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ כֶּתֶר נִפְלָא שֶׁבּוֹ יִהְיוּ מְשֻׁבָּצִים כָּל סוּגֵי הָאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, וּבִקֵּשׁ וְצִוָּה לְשָׂרָיו לְהַשְׁתַּדֵּל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לַעֲשׂוֹת כָּל הַמַּאֲמָצִים לְהַשִּׂיג יַהֲלוֹם אוֹ אֶבֶן טוֹבָה, נְדִירָה, לְשִׂימָהּ בְּכֶתֶר מַלְכוּתוֹ. אָמְנָם עֲדַיִן הָיוּ סוּגֵי אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת בְּמַעֲמַקֵּי הָאֲדָמָה, וְכֵן בְּמַעֲמַקֵּי הַיָּם שֶׁלְּשָׁם רַק צָרִיךְ לִצְלֹל, וְכֵן לַחְפֹּר בְּמִכְרוֹת הַזָּהָב בְּעֹמֶק הָאֲדָמָה, עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְשָׂרִים וַחֲשׁוּבִים. חָשַׁב הַמֶּלֶךְ: אֶת מִי אֶשְׁלַח לְהָבִיא מִשָּׁם אֶת יֶתֶר הָאֲבָנִים הַנְּדִירוֹת לְצֹרֶךְ הַשְׁלָמַת כֶּתֶר מַלְכוּתִי? וְנִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ: הֲלֹא יֵשׁ לִי בְּבֵית הָאֲסוּרִים אֲסִירִים חַיָּבֵי מַאֲסַר עוֹלָם, וְכֵן כַּמָּה מֵהֶם שֶׁנִּדּוֹנוּ לְמָוֶת הַמַּמְתִּינִים לְגָזַר דִּינָם, וְאִם כֵּן, מַה בֶּצַע לִי לְהַשְׁאִירָם בְּבֵית הָאֲסוּרִים אוֹ לְהָרְגָם? אֶשְׁלְחֵם לַעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ זוֹ, לְלַקֵּט אֶת שְׁאֵרִית הָאֲבָנִים הַחֲסֵרִים לִי בְּכִתְרִי, וּבָזֶה יְכַפֵּר עֲוֹנָם, וְגַם כִּתְרִי יֵשְׁלַם עַל יָדָם. נִמְצָא, הַמַּשְׁלִים כִּתְרוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הֵם דַּוְקָא אוֹתָם הַפְּחוּתִים וְהַפּוֹשְׁעִים.

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן.

הָעוֹלָם צָרִיךְ לָבוֹא - קֹדֶם תְּקוּפוֹת שַׁבַּת מְסַיֵּם הַנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ לְהַשְׁלִימוֹ. בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הִתְחִילוּ בְּתַקּוּנָהּ שֶׁל הַקּוֹמָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁנִּמְשִׁילָהּ לְאָדָם בָּעַל קוֹמָה, רֹאשׁ, אֵיבְרֵי גּוּף, רַגְלַיִם, עֲקֵבִים. אִם כֵּן, הִתְחִילוּ בְּתִקּוּן הָרֹאשׁ, וְגַם הָיוּ שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ רְאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים, מֻפְלָגִים בִּנְבִיאוּת, בְּתוֹרָה וְיִרְאָה, וְהֵם כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהִתְחִילוּ בְּתִקּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַחֲרֵיהֶם הַנְּבִיאִים, אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, תַּנָּאִים, אְמוֹרָאִים, רְאשׁוֹנִים, אַחֲרוֹנִים, בְּמֶשֶׁךְ כָּל תְּקוּפוֹת הַדּוֹרוֹת. כָּל דּוֹר וְדוֹר תִּקֵּן מַה שֶּׁמַּטָּל עָלָיו.

בְּסִיּוּם תִּקּוּן קוֹמַת הָאָדָם הִגַּעְנוּ לִבְחִינַת תִּקּוּן הָ"עֲקֵבִים", וּלְשֵׁם כָּךְ נִזְדַּעֵק דּוֹרֵנוּ, דּוֹר הַנִּדְרָשׁ לְתַקֵּן בְּחִינָה זוֹ. וּלְצֹרֶךְ תִּקּוּנָהּ יֵשׁ לָרֶדֶת לְמַעֲמַקֵּי הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחְרָא, וְלִכְנֹס בְּיָם שֶׁל נְסְיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים, לְהוֹצִיא אֶת שְׁאֵרִית הַיַּהֲלוֹמִים לְתִקּוּן הַכֶּתֶר, הַמְכֻנֶּה בְּפִי הַמְקֻבָּלִים נִיצוֹצוֹת קְדֻשָּׁה הַנִּדָּחִים בְּיוֹתֵר, שֶׁכְּדֵי לְבָרְרָם מֵהַסִּיגִים וּלְהַעֲלוֹתָם לְכִתְרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, דְּרוּשָׁה עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ.

לְצֹרֶךְ עֲבוֹדָה זוֹ נִמְנוּ מִן הַשָּׁמַיִם נְשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר עָבְרוּ גִּלְגּוּלִים רַבִּים, שֶׁחָטְאוּ בֶּעָבָר וְנִתְגַּלְגְּלוּ פְּעָמִים רַבּוֹת, וּכְדֵי לְגָמֹר אֶת תִּקּוּנָם הֻצְרְכוּ לְהִזְדַּמֵּן בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, לַעֲמֹד בְּקְשָׁיִים, לְתַקֵּן בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ אֶת הַתִּקּוּן הָאַחֲרוֹן, וּבָזֶה יִהְיֶה תִּקּוּנָם. וְרַבֵּנוּ הָאַר"י זַ"ל אַף עוֹד עַל דּוֹרוֹ אָמַר שֶׁרֻבָּם גִּלְגּוּלִים מֻחָיוֹת וּבְהֵמוֹת, וְלָכֵן סִימָנָם עַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, אִם כֵּן, מַה נֹּאמַר עַל דּוֹרֵנוּ אָנוּ, שֶׁיָּרַדְנוּ אֶלֶף מַעֲלוֹת אֲחוֹרַנִּית.

כִּדְבָרֵינוּ אֵלּוּ מוּבָא בְּסֵפֶר שׁוֹמֵר אֱמוּנִים (ח"א דף נב:), וְכֵן דִּבְרֵיו: סִפֵּר הָרַב הַצַּדִּיק מֵאֲלִיק זצ"ל, שֶׁנִּתְקַבְּצוּ נְשָׁמוֹת רַבּוֹת, שֶׁכְּבָר נִתְגַּלְגְּלוּ פְּעָמִים רַבּוֹת וְלֹא זָכוּ לָבוֹא עַל תִּקּוּנָם, וּבָאוּ לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ בְּטַעֲנָה: מַה יֶּהֱא עִמָּנוּ, וְאֵימָתַי יִסְתַּיֵּם תִּקּוּנֵנוּ, הֲלֹא כְּבָר עָבַרְנוּ גִּלְגּוּלִים רַבִּים בַּדּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְשׁוּב גִּלְגּוּל, כִּי שׁוּב קִלְקָלְנוּ, וְכָךְ חוֹזֵר חָלִילָה, וְאִם כֵּן, אֵימָתַי יֶהֱא סִיּוּם תִּקּוּנֵנוּ? וּתְשׁוּבָתָם הָיְתָה: בְּקָרוֹב יַגִּיעַ זְמַן דּוֹר עֵקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, וְיִזְמְנוּ אָז כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁכְּבָר נִתְגַּלְגְּלוּ יָמִים רַבִּים, וְלֹא הֶעֱלוּ תִּקּוּנָם כָּרָאוּי, וּבְדוֹר זֶה יֶהֱא נְסְיוֹנוֹת רַבִּים, וּבִפְרָט בָּאֱמוּנָה, כִּי תִּתְרַבֶּה הַמִּינוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת לִמְאֹד מְאֹד, וְאָז יֶהֱא בְּרוּר גָּדוֹל, וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא יִתְפְּסוּ בְּמִינוּת זוֹ, בָּזֶה תִּהֶא אֶפְשָׁרוּתָם הָאַחֲרוֹנָה לְתַקֵּן עַצְמָם בְּדוֹר אֶחָד, בְּלִי גִּלְגּוּל יָמִים רַבִּים, כִּי יֶהֱא דּוֹר סָמוּךְ לַגְּאֻלָּה מָלֵא בְּנִסְיוֹנוֹת. וְאִם יַעֲמְדוּ בָּהֶם, יִתָּקְנוּ תִּקּוּן מֻשְׁלָם עַל כָּל מַה שֶּׁפָּגְמוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת.

וְזֶהוּ דּוֹרֵנוּ-

דּוֹר שֶׁאֲפִלּוּ הָאֲמוֹרָאִים הַקְּדוֹשִׁים - כְּעוּלָא וְרַבִּי יוֹחָנָן - פָּחֲדוּ לְהִמַּצֹּאת בּוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ: "ייֵתֵי וְלֹא אַחְמִינֵיהּ", כְּלוֹמַר, יָבוֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ בַּדּוֹר שֶׁיָּבוֹא, וְאֵין אָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת

בְּאוֹתוֹ דּוֹר, וְאַף שֶׁבְּזֶה לֹא נִזְכֶּה לִרְאוֹתוֹ. וְהִסְבִּיר הַמַּהַר"ל, מִפְּנֵי מַה נִּתְפַּחֲדוּ? מִפְּנֵי עֹצֶם הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁיִּהְיוּ בְּאוֹתוֹ דּוֹר.

כִּי זֶהוּ זְמַן תְּקוּנָם שֶׁל אוֹתָם שְׁאֵרִיּוֹת אַחֲרוֹנוֹת הַנִּצָּרְכוֹת לָבוֹא עַל תְּקוּנָם הַנִּמְצָאִים בְּמַעֲמַקֵּי הַטֻּמְאָה, וּלְצֹרֶךְ עֲלִיָּתָם נִדְרָשׁ הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן לָרֶדֶת לְעֹמֶק הַיְרִידוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת, וְדַוְקָא מִשָּׁם לַעֲלוֹת שׁוּב עַל יְדֵי הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, וּבָזֶה מַעֲלִים אֶת שְׁאֵרִית הַשְּׁבוּיִים שֶׁנִּשְׁבּוּ בִּידֵי כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה.

וְדוֹר זֶה מַעֲלָה נִשְׂגָּבָה נוֹדַעַת לוֹ לְשֶׁבַח - שֶׁבָּזֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה מְלַאכְתּוֹ, יְהֵא דּוֹר שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת עִם כָּל בְּנָיָנִים יַעַמְדוּ עָלָיו, וְהוּא יְהֵא הַבָּסִיס וְהַיְסוֹד לְהַעֲמִיד עָלָיו אֶת כָּל בִּנְיָנָם שֶׁל קוֹדְמָיו.

וּמִי לֹא רוֹאֶה תֹּקֶף הַנִּסְיוֹנוֹת הַתּוֹקְפִים אוֹתָנוּ בְּמָטָר מִכָּל עֲבָרֵינוּ, בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן. אִם זֶה נִסְיוֹנוֹת גַּשְׁמִיִּים, שֶׁהֵם הַמַּחֲלוֹת הָרַבּוֹת הַמַּפְתִּיעוֹת אוֹתָנוּ רַבּוֹת אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְהַלְּכִים כִּבְרִיאִים וַחֲזָקִים, פִּתְאוֹם נוֹפְלִים כַּחֲלָלִים לִפְנֵי חֲלָיִם. הֵיֵשׁ בַּיִת, רַחְמָנָא לִצְלַן, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ חוֹלֶה בְּתוֹכוֹ?

תְּאוּנוֹת הַדְּרָכִים שֶׁכְּבָר הִתְרַגַּלְנוּ לָהֶם, וְנֶחְשְׁבוּ לָנוּ כְּמִיתָה טִבְעִית, קְשָׁיֵי הַפַּרְנָסָה וְהָעֹנִי הַפּוֹקֵד חֵלֶק נִכְבָּד מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֵינָם יְסוּרִים קַלִּים. בַּגְּמָרָא נֶאֱמַר: אִם תָּשִׂים כָּל הַיְסוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם, וְעֲנִיּוּת בְּכַף מֹאזְנַיִם שְׁנֵיָה, מַכְרַעַת אֶת כֻּלָּם. וְעוֹד אָמְרוּ: "עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת". וְאִם נָבוֹא לְדַבֵּר עַל הַנִּסְיוֹנוֹת הָרוּחָנִיִּים, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁרַבּוּ לְאֵין סְפוֹר וּלְאֵין שִׁעוּר, בָּרֹאשׁ וּבָרִאשׁוֹנָה נִסְיוֹנוֹת הָעֲרָיוֹת - אֵין רַגַע בְּלֹא פֶּגַע, כָּל יְצִיאָה לָרְחוֹב מְסַבֶּכֶת אֶת הָאָדָם בְּמָטָר נִסְיוֹנוֹת שֶׁל גִּלּוּי עֲרָיוֹת. כָּל הָרְחוֹבוֹת, הַמִּשְׂרָדִים, הַחֲנֻיּוֹת, פִּרְסוֹמוֹת תּוֹעֲבָה, עִתּוֹנֵי תּוֹעֲבָה, טֶלֶוִיזְיָה, סִרְטֵי תּוֹעֲבָה, מַלְבּוּשֵׁי פְּרִיצוּת, מוֹדָה, מוֹתָרוֹת, תַּעֲנוּגִים לְמִינֵיהֶם.

וְאִם בְּנִסְיוֹנוֹת הָאֱמוּנָה - טוֹבְעִים אָנוּ בְּבֹץ שֶׁל כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי - נִגּוּן הַמִּתְנַגֵּן לְמַעְלָה מ - 56 שָׁנָה לְלֹא הֶפְסֵק. כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת כָּל תָּכְנָם הַשְׁמָצַת וְהַכְפָּשַׁת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, וְדִבְרֵי מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת נֶגֶד ה'.

מָה אָדָם שׁוֹמֵעַ אוֹ רוֹאֶה בְּכָל מָקוֹם, בָּעֲבוֹדָה, בַּמִּשְׁפָּחָה - הֲלֹא רַק עֲרָיוֹת וּמִינוּת.

הֲהָיָה דּוֹר כָּזֶה מֵעוֹלָם???

דּוֹר עֵקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא מָלֵא מִסְכֵּנוּת מִצַּד אֶחָד - הֱיוֹת וְנִצְרָךְ לָרֶדֶת לְעֹמֶק הַיְרִידוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת וּבְמִסְירוּת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה לָצֵאת מֵהֶם בַּשָּׁלוֹם.

וּמִצַּד שֵׁנִי- זְכוּת הִיא לוֹ לִהְיוֹת הַמְסַיֵּם וְגוֹמֵר כֶּתֶר הַמֶּלֶךְ.

וּבֶאֱמֶת, הֲקָלָה גְּדוֹלָה יֶשְׁנָהּ לְדוֹרֵנוּ, אֲשֶׁר כָּל מִצְוָה קְטַנָּה וַעֲבוֹדַת ה' אֵיךְ שֶׁהִיא, בְּאֵיזֶה צוּרָה שֶׁהִיא, אַף עִם פְּנִיּוֹת וְלֹא בִּשְׁלֵמוּת, נֶחְשֶׁבֶת הַרְבֵּה הַרְבֵּה, מַה שֶּׁבַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיְתָה נֶחְשֶׁבֶת סְחוֹרָה כָּזוֹ לְכָלוּם, כַּמְבֹאָר בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ הָאֲר"י לְתַלְמִידוֹ רַבֵּנוּ חַיִּים וִיטָאל.

וְאִם זֶה אָמַר הָאֲרִיזַ"ל עַל דּוֹרוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה עַל דּוֹרֵנוּ שֶׁנֶּאֱמָרִים הַדְּבָרִים בְּכָפָל כִּפְלַיִם.

אִם כֵּן, יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה לְהִתְעוֹדֵד, לֹא לִפֹּל בְּרוּחֵנוּ, עַל אַף שֶׁנִּרְאֶה מֻרְחָק עָצוּם לְלֹא שׁוּם הַשְׁוָאָה בֵּין דּוֹרֵנוּ לַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, אָמְנָם זֶהוּ תַּפְקִידֵנוּ עַתָּה - לְסַיֵּם אֶת קוֹמַת הַבִּנְיָן, וּבָזֶה תְּלוּי גְּמַר הַתִּקּוּן הַמַּשְׁלִים אֶת כָּל עֲבוֹדָתָם שֶׁל קַדְמוֹנֵינוּ. וְלָכֵן, לַדּוֹר הָאַחֲרוֹן, רָאוּי וְיָאֶה לְקַבֵּל פְּנֵי מָשִׁיחַ, עַל הֱיוֹתוֹ מְסַיֵּם אֶת הַ"פּוֹלִישׁ", וְגוֹמֵר בְּכָךְ עֲבוֹדָה שֶׁהֵחֵלָה מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן.

וּמִי לֹא רוֹאֶה הַפֶּלֶא הֶעָצוּם הַזֶּה שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְהוּא "תְּנוּעַת הַתְּשׁוּבָה". מַה שֶּׁפַּעַם הָיָה סְפוּר נָדִיר בְּיוֹתֵר, הַיּוֹם הוּא מַמָּשׁ שִׁגְרָתִי. וְכִי זֶה מַהֲלָךְ טִבְעִי?!

נְתִבּוֹנֵן מְעַט, אֲנָשִׁים צְעִירִים, שֶׁהֵשְׁרְשׁוּ וְהִתְדְּרְדְּרוּ לְעֹמֶק הַתַּאֲווֹת וְהַתּוֹעֵבוֹת וּשְׁחִיתוּת הַמִּדּוֹת בְּאֹפֶן נוֹרָא, וְלֹא בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ חֳדָשִׁים, אֶלָּא שָׁנִים רַבּוֹת, וְהִנֵּה הוֹלְכִים לְהַרְצָאָה חַד פַּעֲמִית אוֹ לָכָל הַיּוֹתֵר הוֹלְכִים לַסֶּמִינָר לְכַמָּה יָמִים - וּרְאֵה זֶה פֶּלֶא! שִׁעַת הַרְצָאָה אוֹ כַּמָּה יָמִים סֶמִינָר נִצְחוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁל הִשְׁתַּרְשׁוּת בְּיָם שֶׁל יְצָרִים, שֹׁעֶר קוּקוּ, עֲגִילִים, בִּגְדֵי אָפְנָה הַמַּתְאִימִים לַגּוֹיִים, הַכֹּל מְנֻצָּח בַּשָּׁעָה אַחַת, הֵיאַיִן זֶה מִפְלְאֵי הַבּוֹרֵא?!

אָכֵן, זֶהוּ דּוֹר עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא. דּוֹר יוֹרֵד לְצֹרֶךְ עֲלִיָּה.

וְנִרְאֶה עוֹד, לֹא מְעַטִּים מֵאֵלֶּה הַשָּׁבִים וְעוֹלִים מֵעֶמְקֵי הַתְּהוֹם, עוֹד מַעֲלִים אִתָּם גַּם אֲחֵרִים. אֶחָד שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה מַחְזִיר אֶת חֲבֵרָיו, מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְזֶהוּ דָּבָר שֶׁהוּא בִּלְבַד יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ וְלֹא אַחֵר, וְכַנִּזְכָּר לְמַעְלָה - שֶׁכְּדֵי לְדַלּוֹת אֶת שְׁאֵרִית הַנִּיצוֹצוֹת הַטְּמוּעִים בְּמַעֲמַקֵּי הַקְּלִפּוֹת, צָרִיךְ מִי שֶׁיֵּרֵד אֲלֵיהֶם וְיַעֲלֶה אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ, וְכֵן עַל זֶה הַדָּרָךְ: אֵלֶּה שֶׁעָלוּ עַתָּה בַּנְּסִיוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם יַעֲלוּ אֶת הַמְּאֻחָרִים יוֹתֵר, וְכֵן הָלְאָה עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת הֶעָשׁוּקוֹת בְּעֶמְקֵי הַקְּלִפּוֹת לָצֵאת. הֵיאַיִשׁ לְךָ יְרִידָה לְצֹרֶךְ עֲלִיָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ?!

אִם כֵּן, רוֹאִים כֵּיצַד "חוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח", עַל אַף שְׁפִלוּתֵנוּ וְדַלּוּתֵנוּ, כַּמָּה הַשְׁגָּחָתוֹ עָלֵינוּ לְבַל נִדַּח מִלְּפָנָיו, וְאַדְרַבָּה, הַיְרִידָה עַצְמָהּ הִיא הַגּוֹרֶמֶת אֶת תַּכְלִית הָעֲלִיָּה וְאֶת תְּקוּנֵנוּ לָנֶצַח.

וְהִיא הַבְטָחַת הַתּוֹרָה שֶׁסּוֹפֵנוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוֹף גָּלוּתֵנוּ.

ומובָא ברמב"ם בְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה: כָּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּן צִוּוּ עַל הַתְּשׁוּבָה, וְאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה. וּכְבָר הִבְטִיחָה תּוֹרָה, שֶׁסּוֹף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוֹף גָּלוּתָן, וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל, א-ג) "וְהָיָה כִּי יָבוֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים וְגוֹ' וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְגוֹ' וְשָׁב ה' אֱלֹקֶיךָ וְגוֹ'" (רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ה), וְהַבְּרוּר הַסּוֹפִי יִהְיֶה חַד וּבָרוּר מְאֹד.

וְהוּא הַנֶּאֱמָר בַּחֲכָמֵינוּ ז"ל: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּדוֹר שֶׁכֻּלּוֹ זַכַּאי אוֹ כֻּלּוֹ חַיָּב. וְשׁוֹאֵל ה"חֻפֵּץ חַיִּים" זצ"ל: וְכִי יִתָּכֵן דּוֹר כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ זַכַּאי אוֹ כֻּלּוֹ חַיָּב, וַהֲלֹא לְעוֹלָם יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל כָּאֵלּוּ וְכָאֵלּוּ.

וְהִסְבִּיר, שֶׁבַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן יִהְיוּ נִסְיוֹנוֹת מְסֻבָּכִים וְחַדִּים כָּל כָּךְ, שֶׁיִּתְעַמְּידוּ כָּל אָדָם עַל מְקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי, וְיִבָּחֲנוּ בְּנֵי הָאָדָם בְּחִינוֹת רַבּוֹת, וְלֹא יִהְיֶה אֶפְשָׁרוּת לְשַׁחֵק אֶחָד בַּפֶּה וְאֶחָד בַּלֵּב, אֶלָּא הָאֲמִתִּיִּים לַה' וְתוֹרָתוֹ יֵלְכוּ עַד הַסּוֹף לַמַּחֲנֶה הַדָּתִי, וְהָאֲחֵרִים יֵרְדוּ עַד הַסּוֹף לַמַּחֲנֶה הַחִלּוֹנִי. לֹא יְהֶא מַצָּב כָּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁהָאָדָם בִּפְנִימִיּוּתוֹ רָקוּב וּבְחִיצוֹנִיּוּתוֹ וְחָזוּתוֹ כַּחֲרֵדִי. תֹּקֶף הַנִּסְיוֹנוֹת בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן לֹא יְאַפְשְׁרוּ זֹאת, אֶלָּא יְגַלּוּ בְּגִלּוּי גָּמוּר פְּנִימִיּוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְזֶהוּ דּוֹר אוֹ שֻׁכֻּלּוֹ זַכַּאי אוֹ כֻּלּוֹ חַיָּב - כְּלוֹמַר, יִהְיוּ זַכָּאִים וְחַיָּבִים בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, אוּלָם בַּגָּלוּי, וְהַזַּכַּאי - זַכַּאי לְגַמְרֵי בַּגָּלוּי וּבַסֵּתֶר. וְהַחַיָּב - חַיָּב לְגַמְרֵי בַּגָּלוּי וּבַסֵּתֶר, אֵין בָּאֶמְצַע. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ" - מִי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַצְבִּיעַ עָלָיו וּלְתָאֲרוֹ בַּתֹּאַר "קָדוֹשׁ" הוּא הֶעָתִיד לִזְכּוֹת לְכָל אוֹתָן יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת שֶׁיִּהְיוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

עַל מָרָן ה"חֻפֵּץ חַיִּים" זצ"ל מובָא בְּסֵפֶר "הֶחָפֵץ חַיִּים" (ח"ב עמ' תפו) "בֶּאֱמוּנָתוֹ וְצִפִּיָּתוֹ לַמָּשִׁיחַ, דּוֹמֶה וְלֹא הָיָה שֵׁנִי לוֹ" "חֻפֵּץ חַיִּים" בֵּין צַדִּיקֵי דּוֹרוֹת רַבִּים. דְּמָעוֹת רַבּוֹת הָיָה מַזִּיל בִּתְפִלּוֹתָיו עַל דְּבַר הַמָּשִׁיחַ".

מִשֶּׁשְּׁמָעוּהוּ מְדַבֵּר אוֹדוֹת הַמָּשִׁיחַ - וְאֵימָתַי לֹא דִּבֵּר בְּנוֹגֵעַ לָזֶה - נִדְמֶה הָיָה כִּי הִנֵּה הִנֵּה שׁוֹמְעִים כְּבָר אֶת פַּעֲמֵי בּוֹאוֹ. הָיָה מְדַבֵּר בִּרְצִינוּת עֲמֻקָּה שֶׁכָּזוֹ, בְּנֶעְיַמַת בְּטָחוֹן כָּזוֹ, עַד שֶׁשּׁוּב לֹא אִפְשֵׁר לְמִישֶׁהוּ לְפַקְפֵּק אַף כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה בַּהַנָּחָה שֶׁיֵּשׁ לְהִתְכּוֹנֵן לְקַבֵּל בְּמְהֵרָה פְּנֵי גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. "אֲפִלּוּ סוּמָא", הָיָה אוֹמֵר, "אַף הוּא מְסֻגָּל לִרְאוֹת כִּי שְׂרוּיִים אָנוּ בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא. כָּל הַסִּימָנִים מְעִידִים עַל כָּךְ. כְּבָר אֵין זֶה רָחוֹק כְּלָל".

מִפִּי אוֹרְחִים שֶׁהָיוּ מְבַקְּרִים אוֹתוֹ, הָיָה שׁוֹאֵל פְּעָמִים רַבּוֹת אִם מְדַבְּרִים בְּעִירָם אוֹדוֹת הַמָּשִׁיחַ. אַף הֵכִין לְעַצְמוֹ קְפוֹטַת שַׁבָּת מְיֻחֶדֶת כְּדֵי לְקַבֵּל בָּהּ פְּנֵי הַמָּשִׁיחַ, וּמִזְּמַן לִזְמַן הָיָה מִתְעַטֵּף בָּהּ וְיוֹשֵׁב לְחַכּוֹת לוֹ. אַף מִזְוָדָה הָיְתָה לוֹ, שֶׁבָּהּ הָיָה שָׂם אֶת חֲפָצָיו הַנְּחוּצִים בְּיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ יִהְיֶה מוּכָן מִיָּד לֵילֵךְ עִמּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

**פרק א - שלשה זכרונות מחבלי משיח!! - (ספור שהתפרסם ב"שערי מוסר")**

סִפֵּר הַגָּאוֹן ר' רְפָאֵל דָּוִד אוֹיֶערְבָּאךְ זצ"ל, אָחִיו שֶׁל הַגָּאוֹן ר' שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיֶערְבָּאךְ זצ"ל, שֶׁלִּפְנֵי לְמַעְלָה מִשְּׁמוֹנִים שָׁנָה כַּאֲשֶׁר אָבִיו הַגָּאוֹן ר' חַיִּים לֵיְיב זצ"ל הָיָה צָעִיר לְיָמִים, הִתְקָרֵב אֶל מַסִּיק הַתַּנּוּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת חב"ד בָּעִיר הָעַתִּיקָה שֶׁהָיָה כְּבָר זָקֵן, בֶּן לְמַעְלָה מִתִּשְׁעִים שָׁנָה, וְהָיָה עֲדַיִן מַסִּיק אֶת הַתַּנּוּר כָּל בֹּקֶר בְּהַשְׁכָּמָה. מִתּוֹךְ שִׂיחָה עִמּוֹ נוֹדַע, שֶׁאָבִיו שֶׁל זָקֵן זֶה הָיָה נוֹסֵעַ לְהָרַבִּי ר' אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ'ענְסק זי"ע וְשָׁמַע מִמֶּנּוּ רַבִּי חַיִּים לֵיְיב זצ"ל שְׁנַיִם עָשָׂר סְפוּרִים עַל הַ"נֹּעַם אֱלִימֶלֶךְ". וְאָמַר רַבִּי רְפָאֵל דָּוִד זצ"ל, שֶׁזּוֹכֵר הוּא מִתּוֹכָם שְׁלֹשָׁה סְפוּרִים.

הַדָּבָר הָאֶחָד: שֶׁאָמַר הָרַבִּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע, שֶׁבַּדּוֹר לִפְנֵי הַגְּאוּלָה יִרְמְסוּ אֶת הַחֲרָדִים לִדְבַר ה' בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁאִלּוּ הָיוּ עוֹשִׂים כֵּן בְּדוֹר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע, לֹא הָיוּ בְּנֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר מְסֻגָּלִים לִשְׂאֵת זֹאת מֵחֲמַת עֲדִינוּת הָרֶגֶשׁ שֶׁהָיְתָה לָהֶם, אַךְ בַּדּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגְּאֻלָּה יֵרְדוּ לָעוֹלָם נְשָׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טִמְטוּם הַמֹּחַ וְהַלֵּב וְחַסְרֵי הָרֶגֶשׁ שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לָהֶם כָּל כָּךְ, וְיוּכְלוּ לִשְׂאֵת מַצָּב כָּזֶה שֶׁל הַשְׁפָּלָה וּרְמִיסָה.

הַדָּבָר הַשֵּׁנִי: הִמְשִׁיל מָשָׁל, שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ יִמְתַּח הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כִּבְיָכוֹל חֶבֶל אָרֹךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּבְיָכוֹל יֹאחֲזוּ בְּחֶבֶל זֶה, וְאָז יֹאחַז כִּבְיָכוֹל בְּקָצֵהוּ, וְינַעֵר וְיטַלְטֵל אֶת הַחֶבֶל עַד שֶׁיְּטַלְטְלוּ כֻּלָּם בָּאֲוִיר, וְלֹא כֻּלָּם יוּכְלוּ לְהַחְזִיק מַעֲמָד בְּטִלְטוּל כָּזֶה, וְרַבִּים יִפְּלוּ אַרְצָה. וְהַשּׁוֹטִים יֹאמְרוּ, אִם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְנַעֵר אוֹתָנוּ, בְּוַדַּאי רְצוֹנוֹ שֶׁנִּנָּרְפָּה מִן הַחֶבֶל, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן יַרְפּוּ מִן הַחֶבֶל וְיִפְּלוּ גַּם הֵם אַרְצָה, וְהַחֲכָמִים הַמְּעַטִּים יַחְזִיקוּ בְּחֶבֶל נַחֲלָתוֹ בְּכָל כֹּחָם וּמְאֹדָם וְלֹא יַרְפּוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ "חֶבְלוֹ" שֶׁל מָשִׁיחַ.

הַדָּבָר הַשְּׁלִישִׁי: שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ יִהְיֶה בּוּרוּת נוֹרָאָה וּבִלְבּוּל בֵּין טוֹב לְרַע, וְהַבֵּרוּר יִהְיֶה בְּאֹפֶן הַדּוֹמֶה לְנִפּוּי הַקֶּמַח בְּנָפָה וּכְבָרָה, כִּי כַּאֲשֶׁר שָׂמִים אֶת הַקֶּמַח בַּנָּפָה - מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ הֵנָּה וֵהֵנָּה, וְכָל חֲלָקֵי הַקֶּמַח, הֵן הַנְּקִי וְהֵן הַפְּסֹלֶת, כֻּלָּם נֶחְבָּטִים בְּדָפְנוֹת הַנָּפָה, וְאַחַר כָּךְ כָּל הַקֶּמַח הַנָּקִי הָעוֹבֵר בְּנִקְבֵי הַנָּפָה, נוֹפֵל לַכְּלִי שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְנֶחְבָּט שׁוּב בְּנִפֵּילָתוֹ, וְאִלּוּ לְמַעְלָה נִשְׁאֶרֶת כָּל הַפְּסֹלֶת. וְהַפְּסֹלֶת, כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהַקֶּמַח הַנָּקִי - הוּא הַסֹּלֶת - נָפַל לְמַטָּה וְנֶחְבַּט פַּעַם נוֹסֶפֶת, הִיא מִתְגָּאָה עָלָיו לֵאמֹר: רְאֵה גֹּדֶל שִׁפְלוּתְךָ שֶׁאַתָּה נָפַלְתָּ לְמַטָּה וְנוֹסָפָה לְךָ עַל יְדֵי זֶה עוֹד חֲבָטָה, וְאִלּוּ אֲנִי - הַפְּסֹלֶת - גַּם נִשְׁאַרְתִּי לְמַעְלָה וְגַם לֹא קִבַּלְתִּי עוֹד חֲבָטָה. אַךְ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֵין הַפְּסֹלֶת יוֹדַעַת שֶׁנִּשְׁאֲרָה הִיא לְמַעְלָה רַק לְרֶגַע קָטָן, כִּי בַּעֲבוֹר רֶגַע יַהַפְכוּ אֶת הַנָּפָה וְיַשְׁלִיכוּ אֶת כָּל הַפְּסֹלֶת לְאַשְׁפָּה. כֵּן בָּאֹפֶן הַזֶּה יִהְיֶה הַבֵּרוּר בֵּין טוֹב לְרַע בְּדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. שֶׁבַּתְּחִלָּה יִטַּלְטְלוּ וְיֵחָבְטוּ כֻּלָּם, טוֹבִים וְרָעִים

כְּאֶחָד כְּדֶרֶךְ הַנִּפּוּי, וְאָז יִפְלוּ יִרְאֵי ה', וְיֹאמְרוּ לָהֶם: רְאוּ שֶׁנִּפְלְתֶּם כָּל כָּךְ לְמַטָּה וְנֶחְבַּטְתֶּם, וְאִלּוּ אָנוּ עוֹמְדִים מֵעֲלֵיכֶם וְרוֹמְסִים וְדוֹרְסִים עֲלֵיכֶם, וְזֶה סִימָן שֶׁאֲנַחְנוּ טוֹבִים מִכֶּם. אַךְ אוֹי וַאֲבוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁכָּל הֱיוֹתָם לְמַעְלָה הוּא כְּדֶרֶךְ הַפִּסְלֶת הַנִּשְׁאֶרֶת בַּנָּפָה, שֶׁהוּא בְּיַד הַמְנַפֶּה, וּכְשֶׁם שֶׁהַמְנַפֶּה בְּנָמְרוֹ לְנַפּוֹת, מַשְׁלִיךְ אֶת כָּל הַפְּסֹלֶת כִּי אֵין לוֹ חֵפֶץ בָּהּ, כָּךְ לְאַחַר הַבְּרוּר שֶׁל יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ יִטֹּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הָרְשָׁעִים שֶׁעָלוּ לְמַעְלָה וְרָמְסוּ אֶת הַחֲרֵדִים עַל דְּבָרוֹ וְיַשְׁלִיכֵם מֵעַל פָּנָיו כְּהַשְׁלִיךְ אֶת הַפְּסֹלֶת שֶׁבַּנָּפָה. אוֹ-אֲ יִתְבָּרַר לָהֶם, שֶׁהֱיוֹתָם שׁוֹלְטִים עַל הַחֲרֵדִים לִדְבַר ה' לֹא הָיָה לְטוֹבָתָם וּלְמַעֲלָתָם, אֶלָּא אַדְרַבָּא -נֶהֱפַךְ לָהֶם לְרַע. עַד כָּאן דְּבָרָיו.

הֶעָרוֹת הַכּוֹתֵב: עַיֵּן בַּפְּסוּק בְּעָמוֹס (ט, ט) "הִנֵּה עֵינֵי ה' אֱלֹקִים בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמֵיד אַשְׁמִיד אֶת בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם ה' כִּי הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה וַהֲנִעוֹתִי בְכָל הַגּוֹיִם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכְּבָרָה וְלֹא יִפֹּל צְרוֹר אָרֶץ". וּבְמִצּוּדוֹת דָּוִד (שם) "אָנִיעַ בַּגּוֹלָה אֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הַבַּבְלִיִּים כְּמוֹ שֶׁמְּנַעְנְעִין תְּבוּאָה בִּכְבָרָה לְהַפִּיל הֶעָפָר דֶּרֶךְ נְקָבֶיהָ, אֲשֶׁר עִם כָּל זֶה הַצְּרוֹרוֹת הַנְּסוֹת לֹא יִפְלוּ לָאָרֶץ דֶּרֶךְ נִקְבֵי הַכְּבָרָה, כִּי צַר לָהֶם נִקְבֵי הַכְּבָרָה, כֵּן יִשְׂרָאֵל אִם כִּי יִהְיוּ נָעִים וְנָדִים בַּגּוֹלָה, לֹא יִתַּמּוּ שָׁם הַצַּדִּיקִים כִּי אִם הַפּוֹשְׁעִים וְהַמּוֹרְדִים". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וְהוּא פֶּלֶא.

## פרק ב - מה תפקידנו היום?

רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כִּנּוּ אֶת דּוֹרֵנוּ בְּשֵׁם "עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא". עֲקֵבִים - סוֹף הַגּוּף. מַה תַּפְקִידָם? לְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי רֶפֶשׂ וְטִיט. אֵין מֶטֶל עֲלֵיהֶם תַּפְקִיד הַמַּחְשָׁבָה כְּהַמֹּחַ, אוֹ הָרְאִיָּה כְּאֵיבַר הָעַיִן. אֵין תַּפְקִידָם אֶלָּא הַפָּשׁוּט וְהֶעָבֶה בְּיוֹתֵר - לְהַלֵּךְ עַל רֶפֶשׂ וְטִיט, עֲבוֹדַת כֹּחַ וְלֹא מֹחַ.

אִם נַמְשִׁיל זֹאת לִבְנִיַּת בַּנְיָן מֻפְלָא וְעָנָק, הֲרֵי שֶׁבִּתְחִלָּה מַשְׁקִיעִים בּוֹ אַדְרִיכָלִים, מְהַנְדְּסִים וְקַבְּלָנִים, אֶת מֵיטַב מֹחוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁנוֹת לְמִידָה עֶשְׂרוֹת שָׁנִים. מַעֲמִידִים אֶת הַבִּנְיָן עַל יְסוֹדוֹת מוּצָקִים עַד קָרוֹב לְסִיּוּמוֹ, אוּלָם עָדַיִן הַכֹּל מָלֵא בְּלִכְלוּךְ וּבְעָפָר וּבְכִתְמֵי צֶבַע. לְסִיּוּם הַגְּמַר מַמָּשׁ שֶׁל כָּל הַנִּקָּיוֹן, הַמְאַפְשֵׁר אֶת כְּנִיסַת הַדַּיָּרִים לַבִּנְיָן - מִי מְבַצֵּעַ? חֶבְרָה בְּשֵׁם "פּוֹלִישׁ". הֲלֹא הַמָּה אֲנָשִׁים לְלֹא הַרְבֵּה מֹחַ, אוּלָם עִם הַרְבֵּה כֹּחַ, הַמְשַׁפְשְׁפִים אֶת כָּל הַכְּתָמִים וְהַלִּכְלוּךְ, לֹא לָמְדוּ אוֹתָם אֲנָשִׁים כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חָכְמָה זוֹ. זוֹ עֲבוֹדַת כֹּחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עֲבוֹדַת מֹחַ. אֲבָל הִיא - וְרַק הִיא - הַמַּכְשִׁירָה וּמְאַפְשֶׁרֶת אֶת כְּנִיסַת הַדַּיָּרִים לַבִּנְיָן, כִּי אָז כְּבָר הַבִּנְיָן מוּכָן, אֶפְשָׁר לְהָנִיחַ אֶת הַמִּטָּה בְּמְקוֹמָהּ, אֶת הָאָרוֹן בְּמְקוֹמוֹ, וְהַכֹּל מְסֻדָּר עַל מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם. וְאִלּוּ בְּהַשְׁלָמַת עֲבוֹדָתָם שֶׁל אוֹתָם אַדְרִיכָלִים וּמְהַנְדְּסִים, עִם כָּל חֲשִׁיבוּתָהּ שֶׁל עֲבוֹדָתָם וּמַעֲלָתָהּ, עֲדַיִן לֹא הִתְאַפְשֵׁר בְּכָךְ גְּמַר הַבִּנְיָן.

כָּךְ הוּא לְעִנְיָנֵנוּ. אֲבוֹת הָעוֹלָם, הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים, הָאֲמוֹרָאִים, תִּקְּנוּ אֶת מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן בְּמַהֲלַךְ הַהֶכְנָה לְתִקּוּן הָעוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, וַעֲבוֹדָתָם לְאֵין עֶרֶךְ וּלְאֵין שִׁעוּר, שֶׁהֲרֵי עֲבוֹדָתָם בְּמֹחוֹתֵיהֶם הַגְּדוֹלִים- עֲבוֹדַת תִּקּוּן הָעִקָּרִי בְּמַהֲלַךְ תִּקּוּן הַכִּשָּׁרַת הָעוֹלָם לְתִקּוּנוֹ הַנִּצְחִי. אוּלָם עֲדַיִן אֵין זֶה הַמְסַיֵּם, אֵין זֶה הַמְאַפְשֵׁר אֶת גְּמַר הַתִּקּוּן - הַפּוֹלִישׁ. אֶת זֹאת יִעֵד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְדוֹרֵנוּ - "דּוֹר עֲקֻבְתָּא דִּמְשִׁיחָא", דּוֹר שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְתַקֵּן זֹאת לֹא בְּמֹחוֹ הַגָּדוֹל. הַיּוֹם אֵין אָנוּ בַּעֲלֵי מֹחוֹת כְּקַדְמוֹנֵינוּ, אֶלָּא בְּכֹחַ מְסִירוּת נַפְשֵׁנוּ, וְזֹאת בְּכָךְ שֶׁיִּתְעָרְמוּ עַל דּוֹרֵנוּ נְסִיּוֹנוֹת קָשִׁים מִנְּשׁוֹא, וּבְכֹחַ פְּשׁוּט, לֹא בְּעֻמְקוּת וְלֹא בַּחֲרִיפוּת, אֶלָּא דַּוְקָא בְּתָמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, נִבְרַח מֵהָרַע וְנָסוּר מִמֶּנּוּ, וּבְכָךְ אָנוּ גּוֹמְרִים אֶת הַ"פּוֹלִישׁ" בְּהַכְשָׁרַת תִּקּוּן הָעוֹלָם לְתִקּוּנוֹ הַנִּצְחִי בְּמַלְכוּת שַׁדַּי.

אִם כֵּן, כַּמָּה אַחֲרָיוּת מֻטֶּלֶת עָלֵינוּ, וְזֹכוּת מְצַד שֵׁנִי, נִזְדַּמֵּן לְכָל אֶשֶׁר נִלְחָם הַיּוֹם בְּחֵרוּף נֶפֶשׁ לְהַעֲמִיד אֶת עִקְרֵי הַדָּת עַל תִּלָּם וְנִזְהָר מֵעֲבֵרוֹת מְפֹרָשׁוֹת שֶׁל דְּאוֹרַיְתָא וּדְרַבָּנָן, בָּזֶה כְּבָר זוֹכֶה לְתֹאַר "קָדוֹשׁ", כִּי זוֹהִי הָעֲבוֹדָה שֶׁל דּוֹרֵנוּ - לַעֲבֹד בְּכֹחַ וּבִמְסִירוּת עַל יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה הַמְכֻרָחִים. אֵין מִתְבַּקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ הַיּוֹם לְהִתְחָרוֹת בְּמַעֲלוֹת קַדְמוֹנֵינוּ הַנִּשְׂגָּבוֹת, אֶלָּא לִשְׁמֹר עַל "אֶלֶף בֵּית" שֶׁל הַיַּהֲדוּת, אֶבֶל בְּכֹחַ וּבִמְסִירוּת, שֶׁהֲרֵי "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", שֶׁהֵמָּה מַחְשָׁבוֹת עֲרָיוֹת וּכְפִירָה - מִיסוֹדֵי הַתּוֹרָה הֵן, וְלֹא חֲסִידוּת. וְלִכְאוֹרָה, הַנִּזְהָר בָּהֶן לֹא הָיָה צָרִיךְ לְקַבֵּל תֹּאַר נִשְׂגָּב עַל כָּךְ, אוּלָם בְּדוֹרֵנוּ הַמְסַיֵּם זוֹ מַעֲלָה נִשְׂגָּבָה מִפְּאַת רִבּוּי הַגֵּרוּיִים וְהַפִּתּוּיִים הַמִּתְעָרְמִים סְבִיב קִיּוּם מִצְווֹת אֵלּוּ, וּבִזְכוּת מְלֵאָה מְזַכֶּה הוּא אֶת עַצְמוֹ בְּהַנָּאֱמָר "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם יֵאָמֵר לוֹ". הַנִּשְׁאָרִים וְהַנִּשְׁרָדִים לֶעָתִיד יִצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לַתֹּאַר "קָדוֹשׁ". מֵצַד הַתִּקּוּפָה מְזַכֶּה בָּנֶקֶל לַתֹּאַר "קָדוֹשׁ". כָּל מִי שֶׁרַק נִלְחָם וּמִתְמוֹדֵד עִם כֹּחַ הָרַע וְאֵינוֹ נִכְנָע עַל אַף כָּל נְסִיגוֹתָיו וּנְפִילוֹתָיו, רוֹשֵׁם עַל יוֹמָן גַּם גַּם אֶת יְמֵי נִצָּחוֹנוֹתָיו, וּמֵהֶם שׁוֹאֵב עִידּוּד לְהַתְחִיל כָּל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. כַּמָּה בָּנֶקֶל הוּא הַיּוֹם לְהֶחָשֵׁב כְּבַעַל תְּשׁוּבָה יוֹם יוֹם, שֶׁהֲרֵי אָמְנָם הַיּוֹם נִכְשָׁלְתָּ, אַךְ לְמָחָר, כְּשֶׁהִנְּךָ שׁוּב עוֹבֵר בְּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר בְּחִזּוּק וּבְגְבוּרָה, הֲרֵי שֶׁתִּקַּנְתָּ אֶת הָאֶתְמוֹל בְּבְחִינַת "אֵיזֶהוּ בַּעַל תְּשׁוּבָה? בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה".

תִּקּוּפָתֵנוּ הֲרֵת הַנְּסִיּוֹנוֹת, תִּקּוּפָה שֶׁפָּחֲדוּ מִמֶּנָּה גַּם הָאֲמוֹרָאִים הַקְּדוֹשִׁים - עוּלָא וְרַבִּי יוֹחָנָן, עַד שֶׁאָמְרוּ "לֵיתֵי וְלֹא אַחְמִינֵיהּ" - יָבוֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ כְּשֶׁיָּבוֹא, עִם כָּל הַנְּפָשִׁים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה וְיַהֲפֹךְ אֶת הָעוֹלָם לְעוֹלָם אַחֵר, וְעִם כָּל זֶה מְוַתְּרִים אָנוּ מִלִּהְיוֹת בְּאוֹתָהּ תִּקּוּפָה - אָמְרוּ אוֹתָם הָאֲמוֹרָאִים בְּיִדְעָם תֹּקֶף הַנְּסִיּוֹנוֹת שֶׁיִּהְיוּ אָז. כַּוָּנַת הָאֲמוֹרָאִים לֹא לְנְסִיּוֹנוֹת לַעֲבֵרָה גְּרִידָא. עַל נְסִיּוֹנוֹת שֶׁל עֲבֵרָה יָכְלוּ גַּם הֵם לְהִתְגַּבֵּר. עִמֶּק פַּחֲדָם הָיָה מִנְּסִיּוֹנוֹת נְפִילַת הָרוּחַ שֶׁכְּנֶגְדָּם צָרִיךְ סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מְיֻחֶדֶת לִהְיוֹת אֵיתָן וְיַצִּיב.

לָנוּ לְבָנֵינוּ הַחַיִּים פֹּה הַיּוֹם, שֶׁנִּזְרַקְנוּ לְעוֹלָם מָלֵא בְּנִסְיוֹנוֹת אֵלּוּ, וְאָנוּ בְּתוֹכָם מַמָּשׁ, לֹא נִתְּנָה לָנוּ הָאֶפְשָׁרוּת לְסָרֵב לִפֹּל אֲלֵיהֶם כְּאוֹתָם אָמוֹרָאִים שֶׁסֵּרְבוּ מִלִּפֹּל לְדוֹר כָּזֶה. אַשְׁרֵינוּ אִם נָהֵא אֵיתָנִים וַיְצִיבִים. עֵינֵי כָּל הַדּוֹרוֹת נְשׁוּאוֹת אֲלֵינוּ - כְּמִסְיָמִים - לִרְאוֹת בָּנוּ כְּמִבַּצְעִים מְלֶאכֶת הַסִּיּוּם בִּגְבוּרָה וּבְמִסִירוּת, וְאִם קְטַנִּים אָנוּ בְּעֵינֵינוּ - חֵלֶק גָּדוֹל נָטַלְנוּ עֲלֵינוּ בְּסִיּוּם הֶכְנַת הַתִּקּוּן לִצְרֵף עוֹלָם חָדָשׁ שֶׁיְּהֵא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

## פרק ג - רוח הקדש - על דורנו!

### א. רוח הקדש מרבנו "אור החיים" הקדוש

בְּמִצְרַיִם לֹא יָכְלוּ לְבָרֵר שַׁעַר הַנ' שֶׁבַּטֻּמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם עוֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה - מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים, בְּאֶמְצָעוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יִתְבָּרְרוּ גַּם שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים. וְכָךְ אָמַר הָ"אוֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ: עִקַּר הַגָּלוּת הוּא לְבָרֵר הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁנִּטְמְעוּ בְּנ' שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וְכוּ', וְהֶבְטְחוּ כִּי לֶעָתִיד לָבוֹא יַשְׁפִּיעַ בָּנוּ אֵל עֶלְיוֹן תּוֹרַת חַיִּים שֶׁבְּשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, וְהַשָּׂגָתוֹ הִיא בְּאֶמְצָעוּת הַגָּלֻיּוֹת, וּבִפְרָט גָּלוּת הָאַחֲרוֹן אָנוּ מַשִּׂיגִים הַדָּבָר (קמ"ג). וְטַעַם שֶׁנִּסְתַּכְּנוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּבֵרוּר שַׁעַר הַנ' (קמ"ד), לְצַד שֶׁלֹּא הָיוּ בְּנֵי תּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן דּוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים, בְּאֶמְצָעוּת תּוֹרָתָם יַשִּׂיגוּ לִכְנֶס לְשַׁעַר הַנ' וּלְהוֹצִיא בְּלָעוֹ מִפִּיו, וְאָז סָפוּ תַּמּוּ בְּחִינוֹת הַטֻּמְאָה וְכוּ'.

### ב. רוח הקדש מרבנו מרוז'ין ומבעל "אור המאיר" זצוק"ל

כָּתַב הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים": וְהִנֵּה דַּע, אָחִי אֲהוּבִי, כִּי עַכְשָׁו קֹדֶם בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, הַתִּקּוּן דַּיְקָא לַעֲמֹד נֶגֶד הַמִּינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְזֶה תִּקּוּן הַדּוֹר, וּבָזֶה מוֹצִיאִין נִיצוֹצִין קְדוֹשִׁין מִשַּׁעַר הַנּוּ"ן, כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי (לקמן בסוף המאמר) בְּשֵׁם אוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ, שֶׁצְּרִיכִים יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לֵירֵד קֹדֶם בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ לְשַׁעַר הַנּוּ"ן, וּלְהוֹצִיא מִשָּׁם בְּלָעָם מִפִּיהֶם, וְזֶה הַשַּׁעַר הוּא מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וּמִי שֶׁיָּפָה אֱמוּנָתוֹ בְּיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה דַּיְקָא, גּוֹרֵם תִּקּוּן הַדּוֹר וּלְהַמְעִיט הָרִבֵּה צָרוֹת מִיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, כִּי עַל יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל, הֲגַם מֵאִישׁ אֶחָד, מַצִּיל בֶּאֱמוּנָתוֹ הָרִבֵּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל הֲגַם שֶׁלֹּא נוֹדַע לוֹ.

וְעַכְשָׁו מִתְגַּבְּרוֹת סְפֵקוֹת הָאֱמוּנָה, חַס וְחָלִילָה, בְּלִבּוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל כֹּחַ שֶׁל קְלִפַּת עֲמָלֵק לְכֹד עַכְשָׁו זֶרַע קֹדֶשׁ, לִתֵּן סְפֵקוֹת בְּלִבּוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים וְהִתְקָרְרוּת הָאֱמוּנָה. כַּאֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בַּעַל "אוֹר הַמֵּאִיר" קֹדֶם פְּטִירָתוֹ, וְכֵן כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁאָמְרוּ זֹאת, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תִּתְרַבֶּה הַמִּינוּת עַד שֶׁמִּשּׁוּפְרָא דְּשׁוּפְרָא יִזְרֵק מִפִּיהֶם דִּבְרֵי מִינוּת, רַחְמָנָא לִצְלַן, וְהֶרְאָה עַל תַּלְמִידוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ וְאָמַר: שׁוּפְרָא דְּשׁוּפְרָא כְּמוֹתְכֶם יִתְפּוֹצֵץ מִפִּיהֶם מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחְמָנָא לִצְלַן, אִם לֹא יִזָּהֲרוּ לְנַפְשָׁם. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ

מֵרוּז'ין שֶׁהָאֱמוּנָה תִּהְיֶה כָּל כָּךְ קָשָׁה, כְּמוֹ לְעֲלוֹת עַל כֹּתֶל גָּבוֹהַּ יָשָׁר בְּלִי סֻלָּם וּמַדְרֵגוֹת. וְשָׁמַעְתִּי מִזָּקֵן אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵאֶחָד מִבָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי בְּאֵם יִרְצֶה אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל לְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה, יִרְדֹּף אַחֲרֵי הַיֵּצֶר עִם עֶגְלָה בְּד' סוּסִים לְמָשְׁכוֹ לְאָחוֹר, וְיֵשׁ בָּזֶה סוֹד.

### ג. רוח הקדש מרבנו מנחם מנדל מרימנוב זצוק"ל

מוּבָא בְּסֵפֶר "דַּרְכֵי חַיִּים וְשָׁלוֹם", וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: רַבֵּנוּ אָחַז צַדִּיק דַּרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁל מוֹרוֹ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מְנַחֵם מֶעֶנְדֶעלִי הנ"ל כִּי הוּא הָיָה צוֹפֶה לְמֵרָחוֹק בְּעֵינַיִן גְּלוּיוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרָצָה עַל יְדֵי זֶה לְקָרֵב הַגְּאֻלָּה כנ"ל, וְרַבֵּנוּ הָיָה רָגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ לְעוֹרֵר אַזְהָרַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵרִימְנוֹב שֶׁאָמַר עוֹד בְּיָמָיו, וְהִזְהִיר לְאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: "הֵאָחֲזוּ וְהִתְקַשְּׁרוּ כָּל אֶחָד בַּחֲגוֹרָה, כִּי יֵשׁ קֶרַח [גְּלִיטְ"שׁ] גָּדוֹל וּמְסֻכָּן וּמִתַּחְתָּיו יֵשׁ מַיִם וְנָהָר גָּדוֹל, וְכָל אֶחָד יֵאָחֵז עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִמּוֹט עַצְמוֹ, חַס וְחָלִילָה, שֶׁבְּסוֹף יוֹמָיְא קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תִּתְגַּבֵּר הַכְּפִירָה בָּעוֹלָם, רַחְמָנָא לִצְלַן, וּצְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת מְאֹד שֶׁלֹּא יִמְעֲדוּ קַרְסֻלָּיו". עַד כָּאן כָּתַב דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְסִיַּם רַבֵּנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי מְנַחֵם מֶעֶנְדֶעלִי אָמַר זֹאת בְּיָמָיו וְהִבִּיט לְמֵרָחוֹק, שֶׁבְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְגַּבֵּר הָאֶפִּיקוֹרְסוּת בְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל כַּת הַמִּפְלָגוֹת וְהַפּוֹלִיטִיקָה וְהַנִּמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם, שֶׁמְּשִׂיחִים דַּעְתָּם מֵהַגְּאוּלָה וּמִבִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, וְרַבִּים מֵהֶם אֵינָם מַרְגִּישִׁים צֹרֶךְ בְּבוֹאוֹ כְּלָל. וְעַל זֶה יְדוּוּ כָּל הַדְּוּוּיִים לִזְהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם.

### ד. קדם ביאת המשיח תרד אפיקורסות בעולם ואז יהיה הברור

הָרַבִּי הַצַּדִּיק מֵאָלִיק זצ"ל אָמַר, שֶׁפַּעַם אַחַת הִתְאַסְּפוּ הַנְּשָׁמוֹת לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְטָעֲנוּ מַה יִּהְיֶה הַסּוֹף, כִּי בְּכָל פַּעַם מִתְגַּלְגְּלִים לְזֶה הָעוֹלָם וְאֵין לָהֶם תִּקּוּן, וְהִגִּיעָה הַטַּעֲנָה לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְיָצָא פְּסַק הַדִּין, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תֵּרֵד אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְזֶה יִהְיֶה הַבְּרוּר. מִי שֶׁלֹּא יִתְפֹּס לְמִינוּת, לֹא יִתְגַּלְגֵּל שׁוּב בָּעוֹלָם. וְסִיַּם, שֶׁמֵּהַיּוֹם הִתְחִילָה הָאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם. (ברכת אהרן ע' קצ"ג, ומובא בספר הקדוש שומר אמונים חלק א' דף נ"ב, ע"ב).

### ה. רוח הקדש מהרבי הקדוש רבנו נחמן מברסלב זי"ע

אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל יָבוֹא לָעוֹלָם בִּשְׁבִיל נִסָּיוֹן. אוֹי, אֵיךְ יוּכְלוּ אֲנָשִׁים מוּעָטִים לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם? זֶה יִהְיֶה הַבְּרוּר הָאַחֲרוֹן - הוֹדִיעַ זֹאת מִקֶּדֶם לִהְיוֹת לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ לְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל.

וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר "שִׂיחוֹת הר"ן": פַּעַם אַחַת אָמַר מוהר"ן לְאֶחָד: אֲגַלֶּה לְךָ סוֹד, שֶׁתִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל בָּעוֹלָם וְכוּ', אַף אֲנִי מְגַלֶּה לְךָ זֹאת כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזְּקוּ יוֹתֵר כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁדִּבְּרוּ מִזֶּה מִקֹּדֶם וְכוּ'. אוֹי, אֵיךְ יוּכְלוּ לַעֲמֹד אֲנָשִׁים מוּעָטִים נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם וְכוּ', שֶׁעַל זֶה הִתְנַבְּאוּ כָּל נְבִיאֵינוּ, בִּפְרָט דָּנִיֵּאל שֶׁאָמַר "יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְכוּ'". אַף אַף עַל פִּי כֵן אָנוּ כּוֹתְבִים כָּל זֹאת, לְמַעַן יֵדְעוּ הַחֲפֵצִים בָּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכְּבָר הוֹדִיעַ

הוּא ז"ל לָנוּ אֶת כָּל זֹאת מִקֹּדֶם, לְמַעַן יִהְיֶה לָהֶם לְמֹשִׁיב נֶפֶשׁ לְחַזֵּק לִבָּם בה' וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְכוּ'.

עוֹד מוּבָא שָׁם: הוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל בָּעוֹלָם, וְעַל יְדֵי שֶׁהוֹדִיעַ זֹאת מִקֹּדֶם תִּהְיֶה הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְהַכְּשֵׁרִים.

וְכֵן סִפֵּר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל, בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּחְזִיק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּאֵלּוּ הָעִתִּים. וְאָמַר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל מַה שֶּׁהוּא מְסַפֵּר זֹאת, שֶׁתִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם וְשֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק כָּל אֶחָד וְאֶחָד בֶּאֱמוּנָה, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר זֹאת - אַף עַל פִּי כֵן מִתְגַּבְּרִים הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַבִּלְבּוּלִים. כִּי הֲלֹא גַּם דְּנִיאֵל וְכַיּוֹצֵא הוֹדִיעוּ מִקֹּדֶם, שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים, וְהָרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ וְכוּ'. וְאִם כֵּן, מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעַ מִקֹּדֶם שֶׁזֶּה הַנִּסָּיוֹן קֹדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ שֶׁיִּתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים בֶּאֱמוּנָה, וּמִי שֶׁיְּזֻכֶּה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן יִשָּׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמוּנָתוֹ, אֲשֶׁרְיו לוֹ וְיִזְכֶּה לְכָל טוּב הַמְעֻתָּד לָבוֹא לָנוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אֲשֶׁר נִבְּאוּ עָלֵיהֶם כָּל נְבִיאֵנוּ וַחֲכָמֵינוּ מִקֹּדֶם. וְאִם כֵּן, הָיָה רָאוּי שֶׁכָּל אֶחָד יַשְׂכִּיל וְיָחוּשׁ עַל עַצְמוֹ לְשָׁאֵר קַיָּם חָזָק בֶּאֱמוּנָתוֹ, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ עוֹד שׁוּם נִסָּיוֹן וְצָרוּף כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הוֹדִיעוּ זֹאת מִקֹּדֶם וּבֶאֱמֶת, אַף עַל פִּי כֵן, לְמרוֹת שֶׁהוֹדִיעוּ זֹאת מִקֹּדֶם, אַף עַל פִּי כֵן יִהְיֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל וְרַבִּים יַרְשִׁיעוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים". אַף אַף עַל פִּי כֵן מוֹדִיעַ זֹאת מִקֹּדֶם בִּשְׁבִיל אוֹתָן מְעַט הַכְּשֵׁרִים שֶׁיִּתְחַזְּקוּ עַצְמָן בֶּאֱמוּנָתָן. וּבְוַדַּאי תִּהְיֶינָה לָהֶם מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּדַעְתָּם, לְמַעַן יִהְיֶה לָהֶם לְמֹשִׁיב נֶפֶשׁ וְהִתְחַזְּקוּת וְהִתְאַמְּצוּת יוֹתֵר כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁכְּבָר דִּבְּרוּ מִזֶּה מִקֹּדֶם.

### ו. עוד רוח הקדוש מהרבי הקדוש מרוז'ין זי"ע

הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מֵרוּז'ִין בְּהַסְכָּמָתוֹ לְסֵפֶר "בְּאֵר הַגּוֹלָה" לַמַּהֲרַ"ל מִפְּרָג זי"ע כּוֹתֵב, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וּבַגְּלוּת הָאַחֲרוֹן בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא, יִהְיֶה נִפְתָּח שַׁעַר הַנ' שֶׁבַּטֻּמְאָה, שֶׁהִיא מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחְמָנָא לִצְלַן, וְשָׁרֵי מַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם יַשְׁלִיכוּ מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת עֲלֵי אֶרֶץ, וְתִתְפַּשֵּׁט לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, וְכָל מִדְרַךְ כַּף רֶגֶל יִהְיֶה מָלֵא מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּפְרִיקַת עֹל תּוֹרָה וּמִלְכוּת שָׁמַיִם, עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְנֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְאַמְּצוּת גְּדוֹלָה וְיִתֵּרָה, לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שֶׁלֹּא יִפֹּל בִּרְשָׁתָם. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה.

### ז. עוד מהרבי מרוז'ין זצוק"ל

וְכֵן הוּא בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ הָאַחֲרוֹנִים, שֶׁכְּדֵי לְהִנָּצֵל מִדֵּעוֹת כּוֹזְבוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת מַמָּשׁ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מֵרוּז'ִין זי"ע בְּהַסְכָּמָתוֹ לְסֵפֶר בְּאֵר הַגּוֹלָה בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "וּבַגְּלוּת הָאַחֲרוֹן בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיֶה נִפְתָּח שַׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁבַּטֻּמְאָה שֶׁהִיא מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחְמָנָא לִצְלַן וְכוּ', עַל כֵּן הִבְטִיחָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עַל

יְדֵי נְבִיאוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַחֲזִיק בָּאֱמוּנָה הַמּוֹרָשָׁה לַאֲבוֹתֵינוּ, יִתְחַזֵּק, וּמִן הַשָּׁמַיִם יְסַיְּעוּהוּ אַחַר הִתְאַמְּצוּתוֹ שֶׁיִּתְאַמֵּץ בְּכָל כֹּחוֹ לְהַצִּיל עַצְמוֹ מִפַּח יָקְשָׁם, וְיִרְאֶה לָנוּ נִפְלָאוֹת לְהַצִּילֵנוּ מִיָּדָם כְּמוֹ הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְכוּ', עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה. וּבַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְצַיֵּר לְעַצְמָם כָּל כָּךְ אֶת הַמַּצָּב הַזֶּה, אֲבָל הַיּוֹם רוֹאִין אוֹתוֹ בְּחוּשׁ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁאִם אָדָם נָצוֹל מִמַּחְשֶׁבֶת מִינוּת, הוּא מַמָּשׁ נֵס גָּדוֹל כְּמוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין גַּם עַכְשָׁו הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁבַּיּוֹם הַקָּדוֹם הָיוּ אֲנָשִׁים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי וּפִתְאוֹם בְּיוֹם אֶחָד נִתְהַפְּכוּ וְנִשְׁמְטוּ אַחַר פִּגְעֵי הַזְּמַן. הַבּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמִים יַעֲזֹר שֶׁכִּימֵי צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם יַרְאֵנוּ נִפְלָאוֹת שֶׁהַשִּׁפְלוּת גְּדוֹלָה הִיא מְאֹד שֶׁאֵין רוֹאִין כְּלוּם, וְאֵין שׁוֹמְעִים כְּלוּם, דִּבְמִצְרַיִם הָיָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְהָיוּ הַרְבֵּה נְבִיאֵי אֱמֶת, וְלֹא פָּסְקָה נְבוּאָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל הַזְּמַן, אֲבָל הַיּוֹם אֵין לָנוּ נְבִיאִים וְלֹא צַדִּיקִים. הַבּוֹרֵא עוֹלָם יַעֲזֹר שֶׁנִּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר וּלְהַכְנִיעַ כָּל כֹּחוֹת הַיֵּצֶר וְכֹחוֹת הַטֻּמְאָה הַגְּדוֹלִים, וְנִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת וְכֹחַ הַקְּדֻשָּׁה. (חד"ת וארא תשי"ז)

**ח. עוד נבואה נוראה מהרבי הקדוש מרוז'ין זי"ע**

צִיּוּר הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן: לֹא תִּהְיֶה בּוּשָׁה כְּלָל לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת - אֲבָל לוֹמַר דִּבּוּר אֲמִתִּי, יִהְיֶה צָרִיךְ לְהַבִּיט סְבִיבוֹתָיו אִם אֵין מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ - מִי שֶׁיִּחֲזַק עַצְמוֹ בָּאֱמוּנָה יִהְיֶה חָשׁוּב וּמְקֻבָּל אַף שֶׁבִּשְׁאָר דְּבָרִים יִהְיֶה בְּקַטְנוּת מְאֹד - הַבְּרוּר הָאֱמִתִּי יִהְיֶה בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה.

וְכֵן מוּבָא בְּסֵפֶר "נֵר יִשְׂרָאֵל" מִדִּבְרֵי הָרַב מֵרוּז'ין זיע"א: מַאֲמָר נוֹרָא וְאֵימִים נִשְׁמַע פַּעַם מִפִּי קָדְשׁוֹ שֶׁל מָרָן מֵרוּז'ין זי"ע מִמַּצַּב אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיְנֵי רוּחָנִיּוּת בְּדוֹרוֹ שֶׁלְּפָנֵי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, וְכֹה סִפֵּר הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם רַבִּי בְּצַלְאֵל מֹשֶׁה מִפְּרוּבִיטְשׁ, שֶׁבְּהִיוֹת מָרָן זי"ע גָּר כְּבָר בְּסַאדִיגוּרָא בִּשְׁנַת תר"ב נָסַע פַּעַם לְטַיֵּל לְתוֹךְ הַיַּעַר לִשְׂאֹף אֲוִיר צַח בְּלִוּוּי שֶׁל כַּמָּה מְקֹרָבִים כְּרַבִּי לֵיְבּ הִירְשֶׁלְ'ס, רַבִּי אִיצִיק אַבָּא מִבַּאהֲרְשִׁיווֹקָא וְרַבִּי הֶירְשֶׁל זְ'ינְקָאוֶויר ע"ה, וְלִקְחוּ אִתָּם עֲבוּר מָרָן כִּסֵּא וְשֻׁלְחָן קָטָן עָגֹל, וְהִנֵּה בְּתוֹךְ הַיַּעַר כִּשֶּׁבֶת רַבֵּנוּ עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ, פָּנָה אֶל הֶחָסִיד רַבִּי לֵיְבּ הִירְשֶׁלְ'ס וְאָמַר לוֹ: "בְּוַדַּאי זוֹכֵר אַתָּה אֶת הַגְּמָרָא (בסוף מכות כד.) דָּרִישׁ רַבִּי שִׁמְלַאי, שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוּוֹת נֶאֶמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, רמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה ושס"ה מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה וְכוּ', בָּא דָּוִד וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה וְכוּ', בָּא יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שֵׁשׁ וְכוּ', בָּא מִיכָה וְהֶעֱמִידָן עַל שָׁלֹשׁ וְכוּ', בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ב', ד') "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה". ורש"י ז"ל מְפָרֵשׁ מַהִי הַכַּוָּנָה וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה אוֹ עַל שֵׁשׁ וְכוּ', דִּרוֹצֶה לוֹמַר שֶׁבִּתְחִלָּה הָיוּ צַדִּיקִים וְהָיוּ יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֹל מִצְוֹת הָרַבֵּה, אֲבָל דּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא הָיוּ צַדִּיקִים כָּל כָּךְ, וְאִם בָּאוּ לִשְׁמֹר כֻּלָּן אֵין לְךָ אָדָם שֶׁזּוֹכֶה, וּבָא דָּוִד וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה - שֶׁמָּנָה בְּסִפְרוֹ תְּהִלִּים פֶּרֶק

ט"ו, "ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ' הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְגוֹ'" - כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ אִם יִקְיְמוּ אַחַת עֶשְׂרֵה מִצְווֹת הַלָּלוּ, וְכֵן כָּל שָׁעָה, דּוֹרוֹת שֶׁל מַטָּה, הוֹלְכִין וּמְמַעֲטִין אוֹתוֹ.

הָבָה וְנִתְבּוֹנֵן עַל אֵיזֶה דּוֹר כְּוִן הַנָּבִיא חֲבַקּוּק לוֹמַר עָלָיו, שֶׁהַלְוַאי יִזְכּוּ אָז לְהֵאָחֵז בְּמִצְוַת הָאֱמוּנָה בַּה', וּמִי שֶׁיִּזְכֶּה לָזֶה יִקָּרֵא בְּשֵׁם צַדִּיק? וְהִמְשִׁיךְ מָרָן, אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהוּא נִתְכַּוֵּן לְהַדּוֹר שֶׁלְּפָנֵי בִּיאַת מָשִׁיחַ, שֶׁלְּנִסָּיוֹן עָצוּם יֵחָשֵׁב לְהִשָּׁאֵר יְהוּדִי נֶאֱמָן, וְלָכֵן הֶעֱמִיד אֶת הַדּוֹר הַהוּא עַל נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה, וְאֵלּוּ שֶׁיֵּאָחֲזוּ בָּהּ יִקָּרְאוּ בְּשֵׁם צַדִּיק, וּמְעַנֵּין מְאֹד לְדַעַת מַה תִּהְיֶה מַדְרֵגָתוֹ וּמַדָּתוֹ, וְאֵלּוּ פָּנִים יִהְיוּ לְהַצַּדִּיק הַלָּזֶה בְּתָארוֹ וּבְמַעֲשֵׂהוּ? אֶלָּא הָאֱמֶת אַגִּיד לָכֶם, אַל תִּתְפַּלְּאוּ לִשְׁמֹעַ שֶׁעוֹד יִהְיֶה דּוֹר לִפְנֵי בִּיאַת מָשִׁיחַ שֶׁאִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. אֲבָל תְּבִינוּ טוֹב כַּוָּנַת הַמַּאֲמָר, דְּהַיְנוּ לֹא רַק זֶה שֶׁהַבַּעַל עֲבֵרָה לֹא יִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא יִמְנַע אֶת עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת, וַאֲפִלּוּ חֲמוּרוֹת, לִפְנֵי אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אֶלָּא הַקֹּשִׁי שֶׁבְּהַמַּצָּב יִהְיֶה בָּזֶה, דִּכְשֶׁיְּהוּדִי יִרְצֶה לַעֲבֹד אֶת ה' וְלוּ רַק אֲפִלּוּ לְהִתְכּוֹפֵף לִפְנֵי בּוֹרֵא הָעוֹלָם, לֹא מִבַּעְיָא לְהוֹצִיא אֲנָחָה עֲמֻקָּה מִקֶּרֶב לֵב לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ אוֹ לוֹמַר אֵיזֶה מַאֲמָר לְפָנָיו, יִהְיֶה מֻכְרָח לְהִסְתַּכֵּל סְבִיבוֹ אִם לֹא עוֹשִׂים מִמֶּנּוּ חוֹכָא וּטְלוֹלָא, וְלָכֵן אָז נִמְנָה עִם הַכַּת שֶׁל "מִי לַה' אֵלָי". בַּזְּמַן הַהוּא, כְּשֶׁיְּהוּדִי יָקוּם בַּבֹּקֶר וְיֹאמַר "מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ" [כָּאן הִנִּיחַ מָרָן יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה עַל לִבּוֹ הַטָּהוֹר, וְאָמַר], וּלְפִי גֹּדֶל מְעוּט הַשָּׂגָתוֹ לֹא יָבִין הַהֶבְדֵּל וְהַהֶפְרֵשׁ בֵּין ה"אֲנִי לְפָנֶיךָ", וְאַחַר כָּךְ יִתְעַטֵּף בְּטַלִּית וְיִמְדֹּד עָלָיו הַתְּפִלִּין, כִּי זֹאת יוֹדֵעַ שֶׁקַּרְקַפְתָּא דְּלָא מַנַּח תְּפִלִּין כְּבָר לֹא טוֹב, וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל, לֹא מְשַׁנֶּה אֵלּוּ פָּנִים יִהְיוּ כְּבָר לַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, יִהְיֶה הַיְּהוּדִי הַזֶּה חָשׁוּב וּמְקֻבָּל לִפְנֵי הַבּוֹרֵא עוֹלָם.. [כָּאן הִפְסִיק מָרָן בְּאֶמְצַע הַשִּׂיחָה וְהִטָּה רֹאשׁוֹ הַקָּדוֹשׁ לַאֲחוֹרָיו לְכַמָּה רְגָעִים, כְּאָדָם הַמִּתְבּוֹנֵן אֵי שָׁם כְּדֵי לְבָרֵר אֵיזֶה דָּבָר, וְחָזַר לְדָבָרָיו אַחַר שֶׁתִּפַּס בִּשְׁתֵּי יָדָיו אֶת קְצוֹת מַלְבּוּשׁוֹ הָעֶלְיוֹן שֶׁכְּנֶגֶד לִבּוֹ] יִהְיֶה הַיְּהוּדִי הַזֶּה חָשׁוּב וּמְקֻבָּל לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ כְּדֶגְמַת "אֲנִי" כְּלַפֵּי הָעוֹלָם, וְכָל זֶה לָמָּה? מִפְּנֵי שֶׁאָז תִּהְיֶה הַבְּחִירָה וְהַבְּרוּר הָאֲמִתִּי, וְזֶה יִהְיֶה הַסּוּג שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁעֲלֵיהֶם אוֹמֵר חֲבַקּוּק 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה'".

### ט. רוח הקדש מקדושי ישראל זצוק"ל

רַבִּי וָואלְוָועלֶע מִשִּׁינוֹסְטֶעֶר הָיָה רַגִּיל לִישֹׁן בְּעֵינַיִם פְּתוּחוֹת. פַּעַם אַחַת יָשַׁן וְעָצַם אֶת עֵינָיו, יָשַׁב עַל יָדוֹ אֶחָד מִגְּדוֹלֵי חֲסִידָיו, וְרָאָה זֹאת. נִבְהַל וְנִפְחַד שֶׁמָּא חַס וְחָלִילָה וְכוּ'. פָּקַח אֶת עֵינָיו וְאָמַר: "הֶרְאוּ לִי אֶת הַדּוֹר שֶׁלְּפָנֵי בִּיאַת הַגּוֹאֵל, וְרָאִיתִי שֶׁאֲפִלּוּ אֲנָשִׁים כְּמוֹתְךָ יִהְיוּ נִתְפָּסִים לְמִינוּת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְהִתְחִיל הֶחָסִיד לְבַכּוֹת. אָמַר לוֹ הָרַבִּי הַצַּדִּיק זצ"ל: "אֲבָל עֵצָה תִּהְיֶה לָהֶם שֶׁיְּסַפְּרוּ מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים וַאֲפִלּוּ מִמֶּנִּי".

וְכֵן מוּבָא בְּיִלְקוּט "אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל": הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ הָאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל מֵאַפְּטָא זצ"ל, אָמַר: קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תֵּרֵד אֶפִּיקוֹרְסוּת לָעוֹלָם. וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לְפָנָיו - אַפִלּוּ אֲנָשִׁים כְּעֶרְכּוֹ יִתְפְּסוּ לְמִינוּת. וְסִיֵּם: כִּי הָעֵצָה לְהִנָּצֵל מִזֶּה הִיא לְהִתְאַסֵּף יַחַד, וּלְסַפֵּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְצַדִּיקִים. (ברכת אהרן - קרלין, קצ"ג).

וְכֵן מוּבָא בְּסֵפֶר "דּוֹרֵשׁ טוֹב" לְהַצַּדִּיק רַבִּי נַחוּם מָרְדְּכַי מִטְשֶׁאַרְטְקָאוו זצ"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: פַּעַם בָּא לְפָנַי כְּבוֹד קְדֻשַּׁת אֲדוֹנֵנוּ זצ"ל הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מֵרוּזְשִׁין אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי חֲסִידָיו וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיֹּאמַר לוֹ אֵיזֶה דָּבָר טוֹב שֶׁתִּהְיֶה לוֹ תּוֹעֶלֶת לְתָמִיד. וְאָמַר לוֹ זְקֵנִי זצ"ל: "הִנֵּה קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תַּעֲמֹד הַדָּת עַל חוּט הַשַּׂעָרָה. הָעֵצָה לְהִתְגַּבֵּר עַל זֶה הִיא לְהִתְאַסֵּף בְּכָל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וּלְדַבֵּר מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הַצַּדִּיקִים, וּתְהֵא בָּזֹאת תּוֹעֶלֶת לְחִזּוּק הַדָּת וְהָאֱמוּנָה.

### י. ג' שעות אחרונות קדם הגאלה

בְּסֵפֶר "כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל" כָּתַב בְּשֵׁם הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מהר"י מֵרוּזִ'ין זצל"ה, אֲשֶׁר ג' שָׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת קֹדֶם זְמַן הַגְּאֻלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה מְאֹד לְהַחְזִיק עַצְמוֹ בְּיִהוּדִישְׁקַיְט [בְּיַהֲדוּת פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה] כְּמוֹ שֶׁעוֹמֵד קִיר בַּרְזֶל חָלָק וּצְרִיכִין לְטַפֵּס וְלַעֲלוֹת בְּלִי צִפָּרְנַיִם, וְזֶהוּ מַה שֶׁאָמַר בְּהוֹשַׁעְנוֹת, "הוֹשַׁעְנָא" שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת (לְפִי חֶשְׁבּוֹן יוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא).

### יא. הסתר פנים

בְּרֹאשׁ סֵפֶר "עֲטָרָה לְרֹאשׁ צַדִּיק" לרי"ד מִפּוֹרִיסוֹב: וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּי מַגִּידֵי אֱמֶת, שֶׁאָמַר פַּעַם בְּיֶשְׁבּוֹ לִפְנֵי נֵרוֹת חֲנֻכָּה, שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְקָרֵב זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּרְצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי וְלַעֲבֹד אֶת ה', לֹא דַּי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לוֹ בָּנְקֶל בִּמְלֵי דְּעָלְמָא, אֶלָּא שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לוֹ בָּנְקֶל גַּם בִּמְלֵי דִּשְׁמַיָּא, וְכָפַל אֶת דְּבָרָיו, וּמִי שֶׁלֹּא יִרְצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי וְלַעֲבֹד אֶת ה' לֹא דַּי שֶׁיֵּלֵךְ לוֹ בִּמְלֵי דְּעָלְמָא, אֶלָּא שֶׁיֵּלֵךְ לוֹ גַּם בִּמְלֵי דִּשְׁמַיָּא. עוֹד שָׁם: ... אֲבָל אָז נִצְטָרֵךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ יַבְחִין בֵּין עוֹבְדוֹ לְלֹא עוֹבְדוֹ. וְסִיֵּם בַּפְּסוּק "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק וְכוּ'". וְגַם אָמַר פַּעַם, שֶׁמִּתְקָרֵב זְמַן שֶׁנִּצְטָרֵךְ לְהַחְזִיק בְּצִבְתַּ בַּרְזֶל לִהְיוֹת יְהוּדִי.

כְּעֵין הנ"ל מֵהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מִסַּאטְמָאר זי"ע: עַכְשָׁו קֹדֶם הַגְּאֻלָּה, הַהֶסְתֵּר גָּדוֹל כָּל כָּךְ, עַד שֶׁנִּרְאֶה, חַס וְחָלִילָה, כְּאִלּוּ כָּל עוֹשֵׂי רַע - טוֹב בְּעֵינֵי ה', וְעוֹבְדֵי ה' - כְּאִלּוּ וּמִשְּׁמַיָּא רוֹדְפִים אוֹתָם, חָלִילָה.

### יב. נסיונות לאלפים - מי שלא יכין עצמו יאבד

לִפְנֵי בּוֹאוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ יִהְיוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה זֶה אֶפְשָׁרִי לִסְבֹּל וְלַעֲמֹד בָּהֶם. מִי שֶׁלֹּא יָכִין עַצְמוֹ יֹאבַד חָלִילָה, וְכָל נִסָּיוֹן אֵינוֹ אֶלָּא מִבְחָן, לְבָרֵר וְלָדַעַת מַה נִּמְצָא בִּפְנִימִיּוּת הַלֵּב וְכָל מַחְשָׁבוֹת לִבּוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עַד עַכְשָׁו. (חידושיי הרי"מ, תולדות, עמ' שס"ח).

**יג. משמעות מלחמת גוג ומגוג**
עוֹד מהנ"ל: עִקַּר מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג יִהְיֶה, שֶׁקָּשֶׁה יִהְיֶה לְאִישׁ לְצַמְצֵם מַחְשַׁבְתּוֹ לְקָרוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. (שם)

**יד. הנשמות של הדור האחרון הן בחינת עקבים ומעמידין את כל הגוף - העקר עכשו היא האמונה - אפלו דבור קטן של יהודי עושה רשם למעלה**
הָרַב הַקָּדוֹשׁ מֹרוּז'ין זיע"א בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ "עִירִין קַדִּישִׁין" כָּתַב: עַכְשָׁו בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים הָעִקָּר הוּא שֶׁיִּתְחַזְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה בְּיוֹתֵר וְכוּ', כֵּן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן הַזֶּה - עִקְּבָתָא דִּמְשִׁיחָא - הַנְּשָׁמוֹת הֵם מִבְּחִינַת עֲקֵבִים וְכוּ', וְגַם יַאֲמִין וְאַל יִפֹּל לֵב אָדָם לוֹמַר: הִנֵּה הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּדּוֹרוֹת הָאֵלּוּ הֵם מִמָּקוֹם נָמוּךְ וּמֹחוֹת וְלִבּוֹת נְמוּכִין, וּמָה עֶרֶךְ יֵשׁ לְמַעֲשֵׂי הַמְּצוֹוֹת - רַק יַאֲמִין שֶׁאֲפִלּוּ דִּבּוּר קָטָן שֶׁל יְהוּדִי עוֹשֶׂה רֹשֶׁם לְמַעְלָה, כִּי בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁהָרַגְלַיִם צְרִיכוֹת לְהָרֹאשׁ, כֵּן הָרֹאשׁ צָרִיךְ לְהָרַגְלַיִם, כִּי הֵם מַעֲמִידִין כָּל הַגּוּף, שֶׁכָּל הַגּוּף נִשְׁעָן עֲלֵיהֶם, עַד כָּאן דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים.

**טו. נחמה גדולה על עקבתא דמשיחא: אפלו עושין רק דבר מועט הוא יקר וחשוב מאד וגורם שמחה גדולה להשם יתברך**
כָּתַב "תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה" עַל הַתּוֹרָה: כִּי אָמְנָם כֵּן נָכוֹן לְכָל אָדָם לְהָבִין וְלָדַעַת, כִּי בְּחִשְׁכוּת הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹן כַּיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה יָקָר מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמְקֻבָּל לְפָנָיו כָּל בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת לְעַבְדוּת, לְתוֹרָה וּלְתִפְלָה, אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי וּבַכַּוָּנָה הַגְּדוֹלָה כְּמוֹ בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים. בְּכָל זֹאת, הַמַּעַט מֵהָעַבְדוּת הוּא חָשׁוּב לִפְנֵי הקב"ה כְּמוֹ הַרְבֵּה בַּיָּמִים שֶׁלְּפָנֵינוּ, יַעַן כִּי, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, גָּבְרָה הַחִשְׁכוּת וְעֹל הַגָּלוּת וְכָשֵׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל מֵרֹב הַצָּרוֹת וְטִרְדוֹת הַזְּמַן, וְהַסִּטְרָא אַחְרָא רוֹדֵף כָּל הַיּוֹם בְּאֵין מָנוֹס. הִנֵּה לְכָךְ, מְעַט הַהֶעָרָה לְקָרֵשָׁה פּוֹעֶלֶת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַזְּמַן גּוֹרֵם הַחִשָּׁךְ, וְכוּ', אֲשֶׁר עַל כֵּן רָאוּי לְכָל אִישׁ לָקוּם בְּכָל עֹז וּלְהִתְעוֹדֵד בְּיִרְאַת ה' בָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר כִּבְיָכוֹל הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּמְצַפֶּה, וּפֹתֵחַ הַשַּׁעַר לְדוֹפְקֵי בִּתְשׁוּבָה לְקַבְּלוֹ בְּאַהֲבָה וְכוּ', אַף אִם תְּבַקֵּשׁ רַק בַּקָּשָׁה קְטַנָּה בַּלֵּב "אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ", בְּכָל זֹאת אַחַר כָּךְ תִּמְצָא אוֹתוֹ, וְיַחְשֹׁב לְךָ כְּאִלּוּ דָּרַשְׁתָּ אוֹתוֹ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמְצָאתָ כִּי תִדְרְשֶׁנּוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ". הִנֵּה מְצִיאָה הִיא דָּבָר חָדָשׁ אֲשֶׁר לֹא חָשַׁב עָלָיו וְכוּ', וְהָיָה עֵקֶב, בְּעִקְבוֹת דִּמְשִׁיחָא, אִם תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה, תִּהְיֶה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא, גַּם בִּבְחִינַת שְׁמִיעָה הַקְּטַנָּה שֶׁלָּכֶם.

וְכָךְ הָיָה הֶ"חָפֵץ חַיִּים" זוֹעֵק: "כַּמָּה זְמַן עוֹד נְחַכֶּה? עַד מָתַי? הֲרֵי אָנוּ כְּבָר כֻּלָּנוּ שְׁבוּרִים כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר. הַבֵּט וְהִתְבּוֹנֵן אִם עוֹד תִּמְצָא לֵב יְהוּדִי אֶחָד שָׁלֵם!" לְפֶתַע הֵחֵל לְהַזְעִיק אֶת צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁהָלְכוּ לִמְנוּחַת עוֹלָמִים. "אַיֶּכֶּם?" הָיָה צוֹעֵק, "לָמָּה אַתֶּם מַחְשִׁים? הֲרֵי

אַתֶּם צְרִיכִים לִהְיוֹת הַתּוֹבָעִים עֲבוּרֵנוּ! נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְכִי שְׁכַחְתֶּם הַכֹּל?!" וְכָךְ הָיָה נוֹהֵג מִדֵּי לַיְלָה בְּלַיְלָה. וּכְשֶׁהָאִיר הַמִּזְרָח, הָיָה שָׁב לְלִמּוּדוֹ וּמְחַכֶּה לְרַגְלָיו שֶׁל מָשִׁיחַ מִתּוֹךְ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן שֶׁחוֹב יִשָּׁלֵם.

## פרק ד - נסיון האמונה בדור האחרון

### א. עקר העבודה עכשו לעמד בתקף האמונה

הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן הוּא תַּכְלִית הַבְּרִיאָה - הֲגַם שֶׁהַדּוֹר עַכְשָׁו בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת, אֲבָל מֵרִבּוּי הַגְּלִיִּים וְהַנִּסְיוֹנוֹת יִשְׁאֲרוּ הַנִּשְׁאָרִים מְזֻקָּקִים שִׁבְעָתַיִם - עִקַּר הָעֲבוֹדָה עַכְשָׁו לַעֲמֹד בְּתֹקֶף הָאֱמוּנָה. (רב מפאנוי רע"א)

וְעוֹד כָּתַב בְּעִנְיָן זֶה הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים": וְאִם בְּאָדָם פְּרָטִי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חולין דף ז', ע"ב) "אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה", אִם כֵּן, כָּל שֶׁכֵּן דָּבָר הַנּוֹגֵעַ לַאֲנָשִׁים הַרְבֵּה, וְכָל שֶׁכֵּן לִנְשָׁמוֹת הָרַבֵּה מִיִּשְׂרָאֵל וְצֶאֱרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְכִי הֲוָה אָמִינָא שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁחַס וְחָלִילָה יִתְיַסֵּר אֵיזֶה גַּבְרָא אֲפִלּוּ יִסּוּרִים כָּל דְּהוּ בְּלִי גְּזֵרוֹת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, שֶׁנִּגְזַר מִפִּי ה' בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וּמֵרֹאשִׁית כָּזֹאת הוֹדַעְתָּ, כִּי לֹא דַי שֶׁנֶּחְתְּכָה הַגְּזֵרָה עַכְשָׁו - רַק בִּשְׁעַת הַבְּרִיאָה עָלָה לִפְנֵי בַּעַל הַחֶסֶד וּבַעַל הָרַחֲמִים זֶה הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּרֹאשׁ כָּל הַדּוֹרוֹת, כִּי אֵין בָּרֹאשׁ אֶלָּא מַה שֶּׁבַּסּוֹף, כְּדִכְתִיב (במדבר כ"א) "אֶת וָהֵב בְּסוּפָה", כִּי הַסּוֹף תַּכְלִית הָרֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁזֶּה הָעוֹלָם הַשֹּׁפֵל סוֹפָא דְּכָל דְּרָגִין וְהוּא תַּכְלִית רֵאשִׁית הַבְּרִיאָה, כָּכָה סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת - תַּכְלִית כָּל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, כִּי אֵין בָּרֹאשׁ אֶלָּא מַה שֶּׁבַּסּוֹף.

וְכֵן מוּבָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת (מאמר חקור דין חלק שני ז'), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "אִם יִתְמַהְמֵהַּ - חַכֵּה לוֹ, כִּי בוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר". מִסְפַּר הַכֹּל - "בְּרֵאשִׁית" עִם כְּלָלוּת הַפָּסוּק, שֶׁזֶּה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. דְּהַיְנוּ הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן שֶׁיִּזְכֶּה לַגְּאֻלָּה בְּמַהֵרָה בְּיָמֵינוּ, הוּא תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, הֲגַם שֶׁכְּלָלוּת הַדּוֹר עַכְשָׁו הוּא בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת, אֲבָל מֵרִבּוּי הַגְּלִיִּים וְנִסְיוֹנוֹת שֶׁנִּצְרְפוּ צֵרוּף אַחַר צֵרוּף, יִשָּׁאֲרוּ הַנִּשְׁאָרִים מְזֻקָּקִים שִׁבְעָתַיִם, מְזֹהָרִים כְּאוֹר הַחַמָּה וְהַלְּבָנָה, (ישעיה ז') "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָיִם".

לָכֵן זוֹ עֲבוֹדָתֵנוּ עַכְשָׁו, לַעֲמֹד בְּתֹקֶף הָאֱמוּנָה בַּל נָמוֹט וּבַל נָרָפֶה, חַס וְחָלִילָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בזוהר הקדוש שמות דף ז', עמ' ב') זַכְאָה מָאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַאי זִמְנָא בְּמֵהֵימְנוּתָא, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. כַּמּוּבָא בְּסוֹף דָּנִיֵּאל "וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ", דְּהַיְנוּ, שֶׁיַּכִּירוּ וְיֵדְעוּ מִמְּקָרֵי הַזְּמַן וּמִמַּאֲרְעוֹתָיו שֶׁקָּרְבָה הָעֵת וְהָעוֹנָה לִפְקֹד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וִירוֹמָם קַרְנָהּ, וַהֲגַם כִּי אֲנַחְנוּ רוֹאִים גֹּדֶל חִלּוּל ה' שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מֻכִּים וּמְעֻנִּים בְּזוּיִים

וּשְׁפֵלִים, וּמְאֻנִּים מִדָּבָר חֶרֶב וְרָעָב וּבִזָּה וּשְׁבִי וְכָל מִינֵי חֳלָאִים וְצָרוֹת, רַחְמָנָא לִצְלַן, לֹא נַהֲרֹס בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ חַס וְחָלִילָה לְהַרְהֵר אַחֲרֵי אֱלֹקֵינוּ, כִּי כְּבָיְכוֹל, חַס וְחָלִילָה, מַפְרִיז עַל מִדּוֹתָיו. כִּי כָּל מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הֲגַם כִּי נִרְאִים לְעֵינֵי בָּשָׂר וְדָם שֶׁהֵמָּה דִּינִין תַּקִּיפִין, חַס וְחָלִילָה, אֲבָל בְּתוֹכָם גָּנוּז וּמָלֵא רַחֲמִים וַחֲסָדִים, וּמִתּוֹךְ צָרָה הִמְצִיאָם פְּדוּת וּרְוָחָה.

**ב. כבר גלו לנו רבותינו הקדושים, שקדם ביאת המשיח יתחזק נסיון האמונה למאד - לא נירא ולא נפחד משום נסיון**

עוֹד כָּתַב הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים": וּכְבָר גִּלּוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ יִתְחַזֵּק נִסְיוֹן הָאֱמוּנָה לִמְאֹד, וְלֹא יָדַעְנוּ בַּמֶּה נִתְנַסֶּה עוֹד, וְעַד כַּמָּה נִתְנַסֶּה וְיַגִּיעוּ נִסְיוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים עוֹד. וְזוֹ הֶעָצָה הַיְעוּצָה לַעֲמֹד כְּעַמּוּדָא תַּקִּיפָא בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה וְהָאַהֲבָה לַה', וַעֲלֵיהֶם אֲשֶׁר מִתְחַזְּקִים בָּאֱמוּנָה אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה ד') "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ, כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָיִם".

לָכֵן נִתְחַזֵּק בְּכָל כֹּחֵנוּ, וְלֹא נִירָא וְלֹא נִפְחַד מִשּׁוּם נִסָּיוֹן, כִּי כְּדַאי אֱלֹקֵינוּ שֶׁנִּמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לְפָנָיו בְּכָל מִינֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ, כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ רַבּוֹתֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹמִים, שֶׁמָּסְרוּ תָּמִיד גּוּפָם וְנַפְשָׁם וּמְאֹדָם לִכְבוֹד ה' וּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ, אֲשֶׁר אֵשׁ וּמַיִם לֹא יְכַבּוּ גַּחֶלֶת אַהֲבָה זוֹ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לַה', כְּדִכְתִיב (שיר השירים ח') "מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ וְגוֹ'".

**ג. הטעם שגלו לנו נביאנו ורבותינו הקדושים גדל הצרות והחשכות שתהיה קדם ביאת המשיח , כדי שנוכל לחזק עצמנו באמונה ובטחון**

כָּתַב הָרַב "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר": וְכֵיוָן שֶׁכְּבָר יָדַעְנוּ מִדִּבְרֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וּמְצָאוּהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת, וְכֵן בְּדִבְרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְדִבְרֵי תַּנָּאִים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, כֻּלָּם נִתְנַבְּאוּ עַל הַצָּרוֹת וְהַחֻשְׁכוּת אֲשֶׁר יִתְגַּבְּרוּ סָמוּךְ לְבִיאַת מָשִׁיחַ, וְלָמָּה כָּתְבוּ לָנוּ וְגִלּוּ לָנוּ כָּל זֹאת, הֲלֹא דַּיָּה לְצָרָה בְּשָׁעָתָהּ - רַק לְמַעַן נֵדַע שֶׁנִּתְחַזֵּק בְּעַצְמֵנוּ, כִּי אֵין דּוֹמֶה לְמִי שֶׁבָּא עָלָיו צַעַר אוֹ פַּחַד פִּתְאוֹם חַס וְחָלִילָה, אָז בְּקֹשִׁי יָכוֹל לִבּוֹ לְסִבֹּל זֹאת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יוֹדֵעַ מִקֹּדֶם וּמֵכִין עַצְמוֹ לָזֶה, אָז לֹא נִתְרַגֵּשׁ הַלֵּב כָּל כָּךְ וְיֵשׁ בְּכֹחוֹ לִסְבֹּל. וְלָכֵן צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהָכִין כָּל מִינֵי כְּלֵי קְרָב בְּעִנְיְנֵי הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, וּבִפְרָט כִּי מְקֻבָּל מִפִּי הַצַּדִּיקִים כִּי נִסְיוֹן הָאֱמוּנָה יִגְדַּל עַד מְאֹד, וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל זֶה מַמָּשׁ, וּלְדַבֵּר כָּל פַּעַם עִם חֲבֵרִים וְיִרְאֵי הַשֵּׁם מֵעִנְיְנֵי אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, וּלְהַשְׁרִישׁ וְלִנְטֹעַ בְּלֵב בָּנָיו הָאֱמוּנָה, וּלְהַרְחִיקָם מִזֶּרַע מַשְׁחִיתִים וּמֵרַעִים הָעוֹזְבִים תּוֹרַת אֱמֶת.

**ד. אף אדם פשוט יכול לתקן תקונים שלא נתקנו כמעט מימות הבריאה אם מקבל הכל באהבה**

כָּתַב הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים": כִּי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁקִּדֵּם בִּיאַת הַגּוֹאֵל בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים, שֶׁהֵם בְּצַעַר וּבְצָרָה שַׁכּוּלָה וְגַלְמוּדָה מִבְּלִי תּוֹרָה וַעֲבוֹדָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְצַר וְצָרָה מִכָּל צַד, הֵמָּה כִּמְיֹאָשִׁים בְּעֵינֵי עַצְמָם חַס וְחָלִילָה, וְנֶחְשָׁבִים בְּעֵינֵי עַצְמָם כְּדָבָר הַמּוֹתָר, וְאֵינָם יוֹדְעִים כִּי בְּכָל צַעַר שֶׁעוֹבֵר עַל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמְקַבֵּל מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי תַּרְעוֹמוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בְּקִצַּת שִׂמְחָה וְאַהֲבָה, נִבְנֶה מִכָּל זֶה בִּנְיָנִים גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים בְּלִי חֵקֶר, וְכָל שֶׁכֵּן אִם גַּם בְּצַעַר וּבְקַטְנוּת הַשֵּׂכֶל וּבְהַסְתָּרַת פָּנִים עוֹבֵד ה' וְאֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ עַל כָּל זֶה, בָּזֶה נִתְעַלֶּה יִקָּרֵא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא לְעֵלָּא, וְנִתְעַלִּין עַל יְדֵי זֶה נְשָׁמוֹת נִדָּחוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְנִתְקָנִים תִּקּוּנִים כָּאֵלּוּ וּנְשָׁמוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא נִתְקָנוּ כִּמְעַט מִימוֹת הַבְּרִיאָה וְכוּ'. וּלְכָל זֶה יָכוֹל לִזְכּוֹת גַּם אָדָם פָּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת וּבְתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת.

**ה. נסי נסים שישנם עוד מעט מאמינים**

הָרַבִּי מִסַּאטְמָר הָיָה אוֹמֵר: רַק בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֶשְׁנָם עוֹד מְעַט יְהוּדִים שֶׁאוֹמְרִים עוֹד שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם, זֶה גַּם כֵּן נֵס גָּדוֹל מִן הַשָּׁמַיִם בַּדּוֹר הַזֶּה בְּגֹדֶל הַהֶסְתָּרָה וְגֹדֶל הַהִתְנַגְּדוּת שֶׁיֵּשׁ לְהַיַּהֲדוּת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ. (חד"ת תשט"ז, עמ' קס"ה)

**ו. בעקבתא דמשיחא תרד אש מן השמים לנביאי הבעל, ויהיו נסיונות גדולים ועצומים - אני מודיע זאת למען תדעו להזהר**

נְבוּאַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵרוּז'ין זיע"א: וּכְבָר הִזְהִירוּ עַל זֶה רַבּוֹתֵינוּ הַצַּדִּיקִים וְהַקְּדוֹשִׁים מִדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ, שֶׁרָאוּ בְּרוּחַ קָדְשָׁם מַה שֶּׁיֵּאָרַע לָנוּ מֵהַנִּסְיוֹנוֹת בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי תַּלְמִיד חָכָם מְפֻרְסָם וְאִישׁ מְהֵימָן, שֶׁשָּׁמַע כַּמָּה פְּעָמִים מֵאָבִיו, שֶׁשָּׁמַע מֵחוֹתְנוֹ אֲשֶׁר רָגִיל הָיָה אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵרוּז'ין זי"ע יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְשָׁמַע מִפֶּה קָדְשׁוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ: תֵּדְעוּ דִּכְמוֹ שֶׁיָּרַד הָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם לְאֵלְיָהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל וְלֹא יָרְדָה לִנְבִיאֵי הַבַּעַל, בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיֶה הַהֶפֶךְ - שֶׁתֵּרֵד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם כְּבִיכוֹל לִכְבוֹדָם שֶׁל נְבִיאֵי הַבַּעַל וְיִהְיוּ הַנִּסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים, קָשִׁים וּמָרִים, וַאֲנִי עוֹמֵד וּמַזְהִיר לָכֶם עַל זֶה לְמַעַן תֵּדְעוּ לְהִיוֹת זְהִירִים בַּדָּבָר. וְכָל עִנְיָן זֶה מְקֻבָּל מֵהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מֵרַאפְשִׁיץ זי"ע וְעוֹד צַדִּיקִים וּקְדוֹשִׁים, שֶׁהִגִּידוּ מֵרֹאשׁ גֹּדֶל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ לָנֶגֶדֵנוּ וְהִזְהִירוּ עַל זֶה. (עה"ג עמ' קל"ו)

**ז. מדרש: "לפני הגאולה תרד אש מן השמים לצדם של הפורקי על" - זה יהיה הברור האחרון שלא יתבטלו בני ישראל הכשרים אפלו בפני מופת זה**

אָמַר הָרַב שְׁמוּאֵל מִסְּלוֹנִים זיע"א: וְהִנֵּה אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ, כִּי בַּיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי הַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית, כַּאֲשֶׁר יִצְטָרְכוּ כְּבָר לְהָקִים אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יִתְפַּלְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁנֵי צְדָדִים;

הַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת יֶחְפְּצוּ בְּאוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהֵם יִבְחֲרוּ בּוֹ כְּמַתְאִים לַעֲטָרָה זוֹ, וְאִלּוּ הַפּוֹרְקִים עֹל יֹאמְרוּ שֶׁהֵם הַיְּהוּדִים הָאֲמִתִּיִּים וְהֵם הֵם שֶׁצְּרִיכִים לִבְחֹר אֶת הַכֹּהֵן גָּדוֹל כְּפִי הֶבָּנָתָם, וְיַכְרִיעוּ אָז בֵּינֵיהֶם כְּדֶרֶךְ הַבְּחִירָה שֶׁהָיְתָה בִּימֵי אֵלְיָהוּ זָכוּר לְטוֹב, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ בֵּינֵיהֶם סִימָן, שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּעֲנוּ לוֹ בְּאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם - הָאֱמֶת אִתּוֹ, וְהַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל יִהְיֶה אָז בְּאֹפֶן זֶה, שֶׁהָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם תֵּרֵד לְצִדָּם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁהִתְרַחֲקוּ מִן הַתּוֹרָה וְהֵם יַצְלִיחוּ בְּמִלְחַמְתָּם, אַךְ זֶה יִהְיֶה הַבְּרוּר הָאַחֲרוֹן, כִּי הַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת לֹא יִתְבַּטְּלוּ אֲפִלּוּ בִּפְנֵי הַמּוֹפֵת הַזֶּה. וְהָעֵצָה לְהַחְזִיק מַעֲמָד בְּמַצָּב נוֹרָא זֶה לְכָל יְהוּדִי הִיא - שֶׁיִּהְיֶה מְקֻשָּׁר לְצַדִּיקִים וְלִיהוּדִים כְּשֵׁרִים הַמְקֻשָּׁרִים לַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית, וּבְכֹחַ זֶה אֶפְשָׁר לְהַחְזִיק מַעֲמָד בְּכָל הָעִתִּים וְהַמַּצָּבִים.

**ח. אפלו צדיקים יהיו להם נסיונות באמונה - העצה לפרסם שאני אמרתי זאת מראש**

בְּסוֹף סֵפֶר "תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל" הֵבִיא שָׁם מִבַּעַל "אוֹר הַמֵּאִיר" מִזִּיטָאמִיר. כָּעֶשֶׂר דַּקּוֹת לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ בְּיוֹם עֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת, הִגִּיעַ אֵלָיו תַּלְמִידוֹ הַגָּדוֹל רַבִּי שְׁנֵיאוֹר מִסָּאסְטוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, ואדמו"ר זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שָׂכַב וּפָנָיו אֶל הַקִּיר, הֵסֵב אָז אֶת פָּנָיו וְאָמַר: "זֶה אַתָּה הוּא שְׁנֵיאוֹר, עוֹד יִהְיֶה זְמַן לִפְנֵי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, שֶׁאֲפִלּוּ אֲנָשִׁים כָּמוֹנִי וְכָמוֹךָ יִהְיֶה לָהֶם צֹרֶךְ לְהִתְבּוֹדֵד בַּפִּנָּה וְלַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן אִם אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא בָּעוֹלָם, וְהָעֵצָה לָזֶה - שֶׁתְּפָרְסֵם שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי אֶת זֶה מֵרֹאשׁ.

**ט. צריך תפלות גדולות שלא לטעות אחרי מנהיגי הסמאל שהוא עשאם וסמכם**

הַסַּמָּאֵל מַטְעֶה אֶת הָעוֹלָם הַרְבֵּה שֶׁיִּדָּבְקוּ עַצְמָם לְמָקוֹם הַשֶּׁקֶר וְהַטָּעוּת, וְרוֹכֵב בְּמֶרְכַּבְתּוֹ לְסַע וּלְדַבֵּק עַצְמוֹ לְמָקוֹם הַשֶּׁקֶר וְהַטָּעוּת בַּמַּנְהִיגִים - מַטְעֵי הָעוֹלָם, לָכֵךְ צָרִיךְ הַבְחָנָה גְּדוֹלָה וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁיִּנָּצֵל מִלְּהִדָּבֵק לְמַטְעֵי עָלְמָא בְּשֶׁקֶר וּבְכָזָב בְּדָרְכִים שׁוֹנוֹת. וְאֵין לָנוּ אֶלָּא לְהִשָּׁעֵן עַל אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בְּדִמְעָה וּבִבְכִיָּה, שֶׁלֹּא יַטְעֶה הַסַּמָּאֵל לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּמַטְעֵי עָלְמָא רָאשִׁים שֶׁלּוֹ- שֶׁהוּא עָשָׂאָם וּסְמָכָם. (זוהר חי תרומה ד', ז' עג:)

**י. אין להביט על כל העולם אף אם ישאר יחיד**

נִרְאֶה לִי לְפָרֵשׁ עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ לְדַרְכֵּנוּ, דְּהָמִיר הוּא מִלְּשׁוֹן הֶמֵר יְמִירֶנּוּ, וּבָא לוֹמַר, דְּאַף אִם רוֹאִין שֶׁכָּל הַדּוֹר הֵמִירוּ אֶת עַצְמָם, דְּהַיְנוּ, שֶׁנִּתְחַלְּפוּ מִדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים מֵהִפּוּךְ לְהִפּוּךְ - שֶׁכָּל מַה שֶׁהֵם אָסְרוּ הֵמָּה מַתִּירִים, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן "לֹא נִירָא אַף בְּהֶמִּיר אֶרֶץ" וְאַף אִם הָעוֹלָם יִתְהַפֵּךְ לֹא אִירָא, רַק עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹד, וְלֹא לָזוּז מִדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהִיא דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְיַצִּיב, וְאַף אִם לֹא אֶשְׁאַר רַק אֶחָד לְבַד בְּכָל הָעוֹלָם, אֵין לְהַבִּיט עַל דַּעַת הָעוֹלָם, שֶׁאִם יִתְחַבְּרוּ עִמָּהֶם, מִמֵּילָא נוֹפְלִין גַּם לְדֵעוֹתֵיהֶם, עַל כֵּן אֵין לְהַבִּיט עֲלֵיהֶם

רַק עַל דָּרְךְ הָאֱמֶת, וְרַק אָז אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מֵהֶם אִם אֵין מִתְחַבְּרִין עִמָּהֶם. (חידושי תורה תשי"ז, עמ' רנ"ג)

**יא. אפלו ישב בדד וגלמוד מאנשי הדור, עם כל זה ישמר וימתין לישועת ה'**

וְעַל פִּי זֶה הַפָּסוּק מִתְנַבֵּא עַל דּוֹרֵנוּ זֶה - "יֵשֵׁב בָּדָד", שֶׁאֲפִלּוּ אִם יֵשֵׁב גַּלְמוּד וּבָדָד מֵהַיּוֹשְׁבִים, שֶׁהַדּוֹר נִתְפַּסּוּ בְּרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ לָהֶם וְאֵינָם רוֹצִים לְהַמְתִּין עַל יְשׁוּעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מִכָּל מָקוֹם, אַף אִם יִשָּׁאֵר בָּדָד וְיִדֹּם, שֶׁיִּשְׁמֹר וְיַמְתִּין עַל יְשׁוּעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִקָּחוּ חֶבֶל עִם אוֹתָם שֶׁאוֹכְלִין מִמֶּנָּה בְּהִבָּהוּב, רַק יִשְׁמֹר לְהַמְתִּין עַל הַגְּאֻלָּה הָאֱמִתִּית מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, "כִּי נָטַל עָלָיו" - כִּי בַּעַל הַגְּזֵרוֹת נָשָׂא עָלָיו גְּזֵרָה זוֹ שֶׁהַגָּלוּת הִיא גְּזֵרָה מֵהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְאָסוּר לִפְרֹק עֹל מֵעַצְמֵנוּ, רַק הַבּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים בְּעַצְמוֹ יִגְאַל אוֹתָנוּ בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. (חידושי תורה דברים, עמ' ס"ד)

**יב. בזמן הבית נצל כל הדור בזכות השלש מאות שלא כרעו לבעל ולא הלכו אחרי רבים**

גַּם בִּימֵי בַּיִת רִאשׁוֹן בִּימֵי הַנְּבִיאִים מְצִינוּ בַּקְּרָא, שֶׁהָיָה זְמַן שֶׁלֹּא הָיוּ אֶלָּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא כָּרְעוּ לַבַּעַל, וְאִם אִלּוּ הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים הָיוּ נִמְשָׁכִין חַס וְחָלִילָה אַחַר הַדּוֹר עַל יְדֵי טַעֲנָה שֶׁל אַחֲרֵי רַבִּים וּמְרֻבִּים כָּל כָּךְ, הָיָה חַס וְחָלִילָה אָסוֹן גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, כַּמּוּבָן. אֲבָל יַעַן שֶׁאוֹתָם הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים עָמְדוּ בְּדַעְתָּם הַטְּהוֹרָה וְהַבְּרוּרָה, הָיְתָה עַל יָדָם הַצָּלָה גְּדוֹלָה וְאוֹר גָּדוֹל לְיִשְׂרָאֵל כַּמְבֹאָר שָׁם בַּפְּסוּקִים, וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. (עה"ג, עמ' כ"ב)

**יג. צואת היעב"ץ: "אל תירא אף מהעמדת החמה או ממי ששמו מפרסם - לנטות מהאמת , אף אם תשאר יחיד בכל העולם"**

בְּתְקוּפַת הָרְשָׁע שַׁבְּתַי צְבִי, שֶׁם רְשָׁעִים יִרְקָב, הָיָה זְמַן אָרֹךְ שֶׁהָיוּ מַמָּשׁ יְחִידִים בַּדּוֹר שֶׁעָמְדוּ בְּנַפְשׁוֹתָם נֶגֶד רֻבָּא דְּרֻבָּא דְּעָלְמָא שֶׁשָּׁמוּ אוֹתָם לְכוֹפְרִים וּמַחְטִיאִים אֶת הָרַבִּים, שֶׁאֵין מַאֲמִינִים לַמָּשִׁיחַ וּנְבִיאָיו, וְסָבְלוּ מִזֶּה שָׁנִים מְרֻבּוֹת, עַד שֶׁלְּאַט לְאַט נִתְגַּלָּה קְלוֹנוֹ וְנִתְבַּטֵּל כֹּחוֹ שֶׁל שַׁבְּתַי צְבִי. וְהַקָּדוֹשׁ היעב"ץ זלה"ה כָּתַב אַחַר כָּךְ, שֶׁהוּא מְפֻחָד שֶׁתְּבוֹא עוֹד כַּת אַחֶרֶת, וְהִזְהִיר הַרְבֵּה שֶׁלֹּא לִירָא אַף מִמּוֹפְתִים כְּהַעֲמָדַת הַחַמָּה שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְלֹא לִירָא מִמִּי שֶׁפָּקִיעַ שְׁמַיִּם. אַף אִם אֵין אִישׁ מִתְחַזֵּק עִמְּךְ לֹא תִּפְחַד לִנְטוֹת מֵהָאֱמֶת, וְהָאֱרִיךְ טוּבָא בָּזֶה. כִּי הֵבִין בָּזֶה בְּחָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְמָה שֶׁאֵרַע בְּדוֹרֵנוּ, בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. (שם)

**יד. אין לילך עם הדור יהיה מי שיהיה - הסוף יהיה שהאמת תתגלה**

וְצָרִיךְ לֵידַע שֶׁאֵין לֵילֵךְ עִם הַדּוֹר יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְהַבִּיט רַק עַל הָאֱמֶת מַה שֶּׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אָמְרָה, וְהָאֱמֶת תִּתְגַּלֶּה, וְהֵם יְכוֹלִין לוֹמַר מַה שֶּׁרוֹצִים, אֲבָל הָאֱמֶת

הִיא אֱמֶת וְהָאֱמֶת תִּתְגַּלֶּה, דְּהָאֱמֶת הִיא רַק מִי שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה מַה שֶּׁלִּמְּדוֹ אָבִיו, מַה שֶּׁמְּקֻבָּל לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. (חידושי תורה תשי"ז, עמ' רע"ו)

**טו. בתקופה שאי אפשר לדבר דברי אמת בפני ההמון, יתחזקו יראי ה' איש אל רעהו**

אָמְנָם, הִתְנַבֵּא הַנָּבִיא מַלְאָכִי עַל גֹּדֶל הַסְּתָרַת פָּנִים וּבִלְבּוּל הַמֹּחוֹת וְהַדֵּעוֹת שֶׁיִּהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, כִּי הָרְשָׁעִים וּמַעֲשֶׂה שָׂטָן יַצְלִיחוּ, וְהַסַּמְיוּת עֵינַיִם וְהַנִּסְיוֹנוֹת יִהְיוּ גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים, וְלֹא תִּהְיֶה אֶפְשָׁרוּת וְאֹפֶן לְדַבֵּר דְּבָרִים אֲמִתִּיִּים וְדִבְרֵי הִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה בִּפְנֵי רֹב הֶהָמוֹן, כַּאֲשֶׁר הוּא בְּדוֹרֵנוּ לְגֹדֶל הָאַלְמוּת וְחֻצְפַּת הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַשְׁפָּעָתָם הַגְּדֵלָה מִקְצֵה הָעוֹלָם וְעַד קְצֵהוּ, וְעַל כֵּן אָמַר הַנָּבִיא "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ", שֶׁיִּתְחַזְּקוּ יִרְאֵי ה' בְּכָל תֹּקֶף וְעֹז, שֶׁלֹּא יִתְעוּ אַחֲרֵי הַתּוֹעִים וְאַחַר הַשְׁפָּעַת רֹב הָעוֹלָם, וְ"אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזַק". וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא בּוֹחֵן כְּלָיוֹת וְלֵב יַבְחִין דִּבְרֵיהֶם. (שם, עמ' ק"כ)

**טז. בזכות היחידים שאין מביטין על העולם תהיה הגאלה**

וּבָזֶה יִתְבָּאֵר גַּם מִדְרָשֵׁנוּ שֶׁאָמַר: "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ", הַיְנוּ גַּם כֵּן עַל זוֹ הַבְּחִינָה שֶׁיִּוָּתֵר יַעֲקֹב, הַיְנוּ בְּחִינַת יַעֲקֹב כנ"ל בִּזְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְאֵלּוּ שֶׁהֵם בְּחִינַת יַעֲקֹב יִוָּתֵר לְבַדּוֹ. וְאַף אִם יִשָּׁאֲרוּ יְחִידִים, גַּם כֵּן לֹא יַבִּיטוּ רַק עַל הָאֱמֶת וְלֹא יִתְחַבְּרוּ עִם הָעוֹלָם הַזְּמַנִּי, וְלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ עִם אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִין "יִשְׂרָאֵל", רַק וַיִּוָּתֵר "יַעֲקֹב לְבַדּוֹ". וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מוּכָן וּמְזֻמָּן לָזֶה, דְּאַף אִם יִשָּׁאֲרוּ רַק יְחִידִים - לֹא יַבִּיטוּ עֲלֵיהֶם כְּלָל, וְרַק עַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה "וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא" וְיִתְוַדַּע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם, וְזוֹלָתוֹ - הָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן וְלֹא יִשָּׁאֵר מֵהֶם אַף שָׂרִיד וּפְלֵיט, וְכֻלָּם לְהֶבְלֵי הֲבָלִים וּכְלֹא הָיוּ, שֶׁהֵם כֻּלָּם מִכֹּחוֹת הַיֵּצֶר, וְלֹא יִשָּׁאֵר רַק הַכֹּחַ הָאֱמוּנָה בְּהַקְּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְהַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ. וְזֶה שֶׁאָמַר הַמִּדְרָשׁ, דְּרַק בְּאֹפֶן כָּזֶה יוּכַל לִהְיוֹת מַה שֶּׁכָּתוּב בְּהַקְּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא "וְנִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ", אִם אַף בְּיַעֲקֹב יִהְיֶה וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ עַל הַבְּחִינָה שֶׁאָמַרְנוּ. (חדו"ת תשי"ז, עמ' רנ"ג)

**יז. קבלה מן הנביאים: "מלחמה הנוראה שבעולם, שלא היתה כמותה, תהיה ממש לפני שערי ירושלים - לא ישארו רק קדושים**

וְאֵין זֶה פֵּרוּשׁ מִסְבָּרָא, רַק קַבָּלָה מְקֻבֶּלֶת אֲצָלָם מִן הַנְּבִיאִים, שֶׁהַמִּלְחָמָה הַנּוֹרָאָה בְּיוֹתֵר שֶׁהָיְתָה בָּעוֹלָם תִּהְיֶה מַמָּשׁ לִפְנֵי שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, בָּהּ יִתְקַבְּצוּ כָּל הָאֻמּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֶחָד מֵהֶן לֹא נֶעֱדָר, בְּצַד אֶחָד כָּל הָאֻמּוֹת הַמַּחְזִיקוֹת דָּת נוֹצְרִית, וּבְצַד אֶחָד כָּל הָאֻמּוֹת שֶׁאֵינָן מַאֲמִינוֹת בְּדָת זוֹ, וּמְקֻבָּל שְׁמוֹת שָׂרֵי הַצָּבָא מִכָּל צַד וְאֵיזוֹ אֻמָּה הַנּוֹצַחַת. וְעַל מִלְחָמָה זוֹ נִבָּא בִּלְעָם בְּאוֹמְרוֹ "אוֹי מִי יִחְיֶה מִשּׂוּמוֹ אֵל", שֶׁיִּבּוֹאוּ הָאֻמּוֹת שֶׁבִּשְׁמָם שָׁם אֵל, וּבְדֶרֶךְ הַטֶּבַע אֵין מָנוֹס לְחַיִּים, וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ שָׁם רַק קְדוֹשִׁים כְּמַלְאָכִים, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעיה ד',

ג') "הַנּוֹתָר בְּצִיּוֹן וְהַנִּשְׁאָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָיִם", וּמִי יֶעֱרַב לְנַפְשׁוֹ לִהְיוֹת מִקְּדוֹשִׁים אֵלּוּ שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בַּחַיִּים. ("אבות על בנים" בהקדמה)

## פרק ה - על אמונה יש להתאמן!

אָמְרוּ חז"ל: אָדָם עָשׂוּי לְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה. כִּיסוֹ שֶׁל אָדָם - דְּהַיְנוּ מָמוֹנוֹ, הֵמָּה חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם. אָדָם חַי עַל מָמוֹנוֹ. מִמֶּנּוּ אוֹכֵל, מִמֶּנּוּ דָּר בְּבַיִת, מִמֶּנּוּ מִתְלַבֵּשׁ. וְכֵיוָן שֶׁמָּמוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם מְהַוֶּה לוֹ אֶת חַיּוּתוֹ, מְמַשְׁמֵשׁ הוּא בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה.

אֱמוּנָה - מַה יֵּשׁ הַיּוֹם יוֹתֵר מִמֶּנָּה שֶׁיְּכוֹל לְהַוּוֹת חַיּוּת לָאָדָם?! דּוֹר שֶׁרַבּוּ בּוֹ הַפּוֹרְצִים וְהַגַּנָּבִים, שׁוֹדְדֵי הָאֱמוּנָה מִצַּד הַכְּפִירָה וְהַמִּינוּת הַסּוֹבֶבֶת, מִצַּד פּוֹרְקֵי עֹל הַמִּצְוֹות הַמַּקִּיפִים אוֹתָנוּ, וּמִצַּד הַצָּרוֹת הָרַבּוֹת שֶׁאֵינָן פּוֹסְחוֹת עַל שׁוּם בַּיִת. כַּמָּה, אִם כֵּן, חַיָּב לְמַשְׁמֵשׁ אָדָם בֶּאֱמוּנָתוֹ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, לִבְדֹּק פֶּן חָדַר רוּחַ עֲמָלֵקִי לְקִרְבּוֹ הַמְצַיֵּן בְּקֶרוּר אֱמוּנָה, כַּנֶּאֱמָר "אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ".

וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר ה"חָפֵץ חַיִּים" זצ"ל, כִּי אָדָם חַיָּב לְמַשְׁמֵשׁ בֶּאֱמוּנָתוֹ בְּכָל שָׁעָה, אַחֶרֶת יִדְמֶה הוּא לְמָשָׁל הַדּוֹלֶה מַיִם מִן הַבּוֹר בְּטִרְחָה רַב וּמַנִּיחוֹ בֶּחָצֵר בְּיוֹם קַר - אִם לֹא יְמַשְׁמֵשׁ מִדֵּי פַּעַם בַּדְּלִי לִרְאוֹת מַצַּב הַמַּיִם, הֲרֵי שֶׁפִּתְאוֹם יִרְאֶה שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם בַּדְּלִי בְּאֹפֶן שֶׁאֵינָם רְאוּיִים יְהִיוּ לִשְׁמוּשׁ. כְּמוֹ כֵן הַבּוֹטֵחַ בְּעַצְמוֹ וְאֵינוֹ מְמַשְׁמֵשׁ בֶּאֱמוּנָתוֹ לְבָדְקָהּ פֶּן הִצְטַנְּנָה מְעַט מְעַט, הֲרֵי שֶׁפִּתְאוֹם יִמְצָאֶנָּה אֲצָלוֹ קְפוּאָה לְגַמְרֵי.

טְבוּעִים אָנוּ בְּבֵית שֶׁל כְּפִירָה וּמִינוּת (כלשון החזו"א באגרות) הַחוֹדֶרֶת אֵלֵינוּ מִבַּיִת וּמִחוּץ. כַּמָּה בָּנֵי טוֹבִים מֵאִתָּנוּ מַחְזִיקִים כְּלֵי תִּקְשׁוֹרֶת בְּבֵיתָם, וּלְלֹא מוֹרָא כְּלָל - שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי פַּרְשָׁנוּת וּפוֹלִיטִיקָה מֵאֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִכָּל זִיק יַהֲדוּת, מְרַקְּנִים מִכָּל רֶגֶשׁ אֱמוּנָה, וּמוֹצִיאִים מִפִּיהֶם כָּכָל אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל רוּחָם דִּבְרֵי מִינוּת הַמַּזִּיקִים לְשׁוֹמְעָם. וְהַלְוַאי הָיוּ מְדַבְּרִים דִּבְרֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת לְהֶדְיָא וּמְגַלִּים לַחוּץ אֶת אֲשֶׁר בְּלִבָּם, כִּי אָז הָיָה כָּל אֶחָד מֵבִין עַד כַּמָּה יֵשׁ לְהִזָּהֵר מֵהֶם, אֶלָּא שֶׁלְּדַאֲבוֹנֵנוּ, הַמַּצָּב גָּרוּעַ יוֹתֵר בְּכָךְ שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים דִּבְרֵי בָּלַע לְהֶדְיָא וּמַרְאִים טַלְפֵּיהֶם כְּכְשֵׁרִים, וְכִבְיָכוֹל אֵין בְּלִבָּם כְּלוּם יְשִׁירוֹת נֶגֶד שׁוֹמְרֵי מִצְוֹות, וּבְכָךְ מַצְלִיחִים לְהַסִּיט אֲנָשִׁים טוֹבִים לְשָׁמְעָם, וּבְעֶצֶם כָּל דִּבְרֵיהֶם דִּבְרֵי כְּפִירָה, אַחַר שֶׁרְחוֹקִים הֵמָּה מֵאֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה, וְכָל עַצְמוּתָם הַכָּרַזַת מֶרֶד נֶגֶד בּוֹרֵא עוֹלָם בְּסִיסְמַת "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה".

לָכֵן תַּפְקִידֵנוּ הוּא לְאַמֵּן אֶת עַצְמֵנוּ מִדֵּי פַּעַם, לִבְחֹן וְלִבְדֹּק הַאִם אֱמוּנָתֵנוּ תִּהֵא כֵּנָה וַאֲמִתִּית בְּכָל מַצָּב וּבְכָל מִקְרֶה שֶׁיָּבוֹא עָלֵינוּ.

וְזוֹ בְּעֶצֶם עֲצָתוֹ הַנִּפְלָאָה שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם בְּסֵפֶר הַיָּשָׁר - לַחְשֹׁשׁ לְבוֹא הָרָעָה טֶרֶם בּוֹאָהּ, וּלְצַיֵּר לְעַצְמוֹ אֲפָנִים שׁוֹנִים שֶׁל נִסָּיוֹן עַל הָאֱמוּנָה, וְיֵשֵׁב וְיִתְבּוֹנֵן וְיִבְדֹּק בְּעַצְמוֹ מָה הָיָה

עוֹשֶׂה הַיּוֹם בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה לוּלֵי הָיָה קוֹרֶה לוֹ כָּךְ אוֹ כָּךְ בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ אוֹ בִּכְבוֹדוֹ, בְּבָנָיו אוֹ בִּשְׁאָר בְּנֵי בֵּיתוֹ וְכַדּוֹמֶה, מֶה הָיָה עוֹשֶׂה אָז וְכֵיצַד הָיָה מְקַבֵּל דִּין שָׁמַיִם. וְכֵן יְצַיֵּר נִסְיוֹנוֹת אֲמוּנָה קָשִׁים מֵהַבָּאִים עָלָיו לְהָמִירוֹ עַל דָּתוֹ, וְיִבְדֹּק עַצְמוֹ הַאִם מוּכָן הוּא לְיוֹם קָרֵב. וְהָאֲסוֹנוֹת הָרַבִּים הַפּוֹקְדִים אֶת הַכְּלָל, הִנָּם מוּסָר לְמַחְשָׁבָה לְכָל הַשּׁוֹמְעִים לְמַעַן יִתְבּוֹנֵן מֶה הָיָה עוֹשֶׂה הוּא בְּמִקְרֶה זֶה שֶׁקּוֹרֶה לַחֲבֵרוֹ.

וּלְקַמָּן הֶאֱרַכְנוּ בְּלִקּוּט מֻפְלָא מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵבְהָקִים לִרְאוֹת מַה יְהֵא וְעַד כַּמָּה יְהֵא מַצַּב הַנִּסְיוֹנוֹת בֶּאֱמוּנָה קֹדֶם הַגְּאֻלָּה, לְמַעַן הָקֵל עַל הֶחָרֵד וְהַיָּרֵא מִיָּמִים טְרוּפִים אֵלּוּ פֶּן תִּבָּלַע אֱמוּנָתוֹ, לְמַעַן יִבְדֹּק אֱמוּנָתוֹ בְּעַצְמוֹ עַד כַּמָּה יַצִּיבָה וּמְבֻסֶּסֶת הִיא בְּכָל מִקְרֶה.

סַכָּנַת הַתִּקְשֹׁרֶת / סִפּוּרוֹ שֶׁל יְהוּדִי מִנְּפְגְּעֵי הַתִּקְשֹׁרֶת

לְאַחַר חַג הַסֻּכּוֹת שְׁנַת תש"ס, הִשְׁכַּמְתִּי קוּם לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְתְפִלַּת שַׁחֲרִית, וְסִפְּרוּ לִי עַל רְעִידַת אֲדָמָה נוֹרָאָה שֶׁפָּקְדָה אֶת טוּרְקִיָּה. הָיָה זֶה לִי לְרִאשׁוֹנָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי עַל כָּךְ. אֵין לְתָאֵר אֵיזוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הָיְתָה לִי בְּיוֹם זֶה. הִתְבּוֹנַנְתִּי בְּכֹחוֹ הֶעָצוּם שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם וְגֹדֶל יְכָלְתּוֹ, וְנִזְכַּרְתִּי בַּפָּסוּק "הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד". וְכִי מַהוּ כֹּחַ הָאָדָם?! כַּמָּה כְּבָר יָכוֹל הוּא לְהָרִים? חֲמִשִּׁים קִילוֹגְרָם יוֹתֵר אוֹ פָּחוֹת! וְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, מַבִּיט לָאָרֶץ - וְהוֹפְכָהּ עַל יוֹשְׁבֶיהָ. וּכְמוֹ כֵן נִפְלָה עָלַי אֵימַת הַדִּין בְּפַחַד גָּדוֹל לִרְאוֹת הֵכֵיצַד דִּין שָׁמַיִם יָכוֹל לְנַסּוֹת פִּתְאוֹם בְּנֵי אָדָם הַשְּׁרוּיִים בְּשַׁלְוָה וְנַחַת, זֶה בִּמְכוֹנִיתוֹ וְזֶה בַּחֲנוּתוֹ וְזֶה בְּבֵיתוֹ. רְחוֹבוֹת שְׁלֵמִים הוֹמִים מֵאֲנָשִׁים וְנָשִׁים הָעוֹסְקִים בְּעִסְקֵיהֶם בְּנִיחוּתָא, בְּבֵת אַחַת נֶהֱפַךְ עֲלֵיהֶם בֵּיתָם לְקִבְרָם. תּוֹךְ 45 שְׁנִיּוֹת - אֵין בַּעַל, אֵין אִשָּׁה, אֵין יְלָדִים, אֵין עֵסֶק, אֵין בַּיִת. אֲנָשִׁים נֶעֱלָמִים, נֶעֱדָרִים, טְמוּנִים תַּחַת טוֹנוֹת שֶׁל בֶּטוֹן. סְדוֹם וַעֲמוֹרָה תּוֹךְ פָּחוֹת מִדַּקָּה. וְכָלִי הִתְפַּעֲלוּת - מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה', כֻּלָּם בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר עָשִׂיתָ, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, הַכֹּל בְּחָשְׁבּוֹן, הַכֹּל בְּתַכְלִית דִּקְדּוּק הַדִּין. וּבֶאֱמֶת, זְמַן רַב לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי בְּכַוָּנָה וּבְהִתְרַגְּשׁוּת, בְּאֵימָה וְרֶתֶת כְּמוֹ אוֹתוֹ בֹּקֶר.

גָּמַרְתִּי אֶת הַתְּפִלָּה, וְאֵינִי מַפְסִיק מִלְּהִשְׁתּוֹמֵם. מַבִּיט אֲנִי הַשָּׁמַיְמָה וּמִתְרַגֵּשׁ מֵעָצְמַת בְּרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, מֵעָצְמַת כֹּחוֹ שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם שֶׁעוֹשֶׂה בְּעוֹלָמוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְכֹחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם, וּבִתְמִימוּת רָץ אֲנִי תֵּכֶף לְכִוּוּן הָרַדְיוֹ שֶׁבַּבַּיִת, לִשְׁמֹעַ מִ"מְקוֹר רִאשׁוֹן" אֶת פִּלְאֵי הַבְּרִיאָה. וְהִנֵּה, תֵּכֶף בְּפִתְיחַת הָרַדְיוֹ - מַה קּוֹלְטוֹת אָזְנַי? פַּרְשָׁן מְסַיֵּם שׁוֹאֵל אֶת אַחַד הַמַּדְעָנִים: הֵיאַךְ אַתָּה מַסְבִּיר אֶת "מִקְרֶה" רְעִידַת הָאֲדָמָה בְּטוּרְקִיָּה? וְהַלָּה מְשִׁיבוֹ בְּחִצֵּי לְשׁוֹנוֹ אֶת נְסִבּוֹת הַ"מִּקְרֶה" בְּשִׁיטָה מַדְעָנִית מֻבְהֶקֶת - וְשֵׁם אֱלֹקִים לֹא יַזְכִּירוּ וְלֹא יִשְׁמַע

עַל פִּיהֶם. נָכוֹן, אֱמֶת שֶׁמַּנְהִיג הקב"ה עוֹלָמוֹ בְּדֶרֶךְ טֶבַע, אֲבָל אָסוֹן נוֹרָא הוּא לִשְׁמֹעַ אֲנָשִׁים הַטְּבוּעִים בְּבֹץ הַכְּפִירָה, וְהַמִּקְרֶה וְהַטֶּבַע הוּא סוֹף רְאָיָתָם.

אֶת הָאֱמֶת אֹמַר - מַמְשִׁיךְ מְסַפֵּר הַסִּפּוּר - בְּבַת אַחַת כָּל הַהִתְלַהֲבוּת, הַיִּרְאָה וְהַמּוֹרָא שֶׁהָיוּ לִי, נֶעֱלְמוּ כָּלִיל... וְאֵין צֹרֶךְ לְהַאֲרִיךְ...

זוֹהִי דֻּגְמָא קְטַנָּה מֵאֶחָד מִנִּפְגְּעֵי שְׁמִיעַת הָרַדְיוֹ, וַהֲלֹא סִפּוּרִים כָּאֵלּוּ הֵמָּה מַעֲשִׂים שֶׁבְּכָל יוֹם, לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי הַפּוֹלִיטִיקָה שֶׁלָּהֶם בְּפַרְשָׁנוּת שֶׁכְּאֵלּוּ כָּל הַנְּהָגַת הָעוֹלָם תַּחַת יָדָם וְהֵמָּה הַמַּנְהִיגִים מַהֲלַךְ הָעוֹלָם תּוֹךְ הִתְכַּחֲשׁוּת וְהִתְנַכְּרוּת גְּמוּרָה מִמִּי שֶׁבְּרָאָם וְיִצָּרָם, כְּאֵלּוּ וּבְיָדָם לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם, כְּאֵלּוּ וּבְיָדָם לִשְׁמֹר עַצְמָם מִכָּל מִילְיוֹנֵי אוֹיְבֵינוּ בְּנֶפֶשׁ הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ, כְּאֵלּוּ וּבְיָדָם לָתֵת אוֹ לֹא לָתֵת אֶת הָאָרֶץ, וְהַכֹּל מִתּוֹךְ שַׂחְצָנוּת וְיִהֵרוּת.

וְזֶהוּ שְׁאֵרִית מְחִיַּת עֲמָלֵק שֶׁנּוֹתְרָה לְהַמָּחוֹת עַל יָדֵינוּ, וּשְׁאֵרִית זוֹ קָשָׁה מִכָּל הַמִּלְחָמוֹת לַה' בַּעֲמָלֵק שֶׁהָיוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת. אָדָם פּוֹתֵחַ רַדְיוֹ - שׁוֹמֵעַ אֲנָשִׁים יְהוּדִים מְדַבְּרִים בְּעִבְרִית, וּבְתַרְמִית אֵינָם מַכְרִיזִים עַל עַצְמָם בַּגְּלוּי מֶרֶד וּכְפִירָה בַּה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, אוּלָם כְּפִירָתָם טְמוּנָה עָמֹק עָמֹק בְּמַעֲמַקֵּי לִבָּם, וּבְלָשׁוֹן חֲלַקְלַקּוֹת מַשְׁחִילִים וּמַחְדִּירִים הֵמָּה אֶת הַכְּפִירָה בְּמֹחַ הַשּׁוֹמֵעַ טִפִּין טִפִּין. וְזוֹ הַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר - כְּשֶׁהָאוֹיֵב נוֹתֵן הַרְגָּשָׁה שֶׁאֵין מַה לְפַחֵד מִמֶּנּוּ וְשָׁלוֹם לוֹ עִם מְבַקְּשֵׁי נַפְשׁוֹ, וְלַסּוֹף צָד אֶת טַרְפּוֹ וּמַכֶּהוּ מַכַּת נֶפֶשׁ.

כַּמָּה חוֹזִים אָנוּ - בַּמִּקְרֶה הַמַּסְפֵּר וּבַדּוֹמִים לוֹ - בִּנְבוּאָתָם שֶׁל גְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל הַמּוּבָאִים לְעֵיל בְּפֶרֶק נְבוּאוֹת חז"ל, שֶׁטּוֹבִים וְצַדִּיקִים יִכָּשְׁלוּ בִּשְׁמִיעַת וּבְדִבּוּרֵי כְּפִירָה וּמִינוּת בְּסוֹף הַיָּמִים. כַּמָּה נֶחְשָׁב הַיּוֹם אָדָם לְקִיצוֹנִי וּמֻבְדָּל מֵהַחֶבְרָה וּכְמִי שֶׁאֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב כַּאֲשֶׁר נִמְנָע הוּא מִלִּשְׁמֹעַ רַדְיוֹ. וַהֲרֵי זֶה פֶּלֶא! בְּסַךְ הַכֹּל אָדָם אֵינוֹ מְעֻנְיָן לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵיהֶם שֶׁל שׁוֹנְאֵי תּוֹרָה וּמְצַוֹּתֶיהָ, אֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵיהֶם שֶׁל רוֹמְסֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ. אֶחָד שֶׁכָּזֶה אֵינוֹ נֶחְשָׁב לְאָדָם מִן הַשּׁוּרָה, פָּנָטִי, קִיצוֹנִי, מְנֻטּוּרֵי קַרְתָּא וְכַדּוֹמֶה...

רַבּוֹתֵינוּ ז"ל דָּרְשׁוּ אֶת הַפָּסוּק "מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת" - מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֵׁלְחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא? קְטַנּוּת אֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם! וְהוּא מִדְרָשׁ פְּלִיאָה; מִצַּד אֶחָד קְרוּאִים בְּשֵׁם צַדִּיקִים, וּמֵאֵידָךְ - קְטַנֵּי אֱמָנָה. כַּמָּה הַיּוֹם בְּיָמֵינוּ אֵין זוֹ קְשָׁיָה. בְּמוֹ עֵינֵינוּ רוֹאִים אָנוּ אֲנָשִׁים צַדִּיקִים בְּכָל דַּרְכָּם וַחֲסִידִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְעִם כָּל זֶה שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת מִבְּלִי לְהִזְדַּעְזֵעַ וּלְהֵחָרֵד, וְהַטְּפָטוּף חוֹדֵר לְלִבָּם וּמְצַנֵּן לָהֶם אֶת אֱמוּנָתָם, שֶׁהֲרֵי מִתְחַשְּׁבִים הֵמָּה בְּפַרְשָׁנוּתָם, בְּהַשְׁעָרוֹתֵיהֶם, בְּכֹחָם וְכוּ', וַהֲרֵי זוֹ קְטַנּוּת אֱמוּנָה לִרְאוֹת בָּהֶם כְּפִי שֶׁהֵם רוֹאִים בְּעַצְמָם - כֹּחַ מִבְּלְעֲדֵי ה', וְעַל זֶה מִתְבַּזְבְּזוּ שֵׁלְחָנָם שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא.

כַּמָּה שְׁמִירָה עַל שְׁמִירָה צְרִיכִים אָנוּ לִשְׁמֹר אֶת אֱמוּנָתֵנוּ שֶׁלֹּא תִּפָּגֵם, חַס וְחָלִילָה. וְאִם ה"חָזוֹן אִישׁ" זצ"ל כּוֹתֵב שֶׁ"הָאֱמוּנָה נְטִיָּה דַּקָּה מֵעֲדִינוּת הַנֶּפֶשׁ", הֲרֵי שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ בָּזֹאת לְהוֹצִיא מִטָּעוּת הֶהָמוֹן שֶׁהָאֱמוּנָה הִיא דָּבָר פָּשׁוּט וְיָצִיב אֵצֶל כָּל הַבָּא לְהַחְשִׁיב עַצְמוֹ כְּמַאֲמִין, אֶלָּא "נְטִיָּה דַּקָּה הִיא מֵעֲדִינוּת הַנֶּפֶשׁ". וְאִם כֵּן, כָּל סְטִיָּה קַלָּה כְּבָר מְקַלְקֶלֶת אֶת הָאֱמוּנָה, כָּל שְׁמִיעַת דָּבָר כְּפִירָה, יְשִׁירוֹת אוֹ בַּעֲקִיפִין, מְבַלְבֶּלֶת לָאָדָם אֶת יַשְׁרוּת אֱמוּנָתוֹ, וּבְפָרָט עַתָּה, שֶׁכֹּחוֹת הָרַע וְהַטֻּמְאָה מְצַטַּיְנִים בְּמִינוּת בָּאֳפָנִים מְתֻחְכָּמִים בְּיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי אָנוּ אֵינֶנּוּ חַיִּים בְּגֶטוֹ סָגוּר וּמְסֻגָּר עַל שְׁמִירַת הַיַּהֲדוּת. אָנוּ חַיִּים אִתָּם, אוֹכְלִים אִתָּם, עוֹבְדִים אִתָּם, וְכָל הַיּוֹם אָנוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן אִתָּם. אִם כֵּן, כַּמָּה מְסֻכָּנִים אָנוּ בְּסַכָּנַת חֲדִירַת אֳרַח הַמִּינוּת, וּלְפָחוֹת הַצְּנִינוּת וְהַקְּרִירוּת מִשְּׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה הַנְּדֻרָּשֶׁת, וּבְפָרָט שֶׁמְּסֻבָּבִים אָנוּ בַּעֲרָיוֹת וּבַאֲבִיזָרֵיהֶם שֶׁלָּהֶם, מַלְבּוּשֵׁי פְּרִיצוּת, עִתּוֹנִים, תְּמוּנוֹת, הַמְטַמְטְמִים אֶת הַמֹּחַ מִלְּהְיוֹת חָזָק וּבָרִיא בֶּאֱמוּנָה וְיִרְאָה, אִם כֵּן, בָּא זֶה וּמַפִּיל אֶת זֶה, שֶׁהֲרֵי אֱמוּנָה וּקְדֻשָּׁה תְּלוּיִים הֵמָּה אֶחָד בַּשֵּׁנִי, וּכְשֶׁהָאָדָם נִכְשָׁל בַּעֲרָיוֹת וּבַאֲבִיזָרֵיהוּ כְּפִגַם הָעֵינַיִם, מִתְטַפֵּשׁ מֵאֱמוּנָתוֹ, כַּיָּדוּעַ מִכָּל הַסְּפָרִים וּמֵהַנִּסָּיוֹן הַפָּשׁוּט.

זֶהוּ קְשִׁי הַמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה - הַתְקָפָה עַל הַמֹּחַ וְהַלֵּב. עַל הַמֹּחַ - בִּלְבּוּלֵי כְּפִירָה מֵעַצְמָאוּת הַשִּׁלְטוֹן הַדּוֹגֵל בַּ"אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד", וּכְמוֹ כֵן הַתְקָפָה עַל הַלֵּב, מְקוֹר הַחֲשָׁקִים וְהַחֲמָדוֹת, לְהַנְצִיחַ וּלְהַבְרִיחַ לוֹ חִשְׁקֵי הָעוֹלָם וְתַאֲווֹתָיו הָאֲסוּרִים, וּכְמוֹ כֵן לְהַטְבִּיעוֹ בְּחַיֵּי הַמּוֹתָרוֹת, וּבְכָךְ לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם עָמֹק עָמֹק בְּקִלְפַּת הַחֹשֶׁךְ שֶׁל הָעוֹלָם, וּכְתוֹצָאָה מִכָּךְ לְגָרֹם לוֹ הֶסֵּחַ הַדַּעַת מֵעֲרָכִים בַּעֲלֵי עֵרֶךְ נִשְׂגָּבִים, הַמַּבְטִיחִים חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה מְאֻשָּׁרִים וְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וּלְהָמִירָם בַּעֲרָכִים נִפְסָדִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאַחֲרֵיתָם יָגוֹן וַאֲנָחָה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת.

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי זַלְמָן בַּהָרַ"ן לֶעוִי זצ"ל (הנקרא ר' זלמן ר' נחומ'ס) שֶׁפַּעַם בָּא אֵלָיו אֶחָד בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים לְהָרְאוֹת לוֹ אֶת אָתְרוֹגוֹ, שֶׁהָיָה מְהֻדָּר בְּכָל הַמַּעֲלוֹת, אֶלָּא שֶׁהָיָה חָסֵר, וְאוֹתָהּ שָׁנָה חָל יוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת בְּשַׁבָּת. כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ רַבִּי זַלְמָן שֶׁיֵּשׁ פְּסוּל חָסֵר בָּאֶתְרוֹג, תָּמַהּ הַלָּה: "וְכִי מַה בְּכָךְ? וַהֲרֵי בַּשָּׁנָה הַזֹּאת 'חָסֵר' כָּשֵׁר!" נִזְדָּעְזַע רַבִּי זַלְמָן בְּחֶרְדַּת קֹדֶשׁ וְנָעַר בּוֹ: "הַאִם אֵינְךָ מַאֲמִין בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ?! וְכִי אֵינְךָ מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבוֹא?! הֲרֵי אָנוּ מְקַוִּים כִּי בִּמְהֵרָה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְנִזְכֶּה אָז בְּיַחַד עִם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ שָׁם עַל הַלּוּלָב וְהָאֶתְרוֹג גַּם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶחָג, אַף עַל פִּי שֶׁיִּחוּל בְּשַׁבָּת, וַהֲרֵי אֶתְרוֹגְךָ יִהְיֶה פָּסוּל לְבָרֵךְ עָלָיו שָׁם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַף בִּשְׁאָר יְמֵי הֶחָג יִהְיֶה ה'חָסֵר' פָּסוּל בַּמִּקְדָּשׁ, הוֹאִיל וְהַחִיּוּב שָׁם כָּל שִׁבְעָה הוּא מִן הַתּוֹרָה!"

## פרק ו - עצות לשמירת האמונה וחזוקה

### א. היסטוריה

יְדִיעַת סֵדֶר הַדּוֹרוֹת חֲשׁוּבָה הִיא מְאֹד לְחִזּוּק הָאֱמוּנָה, בָּהּ נִתָּן לִרְאוֹת כִּי סוֹד בְּרִיאַת הָעוֹלָם, מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵילָךְ, אֵינוֹ בַּשָּׁמַיִם וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם, אֶלָּא קָרוֹב הַדָּבָר אֵלֵינוּ מְאֹד, וּכְפִי שֶׁיְּבֹאַר לְהַלָּן.

אָדָם הָרִאשׁוֹן, יְצִיר כַּפָּיו שֶׁל הָאֱלֹקִים, חַי 930 שָׁנָה. אִם כֵּן, בִּשְׁנַת 930 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם מֵת אָדָם הָרִאשׁוֹן. מְתוּשֶׁלַח חַי בַּחֲפִיפָה אַחַת עִם אָדָם הָרִאשׁוֹן 243 שָׁנָה, שֶׁהָיוּ הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְהָרִאשׁוֹנוֹת לְחַיֵּי מְתוּשֶׁלַח, וְכַמּוּבָן שֶׁאָדָם סִפֵּר לוֹ עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם וַאֲשֶׁר הוּא יְצִיר כַּפָּיו שֶׁל הַבּוֹרֵא, וְעַל כָּל מַעֲשֵׂה תְּקוּפוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הָאֱלֹקִים בִּבְרִיאַת וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם. וְכֵן סִפֵּר זֹאת לְלֶמֶךְ שֶׁחַי בְּיָמָיו, שֶׁהָיָה אָבִיו שֶׁל נֹחַ.

נֹחַ נוֹלַד 125 שָׁנָה לְאַחַר אָדָם הָרִאשׁוֹן, בִּשְׁנַת 1056 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. וְאִם כֵּן, שָׁמַע מִלֶּמֶךְ אָבִיו וּמִמְּתוּשֶׁלַח, שֶׁכָּאָמוּר חַיּוּ בַּחֲפִיפָה אַחַת עִם אָדָם הָרִאשׁוֹן, אֶת כָּל אֵרוּעֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן.

נֹחַ מֵת בֶּן 950 שָׁנָה לְאַחַר שֶׁחָזָה אֶת כָּל אֵרוּעֵי הַמַּבּוּל וְהִצָּלְתוֹ מִמֶּנּוּ הוּא וְכָל בְּנֵי בֵּיתוֹ בְּתֵבַת עֵץ פִּשּׁוּטָה שֶׁבְּתוֹכָהּ הִכְנִיסוּ אֶת כָּל סוּגֵי הַחַיּוֹת, הַבְּהֵמוֹת וְהָעוֹפוֹת לְמִינֵיהֶם, שֶׁבְּרוּר שֶׁנַּעֲשָׂה כָּאן נֵס "מוּעָט שֶׁהֶחְזִיק אֶת הַמְּרֻבֶּה", וְכַמְבֹאָר ברמב"ן.

נֹחַ מֵת בִּשְׁנַת 2006 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, וְחַי בַּחֲפִיפָה אַחַת 58 שָׁנָה עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנּוֹלַד בִּשְׁנַת 1948 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. וְאִם כֵּן, 58 שָׁנִים אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל נֹחַ הָיוּ 58 שְׁנוֹתָיו הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וּוַדַּאי שֶׁסִּפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֵרוּעֵי הַמַּבּוּל וְאֶת כָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע מִמְּתוּשֶׁלַח וְלֶמֶךְ אָבִיו שֶׁחָזוּ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּמוֹ עֵינֵיהֶם. הֲרֵי שֶׁהִיסְטוֹרְיָה שֶׁל 2123 שָׁנִים מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה הִיא סַךְ הַכֹּל בַּת אַרְבָּעָה דּוֹרוֹת בִּלְבַד: אָדָם, מְתוּשֶׁלַח, נֹחַ, אַבְרָהָם.

מֵאַבְרָהָם עָבְרוּ הַדְּבָרִים לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְלִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו. לְאַחַר 113 שָׁנִים מִפְּטִירַת יַעֲקֹב אָבִינוּ וּבָנָיו נוֹלַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּשְׁנַת 2368 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, וְהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּנוֹ שֶׁל עַמְרָם שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל קְהָת בֶּן לֵוִי בֶּן יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה.

שִׁעְבּוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַבְדוּת פֶּרֶךְ בְּמִצְרַיִם, וְעַד לִנְפְלָאוֹת יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאֵרְעוּ בִּשְׁנַת 2448 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם.

קַבָּלַת הַתּוֹרָה - מַעֲמָד גָּדוֹל וּמַרְשִׁים זֶה אֵרַע בִּשְׁנַת 2448 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. לְאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה נִכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחֶמֶת יְהוֹשֻׁעַ עִם 31 מְלָכִים בְּנִסִּים גְּלוּיִים, הֶחֵל מִשְּׁנַת 2488 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, וּלְאַחַר מִכֵּן הָיְתָה תְּקוּפַת הַשּׁוֹפְטִים, מַלְכוּת שָׁאוּל וְדָוִד.

בַּשָּׁנִים 2338 - 2928 עָמַד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן, בְּמֶשֶׁךְ 410 שָׁנָה, וּלְאַחַר מִכֵּן גָּלוּת בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה. וְשׁוּב נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, וְעָמַד עַל תִּלּוֹ 420 שָׁנָה - 3828 - 3408,

וְאָז הָיָה עֶזְרָא הַסּוֹפֵר וּמֵאָה עֶשְׂרִים אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁמִּתּוֹכָם הָיוּ כַּמָּה נְבִיאִים - חַגַּי, זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, וְהֵם שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ אֶת נֻסַּח הַתְּפִלָּה הַנִּמְצָא עַד יָמֵינוּ.

לְאַחַר מִכֵּן תְּקוּפַת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּדְמוּ לַתַּנָּאִים מִשְׁנַת 3810 - 3560 (250 שנה), הֲלֹא הֵמָּה: יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן, יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי, יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח, שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן, הִלֵּל וְשַׁמַּאי.

וְכַמּוּבָן שֶׁאֵלּוּ רָאשֵׁי הָאֻמָּה, אֲבָל וַדַּאי בִּתְקוּפָתָם חָיוּ עוֹד הַרְבֵּה מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל.

לְאַחַר מִכֵּן תְּקוּפַת הַתַּנָּאִים הַקְּדוֹשִׁים - 3948 - 3788 (160 שנה).

הֲרֵי תְּקוּפָה שֶׁל כְּמַעַט 4,000 שָׁנָה מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם מְגוֹלֶלֶת תַּחַת יָדֵינוּ בַּאֲמִינוּת בְּרוּרָה וַאֲמִתִּית.

מִתּוֹךְ דִּבְרֵי הרמב"ן ז"ל

* אַבְרָהָם אָבִינוּ צִוָּה לְבָנָיו וּלְבֵיתוֹ אַחֲרָיו, וְהֵעִיד לָהֶם מַה שֶּׁשָּׁמַע מִנֹּחַ עַצְמוֹ [שֶׁהֲרֵי הָיָה אַבְרָהָם בְּבֵיתוֹ שֶׁל נֹחַ, וְסִפֵּר לוֹ נֹחַ אֶת כָּל הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ בִּזְמַן הַמַּבּוּל, עַל הַתֵּבָה וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ], וַהֲרֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ עַד מִפִּי עַד בְּכָל עִנְיַן הַמַּבּוּל (רמב"ן פרק י' פסוק ב').

* יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבוֹתֵינוּ רָאוּ אֶת שֵׁם בֶּן נֹחַ ה"עַד בַּמַּבּוּל" [שֵׁם נִקְרָא "עַד הַמַּבּוּל", שֶׁהֲרֵי הָיָה בַּתֵּבָה בִּזְמַן הַמַּבּוּל] וְאֶת נֹחַ עַצְמוֹ לֹא רָאוּ יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי מֵת נֹחַ לִפְנֵי לֵדַת יִצְחָק]. וְשָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּהֵיוֹתוֹ בַּתֵּבָה, וְיַעֲקֹב הִגִּיד כָּל זֶה לְשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, בָּנָיו וּנְכָדָיו, שֶׁיָּרְדוּ עִמּוֹ לְמִצְרַיִם, וְגַם לְפַרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאַנְשֵׁי דּוֹרוֹ (רמב"ן שם).

* כְּמוֹ כֵן הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עֵד רַבִּיעִי עַל יְצִירַת הָעוֹלָם, כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן סִפֵּר עַל הַיְצִירָה וְעַל הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ לְלֶמֶךְ [לֶמֶךְ הָיָה אֲבִי נֹחַ. הוּא רָאָה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְחַיּוּ בִּזְמַן אֶחָד 56 שָׁנָה, כַּמִּפֹרָשׁ בַּפָּתוּב]. לֶמֶךְ הֵעִיד לְנֹחַ, נֹחַ הֵעִיד לְאַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם לְבָנָיו וּלְבָנֵי בֵיתוֹ אַחֲרָיו. וְאִם כֵּן, אָדָם הָרִאשׁוֹן - עַד רִאשׁוֹן, לֶמֶךְ - עַד שֵׁנִי, נֹחַ - עַד שְׁלִישִׁי, אַבְרָהָם אָבִינוּ - עַד רְבִיעִי עַל יְצִירַת הָעוֹלָם (רמב"ן, שם, בשם הרמב"ם).

**ב. צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתיך על משכנות הרעים**

הַדֶּרֶךְ הַפְּשׁוּטָה וְהַבְּטוּחָה בְּיוֹתֵר לְהַנְצֵל בְּתְקוּפָה סוֹעֶרֶת שֶׁל יָמֵינוּ הִיא "אֱמוּנַת חֲכָמִים". סִפְרֵי הַתּוֹרָה לֹא נִכְתְּבוּ לִשְׁעָתָן בִּלְבַד. הַתּוֹרָה חָזְתָה אֶת תְּקוּפוֹת יִשְׂרָאֵל עַד סוֹף הַדּוֹרוֹת וּמַה יַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם, וְטָמְנָה בְּתוֹכָהּ עֵצוֹת נִפְלָאוֹת, שֶׁהַמִּתְבּוֹנֵן בָּהֶם, יִמְצָא עֵצָה וּמַרְפֵּא לְכָל מַצָּב בּוֹ הוּא נִקְלָע.

בְּסִקִּירָה קְצָרָה נַעֲבֹר עַל כַּמָּה מֵהֶם:

יוֹסֵף הַצַּדִּיק נִמְכַּר לְאֶרֶץ מִצְרַיִם, שָׁם נֶחְשַׁב לְנַעַר עִבְרִי בְּתוֹר עֶבֶד. יָשַׁב בְּבֵית הַסֹּהַר שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְעָמַד בְּצִדְקוּתוֹ וְלֹא נִסָּה לְחַפֵּשׂ פְּרָקָן, וְעָמַד בְּנִסְיוֹנוֹ הַמְפָרְסָם מִתּוֹךְ יִרְאַת הַשֵּׁם - "אֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹקִים".

וְהוּא נוֹרָא לְמִתְבּוֹנֵן!נַעַר עָזוּב, מְנֻתָּק מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיו, כָּלוּא בַּבּוֹר, וְיֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ כִּבְיָכוֹל לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מְצוּקוֹתָיו - חוּץ מֵעֶצֶם הַנְּסָיוֹן לְסַפֵּק אֶת יְצָרָיו, וְעוֹמֵד חָזָק בָּאֱמוּנָה מִתּוֹךְ צַעַר וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ פֶּרֶקן לְצָרָתוֹ בְּדֶרֶךְ אִסּוּר.

אֵין טְרֶגֶדְיָה הַיְדוּעָה לָנוּ שֶׁיֶּשְׁנָהּ הַיּוֹם שֶׁלֹּא עָבְרוּ אוֹתָהּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.

שִׂכּוּל בָּנִים - מַה יֵּשׁ לָנוּ יוֹתֵר מִסִּבְלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, בְּצַעֲרוֹ שֶׁל בְּנוֹ יוֹסֵף, בֶּן זְקוּנָיו, אוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁנִּתְבַּקֵּשׁ יוֹתֵר מִנִּסָּיוֹן שֶׁל שִׂכּוּל בָּנִים - לִשְׁחֹט בְּמוֹ יָדָיו אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ, וְנִתְרַצָּה לְכָךְ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר בְּאַהֲבָה לְכָךְ. וּכְמוֹ כֵן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שִׂכֵּל שְׁנֵי בָנִים, וּתְגוּבָתוֹ - וַיִּדֹּם אַהֲרֹן.

אַלְמָנוּת - אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה נִתְאַלְמֵן מִשָּׂרָה לְאַחַר הָעֲמִידָה בְּנִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה וְלֹא הִרְהֵר: וְכִי זוֹ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָהּ?! אֶלָּא קִבֵּל פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְדוּמִיָּה.

יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה כְּמוֹ כֵן נִתְאַלְמֵן מֵרָחֵל אִמֵּנוּ ע"ה.

קְשָׁיֵי זִוּוּג - יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה עָבַד עֲבוּר זִוּוּגוֹ שֶׁבַע שָׁנִים, וְנִתְרַמָּה לַעֲבֹד עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים נוֹסָפוֹת, וְאֶת הַכֹּל קִבֵּל בְּאַהֲבָה לְצֹרֶךְ מִצְוַת הָעֲמָדַת הַשְּׁבָטִים.

קְשָׁיֵי פַּרְנָסָה - יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה נִתְרַמָּה מֵאָה פְּעָמִים מִלָּבָן חָמִיו. כָּל יוֹם יָשַׁב אִתּוֹ עַל חוֹזֶה עֲבוֹדָה חָדָשׁ, עִם תְּנָאִים חֲדָשִׁים מִתּוֹךְ בֶּצַע כֶּסֶף וְרַמָּאוּת.

כְּמוֹ כֵן - מִי סָבַל כָּל יָמָיו רְדִיפוֹת מְשׂוֹנְאִים בְּנֵי בְּרִית וּמְשֻׁאֲנִים בְּנֵי בְּרִית כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה. וְכֵן עוֹד יִתְבּוֹנֵן מִסִּפּוּרֵי הַתנ"ך וְיִקְרָא בָּהֶם עַל הַנְּבִיאִים מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה וְאַחֲרָיו, שֶׁזָּכוּ לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה', וְאַחֲרֵיהֶם בַּעֲלֵי הַתַּלְמוּד שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה בְּמַצָּבִים קָשִׁים בְּיוֹתֵר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתוֹךְ מְעָרָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְעוֹד כָּמוֹהוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ רְדִיפוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת וְלֹא זָזוּ מֵרְצוֹן ה' וְנָתְנוּ כָּל כֹּחָם עַל הַתּוֹרָה, כַּעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, וְהִצְדִּיקוּ כָּל אוֹת מִמֶּנָּה וְדָרְשׁוּ עַל כָּל תָּג וְתָג תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת, וְעִם כָּל סִבְלָם הִתְבַּטְּלוּ הִתְבַּטְּלוּת גְּמוּרָה עַל כָּל אוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

וְאַחֲרֵיהֶם - הָרַמְבַּ"ם, הָרִי"ף, רַשִׁ"י, וְכָל בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת שֶׁעָצְמוּ מִסְפֹּר, חֲכָמִים וּנְאוֹנִים, בְּאֵיזֶה הִתְבַּטְּלוּת פֵּרְשׁוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְעַל כָּל חָכְמָתָם וְעָצְמַת בֵּינָתָם הִתְכּוֹפְפוּ לְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁבָּהּ.

וְאַחֲרֵיהֶם - רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כַּמָּה הָיְתָה אֱמוּנָתָם שְׁלֵמָה בְּהַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלֹא פְּקָפּוּק כְּלָל. הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְתַלְמִידָיו, הגר"א וְתַלְמִידָיו, ר' יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר וְתַלְמִידָיו בַּעֲלֵי הַמּוּסָר, שֶׁהָיוּ אַדִּירֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְזַכֵּי הַמִּדּוֹת כְּמַלְאָכִים מַמָּשׁ, שֶׁכָּפוּ אֶת יִצְרֵיהֶם וּתְשׁוּקוֹתֵיהֶם וְהֶעֱתִיקוּ אֶת כָּל אַהֲבָתָם עַל הַבּוֹרֵא וְתוֹרָתוֹ וּמַמָּשׁ נָחֲלוּ עֲלָיָה.

אִם כֵּן, אָנוּ, הַקְּטַנִּים, בְּאֵיזֶה זְכוּת יֵשׁ לָנוּ לְהָרִים רָאשֵׁינוּ וּלְחַדֵּשׁ מַשֶּׁהוּ אוֹ לְהַקְשׁוֹת

מַשָּׁהוּ?! אֵין לָנוּ אֶלָּא לִטְמֹן רֹאשֵׁינוּ בֵּין בִּרְכֵּיהֶם וְלֵילֵךְ אַחַר חָכְמָתָם וּנְדַלֶּתָם, בֵּין אִם נָבִין בֵּין אִם לֹא נָבִין (וכבר ערכתי לנושא זה ספר שלם בשם "הי'גיון לבי")

**ג. תפלה**

עֻצַּת הָעֵצוֹת - וַיִּזְעָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה' מִן הָעֲבוֹדָה וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים. כִּימֵי צֵאתֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם נִרְאָה נִפְלָאוֹת גַּם בָּעֵתִיד, לְלֹא סָפֵק, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָהּ עֵצָה שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּכָל שְׁעַת צָרָה - לִזְעֹק וּלְהַתְרִיעַ לַה' שֶׁיְּצִילֵנוּ. וְאִם הִשְׁתַּמְּשׁוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּנֶשֶׁק הַתְּפִלָּה בְּצַרַת הַגּוּף, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּצַרַת הַנֶּפֶשׁ, כַּאֲשֶׁר נִשְׁמוֹתֵינוּ וְנִשְׁמוֹת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ בְּסַכָּנַת שְׁמַד יוֹם יוֹם, עַד שֶׁכִּמְעַט אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין בּוֹ מֵת - מִיתַת הַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ. עַל כֵּן צָרִיךְ לִזְעֹק יוֹם יוֹם.

כָּל יוֹם, לִפְנֵי צֵאתֵנוּ לְרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, הֲרֵי חַיָּבִים לְהַקְדִּים תְּפִלָּה, וְלָמָּה יְהֵא חִיּוּב זֶה פָּחוֹת מֵהַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ שֶׁחַיָּבִים לְהַקְדִּים תְּפִלָּה שֶׁיְּהֵא צֵאתוֹ וּבוֹאוֹ לְשָׁלוֹם בְּגוּפוֹ וּמָמוֹנוֹ?! הֲרֵי כָּל יְצִיאָה הַיּוֹם לִרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, שֶׁלָּנוּ וְשֶׁל בָּנֵינוּ, מְסַכֶּנֶת אֶת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁלָּנוּ, וְאֶפְשָׁר בְּיוֹם אֶחָד עַל יְדֵי רְאִיָּה אַחַת אוֹ שִׂיחָה אַחַת עִם מִי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן לְאַבֵּד עָמָל שֶׁל שְׁנוֹת חִנּוּךְ הַבָּנִים, וּלְקַבֵּל תּוֹךְ שָׁעָה בֵּן אוֹ בַּת אֲחֵרִים וְזָרִים לְגַמְרֵי, עִם רוּחַ וְרֹאשׁ אַחֵר, עִם רָצוֹן וּשְׁאִיפָה זָרִים לַחֲלוּטִין, וְאִלּוּ הֵמָּה מַעֲשִׂים שֶׁבְּכָל יוֹם. אִם כֵּן, אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל כֹּחַ הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הָאֲהוּבָה בְּיוֹתֵר אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלָהּ הוּא מְצַפֶּה מִכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי. פָּשׁוּט, בְּכָל אֶפְשָׁרוּת שֶׁל זְמַן, בַּדֶּרֶךְ, בְּשְׁעַת הָעֵסֶק, בְּשְׁעַת הַבִּשּׁוּל, וּבְכָל הִזְדַּמְּנוּת לְפִתּוֹחַ אֶת הַפֶּה בִּתְפִלָּה שֶׁיְּצִילֵנוּ מִן הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים הַשּׁוֹטְפִים עָלֵינוּ בְּזֶרֶם שׁוֹטֵף מִבַּיִת וּמִחוּץ.

וְהַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲחֵרִים. יִתְפַּלֵּל עַל כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וְעַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּשְׁמְרֵם ה' וְיִתֵּן לָהֶם כֹּחַ וּשְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה מִכָּל פִּגְעֵי הָעוֹלָם, הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים, וּבָזֶה יִתְחַזֵּק גַּם בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא תַּכְלִית מִצְוַת הַחֶסֶד, כִּי יִתְכֵּן שֶׁיְּהֵא אָדָם מְחַלֵּק צְדָקוֹת וּמְסַיֵּעַ לַמְּסַכָּנִים - וְלִבּוֹ מָלֵא קִנְאָה וְתַחֲרוּת. תַּכְלִית מִצְוַת הַחֶסֶד, שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ אוֹהֵב כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי וְרוֹצֶה וְחָפֵץ בְּשִׂמְחַת כָּל יְהוּדִי, וּבִפְרָט בְּהַצְלָחָתוֹ בַּתּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁכָּאן נִבְחָן הָאָדָם בֶּאֱמֶת הַאִם אוֹהֵב ה' הוּא בְּכָךְ שֶׁאֵין עֵינוֹ צָרָה בְּהַצְלָחַת וְשִׂגְשׂוּג חֲבֵרוֹ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת.

וְהָעֵצָה הִיא - שֶׁיְּיַחֵד הָאָדָם לְעַצְמוֹ בְּקִבִּיעוּת לוֹמַר תְּפִלָּה בְּ"שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה", לְפָחוֹת בְּכָל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, מֵעֹמֶק לִבּוֹ לַה' שֶׁיְּצִילוֹ יַחַד עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ מִמַּיִם הַזֵּידוֹנִים הַשּׁוֹטְפִים עָלֵינוּ שֶׁלֹּא יִשְׁטְפוּ שׁוּם בֵּן אוֹ בַּת מִשָּׁלָנוּ, חַס וְחָלִילָה.

וְדָבָר נוֹסָף יֶשְׁנוֹ בְּתוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה - שֶׁבְּכָךְ יִתְחַזֵּק הוּא בֶּאֱמוּנָה, שֶׁהֲרֵי בַּתְּפִלָּה עוֹמֵד אָדָם וּמַצְהִיר שֶׁהִנּוֹ חָסֵר יְכֹלֶת לַחֲלוּטִין וְכָל תְּלוּתוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָזֶה מַפְנִים לְעַצְמוֹ אֱמוּנָה טְהוֹרָה, וּבְהַתְמָדָה בַּתְּפִלָּה בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל כְּנִיעָה, תִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וּתְהֵא טִבְעִית אֶצְלוֹ.

**ד. תורה**

לֹא נִשְׁאַר לָנוּ כְּהַיּוֹם - רַק לְהִצְטוֹפֵף בְּתֵבַת הַתּוֹרָה לְהִנָּצֵל מֵהַמַּבּוּל שֶׁל כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלֹא לָצֵאת מִמֶּנָּה מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל וְגַם אִם קָשֶׁה, גַּם אִם הַתְּנָאִים בְּתוֹךְ תֵּבָה זוֹ לֹא נוֹחִים בִּמְיֻחָד, יְסוּרִים לַגּוּף יִסּוּרִים לַנֶּפֶשׁ - כַּמּוּבָן לְאֵלֶּה שֶׁעֲדַיִן לֹא טָעֲמוּ טַעֲמָהּ הַטּוֹב - אֵין אֶפְשָׁרוּת אַחֶרֶת.

נֹחַ נִצְטַוָּה לִכָּנֵס בַּתֵּבָה וּלְזַפְתָּהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּכֹפֶר [וָּפֶת]. וְאוֹמֵר שָׁם רַשִׁ"י, אַף שֶׁהֲרֵיחַ שֶׁל הַזֶּפֶת רַע, הָיָה מֻכְרָח לְזַפְתָּהּ גַּם מִבִּפְנִים מִפְּנֵי עֲצַמַת מֵי הַמַּבּוּל, שֶׁלֹּא כְּתֵבַת מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה דַּי לָהּ בְּזֶפֶת מִבַּחוּץ. כֵּן הוּא לְיָמֵינוּ - אַף שֶׁתִּצְטָרֵךְ בְּתוֹךְ בֵּית הַמִּדְרָשׁ לִהְיוֹת בְּהַרְגָּשַׁת רֵיחַ זֶפֶת, דַּע כִּי בְּכָךְ תִּלּוּיִים חַיֶּיךָ, וְלָכֵן כְּדַאי וּכְדַאי בְּכָל מַצָּב לְהִסְתּוֹפֵף בְּחַצְרוֹת ה' וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּכָל הָאֶפְשָׁר, עִם כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת, וּלְהָבִין שֶׁמִּבְּלִי זֶה הֲרֵי שֶׁמֵּי הַמַּבּוּל - כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת - רַשָּׁאִים לַחְדֹּר לְתֵבַת הַמּוֹחַ, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

אִם בְּכָל הַזְּמַנִּים זָקוּק כָּל יְהוּדִי לִשְׁמִירָה מִיֵּצֶר הָרָע, וְהוּא עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא. וְהוּא שֶׁאָמְרוּ חז"ל, מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִנָּצֵל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ? יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים. וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה, וְכִי דַּוְקָא אָז הוּא חִיּוּב עֵסֶק הַתּוֹרָה? הֲרֵי חִיּוּב עֵסֶק הַתּוֹרָה הוּא בְּכָל הַזְּמַנִּים. אֶלָּא, כְּשֶׁהַשָּׁעָה שְׁעַת שָׁלוֹם וְהַשְׁקֵט, מְגֻחָךְ וְקִיצוֹנִי הוּא לָאָדָם לָשֶׁבֶת בַּמִּקְלָט בְּטַעֲנָה שֶׁמָּא תִּפְרֹץ מִלְחָמָה, לָכֵן יָכוֹל לִשְׁמֹר עַצְמוֹ בְּצוּרָה טִבְעִית וּרְגוּעָה, אוּלָם כְּשֶׁהַשָּׁעָה שְׁעַת מִלְחָמָה וּפְצָצוֹת עָפִים בָּאֲוִיר, אֵין שׁוּם קִיצוֹנִיּוּת לְהִתְחַבֵּא בַּמִּקְלָטִים עַד יַעֲבֹר זַעַם, וְחוֹבָה עַל כָּל בַּר דַּעַת לַעֲשׂוֹת זֹאת.

אָנוּ עַתָּה בִּשְׁעַת מִלְחָמָה, מִלְחֶמֶת הָאֱמוּנָה וְהַקְּדֻשָּׁה לְעֻמַּת הַכְּפִירָה וְהָעֲרָיוֹת, מִלְחָמָה קָשָׁה שֶׁלֹּא הָיְתָה כְּמוֹתָהּ בָּעוֹלָם. כַּיּוֹם חַיָּבִים אָנוּ לְהִתְחַבֵּא בַּמִּקְלָטִים, שֶׁהֲמָה בְּחֵי כְּנֵסִיּוֹת וּבְתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יוֹם יוֹם, וְלַדַּעַתְ! יוֹם שֶׁעֲבַר לְלֹא שִׁעוּר תּוֹרָה, הָאָדָם בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּסַכָּנָה עֲצוּמָה שֶׁאוֹרֶבֶת לוֹ זֶה מִכְּבָר, אֶלָּא שֶׁמּוֹצֵאת הִיא אֶת אוֹתוֹ יוֹם לְהַכְשִׁילוֹ אַחַר שֶׁאֵין לוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם זְכוּת הַתּוֹרָה לְהָגֵן עָלָיו מִכֹּחוֹת הָרַע.

לָכֵן, בְּעִדָּן שֶׁכָּזֶה, שֶׁאָנוּ יוֹם יוֹם, שָׁעָה שָׁעָה, בְּסַכָּנָה, חַיָּבִים לְהִצְטַיֵּד בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה וְלֹא לְהִתְפַּתּוֹת לְשׁוּם פִּתּוּי. הַכֹּל חַיָּב לְהִדָּחוֹת עֲבוּר עֵסֶק הַתּוֹרָה. לְוַתֵּר עַל אֲכִילָה - אִם טָרֵם אָכַלְתָּ וְהִגִּיעָה שְׁעַת שִׁעוּר תּוֹרָה. לְוַתֵּר עַל מְנוּחָה. לְוַתֵּר עַל רֶוַח וְעַל כָּל עֵסֶק שֶׁהוּא.

לָדַעַת כִּי אֵין שִׁעְבּוּד פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ כְּיַמֵּינוּ שֶׁהַכֹּל נִדְחֶה לְצֹרֶךְ הַהַצָּלָה הַגְּדוֹלָה - עֶסֶק הַתּוֹרָה, שֶׁכֹּחָהּ לְהָגֵן וּלְהַצִּיל מִיֵּצֶר הָרַע, בֵּין בִּזְמַן שֶׁעוֹסֵק בָּהּ וּבֵין בִּזְמַן שֶׁאֵין עוֹסֵק בָּהּ, אוּלָם בִּתְנַאי שֶׁבְּמַחְשַׁבְתּוֹ לַחְזֹר אֵלֶיהָ תָּמִיד.

מִנְּסָיוֹן, רַבִּים הִתְחִילוּ בְּדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה וְלֹא כֻּלָּם עָמְדוּ וְהֶחְזִיקוּ בָּהּ, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל הַקּוֹבֵעַ לְכָךְ הוּא עֶסֶק הַתּוֹרָה. אֶלָּא שֶׁהִתְחִילוּ בִּתְשׁוּבָה לֹא רַק בְּשִׁנּוּי הַבַּיִת וְהֶכְשֵׁרוֹ וּבְחִיצוֹנִיּוּת הַמַּעֲשִׂים, אֶלָּא גַּם עָסְקוּ בַּתּוֹרָה וְנִכְנְסוּ בִּרְצִינוּת לַתּוֹרָה - אֵלֶּה הֶחְזִיקָה תְּשׁוּבָתָם מַעֲמָד, אוּלָם אֵלֶּה שֶׁשָּׁבוּ בִּתְשׁוּבָה בְּחִיצוֹנִיּוּת וְאַף שִׁנּוּ אֶת הַלְּבוּשׁ, הִכְשִׁירוּ אֶת הַבַּיִת וְכוּ' אוּלָם הִתְרַפּוּ מֵעֶסֶק הַתּוֹרָה - לֹא יָכְלוּ עָמֹד, וְחָזְרוּ לְסוּרָם.

**ה. שבת**

אִלְמָלֵי מְשַׁמְּרִים יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת מְיָד נִגָּאלִין. מַה לָּנוּ כֹּחַ יוֹתֵר מֵהַשַּׁבָּת שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָהּ לְהָבִיא לִישׁוּעָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּלְסַלֵּק מֵעֲלֵיהֶם אֶת עֹל הַגָּלוּת לְגַמְרֵי. וְאִם לְגָאֳלַת הַכְּלָל יֵשׁ צֹרֶךְ בִּשְׁמִירַת כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת - כְּמוֹ כֵן לַפְּרָט, כִּי יְהוּדִי הֶחָס עַל עַצְמוֹ וְרוֹצֶה שֶׁיִּשְׁמְרוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וּלְגָאֵל, לְפָחוֹת בִּבְחִינַת גְּאֻלָּה פְּרָטִית, יְאַמֵּץ לְעַצְמוֹ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשָׁהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּתוֹרָה וְשִׁירָה, וּלְכַבְּדָהּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּזְהִירוּת מִכָּל חִלּוּל שַׁבָּת, וְאָז יֶשְׁפְּעוּ עָלָיו שֶׁפַע סְגֻלּוֹתֶיהָ שֶׁל הַשַּׁבָּת, שֶׁמְּלֵאָה הִיא בִּסְגֻלּוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁל עֹשֶׁר וְכָבוֹד, וּבְעִקָּר - שְׁמִירָה מִיֵּצֶר הָרַע, וּמְבִיאָה לִגְאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל הַמַּזִּיקִים וְכֹחוֹת הָרַע הָאוֹרְבִים לְנֶפֶשׁ הָאָדָם.

וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ, רַבִּים מַכְרִיזִים עַל עַצְמָם כְּשׁוֹמְרֵי שַׁבָּת, וְשַׁבָּתָם שַׁבָּת בְּכָךְ שֶׁבְּטֵלִים מִמְּלַאכְתָּם וּמַעֲבִירִים יוֹם זֶה בְּעִתּוֹנִים וּבְגַרְעִינִים וּבְשִׂיחָה בְּטֵלָה. הֲלָזֶה תִּקְרֵא שַׁבַּת קֹדֶשׁ?! וְכִי לְנֹהַג שֶׁכָּזֶה תַּרְעִיף עֲלֵיהֶם הַשַּׁבָּת אֶת שֶׁפַע בִּרְכוֹתֶיהָ וּסְגֻלּוֹתֶיהָ?! וְכִי לְצֹרֶךְ זֶה נִתְבַּשְּׂרָה הַשַּׁבָּת לִהְיוֹת בַּת זוּגָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - בִּשְׁבִיל שֶׁיְּבַלּוּ בָּהּ יוֹם שֶׁל בַּטָּלָה?!

כֹּחַ הַשַּׁבָּת הוּא עָצוּם וְרַב, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְנַצֵּל יוֹם זֶה בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְכִבּוּד הַשַּׁבָּת כָּרָאוּי. וְכַמּוּבָן שֶׁדְּרוּשׁ לְכָךְ בְּקִיאוּת גְּדוֹלָה בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת לְדַעְתָּם עַל כָּל פְּרָטֵיהֶם בַּמֶּה שֶׁנּוֹגֵעַ לָנוּ שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ: דִּינֵי שְׁהִיָּה, הַטְמָנָה, חֲזָרָה, כִּבּוּס, בּוֹרֵר, טִלְטוּל מְקֻצֶּה, וְעוֹד פְּרָטִים כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ שֶׁיָּכוֹל אָדָם בְּחֹסֶר יְדִיעָה לְכָשֵׁל כָּל שַׁבָּת, וַהֲרֵי שִׁגְגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן.

לָכֵן, הֲרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ, וּבִפְרָט אָדָם הַמְּטַלְטֵל כָּל הַשָּׁבוּעַ בְּטִרְדוֹת פַּרְנָסָה, יִקַּח לוֹ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְיוֹם שֶׁכָּלּוֹ תּוֹרָה, לֵילֵךְ מִשְּׁעוּר לְשִׁעוּר, מֵחַבְרוּתָא לְחַבְרוּתָא, לְהַעֲבִיר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּתוֹרָה וְיִרְאָה, וְזֶה יִתֵּן לוֹ כֹּחַ לְכָל הַשָּׁבוּעַ לִהְיוֹת חָזָק וְנִשְׁמָר מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן, שֶׁהֲרֵי הַשַּׁבָּת, מְנֻיֵּהּ מִתְבָּרְכִים כָּל שִׁתָּא יוֹמִין. כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ מִתְבָּרְכִים מִכֹּחַ

יוֹם הַשַּׁבָּת. קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת נִמְשֶׁכֶת וּמִתְפָּרֶשֶׁת עַל כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. וּמַה גַּם שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָהּ לְכַפֵּר עֲוֹנוֹת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל, כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וַאֲפִלּוּ עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ. כִּי הַשַּׁבָּת הִיא הֵפֶךְ הָעֲבוֹדָה זָרָה וְהֵפֶךְ הַכְּפִירָה, שֶׁהֲרֵי הַשַּׁבָּת מוֹרָה עַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם וְעַל הַנְהָגָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֶת עוֹלָמוֹ, וְאִם כֵּן, בְּיָמֵינוּ שֶׁמִּתְפָּרֶצֶת כֹּחַ הַנּוּ"ן שֶׁל הַטֻּמְאָה, שֶׁהִיא הַכְּפִירָה - מַה יּוֹתֵר יֵשׁ כְּנֶגְדָּהּ מֵאֲשֶׁר יוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁכָּלוֹ יוֹם שֶׁל אֱמוּנָה וּמַהוּתוֹ זוֹעֵק עַל "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ".

"וַיְשֻׁם ה' לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מֹצְאוֹ". קַיִן, לְאַחַר שֶׁחָטָא, טָעַן: "הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי וְגוֹ' וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי", וְעַל כֵּן הִבְטִיחוֹ ה': "וַיְשֻׁם ה' לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מֹצְאוֹ".

בְּיָמֵינוּ אָנוּ, שֶׁנִּמְצָאִים אָנוּ תַּחַת מַכֵּי נֶפֶשׁ עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, מַה נַּעֲשֶׂה לְבִלְתִּי הַכּוֹת אוֹתָנוּ כָּל מוֹצְאֵינוּ? זְקוּקִים אָנוּ לְאוֹת מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּהְיֶה נוֹשְׂאִים אוֹתָהּ עָלֵינוּ, וּבְכָךְ נִשָּׁמֵר מִכָּל רַע.

"בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם" (שמות לא, יז). הַשַּׁבָּת הִנָּהּ אוֹת עַל נוֹשְׂאָהּ לִהְיוֹתוֹ נִשְׁמָר לְבִלְתִּי הַכּוֹת אוֹתוֹ כָּל מוֹצְאוֹ, כְּמוֹ כֵן אוֹת תְּפִלִּין בְּיִמּוֹת הַחוֹל הִנָּם אוֹתוֹת הַמְחֻיָּבוֹת לִהְיוֹת נִשְׂאוֹת עָלֵינוּ לִהְיוֹתֵנוּ נִשְׁמָרִים לְבִלְתִּי הַכּוֹת אוֹתָנוּ - הַכָּאָה בַּנֶּפֶשׁ - כָּל מוֹצְאֵינוּ.

**ו. אמן יהא שמיה רבא**

כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא בְּכָל כֹּחוֹ קוֹרְעִין לוֹ גְּזַר דִּינוֹ. וּמוּבָא בְּ"שׁוֹמֵר אֱמוּנִים", שֶׁהָעוֹנֶה כָּרָאוּי בְּכָל כֹּחוֹ וְכַוָּנָתוֹ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא - אֵין לְךָ תִּקּוּן וּשְׁמִירָה לַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִזֶּה, וְשָׁוֶה יוֹתֵר מִכָּל הַתַּעֲנִיּוֹת וְהַסִּגּוּפִים.

וְאִם עָסְקִינַן בִּמְחִיַּת עֲמָלֵק וּבִמְחִיַּת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַכְּפִירָה וְהַטֻּמְאָה, הֲרֵי שֶׁעֲנִיַּת אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא נִתְקָנָה לְצָרֵךְ כָּךְ מַמָּשׁ - לְכַוֵּן בָּהּ שֶׁיִּמָּחֶה זִכְרוֹ שֶׁל עֲמָלֵק וְתִכּוֹן בִּמְהֵרָה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ.

וְכַמָּה הֶאֱרִיכוּ חז"ל בְּשֶׁבַח הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא בְּכָל כֹּחוֹ וְכַוָּנָתוֹ, כַּמָּה גְּזֵרוֹת מִתְבַּטְּלִים מֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְנֶעֱצָרִים מִלֵּרֶדֶת בְּזִכּוּת זֶה. לָכֵן גַּם בִּפְרָט זֶה יֵשׁ לָנוּ עִתָּה, בְּסוֹף הַיָּמִים, לְהִזָּהֵר בְּכָל כֹּחֵנוּ, וּלְהִשָּׁמֵר מִדִּבּוּרִים בְּטֵלִים בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּסֵפֶר "מָרְכָּבָה שְׁלֵמָה" לְר' יִשְׁמָעֵאל כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהֲרָאהוּ הַמֶּלֶךְ מ"ט שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם רוֹצִים לִפְרֹץ גְּזֵרוֹת נוֹרָאוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְהֶרְאָהוּ עַל כֵּן מְגִלּוֹת רְבוּת כְּתוּבוֹת

בְּגֵזֵרוֹת רָעוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לָהֶם רְשׁוּת לָצֵאת רַק בִּזְכוּת זֶה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְעוֹנִים אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא.

**ז. צניעות**

לַאֵם וְלַבַּת בְּיִשְׂרָאֵל!

כְּשֶׁחַיָּל עוֹשֶׂה טָעוּת וַאֲפִלּוּ מִתְמָרֵד נֶגֶד מְפַקְּדוֹ בְּיָמִים כְּתִקּוּנָם, כַּמּוּבָן שֶׁעָנְשׁוֹ חָמוּר, אוּלָם כִּפְלַיִם חָמוּר עָנְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר מִתְמָרֵד נֶגֶד מְפַקְּדוֹ וּמְסָרֵב מִשְׁמַעַת בִּשְׁעַת קְרָב, כְּשֶׁאֵשׁ הָאוֹיֵב מִשְׁתַּלַּחַת מִכָּל כִּוּוּן, וְכָל טָעוּת קְטַנָּה יְכוֹלָה לְגָרֵם אֲבֵדוֹת כְּבֵדוֹת.

בִּזְמַנֵּנוּ, שֶׁאָנוּ בְּתֹקֶף עָצְמַת הַמִּלְחָמָה הַמַּכְרִיעָה, הַמַּכְרֶזֶת כְּמִלְחֶמֶת קִיּוּם בֵּין כֹּחוֹת הַקְּדֻשָּׁה לְכֹחוֹת הַסִּטְרָא אַחְרָא, וְרַבִּים חֲלָלִים נוֹפְלִים, לְדַאֲבוֹנֵנוּ, יוֹם יוֹם, וּמֵאִידָךְ - רַבִּים הַשָּׁבִים לְכֹחוֹת הַקְּדֻשָּׁה מִדֵּי יוֹם יוֹם, כָּךְ שֶׁהַבְּרוּר וְהַצְּרוּף נַעֲשֶׂה מִדֵּי יוֹם מִי לָנֶצַח וּמִי לְאַבַדּוֹן. בְּיָמִים שֶׁכָּאֵלֶּה, כָּל אִשָּׁה וּבַת הַמְהֻלְכוֹת בְּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר בִּלְבוּשׁ לֹא צָנוּעַ, הֲרֵי שֶׁמִּתְמָרְדוֹת הֵן לַתּוֹרָה וּלְמִצְוֹתֶיהָ בִּזְמַן מִלְחָמָה קָשָׁה, וּמַכְרִיזוֹת עַל עַצְמָם כְּמִשְׁתַּיְכוֹת לְמַחֲנֵה הָאוֹיֵב שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, הֲלֹא הוּא עָמֶלֶק הַמְזַנֵּב אֶת הַנֶּחֱשָׁלִים מֵאָז וְעַד הַיּוֹם, וּמַגְבִּירוֹת בִּלְבוּשָׁן וּבְהַנְהָגָתָן אֶת כֹּחוֹ לְצוּד נְפָשׁוֹת דֶּרֶךְ הַתַּאֲוָה שֶׁל הָעֲרָיוֹת לְמִינוּת וּכְפִירָה, כַּמָּה, אִם כֵּן, נוֹטְלוֹת אַחֲרָיוּת אוֹתָן נָשִׁים עַל עַצְמָן.

וְלֹא לְחִנָּם תָּלוּ חֲכָמֵינוּ אֶת גְּאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּזְכוּת נָשִׁים צַדְקָנִיּוֹת, וּמִמֵּילָא מוּבָן גַּם לְהֶפֶךְ - שֶׁהֶמְשֵׁךְ גָּלוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַאֲרֶכֶת שִׁעְבּוּדָן כְּמוֹ כֵן תָּלוּי בַּנָּשִׁים הַנּוֹהֲגוֹת הֵפֶךְ הַצְּנִיעוּת, שֶׁבְּכָךְ מְטַמְּאוֹת מַחֲנוֹתֵיהֶם שֶׁל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל וּמַכְשִׁילוֹת אוֹתָם בְּגוֹרֶם הַקֶּצֶף הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי אֵין קֶצֶף ה' גָּדוֹל יוֹתֵר עַל יִשְׂרָאֵל מִכַּאֲשֶׁר נִכְשָׁלִים בַּעֲרָיוֹת, כַּיָּדוּעַ.

וְלָכֵן, כָּל אִשָּׁה תַּחְשֹׁב הֵיטֵב בַּמֶּה הִיא בּוֹחֶרֶת בְּיָמִים שֶׁכָּאֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי צִיּוּן לְשֶׁבַח - עִם כָּל הַפֹּאַר וְהַגְּדֻלָּה - מַגִּיעַ לְחַיָּל הַפּוֹעֵל בְּצַעַד אַמִּיץ בִּזְמַן קְרָב, וְדַוְקָא בִּזְמַן שֶׁכָּזֶה בְּרֶגַע אֶחָד יָכוֹל לַעֲלוֹת לְדַרְגּוֹת נִפְלָאוֹת עַל הֱיוֹתוֹ מַכְרִיעַ נִצָּחוֹן, וּבִזְמַן קָשֶׁה, כְּשֶׁהָאוֹיֵב מְמוּל - מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עַל מַלְכּוֹ. כֵּן כָּל אִשָּׁה, בִּזְמַן קָשֶׁה כְּיָמֵינוּ שֶׁהַמִּלְחָמָה בְּתָקְפָּהּ וְכָל דָּבָר הוֹלֵךְ בְּקֹשִׁי, וּבְכָל זֹאת קָמָה בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ לְלֹא חֶשְׁבּוֹן לְאַף אֶחָד, לֹא לַמִּשְׁפָּחָה, לֹא לַחֲבֵרִים לָעֲבוֹדָה וְלָרְחוֹב, וְעוֹשָׂה בְּמִסִּירוּת אֶת הַמֻּטָּל עָלֶיהָ, הֲרֵי שֶׁבְּשָׁעָה אַחַת קוֹנָה עוֹלָמָהּ וּמְגִנָּה בִּזְכוּתָהּ עַל כָּלָל יִשְׂרָאֵל לְקָרֵב לָהֶם אֶת הַגְּאֻלָּה, וּבְנַאֲוָה יְכוֹלָה לִקְרוֹת עַל עַצְמָהּ אֶת הַפָּסוּק "זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי".

עַל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵיבּ דִּיסְקִין זצ"ל אָמְרוּ, שֶׁבְּאַחַת הַפְּעָמִים אֲשֶׁר שָׁהָה בְּבֵית רַבִּי זֶרַח רְאוּבֵן בְּרוֹרְמַן, נִשְׁמַע לְפֶתַע קוֹל צְפִירַת הָרַכֶּבֶת, שֶׁהֶחֱלָה בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה לִנְסֹעַ לִירוּשָׁלַיִם. שָׁאַל

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵיְב מַה פֵּשֶׁר הַצְּפִירָה, וּכְשֶׁהִסְבִּירוּ לוֹ מְנַיִן בָּאָה הַצְּפִירָה, הוּא הִתְמַלֵּא חֶרְדָּה, וַאֲרֻשֶׁת תּוּגָה יָרְדָה עַל פָּנָיו. וְכָךְ הוּא אָמַר: "אֲהָהּ! כְּבָר מְפַנִּים אֶת הַדְּרָכִים! כְּבָר כְּבָר, וּזְמַן הַגְּאֻלָּה קָרֵב, וַעֲדַיִן אֵין אָנוּ מוּכָנִים לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ!" הוּא הִסְתַּמֵּךְ עַל הַנֶּאֱמָר בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יְפַנּוּ אֶת הַדְּרָכִים. המהרי"ל דִּיסְקִין שָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ אֶת דְּבָרָיו אֵלֶּה, כְּשֶׁכָּל עַצְמוּתָיו מְרַתְּתוֹת מֵאֵימַת יוֹם ה' הַגָּדוֹל.

## פרק ז - אחרית הימים (שאלות ותשובות)

**מה תפקידנו כדור המסים?**

דּוֹרֵנוּ מְכֻנֶּה בִּלְשׁוֹן חז"ל: "עִקְבְתָא דְמְשִׁיחָא". לַגּוּף אֵבָרִים בַּעֲלֵי תַּפְקִידִים רַבִּים: הַמֹּחַ, הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם וְכוּ', וְהֶעָקֵב הִנּוֹ הַתַּחְתּוֹן בְּיוֹתֵר בְּגוּף הָאָדָם. נִמְשִׁיל אֶת מַהֲלַךְ הַהֶכְנָה לְתִקּוּן עוֹלַם הֶעָתִיד לְדְמוּת הָאָדָם. אֶת הַתַּפְקִידִים הַבְּכִירִים לְצֹרֶךְ הַתִּקּוּן שֶׁבִּבְחִינַת מֹחַ, עֵינַיִם, אָזְנַיִם, לֵב, כְּבָר עָשׂוּ קַדְמוֹנֵינוּ עֲנָקֵי הָרוּחַ, הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, נְבִיאִים, תַּנָּאִים, אֲמוֹרָאִים, גְּאוֹנִים, רָאשׁוֹנִים, וְכֵן הָלְאָה. דּוֹרֵנוּ הִגִּיעַ לִבְחִינַת "עָקֵב". תַּפְקִיד הֶעָקֵב אֵינוֹ גְּאוֹנִי וּמַחְשַׁבְתִּי אֶלָּא פִּיזִי, לַהֲלֹךְ אֶת כָּל הַקּוֹמָה גַּם כְּשֶׁיִּצְטָרֵךְ לִדְרֹךְ עַל גַּבֵּי רֶפֶשׁ וְטִיט. **תַּפְקִידֵנוּ** כַּדּוֹר הַמְסַיֵּם לִשְׁמֹר תּוֹרָה וּמִצְוֹות מִתּוֹךְ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּבְכֹחַ, וּבְמִסְירוּת נֶפֶשׁ לְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי כָּל הָרֶפֶשׁ וְהַטִּיט וְהַלְכְלוּךְ הַסּוֹבֵב אוֹתָנוּ בְּלַעֲגָם וְלִגְלוּגָם, לִדְרֹךְ עַל כֻּלָּם וּלְהַשְׁאִיר נֶאֱמָנִים לְתוֹרָה וּמִצְוֹות בְּלִי וְכוּחִים שִׂכְלִיִּים, אֶת אֱמוּנוּת הַשֵּׂכֶל כְּבָר עָשׂוּ בִּשְׁבִילֵנוּ קַדְמוֹנֵינוּ. יֵשׁ לָנוּ מַסְפִּיק עַל מִי לִסְמֹךְ, אֵין צֹרֶךְ לְהַתְחִיל אֶת הָעֲבוֹדָה מֵחָדָשׁ. הַמֶּטֶל עָלֵינוּ - לְבַצַּע בְּמִסִירוּת נֶפֶשׁ פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה אֶת עֶשְׂיַת הַמִּצְוֹות, וּבְכָךְ נַחְתֹּם אֶת פְּעֻלַּת הַהֶכְנָה לִקְרַאת עוֹלָם מְתֻקָּן.

וְזוֹ הַסִּבָּה לְקִשֵׁי שְׁמִירַת הַמִּצְוֹות בַּהַתְחָלְתִיּוּת שֶׁל הַיַּהֲדוּת, כְּמוֹ שַׁבָּת, תְּפִלִּין, טָהֳרָה וְכַדּוֹמֶה, כִּי תַּפְקִידֵנוּ לָתֵת אֶת הַבַּיִת, הַמִּשְׁפָּחָה, הָעֲבוֹדָה, הַכֹּל בִּשְׁבִיל קִיּוּם מִצְוֹות יְסוֹדִיּוֹת וּפְשׁוּטוֹת, וְהַנִּדְרָשׁ הוּא מְסִירוּת נֶפֶשׁ וּדְרִיכָה עַל כָּל הַבֵּץ וְהַטִּיט הַסּוֹבֵב שֶׁל כְּפִירָה וַעֲרָיוֹת הַמִּשְׁתּוֹלְלִים בָּרְחוֹב שֶׁלֹּא הָיוּ כְּמוֹתָם, וְנִסְיוֹנוֹת תְּכוּפִים וְתַקִּיפִים אֵלּוּ נוֹחֲתִים עָלֵינוּ כְּדֵי שֶׁנְּבַצַּע אֶת הַמֶּטֶל עָלֵינוּ בְּכֹחַ וּבְמִסִירוּת, וְלֹא בְּמֹחַ וּבְפִילוֹסוֹפְיָה.

**הנשמות שנזדמנו בדורנו, האם זה רכוז מסים של נשמות או כך נפלו במקרה?**

בְּסֵפֶר "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" מוּבָא, שֶׁבַּדּוֹר הַמְסַיֵּם יִתְרַכְּזוּ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּתְגַּלְגְּלוּ פְּעָמִים רַבּוֹת וְלֹא הִצְלִיחוּ לְתַקֵּן אֶת עַצְמָן, וְלָכֵן - כְּאֶפְשָׁרוּת אַחֲרוֹנָה, שֶׁתּוּכַל לְהֵעָשׂוֹת בְּזִמַּן קָצָר לְסִבַּת רִבּוּי הַנִּסְיוֹנוֹת, תְּכִיפוּתָם וְעָצְמָתָם - יִקְנוּ עוֹלָמָם בְּשָׁעָה אַחַת, וּבְכָךְ יְתֻקְּנוּ לָנֶצַח.

**מהם הקשיים המיחדים שיהיו בדורות המסימים מאשר לדורות קודמים?**

(רֹב הַפְּרָטִים דְּלְהַלָּן מְלֻקָּטִים מִסֵּפֶר "הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן" מֵאֲמָרִים מֵהָרַבִּי מִסַּאטְמָר)

**א**. יְסוּרִים רַבִּים, מְשֻׁנִּים וּתְכוּפִים, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ: ג' שְׁלִישִׁים שֶׁל יְסוּרִים נִתְחַלְּקוּ בָּעוֹלָם - אֶחָד נָטְלוּ אֲבוֹת הָעוֹלָם כּוֹלֵל גָּלוּת מִצְרַיִם, אֶחָד נָטְלוּ כָּל הַדּוֹרוֹת כֻּלָּם, וְאֶחָד לְדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. הֲרֵי שֶׁבְּדוֹר מָשִׁיחַ יִתְרַכְּזוּ יְסוּרִים כֹּה רַבִּים שֶׁבָּעֲבָר הִתְפָּרְשׁוּ עַל פְּנֵי שְׁנֵים רַבּוֹת.

**ב**. כִּי לֹא יִהְיוּ בַּדּוֹר צַדִּיקִים כִּבְדוֹרוֹת קוֹדְמִים, וְאֵין מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְיָגֵן עַל הַדּוֹר.

**ג**. כִּי לֹא יִהְיוּ בַּדּוֹר צַדִּיקִים כִּבְדוֹרוֹת קוֹדְמִים, וְאֵין מִי שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ לְדֶגְמָא וּלְתוֹכָחָה לַדּוֹר.

**ד**. הַשִּׁפְלוּת וְהַיְרִידָה עַד לַדְּיוֹטָה הַתַּחְתּוֹנָה תִּהְיֶה נַחֲלַת רַבִּים.

**ה**. הֶסְתֵּר פָּנִים נוֹרָא - צַדִּיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, וְהָעֵצָה לְכָךְ - רַק אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה.

**ו**. גַּם צְעָקוֹת וּתְפִלּוֹת רַבּוֹת יִתְעַכְּבוּ מִלְּהֵעָנוֹת.

**ז**. יִתְרַבּוּ כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים שׂוֹנְאֵי דָּת, אוֹהֲבֵי בֶּצַע, זְנוּת וְכַבּוֹד.

**ח**. הָרוֹצִים לַחְזֹר בָּהֶם לְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה יִתְעָרְמוּ עֲלֵיהֶם נִסְיוֹנוֹת מִתּוֹךְ בֵּיתָם, וְאִם בֶּעָבָר לָחֲמוּ נֶגְדָּנוּ עַל דָּתֵנוּ מֻסְלְמִים, נוֹצְרִים, יְוָנִים וְכַיּוֹצֵא, בְּדוֹר אַחֲרוֹן תִּהְיֶה לַבַּעַל מִלְחָמָה עַל הַדָּת לֹא עִם אַחֵר מֵאֲשֶׁר אִשְׁתּוֹ, הִיא שֶׁתִּרְדֹּף אוֹתוֹ וְתָצִיק לוֹ. וּכְמוֹ כֵן אִשָּׁה שֶׁתַּכִּיר בֶּאֱמֶת וְתִרְצֶה לָשׁוּב - בַּעֲלָהּ הוּא שֶׁיִּרְדֹּף אוֹתָהּ וְיָצִיק לָהּ עַד הַחָרְמָה, וְיֵאָלֵץ אֶחָד מִבְּנֵי הַזּוּג לִשְׁמֹר דָּתוֹ בְּמִחְיַצַת וְתַחַת קוֹרַת גַּג אַחַת עִם בֶּן זוּגוֹ הַשֵּׁנִי הַבָּז לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. אָדָם וְנָחָשׁ תַּחַת קוֹרַת גַּג אַחַת.

**ט**. כְּמוֹ כֵן יִסְבְּלוּ שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין בָּעֲבוֹדָה, בָּרְחוֹב, בַּמִּשְׁפָּחָה - נִסְיוֹנוֹת שֶׁיַּכְבִּידוּ עֲלֵם שֶׁל הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה.

**י**. הָרְשָׁעִים יַצְלִיחוּ וְיַעֲלוּ מַעְלָה מַעְלָה וְיִתְפְּסוּ מַנְהִיגוּת וּמְדִינָה. הַמַּלְכוּת תַּהֲפֹךְ לְמִינוּת (גמרא).

**יא**. תְּקוּפָה זוֹ תִּהְיֶה קָשָׁה מִלּוֹמַר בָּהּ אֶת הָאֱמֶת, הֵן מִבּוּשָׁה וְהֵן מִפַּחַד וְסָר מֵרַע מִשְׁתּוֹלֵל (גמרא).

**יב**. בָּנִים יִפְרְשׁוּ מֵעַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם וְאָבוֹת מִבְּנֵיהֶם מִמַּחֲלֹקֶת הַדָּת.

**יג**. מַנְהִיגֵי הַדּוֹר יִהְיוּ עַזִּים כַּכֶּלֶב (עין יעקב).

**יד**. יִקַּר הַשְּׁעָרִים. הָעֲנִיוּת תִּהְיֶה מְנַת חֶלְקָם שֶׁל רַבִּים, וְכַנֶּאֱמָר: "הִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם עָנִי וָדָל". סִימָן זֶה יִהְיֶה מְבֻשָּׂר לְזוֹכֵי הַגְּאֻלָּה לִסְבֹּל צַעַר הָעֹנִי קֹדֶם בּוֹאָהּ, וְהֵם מְבֻשָּׂרִים לְהִשָּׁאֵר לְקֵץ הַפְּלָאוֹת.

**טו**. כָּל מִי שֶׁחָצוּף יוֹתֵר, יִהְיֶה "גָּדוֹל" יוֹתֵר.

**טז**. אֵין עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם - כִּי לֹא יִהְיֶה מִמִּי לְהִתְחַזֵּק וּמִמִּי לְהִתְעוֹדֵד בִּשְׁעוֹת הַמְּצוּקָה.

**יז**. לֹא יִהְיוּ נִסִּים גְּלוּיִים עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים. דְּהַיְנוּ, לֹא יִנָּתֵן לָהֶם רְשׁוּת לִפְעֹל שִׁנּוּיֵי טֶבַע כְּמוֹ בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים.

**יח**. הָעֲשִׁירִים יִהְיוּ קַמְצָנִים וְאַכְזָרִים, וּבְגָלָם אַנְשֵׁי אֱמֶת יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחֹנָנוּ.

**יט**. חַכְמֵי הַתּוֹרָה יִהְיוּ נִרְדָּפִים, בְּזוּיִים וּטְפֵלִים.

**כ**. יִרְאֵי ה' יִהְיוּ מְאוּסִים וְיִקָּרְאוּ קִיצוֹנִים, חַסְרֵי תַּרְבּוּת.

**כא**. הַמַּנְהִיגִים יִהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לָעָם בְּעַד כֶּסֶף וְכָבוֹד.

**כב**. הַזְּקֵנִים יִשְׁתַּתְּקוּ וְיִפָּחֲדוּ מִלְּמְחוֹת בַּצְּעִירִים, וְאֵין תּוֹכָחָה.

**כג**. הַתַּלְמִידִים יַעֲשׂוּ סִכְסוּכִים בֵּין רַבּוֹתֵיהֶם וְיַגְבִּירוּ קַטֵּגוֹרְיָא בֵּין הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים עַצְמָם, בְּכָךְ שֶׁיְּרַנְּנוּ תַּלְמִידִים שֶׁל רַב פְּלוֹנִי עַל רַב אַלְמוֹנִי.

**כד**. צַדִּיקִים וּבַעֲלֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים לֹא יֵחָשְׁבוּ לִכְלוּם.

**כה**. צָרוֹת רַבּוֹת וּמִלְחָמוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם.

**כו**. קִיּוּם הַדּוֹר יְהֵא בִּזְכוּת תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁהֵם צַדִּיקִים בְּקַטְנוּתָן בִּלְבַד.

**כז**. בְּדוֹר זֶה יִתְרַכְּזוּ נִשְׁמוֹת מִדּוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַפַּלָּגָה, שֶׁהָיוּ אֲדוּקִים בִּזְנוּת וּבְכִפְירָה (בעש"ט)

**כח**. אֶפִּיקוֹרְסוּת גְּדוֹלָה תֵּרֵד לָעוֹלָם, וְהַנְּסָיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה יְהֵא קָשֶׁה מְאֹד כְּמוֹ לְטַפֵּס עַל קִיר יָשָׁר לְלֹא סֻלָּם וּמַדְרֵגוֹת (ר' ישראל מרוז'ין).

**כט**. הַצַּדִּיקִים וְעוֹבְדֵי ה' שֶׁיִּהְיוּ בְּאוֹתוֹ דּוֹר יִהְיוּ מְפֻזָּרִים וְלֹא מְאֻגָּדִים.

**ל**. שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה יֵרֵשֶׁה בְּדוֹר זֶה לְהוֹצִיא אֶת כֹּחוֹ בְּמִלְחָמָה נֶגֶד הַקְּדֻשָּׁה, מַה שֶּׁלֹּא הֵרְשָׁה שַׁעַר זֶה לָצֵאת בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים. שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים הוּא שֶׁל מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת ("אור החיים" הקדוש).

**לא**. לֹא יִנָּצְלוּ מֵהַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים - רַק מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת אָבוֹת אוֹ בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל עַצְמוֹ.

**לב**. גַּם אֲנָשִׁים טוֹבִים וַחֲרֵדִים יִתְפּוֹצֵץ מִפִּיהֶם כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת בְּכָךְ שֶׁיְּדַבְּרוּ פּוֹלִיטִיקָה וְיִפְרְשׁוּ אֶת הַמַּצָּב לְפִי הַמִּקְרֶה וְהַכֹּחַ (בעש"ט).

**לג**. מַשְׁמַעוּת מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג בְּעִקָּרָהּ הִיא, שֶׁמִּילְיוֹנִים לֹא יֹאמְרוּ קְרִיאַת שְׁמַע, וְגַם אֵלֶּה שֶׁיֹּאמְרוּ, יְהֵא קָשֶׁה לָהֶם לֶאֱמֹרָהּ בֶּאֱמֶת מִתּוֹךְ הַלֵּב.

**לד**. חִנּוּךְ הַבָּנִים יְהֵא קָשֶׁה כְּנִסָּיוֹן עֲקֵדַת יִצְחָק ("פרשת הכסף" לרבי שר שלום מבעלז).

**לה**. הוֹרִים יִתְמַקְמְקוּ וְיֵלְכוּ בְּאֶמְצַע יְמֵיהֶם מִפְּרִי בְּאוּשִׁים שֶׁל זַרְעָם.

**לו**. אֵלּוּ הַשּׁוֹלְטִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵמָּה גִּלְגּוּלֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַבְּרִיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית שֵׁנִי שֶׁסֵּרְבוּ לְהִשָּׁמַע לַתַּנָּאִים שֶׁהָיוּ בִּתְקוּפָתָם (משכנות הרועים).

**לז**. מַעֲשֶׂה קָטָן בַּדּוֹר הַזֶּה שָׁקוּל כַּכַּמָּה מִצְוֹות שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, וַעֲבוֹדַת ה' קְטַנָּה בַּדּוֹר הַזֶּה שְׁקוּלָה כְּאֵילֵי נְבָיוֹת שֶׁהֵבִיאוּ בִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ (האר"י).

**לח**. בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּבִשְׁמִירַת הַמִּצְוֹוֹת בִּתְמִימוּת בַּדּוֹר הַהוּא יוּכַל הָאָדָם לְתַקֵּן מַה שֶּׁלֹּא יָכֹל לְתַקֵּן בְּגִלְגּוּלִים רַבִּים.

**לט**. יְהוּדִי מַאֲמִין בֶּאֱמֶת וּבִפְשִׁיטוּת שֶׁיִּמָּצֵא בְּדוֹר שֶׁכָּזֶה יִהְיֶה חִדּוּשׁ נִפְלָא בַּשָּׁמַיִם.

**מ**. לֹא תְּהֵא הַצָּלָה אַחֶרֶת מִלְּבַד הַבְּכִיָּה וְהַזְּעָקָה.

**מא**. טְמְטוּם נוֹרָא יֶאֱחֹז בִּבְנֵי אָדָם, וִידַקְדְּקוּ בְּמִצְוֹוֹת שֶׁאֵינָן אֶלָּא חֲסִידוּת, וּלְעֻמַּת זֹאת יְזַלְזְלוּ בִּדְבָרִים עִקָּרִיִּים כִּצְנִיעוּת וְיסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת מְדַקְדְּקִים בְּ"אֵיכָה" וּמְזַלְזְלִים בְּ"קְרִיאַת שְׁמַע".

**מב**. בְּדוֹר זֶה לֹא יְבַקֵּשׁ מִבְּנֵי אָדָם מַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת, אֶלָּא פְּשִׁיטוּת שֶׁל אֱמוּנָה וְקִיּוּם מִצְוֹוֹת, וּבְכָךְ "קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ", וְיִקָּיֵם בּוֹ "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם - קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ".

**מג**. נְסִיּוֹנוֹת עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה מַמָּשׁ, וְכָל תְּנוּעָה קַלָּה לִכְבוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ תְּהֵא חֲשׁוּבָה וְיִקָּרֶה לְמְאֹד.

**מהי נבואת חז"ל בענין מנהיגי הדור באחרית הימים?**

**א**. יְהִיוּ הָרַבֵּה רַבָּנִים וּמַנְהִיגִים רַמָּאִים כְּמוֹ עֲלֵי אִילָנוֹת. הַסִּימָן לְהַכִּיר צַדִּיק אֱמֶת - אִם נִזְהָר מִשֶּׁקֶר עַד קְצָה הָאַחֲרוֹן. צָרִיךְ תְּפִלָּה הָרַבֵּה לְהִנָּצֵל מִמַּנְהִיג שֶׁקֶר.

**ב**. נְבוּאַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּשִׁנּוּי קָצָת: יִהְיוּ רַבָּנִים כְּמוֹ יָק מָאק (שֶׁמֶשׁ מִים) רֹב צָרוֹת יִשְׂרָאֵל בָּא עַל יְדֵיהֶם.

**ג**. הַמְקֻרָב רְחוֹקִים וְהַמְרֻחָק קְרוֹבִים, בְּיָדוּעַ הוּא מַנְהִיג שֶׁקֶר.

**ד**. מִדְרָשׁ: "לִפְנֵי הַגְּאוּלָה תֵּרֵד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם לְצַדֵּם וְלִכְבוֹדָם - כִּבְיָכוֹל - שֶׁל ה"פּוֹרְקֵי עֹל". זֶה יִהְיֶה הַבֵּרוּר הָאַחֲרוֹן - שֶׁלֹּא יִתְפַּתּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים אֲפִלּוּ בִּפְנֵי מוֹפֵת זֶה.

**ה**. בַּעֲוֹון הַמַּנְהִיגִים, שֵׂכֶל אֶחָד אוֹמֵר אֲנִי אֶמְלֹךְ, נִדְחֵית הַגְּאֻלָּה.

**ו**. אֲפִלּוּ צַדִּיקִים יִהְיוּ לָהֶם נִסְיוֹנוֹת בֶּאֱמוּנָה - הָעֵצָה לְפַרְסֵם שֶׁאֲנִי אֲמַרְתִּי זֹאת מֵרֹאשׁ (רבי נוחמן מברסלב).

**ז**. בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא תִּתְגַּבֵּר הַחֻצְפָּה אַף בִּזְקֵנִים וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲמִידוּ דַּיָּנִים וּמְפָרְנְסִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים.

**ח**. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה צָפָה תַּכְלִית הַשִּׁפְלוּת שֶׁל דּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים עִם מַלְכֵיהֶם בְּרֹאשָׁם וְנִתְיָרֵא מְאֹד. הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נִחֲמוֹ, שֶׁאַדְרַבָּה, עַל יְדֵי זֶה תִּצְמַח יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה.

**ט**. הָרַבֵּה מַנְהִיגִים אֲשֶׁר בַּדּוֹר הַקּוֹדֵם הָיוּ נֶחְשָׁבִים עוֹד לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה - בַּדּוֹר הַזֶּה נַעֲשׂוּ מַנְהִיגִים.

**י**. הַדּוֹר שֶׁל עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיֶה עָנִי וְדַל מִמַּנְהִיגֵי אֱמֶת. הַמַּנְהִיגִים הָרָעִים גּוֹרְמִים שִׁכְחַת הַתּוֹרָה עֲבוּר לְהַגְדִּיל אֶת בֵּיתָם וּלְחַזֵּק כִּסֵּא מֶמְשַׁלְתָּם וּמַתְעִים אֶת הָעָם.

**יא**. מַנְהִיגִים הָרָעִים גּוֹרְמִים מִכְשׁוֹלוֹת הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים.

**יב**. אֵין כְּבוֹד ה' וְטוֹבַת הַדּוֹר לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם.
**יג**. עַכְשָׁו, בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, חָדַל הָרוֹעֶה מִלְהַנְהִיג, כִּי הַדּוֹר מַנְהִיגִין אוֹתוֹ לְדַעָתָם. בִּזְמַן כְּזֶה צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בְּדַרְכֵי הָאֲבוֹת.
**יד**. כָּל הַמַּנְהִיגִים עֵינֵיהֶם בַּחֲנֻפָּה אֶל הַדּוֹר, וְעַל יְדֵי זֶה נִשְׁפָּעִים הֵמָּה מִדֵּעוֹת כּוֹזְבוֹת.
**טו**. ה"בַּעַל דָּבָר" לְעֵת זִקְנוּתוֹ נִתְחַכֵּם וּמְפַתֶּה רַק לְהַמַּנְהִיג לְהַכְשִׁיל עַל יָדוֹ יֶתֶר הָעָם.

**מהי הגדרת "ערב רב" ומה יהיו מעשיהם?**

**א**. כַּמָּה מִינֵי עֵרֶב רַב יֵשׁ, וּמֵהֶם : - "הָעֲמַלֵּקִים" - הָרָאשִׁים בְּגָלוּתָא וְחוֹמְסִין אֶת יִשְׂרָאֵל, ה"גִּבּוֹרִים" - הֵמָּה בּוֹנִים בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת לֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם - רַק לְהַגְדִּיל שְׁמָם, וְגוֹזְלִין אֶת יִשְׂרָאֵל.
**ב**. בִּזְמַן שֶׁהָעֵרֶב רַב הֵם רָאשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ שׁוֹלְטִין עַל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא.
**ג**. יוֹתֵר מְעַכְּבִין אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּתָא הָעֵרֶב רַב מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם.
**ד**. כָּל טוֹב שֶׁעוֹשִׁין הָעֵרֶב רַב, רַק לְתוֹעֶלֶת עַצְמָם עוֹשִׂים.
**ה**. אוֹי לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר הָעֵרֶב רַב הֵם הָרָאשִׁים.
**ו**. הָעֵרֶב רַב דְּבוּקִין מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה עַד שֶׁיִּתְבַּדְּרוּ מִיִּשְׂרָאֵל עַל יְדֵי קֹשִׁי הַגָּלוּת. חֲמִשָּׁה מִינֵי עֵרֶב רַב הֵמָּה רָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְגוֹרְמִים כָּל הַצָּרוֹת.
**ז**. יִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ בְּעֵינֵי הָעֵרֶב רַב.
**ח**. הָעֵרֶב רַב קוֹפְצִים לְהוֹרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְהוֹרָאָה, לַעֲשׂוֹת לָהֶם שֵׁם גָּדוֹל.
**ט**. כָּל עֵזִּי פָּנִים וּרְשָׁעִים שֶׁבַּדּוֹר הֵם מֵהָעֵרֶב רַב.
**י**. יֵשׁ רוֹעִים שֶׁל הַסִּטְרָא אַחְרָא וְכוֹפִין לְתָחוֹת שֶׁעְבּוּדֵיהוּ - עִקַּר מַלְכוּתָם הִיא עַל יְדֵי עֲזוּת, וְהָעֲצָה לְהִנָּצֵל מֵהֶם הִיא גַּם כֵּן עַל יְדֵי עֲזוּת.
**יא**. אַף שֶׁרוֹאִים אֵצֶל הָעֵרֶב רַב דְּבָרִים טוֹבִים, כְּמוֹ תּוֹרָה וְדֶרֶךְ אֶרֶץ וְשַׁלְוָה, אַף עַל פִּי כֵן מֻכְרָחִים לְמָאֵס בָּהֶם, כִּי הוּא זְמַן הַבְּרִיחָה וְהַנִּסָּיוֹן בַּיָּמִים הָאֵלּוּ.
**יב**. רֹב הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן וּמַנְהִיגָיו הֵם עֵרֶב רַב. מֹשֶׁה בָּא בְּעִבּוּר אַחַת לְנ' שָׁנָה, שֶׁלֹּא יַטְעוּ רָאשֵׁי הָעֵרֶב רַב אֶת יִשְׂרָאֵל.
**יג**. מְקֻבָּל גַּם מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ רֹב מַנְהִיגִים וְרָאשֵׁי הָעֵדָה מֵהָעֵרֶב רַב. כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְפַחֵד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּכְלַל הָעֵרֶב רַב. עַכְשָׁו הוּא גְּמַר הַבְּרוּר שֶׁל כָּל הַגַּלְגּוּלִים.
**יד**. נֶגֶד כָּל צַדִּיק נִבְרָא אִישׁ רָשָׁע וּמַחְטִיא כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַבְּחִירָה חָפְשִׁית.
**טו**. עָלֵינוּ מֻטָּל לְכַבֵּד כָּל אָדָם וְתַלְמִיד חָכָם, כִּי אֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ מְאוּמָה, וְרַק יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל שֶׁנִּזְכֶּה לְרַב אֲמִתִּי.

**האם יהא רוח הקדש ונבואה בדור האחרון?**

**א.** יִכָּרְתוּ מִיִּשְׂרָאֵל נְבוּאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ - אֵין קְלָלָה מִזּוֹ! אוֹי לַדּוֹרוֹת שֶׁטָּעֲמוּ מִכּוֹס הַמַּר הַזֶּה.

**ב.** בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָיוּ צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ מְסַיְּעִין לְהַבָּא לִטָּהֵר, אֲבָל עַכְשָׁו אִבַּדְנוּ הַכֹּל, וְלֹא נִשְׁאַר מְסַיֵּעַ - רַק אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

**ג.** בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הָיוּ לָהֶם מַנְהִיגִים לְפִי עֶרֶךְ הַדּוֹר, וְעַכְשָׁו גַּם לְפִי עֶרֶךְ הַדּוֹר אֵין לָנוּ מַנְהִיגִים.

**ד.** נְבוּאָה עַל הַדּוֹר הַזֶּה: "יָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא אֱלֹקֵי אֱמֶת וּלְלֹא כֹּהֵן מוֹרֶה וּלְלֹא תּוֹרָה".

**ה.** מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג כְּבָר הִתְחִילָה. אֵין לָנוּ עוֹד צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁיַּעַזְרוּ לָנוּ. רַק הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַנְהִיגֵנוּ. חֶשְׁיבוּת גְּדוֹלָה הִיא מַה שֶּׁעוֹבְדִין אוֹתוֹ מִתּוֹךְ חֶשְׁכָה.

**ו.** מִדְרָשׁ: "כְּשֶׁמִּסְתַּלְּקִין הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַשְׁגִּיחַ יוֹתֵר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - בְּזֹאת נֶנָחֲם.

**ז.** נִשְׁאַרְנוּ עָרֹם וְיֶחֱף, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עַל הַדּוֹר.

**ח.** אִם מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בִּזְמַן שֶׁאֵין צַדִּיקִים בָּעוֹלָם שֶׁיְּחַזְּקוּ הָאֱמוּנָה וּמַמְתִּינִים עַל יְשׁוּעָתוֹ, הוּא פֶּלֶא וְנֵס גָּדוֹל, וְגַם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יִתְמַהּ עַל זֶה לֶעָתִיד לָבוֹא.

**מה יהא מצב התורה באחרית הימים?**

**א.** מַה שֶּׁאָמְרוּ עָתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל - כִּוְּונוּ עַל הַדּוֹר הַזֶּה.

**ב.** מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עָתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל - קָאֵי עַל הַלֵּב, אֲבָל מֵהַפֶּה לֹא תִּשְׁתַּכַּח לְעוֹלָם, וְעַל זֶה בָּאָה הַהַבְטָחָה כִּי לֹא תִּשָּׁכַח "מִפִּי" זַרְעוֹ.

**ג.** מִדְרָשׁ: בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיֶה רָעָב בָּעוֹלָם שֶׁל שִׁכְחַת הַתּוֹרָה. תִּהְיֶה עֵרְבוּבְיָא גְּדוֹלָה וּבִלְבּוּל הַדַּעַת וְלֹא תִּהְיֶה דַּעַת תּוֹרָה אֲמִתִּית.

**ד.** כֹּחַ הַהַכְרָעָה נֶאֱבַד מֵאִתָּנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה.

**ה.** בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁאֵין בּוֹ בֵּרוּר הֲלָכָה וְכָל הַדּוֹר אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, אֵין עֵצָה - רַק לֵילֵךְ בְּעִקְּבוֹת אֲבוֹתֵינוּ וְרִבּוֹתֵינוּ.

**ו.** אַף דְּבָרִים הַפְּשׁוּטִים מְאֹד נִסְתָּם מֵהַדּוֹר הַזֶּה.

**ז.** הַ"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" אָמַר עַל חַכְמֵי דּוֹרוֹ: "הִגִּיעַ הַיֵּצֶר בְּרֹב אַנְשֵׁי הַתּוֹרָה וְאֵינָם רוֹאִים הָאֱמֶת". בְּיָמָיו הָיוּ עַל כָּל פָּנִים יְחִידִים שֶׁרָאוּ הָאֱמֶת, אֲבָל עַכְשָׁו חֲסֵרִים גַּם אֵלֶּה.

**מה בדבר המדינה והציונות?**

**א.** בִּלְבּוּל הַמְּדִינָה קָשֶׁה מְאֹד, כֵּיוָן שֶׁהוּא פְּרִי וְתוֹצָאָה שֶׁל שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה, וּכְנֶגְדּוֹ יָכוֹל רַק שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה (חזון איש).

**ב.** נִסִּים גְּלוּיִים שֶׁהַמְּדִינָה כְּבָר קַיֶּמֶת שָׁנָה, וְלֹא נֶעֱקָרָה מִצְוַת אֲפִיַּת מַצּוֹת לְחַג הַפֶּסַח (חזו"א בדרכו לאפות מצות שנה לאחר קום המדינה).

**ג.** מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִקַּח הַמֶּמְשָׁלָה מֵהֶם (חזו"א).

**ד.** אֵין סָפֵק שֶׁתַּקִּיא הָאָרֶץ אֶת מוֹרְדֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ (ר"א וסרמן).

**ה.** הַמְּדִינָה - הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לְעַם יִשְׂרָאֵל (ר"א וסרמן).

**ו.** מַטָּרַת הַמְּדִינָה - לְהָמִיר אֶת יִשְׂרָאֵל (ר"ח סולוֹוֵיצ'יק וְהוֹסִיף "אֲנִי מוּכָן לִשְׁבַּע עַל כָּךְ")

**ז.** הַצִּיּוֹנוּת הִיא הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן טֶרֶם זְרִיחַת אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְהוּא כְּנֵר שֶׁטֶּרֶם יִכְבֶּה - עוֹלֶה לַהַבְתּוֹ יוֹתֵר (תולדות שמואל).

**ח.** רַבּוֹתֵינוּ בְּרוּחַ קָדְשָׁם נִבְּאוּ, שֶׁלֶּעָתִיד תָּקוּם מֶמְשָׁלָה שֶׁל מִינוּת, וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתַּהֲפֹךְ כָּל הַמַּלְכוּת לְמִינוּת (סנהדרין צד ע"ב).

**ט.** גַּם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פרשת פינחס דף רל"ז ע"ה) יֻשְׁנָהּ נְבוּאָה, שֶׁתִּהְיֶה מֶמְשָׁלָה יִשְׂרְאֵלִית בְּסוֹף הַיָּמִים שֶׁתְּהֵא גְּרוּעָה לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת כֻּלָּם.

**י.** מֵאָז הֵחֵל רַעְיוֹן הַצִּיּוֹנוּת לְהִתְנוֹצֵץ, פָּחֲדוּ מִמֶּנּוּ כָּל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים וְהַגְּדוֹלִים שֶׁבְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים.

**יא.** מַלְכוּת זוֹ עֲתִידָה לְהִלָּחֵם בְּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיַעַמְדוּ לְצִדּוֹ שֶׁל גּוֹג וּמָגוֹג.

**במה יש לנו - הדור האחרון - להתחזק?**

**א.** נִהְיֶה בְּגֶדֶר מְעַטִּים נֶגֶד רַבִּים, וְלִפְעָמִים יָחִיד נֶגֶד רַבִּים.

**ב.** אִם צָרִיךְ לִפְרֹד מִפּוֹעֲלֵי אָוֶן - אַל יִדְאַג לְפַרְנָסָתוֹ רַק יִבְטַח בַּה'.

**ג.** דּוֹר תַּהְפּוּכוֹת - יִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה אֶת יִרְאֵי ה', וְאֶת רִשְׁעֵי הַדּוֹר יְרוֹמְמוּ וְיִנָּשְׂאוּ.

**ד.** בִּזְמַן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן הָיָה זְמַן שֶׁלֹּא הָיוּ אֶלָּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא כָּרְעוּ לַבַּעַל.

**ה.** לֹא לִירָא אַף מֵהַעֲמָדַת חַמָּה שֶׁל מְפָרְסָם לִסְטוֹת מֵהָאֱמֶת, וְאַף אִם תִּשָּׁאֵר יְחִידִי בָּעוֹלָם (צוואת היעב"ץ).

**ו.** צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק וְלֹא לָלֶכֶת עִם הַזֶּרֶם - יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה. סוֹף הָאֱמֶת לְהִתְגַּלּוֹת.

**ז.** בְּתְקוּפָה קָשָׁה שֶׁל בֶּרוּר נוֹרָא זֶה לֹא תִּהְיֶה עֵצָה אַחֶרֶת כִּי אִם הַמְבֹאֶרֶת בַּנָּבִיא מַלְאָכִי: "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ".

אִם כֵּן, אַף שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִירְאוּ לְנַפְשָׁם, עֵצָה אַחַת תִּהְיֶה לָהֶם - לְהִתְחַזֵּק בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם בַּחֲשַׁאי וּבְצִנְעָה. וּמַה יִּהְיֶה שְׂכָרָם? שֶׁיִּזְכּוּ לְהַקְשָׁבָה מִלְּאָה מֵה' שֶׁיִּשְׁתַּעְשַׁע בְּדִבּוּרֵיהֶם,

וּכְמוֹ כֵן שֶׁיִּכָּתְבוּ בְּסֵפֶר הַזִּכָּרוֹן, וּמָה הַצֹּרֶךְ בִּכְתִיבָתָם בְּסֵפֶר הַזִּכָּרוֹן? לְצֹרֶךְ פָּסוּק אַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָם" (ישעיה ד, ג). מִי הוּא הַקָּדוֹשׁ הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁיִּשָּׁאֵר וְיִשָּׁרֵד לֶעָתִיד-זֶהוּ שֶׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר הַזִּכָּרוֹן הנ"ל (הגר"י לוינשטיין זצ"ל).

(מאמרים דלהלן עד סוף אות כ"ב מהגר"י לוינשטיין זצ"ל)

**ח**. כָּל הַגְּאֻלָּה תְּהֵא בִּזְכוּת וּלְמַעַן אוֹתָם יְחִידִים שֶׁלֹּא יַבִּיטוּ עַל הַסּוֹבְבִים אוֹתָם.

**ט**. דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא בּוֹ, מִסְתַּלְקִים הַצַּדִּיקִים בָּזֶה אַחַר זֶה.

**י**. דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא בּוֹ, יִהְיוּ הַרְבֵּה שֶׁיִּקָּרְאוּ "רַב", "רַבִּי" אוֹ "צַדִּיק", תְּאֵרִים לְלֹא מְצִיאוּת.

**יא**. דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא בּוֹ, גַּם אִם יִתְרַבּוּ הַסַּפְסָלִים - יִתְמַעֲטוּ הַלָּבָנוֹת (הגר"י לוינשטיין).

**יב**. צָרוֹת רַבּוֹת יִהְיוּ בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, וְהַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם - שֶׁיִּהְיוּ הַרְבֵּה שֶׁיַּפְסִידוּ אֶת הָאֱמֶת כֻּלָּהּ וְלֹא יִזְכּוּ לָהּ.

**יג**. גַּם אֵלֶּה שֶׁיְּחַפְּשׂוּ אֶת הָאֱמֶת, יִסְתַּפְּקוּ בְּמוּעָט שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם וְלִמּוּד תּוֹרָה, וּבְהַשְׁאָר יְזַלְזְלוּ.

**יד**. הָרְשָׁעִים שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוֹר יִרְשִׁיעוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז.

**טו**. מָה הִסִּימָן לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ לְהַרְאוֹתוֹ אֶת יְקָר תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ לֶעָתִיד. מִי שֶׁמִּתְיַסֵּר בְּמָמוֹנוֹ אוֹ בְּגוּפוֹ וְאֵין הוֹלֵךְ לוֹ כִּרְצוֹנוֹ.

**טז**. הַתְּפִלָּה וּבַקָּשַׁת רַחֲמִים צְרִיכִים לְשַׁמֵּשׁ לָנוּ בִּזְמַן זֶה כְּלֶחֶם וּמַיִם.

**יז**. הָאַכְזְרִיּוּת וְהַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה בָּעֵת הַהִיא תְּהֵא לְאוֹמֵר "שָׁלוֹם עָלַיִךְ נַפְשִׁי", וְאֵינוֹ דּוֹאֵג לְהַשְׁלִים נַפְשׁוֹ בִּתְשׁוּבָה כָּרָאוּי.

**יח**. דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא בּוֹ, יְהֵא בְּרוּר וְצָרוּף נוֹרָא וְחַד לְהֵיכָן מִשְׁתַּיֵּךְ הָאָדָם - לְמַחֲנֵה הַצַּדִּיקִים אוֹ לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם.

**יט**. לַגְּאֻלָּה דְּרוּשָׁה הֶכָנָה - תּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים.

**כ**. גַּם אֵלּוּ שֶׁיִּזְכּוּ לַגְּאֻלָּה, לֹא תְּהֵא מַדְרֵגַת כֻּלָּם שָׁוָה.

**כא**. צָרִיךְ בֵּית קִבּוּל שֶׁל תּוֹרָה וּמִדּוֹת טוֹבוֹת כְּדֵי לִזְכּוֹת בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ.

**כב**. תְּפִלָּה לְשֵׁבֶט הַמִּקְדָּשׁ מְקֹרֶבֶת בְּנֵינוּ.

**מה יהא מצב הפרנסה בדור האחרון?**

**א**. כָּל הַיִּסּוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַחַת וְעֹנִי בְּכַף שְׁנִיָּה - מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם. עֲנִי חָשׁוּב כַּמֵּת (גמרא). אֵין זְכוּתָ לַנְּשָׁמָה כְּצַעַר וּבְזָיוֹן הָעֹנִי.

**ב**. בַּגְּלוּת הָאַחֲרוֹן תִּתְחַלֵּף גְּזֵרַת הַמִּיתָה בַּעֲנִיּוּת, וְאוֹתָם שֶׁיִּזְכּוּ לְהִשָּׁרֵד לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' בְּעוֹלָם הַתִּקּוּן יִצְטַיְּנוּ בְּמִדַּת הָעֹנִי, וְכַנֶּאֱמַר: "וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם עָנִי וָדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם ה'", (צפניה ג'). וְעוֹד נֶאֱמַר: "וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ".

**ג.** נִסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן יִהְיֶה בְּמֵיָחֵד בְּקַבָּלַת יִסּוּרֵי הָעֲנִיּוּת שֶׁלֹּא לְהִתְרַעֵם עַל מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ אַנְשֵׁי חֶסֶד יֵרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶם לְצֹרֶךְ הַנִּסָּיוֹן (שולחן הטהור).

**ד.** דִּחַק הָעֲנִיּוּת יְקָרֵב מְאֹד אֶת גְּאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל (תיקוני זוהר).

**ה.** קֹדֶם הַגְּאוּלָה יִהְיֶה שֶׂפַע גָּדוֹל בָּעוֹלָם וְאַחַר כָּךְ יִפָּסֵק, וְיִהְיֶה דּוֹחַק גָּדוֹל מְאֹד, כִּי רַבִּים יִפְּלוּ מִנִּכְסֵיהֶם, וְזֶה יִהְיֶה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר. כָּךְ אָמַר רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵרוּזִ'ין, וְזֶה תֹּכֶן דְּבָרָיו:

לִפְנֵי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ יִהְיֶה שֶׂפַע גָּדוֹל בָּעוֹלָם וַאֲנָשִׁים יַרְבּוּ בְּמוֹתְרוֹת וְלוּקְסוּס וְיִתְרַגְּלוּ לְהִתְפַּנְקוּת מֻפְרָזֶת, וּלְאַחַר מִכֵּן תִּפָּסֵק אוֹתָהּ הַשְׁפָּעָה וְיִפְּלוּ לְדוֹחַק גָּדוֹל (נר ישראל).

**ו.** הָרַבִּי מִקּוֹצְק אָמַר, שֶׁהַסִּימָן הַגָּלוּי לַגְּאֻלָּה - כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל טְרוּדִים וּמַדְאֲגִים מִדּוֹחַק פַּרְנָסָתָם עַד שֶׁיִּתְבַּלְבְּלוּ מֵחוֹתֵיהֶם מֵחֹסֶר יִשּׁוּב הַדַּעַת (בית ישראל).

**ז.** עִקַּר הַכֶּסֶף יֶהֱא מָצוּי אֵצֶל אֲנָשִׁים עֲשִׁירִים וְאַכְזָרִים שֶׁאֵינָם עוֹשִׂים צְדָקָה וְחֶסֶד (חידושי הרי"ם).

**ח.** עִקַּר הַנִּסְיוֹנוֹת בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיוּ רַק בְּמָמוֹן, וְאוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיִּסְבְּלוּ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְלֹא יְחַפְּשׂוּ אֶת הַפִּתְרוֹנוֹת בְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא תּוֹאֲמַת אֶת הַתּוֹרָה, בְּכָךְ יִהְיֶה תִּקּוּנָם הַמֻּשְׁלָם (מנכד חידושי הרי"ם רבי ישראל ממוזיץ זצ"ל).

**ט.** עִקַּר תִּקּוּן נְשָׁמוֹת דּוֹר עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא - לְפַזֵּר מָמוֹן לִצְדָקָה וָחֶסֶד עַל אַף הַדַּחֲקוּת (מהנ"ל).

**י.** הֲגַם שֶׁהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת גּוֹרְמִים מִעוּט בַּעֲבוֹדַת ה' וּבִלְמוּד הַתּוֹרָה, מְתַקְּנִים הֵם אֶת נִשְׁמַת הַמִּתְיַסֵּר יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיָה בְּהַרְחָבָה וְהָיָה יָכוֹל לַעֲבֹד אֶת ה' יוֹתֵר מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַרְחָבָה (שולחן הטהור בשם ה"תניא")

**מהן סגלות הפרנסה?**

**א.** לוֹמַר בְּכָל יוֹם פָּרָשַׁת הַמָּן.

**ב.** יִתְמִיד לְבַקֵּשׁ עַל פַּרְנָסָתוֹ.

**ג.** יִתֵּן מַעֲשֵׂר מִכַּסְפּוֹ.

**ד.** לְכַוֵּן בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה וּבְשִׂמְחָה

**ה.** לוֹמַר בְּכָל יוֹם י"ג עִקָּרִים.

**ו.** לוֹמַר אִגֶּרֶת הָרַמְבַּ"ן בְּכָל יוֹם.

**ז.** לְגְמֹר אֶת הַתְּהִלִּים בְּלֹא הֶפְסֵק וַאֲפִלּוּ לֹא שֶׁל "יְהִי רָצוֹן".

**ח.** סְעוּדַת מְלַוֶּה מַלְכָּה בַּחֲבוּרָה, וּלְסַפֵּר סִפּוּר מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

**ט.** לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד.

**י.** מַשָּׂא וּמַתָּן בְּיֹשֶׁר (טהרת הקודש).

**מי ימלט מהחשך הנורא של חבלי משיח?**

**א.** בְּאוֹתָם הַיָּמִים יִרְבּוּ הַצָּרוֹת לְצָרֵף בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל כְּפִי הַדִּין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי חוֹבוֹ יִצְטָעֵר, וְכָל מִי שֶׁיַּקְשֶׁה עָרְפּוֹ וְלֹא יָשׁוּב - יֵאָבֵד, וּמִי שֶׁיִּתֵּן צַוָּארוֹ בְּעֹל הַתְּשׁוּבָה וְקַבָּלַת הַצָּרוֹת בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְיִתֵּן שִׂכְמוֹ לִסְבֹּל - יִצְטָרֵף וְיִזְכֶּה (רבנו משה קורדובירו - הרמ"ק).

**ב.** רַבִּים יֵצְאוּ מִן הַדָּת בַּבֵּרוּר וְהַצָּרוּף הַנּוֹרָא שֶׁיִּהְיֶה אָז בְּחָשְׁבָם שֶׁבְּכָךְ תִּהְיֶה הַצָּלָתָם, אוּלָם בֶּאֱמֶת לֹא יִמָּלֵט רַק מִי שֶׁיִּוָּתֵר נֶאֱמָן לַה' וּלְמִצְוֹתָיו (ברית מנוחה).

**ג.** הַנִּשְׁמָר בְּעִקַּר בִּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת אֵלּוּ - א) אֱמוּנָה ב) שְׁמִירַת בְּרִית קֹדֶשׁ, מֻבְטָח הוּא שֶׁיִּשָּׁמֵר מִכָּל רַע וְקָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ (שומר אמונים).

**ד.** רַק מִי שֶׁחָפֵץ בַּגְּאֻלָּה בְּאֹפֶן מִיָּדִי, לְלֹא דְּחִיָּה מִסִּבַּת חֶשְׁבּוֹנוֹת אִישִׁיּוֹת, יִזְכֶּה לָהּ, אוּלָם מִי שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ אוֹ מִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה, לֹא יִזְכֶּה לָהּ (רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, וראייתו מיוצאי מצרים וחמושים עלו בני ישראל - אחד מחמישה והשאר מתו במכת חושך כיוון שלא רצו לצאת).

**אימתי יהא קץ הפלאות?**

הַקֵּץ הַסּוֹפִי נִסְתָּם וְנֶחְתָּם, אוּלָם כָּל הַקִּצִּים הַמּוּבָאִים בַּזֹּהַר וּבַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם אֱמֶת, לְפִי שֶׁהֵם שְׁעוֹת רָצוֹן וְהִתְעוֹרְרוּת לַגְּאֻלָּה, אֶלָּא שֶׁנִּדְחוּ מִפְּנֵי מַעֲשֵׂינוּ, אוּלָם הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן לֹא יִתְמַהְמֵהַּ, גַּם אִם לֹא נִהְיֶה רְאוּיִין לוֹ כְּלָל (אור החיים).

**האם חיב שיהיו סימנים קדם ביאת המשיח או אפשר שיבוא בפתע פתאום?**

בְּ"שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" מוּבָא, מְקֻבָּל לָנוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זצוק"ל שֶׁהִתְגַּלּוּת הַמָּשִׁיחַ תִּהְיֶה בְּפֶתַע פִּתְאוֹם, וּבְאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁל הִתְגַּלּוּתוֹ לֹא יַחְשְׁבוּ מִכָּךְ כְּלוּם, וְכָל אֶחָד יִהְיֶה טָרוּד בְּעִנְיָנָיו וּבַעֲסָקָיו וְיִתְיָאֲשׁוּ, וּבְלֹא הוֹדָעָה פִּתְאוֹם נִשְׁמַע בְּשׂוֹרַת הַגְּאֻלָּה. וְהֵבִיא רְאָיוֹת מִפָּרָשׁוֹת לְכָךְ מֵהַמַּגִּיד שֶׁכֵּן אָמַר לַ"בֵּית יוֹסֵף" (מגיד מישרים פ' צו), וּכְמוֹ כֵן מֵהַפְּסוּק (מלאכי ג') "וּפִתְאֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְּשִׁים" (ועוד ממדרש פרקי היכלות הקדמון פרק לו).

**הלא בגמרא ראש השנה (יא ע"א) אמרו, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין לגאל", ואם כן, אין מה לצפות קדם ניסן או אחריו?**

שְׁאֵלָה זוֹ שׁוֹאֵל הַ"שׁוֹמֵר אֱמוּנִים", וְעוֹנֶה: מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד בּוֹא יָבוֹא בְּנִיסָן דַּוְקָא, וְאוּלָם מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף אֵין לוֹ זְמַן, אֶלָּא זְמַנּוֹ בְּכָל שָׁעָה וְרֶגַע, וְאֵלָיו אָנוּ מְחַכִּים.

**אין ישראל נגאלין אלא בתשובה. אם נחכה לתשובתן של ישראל, אימתי נגאל?!**

עוֹנֶה עַל כָּךְ הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" (בשם רבי בער תלמיד הבעש"ט זצוק"ל)

קֹדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ יֶאֱרַע אֵרוּעַ מְסֻיָּם שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת הַלְּבָבוֹת לְפָחוֹת בְּהִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְיַצְנִיחַ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הִרְהוּר תְּשׁוּבָה בְּלִבּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל, וְיִסְתַּפֵּק הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּהִרְהוּר זֶה לְבַד, בְּרֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר "אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה".

**במה מתנים ראית סימני הגאלה?**

סִימָן נִפְלָא לִגְאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

תָּנָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מָאֲסוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּימֵי רְחַבְעָם:

**א.** מָאֲסוּ בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם.

**ב.** מָאֲסוּ בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד.

**ג.** מָאֲסוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א, יב) "מַה לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְגוֹ'". וּבִקְּשׁוּ שִׁלְשָׁתָן, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג) "כִּי יָמִים רַבִּים יֵשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֵין מֶלֶךְ וְאֵין שָׂר וְאֵין זֶבַח וְגוֹ', אַחַר יָשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִקְּשׁוּ אֶת ה' אֱלֹקֵיהֶם (מַלְכוּת שָׁמַיִם), וְאֶת דָּוִיד מַלְכָּם (מַלְכוּת בֵּית דָּוִד) וּפָחֲדוּ אֶל ה' וְאֶל טוּבוֹ (זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה")" (רש"י).

"וַחֲמֵשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", וַחֲמֵשִׁים - אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה, וְאִלּוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים מִיִּשְׂרָאֵל מֵתוּ בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ, לְפִי שֶׁלֹּא רָצוּ וְחָפְצוּ בַּגְּאֻלָּה מִסִּבּוֹתֵיהֶן הָאִישִׁיּוֹת.

אַחִים יְקָרִים! סַלְקוּ חֶשְׁבּוֹנוֹת אִישִׁיִּים לְמִינֵיהֶם, הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בַּחֵפֶץ וּבָרָצוֹן לְגָאֵל מִיָּד!

לְלֹא דְּחִיָּה מִסִּבַּת חֶשְׁבּוֹן אִישִׁי.

אָנָּא! בְּסוֹף כָּל תְּפִלָּה, בְּסוֹף כָּל דְּרָשָׁה, בְּסוֹף כָּל לְמוּד, זַעֲקוּ זַעֲקַתְכֶם מִלֵּב:

מְבַקְּשִׁים מַלְכוּת שָׁמַיִם!

מְבַקְּשִׁים מַלְכוּת בֵּית דָּוִד!

מְבַקְּשִׁים בֵּית הַמִּקְדָּשׁ!

זִכְרוֹ! גְּאֻלָּתֵנוּ תְּלוּיָה בְּ"בִקּוּשׁ"! אֵין מַרְאִין סִימָן תְּשׁוּעָה וּגְאוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיְּבַקְּשׁוּ שִׁלְשָׁתָן.

**מהו באור "צער השכינה"?**

**א.** "שְׁכִינָה" בֶּאוּרָהּ - אוֹרוֹ וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הַמִּתְפַּשֵּׁט בַּתַּחְתּוֹנִים, וְצַעַר הַשְּׁכִינָה הֵינוּ צַעַר מִבְּזָיוֹן כְּבוֹד שָׁמַיִם, כְּבוֹד שָׁמַיִם מֻשְׁפָּל, מְעַטִּים הֵמָּה הַיְרֵאִים וַחֲרֵדִים לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, רַבִּים בְּרֵישׁ גְּלֵי מְחַלְּלִים וְדוֹרְכִים עַל תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹותָיו, וְעוֹשִׂים עַיִן שֶׁל מַעְלָה כְּאִלּוּ אֵינָהּ רוֹאָה וְאֹזֶן שֶׁל מַעְלָה כְּאִלּוּ אֵינָהּ שׁוֹמַעַת, וּמִתְכַּחֲשִׁים וּמִתְנַכְּרִים לִמְצִיאוּתוֹ וְאַדְנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵמָּה הַשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם וְעַל יִשְׂרָאֵל, וַהֲלֹא הֵם בְּנֵי הַשִּׁפְחָה, וְשִׁפְחָה יוֹרֶשֶׁת גְּבִרְתָּהּ בְּבִנְיַן הַבַּיִת אֲשֶׁר שׁוּעֲלִים הִלְכוּ בּוֹ, לְעֻמַּת הַגְּבִירָה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִבֵּיתָהּ לְיַד כֹּתֶל אֶחָד - כֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, וְשָׁם בֵּיתָהּ וְלֹא זָזָה מִשָּׁם.

**ב.** צַעַר נוֹסָף לַשְּׁכִינָה - מִסִּבָּלָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. וּנְתֵאֵר זֹאת בְּמִקְצָת:

הֲרֵי רַבִּים מֵעַמֵּנוּ סוֹבְלִים. כָּל אֶחָד סוֹבֵל אֶת סִבְלוֹ וְנוֹטֵל אֶת מְנַת חֶלְקוֹ בְּעָנְשֵׁי הַגָּלוּת, וּכְמַאֲמַר הַגְּמָרָא בַּחֲגִיגָה: "כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ בְּהֶסְתֵּר פָּנִים אֵינוֹ מֵהֶם". דְּהַיְנוּ, כָּל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֵינוֹ סוֹפֵג מַכּוֹת וְהֶסְתֵּר פָּנִים אֵינָם מֵעַם יִשְׂרָאֵל. וּבְרוּר שֶׁכָּל אֶחָד נוֹטֵל חֶלְקוֹ בִּלְבַד וְלֹא חֵלֶק חֲבֵרוֹ. אִם כֵּן, נִתְבּוֹנֵן: לוּ יְצַיֵּר שֶׁיָּקוּם אֶחָד וְיֹאמַר מוּכָן אֲנִי לִטֹּל יִסּוּרֵי וְחֵלֶק יִסּוּרֵי חֲבֵרִי - הַאִם יוּכַל לְסַבֵּל? בְּוַדַּאי לֹא! וְגַם אִם כֵּן יִסְבֹּל, הֲלֹא סִבְלוֹ יִהְיֶה קָשֶׁה בְּיוֹתֵר, וְלוּ הָיָה אָדָם צָרִיךְ לִסְבֹּל מְנַת חֶלְקָם שֶׁל עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל - וְכִי הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל? בְּוַדַּאי שֶׁהָיָה מִתְמוֹטֵט בֵּן רֶגַע. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד חֶלְקוֹ בְּמְנַת הַיִּסּוּרִים כְּפִי חֶלְקוֹ וְכֹחוֹ; זֶה בְּשִׁכּוּל בָּנִים, רַחְמָנָא לִצְלַן, זֶה בַּעֲקָרוּת, זֶה בַּעֲנִיּוּת, זֶה בְּחֹלִי וְכַדּוֹמֶה.

בַּגְּמָרָא נֶאֱמַר: "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צַר" - מְלַמֵּד שֶׁהַשְּׁכִינָה סוֹבֶלֶת וּמִצְטַעֶרֶת בְּשִׁתּוּף מָלֵא עִם כָּל צַעַר שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וְאִם כֵּן, נְצַיֵּר לְעַצְמֵנוּ, שֶׁמִּכָּל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד סוֹבֶלֶת הַשְּׁכִינָה. נָרִכֵּז אֶת כָּל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, זֶה בְּכֹה וְזֶה בְּכֹה, וְנַעֲמִיס אוֹתָם כֻּלָּם עַל גַּב אֵם אַחַת, וְהִיא הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, הֱיֵשׁ לְתָאֵר אֶת סִבְלָהּ, שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת וּמַרְגֶּשֶׁת הִיא בַּצַּעַר שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְצַעֲרוֹ זֶהוּ מַמָּשׁ צַעֲרָהּ? וּכְמַאֲמַר הַגְּמָרָא, שֶׁכְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצַעַר, מַה שְּׁכִינָה אוֹמֶרֶת: קַלֵּנִי מֵרֹאשִׁי קַלֵּנִי מִזְּרוֹעִי, וְכֹאוֹמֵר: כְּבֵד עָלַי רֹאשִׁי כְּבֵד עָלַי זְרוֹעִי. וּבְכֵן, אִם אָדָם אֶחָד בְּקִשֵּׁי סוֹבֵל אֶת מְנַת חֶלְקוֹ בְּיִסּוּרָיו, וְלוּ יַטִּילוּ עָלָיו גַּם אֶת מְנַת חֵלֶק חֲבֵרוֹ בִּלְבַד כְּבָר יִתְמוֹטֵט - מַה נֹּאמַר עַל צַעַר הַשְּׁכִינָה שֶׁסּוֹבֶלֶת צַעֲרָם שֶׁל רְבָבוֹת רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁסּוֹבְלִים כָּל אֶחָד בְּסִבְלוֹ וּמִתְרַכְּזִים סִבְלָם שֶׁל כֻּלָּם עַל גַּב הַשְּׁכִינָה בִּלְבַד, הֱיֵשׁ לְתָאֵר אֶת צַעֲרָהּ וְסִבְלָהּ?!

**פרק ח - התגלות המשיח - כיצד? - (מחוברת "רגע לפני הסוף")**

רַבִּים טוֹעִים לַחְשֹׁב שֶׁאֵין עַתָּה זְמַן בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ רוֹאִים שׁוּם סִימָן לְכָךְ וְעוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ נוֹהֵג, וְכֵיצַד, אִם כֵּן, פִּתְאוֹם יָבוֹא אֲדוֹנֵנוּ לִגְאֻלֵּנוּ?

בְּפֶרֶק זֶה נְרָאֶה מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ דְּבָרִים כַּהֲוָיָתָם:

בִּיאַת הַגְּאֻלָּה בְּנַחַת וּבְשִׂמְחָה לְלֹא מִלְחָמוֹת גּוֹג וּמָגוֹג וּלְלֹא צָרוֹת וְיִסּוּרִים

"שׁוֹמֵר אֱמוּנִים", מַאֲמַר הַגְּאֻלָּה, פֶּרֶק י' עַמּוּד ש"נ, בְּשֵׁם "הַבַּעַל שֵׁם טוֹב", שֶׁהִתְגַּלּוּת הַמָּשִׁיחַ יְהֵא בְּפֶתַע פִּתְאוֹם בְּלֹא הוֹדָעָה כְּלָל, וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא יַחְשְׁבוּ עַל זֶה הַיּוֹם שֶׁל הַגְּאֻלָּה, וְיִהְיֶה כָּל אֶחָד טָרוּד בְּעִנְיָנָיו אוֹ בַּעֲסָקָיו וְיִתְיָאֲשׁוּ, וּבְלִי הוֹדָע כְּלָל "פִּתְאוֹם" נִשְׁמַע בְּשׂוֹרוֹת הַגְּאֻלָּה, בְּעֶזְרַת ה'.

וְכֵן מְבֹאָר בְּסֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּרָמְזֵי שַׁבָּת הַגָּדוֹל מֵ"הַבַּעַל שֵׁם טוֹב" (פרשת ויחי) "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים"; "אֲשֶׁר יִקְרָא" מִלְּשׁוֹן דֶּרֶךְ "מִקְרֶה", שֶׁכָּל אֶחָד יֵשֵׁב עַל עֲבוֹדָתוֹ בְּהֶסַח הַדַּעַת וּפִתְאוֹם יָבוֹא מָשִׁיחַ.

וְכָךְ מוּבָא בְּסֵפֶר "מַלְבּוּשׁ שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב" בְּשֵׁם "רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ'נְסְק": "שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֶמְרוּ כַּמָּה פְּסוּקִים אֲשֶׁר בִּשְׁעַת בִּיאַת מָשִׁיחַ יִהְיוּ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמִלְחֲמוֹת גּוֹג וּמָגוֹג, אָמְנָם הוּא הִפְעִיל בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ אָז מִלְחָמוֹת, רַק הַמּוֹכֵר קֶמַח יַעֲמֹד בְּהַמְּדָה וְיִמְכֹּר הַקֶּמַח, וְהַמּוֹכֵר סְחוֹרָה עַל מַלְבּוּשׁ יַעֲמֹד עִם הָאַמָּה וְיִמְכֹּר הַסְּחוֹרָה, וּפִתְאוֹם יָבוֹא אֵלָיְהוּ וִיבַשֵּׂר אֲשֶׁר הִנֵּה מָשִׁיחַ בָּא".

כְּמוֹ כֵן עוֹלֶה מִדִּבְרֵי "רַבִּי חַיִּים מִוָּואלוֹז'ין" בְּתָאֳרוֹ אֶת אֹפֶן בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "יוֹשֵׁב אֲנִי בְּחַדְרִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. פִּתְאוֹם נִדְחֶפֶת אִשְׁתִּי בְּבֶהָלָה: 'חַיִּים! אַתָּה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה?! וַהֲרֵי מָשִׁיחַ בָּא!' מְכַעְכֵּעַ אֲנִי שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וְשׁוֹאֵל: 'זוֹ מִנַּיִן לָךְ?' 'תֵּצֵא לַשּׁוּק וּרְאֵה', הִיא אוֹמֶרֶת, 'הַכֹּל יָצְאוּ לִקְרַאת הַמָּשִׁיחַ, אַף תִּינוֹק בַּעֲרִיסָתוֹ לֹא נִשְׁאַר'".

הִנֵּה כִּי בָּרוּר הָיָה לוֹ לַגָּאוֹן ר' חַיִּים מִוָּולוֹאז'ין, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ - בְּאֹפֶן פִּתְאוֹמִי יָבוֹא. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים סַנְהֶדְרִין (צו, עא) "ג' בָּאִין בְּהֶסַח הַדַּעַת, אֵלּוּ הֵן: מָשִׁיחַ..." לְפִי גִּרְסָא אַחֶרֶת - גִּרְסַת הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה סוֹלוֹבֵיצִ'יק [בְּנוֹ שֶׁל הגר"ח מִבְּרִיסְק], כְּךְ אָמַר הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים מִוָּולוֹאז'ין:

הָבָה וַאֲצַיֵּר לָכֶם כֵּיצַד יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ. נִכְנָס אֲנִי בְּסָתָם יוֹם שֶׁל חוֹל מִן הַיְּשִׁיבָה לְבֵיתִי. הַשָּׁעָה הִיא שְׁעַת בֹּקֶר לְאַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. הָרַבָּנִית שׁוֹאֶלֶת אוֹתִי: "חַיִּים, רְצוֹנְךָ בְּפַת שַׁחֲרִית מִיָּד עַכְשָׁו?" אֲנִי מֵשִׁיב לָהּ: "רֶלְקָה [כָּךְ נִקְרֵאת], עֲדַיִן שְׁעוּרִי שֶׁל הַיּוֹם אֵינוֹ מוּכָן, לֹא אֹכַל עַד אֲשֶׁר אֲעַיֵּן קְצָת בַּסּוּגְיָא שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְלַמֵּד הַיּוֹם בַּיְּשִׁיבָה". "טוֹב, חַיִּים", הִיא אוֹמֶרֶת לִי, "יֶהֱא כָּךְ עַד שֶׁאַתָּה תָּכִין אֶת שִׁעוּרֶיךָ, אֶגַּשׁ לַשּׁוּק לִקְנוֹת מַשֶּׁהוּ, בֵּינְתַיִם אַשְׁאִיר אֶת הָרִטָּב עַל הַכִּירָה. שִׂים נָא לֵב, חַיִּים, כִּי לֹא יִשָּׂרֵף. אֲנָא, שִׂים לֵב. הֲרֵי מַכִּירָה אֲנִי אוֹתְךָ שֶׁאַתָּה שׁוֹכֵחַ הַכֹּל, כְּשֶׁאַתָּה מְעַיֵּן בַּסּוּגְיָה". הָרַבָּנִית יוֹצֵאת לַשּׁוּק. אֲנִי פּוֹתֵחַ סֵפֶר וּמַתְחִיל לְעַיֵּן בַּסּוּגְיָה שֶׁלְּפָנַי. פִּתְאוֹם אֲנִי מַרְגִּישׁ כִּי הַשֶּׁמֶשׁ הִתְחִילָה מְאִירָה בְּאוֹר גָּדוֹל פִּי כַּמָּה מִמַּה שֶׁהֵאִירָה עַד עַתָּה. אֵיזוֹ בְּהִירוּת! פִּתְאוֹם אֲנִי שׁוֹמֵעַ כֵּיצַד הַצִּפּוֹרִים עַל הָעֵצִים שֶׁבַּגִּנָּה פּוֹצְחוֹת פִּיהֶן בְּמַנְגִּינָה חֲדָשָׁה, מַרְנִינָה, כּוֹבֶשֶׁת לְבָבוֹת. וְהִנֵּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ קוֹל רַחַשׁ עוֹלֶה מִן הָרְחוֹב. אֲנִי מוֹשִׁיט רֹאשִׁי בְּעַד הַחַלּוֹן וַאֲנִי רוֹאֶה אֶת אֵלִי הַסַּנְדְּלָר רָץ בְּבֶהָלָה. "מַה קָּרָה, אֵלִי? מַה קָּרָה לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ? מִנַּיִן נְגִינַת הַצִּפֳּרִים הַמַּקְסִימָה? מַה קָּרָה לָעֲצִים שֶׁהִתְחִילוּ מְלַבְלְבִים לְפֶתַע בְּנִצָּה חֲדָשָׁה? מַה קָּרָה?" "מַה?! אֵינְךָ יוֹדֵעַ רַבִּי?" נוֹתֵן בִּי הַסַּנְדְּלָר אֶת עֵינָיו, "הֲרֵי מָשִׁיחַ בָּא!" מִיָּד רָץ אֲנִי לְאָרוֹן לְהוֹצִיא מַלְבּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת שֶׁלִּי כְּדֵי לְהִתְעַטֵּף בּוֹ וְלָצֵאת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. מוֹצִיא אֲנִי אֶת הַמַּלְבּוּשׁ - וְהִנֵּה, אוֹיָה, חָסֵר בּוֹ כַּפְתּוֹר. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת נָשַׂר הַכַּפְתּוֹר, וּכְשֶׁאָמַרְתִּי לָרַבָּנִית לְחַיְּטוֹ, אָמְרָה לִי: "מָה אַתָּה מֵאִיץ בִּי, הֲרֵי לֹא תִּשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּלְבּוּשׁ עַד לְעֶרֶב שַׁבָּת". וְעַכְשָׁו, צָרִיךְ אֲנִי לְלֶכֶת

לְקַבֵּל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וּבַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלִּי שְׁנֵי כַּפְתּוֹרִים בְּמָקוֹם שְׁלֹשָׁה! עַד שֶׁאֲנִי עוֹמֵד וְדָן עִם עַצְמִי מַה לַּעֲשׂוֹת, הַאִם לְהִתְעַטֵּף בַּקָּפוֹטָה הַפְּגוּמָה אוֹ לֹא לְהִתְעַטֵּף בָּהּ וַאֲנִי תּוֹהֶה אִם אֶפְשָׁר לָצֵאת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּבֶגֶד שֶׁל חוֹל, וְהִנֵּה בָּאָה בִּמְרוּצָה הָרַבָּנִית, כֻּלָּהּ נוֹשֶׁמֶת-נוֹשֶׁפֶת: "גֶּעוַאלְד, חַיִּים, אֵיפֹה הָיִיתָ, הִנֵּה הָרִטָּב שֶׁעַל הָאֵשׁ נִשְׂרַף!" "פְּתַיָּה", אֲנִי אוֹמֵר לָהּ, "מַה לְּךָ וְלָרִטָּב שֶׁנִּשְׂרַף? מַהֲרִי וְהִתְעַטְּפִי בְּשִׂמְלַת הַשַּׁבָּת שֶׁלָּךְ וּצְאִי לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַמָּשִׁיחַ!" (רי"ד סולוביצ'יק בספר על התשובה, עמ' 236)

"מְצוּדַת דָּוִד", מַלְאָכִי ג', פָּסוּק א':

"הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי, וּפִנָּה דֶּרֶךְ לְפָנָי וּ"פִתְאֹם" יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְּשִׁים, וּמַלְאַךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפֵצִים הִנֵּה בָּא אָמַר ה' צְבָאוֹת". וּפֵרֵשׁ הַ"מְצוּדַת דָּוִד": הָאָדוֹן - זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר עֵין כָּל אָדָם מְצַפָּה וּמְיַחֵל לוֹ וּמְבַקֵּשׁ בִּיאָתוֹ.

"מִדְרַשׁ פִּרְקֵי הֵיכָלוֹת הַקַּדְמוֹן" פרק לו:

"מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר אוֹמְרִים, אֶפְשָׁר עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ נוֹהֵג וְיֵשׁ גְּאֻלָּה בְּשָׁנָה זוֹ? וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁ"פִּתְאֹם" יָבוֹא".

"אֱמוּנוֹת וְדֵעוֹת", מַאֲמָר שְׁמִינִי לְרַבֵּנוּ סְעַדְיָה גָּאוֹן:

"כְּשֵׁם שֶׁבִּגְאֻלַּת בֵּית שֵׁנִי בָּא כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרָס "לְפֶתַע" וְהוֹדִיעַ עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, "כֵּן תְּהֵא אַף הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה".

וּכְעֵין זֶה מוּבָא גַּם בְּ"תַּרְגּוּם אוּנְקְלוֹס" עַל הַפָּסוּק בְּשִׁיר הַשִּׁירִים (א, ח) "אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים" עֵין שָׁם.

"מַגִּיד מֵישָׁרִים", פָּרָשַׁת צַו. הַמַּלְאָךְ הַמַּגִּיד שֶׁהִיא מִתְגַּלֶּה וּמְלַמֵּד אֶת מָרָן הַ"בֵּית יוֹסֵף" וּמְגַלֶּה לוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים:

"רֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן הַגְּאֻלָּה לֹא תִּהְיֶה כְּפִי שֶׁנָּהוּג בָּעוֹלָם, שֶׁלִּפְנֵי בוֹא הַמֶּלֶךְ בָּאִים כַּמָּה מְבַשְּׂרִים וּמוֹדִיעִים שְׁבָעוֹד עֲשָׂרָה יָמִים יָבוֹא הַמֶּלֶךְ, וְאַחַר כָּךְ מַכְרִיזִים שֶׁבְּעוֹד חֲמִשָּׁה יָמִים יָבוֹא וְכוּ'. אֶלָּא הַגְּאֻלָּה תָּבוֹא בְּפֶתַע פִּתְאוֹם וְתִהְיֶה כְּהֶרֶף עַיִן".

## פרק ט - הדור האחרון - דורו של משיח - חשוב וחביב יותר מכל הדורות

"צִדְקַת הַצַּדִּיק", אוֹת נב, לְרַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלּוּבְּלִין:

"דּוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ וַדַּאי יִהְיֶה חָבִיב וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ חַיָּב וְיִתְהַפְּכוּ לְדוֹר חָבִיב עַל יְדֵי שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יְבִיאֵם לִתְשׁוּבָה, וְעַל כָּרְחָךְ שֶׁשֹּׂרֶשׁ נִשְׁמָתָם יוֹתֵר גָּבוֹהַּ מִכָּל הַדּוֹרוֹת, וּתְשׁוּבָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה בְּרֶגַע אֶחָד, וּמִסְתָּמָא [יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ] בְּדוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב וְעַל כָּרְחָךְ שֶׁיִּהְיֶה 'דִּידַן נָצַח', וּכְשֶׁה' יִתְבָּרַךְ יִרְצֶה, הֲרֵי בְּרֶגַע אֶחָד יִכְלוּ כָּל הַקּוֹצִים הַסּוֹבְבִים,

וְיִהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ". וְכֵן מוּבָא בְּ"שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִמֶּזְרִיטְשׁ זצוק"ל, שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ פְּעֻלָּה קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ שֶׁתָּבִיא לְהִרְהוּר תְּשׁוּבָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּבִזְכוּת זֶה יִגָּאֲלוּ.

סִפֵּר הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹננְפֶּלְד זצ"ל, שֶׁבְּלָמְדוֹ בִּפְרֶשְׁבוּרְג אֵצֶל הַ"כְּתַב סוֹפֵר" זצ"ל, שָׁמַע אִשָּׁה אַחַת שׁוֹאֶלֶת אֶת חֲבֶרְתָּהּ: "מַה בִּשְׁלוֹתְ הַיּוֹם?" עָנְתָה: "שְׁעוּעִית". וְשׁוּב שָׁאֲלָה: "מַה תְּבַשְּׁלִי מָחָר?" וְהַשִּׁיבָה: "חַס וְחָלִילָה, אַל תִּפְתְּחִי פֶּה לַשָּׂטָן! אִם לֹא יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ עַד לְמָחָר, אֲבַשֵּׁל עֲדָשִׁים".

עַל רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא זצ"ל מוּבָא בְּסִפֶּר "מְאוֹר יִשְׂרָאֵל" (עמ' רפ) הָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה חוּשִׁית שֶׁהַמָּשִׁיחַ חַיָּב לָבוֹא וְהוּא עָשׂוּי לָבוֹא בְּכָל רֶגַע. פְּעָמִים רָאוּהוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ נִכְנָס לְהִתְפַּנּוֹת וְיוֹצֵא מִיָּד, לַמְרוֹת שֶׁסָּבַל מֵהַפְרָעוֹת בְּבְרִיאוּתוֹ. הָרַבָּנִית שָׁאֲלָה אוֹתוֹ פַּעַם מַדּוּעַ הוּא נָחְפָּז לָצֵאת, וְהֵשִׁיב לָהּ: "הֲרֵי הַמָּשִׁיחַ צָרִיךְ לָבוֹא בְּכָל רֶגַע, וְחוֹשֵׁשׁ אֲנִי לְהַמָּצֵא בְּמָקוֹם טָמֵא בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ".

כַּאֲשֶׁר נִשְׁאַל בַּעַל הָ"אִמְרֵי אֱמֶת" זצ"ל מַדּוּעַ מְסָרֵב הוּא לַעֲלוֹת בְּהַר הַזֵּיתִים, הֵשִׁיב: "אָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁמָּשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יָכוֹל לָבוֹא בְּכָל רֶגַע, וְשָׁנוּ חֲכָמִים, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁמָּשִׁיחַ יָבוֹא, יַעֲמֹד עַל הַר הַזֵּיתִים וְיִבָּקַע כָּל הָהָר. אִם כֵּן, הֲרֵי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁאֶמָּצֵא עַל הָהָר יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ, וַאֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹת בִּגְאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל..."

## פרק י - כהיום כל הנשמות הם גלגולים

מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל הָיָה אוֹמֵר, שֶׁכְּהַיּוֹם כָּל הַנְּשָׁמוֹת הֵם גִּלְגּוּלִים כְּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ... דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא...", כְּמוֹ בְּעִנְיַן הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹתוֹ שֶׁמֶשׁ שֶׁהוֹלֵךְ הוּא זֶה שֶׁבָּא, כָּךְ הַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, הַדּוֹר שֶׁהוֹלֵךְ הוּא זֶה שֶׁבָּא. ("הצדיק רבי שלמה" עמוד ל"ח)

## פרק יא - לאחר "והנעותי וכו' בכברה" יוכלו הכל לזכות לגאלה

הִנֵּה אִיתָא בִּדְבָרֵי חז"ל, בפס"ר פט"ו אות י"א, שֶׁבִּשְׁלֹשֶׁת יְמֵי אֲפֵלָה שֶׁל מַכַּת חֹשֶׁךְ כָּלוּ רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַנִּשְׁאָרִים עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְנִתְקַבְּלוּ. קֹדֶם לָכֵן, בְּאוֹת י"ד, אִיתָא הָתָם שֶׁיְּמוֹת הַמָּשִׁיחַ דָּבָר גָּדוֹל בָּא, הָרְשָׁעִים כְּלִים בּוֹ וְהַנִּשְׁאָרִים קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לָהֶם.

כּוֹתֵב עַל כָּךְ הרה"ח רַבִּי חַיִּים אֶלְיעֶזֶר בִּיחוֹבְסְקִי ז'ל: שָׁמַעְתִּי מֵהֶחָפֵץ חַיִּים, בְּיוֹם כ"ד נִיסָן תרע"ט, שֶׁאָמַר עַל מַאי דִּכְתִיב עַל אַחֲרִית הַיָּמִים "וְלֹא יִפּוֹל צְרוֹר אָרֶץ", הַיְנוּ, שֶׁבַּגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה חָפֵץ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִפֹּל צְרוֹר אָרֶץ, וְכֻלָּם יִזְכּוּ לַגְּאֻלָּה, וְזֹאת יִתְאַפְּשֵׁר מִפְּנֵי שֶׁהַקְּדִים הַנָּבִיא בְּשֵׁם ה' לֵאמֹר "וַהֲנִעוֹתִי וְכוּ' בַּכְּבָרָה", שֶׁכֻּלָּם יִסְבְּלוּ חֶבְלֵי מָשִׁיחַ! ("כתבי הרח"א ביחובסקי ז"ל, עמוד ר')

## פרק יב - "תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו"

הרה"ק רַבִּי אַבְרָהָם אַדְלֶר זצ"ל שֶׁלָּמַד בְּרַאדִין, כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ:

שָׁמַעְתִּי מִפִּי מָרָן הגרי"מ זצוק"ל מֵרַאדִין, שֶׁבְּהוֹסָפַת הַמִּלִּים שֶׁל יַעֲקֹב אע"ה, בְּבִרְכָתוֹ לְבָנוֹ יוֹסֵף בְּאָמְרוֹ: "וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו" (בראשית, מ"ט, כ"ו) בָּא יַעֲקֹב לְהַדְגִּישׁ, שֶׁזֶּה שֶׁהִשְׁפִּיעַ עַל יוֹסֵף מִדָּה כֹּה גְּדוֹשָׁה שֶׁל בְּרָכוֹת, הַטַּעַם לָזֶה אֵינוֹ מִפְּנֵי שֶׁכִּלְכֵּלָם וּפִרְנְסָם בְּשָׁנוֹת הָרָעָבוֹן, אֶלָּא עִקַּר הַטַּעַם הוּא, כֵּיוָן שֶׁהָיָה יָמִים רַבִּים נָזִיר מֵאֶחָיו וּבוֹדֵד בַּמַּעֲרָכָה וְעָבַר עָלָיו סֵבֶל רַב, וּבְכָל זֹאת הֶחְזִיק מַעֲמָד וְנִשְׁאַר נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ.

וּמִכָּאן נוּכַל לְצַיֵּר בְּנַפְשֵׁנוּ, שֶׁכְּשֶׁיַּעְזְרֵנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתָבוֹא הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, כַּמָּה טוֹבוֹת יַשְׁפִּיעַ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עָלֵינוּ, עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה נָזִיר בְּכָל אֹרֶךְ שָׁנוֹת גָּלוּתוֹ וְסֵבֶל כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, שֶׁכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא סָבְלָה כְּמוֹתוֹ, וְלַמְרוֹת כָּל זֹאת הֶחְזִיק מַעֲמָד, כִּבְשָׁה אַחַת בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים, וְנִשְׁאַר נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ, יַעֲשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ! ("פרחי שושנה" עה"ת, עמוד נ"א)

## פרק יג - צירי עקבתא דמשיחא דומים בכל פרטיהם לצירי לדה

בַּעַל הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל הָיָה אוֹמֵר, שֶׁהִנֵּה כַּיָּדוּעַ בְּטֶבַע הַבְּרִיאָה אֵצֶל אִשָּׁה הָעוֹמֶדֶת לָלֶדֶת, צִירֵי לֵדָה לְעוֹלָם אֵינָם בָּאִים בְּבַת אַחַת וּבְיַחַד, אֶלָּא בְּהַפְסָקוֹת בֵּין צִיר לְצִיר, אוּלָם כָּל שֶׁעוֹבֵר הַזְּמַן חָבְלֵי הַלֵּדָה מִתְחַזְּקִים וּמִתְקַצֵּר הַזְּמַן שֶׁבֵּין צִיר לְצִיר, וּכְכָל שֶׁהַצִּירִים מִתְגַּבְּרִים בְּצַעֲרָם כָּךְ מִתְמַעֵט מֶשֶׁךְ הַהַפְסָקוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁבְּעֵת כָּרְעָה לָלֶדֶת כְּבָר אֵין שׁוּם מְרַוַח-זְמַן בֵּין צִיר לְצִיר, וְהֵם בָּאִים בְּלִי הֶפְסֵק וְהַצַּעַר נוֹרָא בְּיוֹתֵר.

כֵּן הָעִנְיָן מַמָּשׁ בְּצִירֵי לֵדַת הַמְּשִׁיחַ, אָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים, כִּי בַּתְּקוּפָה הֲכִי אַחֲרוֹנָה הַסְּמוּכָה מַמָּשׁ לְבִיאָתוֹ, כְּמַעַט שֶׁאֵין שׁוּם הֶפְסֵק בֵּין גְּזֵרָה לִגְזֵרָה וּמִתְגַּבְּרוֹת הַצָּרוֹת תָּמִיד, וּמַמָּשׁ דּוֹמֶה הַדָּבָר לְלֵדָה בְּכָל פְּרָטֶיהָ. ("בית השואבה" עמוד ע"ו, מהג"ר שמעון שוואב זצ"ל)

## פרק יד - עת לעשות לה' בשעה שהפרו תורתך

הגה"צ רַבִּי אֱלִיָּהוּ לָאפִּיאַן זצ"ל אָמַר בְּאַחַת מִשִּׂיחוֹתָיו:

אֶמְסֹר לָכֶם דָּבָר בְּשֵׁם הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל:

הִנֵּה אחז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) "אִם רָאִיתָ אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה מְאֹד, עֲמֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ וְאַתָּה מְקַבֵּל שְׂכַר כֻּלָּן".

הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּהִתְחַזְּקוּתְךָ בַּתּוֹרָה קִיּוּם רְצוֹן ה' וְטוֹבָה וּבְרָכָה לָעוֹלָם, כְּאִלּוּ כֻּלָּם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וְאָמְרוּ שָׁם בַּיְרוּשַׁלְמִי מַאי טַעְמָא דִּכְתִיב (תהלים קי"ט) "עֵת לַעֲשׂוֹת לַד' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ", וְדָרְשׁוּ (כר' נתן במתניתין) הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. הֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל מְבָאֵר לְשׁוֹן הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ, עַל פִּי הַחִלּוּק בֵּין הַתֵּרֶת נֶדֶר לַהֲפָרַת הַנֶּדֶר. שֶׁכְּשֶׁמְּדַבֵּר עַל חָכָם

שֶׁמַּתִּיר אֶת הַנֶּדֶר, צָרִיךְ הַנּוֹדֵר לְהָבִיא לוֹ פֶּתַח חֲרָטָה, הַיְנוּ טַעַם לָמָּה הוּא רוֹצֶה שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ, (וּבְלֹא פֶּתַח, הַיְנוּ בְּלֹא טַעַם לָמָּה הוּא רוֹצֶה לְהַתִּיר אֶת הַנֶּדֶר, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַתִּיר). אֲבָל נַעֲרָה אֲצֶל אָבִיהָ וְאִשָּׁה לְבַעְלָהּ, זוֹהִי הֶפְרָה, שֶׁהַבַּעַל יָכוֹל לְהָפֵר הַנֶּדֶר וְאֵינוֹ צָרִיךְ טַעַם לָמָּה הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּם הַנֶּדֶר, אֶלָּא הוּא מֵפֵר בְּלֹא טַעַם, רַק אוֹמֵר "אֵינֶנִּי רוֹצֶה" וְתוּ לֹא מִידֵי, וְכֵן הוּא בְּנַעֲרָה אֲצֶל הָאָב.

זֶהוּ הַהֶבְדֵּל - אָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים - בֵּין עוֹבְרֵי עֲבֵרָה בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים לַדּוֹר שֶׁלָּנוּ. בַּדּוֹר הַקּוֹדֵם הָיוּ בָּאִים הַסְּכָלִים שֶׁהִתְבַּיְּשׁוּ בַּעֲבֵרוֹתֵיהֶם וּמְבַקְּשִׁים הֶתֵּרִים בַּחֲקִירוֹת, עַל דֶּרֶךְ שֶׁאִיתָא בַּגְּמָרָא (מו"ק י"ז) הָרוֹאֶה שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו יִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִים וְכוּ' וְיַעֲשֶׂה מַה שֶּׁאִיתָא בַּגְּמָרָא - חוֹטֵא שֶׁהוּא בַּעַל תַּאֲוָה גָּדוֹל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ, כִּי לִבּוֹ חָפֵץ בְּתַאֲוָה פְּלוֹנִית אוֹ פְּלוֹנִית, כֵּן הֵם בַּעֲלֵי עֲבֵרוֹת, הָיוּ מַמְצִיאִים לָהֶם טְעָמִים וְהֶתֵּרִים שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲבֹר עַל הַתּוֹרָה. וְהַיְנוּ שֶׁהֶרְאוּ לְעַצְמָם פֶּתַח חֲרָטָה כְּדֵי לַעֲבֹר עַל הָעֲבֵרָה, וְזֶה נִקְרָא הַתָּרָה.

אֲבָל כָּעֵת בְּדוֹרֵנוּ, אוֹמֵר הֶחָפֵץ חַיִּים, בְּעִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא דְּחֻצְפָּא יִסְגֵּי, לֹא מְחַפְּשִׂים לְעַצְמָם בַּעֲלֵי הָעֲבֵרוֹת שׁוּם טַעַם לָמָּה עוֹבְרִים הֵם עַל הַתּוֹרָה, אֶלָּא מְפָרְשִׁים אוֹתָהּ - כְּאָב לְבַת וְאִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בְּנֶדֶר - שֶׁאוֹמְרִים בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה "אֵינֶנִּי רוֹצֶה וְדַיּוֹ! וְזֶהוּ עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' בְּשָׁעָה שֶׁהֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ! - כַּהֶפָרָה וְלֹא כְּהַתָּרָה, וְזֶה גָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וְאָז עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' - עָמֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ וְאַתָּה נוֹטֵל שְׂכַר כֻּלָּם. ("לב אליהו" שמות עמוד ל"ו)

## פרק טו - סבת הדבר שגלגל הזמן מסתובב במהירות הבזק בזמנינו

רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצ"ל מְמַשִּׁיךְ וְכוֹתֵב בְּמַאֲמָרוֹ הַנַּ"ל:

עוֹד אָמַר הֶ"חָפֵץ חַיִּים" ז"ל: כַּיּוֹם מִתְחוֹלְלוֹת בָּעוֹלָם תַּהְפּוּכוֹת כֹּה מַפְלִיגוֹת וּבְמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה כֹּה קְצָרָה, תַּהֲלִיכִים אֲשֶׁר לְפָנִים נִדְרְשׁוּ לָהֶם מֵאָה שָׁנָה וְיוֹתֵר. רוֹאִים אָנוּ כִּי גַּלְגַּל הַזְּמַן מְסְתּוֹבֵב בִּמְהִירוּת הַבָּזָק. "מַה זֶּה עָשָׂה לָנוּ ה'?" לָמָּה נִשְׁתַּנּוּ הַנְּסִבּוֹת? וְהֵשִׁיב עַל כָּךְ:

בַּשָּׁמַיִם נֶעֱרְמוּ מִימֵי בְּרֵאשִׁית עַד הַיּוֹם הַזֶּה חֶשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים. טֶרֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יֵשׁ לְהַסְדִּיר חֶשְׁבּוֹנוֹת אֵלֶּה, מִפְּנֵי שֶׁאָז יִתְבַּטֵּל יֵצֶר הָרַע וְעַל יְדֵי כָּךְ יֶחְסְלוּ כָּל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתְּלוּיִים וְעוֹמְדִים בְּמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר. עַל כֵּן שׂוּמָה עַל כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ לִפְרֹעַ אֶת שֶׁנִּשְׁאֲרָה חַיֶּבֶת לַשָּׁמַיִם. הַיּוֹם וִימֵי הַמָּשִׁיחַ קְרוֹבִים מְאֹד, הֶכְרֵחִי הוּא לְזָרֵז אֶת הַתַּהֲלִיךְ הַזֶּה, עַד כָּאן דִּבְרֵי הֶחָפֵץ חַיִּים.

מֵעֵת שֶׁהֶחָפֵץ חַיִּים ז"ל הִבִּיעַ דֵּעָה זוֹ - לִפְנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה - עָלָה קֶצֶב הִתְרַחֲשׁוּת הַמְּאֹרָעוֹת בָּעוֹלָם. מִתְרַחֲשִׁים דְּבָרִים בֵּן לַיְלָה, מַה שֶּׁדָּרַשׁ לְפָנִים זְמַן שֶׁל דּוֹרוֹת רַבִּים. דּוֹמֶה, שֶׁגַּלְגַּל

הַזְּמַן אֵין-רַץ כְּאִלּוּ מִישֶׁהוּ דּוֹחֵק בּוֹ: "הִזְדָּרֵז וְחוּשׁ". כָּל בַּר דַּעַת יַסִּיק מִכָּךְ, כִּי חַיִּים אָנוּ בִּתְקוּפָה מְיֻחֶדֶת, אֲשֶׁר עֲתִידָה בְּקָרוֹב לְשַׁנּוֹת אֶת כָּל סִדְרֵי הָעוֹלָם, וּמִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ הַקֶּצֶב הוֹלֵךְ וְגוֹבֵר. ("עקבתא דמשיחא" אות י"ח)

**פרק טז - "משיח צדקנו בבואו, לא ישכח שום יהודי, אפלו יהודי בודד"...**

הַגָּאוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר שִׂמְחָה וַסֶּרְמָן זצ"ל, בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ שֶׁל הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן זצוק"ל סִפֵּר, שֶׁבַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לְחַיֵּי מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל, שְׁנַת תרצ"ג, כְּשֶׁשָּׁהָה עִם אָבִיו בְּרַאדִין בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים, כְּמִנְהָג אָבִיו מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, נִפְרְדוּ הֵם מֵהֶחָפֵץ חַיִּים לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים וְיָצְאוּ לְדַרְכָּם.

כְּשֶׁיָּצְאוּ כְּבָר מֵעַל פָּנָיו, קָרָא לוֹ מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים אַחֲרָיו שֶׁיַּחְזוֹר פְּנִימָה, וְאָמַר לוֹ כְּהַאי לִשְׁנָא:

"מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּבוֹאוֹ, לֹא יִשְׁכַּח שׁוּם יְהוּדִי, אֲפִלּוּ יְהוּדִי בּוֹדֵד בְּמָקוֹם נִדָּח וְרָחוֹק יָשִׁיב בַּחֲזָרָה"...

רַבִּי שִׂמְחָה הִרְגִּישׁ כְּאִלּוּ קוֹל פְּנִימִי קוֹרֵא אֵלָיו שֶׁזֶּה יְעוּדוֹ בַּחַיִּים, זֶה תַּפְקִידוֹ, לְקָרֵב נִדָּחִים וּלְהַשְׁקוֹת הַצְּמֵאִים וְהָרְעֵבִים לִדְבַר ה'. וְאָכֵן כַּיָּדוּעַ, פָּעַל רַבִּי שִׂמְחָה וַסֶּרְמָן זצ"ל רַבּוֹת בַּהֲפָצַת אוֹר וְחַיֵּי תּוֹרָה בִּקְהִלּוֹת וּמְקוֹמוֹת נִדָּחִים בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם, בִּתְחִלָּה בְּצָרְפַת וְאַחַר כָּךְ בְּרַחֲבֵי יַבֶּשֶׁת אֲמֶרִיקָה. (פרק "ברא כרעא דאבוה", בסוף ח"ב של ספר "אור אלחנן")

## פרק יז - החפץ חיים מגדיר את גדל חבלי המשיח שיהיו קדם הגאלה

הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלֹמֹה בְּלוּזוֹף זצ"ל, אָמַר בְּשֵׁם הָרַב דְּרַאדִין, שֶׁסִּפֵּר כִּי בְּעֵת הִפָּרְדוֹ מִמָּרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים:

"פַּאר מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶען, וָועלְן דִּי חֲבָלֵי מָשִׁיחַ זַיין אַזוֹי גֶּעדִיכְט, אָז מֶען וָועט נִיט קֶענֶען אֶפּלּוּ אַ פִּינֶגֶער דְּאִרְט אַרַיינְשְׁטֶעקֶן" (-לִפְנֵי שֶׁהַמָּשִׁיחַ יָבוֹא, הַחֲבָלֵי מָשִׁיחַ יִהְיוּ כָּל כָּךְ סָמִיךְ וְעָבֶה שֶׁאֶפִלּוּ לֹא יִהְיֶה אֶפְשָׁר לִדְחֹף אֶצְבַּע). ("הצדיק רבי שלמה" עמוד ל')

## פרק יח - "יעסק" פרושו - התמסרות

הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן הי"ד, כְּשֶׁכּוֹתֵב עַל יְמֵי עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא בְּסִפְרוֹ מֵבִיא אֶת הַדְּבָרִים דִּלְהַלָּן:

מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם בְּשָׁעָה קָשָׁה זוֹ? כְּלוּם אִבְדָה עֲצָה מִמֶּנּוּ? יֵשׁ בַּתּוֹרָה תְּשׁוּבָה גַּם לִתְקוּפָה זוֹ. "שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִנָּצֵל מֵחֳבָלֵי מָשִׁיחַ. אָמַר לָהֶם: יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים" (סנהדרין צ"ח:)

הֶ"חָפֵץ חַיִּים" ז"ל הָיָה אוֹמֵר: "יַעֲסֹק" פֵּרוּשׁוֹ הִתְמַסְּרוּת. כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאָדָם מִתְמַסֵּר לַעֲסָקָיו בְּכָל לִבּוֹ וּבְכָל אוֹנוֹ, כָּךְ גַּם יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבַחֶסֶד וְאָז יִנָּצֵל. ("עקבתא דמשיחא" אות כ"ד)

## פרק יט - כל צרה של יהודי היא חלק מהגלות והכל יצטרף לחשבון

הֶ"חָפֵץ חַיִּים זצ"ל הָיָה אוֹמֵר, כִּי וַדַּאי הוּא שֶׁכָּל צָרָה שֶׁיֵּשׁ לְכָל יְהוּדִי הִיא חֵלֶק מֵהַגָּלוּת, וְצָרִיךְ לְצָרֵף אֶת כָּל זֶה לַחֶשְׁבּוֹן וּלְבַקֵּשׁ עַל הַמָּשִׁיחַ שֶׁיָּבוֹא כְּבָר, וּכְשֶׁהוּא יָבוֹא יִתְבַּטְּלוּ מֵעֲלֵיהֶם כָּל הַצָּרוֹת...

וְהָיָה אוֹמֵר הֶ"חָפֵץ חַיִּים", כִּי וַדַּאי הוּא שֶׁהַמָּשִׁיחַ יָבוֹא בִּזְמַנּוֹ, אֲבָל לָנוּ אָסוּר לִשְׁתֹּק... (דְּהַיְנוּ, מֵחוֹבָתֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ עַל כָּךְ וְכוּ'). ("הצדיק רבי שלמה" עמוד ל')

## פרק כ - גורלם של היהודים ומשפחותיהם בימי עקבתא דמשיחא

הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל כּוֹתֵב:

לְאַחֲרוֹנָה הִנֵּנוּ עֵדִים לְחִזָּיוֹן מוּזָר: בְּכָל קְהִלָּה יְהוּדִית נִתָּן לְפָגֹשׁ יְהוּדִים, שֶׁנִּתְכַּנְּסוּ אוֹ נִתְלַקְּטוּ מִמְּקוֹמוֹת שׁוֹנִים. לְפָנִים הָיָה אַחֶרֶת: כָּל מָקוֹם הָיוּ לוֹ תּוֹשָׁבִים יְהוּדִים מִשֶּׁלּוֹ. לֹא נִתַּן הָיָה לִמְצֹא צִבּוּר גָּדוֹל שֶׁל יְהוּדִים מִמְּקוֹמוֹת מְרֻחָקִים.

מַה נִּשְׁתַּנָּה? אֶכֶן אוֹדוֹת יָמֵינוּ קָיְמָת נְבוּאָה מְיֻחֶדֶת: "וְהֵנַעְתִּי בְכָל הַגּוֹיִם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יְנוֹעַ בַּכְּבָרָה" (עמוס ט).

מַרְגְּלָא בְּפוּמֵיהּ שֶׁל הֶ"חָפֵץ חַיִּים" ז"ל: הַגַּרְעִינִים נוֹפְלִים כְּבַכְּבָרָה, אֶחָד קָרוֹב וְאֶחָד רָחוֹק, אֲבָל אַף אֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ נִשְׁאָר בִּמְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן. זֶה יִהְיֶה גּוֹרָלָם שֶׁל הַיְּהוּדִים בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא.

עוֹד הוֹסִיף בְּשֵׁם הראב"ד (שילהי עדיות) טָרֶם בִּיאַת הַגּוֹאֵל תָּפוּץ הַמִּשְׁפָּחָה הַיְּהוּדִית לְכָל עֵבֶר, הַהוֹרִים לְמִדִינָה אַחַת, וְכָל אֶחָד מֵהַיְלָדִים לְמִדִינָה אַחֶרֶת, וְלֹא יוּכְלוּ לְהִתְאַחֵד עַד בּוֹא אֵלִיָּהוּ "וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם".

(דברי הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל בספרו "עקבתא דמשיחא" עמ' 28)

**פרק כא - ע"י שיהיה "אז נדברו יראי ה'" כבר יזכו כל בית ישראל לאליהו...**

הַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד קוֹוַאט שליט"א ר"מ יְשִׁיבַת מִיר, ארה"ב, כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ אֶת הַדְּבָרִים דְּלְהַלָּן:

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הֶ"חָפֵץ-חַיִּים, ע"י נֶכְדּוֹ מוהר"ר גֵּרְשׁוֹן שליט"א (-זצ"ל) זַאקְס, שֶׁשִּׁלְשָׁה הַפְּסוּקִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל נְבוּאָה הוּא בְּמַלְאָכִי ג' כ"ב, פָּסוּק א' זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחוֹרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', ב' הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, ג' וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם פֶּן אָבוֹא וְהִכֵּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֵרֶם, וְאִיתָא בְּפֵרוּשׁ הראב"ד מַסֶּכֶת עֵדֻיּוֹת, לְפָרֵשׁ כָּךְ:

אִם תְּקַיְּמוּ "זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה" וְכוּ' אָז יְקַיֵּם הַפָּסוּק "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁולֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּהוּ" וְכוּ', וְאִם לָאו, חַס וְחָלִילָה, יִתְקַיֵּם הַפָּסוּק "פֶּן אָבוֹא וְהִכֵּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֵרֶם" ע"כ, וְכָךְ פֵּרֵשׁ הרד"ק שָׁם.

וְהִקְשׁוּ לָחָפֵץ חַיִּים, שֶׁהֲלֹא אָנוּ רוֹאִים כִּי הַדּוֹרוֹת יוֹרְדִים בְּשֵׁפֶל הַמַּצָּב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאִם כֵּן יִהְיֶה חַס וְחָלִילָה "וְהִכֵּיתִי" וְכוּ'.

וְהֵשִׁיב הֶחָפֵץ חַיִּים, דְּלְכְאוֹרָה יִקָּשֶׁה, דַּהֲלֹא כְּתִיב בְּהַדְּ קְרָא "וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת וְכוּ' וְלֵב בָּנִים" וְכוּ' וש"מ שֶׁאֵינָם כָּרָאוּי, ומ"מ יִשְׁלַח לָהֶם אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא? וְתֵרֵץ הֶחָפֵץ חַיִּים, כְּמוֹ דְּכְתִיב מִקֹּדֶם "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" וְכוּ', הַיְנוּ, דְּאִם רַק יִהְיֶה נִדְבָּרוּ לְחַזֵּק אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, אָז כְּבָר אֶשְׁלַח אֶת אֵלִיָּהוּ וְהוּא כְּבָר יָשִׁיב לֵב וְכוּ', וְאָז אֲפִלּוּ לֹא יִהְיוּ בְּמַדְרֵגַת "זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה" וְכוּ', מִכָּל מָקוֹם עַל יְדֵי שֶׁיִּהְיוּ "אָז נִדְבְּרוּ" כְּבָר יִזְכּוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְאֵלִיָּהוּ וְכוּ', ע"כ. ("סוכת דוד" עה"ת ענייני חנוכה עמוד ר"מ)

## פרק כב - הסימנים כבר נתקיימו

הַגָּאוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁוואבּ זצ"ל, כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ עַל זְמַן עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא:

כַּאֲשֶׁר זָכִיתִי לְקַבֵּל פְּנֵי צַדִּיק הַדּוֹר, רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל מָרָן הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ בַּעַל הֶ"חָפֵץ חַיִּים" זצקולה"ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, שָׁמַעְתִּי בְּאָזְנַי דָּבָר מְפֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹּהֵן גָּדוֹל זי"ע, כִּי הַזְּמַן שֶׁל עִכְּשָׁו הוּא בְּלִי סָפֵק עִקְבוֹת הַמָּשִׁיחַ וְשֶׁהַסִּימָנִים שֶׁמָּסְרוּ לָנוּ חז"ל כְּבָר נִתְקַיְּמוּ בָּנוּ.

וּבַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת הָרְבֵּה מִתַּלְמִידָיו שָׁמְעוּ פֶּה קָדוֹשׁ אוֹמֵר דָּבָר זֶה, כִּי שָׁנָה וְשָׁלֹשׁ וְהִרְבָּה עָלָיו אֶת הַדִּבּוּר. וְעוֹד חִבֵּר קוּנְטְרֵס אֲשֶׁר בְּשֵׁם "צִפִּיתָ לִישׁוּעָה" יְכֻנֶּה, וְכִמְדֻמַנִי שֶׁמְּצָוָה לְקָרְאוֹ וּלְהִתְעַמֵּק בּוֹ בְּמְיֻחָד בְּעֵת כָּזֹאת. ("בית השואבה" עמוד י"ב)

## פרק כג - בתחבולות תעשה אמונה

הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים יִצְחָק פּוֹפְּקָא שליט"א מארה"ב, שֶׁשִּׁמֵּשׁ שָׁנִים רַבּוֹת אֶת רַבּוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל בְּרָאדִין, מֵעִיד שֶׁרָאָה כַּמָּה פְּעָמִים אֶת מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים חוֹזֵר עַל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית מִתְּחִלַּת הַפָּרָשָׁה וְעַד "וַיְכֻלּוּ" כְּדֵי לְחַזֵּק הָאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְהִנֵּה כּוֹתֵב רַבִּי שָׁלוֹם שַׁכְנָא זָאהן שליט"א:

שָׁמַעְתִּי מִמֵּיְדָּעָיו שֶׁל הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצ"ל, שֶׁבִּשְׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת הָיָה אוֹמֵר בְּכָל יוֹם מִ"בְּרֵאשִׁית עַד וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם" וְגוֹ' כְּדֵי לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר כִּי חַיִּים אָנוּ בִּתְקוּפָה וּזְמַן שֶׁצְּרִיכִים עֵצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת בְּחִזּוּק הָאֱמוּנָה. וְכַנִּרְאֶה לְמַד רַבִּי אֶלְחָנָן הַנְהָגָה זוֹ מֵרַבּוֹ מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל, וְכַנַּ"ל.

וְכֵן שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל - כּוֹתֵב רַבִּי שָׁלוֹם שַׁכְנָא זָאהן שָׁם - שֶׁהַיָּה מְיַעֵץ לוֹמַר הַי"ג עִקָּרֵי אֱמוּנָה בְּכָל יוֹם מֵהַאי טַעֲמָא. (קונטרס "כבוד תורה" עמוד כ"ט).

**פרק כד - כימי צאתך מארץ מצרים...**

הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל, כָּתַב בְּאֶחָד מִמִּכְתָּבָיו אֶת הַדְּבָרִים דִּלְהַלָּן:

כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מֵהַקָּדוֹשׁ בַּעַל חָפֵץ חַיִּים ז"ל, לִלְמֹד אֶת אֲשֶׁר יְהֵא בְּסוֹף גָּלוּתֵנוּ מֵאֲשֶׁר הָיָה בְּסוֹף גָּלוּת מִצְרַיִם, כמ"ש (מיכה ז', ט"ו) "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת". (מתוך מכתבו אל הג"ר שמעון שוואב זצ"ל)

## פרק כה - סבת התגברות כחות הסטרא אחרא בימינו

הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן הי"ד, כּוֹתֵב בְּאֶחָד מִמִּכְתָּבָיו:

הַקָּדוֹשׁ הֶחָפֵץ חַיִּים ז"ל הָיָה אוֹמֵר טַעַם, לָמָּה נִתְגַּבְּרוּ כָּל כָּךְ בְּיָמֵינוּ כֹּחוֹת הַסִּטְרָא אַחְרָא, כִּי כֵן הוּא בַּשֶּׁבַע, אֲשֶׁר כָּל דָּבָר בְּטֶרֶם בּוֹא קִצּוֹ מִתְגַּבֵּר בְּכֹחוֹתָיו הָאַחֲרוֹנִים. כֵּן הוּא בַּנֶּגַע טֶרֶם יִכָּבֶה, וְכֵן הַחֹשֶׁךְ קֹדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר.

עוֹד הָיָה אוֹמֵר, כִּי בְּכָל הַמִּלְחָמוֹת אִי אֶפְשָׁר לֵידַע בְּאֶמְצַע הַמִּלְחָמָה מִי יִהְיֶה הַמְנַצֵּחַ, אֲבָל בְּמִלְחָמָה זוֹ יוֹדְעִים אָנוּ בְּבֵרוּר סוֹף דָּבָר, כַּכָּתוּב "וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ". (נכתב לשואל אחד מארץ ישראל ונדפס ב"ילקוט מאמרים ומכתבים")

## פרק כו - במלחמה השלישית יסבלו כלם חבלי משיח

הגה"צ רַבִּי אֶלְיָהוּ לָאפַיאן זצ"ל, אָמַר לְתַלְמִידָיו אֶת הַדְּבָרִים דִּלְהַלָּן כְּפִי שֶׁשָּׁמָעַם בְּעַצְמוֹ:

הַגָּאוֹן רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצ"ל שָׁהָה בְּלוֹנְדוֹן בְּעֵת קָשָׁה לְיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָעוֹלָם עָמַד אָז עֶרֶב הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית הַשְּׁנִיָּה, וְרַבִּי אֶלְחָנָן אָמַר בְּלוֹנְדוֹן שִׁעוּרִים וּדְרָשׁוֹת, וְהִפְצִירוּ בּוֹ יְהוּדֵי לוֹנְדוֹן שֶׁיִּשָּׁאֵר שָׁם, כִּי הַמִּלְחָמָה מְמַשְׁמֶשֶׁת וּבָאָה, וְזֶה פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ לִנְסֹעַ בָּעֵת הַזֹּאת חֲזָרָה לִישִׁיבָתוֹ בְּפוֹלַנְיָא.

עָנָה רַבִּי אֶלְחָנָן תְּשׁוּבָה עַל כָּךְ בָּרַבִּים, בְּאֶמְצַע דְּרָשָׁתוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת "מַחְזִיקֵי הַדָּת", וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן:

מָה אַתֶּם סְבוּרִים, יְהוּדֵי לוֹנְדוֹן, שֶׁאַתֶּם לֹא תִּסְבְּלוּ אֶת הַצָּרוֹת שֶׁל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ?! אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל, שֶׁאָמַר מִיָּד לְאַחַר מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁחָזַ"ל אוֹמְרִים שֶׁמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג תִּתְחַלֵּק לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים. הַמִּלְחָמָה הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה זוֹ שֶׁעָבְרָה עָלֵינוּ, וְהַשְּׁנִיָּה תִּהְיֶה בְּעֵרֶךְ בְּעוֹד כְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה עַד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה, שֶׁהַמִּלְחָמָה הָרִאשׁוֹנָה תִּהְיֶה כְּאֶפֶס נֶגְדָּהּ, (וכך הוי כידוע), וְאַחֲרֶיהָ תִּהְיֶה מִלְחֶמֶת גּוֹג

וּמָגוֹג שְׁלִישִׁית וְאַחֲרוֹנָה, וּבְסוֹפָהּ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, "עֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב - אֲבָל - מִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ".

וְהוֹסִיף הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר, שֶׁבַּמִּלְחָמָה הַשְּׁלִישִׁית יִסְבֹּל כָּל הָעוֹלָם יִסּוּרֵי חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, עַד כָּאן דִּבְרֵי הֶחָפֵץ חַיִּים.

סִיֵּם רַבִּי אֶלְחָנָן וְאָמַר: "אִם כֵּן, גַּם אַתֶּם יְהוּדֵי לוֹנְדוֹן לֹא תּוּכְלוּ לְהִמָּלֵט מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ, אֶלָּא שֶׁאֲנַחְנוּ נִסְבֹּל זֹאת לִפְנֵיכֶם!

כָּל זֹאת אָמַר רַבִּי אֶלְחָנָן בִּפְנֵי קָהָל עַם וְעֵדָה בְּלוֹנְדוֹן, וְאַחַר הַשַּׁבָּת נָסַע חֶזְרָה וְנִסְפָּה לְבַסּוֹף יַחַד עִם כָּל הַקְּדוֹשִׁים בְּקָאוּנָה, הי"ד. ("שביבי לב" שבסוף ספר "לב אליהו" ח"א עמוד רי"ז, וכן יעו"ש בחלק שני עמוד קע"ב).

כְּדַי לְהָבִין אֶת כַּוָּנַת דִּבְרֵי הֶחָפֵץ חַיִּים אוֹדוֹת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁלִישִׁית וכנ"ל, בַּנּוֹתֵן עֵנְיָן לְהַסְמִיךְ לְכָאן אֶת הַדְּבָרִים דִּלְהַלָּן, אוֹתָם שָׂח הגה"צ רַבִּי שָׁלוֹם מָרְדְּכַי הַכֹּהֵן שְׁבַדְרוֹן זצ"ל, וְכָךְ אָמַר:

הַמַּשְׁגִּיחַ רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵיְן זצ"ל, הָיָה מַשְׁמִיעַ "וַעַד" לְאַבְרְכֵי הַכּוֹלֵל. פַּעַם אַחַת סִפֵּר שֶׁשָּׁמַע שֶׁהֶחָפֵץ חַיִּים אָמַר, כִּי תִּהְיֶה מִלְחָמָה שְׁנִיָּה שֶׁכְּנֶגְדָּהּ מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה תֵּרָאֶה כְּמוֹ מִשְׂחָק, וְתִהְיֶה מִלְחָמָה שְׁלִישִׁית, שֶׁכְּנֶגְדָּהּ מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה תֵּרָאֶה כְּמוֹ מִשְׂחָק.

אֵימָה וּפַחַד נָפְלוּ עַל כָּל הַשּׁוֹמְעִים, וַאֲנִי הֵעַזְתִּי לִשְׁאֹל אֶת הַמַּשְׁגִּיחַ, תּוֹךְ בַּקָּשַׁת מְחִילָה: בְּשִׁבְיל מַה צְּרִיכִים לְדַבֵּר דְּבָרִים כֹּה קָשִׁים? אַדְרַבָּא, צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה שֶׁהָיְתָה, שֶׁלֹּא יָבוֹא גְּזַר דִּין כָּזֶה, וְלָמָּה לוֹמַר דְּבָרִים כָּאֵלֶּה?

הַמַּשְׁגִּיחַ נַעֲשָׂה נִלְהָב כְּעַמּוּד אֵשׁ וְאָמַר:

אַתָּה בִּכְלָל לֹא הֲבַנְתָּ בַּמֶּה מְדֻבָּר, וְאֵל מַה הִתְכַּוֵּן הֶחָפֵץ חַיִּים בִּדְבָרִים אֵלֶּה! הֶחָפֵץ חַיִּים הִתְכַּוֵּן בְּעִקָּר לְכָךְ שֶׁיִּהְיֶה חֹשֶׁךְ בָּאֱמוּנָה! הַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה מִשְׂחָק מוּל הַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, וְהַחֲשֵׁכָה בָּאֱמוּנָה שֶׁתִּהְיֶה בַּמִּלְחָמָה הַשְּׁלִישִׁית - כָּל מַה שֶׁהָיָה קֹדֶם יֵרָאֶה כְּמִשְׂחָק, וַאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים כָּעֵת בְּעִצּוּמָהּ שֶׁל הַמִּלְחָמָה הַזּוֹ! בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הֶסְתֵּר הַפָּנִים הַזֶּה מִמִּלְחָמָה לְמִלְחָמָה שׁוֹלְחִים גַּם קְצָת רוֹבִים - אֲבָל לֹא זֶה הוּא הָעִקָּר שֶׁל הַמִּלְחָמָה! ("שאל אביך ויגדך", ח"ב עמוד נ"ז)

בַּנּוֹתֵן עֵנְיָן לְצַיֵּן כָּאן, שֶׁדְּבָרָיו הַנַּ"ל שֶׁל רַבֵּנוּ אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל - מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבּוֹ מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים - שֶׁחֲבֶלֵי מָשִׁיחַ יִהְיוּ בְּכָל מָקוֹם וְאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהִמָּלֵט מֵהֶם, נֶאֱמְרוּ עַל יָדוֹ

וְהִשְׁמִיעַ אוֹתָם לֹא אַחַת בְּאוֹתָם יְמֵי הֲרַת עוֹלָם, עֶרֶב מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה. וְנָבִיא כָּאן עֶבְדָּא מְעַנְיֶנֶת בָּזֶה:

רַבִּי חַיִּים דֹּב סִילְבֶר זצ"ל (מחברי הנהלת "ועד הישיבות" בארץ ישראל עשרות בשנים), מִשְׁרִידֵי בֵּית הַתַּלְמוּד תּוֹרָה דְּקֶלֶם סִפֵּר, שֶׁבְּעֵת שֶׁפָּלְשׁוּ כֹּחוֹת רוּסְיָה בְּמִפְגָּן כֹּחַ וּשְׁלִיטָה לְרְחוֹבוֹת קֶלֶם, בְּחֹדֶשׁ סִיוָן ת"ש, וְהַמַּצָּב הַבִּטְחוֹנִי וְהָרוּחָנִי הוּרַע מְאֹד לְתוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה, הָיְתָה לוֹ הֶאֱפְשָׁרוּת בְּתוֹר נָתִין בְּרִיטִי לְהִמָּלֵט מִחוּץ לְקֶלֶם וּלְהִצְטָרֵף לְכָל נְתִינֵי הַחוּץ שֶׁבַּמָּקוֹם, שֶׁהָעֲבִרוּ לְמְדִינַת אוֹסְטְרַלְיָה הָרְחוֹקָה עַל יְדֵי מִשְׁלַחַת מֵאַנְגְלִיָּה, וְנוֹעַץ בָּעִנְיָן בְּרִבּוֹ הַמֻּבְהָק הגה"ק רַבִּי דָּנִיֵּאל מוֹבְשׁוֹבִיץ זצוק"ל שֶׁנָּתַן הַסְכָּמָתוֹ וּבִרְכָּתוֹ לַהֲתָכְנִית, כְּשֶׁהוּא מְיַעֵץ לוֹ לְהִמָּלֵךְ תְּחִלָּה גַּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצ"ל שֶׁשָּׁהָה אוֹתָהּ עֵת (-עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְהַיָּמִים הַנּוֹרָאִים) בְּקֶלֶם, כְּמִנְהָגוֹ מִדֵּי שָׁנָה מֵאָז פְּטִירַת רַבּוֹ מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זי"ע.

הָרַב סִילְבֶר מִיָּד הָלַךְ וּפָגַשׁ בְּרַבִּי אֶלְחָנָן בְּצֵאתוֹ מִבֵּנְיַן הַתַּלְמוּד תּוֹרָה. רַבִּי אֶלְחָנָן שָׁמַע בְּרֹב קֶשֶׁב אֶת כָּל פְּרָטֵי הַתָּכְנִית, תָּפַס אֶת רֹאשׁוֹ בְּיָדָיו וְהִתְעַמֵּק בְּמַחְשָׁבוֹת, כְּמִי שֶׁמַּפְלִיג מֵעֵבֶר לַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וּלְאַחַר מִכֵּן נָעָנָה וְאָמַר לוֹ כְּהַאי לִשְׁנָא - "אֵינֶנִּי רוֹאֶה כְּלוּם... אֵינֶנִּי רוֹאֶה כְּלוּם... וְיוֹתֵר אַל תִּשְׁאָלוּ אוֹתִי בְּעִנְיָן זֶה כִּי קָשֶׁה עָלַי לְהַכְרִיעַ, אוּלַם זֹאת תִּזְכֹּר "שֶׁהֵיכָן שֶׁתִּהְיוּ לֹא תִּנָּצְלוּ מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ, שֶׁהֵם בְּכָל מָקוֹם!..." וּבָזֶה סִיֵּם עִמּוֹ רַבִּי אֶלְחָנָן אֶת הַשִּׂיחָה, כְּשֶׁהוּא מְבָרְכוֹ בְּהַצְלָחָה בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה. (מבני משפחת הרב סילבר זצ"ל, ששמעו המעשה מפיו והדפיסוהו בחוברת "אורחות חס"ד" שהו"ל לזכרו).

## פרק כז - הערב רב - זרע עמלק - שהתערבו בישראל פגעו בכח הבושה שלו

הגה"צ רַבִּי מֹשֶׁה שְׁוָואבּ זצ"ל, הַמַּשְׁגִּיחַ דִּישִׁיבַת גִּיטְסְהֶד אָמַר בְּאַחַת מִשִּׂיחוֹתָיו:

כֹּחַ הַצְּנִיעוּת, הַנּוֹבֵעַ מִמִּדַּת הַבּוּשָׁה הוּא אֶחָד מֵהַדְּבָרִים הַטְּבוּעִים בַּחֹמֶר שֶׁל כָּלַל יִשְׂרָאֵל. וְאָמְנָם עַד הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים בְּמִדַּת הַצְּנִיעוּת, וְגַם הָעַמִּים הָיוּ מַפְלִיאִים זֹאת, עַד שֶׁלְּדֶאבוֹן לֵב הִתְעָרְבוּ הָעֶרֶב רַב בְּכָלַל יִשְׂרָאֵל וּפָגְעוּ גַּם בִּיסוֹדוֹת הָעָם, וְהֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל קָרָא לָהֶם "זֶרַע עֲמָלֵק" הַמִּתְעָרְבִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ. הֵם הִכְנִיסוּ חֻצְפָּה וְעַזּוּת בְּתוֹךְ כָּלַל יִשְׂרָאֵל, הֵפֶךְ מִדָּתָם הָאֲמִתִּית. אֲבָל עַד דּוֹר זֶה הָיְתָה הַבּוּשָׁה וְהַצְּנִיעוּת שׁוֹלֶטֶת בְּיִשְׂרָאֵל. ("מערכי לב" ח"ג עמוד קל"ח)

**פרק כח - אין עצה טובה מעצת רבי אליעזר הגדול לזמן עקבתא דמשיחא - יעסק בתורה ובגמילות חסדים**

מָרָן הגרי"ז - הָרַב מִבְּרִיסְק - זי"ע שָׁהָה פַּעַם בְּוָרְשָׁא, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁגַּם מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים נִמְצָא בָּעִיר לֹא הַרְחֵק מֵהָאֵזוֹר שֶׁלּוֹ. כַּמּוּבָן שֶׁתֵּכֶף נָסַע אֵלָיו הגרי"ז וְנִכְנַס אֶצְלוֹ, וְשָׁהָה שָׁם

כַּחֲצִי שָׁעָה, וְאַחַר כָּךְ נָסַע לְדַרְכּוֹ, כְּדֵי לְהַסְפִּיק אֶת הָרַכֶּבֶת שֶׁיִּצְאָה מֵהָעִיר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְהָיָה תָּמִיד מִצְטַעֵר עַל זֶה שֶׁהָלַךְ מֵהֶחָפֵץ חַיִּים כְּשֶׁהָיָה עוֹד בְּאֶמְצַע דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ מֵבִין אֵיךְ עוֹשִׂים דָּבָר כָּזֶה...

וְסִפֵּר שֶׁהֶחָפֵץ חַיִּים אָמַר אָז בְּתוֹךְ דְּבָרָיו, שֶׁאֲנָשִׁים בָּאִים אֲלָיו לְבַקֵּשׁ עֵצוֹת שֶׁבָּאִים עֲלֵיהֶם צָרוֹת שׁוֹנוֹת וְרוֹצִים לָדַעַת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵהֶם. וְהִנֵּה אִיתָא בַּגְּמָרָא: שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֶת רַבָּם, מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִנָּצֵל מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ? עָנָה לָהֶם יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים.

וְאָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים: אִם יַאַסְפוּ אֶת כָּל הָאַחֲרוֹנִים, וַאֲפִלּוּ אֶת כָּל הָרִאשׁוֹנִים, וְכָל הַגְּאוֹנִים וְרַבָּנָן סָבוֹרָאֵי, וְכָל הָאֲמוֹרָאִים וְכָל הַתַּנָּאִים, הַאִם יוּכְלוּ לָתֵת עֵצָה טוֹבָה יוֹתֵר מֵרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל? וּמָה רוֹצִים מִמֶּנִּי, יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, שֶׁאֶתֵּן לָהֶם עֵצָה?! (דברים המיוחסים לבית בריסק מפי השמועה)

## פרק כט - במה אפשר בדור כזה לזכות למשיח?

הג"ר טוֹבְיָה וַיְן זצ"ל, תַּלְמִיד לְמָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זי"ע סִפֵּר:

הֶחָפֵץ חַיִּים, בִּשְׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת הָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר אוֹדוֹת הַמָּשִׁיחַ, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁבְּדוֹר כָּזֶה בַּמֶּה אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַמָּשִׁיחַ?

בַּבּוּשָׁה שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ כָּל אֶחָד מֵעַצְמוֹ! וְהֵבִיא אֶת הַגְּמָרָא בִּנְדָרִים דַּף ס"ו ע"ב, הַמְסַפֶּרֶת אֶת הַמַּעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁלְּאִשְׁתּוֹ הָיוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מוּמִים עַד שֶׁרָצָה לְהַדִּירָהּ בַּהֲנָאָה מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לָהּ קוֹנָם שֶׁאֵין אַתְּ נֶהֱנֵית לִי עַד שֶׁתִּרְאֶה הֵיא דָּבָר נָאֶה בְּגוּפָהּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁמֵּרֹב מוּמִים שֶׁבָּהּ הָיָה הוּא בָּטוּחַ שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהַרְאוֹת לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שׁוּם דָּבָר נָאֶה, וּמִמֵּילָא לֹא יַתִּירֶנָּה לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְתִשָּׁאֵר מֻדֶּרֶת הֲנָאָה מִמֶּנּוּ.

שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - הַאִם רֹאשָׁהּ נָאֶה, וּלְכָךְ הִדִּירָהּ בַּעֲלָהּ כְּדֵי שֶׁתַּרְאֶה אֶת רֹאשָׁהּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמְרוּ לוֹ שֶׁרֹּאשָׁהּ סְגַלְגַּל, עָגֹל וּמְכֹעָר הוּא. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - אוּלַי שְׂעָרָהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ, דּוֹמֶה לַאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן שֶׁהֵן נְפוּצוֹת וּכְרוּכוֹת זוֹ בָּזוֹ. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - אוּלַי עֵינֶיהָ נָאוֹת, אָמְרוּ לוֹ, טְרוּטוֹת הֵן, רַכּוֹת וַעֲגֻלּוֹת. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - אוּלַי אָזְנֶיהָ נָאוֹת, אָמְרוּ לוֹ כְּפוּלוֹת הֵן, גְּדוֹלוֹת וְנִרְאוֹת כְּאִלּוּ הֵן כְּפוּלוֹת. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - אוּלַי חָטְמָהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ, בָּלוּם הוּא, סָתוּם כָּוִוץ וְנִרְאֶה כְּסָתוּם. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - שֶׁמָּא שִׁפְתוֹתֶיהָ נָאוֹת, אָמְרוּ לוֹ עֲבוֹת הֵן וְנִרְאוֹת כִּנְפוּחוֹת. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - שֶׁמָּא צַוָּארָהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ שָׁקוּט הוּא, קָצָר וְרֹאשָׁהּ מֻנָּח בֵּין כְּתֵפוֹתֶיהָ.

שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - שֶׁמָּא כְּרֵסָהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ צָבָה הוּא - נָפוּחַ.

שָׁאַל עוֹד רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אוּלַי רַגְלֶיהָ נָאוֹת, אָמְרוּ לוֹ רְחָבוֹת כְּמוֹ שֶׁל אֲוֵז. שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל - שֶׁמָּא שְׁמָהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ לְכְלוּכִית שְׁמָהּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, יָפֶה קוֹרִין אוֹתָהּ לְכְלוּכִית, שֶׁהִיא מְלֻכְלֶכֶת בְּמוּמִין וְשָׁרְיָהּ. דְּהַיְנוּ, שֶׁזֶּה וַדַּאי מוּם יָפֶה שֶׁבָּהּ - הַשֵּׁם שֶׁלָּהּ, וְעַל דַּעַת כֵּן הִדִּירָהּ בַּעֲלָהּ כְּדֵי שֶׁתּוֹדִיעַ לִי אוֹתוֹ דָּבָר יָפֶה, דִּשְׁמָהּ יָפֶה לָהּ, שֶׁשְּׁמָהּ לְכְלוּכִית וְאֵיהִי נָמִי מְלֻכְלֶכֶת, וְלָכֵן הִתִּירָהּ לְבַעֲלָהּ. יעו"ש הֵיטֵב בַּגְּמָרָא וּבְרַאשׁוֹנִים עַל הַדַּף.

רוֹאִים מִכָּאן - אָמַר מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים - שֶׁאִם הַשֵּׁם הוֹלֵם אוֹתָהּ אָז זֶה גַּם "מוּם יָפֶה", וּכְמוֹ כֵן אֲנַחְנוּ, אִם נַעֲמִיק לְהִתְבַּיֵּשׁ מַעֲצַמֵּנוּ כְּדֵי הַצָּרָךְ, עַל יְדֵי זֶה יָבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ!!

עוֹד הֵבִיא אֶת הַגְּמָרָא בְּסַנְהֶדְרִין י"ז ע"ב הָאוֹמֶרֶת, שֶׁסַּנְהֶדְרִין שֶׁרָאוּ כֻּלָּם לְחוֹבָה פּוֹטְרִין אוֹתוֹ, וְאָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁהַבַּאוּר בָּזֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי סַנְהֶדְרִין יְכוֹלִים כָּל אֶחָד מֵהֶם לְהַתִּיר אֶת הַשֶּׁרֶץ בְּק"נ טְעָמִים, וּבְכָל זֹאת כָּאן, אַף אֶחָד מֵהֶם לֹא הִצְלִיחַ לְמְצֹא לַנְּדוֹן זֶה שׁוּם צַד זְכוּת, אִם כֵּן בְּעֶצֶם הוּא הַחַיָּב הֲכִי גָּדוֹל שֶׁשַּׁיָּךְ!! "אֵיז עֶיר דָּאךְ אַגִישְׂטָאךְבֶּענֶער" ! וְזֶה כְּבָר הָעֹנֶשׁ הֲכִי גָּדוֹל, וְתוּ אֵין צָרִיךְ כְּבָר מַעֲתָּה לְהָרְגוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא כְּעֵת מַעֲמִיס עַל מַצְפּוּנוֹ כָּזֹאת אַשְׁמָה אֲיֻמָּה, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מֵלִיץ יֹשֶׁר!! וְזוֹ לְבַד כְּבָר סִבָּה לְהִגָּאֵל.

וּכְמוֹ כֵן - אָמַר חָפֵץ חַיִּים - אִם אֲנַחְנוּ נִתְבַּיֵּשׁ מַעֲצַמֵּנוּ כְּדֵי-הַצָּרָךְ, אָז נִזְכֶּה לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן!!!

## פרק ל - עז אמונתו החיה והשתוקקות החפץ חיים לביאת משיח

דֻּגְמָא מוּחְשִׁית לְעֹז אֱמוּנָתוֹ הַחַיָּה וְהִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ שֶׁל מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל לְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, תְּלַמֵּד אוֹתָנוּ הָעֲבָדָא דִּלְהַלָּן:

פַּעַם בְּשִׂיחָה מוּסָרִית בִּישִׁיבַת פּוֹנִיבֶ'ז' בְּנֵי בְּרַק הִזְכִּיר הָרַב מִפּוֹנִיבֶ'ז' זצ"ל אֶת הֶסְבֵּרוֹ שֶׁל הֶ"חָפֵץ חַיִּים" לִנְבוּאַת יְשַׁעְיָהוּ בֶּן-אָמוֹץ "וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנַיִךְ וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתַיִךְ". וְכִי זוֹ הַבְּשׂוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגּוֹי וְהַנְּסִיכָה הַנָּכְרִית יְטַפְּלוּ בַּתִּינוֹקוֹת שֶׁלָּהֶם? אֶלָּא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ לֹא יְקַבְּלוּ גֵּרִים לְהִכָּנֵס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְיִשְׁתּוֹקְקוּ כֻּלָּם לִהְיוֹת עֲבָדִים אֲצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהִתְחַיֵּב לְכָל הַפָּחוֹת בְּמִצְווֹת כְּנָשִׁים, וְיִזְכּוּ גַּם כֵּן לִרְאוֹת בַּטּוֹבָה. וּבְכֵן, תִּינַח כָּל בַּעַל מְלָאכָה וְאָמָנוּת שֶׁיִּמְצָא כְּבָר בַּמֶּה לְשָׁרְתָם, אַךְ מַה יַּעֲשׂוּ גְּדוֹלֵי הַמַּלְכוּת הַמְפֻנָּקִים אֲשֶׁר אַף פַּעַם לֹא נִסּוּ יְדֵיהֶם בָּעֲבוֹדָה? הֲוֵה אוֹמֵר: יַצִּיעוּ אֶת עַצְמָם לְפָחוֹת כְּאוֹמֵן וּכְמֵינֶקֶת... כָּאן הִדְהִים הֶחָפֵץ חַיִּים אֶת שׁוֹמְעָיו בְּקֶרְיָאָה פִּתְאוֹמִית: "אֲבָל הוּא עֲדַיִן לֹא בָּא"... וְנָעֲה בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה. (הרב מפוניבז', ח"א עמ' ס' מעדותו של רבי מנחם אליעזר פובידלו שליט"א ששמע מפי הרב כהנמן זצ"ל)

## פרק לא - בחמשים שנה אנחנו כבר קרובים יותר למשיח

שָׁם הַגָּאוֹן רַבִּי מָרְדְּכַי גִּיפְּטֶר שליט"א, רֹאשׁ יְשִׁיבַת טָעלְז:

עֻבְדָּא יְדַעְנָא, בְּאֶחָד מִתַּלְמִידָיו וְשׁוֹמְעֵי לִקְחוֹ הַקְּבוּעִים שֶׁל מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים מְרֻבּוֹת, שֶׁכָּל הַשָּׁנִים הָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת מָרָן, כְּשֶׁהוּא מֵשִׂיחַ בִּקְבִיעוּת בַּנּוֹשֵׂא הֶחָבִיב עָלָיו - הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה וּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּקָרוֹב.

פַּעַם אַחַת קָצְרָה רוּחוֹ שֶׁל הַלָּה, וְהוּא נִפְנָה וְאָמַר כְּלַפֵּי הֶחָפֵץ חַיִּים בְּאֵירוֹנְיָה - רֶבֶּ'ה! כְּבָר חֲמִשִּׁים שָׁנָה שֶׁאַתֶּם מְדַבְּרִים עַל מְשִׁיחַ שֶׁיָּגִיעַ בְּקָרוֹב, אֲבָל הִנֵּה עָבְרוּ חֲמִשִּׁים שָׁנָה וּמָשִׁיחַ לֹא בָּא! נַעֲנָה לְעֻמָּתוֹ מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר: מָה אַתָּה מְדַבֵּר! אַדְרַבָּה! בַּחֲמִשִּׁים שָׁנָה אֲנַחְנוּ כְּבָר קְרוֹבִים יוֹתֵר לַמָּשִׁיחַ!...

## פרק לב - אודות המלחמות האחרונות שקדם ביאת משיח ומי שינצל לבסוף

סִפֵּר הַמַּשְׁגִּיחַ דְּלֵייקְווּד, הגה"צ רַבִּי נָתָן מֵאִיר וַוכְטְפּוֹיגְל זצ"ל, שֶׁשָּׁמַע מִמָּרָן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה רַבִּי אַהֲרֹן קוֹטְלֶר זצ"ל, שֶׁבִּשְׁעַת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה בָּאוּ הַרְבֵּה לֶחָפֵץ חַיִּים וּשְׁאָלוּהוּ, הָאִם זֶה הַקֵּץ וְכָעֵת מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג? אָמַר לָהֶם הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁלְּאַחַר מִלְחָמָה זוֹ יִהְיֶה הֶפְסֵק, וְאַחַר כָּךְ שׁוּב תִּהְיֶה מִלְחָמָה וְשׁוּב תִּהְיֶה הַפְסָקָה, וְאַחַר כָּךְ שׁוּב תִּהְיֶה מִלְחָמָה וְעִם מִלְחָמָה זוֹ יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ!

בְּהִזְדַּמְּנוּת אַחֶרֶת סִפֵּר הַמַּשְׁגִּיחַ, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי אַהֲרֹן קוֹטְלֶר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ "קַבָּלָה" מֵהֶחָפֵץ חַיִּים, שֶׁהַמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה תִּהְיֶה אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה, וּבֶן תּוֹרָה אֱמִתִּי שֶׁמְּבַדֵּל וּמְנַתֵּק מִן הַגּוֹיִים אֵין עָלָיו שׁוּם שְׁלִיטָה! וְהוֹסִיף הַמַּשְׁגִּיחַ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּ"קַבָּלָה" אִישׁ מִפִּי אִישׁ מֵרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֵיְבּ דִּיסְקִין זי"ע, שֶׁאָמַר "שֶׁבַּמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה קֹדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ, כָּל הָ'עֶרְהלִיכֶע אִידְן' יִנָּצְלוּ". וּבֵאֵר הָרַב וַוכְטְפּוֹיגְל: מַה זֶּה 'עֶרְהלִיךְ אִידְ'? מִי שֶׁמַּבְדִּיל מִן הָעַמִּים! מֻבְדָּל מֵחֻקּוֹת הָעַמִּים, אֵין לוֹ שַׁיָּכוּת עִם הַתַּרְבּוּת שֶׁלָּהֶם, עִם הָעִתּוֹנִים שֶׁלָּהֶם, עִם הַמּוּזִיקָה וְהַסְּפָרִים שֶׁלָּהֶם! מְנֻתָּק מֵהֶם לְגַמְרֵי! מִמַּחְשַׁבְתָּם וְהַשְׁקָפָתָם, מִדִּבּוּרָם וּלְבוּשָׁם!

וּכְשֶׁשָּׁמַע פַּעַם אַחַת דִּבּוּרִים בֵּין בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עַל פְּצָצַת הָאָטוֹם, אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה וְכוּ' אָמַר הַמַּשְׁגִּיחַ שִׂיחָה שְׁלֵמָה לִבְנֵי הַיְשִׁיבָה וְשָׁאַל בִּתְמִיהָה: אֵיךְ בֶּן תּוֹרָה שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת כָּאֵלּוּ? בֶּן תּוֹרָה שֶׁמְּבַדֵּל וּמַפְרִשׁ מִן הָעַמִּים, אֵין לוֹ שׁוּם חֲשַׁשׁ סַכָּנָה! הוּא מֻבְטָח בְּמֵאָה אָחוּז שֶׁיִּנָּצֵל!!! וְאֵין בָּזֶה שׁוּם מָקוֹם לִשְׁאֵלָה וְלֹא 'נָעֶרְוֶוען' וְלֹא סְפֵקוֹת! ("לקט רשימות" חנוכה, יעו"ש עוד).

אָמְנָם לִזְכוּת שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּנוּ שׁוּם שֶׁמֶץ שֶׁל גּוֹי צָרִיךְ עֲבוֹדָה רַבָּה! וּכְפִי שֶׁסִּפֵּר הַמַּשְׁגִּיחַ הַנַּ"ל בַּשִּׂיחָה, שֶׁפַּעַם אַחַת הִמְתִּין הֶחָפֵץ חַיִּים עֶשֶׂר דַּקּוֹת בִּשְׁתִיקָה לִפְנֵי שֶׁבֵּרַךְ "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי"! וּלְאַחַר מִכֵּן בֵּאֵר אֶת הַנְּהָגָתוֹ: "בָּדַקְתִּי אֶת עַצְמִי הֵיטֵב אִם אֵין בִּי שׁוּם נְקֻדָּה שֶׁל גּוֹי! וְרַק אַחַר כָּךְ בֵּרַכְתִּי אֶת הַבְּרָכָה"...

וּכְשֶׁנִּגַּשׁ פַּעַם אַחַת אַבְרֵךְ אֶחָד אֶל הַמַּשְׁגִּיחַ דְּלַייְקווּד וְשָׁאַל אוֹתוֹ: הִצִּיעוּ לִי וְלַחֲבֵרִי מִשְׂרָה, וְסוֹף דָּבָר הָיָה שֶׁאֲנִי לֹא קִבַּלְתִּי מִשְׂרָה זוֹ, לָמָּה? עָנָה לוֹ הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁהִכִּירָם הֵיטֵב: הֶחָבֵר שֶׁלְּךָ לֹא קָרָא וְלֹא לָמַד שׁוּם סְפָרִים שֶׁל גּוֹיִים, לָכֵן הוּא זָכָה בַּמִּשְׂרָה! הַשּׁוֹמְעִים נִרְעֲשׁוּ וְאָמְרוּ: לְפִי דִּבְרֵי הַמַּשְׁגִּיחַ, כֻּלָּנוּ יֵשׁ בָּנוּ מַשֶּׁהוּ מִן הַגּוֹיִים? עָנָה הַמַּשְׁגִּיחַ: "גַּם אֲנִי בְּתוֹכָם"... ("לקט רשימות" חנוכה, עמוד מ"ד)

## חלק ב - בכור העוני

בּוֹ יִבֹּאַר מַעֲלַת הָעֲנִיּוּת, וְשֶׁמִּתּוֹכָהּ יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת לְאַחַר שֶׁיִּצְטַיְּנוּ בְּנִסְיוֹנָהּ

### א. "בני מהימנותא"

בְּחֵלֶק זֶה בֵּרְאשִׁיתוֹ לִקַּטְנוּ מַאֲמָרִים מֵהַסֵּפֶר "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר" מַאֲמַר אֱמוּנָה וּפַרְנָסָה וְהוֹסַפְנוּ בָּהֶם בֵּאוּרִים - הַמְדַבְּרִים בְּעִנְיַן הָעֲנִיּוּת שֶׁתְּהֵא מְנַת חֶלְקָם שֶׁל הַנִּשְׁרָדִים לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּבְכָל הַנִּבּוּאוֹת שֶׁנִּבְּאוּ לָנוּ חז"ל לֶעָתִיד, וְהֵם מַאֲמָרִים נִפְלָאִים הַמְחַזְּקִים אֶת הַמַּאֲמִינִים לִהְיוֹת חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָתָם בַּה' גַּם בְּגָלוּת זֶה שֶׁל נִסְיוֹן-הָעֹנִי, שֶׁיִּהְא בְּתַקְפּוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים אֲצֶל רַבִּים וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִים אָנוּ הַיּוֹם מֵהַגְּזֵרוֹת הַכַּלְכָּלִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וּמִתְהַדְּקוֹת עַל בְּנֵי הַתּוֹרָה עַד כְּדֵי חֻרְפַּת רָעָב מַמָּשׁ.

וְהַקּוֹרֵא בְּחֵלֶק זֶה לְלֹא סֵפֶק יִתְחַזֵּק לַעֲמֹד אֵיתָן בס"ד בְּכָל הַמַּצָּבִים וּבִפְרָט בְּיִסּוּרֵי הָעֲנִיּוּת שֶׁעָלָיו אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (שמו"ר לא, יא): כָּל הַיִּסּוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַחַת וַעֲנִיּוּת בְּכַף שְׁנִיָּה - מַכְרַעַת אֶת כֻּלָּם.

וְעוֹד יִרְאֶה הָרוֹאֶה בְּפֶרֶק זֶה מַעֲלַת הָעֲנִיּוּת עַד שֶׁיִּתְאַוֶּה וְיִחְמֹד לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹתֶיהָ.

אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי, וַאֲמַרֵי לֵהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב: "הַנֵּה צָרְפְתִּיךָ וְלֹא בְכֶסֶף בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר עֹנִי" (ישעיה מח, י), מְלַמֵּד שֶׁחָזַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל כָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת לִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא מָצָא אֶלָּא בָּ"עֲנִיּוּת", אָמַר שְׁמוּאֵל וְאִיתֵימָא רַב יוֹסֵף הַיְנוּ דְּאָמְרֵי אִנְשֵׁי יָאֶה עֲנִיּוּתָא לְיִשְׂרָאֵל לִיהוּדָאֵי כִּי בְּרָזָא סָמְקָא לְסוּסְיָא חִוָּרָא. [יָפָה הִיא הָעֲנִיּוּת לְיִשְׂרָאֵל כִּרְצוּעָה אֲדֻמָּה הַתְּלוּיָה עַל סוּס לָבָן].

וּפֵרֵשׁ שָׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל: כְּדֵי שֶׁיִּהְא לִבָּם שָׁבוּר, וְכַוָּנָתָם לַשָּׁמַיִם וְעֵינֵיהֶם תְּלוּיוֹת לְרַחֲמָיו וַחֲסָדָיו.

שֶׁגָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּשֶׁמַּרְבִּין עֹשֶׁר בּוֹעֲטִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט עכ"ל.

וּבֵאֵר המהרש"א עִנְיָן רְצוּעָה אֲדֻמָּה עַל סוּס לָבָן לִרְמֹז עַל כַּפָּרַת הָעֲוונוֹת הַבָּאָה בְּעִקְבוֹת יִסּוּרֵי הָעֹנִי - אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִי כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ, וְהָרוֹאֶה סוּס לָבָן בַּחֲלוֹם סִימָן יָפֶה לוֹ. (ברכות נ"ו ע"ב) בֵּין כְּשֶׁהוּא בְּנַחַת בֵּין כְּשֶׁהוּא רָדוּף כַּמְבֹאָר בַּגְּמָרָא שָׁם, וּמְבָאֵר הרה"ק "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר", דְּהָעֹנִי - הֶגֶם שֶׁהוּא רוֹדֵף אֶת הָאָדָם בִּטְרָדוֹת - סִימָן יָפֶה לוֹ, וְהַכֹּל הוּא רַחֲמִים גְּדוֹלִים עַל הָאָדָם.מובָא בזוה"ק (בשלח סב)

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח: "פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן", וּלְעֵיל כְּתִיב: "עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ", כָּל אִנּוּן בְּנֵי עָלְמָא מְצַפָּאן וְזָקְפִין עֵינִין לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא [כָּל אִלּוּ בְּנֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים וְזוֹקְפִים עֵינֵיהֶם לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא], בְּגִין כְּךָ כָּל אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא בָּעָאן בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא לְשָׁאֲלָא מְזוֹנַיְהוּ מִקֻּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְצָלָאָה צְלוֹתְהוֹן עֲלֵיהּ [בִּשְׁבִיל כָּךְ כָּל אִלּוּ "בְּנֵי הָאֱמוּנָה" צְרִיכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם לִשְׁאֹל מְזוֹנוֹתֵיהֶם מֵהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתָם עָלֶיהָ]. וְכוּ'.

וּמָאן דְּשָׁאֵיל מְזוֹנֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא הַהוּא אִקְרֵי בָּרָא מְהֵימְנָא, בָּרָא דְּבָּגִינֵיהּ מִשְׁתַּכְּחִין בִּרְכָאן לְעֵלָּא [וּמִי שֶׁשּׁוֹאֵל מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם, הוּא שֶׁנִּקְרָא בֵּן נֶאֱמָן, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נִמְצְאִים וְשׁוֹרִים הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה].

עו"ש:

רַבִּי אַבָּא פָּתַח: "רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו - אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ", וְכוּ', רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, כְּלוֹמַר, אַפִּיק הַאי רְצוֹן וּמִתְרְעֵי בְּהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִרְאָיו דְּמַחֲלִין לֵיהּ [מוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת מִדַּת "הָרָצוֹן", וּמִתְרַצֶּה בְּמִדָּה זוֹ לְאֵלּוּ שֶׁהֵם יְרֵאָיו הַיְרֵאִים מִמֶּנּוּ]. וּמַאן אִנּוּן יְרֵאָיו דְּאַפִּיק לוֹן הַאי רְצוֹן [וּמִי הֵם יְרֵאָיו שֶׁמּוֹצִיא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת מִדַּת "הָרָצוֹן"]? הָדָר וְאָמַר אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ אִנּוּן דְּמְצַפָּאן וּמְחַכָּאן בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא לְמִבְעֵי מְזוֹנַיְהוּ מִן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַשְׁמַע דִּכְתִיב "הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ" [חָזַר וְאָמַר, "אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ", לְאֵלֶּה שֶׁמְּצַפִּים וּמְחַכִּים בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹתֵיהֶם מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא].

וְכָתַב הָ"רַאשִׁית חָכְמָה" עַל דִּבְרֵי הזוה"ק אֵלּוּ:

וּבָזֶה מְבֹאָר מַעֲלַת הַשּׂוֹאֵל מְזוֹנוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁהוּא הַנִּקְרָא בֵּן, וְדֶרֶךְ הַבֵּן לֶאֱהֹב אֶת אָבִיו, וְאַהֲבָה הֵינוּ שֶׁגּוֹרֶם הַשְׁפָּעוֹת הַבְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה.

וְעוֹד הַמּוּבָן מִדִּבְרֵי הַזּוה"ק הַנִּזְכָּרִים, כִּי הַשּׂוֹאֵל מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם, נִקְרָא יְרֵא ה', וְזוֹכֶה לְ"רָצוֹן" - שֶׁיִּרְצֶה בּוֹ ה', וְכַנֶּאֱמָר רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, וְעוֹד שֶׁמֵּכְתָּר הוּא בַּמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרָא מִן "בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא".

וְיֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ זֶה הַשּׂוֹאֵל מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם זוֹכֶה לִתְאָרִים כֹּה נִכְבָּדִים הָאֶחָד, שֶׁנִּקְרָא "בֵּן", וְעוֹד שֶׁנִּקְרָא "בֵּן נֶאֱמָן", וְעוֹד שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה שׁוֹרִים בִּזְכוּתוֹ, וְעוֹד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁמִּדַּת "הָרָצוֹן" תִּתְרַצֶּה בּוֹ, וְעוֹד שֶׁנִּקְרָא "יְרֵא ה'".

הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ, שֶׁהֲרֵי יְדוּעַ שֶׁעִקַּר נְסָיוֹן הָאָדָם בָּעוֹלָם הוּא נְסָיוֹן הָאֱמוּנָה. הַמִּלְחָמָה הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר עִם הָאוֹיֵב הַמְסַבֵּךְ בְּיוֹתֵר הִיא מִלְחֶמֶת הָאֱמוּנָה לְעֻמַּת הַמִּקְרֶה.

הָעוֹלָם מְתַעְתֵּעַ בִּבְנֵי אָדָם לֶאֱחֹז עֵינֵיהֶם וּלְשַׁעְבְּדָם לַמִּקְרִים וְלַסִּבּוֹת, וְלִתְלֹשׁ אוֹתָם מִשָּׁרְשָׁם שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא שֶׁמְּמָנּוּ הַכֹּל, לְהַנְתֵּק מִסִּבַּת כָּל הַסִּבּוֹת וּבְמִקּוֹמוֹ לְהִתְחַבֵּר לַסִּבּוֹת. וְהִנֵּה רֹב כְּכָל הָעוֹלָם, כְּשֶׁהַסִּבּוֹת מְזַמָּנוֹת לִפְנֵיהֶם לְהִתְפָּרְנֵס - רְגוּעִים וּשְׁלֵוִים הֵמָּה, וּכְגוֹן כַּאֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה כְּסִדְרָהּ, הַמַּשְׂכּוֹרוֹת בִּזְמַנָּם, הָעֵסֶק מַשְׂגִּשֹׂג, הַ"בּוֹס" מֵאִיר פָּנִים וְכַיּוֹצֵא, אָז הַפּוֹעֵל שָׂלֵו וְשָׁקֵט, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמָטִים הַסִּבּוֹת לַפַּרְנָסָה, תֵּכֶף הָאָדָם מְבֻלְבָּל, וְחוֹשׁ הוּא כְּמִי שֶׁמֵּת לוֹ "אֱלֹהּוֹ".

וְכֵן הָיָה מַעֲשֶׂה עִם הֶחָפֵץ-חַיִּים שֶׁבָּא אֵלָיו פַּעַם עֶגְלוֹן אֶחָד שֶׁכָּל פַּרְנָסָתוֹ הָיְתָה מִסּוּסוֹ וְעֶגְלָתוֹ, עִמָּהּ הָיָה מוֹבִיל אֲנָשִׁים, מוֹבִיל חֲבִילוֹת וְכַיּוֹצֵא, יוֹם אֶחָד מֵת לוֹ סוּסוֹ, וְחָשַׁךְ עָלָיו עוֹלָמוֹ, וּבָא בְּצַעַר לִפְנֵי הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, הַ"מְפַרְנֵס" שֶׁלִּי מֵת, שְׁאָלוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר לוֹ: מִי הוּא מְפַרְנְסְךָ שֶׁמֵּת, עָנָה לוֹ הָעֶגְלוֹן: "הַסּוּס". נִזְדַּעְזֵעַ הֶחָפֵץ חַיִּים וְכָל הַיּוֹם הָיָה מִצְטַעֵר וְאוֹמֵר: אוֹי, אֵיךְ בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים שׁוֹלֶל לַחְשֹׁב שֶׁהַמְפַרְנֵס שֶׁלָּהֶם זֶהוּ הַסּוּס.

וְהָאוֹיֵב הַגָּדוֹל שֶׁל הָאָדָם הוּא הַתַּעְתִּית הָעַיִן, לְהַנְתֵּק מֵהָאֱמוּנָה לְהִתְכַּחֵשׁ וּלְהִתְנַכֵּר לָהּ, וְלַחְצֹב בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים שֶׁהֵמָּה הַמִּקְרִים וְהַסִּבּוֹת.

וּמָה אִם כֵּן הַפִּתְרוֹן לְכָךְ? הֲלֹא הַתְּפִלָּה, לְפִי שֶׁהַתְּפִלָּה מַזְכִּירָה לָאָדָם אֶת מַה שֶּׁהַיָּצֵר מַשְׁכִּיחוֹ.

שֶׁהֲרֵי אִם לֹא יִתְפַּלֵּל אָדָם, הֲרֵי הָעוֹלָם מִצִּדּוֹ מַשְׁכִּיחַ מֵהָאָדָם אֶת הָאֱמוּנָה, הַ"בּוֹס" לוֹחֵשׁ לוֹ לַפּוֹעֵל שֶׁהוּא הַמְפַרְנְסוֹ וְחַיָּיו תְּלוּיִים בּוֹ. הָרוֹפֵא לוֹחֵשׁ מִצַּד שֵׁנִי, שֶׁחַיֵּי הַחוֹלֶה תְּלוּיִים בּוֹ, וְכֵן כָּל מַהֲלְכֵי הָעוֹלָם מְשַׁקְּרִים בָּאָדָם שֶׁקֶר גָּדוֹל, וְכָךְ מֻקָּף הָאָדָם בְּכָל פִּנָּה בָּעוֹלָם בְּשֶׁקֶר שֶׁל מִינוּת.

וְהָעֵצָה לְכָךְ לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת הָאֱמֶת בְּכָל רֶגַע וְעַל יְדֵי כָּךְ לְהִנָּצֵל מֵאֵלּוּ הַמַּשְׁכִּיחִים אוֹתוֹ מֵאֱמִתּוּת הָאֱמוּנָה, הֲלֹא זוֹ בְּדֶרֶךְ הַתְּפִלָּה.

הָאָדָם עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וּמְבַקֵּשׁ מֵה' עַל פַּרְנָסָתוֹ, הֲלֹא בָּזֶה מַזְכִּיר לְעַצְמוֹ "הַבּוֹס" שֶׁלִּי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא הַמְפַרְנֵס שֶׁלִּי וַאֲנִי חַי בִּזְכוּתוֹ, זֶהוּ שֶׁקֶר! אֲנִי לֹא אֶתֵּן לְעַצְמִי לְתָעוֹת בְּכָךְ. וּכְשֶׁמְבַקֵּשׁ הוּא עַל רְפוּאָה, מַזְכִּיר הוּא לְעַצְמוֹ, הָרוֹפֵא שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא הַמְרַפֵּא אוֹתִי וְחַי אֲנִי בִּזְכוּתוֹ, זֶהוּ שֶׁקֶר! אֲנִי לֹא אֶתֵּן לְעַצְמִי לְתָעוֹת בְּכָךְ, אֶלָּא אֶתְלֶה בִּטְחוֹנִי בְּפַרְנָסָתִי וּרְפוּאָתִי אַךְ וְרַק בַּבּוֹרֵא כִּי מִמֶּנּוּ הַפַּרְנָסָה וְהָרְפוּאָה.

וְהִנֵּה כַּמָּה מְאֻשָּׁר הוּא הֶעָנִי, שֶׁנִּסְגְּרוּ בְּפָנָיו פִּתְחֵי פַּרְנָסָתוֹ, הֲלֹא מִן הַשָּׁמַיִם הִצִּילוּהוּ בְּכָךְ מִסַּכָּנַת הַשֶּׁקֶר הַגָּדוֹל שֶׁל הַמִּינוּת, הִנֵּה מֵעַתָּה אֵין לוֹ בַּמֶּה לְתָעוֹת, הֲרֵי הוּכַח לוֹ הַשֶּׁקֶר שֶׁעַד עַתָּה סָמַךְ וְנִשְׁעַן עָלָיו, וְהִנֵּה בֶּן יוֹם אָבַד וְאֵינֶנּוּ.

כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְשֻׁפָּע בַּפַּרְנָסָה, וְהַכֹּל זוֹרֵם בְּנַחַת וּבְשֶׁפַע, כַּמָּה קָשֶׁה לְהִנָּתֵק מֵהַשֶּׁקֶר בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה, הֲלֹא אֲצֶל זֶה הַחֲנָפָה וְהַשֶּׁקֶר מִתְחַבְּרִים וְכוֹבְלִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁאֵין בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לָצֵאת מֵהֶם בְּשׁוּם אֹפֶן.

וְכַמָּה קָשֶׁה אֲצֶל אֶחָד כָּזֶה - אַף בְּדֶרֶךְ תְּפִלָּה - לְהִנָּתֵק מֵהַשֶּׁקֶר הַגַּס הַזֶּה, אַחַר שֶׁטָּבוּעַ הוּא בְּתוֹךְ בְּצַת הַמִּינוּת, אֲזַי תְּפִלָּתוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּדֶרֶךְ כְּלָל הִנָּהּ מֵהַשְׁפָּה וְלַחוּץ לְפִי שֶׁאֵינוֹ חָשׁ צֹרֶךְ בִּתְפִלָּתוֹ, כַּמָּה עָזַר לוֹ ה' בְּכָךְ שֶׁעָשָׂאהוּ עָנִי, וּבְנָקֵל זָכָה מַה שֶּׁאַחֵר צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ הַרְבֵּה בַּתְּפִלָּה לְרַכֵּשׁ כַּמָּה טִפּוֹת אֱמוּנָה, וְזֶה הֶעָנִי בְּכָךְ שֶׁנִּסְגְּרוּ בְּפָנָיו שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה בְּנָקֵל וּבְרֶגַע קָטָן זָכָה לְאוֹר גָּדוֹל וּלְכַמִּיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל אֱמוּנָה, שֶׁהֲרֵי מֵעַתָּה מֻכְרָח הוּא שֶׁיִּהְיוּ עֵינָיו נְשׂוּאוֹת אַךְ וְרַק לַבּוֹרֵא שֶׁיְּפַרְנְסוֹ.

וְנִתְבּוֹנֵן עוֹד.

בֵּן שֶׁנִּשְׁלַחַת לוֹ פַּרְנָסָתוֹ וְכָל מְבַקְּשׁוֹ בְּדֶרֶךְ שְׁלִיחַ ע"י אָבִיו, וְאוֹתוֹ שְׁלִיחַ מִדֵּי זְמַן מַבִּיא לוֹ כָּל צָרְכָיו מֵאֵת אָבִיו, וְאוֹתוֹ הַבֵּן בִּרְאוֹתוֹ שֶׁמְּזוֹנוֹ בָּא לוֹ עַל יְדֵי אוֹתוֹ שְׁלִיחַ, הֵחֵל סוֹגֵד לוֹ, מַחְנִיף לוֹ, וְאֶת כָּל תּוֹדָתוֹ מְיַחֵס אֵלָיו, וְאִלּוּ לְאָבִיו - הַמְשַׁלֵּחַ פְּסַק אַף מִלְּתֵּן תּוֹדָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנָּהַג בּוֹ בְּהִתְנַכְּרוּת וּבְהִתְכַּחֲשׁוּת כְּאִלּוּ וְאֵינוֹ גּוֹרֵם כְּלָל בְּהִמָּצְאוּת מְזוֹנוֹ, וּבְכֵן, בֵּן אֲשֶׁר כָּזֶה לֹא יִקָּרֵא "בּוֹגֵד"?!

הֲלֹא בֵּן זֶה בָּגַד בְּאָבִיו וְהִתְכַּחֵשׁ לְעֶזְרָתוֹ וְלִישׁוּעָתוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁסָּרַח בְּיוֹתֵר בְּכָךְ, שֶׁבִּמְקוֹם לְהוֹדוֹת לְאָבִיו, מְיַחֵס אֶת כָּל הוֹדָאָתוֹ וְהַכָּרַת הַטּוֹב לַשְּׁלִיחַ!

וּלְעֻמָּתוֹ, בֵּן אֲשֶׁר נוֹהֵג כָּרָאוּי, נוֹהֵג בְּיַחַס לְכָל אֶחָד כְּפִי הָרָאוּי לוֹ, בַּשְּׁלִיחַ נוֹהֵג כָּבוֹד כָּרָאוּי לַשְּׁלִיחַ, אוּלָם לֹא בְּשֶׁל כָּךְ יוֹרֵד יַחַסוֹ לְאָבִיו שֶׁהוּא בְּעֶצֶם הַמַּעֲבִיר לוֹ אֶת פַּרְנָסָתוֹ. אִם כֵּן עַתָּה נִתַּן לְהָבִין, מַדּוּעַ זֶה הַמְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹ מֵה' בְּכָל יוֹם נִקְרָא מ"בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא" - "בֵּן נֶאֱמָן", לְעֻמַּת הַבֵּן הַבּוֹגֵד שֶׁשָּׂכַח וְנָטַשׁ אֶת הַמְשַׁלֵּחַ וְדָבַק בַּשְּׁלִיחַ.

וּכְמוֹ כֵן נִקְרָא יְרֵא ה', שֶׁבְּהֶכְרֵחַ יֵרֵא הוּא אֶת ה' אַחַר שֶׁמְּיַחֵל הוּא לְחַסְדֵי ה', לְעֻמַּת הַבֵּן הַבּוֹגֵד שֶׁיֵּרֵא וּמַחְנִיף לַשָּׁלִיחַ וְלֹא לַמְשַׁלֵּחַ, אַחַר שֶׁרוֹאֶה הוּא אֶת חַסְדּוֹ מֵאֵת הַשָּׁלִיחַ.

**ב. בזכות דחק העני - יצאו ישראל מהגלות**

וּכְמוֹ שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֻצְרְכוּ מִקֹּדֶם לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּקִשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד לִזְכוֹת לְאוֹר הַגְּאֻלָּה כָּכָה עַכְשָׁו צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל הק' לְהִתְנַסּוֹת קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ בְּכוּר הָעֹנִי וְהַלַּחַץ עַד שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (עיין רות רבה פ"ה שה"ש רבה פ"ב) שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְהִגָּלוֹת אַרְבָּעִים יוֹם בַּמִּדְבָּר לְמֵכַל עִשְׂבָּא דְּמִדְבָּרָא (וְלֶאֱכֹל שָׁם עֵשֶׂב הַמִּדְבָּר) קֹדֶם שֶׁיִּזְכּוּ לַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה לְגְאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, וְזֶה הָעֹנִי וְהַלַּחַץ יִהְיֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה לָנוּ שֶׁיִּצְמַח לָנוּ עי"ז נִסִּים גְּדוֹלִים וְהוֹפָעַת אוֹר זִיו שְׁכִינָתוֹ הק' אֵלֵינוּ וְהַשָּׁגוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהַצֵּרוּף הַזֶּה הוּא דַּיְקָא עַל יְדֵי עֲנִיּוּת כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים תִּקּוּנָא חַד וְעֶשְׂרִין (דף נג ע"ב) וז"ל: ד"א (יונה ב, א) וַיְמַן ה' דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה דָּא עֲנִיּוּתָא דְּאִיהוּ עֻצָּב וְנוּקְבָא דִּלֵּיהּ עִצְבוֹן, דְּכוּרָא דָּג, נוּקְבָא דָּגָה, דָּא הוּא (שם) וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹקָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה מַכַּפְנָא דַּעֲנִיּוּתָא דִּמְטוֹי לְמֵעוֹי דְּיִשְׂרָאֵל בְּהַהוּא זִמְנָא (שם) וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה וְכוּ' בְּדַחֲקָא דְּדָאֲנָה דִּלְהוֹן דְּדוֹאֲגִין מִן עֲנִיּוּתָא - מִדַּחֲקָא יַפְקוּן מִן גָּלוּתָא, הה"ד (ש"ב כב, כח) וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ דָּא נְבוּאָה דְּיוֹנָה דְּנָתְנַבֵּא דְּיִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא בְּדָאֲגָה (ס"א בדוחקא) דַּעֲנִיּוּתָא, וּבִימִינָא יַפְקוּן בְּגִין הַצַּדִּיק ח"י עָלְמִין אִיהוּ עָנִי דְּאִתְקַשַּׁר בִּימִינָא דְּאִיהוּ פֶּסַח כְּגַוְונָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִתְמַר בְּהוֹן וַאֲתֶּן עָרוּם וְעֶרְיָה וְהַאי יוֹנָה אִיהוּ יוֹנָה דְּתֵבַת נֹחַ.

הַבֵּט וּרְאֵה מַעֲלַת הָעֲנִיּוּת שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ רשב"י שֶׁבִּזְכוּת הַדְּאָגָה מִדַּחַק הַפַּרְנָסָה וְהַצַּעַר וְהָעֹצֶב הַנִּצְמָח מֵהֶעְדֵּר הַפַּרְנָסָה - יִגָּאֲלוּ יִשְׂרָאֵל וְיֵצְאוּ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים מִן הַגָּלוּת. הֲרֵי שֶׁמְּבַשֵּׂר הוּא זֶה הַסּוֹבֵל מֵעֲנִיּוּת שֶׁיִּזְכֶּה בְּשֶׁל כָּךְ לִגְאֻלָּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּבְהִגָּלוּת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקָרוֹב, וּבְרוּר שֶׁכַּמָּה שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל הָאָדָם בְּיוֹתֵר לִקַּח מִצָּב זֶה בֶּאֱמוּנָה וּבִתְמִימוּת כֵּן בְּיוֹתֵר תִּגְדַּל מַעֲלָתוֹ וּזְכִיָּתוֹ לֶעָתִיד לַהֲנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה.

**ג. אין טהרה לנפש גדולה יותר מהעניות והיא המדה המביאה למדרגות הגדולות ביותר**

וְתֵדַע בְּנִי כְּמוֹ שֶׁבְּכָלְלוּת הָעוֹלָם אַחַר כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסּוּ יִשְׂרָאֵל הק' בְּכָל הַגָּלְגּוּלִים וְלֹא מָצְאוּ לָהֶם תַּכְלִית הַתִּקּוּן רַק עַל יְדֵי עֲנִיּוּת, כָּכָה הוּא בִּפְרָטִיּוּת, דְּהַיְנוּ לִפְעָמִים נִתְגַּלְגֵּל אֵיזֶה נֶפֶשׁ כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא זָכְתָה לְהַתִּקּוּן אַדְרַבָּה עוֹד תִּתְקַלְקֵל בְּמַעֲשִׂים גְּרוּעִים עַד לְבַסּוֹף תִּקּוּנוֹ שֶׁיְּקַבֵּל עֲנִיּוּת גָּדוֹל וְדַחֲקוּת וְלִהְיוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ לְפַרְנָסָתוֹ, וְזֶה תַּכְלִית תִּקּוּנוֹ יוֹתֵר מִבְּאֹם הָיָה בְּרוּם הָעֲלִיּוֹת וּבְהַרְחֲבַת הַדַּעַת כַּמּוּבָא בסה"ק תּוֹרַת חַיִּים מהה"ק - הַתַּנְיָא זי"ע פר' נֹחַ וז"ל: - אַף עֲדַיִן יֵשׁ לְהָבִין מַהוּ שֹׁרֶשׁ עִנְיַן טָהֳרַת מֵי הַמַּבּוּל וּמֵאַיִן יֵשׁ כֹּחַ בָּהֶם לְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ מִטֻּמְאָתָהּ וְלָמָּה קוֹרֵא אוֹתָן בְּשֵׁם "מֵי נֹחַ" לְשׁוֹן נִיחָא וְכוּ', וְהָעִנְיָן הוּא, שֶׁזֶּהוּ טִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה הוּא שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "מֵי נֹחַ" שֶׁבִּיכְלָתָם לְטַהֵר אֶת

הַנֶּפֶשׁ מִטֻּמְאָתָהּ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁתּוּכַל לַעֲלוֹת עַל יְדֵי זֶה לְמַעְלָה מַעְלָה מִקּוֹר חָצְבָּהּ הָרִאשׁוֹן לְכָּלֵל וְלִדָּבֵק בַּהּ' אֶחָד מַמָּשׁ, וּכְדַאי הֵן יִסּוּרִין וְלַחַץ דְּטִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה שנק' "מַיִם רַבִּים" כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה עַל יְדֵי זֶה בַּעֲלִיָּה גְּדוֹלָה כָּזֹאת כו' וְהֵינוּ עַל יְדֵי בְּחִינַת הַמְּרִירוּת וְהַשִּׁפְלוּת וְהַכְנָעָה עֲצוּמָה, וְגַם בִּלְבּוּל וּפִזּוּר הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר עַד שֶׁיַּגִּיעַ עַד הַנֶּפֶשׁ מִדַּחַק וְלַחַץ עֹל שִׁעְבּוּד הַפַּרְנָסָה, זֶהוּ עַצְמוֹ עִנְיַן הַטָּהֳרָה שֶׁמְּטַהֲרִת וּמְזַכֶּכֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ לְהַעֲלוֹת בְּעֲלוּי גָּדוֹל בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה מַגַּעַת מִצַּד כֹּחַ עַצְמָהּ רַק לְמָקוֹר חָצְבָּהּ בַּתְּחִלָּה לְבַד כו' וּמַעֲתָּה עַל יְדֵי הָעֲנִיּוּת תַּעֲלֶה אַף לְמַעְלָה מַעֲלָה מִמְּקוֹר מַחְצַבְתָּהּ.

וְדָגְמָא לְדָבָר זֶה יובן מֵעִנְיַן טְבִילַת הַנִּשְׁמָה בְּנָהָר דִּינוּר לְצַעֲרָהּ בְּצַעַר וְעִנּוּי גָּדוֹל כ"כ כְּדֵי שֶׁתִּזְדַּכֵּךְ וְתִטַּהֵר עַל יְדֵי זֶה וְתוּכַל לַעֲלוֹת לְגַן עֵדֶן לְקַבֵּל אוֹר וְזִיו הָאֱלֹקִי, וּבִלְתִּי טְבִילָה זוֹ אִי אֶפְשָׁר לָהּ לַעֲלוֹת, וּכְדַאי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים כָּאֵלֶּה שֶׁתִּסְבֹּל הַנֶּפֶשׁ כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לָבֹא לְמַדְרֵגַת קָבָלַת גִּלּוּי זִיו הַשְּׁכִינָה בְּגַן עֵדֶן וּלְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא כו' כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּאַחֵר (חגיגה טו:) מוּטָב דִּילְדַּנֵי' וְלֵיתֵי לְעָלְמָא דְּאָתֵי כו' אֲזַי כְּשֵׁם שֶׁכְּדַאי לַנְּשָׁמָה לִסְבֹּל יִסּוּרִים גְּדוֹלִים לְאַחַר פְּטִירָתָהּ מִן הָעוֹלָם עַל מְנָת שֶׁתִּזְדַּכֵּךְ וּתְהֵא רְאוּיָה לְהִכָּנֵס לְגַן עֵדֶן, כְּמוֹ כֵן כְּדַאי יִסּוּרִים קָשִׁים דְּעֹל שִׁעְבּוּד פַּרְנָסָה כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה עַל יְדֵי זֶה בְּמַעֲלָה וּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָּ יוֹתֵר מִמְּקוֹר חָצְבָּהּ, וּלְזֶה יוֹרֶדֶת הַנִּשְׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, דִּירִידָה זוֹ לְצֹרֶךְ עֲלִיָּה הִיא כנ"ל וד"ל, וְזֶהוּ לְפִי שֶׁעִנְּשׁ הַגֵּיהִנֹּם אֵינוֹ מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר רַק לַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת שֶׁתּוּכַל לַעֲלוֹת לְמָקוֹר חָצְבָּהּ בְּגַן עֵדֶן שֶׁהָיְתָה שָׁם בִּתְחִלָּה כו' וְעַל כֵּן הָיָה בַּקָּשָׁתִי לִהְיוֹת עֹל טִרְדּוֹת פַּרְנָסָה שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה עֲלִיַּת הַנְּשָׁמוֹת לַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר מִמְּקוֹם חָצְבָּהּ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לָהֶם קֹדֶם בּוֹאָהּ לָעוֹלָם הַזֶּה מִטַּעַם הנ"ל דְּמֵי נֹחַ שֶׁנִּקְרָאִים מַיִם רַבִּים הֵן הַנִּקְרָאִים מַיִם טְהוֹרִים כְּמוֹ וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטִהַרְתִּי אֶתְכֶם כו' שֶׁהִיא טָהֳרָה גְּדוֹלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִטָּהֳרַת אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, לִהְיוֹת שֶׁהַמַּיִם הַלָּלוּ בָּאִים מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ מְאֹד נַעֲלֶה (כמשי"ת) וּכְטָהֳרַת הָאָרֶץ מִמֵּי נֹחַ כנ"ל וכמשי"ת.

וּכְמוֹ הַמַּיִם הַטְּהוֹרִים וּנְקִיִּים בְּיוֹתֵר שֶׁמְּרַחֲצִים וּמְזַכְּכִים וּמְנַקִּים כָּל פְּסֹלֶת וְלִכְלוּךְ קָשֶׁה כו' כְּעִנְיָן אִם רָחַץ ה' אֶת צוֹאַת כו' אַל תֹּאמַר אִם אֶלָּא אֵם, תָּבֹא הָאֵם וּתְקַנַּח כו' שֶׁהוּא מִבְּחִינַת בֵּינָה עִלָּאָה כו', וּלְזֶה נִקְרָאִים מֵי נֹחַ לְשׁוֹן נַיְחָא שֶׁהוּא נַיְחָא דְּרוּחָהּ לְהַעֲלוֹתָהּ בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר כמשי"ת ב"ה וד"ל: וְעוֹד מוּבָא שָׁם לְקַמָּן וז"ל וְאָמְנָם הִנֵּה הַטַּעַם שֶׁעַל יְדֵי צַעַר טִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה בְּמִצְוִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּקְרָא "מַיִם רַבִּים" הוּא שֶׁתּוּכַל הַנְּשָׁמָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָתָהּ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בְּגַן עֵדֶן צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים כו' הִנֵּה זֶהוּ מִצַּד יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ דַּוְקָא כַּיָּדוּעַ בְּטַעַם שֶׁאָמְרוּ (אבות פ"ד מי"ז) דְּיָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן

הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ - כְּשֶׁנֶּהֱפָךְ הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר דַּוְקָא אָז נַעֲשֶׂה חָשׁוּב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִגּוּפוֹ שֶׁל אוֹר, לְפִי שֶׁשֹּׁרֶשׁ הַחֹשֶׁךְ כְּשֶׁנֶּהֱפָךְ לְאוֹר נַעֲשֶׂה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִגּוּפוֹ שֶׁל אוֹר לְפִי שֶׁשֹּׁרֶשׁ הַחֹשֶׁךְ לְמַעְלָה הוּא גָּבוֹהַּ הַרְבֵּה מִבְּחִינַת הָאוֹר, וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַטַּעַם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה גְּדוֹלִים מִצַּדִּיקִים גְּמוּרִים עַד שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד שָׁם, וְכָךְ הוּא גַּם כָּאן בְּעִנְיַן טְרֵדוֹת הַפַּרְנָסָה שֶׁנִּקְרָא מַיִם רַבִּים עכ"ל.

מִי רוֹאֶה מַאֲמָר מֻפְלָא זֶה וְלֹא יִתְעוֹדֵד וְיִתְחַזֵּק בְּמַצָּבוֹ וְלוּ הַיְרוּד בְּיוֹתֵר בַּעֲנִיּוּת קָשָׁה וּמְפֻרְסָם, שֶׁהֲרֵי בְּמַאֲמָר זֶה מְבֹאָר דְּהָאָדָם גַּם לְאַחַר הַגִּיהִנֹּם וְכָל יְסוּרֵי הַנֶּפֶשׁ הַקָּשִׁים שֶׁעוֹבֶרֶת נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, אֵינוֹ זוֹכֶה בְּכָךְ אֶלָּא לְהַגִּיעַ לְדַרְגַּת מְקוֹר מַחְצַבְתּוֹ שֶׁמִּשָּׁם חֻצְבָה הַנְּשָׁמָה מִתְּחִלַּת מַחְצַבְתָּהּ וְתוּ לֹא, וְאִלּוּ הַמִּתְיַסֵּר בַּעֲנִיּוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה שֶׁנְּשָׁמָתוֹ מִזְדַּכֶּכֶת וּמִתְעַלָּה הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּמַעֲלָה מִמְּקוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ חֻצְבָה וְזוֹכֶה לְמַעֲלוֹת נִפְלָאוֹת לְמַעְלָה מִשָּׁרְשָׁהּ שֶׁמִּמֶּנּוּ חֻצְבָה, וְהוּא פֶּלֶא.

### ד. פעמים שתקונו של אדם בעניות דוקא ואף שהוא על חשבון תורה ותפלה

וּמוּבָא בְּסִדּוּר הַתַּנְיָא הַקָּדוֹשׁ בְּשֵׁעַר כַּוָּנַת הַמִּקְוֶה וז"ל: - וְהוּא עִנְיַן הַגִּלְגּוּלִים בַּנְּשָׁמוֹת שֶׁיִּצְרְפוּ בַּגְּלוּת אוֹ בָּעֲנִיּוּת אַף עַל פִּי שֶׁהֵמָּה מְבֻלְבָּלִים לְגַמְרֵי וְאֵינָם מִתְפַּלְּלִים כְּלָל וְזֶהוּ יוֹתֵר טוֹב לָהֶם מִשֶּׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים בְּבִטּוּל בַּמְּצִיאוּת [כְּלוֹמַר תְּפִלָּה בְּתַכְלִית הַכַּוָּנָה שֶׁהוּא בְּגֶדֶר בִּטּוּל הַמְּצִיאוּת], לְפִי שֶׁהַצֵּרוּף הוּא מִתּוֹךְ הָרַע כנ"ל וְזֶה הָיָה עִקַּר הַמְכֻוָּן כנ"ל וד"ל ע"כ. וְתִרְאֶה אָחִי אֲהוּבִי מַאן גַּבְרָא רַבָּה דְּקָמַסְהִיד עַל זֶה עַל גֹּדֶל הַטּוֹבָה וְהָעֲלִיָּה שֶׁל צַעַר הַפַּרְנָסָה הֲלֹא נִפְקְדוּ מִפִּי קְדֻשּׁוֹ שֶׁל הה"ק הַתַּנְיָא אֲשֶׁר גְּנָזֵי מְרוֹמִים הָיוּ גְּלוּיִים לְפָנָיו כַּיָּדוּעַ אַסַּהֲדָתָא שֶׁל רַבֵּנוּ הה"ק דּוֹבֶער זי"ע שֶׁהֵעִיד עַל גְּדֻלָּתוֹ, וְאִם כֵּן לָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עָנְיְךָ וְשִׁפְלוּתְךָ אַחַר שֶׁהִנְּךָ מֻבְטָח שֶׁיִּצְמַח לְךָ עַל יְדֵי זֶה הַבִּלְבּוּל וְצַעַר יוֹתֵר טוֹבָה מֵאִלּוּ הָיִיתָ מִתְפַּלֵּל בְּהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, אִם ה' יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה דַּיְקָא תִּקּוּן נַפְשְׁךָ בְּגִלְגּוּל זֶה, וּלְזֶה אֶפְשָׁר לְהָבִין מַה שֶּׁרוֹאִים לִפְעָמִים אָדָם שֶׁמְּשַׁקֵּעַ בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ בְּטִרַּח הַפַּרְנָסָה וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת יוֹתֵר גָּדוֹל מֵהָרְבֵּה שְׁלוֹמְדִים כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְזֶה רְאָיָה לְהִזְדַּכְּכוּת הַנֶּפֶשׁ בְּעָמָל וּבְיִסּוּרִים וְנַפְשׁוֹ צוֹעֶקֶת לַה' מִגֹּדֶל מְרִירוּתָהּ וְעָנְיָהּ וּבִנְגֹהַּ עָלֶיהָ אֵיזֶה אוֹר אָז הוּא כְּצִפּוֹר הַנִּמְלָט מִפַּח יוֹקְשִׁים וְהוּא כְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ וד"ל לָכֵן חֲזַק וֶאֱמַץ.

וְכָתַבְתִּי כָּל זֶה לְחַזֵּק לְבָבוֹת הַחֲלוּשׁוֹת וְהַנִּרְדָּמִים הַמִּצְטַעֲרִים בְּעֹנִי וְעִנּוּי, אֲבָל לֹא חַס וְחָלִילָה לְהָקֵל עַל יְדֵי זֶה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּי זֶה מוֹעִיל רַק לְמָרֵק הָעָוֹנוֹת מִכָּל הַגִּלְגּוּלִים, אֲבָל לְהַשְׁלִים נַפְשׁוֹ וְהַחֲלוּקָא דְּרַבָּנָן זֶה דַּיְקָא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת כַּיָּדוּעַ, לָכֵן אֵין צָרִיךְ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ וּלְיַאֵשׁ עַצְמוֹ חַס וְחָלִילָה לוֹמַר מַה שָּׁוָה כָּל עֲבוֹדָתִי וּמָה אוֹסִיף

וְאַרְוִיחַ הֲלֹא טָרוּד אֲנִי וּמְבֻלְבָּל וּמְשֻׁקָּע בְּצַעַר וּבַעֲמַל הַפַּרְנָסָה וּבְהַבְלֵי הַזְּמַן, אַל תֹּאמַר כֵּן אֶלָּא אַדְרַבָּה כָּכָה תֹּאמַר: אִם אֶחְטַף אֵיזֶה לִמּוּד תּוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה וּמְצָוָה אַרְוִיחַ בָּזֶה הַרְוָחָה גְּדוֹלָה, וְאַדְרַבָּה אִם שָׂפֵל וְנִבְזֶה כָּמוֹנִי יַעֲשֶׂה אֵיזֶה מִצְוָה אוֹ אֵיזֶה תְּנוּעָה לִכְבוֹד הַבּוֹרֵא, יִתְעַלֶּה בָּזֶה יָקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא לְעֵלָּא כִּי לֵית נָהוֹרָא כְּנָהוֹרָא דְּנָפִיק מִגּוֹ חֶשׁוֹכָא וְיָגִיל וְיִשְׂמַח בָּזֶה שֶׁשִּׂפֵּל כָּמוֹהוּ זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

כַּמָּה נֶחָמָה וְעִידּוּד וְכַמָּה סְתִימַת טְעָנוֹת יֵשׁ בְּמַאֲמָר זֶה לְאֵלּוּ הַמְיַסְּרִים בְּעַנְיֵי הַטּוֹעֲנִים: אָכֵן מוּכָנִים אָנוּ לְסִבֹּל עֲנִיּוּת מִצַּד סֵבֶל הַחָמְרִיּוּת, אוּלָם מִצַּד הֶעְדֵּר הָרוּחָנִיּוּת הַבָּא עֵקֶב הָעֲנִיּוּת זֶה אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לִסְבֹּל, שֶׁהֲרֵי הַהַשְׁלָכוֹת שֶׁל הָעֲנִיּוֹת גּוֹרְמוֹת בְּטוּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְעַל כָּךְ אֵיֶנּוּ יְכוֹלִים לְוַתֵּר, דְּמַה הִרְוַחְנוּ בַּעֲנִיּוּתֵנוּ אַחַר שֶׁבִּשְׁבִילָהּ לֹא רַק שֶׁאֵין לָנוּ עוֹלָם הַזֶּה - גַּם עוֹלָם הַבָּא אֵין לָנוּ... וְהִנֵּה כָּאן דִּבְרֵי הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא סוֹתְמִים טַעֲנָה זוֹ, בְּאָמְרוֹ שֶׁיֶּשְׁנָם נְשָׁמוֹת שֶׁתִּקּוּנָם הוּא בְּעֹנִי דַּוְקָא, וְאָז טוֹב הוּא לָהֶם יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיוּ מִתְעַצְּמִים בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מִתּוֹךְ הַרְחָבָה וְיִשּׁוּב הַדַּעַת, כִּי אָז כָּל פְּעֻלָּה קְטַנָּה שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה חֲשׁוּבִים לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכֹּל, וְזֶהוּ תִּקּוּנָם דַּוְקָא לַעֲבֹד ה' מִתּוֹךְ עֹנִי וְאַף שֶׁבְּשֶׁל כָּךְ לִכְאוֹרָה תּוֹצְאוֹת עֲבוֹדָתָם אֶת ה' פְּחוּתָה.

### ה. עקר בריאת האדם לעמד בנסיונות ובמיחד בנסיון העני

וְעִקַּר מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת הָאָדָם בִּשְׁבִיל גְּדֶל הַטִּרְדוֹת וְהַמְנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם כָּל זֶה גּוֹזֵל הוּא מִזְמַנּוֹ וְקוֹבֵעַ עִתִּים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וּמְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת לִבּוֹ וְלוֹחֵם עִם כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת מִכָּל הַטֹּרַח וְהֶעָמָל הַזֶּה זֶהוּ נַחַת רוּחַ לְפָנָיו וְגֹדֶל שַׁעֲשׁוּעִים, יוֹתֵר מִכָּל עֲבוֹדוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי מַעְלָה, בָּזֶה שֶׁבָּשָׂר וָדָם יֵשׁ לוֹ תַּקִּיפוּת כָּזֶה בָּעוֹלָם הַמָּלֵא זֻהֲמָא וְחִיצוֹנִים וּמָלֵא שְׂטוּתִים וְהוּא גּוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ עִם כָּל זֶה לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ לַה' אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ, וְזֶה כָּל שָׂכָר וּפְרִי מִצְוֹתֵינוּ לְפִי עֶרְךְ הַצַּעַר וְהַנִּסָּיוֹן כְּאָמְרָם ז"ל (אבות ספ"ה) לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא, לָכֵן אָחִי אֲהוּבִי אַל תִּהַרְהֵר אַחַר אֱלֹקֵינוּ ב"ה וּתְקַבֵּל נִסָּיוֹן הֶעָנִי וְהַיְסוּרִים בְּשִׂמְחָה וּבְכֹבֶד רֹאשׁ וְתִזְכֶּה לְרוּם מַעֲלַת הָעֶלְיוֹנִים לֶעָתִיד, וְאַל תְּהַרְהֵר אַחַר אֱלֹקֵינוּ בָּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ לָעַד כִּי בְּוַדַּאי הַכֹּל טוֹבָה גְּדוֹלָה לְנַפְשֵׁנוּ, כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת תִּקּוּנוֹ נָע וָנָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאֶחָד צָרִיךְ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה קָשָׁה, וְאֶחָד צָרִיךְ לִסְבֹּל יִסּוּרִים חַס וְחָלִילָה, וְאֶחָד בְּאַשָּׁה רָעָה, וְאֶחָד בְּנִסְיוֹן הַבָּנִים, וְאֶחָד צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת בְּכָל אֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת בְּיַחַד, הַכֹּל לְפִי עֶרְךְ תִּקּוּן נַפְשׁוֹ כַּמּוּבָא כָּל זֶה בְּסִפְרֵי יְרֵאִים, וְהַכֹּל תְּלוּי רַק בְּגֹדֶל הָאֱמוּנָה וְאִם מִתְגַּבֵּר בֶּאֱמוּנָתוֹ לֵאלֹקָיו אָז נִמְתָּקוּ מֵעָלָיו הַדִּינִים, וְאַף אִם נִגְזַר עָלָיו חַס וְחָלִילָה אֵיזֶה צַעַר יָמֻשַׁךְ לוֹ שֶׁפַע לְמַעְלָה מִן הַטֶּבַע, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל לִרְאוֹת יִרְאֶה שֶׁהַכֹּל בְּנִסִּים גְּדוֹלִים כִּי הַכֹּל פְּלָאֵי פְּלָאִים אֵיךְ שֶׁהִפְלִיא

הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּגֹדֶל נִסִּים לְכָל אִישׁ, וְאִם בָּאנוּ לְסַפֵּר יִכְלוּ כָּל הַנְּיָרוֹת מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִם כָּל אִישׁ בִּפְרָטוּת, כִּי כָּל עִנְיָנִים הַמְלֻבָּשִׁים בַּטֶּבַע מֻסְתָּר בָּהֶם גַּם כֵּן נִסִּים גְּדוֹלִים רַק הוּא נִתְכַּסָּה מִן הָעַיִן, וְאִם יֵשׁ לָנוּ אָב וּפַטְרוֹן כָּזֶה לָמָּה צָרִיךְ לָנוּ לִדְאֹג חַס וְחָלִילָה כִּי הוּא בְּוַדַּאי אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחַ לָנוּ וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְגוֹ'.

וְהוּא כָּאָמוּר לְעֵיל, דְּהַיְינוּ בְּעִדָּן חֹשֶׁךְ וְהַסְתָּרָה קָשָׁה לָאָדָם לִרְאוֹת מַהִי הָאֱמֶת הָאֲמִתִּית. לָאָדָם נִדְמֶה שֶׁבְּאֵם יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּהַרְחָבַת הַדַּעַת אֲזַי בְּכָךְ יָבוֹא עַל תַּכְלִיתוֹ, אוּלָם עוֹלָמֵנוּ זֶהוּ הוּא עוֹלָם הַשֶּׁקֶר, וְעָלֵינוּ לְדַעַת שֶׁגַּבְהוּ מְאֹד מַחְשְׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ, וְיִתָּכֵן שֶׁזֶּה הַמִּתְיַסֵּר בְּעֹנִי וְדוֹחַק פּוֹעֵל טוֹבָה וְתִקּוּן לְעַצְמוֹ יוֹתֵר מֵאִלּוּ הָיָה מֵבִיא לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְכָךְ יִשְׂמַח לִבּוֹ בְּמַצָּבוֹ וְאַף שֶׁבְּשֶׁל כָּךְ מְנֻחָתוֹ הִיא "מְנֻחַת עָנִי" וְדַלָּה הִיא מְאֹד, אוּלָם נַעֲשֵׂית הִיא בְּמִסְירוּת נֶפֶשׁ, וּבְכָךְ תִּקּוּנוֹ שֶׁל זֶה יָעִיל וְזָרִיז בְּיוֹתֵר.

**ו. עקר הנסיון והברור קדם ביאת משיח הוא "האמת" והוא בעקר מתבטא בנסיון העני**

וְגַם אֵין צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ חַס וְחָלִילָה בִּשְׁקָרִים וּבְרַמָּאוּת בִּשְׁבִיל הַפַּרְנָסָה כִּי הוּא לְלֹא יִצְלַח כִּי הַאִם הֲוָא אֲמִינָא בְּעוֹלָם שֶׁשֶּׁקֶר יוֹעִיל חַס וְחָלִילָה?! וּכְדַאי מַמָּשׁ לַחְזֹר עַל הַפִּתָּחִים מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּגְנֵבוֹת וּשְׁקָרִים וּבְאֵיזֶה חֲנֻפָּה, כִּי כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר לְהַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר לְהַחְנִיף אוֹ לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ תְּנוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר כִּי צָרִיךְ לָזֶה סִיּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא [דְּהַיְינוּ לְהִזָּהֵר אֲפִלּוּ מִתְּנוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר], וְכָל אֶחָד יוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וְצָרִיךְ לִבְכּוֹת וּלְהִתְחַנֵּן אֶל ה' תָּמִיד שֶׁיְּנַחֵהוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' פִּינְחָס מִקָּארִיץ זצ"ל לְתַלְמִידָיו תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם נְחֵנוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת.

וְרָאִיתִי בְּסֵפֶר "פְּאֵר לַיְשָׁרִים" הוּא כִּתְבֵי תַּלְמִידֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִקָּארִיץ שֶׁבָּא חָסִיד אֶחָד מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אֶל הַצַּדִּיק הנ"ל וְשָׁאַל אוֹתוֹ: אֵיךְ מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ בְּפָנִם הַבְּרִית רַחְמָנָא לִצְלַן? וְהֵשִׁיב עַל זֶה עַסְקוּתִי בִּתְשׁוּבָה וְלֹא הֶחְמִירוּ עָלַי הַרְבֵּה, רַק אפאלטשען חסיד האט מען דארט זייער פאנד [רַק חָסִיד מְרֻמֶּה שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ שָׁם] וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמֵזִיד וְעוֹשֶׂה לוֹ פַּרְנָסָה בַּחֲנִיפָה וְשֶׁקֶר, וּמַה שֶּׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים כִּי הַרְבֵּה מַנְהִיגֵי שֶׁקֶר הוֹלְכִים לָהֶם כְּעֵת בְּהַצְלָחָה מְאֹד, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, דְּיִקָּא וְזֶהוּ הַבְּרוּר הָאֱמִתִּי, וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ הַזּוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל להשי"ת שֶׁיְּנַחֵהוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְזוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ נְקֻדַּת הָאֱמֶת, וְזוֹכֶה לַחֲבֵרִים וּלְמוֹרִים מִבְּחִינַת אֱמֶת, וְגַם לְהַכִּיר הַהֲפִיכוֹת [דְּהַיְינוּ הָעֲרְמוּמִיּוּת], וְאִם עוֹשֶׂה תְּנוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר מִיָּד הוּא מַרְגִּישׁ זֹאת וְעוֹשֶׂה עַל זֶה תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ש"א כד, ה) וַיְהִי לֵב דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת אֶת כְּנַף אֲשֶׁר לְשָׁאוּל, וְנִתְחָרֵט כִּי הִרְגִּישׁ תֵּכֶף כִּי חָטָא

בָּזֶה כְּפֵרוּשׁ רש"י ז"ל, וְזֶה אֲצֶל כָּל יֵרֵא שָׁמַיִם הָעוֹשֶׂה חַס וְחָלִילָה עַוְלָה - וַיַּךְ לִבּוֹ תֵּכֶף, שֶׁהִיא נְקֻדָּה פְּנִימִית שֶׁל לֵב הַמַּרְגֶּשֶׁת בַּפְּעָלָה שֶׁל שֶׁקֶר וּרְמִיָּה, וְלֵבֵשׁ עַל זֶה וְלָשׁוּב אֶל ה', מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדַע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת, "וְזֹאת" רוֹמֵז לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּהִסְתַּלְקוּת הַקְּדֻשָּׁה וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּצַעַר וְעֶלְבּוֹן הַקְּדֻשָּׁה כְּלוּם, וְהוֹלֵךְ אַחַר שְׂרִירוּת לִבּוֹ הָאָטוּם, וְאוֹמֵר שָׁלוֹם עָלַיִךְ נַפְשִׁי, וְלִרְאוֹת חֶסְרוֹנוֹת עַל הַכֹּל בִּפְרָט עַל עוֹבְדֵי ה', וְתֵדַע אָחִי כִּי תְּנוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר וַחֲנִיפָה וּרְמִיָּה הוּא מַמָּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה רַחְמָנָא לִצְלַן וְשֹׂרֶשׁ הַכְּפִירָה וּמְעוּט הָאֱמוּנָה חַס וְחָלִילָה, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ פַּרְנָסָה מֵעֲבוֹדָה זָרָה, וְסִימָן הוּא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נִיצוֹץ מֵעֶרֶב רַב, אֲבָל בַּר יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים הֲגַם שֶׁנִּכְשָׁל בְּעֵל כָּרְחוֹ מִסִּבַּת שִׁפְלוּת הַדּוֹר בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר, אֲבָל הוּא מַרְגִּישׁ זֹאת תֵּכֶף בְּלִבּוֹ וּמִתְחָרֵט וּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לַה', וְעוֹד יֵשׁ לְדַבֵּר הַרְבֵּה מִזֶּה בְּדְרוּשִׁים שׁוֹנִים רַק אֵין כָּאן מְקוֹמוֹ.

הַבֵּט וְהִתְבּוֹנֵן בְּמַאֲמָר זֶה, כַּמָּה קָשֶׁה הוּא הַשֶּׁקֶר וְהַחֲנֻפָּה, שֶׁהִנֵּה עַל עָוֹן פְּגַם הברי"ק אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה לְסַלֵּק הַדִּין וְאִלּוּ מֵהַחֲנֻפָּה וּמֵהַשֶּׁקֶר קָשֶׁה מְאֹד שֶׁיָּשׁוּב הָאָדָם אִם לֹא בְּחֹזֶק הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן.

וְעוֹד מִכָּאן נָבוֹא לְהִתְרַחֵק מֵאַנְשֵׁי הַשֶּׁקֶר וְהַפּוֹלִיטִיקָא הַיּוֹשְׁבִים אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וּתְאֵנָתוֹ פְּרוֹת הַבָּשָׁן מְדֻשָּׁנֵי עֹנֶג וּכְמוֹ כֵן שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּלִבֵּנוּ קִנְאָה וְתַחֲרוּת עִמָּהֶם, אַחַר שֶׁטְּבוּעִים הֵמָּה בְּבִצַּת הַשֶּׁקֶר וְהַחֲנֻפָּה, וְאַשְׁרֵי לְאֵלּוּ הַהוֹלְכִים בְּתָמִים וּמִתְרַחֲקִים מֵהַשֶּׁקֶר וְהַחֲנֻפָּה, וּבִפְרָט כַּאֲשֶׁר מַצָּבָם דָּחוּק בְּעֹנִי וְחֹסֶר וְעִם כָּל זֶה בְּזִים לְבַעֲלֵי הַשֶּׁקֶר וְאֵינָם נֶהֱנִים מִמַּטְעַמֵּיהֶם, וּשְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם הַמּוּעָט אֵלּוּ הֵם שֶׁיִּזְכּוּ לְהִשָּׁרֵד לְעֵת קֵץ.

### ז. הנושא ונותן בשקר ורמיה וחנפה - בניו יוצאים לתרבות רעה

וְנַחְזֹר לְעִנְיָנֵנוּ. תֵּדַע אָחִי אֲהוּבִי שֶׁהָעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלֹּא בֶּאֱמוּנָה חַס וְחָלִילָה גּוֹרֵם בָּזֶה לְהַשְׁחִית בָּנָיו וּלְהַשְׁרִישׁ בָּהֶם מִדּוֹת רָעוֹת וְאַעֲתִיק לְךָ לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַסֵּפֶר אִגְּרָא דְּפִרְקָא סי' קכ"ו וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: - אָמַר כְּבוֹד אדמו"ר הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל [הוּא הרה"ק מֵרִימָאנוֹב] ז"ל עַל מַה שֶּׁהוּא מִן הַתֵּימָא שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים כַּמָּה פְּעָמִים הַיְלָדִים בְּקַטְנוּתָם הוֹלְכִים לְבֵית רַבָּם וּמַתְמִידִים בְּלִמּוּד תּוֹרָתָם וּמִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה וְעוֹנִים אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא וְאָמֵן וּמְיַשְּׁרִים אֶרְחוֹתָם וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁמִּתְגַּדְּלִים מִתְהַפְּכִים חַס וְחָלִילָה בְּמִדּוֹת גְּרוּעוֹת וּמְבַטְּלִים הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא וּמֵאַיִן יִתְהַוֶּה זֶה? הֲרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלָּמְדוּ בְּקַטְנוּתָם וְהוּא הֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא הָיָה מְהָרְאוּי שֶׁתַּעֲמֹד לְמִשְׁעָן לָהֶם וְיוֹסִיפוּ אֹמֶץ בְּנַפְשׁוֹתָם כִּי מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, וְאָמַר הוּא ז"ל, שֶׁהוּא עַל שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם הֶאֱכִילוּ אוֹתָם מָמוֹן גָּזֵל שֶׁסָּגְלוּ עַל יְדֵי מַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁאֵינוֹ בֶּאֱמוּנָה וְנִתְפַּטְּמוּ בְּאִסּוּרִים וְשָׁב לָהֶם לְבָשָׂר מִבְּשָׂרָם וְעַל יְדֵי זֶה נוֹלָדִים תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת גְּרוּעוֹת, וְהֵבִיא רְאָיָה מִזֶּפֶק הָעוֹף עַל שֶׁנֶּהֱנָה

מִן הַגֶּזֶל לֹא נִתְקָרֵב לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה, וְהֲגַם שֶׁהֶעוֹף לֹא נִצְטַוָּה, וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹנֵא הֶחָמָס עַד כָּאן דְּבָרָיו. וְתִרְאֶה אָחִי אֲהוּבִי כַּמָּה הוּא גּוֹרֵם בְּזֶה הַחֵטְא לָכֵן יֵעָנֵשׁ חַס וְחָלִילָה בְּהַשְׁחָתַת בָּנָיו עַל יְדֵי זֶה הַסִּבָּה שֶׁגָּזַל רַחְמָנָא לְצַלָּן, גַּם חוּץ מִזֶּה צָרִיךְ לְהִתְגַּלְגֵּל חַס וְחָלִילָה בְּכַמָּה גִּלְגּוּלִים שׁוֹנִים, וּמוּבָא בְּסֵפֶר חֲסִידִים שֶׁחוֹשְׁבִים בַּשָּׁמַיִם כָּל הָרְוָחוֹת שֶׁהָיָה חֲבֵרוֹ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הַמָּעוֹת, וְלִפְעָמִים חַס וְחָלִילָה גִּלְגּוּלוֹ קָשֶׁה בְּבְהֵמוֹת וְחַיּוֹת כַּמְבֹאָר בס"י אֲשֶׁר יֹאחֲזֶנּוּ רְעָדָה הַמִּתְבּוֹנֵן בָּזֶה וְעַכְשָׁו הִתִּירוּ הָעוֹלָם לְעַצְמָם הָרַבֵּה מִינֵי הֶתֵּרִים וּמִי הִתִּיר לָהֶם כָּל הֶתֵּרִים הַלָּלוּ.

וּבִמְיֻחָד כַּאֲשֶׁר הָעֹנִי גּוֹבֵר, וְנִסָּיוֹן הָעֲנִיּוּת קָשֶׁה לְמְאֹד, וּבְנָקֵל הוּא לִמְצֹא הֶתֵּרִים בְּעִנְיְנֵי מָמוֹנוֹת, אַשְׁרֵי לוֹ לָזֶה שֶׁזּוֹכֶה גַּם בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה לִהְיוֹת יָשָׁר וְנֶאֱמָן וּלְהִזָּהֵר בְּמָמוֹן זוּלָתוֹ - דִּין פְּרוּטָה כְּדִין מֵאָה - מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שֶׁאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ.

**ח. חזוק לעני להנצל משקר ורמיה להשיג לחמו**

אָחִי אֲהוּבִי בִּשְׁבִיל פַּרְנָסַת בְּנֵי בֵּיתְךָ אַתָּה מַכְנִיס עַצְמְךָ לְסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ חַס וְחָלִילָה בְּגִלְגּוּלִים שׁוֹנִים, כַּמָּה צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הָאָדָם בִּשְׁבִיל זֶה וּתְשׁוּבָתוֹ קָשָׁה מְאֹד מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי לְהַחְזִיר כִּי הֲרֵי זֶה בְּכְלָל גּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים, וְהִנֵּה מִי שֶׁכְּבָר עָבַר וְנִלְכַּד בָּזֶה וְלִבּוֹ דַּוֵּי וּמִתְחָרֵט וְרוֹצֶה לְשׁוּב וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי יְשַׁלֵּם, הָעֵצָה לָזֶה מְסֻפָּרִי צַדִּיקִים שֶׁיַּפְרִישׁ בְּכָל פַּעַם צְדָקָה וּמַתָּנָה וְיֹאמַר: שֶׁאִם יֵשׁ לְאֵיזֶה אָדָם תְּבִיעָה עָלָיו בֵּין שֶׁהוּא בַּחַיִּים אוֹ מֵהַבַּר מִינָן אָז תְּהֵא זוֹ הַצְּדָקָה בִּשְׁבִילוֹ וּבִשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ, וְחָזְקָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד מֵרָצֶה עַל זֶה לְזַכּוֹת נִשְׁמָתוֹ בִּצְדָקָה, אֲבָל כָּל זֶה הוּא רַק בְּדִיעֲבַד וְאַחַר הַמַּעֲשֶׂה אֲבָל לֹא לְכַתְּחִלָּה חַס וְחָלִילָה, וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ, וְהַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם מִתְנַהֲגִים בְּעִנְיְנֵי מַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלֹּא לְשֵׁנּוֹת בְּדִבְרֵיהֶם רַק כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיהֶם בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה, הֵן בִּשְׁעַת קִנְיָן וְהֵן בִּשְׁעַת מֶכֶר, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ וּמְקַדֵּשׁ פִּיו בְּאֹפֶן כָּזֶה, וַה' יְהֵא בְּעֶזְרוֹ. וְאָמַרְתִּי רֶמֶז בְּדִבְרֵיהֶם ז"ל (פסחים קי"ח) קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כְּקְרִיעַת יַם סוּף, "קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם" הָרִאשֵׁי תֵּבוֹת עוֹלֶה כְּמִסְפַּר "אֱמֶת", דְּהַיְנוּ זֶה קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְפַּרְנֵס בֶּאֱמֶת כִּי הַיֵּצֶר מִתְגַּבֵּר עַל זֶה, הֵן מִי שֶׁפַּרְנָסָתוֹ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן אוֹ בְּמְלָאכָה אוֹ שֶׁנֶּהֱנֶה מֵאֲחֵרִים בְּדֶרֶךְ הִתְמַנּוּת וְקִבָּצָה, אוֹ סְתָם מְקַבֵּל, הַיֵּצֶר מִתְגַּבֵּר מְאֹד לַהֲבִיאוֹ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּה שֶׁל שֶׁקֶר. וְרָמְזוּ בָּזֶה רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּדִבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקָּשֶׁה לְהִתְפַּרְנֵס בֶּאֱמֶת, וְהָעֵצָה לָזֶה כִּקְרִיעַת יַם סוּף, דְּהַיְנוּ כְּמוֹ אָז אֵצֶל קְרִיעַת יַם סוּף לֹא נוֹשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל רַק בֶּאֱמוּנָה וּבִמְסִירוּת נֶפֶשׁ, שֶׁקָּפְצוּ לְתוֹךְ הַיָּם בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְגַם בֶּאֱמוּנָה, כְּדִכְתִיב (שמות יד, לא) וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּכְמוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (שמ"ר פכ"א) כִּי לְהִתְפַּרְנֵס בְּלִי שֶׁקֶר אֵין עֵצָה אַחֶרֶת לָזֶה רַק לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּבְבִטָּחוֹן בַּה', כִּי לֹא יִתֵּן וְלֹא יוֹסִיף

לוֹ תְּנוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת. וְגַם כִּי לִפְעָמִים יְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ כִּי יַפְסִיד מָעוֹת אִם לֹא יַחְנִיף וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר וּרְמִיָּה, אָז יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מְסִירוּת נֶפֶשׁ כִּי יַעֲבֹר עָלָיו מַה וְלֹא יַעֲבֹר חַס וְחָלִילָה עַל רְצוֹן קוֹנוֹ אֲפִלּוּ יְגִוַע בָּרָעָב חַס וְחָלִילָה, כִּי כְּדַאי מַמָּשׁ לָמוּת בָּרָעָב הוּא וּבְנֵי בֵּיתוֹ מִלַּעֲסֹק חַס וְחָלִילָה בִּרְמִיָּה וּשְׁקָרִים וַחֲנִיפוּת, וּבִפְרָט כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה אִם יִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הָאֱמֶת כִּי רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר וְהוֹלֵךְ בְּתֹם יִשְׁכֹּן לָבֶטַח.

### ט. עצה נפלאה להנצל משקר וחנפה

וְעוֹד אֶכְתֹּב לְךָ עֵצָה נִפְלָאָה לְהִתְרַחֵק מֵחֲנֵיפָה וְשֶׁקֶר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע ד' פְּעָמִים בְּיוֹם, קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל קָרְבָּנוֹת וְיוֹצֵר אוֹר וְעַרְבִית וּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְאוֹמְרִים בְּכָל פַּעַם וְאָהַבְתָּ אֵת וְגוֹ' וּבְכָל מְאֹדֶךָ, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּפֶרֶק הָרוֹאֶה (ברכות נ"ד.) בְּכָל מְמוֹנְךָ. וְעוֹד דָּרְשׁוּ (שם) בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֶד לְךָ הֱוֵי מוֹדֶה לוֹ בְּמִאד מְאֹד, דְּהַיְנוּ בֵּין מִדָּה טוֹבָה שֶׁל רַחֲמִים וּבֵין מִדָּה וְכוּ'. וְלָכֵן יְקַבֵּל עָלָיו בְּכָל פַּעַם בֶּאֱמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע אֵצֶל וּבְכָל מְאֹדֶךָ אֲפִלּוּ תִּאַבֵּד כָּל מְמוֹנְךָ, אוֹ יַעֲמֹד לְךָ אֵיזֶה רָוחַ שֶׁתּוּכַל לְהִתְפָּרְנֵס עַל יְדֵי זֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ אַתָּה וּבָנֶיךָ, יְקַבֵּל עָלָיו אֲפִלּוּ לְהַפְסִיד הַכֹּל מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ חַס וְחָלִילָה בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר וַחֲנֻפָּה, וְזוֹ הַכַּוָּנָה יוֹעִיל אִם יְקַבֵּל עָלָיו בֶּאֱמֶת. וְאַחַר כָּךְ אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ אֵיזֶה נִסָּיוֹן בְּאוֹתוֹ יוֹם יִתְבּוֹנֵן בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, הֲלֹא קִבַּלְתִּי עָלַי מְסִירוּת נֶפֶשׁ בְּקְרִיאַת שְׁמַע לְהַפְקִיר הַכֹּל שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁקֶר וּרְמִיָּה וַחֲנֻפָּה. וְגַם יְקַבֵּל עָלָיו בֶּאֱמִירַת בְּכָל מְאֹדֶךָ דְּרָשׁוֹת חז"ל הנ"ל שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְלֹא יַהֲרֹס בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְהַרְהֵר אַחַר אֱלֹקֵינוּ, וְלֹא לְהָנִיחַ וּלְהַרְפּוֹת דַּרְכֵי עֲבוֹדָתוֹ בַּעֲבוּר שׁוּם נִסָּיוֹן בָּעוֹלָם, וְאִם זֶה יְקַבֵּל עָלָיו אָז ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרוֹ וְיִהְיֶה לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה וְחִזּוּק בְּכַמָּה עִנְיָנִים.

### י. קדם ביאת משיח, הערב רב - יהיו בעשר ובשלוה, ואשרי מי שיברח מהם

וְעַכְשָׁו קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ צִדְקֵנוּ אֲשֶׁר הֵעִידוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוף סוטה) כִּי הָאֱמֶת תִּהֵא נֶעְדֶּרֶת, וְשִׁקְרָא יִשְׁלֹט בְּעָלְמָא, וּמְקֻבָּל מִפִּי הבעש"ט הק' וְתַלְמִידָיו, כִּי קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ רֹב מַנְהִיגִים וְרַאשֵׁי הָעֵדָה מֵהָעֵרֶב רַב, וְזוֹ לָשׁוֹן הָרַעְיָא מְהֵימְנָא פָּרָשַׁת נָשֹׂא (דף קכ"ו ע"א) א"ל רַעְיָא מְהֵימְנָא בְּאוּמְאָה עָלָךְ בִּשְׁמָא דְּיקו"ק לֹא תְּאַחֵר בְּכָל יְכָלְתְּךָ דְּהָא אֲנָא בְּצַעֲרָא סָגֵי, וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ עוֹזֵר לִי לְאַפְקָא לִי מֵהַאי צַעֲרָא בְּהַאי קְבוּרָה, דְּאִתְמַר עָלַי (ישעיה נג, ט) וַיִּתֵּן אֶת רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְלֹא הִשְׁתְּמוֹדָעָן בִּי, וַאֲנִי חָשִׁיב בְּעֵינֵיהוּ בֵּין רַב רְשִׁיעַיָּא כְּכֻלָּב מֵת דְּסָרַח בֵּינֵיהוּ דְּחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח בֵּינֵיהוּ בְּכָל קָרְתָּא וְקָרְתָּא, וּבְכָל אֲתָר דְּיִשְׂרָאֵל מְפָזְרִין בֵּין מַלְכוֹן וְאִתְהַדְּרוּ אִנּוּן עֶרֶב רַב רַעֲיָן עַל יִשְׂרָאֵל עֲאָנָא דקב"ה דְּאִתְמַר בְּהוּ (יחזקאל לד, לא) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם, וְלֵית לוֹן יְכֹלֶת לְמֶעְבַּד טִיבוּ עִם ת"ח, וְאַנְשֵׁי חַיִל וְיִרְאֵי חֵטְא מְסוֹבְבִים מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחָנְנוּ,

וּמַחְרִימִין עֶרֶב רַב בֵּינֵיהוּ וְלֹא יְהַבִין לוֹן בְּאַתְרֵי סַגִּיאִין אֶלָּא דָּבָר קָצוּב דְּלָא יְהֵא תְּקוּמָה לְנָפְלוּ דְּלָהוֹן וַאֲפִלּוּ חַיֵּי שָׁעָה, וְכָל חֲכָמִים וְאַנְשֵׁי חַיִל וְיִרְאֵי חֵטְא בְּצַעֲרָא בָּדְחָקָא בִּיגוֹנָא חֲשִׁיבִין כִּכְלָבִים בָּנִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי חֶרֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת (איכה ד, ב) דְּלָא שָׁכְחוּ אַכְסַנְיָא בֵּינֵיהוּ, וְאִנּוּן עֶרֶב רַב אִנּוּן עֲתִירִין בְּשַׁלְוָה בְּחָדְוָא בְּלֹא צַעֲרָא בְּלֹא יְגוֹנָא כְּלָל, גַּוְלָנִין מָרֵי שׁוֹחַד דְּאִנּוּן דַּיָּנִין רֵישֵׁי עַמָּא, כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם (בראשית ז, ג) עֲלֵיהֶם אִתְמַר (איכה א, ה) הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ, בְּאוּמָאָה עָלָךְ זְמָנָא תַּנְיָנָא עַד כָּאן.

וְזֶה לְשׁוֹן הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ זֹהַר חַי פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית (דף קי"ג), וְעַתָּה רֹב הַדּוֹר עִם הָרֹאשִׁים שֶׁלָּהֶם הֵם מֵעֶרֶב רַב, לָכֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִירָא וְלִפְחֹד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּכְלַל הָעֶרֶב רַב, וְאֵין לָנוּ עֵצָה רַק לְהַרְבּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה לַה', וּלְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ בְּתְשׁוּבָה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיַּצִּילֵנוּ מִמַּיִם הַזְּדוֹנִים וּמֵרְשָׁעִים הַלָּלוּ, כִּי אֵין לָנוּ עוֹד פְּנַאי לְהַמְתִּין עַל תִּקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (אבות א, יד) אִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי, כִּי עַכְשָׁו הַגְּמָר וְהַבְּרוּר שֶׁל כָּל הַגִּלְגּוּלִים, כִּי יַגִּיעוּ יָמִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם חֵפֶץ אֵלּוּ יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר עוֹד לְתַקֵּן אֶת נַפְשׁוֹ, וְהַבְּרוּר יְהֵא סְמוּךְ לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ כְּמוּבָא ברע"מ פר' נָשׂא, שֶׁיִּתְנַסּוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָעֶרֶב רַב קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, וְגַם אַחַר הִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּתִשְׁעָה חֳדָשִׁים קֹדֶם בִּיאָתוֹ, וְגַם אַחַר כָּךְ עַד עוֹלַם הַתְּחִיָּה, וְהַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ, וְיִזְכּוּ לְהָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְעִקָּר תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂינוּ שֶׁל עַכְשָׁו, וְלֹא כְּמוֹ הַכְּסִילִים שֶׁחָשְׁבוּ כִּי בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ יִפָּטְרוּ מִכֹּל וְכֹל, כִּי מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ מַה יֹּאכַל בְּשַׁבָּת. לָכֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁו לְהַרְבּוֹת בְּתִשְׁוּבָה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּתַּקֵּן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ בְּרֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו, כִּי אֵין לָנוּ לְהִשָּׁעֵן רַק עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

**יא. ככל שרואה האדם שמתגברים עליו הרדיפות והנסיונות אדרבא, זהו הסימן שרצוי הוא לה'**

וְכֵן כָּל עוֹבֵד ה' אִם רוֹאֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר עָלָיו קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְצַעַר וּרְדִיפוֹת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אַל יִפֹּל דַּעְתּוֹ מִזֶּה וְאַל יָרֵפֶּה מִדַּרְכֵי עֲבוֹדָתוֹ חַס וְחָלִילָה הֵן רַב וְהֵן זָעִיר, וְאַל יִשְׁפֹּט בְּשִׂכְלוֹ כִּי מִסְתָּמָא אֵין עֲבוֹדָתוֹ חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, אַדְרַבָּא זֶה הַסִּימָן וְהַמִּבְחָן הָאֲמִתִּי כִּי הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי ה', כְּמוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "אוֹר הַמֵּאִיר" בְּדִרוּשֵׁי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַל הַפָּסוּק (תהלים כז, ג) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה וְעַיִן שָׁם, כִּי מִי שֶׁנּוֹשֵׂא זֻבָל וַאֲבָנִים אֵין עוֹמְדִים עָלָיו רוֹצְחִים רַק עַל מִי שֶׁנּוֹשֵׂא אֲבָנִים טוֹבוֹת, כִּי עַכְשָׁו דְּבַר ה' חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם מְאֹד וּבִפְרָט נְקֻדָּה שֶׁל אֱמֶת, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא יְקָר הַמְּצִיאוּת.

וְלָכֵן אִם בַּר יִשְׂרָאֵל רוֹאֶה שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו הַיִּסּוּרִים וְנִסְיוֹנוֹת חַס וְחָלִילָה, אָז יִתְחַזֵּק מְאֹד בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן וְהָאֱמוּנָה לַה', וּבְוַדַּאי יַרְאֶה לוֹ ה' הַטּוֹב וְהָרַחְמָן פְּלָאוֹת, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אִישׁ בְּנַפְשׁוֹ אִם יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַנִּסִּים וְהַחֲסָדִים אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַפְלִיא עִם כָּל אֶחָד, הֵן אֲשֶׁר יְדוּעִים לָנוּ וְהֵן אֲשֶׁר נִתְכַּסּוּ מֵאִתָּנוּ רַק הַבּוֹרֵא אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ אֶחָי אֲהוּבַי, הֶלֹא זֶה תַּכְלִית בִּיאָתֵנוּ לָעוֹלָם הַשָּׁפֵל הַזֶּה, וּבְפָרַט עַכְשָׁו קֹדֶם בִּיאַת וְהִתְגַּלּוּת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר יִתְגַּבְּרוּ מְאֹד הַחַשְׁכוּת וְהַצָּרוֹת רַחְמָנָא לִצְלַן, אֲשֶׁר לֹא הָיָה כָּמוֹהוּ לְעוֹלָמִים. וּמוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "בְּרִית מְנוּחָה" שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְגַּבְּרוּ הַצָּרוֹת מְאֹד, וְיִתְפַּשֵּׁט הַחֹשֶׁךְ בָּעוֹלָם, וְהַקְּלִפּוֹת יִגְבּוּ חֶלְקָם, וְיִתְגַּבֵּר הַפְּרִיצוּת וְכָל מִינֵי צָרוֹת, וְ"הַמַּשְׂכִּילִים" לֹא יוּכְלוּ לְסַבֵּל וְיִכָּשְׁלוּ וְיֵצְאוּ מִן הַדַּת רַחְמָנָא לִצְלַן. וּפֶלֶא שֶׁתָּפַס בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה וְהַמַּשְׂכִּילִים, לְרַמֵּז עַל הַחֲכָמִים בְּחָכְמַת הַחִיצוֹנִים רַחְמָנָא לִצְלַן, וְהַתְּמִימִים בְּוַדַּאי יִסְבְּלוּ וְיִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנַת הַבּוֹרֵא, וְיִזְכּוּ עַל יְדֵי זֶה לָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר תָּאִיר פְּתָאוֹם אַחַר הַחֹשֶׁכוּת הָאֵלּוּ הַזֶּה. וְכֵן מוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "חֶסֶד לְאַבְרָהָם" בַּאֲרִיכוּת (עַיִן כָּל נֶהֱר י"ז).

**יב. עקר הצרות עני וחולי הוא מהעדר האמונה**

וְעִקַּר הַצָּרוֹת וְהַחֹשֶׁכוּת הוּא הֶעְדֵּר הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת וְטָמְטוּם הַמֹּחַ וְהַלֵּב, אֲשֶׁר קָשֶׁה מְאֹד לוֹמַר דִּבּוּר שֶׁל קְדֻשָּׁה וּבִפְרָט מֵעִמָּק הַלֵּב, אֲשֶׁר רֻבָּם מִגְּדֶל הַיְרִידָה לֹא יַרְגִּישׁוּ בָּזֶה כְּלוּם, וְזֶה עִקַּר גָּלוּת וְצַעַר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וְעַל זֶה צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְזָעֹק וְלֶאֱנַח עַל גֹּדֶל הִתְרַחֲקוּתֵנוּ מִבֵּית אָבִינוּ, וְנִסְּגְנוּ אָחוֹר מִלְּטָעֵם עֲרֵבוּת וְנֹעַם מְתִיקוּת הַקְּדֻשָּׁה, וּבִשְׁבִיל זֶה מִמֵּילָא הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה הוּא מְשֻׁפָּה וְלַחוּץ, וְהַמִּצְוֹוֹת כְּמְסֻדָּר אֲבָנִים, וְעַל זֶה דָּוֶה לִבֵּנוּ. וְאָמְרִתִּי רֶמֶז בְּדִבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים בִּבְרָכוֹת (ה') אִם תְּשִׂים אִשָּׁם נַפְשׁוֹ (ישעיה נג, י) מָה אִשָּׁם לְדַעַת אַף יִסּוּרִין לְדַעַת, פֵּרוּשׁ כִּי יָדוּעַ מִדִּבְרֵי הָאָר"י הַקָּדוֹשׁ, הַפּוֹגֵם בַּבְּרִית הוּא פּוֹגֵם בְּדַעַת הָעֶלְיוֹן כִּבְיָכוֹל, וְלָכֵן נִמְשָׁךְ לוֹ טְמְטוּם הַדַּעַת וְהַלֵּב מִסִּבַּת זֶה הַחֵטְא, וְלָכֵן רָמְזוּ בְּדִבְרֵיהֶם מָה אִשָּׁם לְדַעַת, פֵּרוּשׁ עִקַּר הָאָשָׁם בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים - לְ"דַעַת", שֶׁפָּגַם בְּדַעַת הָעֶלְיוֹן, וּלְכָךְ נִמְשְׁכוּ עַל יְדֵי זֶה כָּל מִינֵי חֲטָאִים וְכָל הַתְּלָאוֹת הַבָּאוֹת לָאָדָם רַחְמָנָא לִצְלַן, "אַף יִסּוּרִים לְדַעַת" - פֵּרוּשׁ עִקַּר הַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁבִיל הַדַּעַת דְּהַיְנוּ הֶעְדֵּר הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה וּדו"ק. וְאִם הָאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל רוֹצֶה לָצֵאת קְצָת מִזֶּה הַחֹשֶׁכוּת, אָז יִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁמָּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִנֵּיהּ, וְהֲגַם בְּתַכְלִית הַיְרִידוֹת וְהַשְׁפָּלוּת גַּם שָׁם אֶפְשָׁר לְמְצֹא קְדֻשַּׁת מַלְכֵּנוּ, לָכֵן יַחְשֹׁב מַה נְּפָקָא מִינָא הֲגַם כִּי נָפַלְתִּי לְמָקוֹם שִׁפְלוּת וְחֹשֶׁכוּת לְתַאֲוֹוֹת וּבִלְבּוּלִים שׁוֹנִים צָרוֹת צְרוּרוֹת הֶלֹא

שָׁם דַּיְקָא אִתִּי עִמִּי שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל, וְלָכֵן בְּמָקוֹם שֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל גָּלָה, גָּלְתָה עִמּוֹ שְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה לְשָׁם כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲלוֹת מִשָּׁם כִּי לֹא יַדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח.

**יג. על אמונה חובה להיות מוכן תמיד**

וְכֵיוָן שֶׁכָּבָר יָדַעְנוּ מִדִּבְרֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה "וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וּמְצָאוּהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת", וְכֵן בְּדִבְרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְדִבְרֵי תַּנָּאִים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, כֻּלָּם נִתְנַבְּאוּ עַל הַצָּרוֹת וְהַחֻשְׁכוּת אֲשֶׁר יִתְגַּבְּרוּ סָמוּךְ לְבִיאַת מָשִׁיחַ וְלָמָּה כָּתְבוּ לָנוּ וְגִלּוּ לָנוּ כָּל זֶה, הֲלֹא דַּיְהּ לְצָרָה בִּשְׁעָתָהּ, רַק לְמַעַן נֵדַע שֶׁנִּתְחַזֵּק עַצְמֵנוּ, כִּי אֵין דּוֹמֶה לְמִי שֶׁבָּא עָלָיו צַעַר אוֹ פַּחַד פִּתְאוֹם חַס וְחָלִילָה אָז בְּקֹשִׁי יָכוֹל לִבּוֹ לִסְבֹּל זֹאת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יוֹדֵעַ מִקֹּדֶם וּמֵכִין עַצְמוֹ לָזֶה אָז לֹא נִתְרַגֵּשׁ הַלֵּב כָּל כָּךְ וְיֵשׁ בְּכֹחַ לִסְבֹּל. וְלָכֵן צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהָכִין כָּל מִינֵי כְּלֵי קֶרֶב בְּעִנְיְנֵי הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, וּבִפְרָט כִּי מְקֻבָּל מִפִּי הַצַּדִּיקִים כִּי נִסְיוֹן הָאֱמוּנָה יָגֵדַל עַד מְאֹד, וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל זֶה מַמָּשׁ, וּלְדַבֵּר כָּל פַּעַם עִם חֲבֵרִים וְיִרְאֵי הַשֵּׁם מֵעִנְיְנֵי אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, וּלְהַשְׁרִישׁ וְלִנְטֹעַ בְּלֵב בָּנָיו הָאֱמוּנָה, וּלְהַרְחִיקָם מִזֶּרַע מַשְׁחִיתִים וּמְרַעִים הָעוֹזְבִים תּוֹרַת אֱמֶת, וּמִתְדַּבְּקִים בְּחָכְמַת הַחִיצוֹנִים הֶבֶל וְרִיק מָלֵא שֶׁקֶר וְאֵין בָּהֶם מוֹעִיל כְּלוּם, כִּי בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה גְּנוּזִים כָּל מִינֵי חָכְמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כַּמּוּבָא בְּהַקְדָּמַת הרמב"ם לְסֵדֶר זְרָעִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן הַסּוֹדוֹת הָעֲצוּמִים שֶׁגְּנוּזִים בְּתוֹרָתֵנוּ, כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים. וַהֲגַם כִּי חֻמְדָּתֵנוּ הַיְקָרָה הַלָּזוֹ הִיא כְּעֵת בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת, וְהָרְשָׁעִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ לִמְצֹא שִׂקְרֵיהֶם רַחְמָנָא לִצְלַן, תּוֹרָה תּוֹרָה חִגְרֵי שַׂק וְהִתְפַּלְּשִׁי בְּאֵפֶר, אֲבָל בִּמְהֵרָה תֵּצֵא תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה מִשַּׁקָּהּ, וְיֵאִיר אוֹר הַגָּנוּז שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְאָז יוֹצִיא הַחַמָּה מְנֻרָתִיקָהּ, וְלֶהֱטוּ וְיִשָּׂרְפוּ כָּל הָרְשָׁעִים וְהַכְּפִירִים מֵאוֹרָהּ, וְהַתְּמִימִים וְהַצַּדִּיקִים יִתְעַדְּנוּ בְּהִגָּלוֹת לְעֵינֵיהֶם אוֹר הַמְּתוֹק הַזֶּה, אוֹר הַנֶּעִים אֲשֶׁר אֵין כְּעֶרְכּוֹ כִּי עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ'.

**יד. עקר התחנונים והתפלה צריך שיהיו על אמונה**

וְלָכֵן חִיּוּב גָּדוֹל עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַאֲרִיךְ בַּאֲמִירַת אַהֲבָה רַבָּה, וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ מֵה' שֶׁיָּאִיר עֵינָיו בְּעִנְיַן אֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם, וְיִדְרִיכוּ בִּנְתִיבוֹתֵיהֶם, וְאָז יִזְכֶּה לוֹמַר "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לְקַבֵּל עָלָיו עֹל אֱמוּנָתוֹ וּמַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּמּוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "דַּרְכֵי צֶדֶק", כִּי עִקַּר אֲרִיכוּת הַגָּלוּת בִּשְׁבִיל שֶׁאֵין מְכַוְּנִים כָּרָאוּי בְּאַהֲבָה רַבָּה וְעַיֵּן שָׁם, כִּי זֶה הַכַּוָּנָה צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאַף אִם לֹא כֵּוֵן בִּשְׁאָר מִזְמוֹרֵי הַתְּפִלָּה, אֲבָל מִזֶּה לֹא יִפָּחֵת חַס וְחָלִילָה, כִּי בָּזֶה תָּלוּי יַהֲדוּתֵנוּ, וְשָׁם יָכוֹל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִתְבּוֹדֵד עִצְמוֹ עִם ה', וְעִקַּר בַּקָּשָׁתוֹ יִהְיֶה עַל הָאֱמוּנָה, וּבִשְׁעָה שֶׁאוֹמֵר אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, יְכַוֵּן כִּי יִתְעוֹרֵר רַחֲמִים עֲלִיּוֹנִים עַל נִשְׁמָתוֹ, וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יִתֵּן לוֹ בִּינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל כִּי אֵין שׁוּם מִקְרֶה בָּעוֹלָם, וְלֹא יִפֹּל לִבּוֹ מֵהֲמַת שׁוּם נִסָּיוֹן

וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת הַשֵּׁם, וִיבַקֵּשׁ שָׁם רַחֲמִים שֶׁיִּזְכֶּה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל יִחוּדוֹ וֶאֱמוּנַת הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם, וּבְאָמְרוֹ "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" יְכַוֵּן שֶׁמְּקַבֵּל עָלָיו וְעַל זַרְעוֹ אֱמוּנַת הַשֵּׁם בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ.

וְיָצָאתִי קָצַת מִגְּדְרִי מֵעֲנְיָנִי זֶה הַחִבּוּר לְדַבֵּר בְּעִנְיְנֵי הָאֱמוּנָה, כִּי זֶה רֵאשִׁית וְעִקַּר כָּל הָעֲבוֹדוֹת, וְזֶה עִקַּר רְדִיפַת הַיֵּצֶר לְקַלְקֵל אֶת הָאָדָם מֵאֱמוּנָתוֹ חַס וְחָלִילָה, כִּי זֶה עִקַּר חֶבְלֵי מָשִׁיחַ שֶׁיִּצְרְפוּ וְיִתְלַבְּנוּ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה, וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּה' וְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, כִּי הָאֵם יֵשׁ לָנוּ מָקוֹם לִבְרֹחַ וּלְהֵיכָן נִבְרַח רַק מֵה' אֶל ה', וּמַה נַּרְוִיחַ בְּאֵם חַס וְחָלִילָה נָרֶפֶה וְנִתְרַשֵּׁל בֶּאֱמוּנַת ה' וַעֲבוֹדָתוֹ, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא צָרִיךְ לָנוּ כְּלוּם וְלֹא לְשׁוּם נִבְרָא חַס וְחָלִילָה, רַק כֻּלָּנוּ צְרִיכִים לוֹ הֵן בָּזֶה וְהֵן בַּבָּא. וְאִם הָאָדָם מִתְרַפֶּה מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, כִּי בְּאִם יָבֹא זְמַנּוֹ לְהִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם וְאָז אָנָה יִבְרַח לְעֶזְרָה, וּבַמֶּה יוּכַל לְהַחְיוֹת נַפְשׁוֹ בְּעֵת הֵצֵר לוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָאִישׁ הַמַּאֲמִין יָכוֹל בְּכָל עֵת צָרָה וְצַעַר חַס וְחָלִילָה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת מַלְכֵּנוּ, כִּי יֵשׁ לָנוּ אָב רַחְמָן וּבַעַל הַחֶסֶד וּפַטְרוֹן גָּדוֹל כָּזֶה הַזָּן מְפַרְנֵס כָּל הַבְּרוּאִים וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְאִלְמָלֵי חַס וְחָלִילָה יְצִיר הָעִדְּר שִׁפְעוֹ עַל רֶגַע הָיוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים, וְכָל דָּבָר הָעוֹבֵר עָלֵינוּ הַכֹּל הוּא טוֹב וַחֲסָדִים גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים דְּכְתִיב (תהלים נו, יא) בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר בַּה' אֲהַלֵּל דָּבָר וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ברכות ס:) הֵן בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְהֵן בְּמִדַּת הַדִּין צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהַלְּלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְבָרְכוֹ, כִּי אֵין אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים עוֹד כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת צָרִיךְ לַעֲבֹר עָלֵינוּ, וְעַד כַּמָּה וְכַמָּה יִתְחַזְּקוּ הַנִּסְיוֹנוֹת, לְכָךְ צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ הָאֱמוּנָה תָּמִיד כְּיִתֵּד שֶׁלֹּא תִּמּוֹט לְעוֹלָם וָעֶד, וּלְהִתְמִיד בִּתְשׁוּבָה וּבִתְפִלָּה בֶּאֱמוּנָה וּבְשִׂמְחָה כֵּן נִזְכֶּה כֻּלָּנוּ יַחַד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

### טו. העני ביסורי העני מגן על כל העולם

וּבְשָׁעָה שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק מִתְיַסֵּר גּוֹרֵם אַהֲבָה גְּדוֹלָה בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְעֻנֶּה וּמִתְיַסֵּר אֵינָם צוֹעֲקִים אֵלּוּ הָרִשָּׁעִים בְּקִטְרוּגָם וּמִסְתַּפְּקִים בָּזֶה, וְלָכֵן שְׂכָרָם שֶׁל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטָרִים מִזֶּה הָעוֹלָם עוֹלִים לְהֵיכַל אַהֲבָה, וְשָׁם שׂוֹחֲקִים מָן לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא מָזוֹן הָרוּחָנִי הַיּוֹרֵד בִּגְבוּרוֹת, וְהֵם מַמְתִּיקִים אוֹתָם הַגְּבוּרוֹת הַקָּשִׁים שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עַל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, כִּי יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַמְתִּיק תַּחַת כִּי סָבְלוּ יִסּוּרִים בָּזֶה הָעוֹלָם לְהָקֵל צַעַר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה. וְעַיֵּן בָּזֶה בְּעֵמֶק הַמֶּלֶךְ שַׁעַר רֵישָׁא דז"א (דף קכ"ט). וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (ה') כִּי מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא חָפֵץ בּוֹ מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, חָפֵץ בּוֹ דַּיְקָא, וּבַעֲבוּר זֶה זוֹכֶה לֶעָתִיד לַעֲלוֹת לְמִשְׁכָּן וְהֵיכַל אַהֲבָה עִם אֵלּוּ דְּמָסְרוּ נַפְשׁוֹתֵיהֶם עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְקַבֵּל דִּינוֹ שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּאַהֲבָה, הוּא כְּדַאי לְהִקָּרֵא בְּתֹאַר צַדִּיק, כִּי מִתְמָרְקִים כָּל עֲוונוֹתָיו, וּבִפְרָט דְּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת אֲשֶׁר אָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת עֵרוּבִין (מ"ג) שֶׁהוּא אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי הַגֵּיהִנֹּם מִפְּנֵי שֶׁעֲוונוֹתָיו מִתְמָרְקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם תִּשְׁאַל אָחִי בִּשְׁלָמָא אֵצֶל צַדִּיק אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁמְּגַן בַּיְסוּרִין עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲבָל אִישׁ פָּשׁוּט מַה יַּעֲנֶה וְיֹאמַר, אַל תֹּאמַר כֵּן כִּי כָּל אָדָם נִקְרָא עוֹלָם קָטָן, וְעַל כָּל אָדָם עוֹמְדִים עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְגַם יֵשׁ לְכָל אָדָם נְשָׁמוֹת וְשָׁרָשִׁים וְניצוֹצִין הַרְבֵּה, וְגַם חוּץ מִזֶּה כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה נֶחְלָק לִפְרָטִים וּפְרָטֵי פְּרָטִים, כַּמְבֹאָר בְּשַׁעַר הַגִּלְגּוּלִים, וְלִפְעָמִים שׁוֹלְחִין רַק נִיצוֹץ אֶחָד לָזֶה הָעוֹלָם אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא נִתְקַן, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹאֶה כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתָּקֵן רַק עַלְיֵי יְדֵי יִסּוּרִים וַעֲנִיּוּת, וְהִנֵּה כָּל הַשָּׁרָשִׁים וְהָעִקָּרִים שֶׁל זֶה הַנִּיצוֹץ הַקָּדוֹשׁ וְכֵן כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בַּשֹּׁרֶשׁ שֶׁל זוֹ הַנְּשָׁמָה עוֹמְדִים וּמְצַפִּים עַל תִּקּוּן זֶה הַנִּיצוֹץ הַקָּדוֹשׁ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתַּקְנוּ כָּל חֶלְקֵי נִיצוֹצֵי הַנְּשָׁמָה אֵין לָהּ שְׁלֵמוּת, וְלִפְעָמִים אָדָם פָּשׁוּט שָׁרְשׁוֹ מִנְּשָׁמָה גְּבוֹהָה מְאֹד. וְאִם כֵּן אַתָּה בֶּן אָדָם חָשׁוּב כַּמָּה דְּבָרִים תְּלוּיִים עָלֶיךָ וְכַמָּה עוֹלָמוֹת וְתִקּוּנִים וְכַמָּה בְּרוּאִים עַד אֵין לְשַׁעֵר. וּבְשָׁעָה שֶׁהָאָדָם נִתְיַסֵּר מַרְגִּישׁ הַנֶּפֶשׁ וְרוּחַ מִכֹּחַ הִתְלַבְּשׁוּתָם בְּהָאָדָם, וְגַם הַנְּשָׁמָה מַרְגֶּשֶׁת וְכָל הַתְּלוּיִים בָּהֶם מַרְגִּישִׁים בְּצַעֲרוֹ שֶׁל אָדָם וְגַם הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה בְּצַעַר, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁהָרְשָׁעִים מִתְיַסְּרִים שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת קָלַנִי מֵרֹאשִׁי קָלַנִי מִזְּרוֹעִי, וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ בְּגֶדֶר רָשָׁע.

וְכָל זֶה תָּלוּי רַק בְּאִם מְקַבֵּל הַיִּסּוּרִים בְּאַהֲבָה אָז נִתְקַן פְּגָמָיו וְשָׁרְשׁוֹ, וְגַם שֹׂרֶשׁ פְּגָמָיו בַּשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרֵם יִחוּד לְמַעְלָה וְשִׂמְחָה לְכָל הַנִּיצוֹצִין הַתְּלוּיִים בּוֹ, וְכָל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים נַעֲשִׂים בְּאִם מְקַבֵּל הָעֲנִיּוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ וְהַנִּסְיוֹנוֹת בְּאַהֲבָה, וְלָכֵן אַחַר פְּטִירָתָם סַלְקִין נִשְׁמוֹתֵיהֶם לְהֵיכַל אַהֲבָה, וְהֵן הֵן הָרְחַיִם שֶׁשּׁוֹחֲקִים מָן לַצַּדִּיקִים, כַּמּוּבָא שָׁם בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ עֵמֶק הַמֶּלֶךְ כִּי גַּם הַשָּׁפָע הַיּוֹרֵד בִּגְבוּרוֹת הֵם מַמְתִּיקִים וְשׁוֹחֲקִים כָּל הַגְּבוּרוֹת וְטוֹחֲנִין מָן מָזוֹן הָרוּחָנִי לַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, וְכָכָה יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַמְתִּיק כָּל הַגְּבוּרוֹת וּגְזֵרוֹת קָשׁוֹת מִן הָעוֹלָם, כִּי הַחַיּוּת וְהַמָּזוֹן וְכָל מִינֵי יְשׁוּעוֹת תְּלוּיִים בְּהֵיכַל הָאַהֲבָה, וְזֶה שְׁכָרָם אֲשֶׁר נִתַּן לָהֶם יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר לֹא נִתְיַסְּרוּ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, וּמִי יָכוֹל לְשַׁעֵר בְּטוּב הַמּוּכָן לָהֶם. וְהִנֵּה זֶה הַצַּדִּיק שֶׁנִּתְיַסֵּר הֲגַם כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ גֹּדֶל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יִצְמַח לוֹ מִזֶּה, וְגַם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲבָל קָשֶׁה בְּעֵינֵי ה' יִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים כִּי אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהָרְשָׁעִים בְּצַעַר שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת וְכוּ', וְכָל שֶׁכֵּן בְּיִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים, אֲבָל הַדָּבָר מֻכְרָח לִהְיוֹת לְטוֹבַת הָעוֹלָם.

**טז. המקבל יסוריו באהבה מסלק כל הדינים מעליו בעולם הזה ובעולם הבא**

וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (ס"ב) קַבָּלָה דְּיִסּוּרֵי שְׁתִיקוּתָא וּמְבָעֵי רַחֲמֵי, וּפֵרֵשׁ רש"י ז"ל שֶׁלֹּא יִבְעַט בַּיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלָיו רַק לְהִכָּנַע בְּכֹבֶד רֹאשׁ נֶגֶד הַדִּינִים וּלְמִבְעֵי רַחֲמֵי מֵהַשֵּׁם, וְזֶה קַבָּלָה לְרַב אַמִּי וְרַב אַסִּי לִסְגֻלָּה לְהָסִיר כָּל מִינֵי יִסּוּרִים מֵעָלָיו, כִּי שֹׁרֶשׁ כָּל הַיִּסּוּרִים רַחְמָנָא לִצְלַן מֻחֲמַת שֶׁנִּפְגַּם אֵיזֶה אֵבֶר בְּאֵיזֶה עָוֹון, כִּי אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹון כמרז"ל (שבת נ"ה) וְאָז שׁוֹרֶה הַקֶּלִי' הַחִוְיָ' בִּישָׁא עַל זֶה הָאֵבֶר הַנִּפְגָּם לְהַפְרַע מִן הָאָדָם לְאַחַר פְּטִירָתוֹ בָּעֲנָשִׁים קָשִׁים לְפִי מִסְפַּר עֲוונוֹתָיו, וְלִפְעָמִים הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְרַחֵם עַל הָאָדָם לְמַעַן לֹא יִסְבֹּל עֲנָשֵׁי הַגֵּיהִנֹּם הַקָּשִׁים מְאֹד, וְלָכֵן שָׁלַח עָלָיו יִסּוּרִים עוֹד בְּהֶיוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְנַסּוֹתוֹ, וְאִם מְעַצֵּר בְּרוּחוֹ מִלְּהָטִיחַ דְּבָרִים וּמִלְּהַרְהֵר אַחַר מַעֲשֵׂי אֱלֹקֵינוּ, אָז זֶה הַחִוְיָ' בִּישָׁא מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָאָדָם וְאֵין לוֹ עוֹד כֹּחַ עָלָיו לְהַעֲנִישׁוֹ לֶעָתִיד, אֲבָל אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה וּלְשִׂמְחַ עִם יִסּוּרָיו בְּגָדֵל אֱמוּנָתוֹ וּבִטָּחוֹנוֹ בַּה' שֶׁבְּוַדַּאי הֵם לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, אָז בְּזוֹ הַשִּׂמְחָה וְהָאֱמוּנָה מִתְקַשֵּׁר עִם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַיּוֹשְׁבִים בְּהֵיכַל אַהֲבָה כַּמּוּבָא לְעֵיל, אֲשֶׁר סָבְלוּ יִסּוּרִים בְּחַיֵּיהֶם, וְאָז מַשְׁפִּיעַ לָהֶם כֹּחַ לְהַמְתִּיק הַדִּינִים מִיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים וּלְהֵיטִיבָם וְיִסְכְּרוּ פִּי דּוֹבְרֵי שֶׁקֶר וְהַמַּלְשִׁינִים, וְאַדְרַבָּא הֵם יֵבוֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כָּל הַנַּחֲרִים בָּךְ, כִּי אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רְאוּ בְּרִיָּה קְטַנָּה וּשְׁפֵלָה שֶׁיֵּשׁ לִי בָּעוֹלָם הַשָּׁפֵל, אֲשֶׁר לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מְבַעֵט בְּהַיִּסּוּרִים אֶלָּא עוֹד הוּא שָׂמֵחַ עִמָּהֶם בְּשִׂמְחָה וְגִיל. וְנִרְאֶה כִּי טוֹב לְהִתְקַשֵּׁר עִם אֵלּוּ צַדִּיקִים בְּעֵת הַרְגָּשַׁת הַיִּסּוּרִים חַס וְחָלִילָה וּמְסֻגָּל שֶׁיְּמָשֵׁךְ עָלָיו תִּקּוּן וְהַצָּלָה.

וְלִפְעָמִים יֵשׁ בְּכֹחַ שֶׁל זֶה הָאִישׁ לְבַטֵּל דִּינִים מִכְּלָלוּת יִשְׂרָאֵל, אוֹ מִכָּל הָעִיר אוֹ מְדִינָה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, הַכֹּל לְפִי עֵרֶךְ נִשְׁמָתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן אִם זוֹכֶה לְהַשְׂכִּיל וְלַעֲמֹד עַל תָּקְפּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְבַטֵּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה עַל יְדֵי יִסּוּרִים הַלָּלוּ, וְאֵינוֹ פּוֹגֶה עֲלֵיהֶם כְּלָל, וְלוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל כְּדַרְכּוֹ גַּם בְּשָׁעַת הַרְגָּשַׁת הַיִּסּוּרִים וְדַחֲקוּת פַּרְנָסָה וְכַדּוֹמֶה, אָז סַלְקָא זוֹ הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּמֵרִיחַ בָּהּ כְּרֵיחַ נִיחוֹחַ, וְנִיחָא קַמֵּיהּ קב"ה יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוטה דף ה) גְּדוֹלִים נְמוּכֵי רוּחַ לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת דִּכְתִיב (תהלים נא, יט) זִבְחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. וְזֶה לְשׁוֹן הַתִּקּוּנִים תִּקּוּנָא שִׁבְעִין (דף ק"ל ע"א) וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: - וְכָל כְּאֵבִין דִּבְנֵי נָשָׁא דְּאִנּוּן תַּקִּיפִים דְּאִתְמַר בְּהוֹן (דברים כח, נט) וַהֲלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים הוּא דְּנָשִׁיךְ לוֹן הַהוּא חִוְיָא בְּכַמָּה נְשִׁיכִין בְּהַהוּא אֵבֶר דְּחָב עַד דְּאִתְפָּרַע מֵהַהוּא חוֹבָא, וּבְגִינֵיהּ אִתְמַר אַפְלוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק (ברכות פ"ה מ"א) לֹא יַפְסִיק בְּיִחוּדָא בִּצְלוֹתֵיהּ עַד כָּאן.

**יז. לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה**

וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיְּהֵא חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ עָנְי וּבַעַל יִסּוּרִים, כִּי יֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, וְלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה, הַכַּוָּנָה הֲגַם אִם אֵין לוֹ לֵב נִשְׁבָּר בִּשְׁבִיל מַדְרֵגַת עֲנָוָה רַק מִפְּנֵי שֶׁנִּדְכֶּה ע"י יִסּוּרִים, גַּם כֵּן חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וּתְפִלָּתוֹ שֶׁל עָנִי קוֹדֶמֶת לְכָל הַתְּפִלָּה, וְכֻלָּם מִתְעַטְּפִים עַל יָדָהּ, וּבָזֶה אֲשֶׁר הֶעָנִי שׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יֵשׁ לָהֶם עֲלִיָּה עַל יְדֵי זֶה לִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל, כַּיָּדוּעַ מִדִּבְרֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת יִתְרוֹ (דף פ"ו ע"ב) ובכ"מ, וְנִיחָא קַמֵּיהּ קוב"ה אֲלוּ הַדִּבּוּרִים יוֹתֵר מִקָּרְבָּנוֹת, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לִבּוֹ הַנִּשְׁבָּרָה, וְכָל שֶׁכֵּן עָנִי כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה כָּל הַדַּחֲקוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ פְּנִימִיּוּת הַלֵּב שֶׁל הֶעָנִי זֶה הַמִּתְיַסֵּר וּמִתְעַנֶּה וּמְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, וְאֵינוֹ מִתְרַעֵם וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת ה', אָז נִתְעַלֶּה בָּזֶה יְקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא וּלְעֵלָּא וּמְעַטְּרִין לֵיהּ בְּכָל מִינֵי עַטָּרִין קַדִּישִׁין, וְהַשָּׂמֵחִים בַּיִּסּוּרִים עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שופטים ה, לא) "וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ", אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלוֹ, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה.

**יח. אף שנגזרים מזונותיו של אדם בראש השנה - אפשר לשנות הגזרה על ידי תפלה כל השנה כלה**

וְעוֹד אָבוֹא לְבָאֵר זֶה הַמַּאֲמָר "קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף", וְקֹדֶם לָזֶה אַעֲתִיק לְךָ קְשִׁיָּה הַמּוּבָא בִּ"קְדֻשַּׁת לֵוִי" בְּדִרוּשֵׁי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי מָצִינוּ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אֲשֶׁר הַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא הִקְפִּיד שֶׁנִּבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ פַּרְנָסָה בְּכָל יוֹם, וְלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן מַה יִּתֵּן וּמַה יוֹסִיף לָנוּ זוֹ הַבַּקָּשָׁה, הֲלֹא אָמְרוּ רז"ל בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (ט"ז) מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים וַעֲלֵיהֶם אֵין לְהוֹסִיף וְאֵין לִגְרֹעַ, וְגַם מָצִינוּ בְּדִבְרֵי רז"ל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ט"ז) שֶׁנֶּחְלְקוּ בְּדִין הָאָדָם, חַד אָמַר שֶׁהָאָדָם נִדּוֹן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְיֵשׁ מַאן דְּאָמַר שֶׁהָאָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם. וְאָמַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ הנ"ל כִּי אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, כִּי זֶה אֱמֶת וְיַצִּיב שֶׁהָאָדָם נִדּוֹן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל כָּל הַשָּׁנָה, וְעַל כָּל יוֹם בִּפְרָט, אֲבָל הַדָּבָר עֲדַיִן בְּהֶעְלֵם, וּלְכָךְ אֲנַחְנוּ תּוֹקְעִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּשּׁוֹפָר שֶׁהוּא קוֹל פָּשׁוּט, כִּי הַשָּׂפָע לֹא יָצָא עֲדַיִן מֵהֶעְלֵם לְגַלּוּי רַק הוּא עֲדַיִן בִּבְחִינַת קוֹל, וְזֶה רוֹמֵז לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן מְאֹד כַּיָּדוּעַ, וְאַחַר כָּךְ אֲנַחְנוּ מַמְשִׁיכִים הַשָּׂפָע מִבְּחִינַת קוֹל לִבְחִינַת דִּבּוּר, וְזֶה הַהַמְשָׁכָה הוּא בְּכָל יוֹם, וְצָרִיךְ לָזֶה אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, לְכָךְ אֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים פַּרְנָסָה בְּכָל יוֹם לְהַמְשִׁיךְ הַשָּׂפָע לִבְחִינַת דִּבּוּר, וְזֶה סְבָרַת הַמַּאן דְּאָמַר שֶׁאָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם דְּהַיְנוּ עַל הַמְשָׁכַת הַשָּׂפָע הנ"ל. הֶעָתַקְתִּי בְּמִקְצָת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כִּי מִי יַעֲמֹד בְּסוֹד קְדוֹשִׁים. לְכָךְ יָכוֹל כָּל אָדָם לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים כָּל הַשָּׁנָה בְּלִי הִתְרַשְּׁלוּת, הֲגַם כִּי כְּבָר נִגְזַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲבָל עֲדַיִן אֵינוֹ

בִּבְחִינַת גִּלּוּי, וּבְכֹחַ אֱמוּנָתוֹ בֵּאלֹקָיו וּבַקָּשַׁת רַחֲמִים, יָכוֹל לְהַפֵּךְ הַצָּרוּף מֵרַע לְטוֹב, הֲגַם שֶׁכְּבָר נִגְזַר חַס וְחָלִילָה, כִּי ה' הַטּוֹב וְהַרַחְמָן וְחֶפֶץ חֶסֶד וּמַרְבֶּה לְהֵטִיב, וּלְכָךְ עָשָׂה ה' כָּכָה שֶׁיִּמְשֵׁךְ הַשֶּׁפַע בְּכָל יוֹם לְפִי צָרֶךָ הַיּוֹם, וְיִהְיֶה בְּכֹחַ הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ לְפִי עֹמֶק הָרָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת בַּעֲבוֹדַת ה', מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא חָפֵץ וּמִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְכָךְ רוֹצֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים יְבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים בְּכָל יוֹם בְּעֵינַיִם צוֹפִיּוֹת. וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ בַּעַל "קְדֻשַּׁת לֵוִי" פֵּרֵשׁ בָּזֶה הַכָּתוּב: "אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא" (תהלים קטז, א), פֵּרוּשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי אָהוּב בְּעֵינֵי ה', וְרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל תַּחֲנוּנַי וְהוּא חָפֵץ בָּזֶה, וּלְכָךְ וּבְיָמַי אֶקְרָא הִנְנִי קוֹרֵא וּמְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם עַל פַּרְנָסָה וְעַל כָּל הִצְטָרְכוּתִי.

וְדַע אָחִי אֲהוּבִי כִּי הַדִּבּוּרִים הַלָּלוּ מוּבָאִים בְּדִבְרֵי רז"ל (יומא ע"ו) וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: - שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי מִפְּנֵי מַה לֹּא יָרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה, אָמַר לָהֶם אֶמְשֹׁל לָכֶם מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד פָּסַק לוֹ מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם וְהָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם, אַף יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע וַחֲמִשָּׁה בָּנִים הָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר שֶׁמָּא לֹא יֵרֵד מָן לְמָחָר וְנִמְצְאוּ כֻּלָּן מֵתִים בָּרָעָב, נִמְצְאוּ כֻּלָּן מְכַוְּנִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם: הֲרֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים יִשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ פַּרְנָסָתָם בְּכָל יוֹם.

### יט. עקר הנסיון שבעני הוא שלא לדאג

וְאַחַר שֶׁבֵּאַרְתִּי לְךָ אָחִי כָּל זֶה, תֵּדַע אָחִי אֲהוּבִי כִּי עִקַּר נִסְיוֹן הָאָדָם בְּעָנְיֵנֵי פַּרְנָסָתוֹ שֶׁאַל יְדַאֵג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְאִם הִזְמִין לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מָזוֹן עַל זֶה הַיּוֹם יָגִיל וְיִשְׂמַח בָּזֶה, וְיַחְשֹׁב בְּדַעְתּוֹ כַּמָּה עֲנִיִּים יֵשׁ אֲשֶׁר אֵין לָהֶם אֲפִלּוּ זֶה מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְאַל יִבְלְבֵּל דַּעְתּוֹ מַה יִּהְיֶה עִמּוֹ לְמָחָר, כִּי מִמֵּילָא לֹא יוֹסִיף לוֹ בָּזֶה כְּלוּם, וְאִם חוֹשֵׁב מַה יִּהְיֶה לְמָחָר זֶה מוֹרֶה עַל קַטְנוּת אֱמוּנָה כַּמּוּבָא בַּמְּכִילְתָּא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: - "לִקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ", מִי שֶׁבָּרָא הַיּוֹם - בָּרָא פַּרְנָסָתוֹ, מִכָּאן הָיָה ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַה יֹּאכַל הַיּוֹם וְאוֹמֵר מָה אֹכַל לְמָחָר, הֲרֵי זֶה מִקְטַנֵּי אֱמָנָה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז, ד) לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: וְזֶה עִקַּר נִסְיוֹן הָאָדָם, שֶׁנִּתְנַסָּה בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָתוֹ, וְתִרְאֶה מִכָּל זֶה אָחִי, כִּי בָּזֶה תָּלוּי עִקַּר אֱמוּנָתֵנוּ לְבַל נִדְאַג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, רַק נַשְׁלִיךְ כָּל יְהָבֵנוּ עַל ה', כִּי הוּא בָּוַדַּאי אַל יַעַזְבֵנוּ חַס וְחָלִילָה, וְהוּא מִכְּבָר, מֵרֹאשִׁית הַבְּרִיאָה הֵכִין פַּרְנָסָה וְכָל הִצְטָרְכוּת שֶׁל כָּל הַבְּרוּאִים, וְכֵן נִקְצַב הַמָּזוֹן בְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לִבְחִינַת הַיּוֹתֵר גָּלוּי, וְכֵן בְּכָל יוֹם בַּגָּלוּי יוֹתֵר כַּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ לְעֵיל, וְהַאי הֲוָה אָמִינָא שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יִטַּשׁ אוֹתָנוּ חַס וְחָלִילָה, וַהֲלֹא הוּא מְפַרְנֵס כָּל הָרְשָׁעִים וְכָל הַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים וּשְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, וּמוּבָא בְּ"נֹעַם

אֱלֹקֶיךָ" (פרשת שמיני ע"פ זאת החיה) בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ לָמָּה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הַשְּׂרָצִים? שֶׁאִם חַס וְחָלִילָה יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים לִפְנֵי ה' וְאֵינָם רְאוּיִים לַשֶּׁפַע וְיֵשׁ מְקַטְרְגִים עָלֵינוּ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לָהֶם: לָמָּה בָּרָאתִי הַשְּׂרָצִים וּמַה צֹּרֶךְ לִי בָּהֶם, הֲלֹא יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים אֵינָם אוֹכְלִים אוֹתָם וַאֲנִי מְפַרְנֵס אוֹתָם, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁרָאוּי לִי לְפַרְנֵס אֶת בָּנַי הֲגַם שֶׁאֵינָם רְאוּיִים.

**כ. עקר הבטחון הוא להתרצות במצבו באשר ירצה ה'**

וְדַע אָחִי כִּי שֹׁרֶשׁ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן הוּא אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִים הָעוֹלָם שֶׁבּוֹטֵחַ ה' שֶׁבְּוַדַּאי יֵטִיב לוֹ, רַק כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּ"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" שֶׁעִקַּר הַבִּטָּחוֹן שֶׁיִּתְרַצֶּה בִּגְזֵרַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן מוּבָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "קְדֻשַּׁת לֵוִי" שֶׁאִם מְבַקֵּשׁ עַל אֵיזֶה דָּבָר - אַל יְבַקֵּשׁ דַּיְקָא שֶׁיְּהֵא כְּחֶפְצוֹ וְכִרְצוֹנוֹ, אֶלָּא שֶׁיְּהֵא כְּמוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא לְטוֹבָתוֹ, כִּי הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם מַה הוּא לְטוֹבָתוֹ. וְאָמַרְתִּי רֶמֶז לָזֶה, כִּי מִלַּת בּוֹטֵחַ עוֹלֶה כְּמִסְפַּר כ"ה, וְהַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בִּלְשׁוֹן כ"ה אָמַר ה', דְּהַיְנוּ עִקַּר הַבִּטָּחוֹן שֶׁיֹּאמַר בְּכָל פַּעַם: "כֹּה אָמַר ה'", וְכֹה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּוַדַּאי. כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ ז"ל, לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹקֵיכֶם (דברים יב, ד) שֶׁלֹּא תֹּאמַר לַה': "כֵּן אֲנִי רוֹצֶה", רַק כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה כְּבְיָכוֹל.

**כא. עוד מהבטחון שלא יתלה תקות פרנסתו בסבות**

וְעִקַּר הַשֵּׁנִי בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן הוּא שֶׁלֹּא יִתְלֶה עֵינָיו וּפַרְנָסָתוֹ בְּאֵיזֶה סִבָּה, וְאַל יַחְשֹׁב בְּאִם יִבָּטֵל זוֹ הַסִּבָּה יִבָּטֵל הָעִנְיָן אוֹ הַפַּרְנָסָה, דְּהַיְנוּ מִי שֶׁמְּקַבֵּל מֵאֲחֵרִים אוֹ מִי שֶׁמִּתְפַּרְנֵס עַל יְדֵי אֻמָּנוּת אוֹ מִסְחָר אוֹ בִּשְׂאָר אֶפְנַיִם לֹא יַחְשֹׁב כְּשֶׁיִּתְבַּטֵּל זֶה הָעִנְיָן יִתְבַּטֵּל פַּרְנָסָתוֹ, כִּי אָז הוּא בִּכְלָל עוֹבֵד לְהַסִּבָּה הַזּוֹ חַס וְחָלִילָה וְלֹא עוֹבֵד ה', וְלָכֵן מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּעַל כָּרְחוֹ בַּשֶּׁקֶר בַּחֲנִיפוּת וּבְלָשׁוֹן הָרַע וּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלֹּא בֶּאֱמוּנָה, אֲבָל אִם חָזָק בִּטְחוֹנוֹ בַּה' הֲגַם כִּי יִתְבַּטֵּל כָּל הַסִּבּוֹת הָאֵלּוּ, דְּהַיְנוּ אִם אֵלּוּ אֲנָשִׁים לֹא יִתְּנוּ לוֹ אוֹ יִבָּטֵל אֻמָּנוּתוֹ אוֹ הָעֵסֶק אָז בֶּטַח יַעֲזֹר לוֹ הַשֵּׁם בְּעִנְיָנִים וֶאֱפָנִים אֲחֵרִים הָאִיךְ לְהִתְפַּרְנֵס וְיִתְחַזֵּק בָּזֶה מְאֹד כִּי זֶה עִקַּר הַבִּטָּחוֹן, וְאִם חַס וְחָלִילָה בּוֹטֵחַ בְּאָדָם אוֹ בְּאֵיזֶה סִבָּה אָז נִמְסָר לְמִקְרֵי הָעוֹלָם חַס וְחָלִילָה, אֲבָל אִם שָׂם בִּטְחוֹנוֹ בַּה' בְּחֶזְק, אָז שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהָרַע לוֹ.

**כב. הבוטח בה' נצול מכל רע, ואפלו שאינו ראוי**

וּכְעֵין זֶה מוּבָא בְּמִדְרַשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (תהלים כה, ב) וז"ל: - "ה' אֱלֹקַי בְּךָ בָטַחְתִּי", מַעֲשֶׂה בְּקֵסָטִין אֶחָד (וְהָיָה בְּקֵסָרִין) וְהָיָה שָׁם אָדָם גָּדוֹל וְהָיָה לוֹ שָׁם בַּמְּדִינָה, וְהָיָה שָׁם אָדָם אֶחָד וְהָיוּ שׁוֹמְרֵי הַמְּדִינָה עוֹבְרִין וּמָצְאוּ אַכְסַנַאי אֶחָד וּתְפָסוּהוּ וְאָמַר אַל תַּכּוּנִי כִּי בֶּן בֵּיתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ אֲנִי, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ כֵּן הֱנִיחוּהוּ וּשְׁמָרוּהוּ עַד הַבֹּקֶר, בַּבֹּקֶר הֱבִיאוּהוּ אֶל הַמֶּלֶךְ וְאָמְרוּ לוֹ בֶּן בֵּיתְךָ מָצָאנוּ אֶמֶשׁ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: בְּנִי, מַכִּיר אַתָּה אוֹתִי? אָמַר לוֹ: לָאו, אָמַר לוֹ: וְהֵאֵיךְ אַתָּה בֶּן בֵּיתִי, אָמַר לוֹ בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ אֵינִי בֶּן בֵּיתְךָ אֶלָּא בְּךָ בָטַחְתִּי,

שֶׁאִלְמָלֵא לֹא אָמַרְתִּי כֵּן הָיוּ מַכִּים אוֹתִי, אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וּבָטַח בִּי הָנִיחוּ לוֹ, וְכֵן דָּוִד אָמַר: "אֱלֹקַי בְּךָ בָטַחְתִּי", וּבִשְׁבִיל כֵּן "אַל יַעֲלְצוּ", וְלֹא אֲנִי בִּלְבַד אֶלָּא "כָּל קֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים".

וְתִרְאֶה אָחִי מִלָּשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַמִּדְרָשׁ, כִּי אֶפְלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לְהִנָּצֵל מֵהַכָּאוֹת וּמִפֶּרַעֲנֻיּוֹת חַס וְחָלִילָה, אַף עַל פִּי כֵן אִם שָׁם בִּטְחוֹנוֹ בַּה' אָז מְוַתְּרִין לוֹ. (וְהַיְנוּ מִצַּד שֶׁאֵין מַכְבּוֹדוֹ שֶׁל הקב"ה לְאַכְזֵב אֶת הַבּוֹטְחִים בּוֹ כַּמְבֹאָר).

### כג. הבוטח מלא תקוה ושמחה תמיד

וְלָכֵן בְּכָל יוֹם כְּשֶׁיּוֹצֵא לַעֲסָקָיו יְקַבֵּל עָלָיו זוֹ הָאֱמוּנָה וְגַם אִם אֵרַע לוֹ אֵיזֶה הֶפְסֵד אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה כְּפִי רְצוֹנוֹ לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלוּם חַס וְחָלִילָה, רַק יִתְחַזֵּק יוֹתֵר בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְעַל פִּי רֹב הַיְשׁוּעָה בָּא לָאָדָם לְאַחַר שֶׁכְּבָר נִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מִלְּהִוָּשַׁע, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַב הַקָּדוֹשׁ בַּעַל "קְדֻשַּׁת לֵוִי" - תְּשׁוּעַת ה' כְּהֶרֶף עַיִן, דְּהַיְנוּ אָז כְּשֶׁנִּרְאֶה לָאָדָם "הֶרֶף עַיִן" - שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הֶרֶף עֵינוֹ מִמֶּנּוּ, אָז בָּא לוֹ דַּיְקָא תְּשׁוּעַת ה', וְזֶה הוּא לָאָדָם לְנִסָּיוֹן שֶׁיִּרְאֶה בְּחוּשׁ גֹּדֶל יְשׁוּעוֹת הַבּוֹרֵא, וְיֵדַע הַאֵיךְ לְבָטֵחַ בּוֹ מִכָּאן וּלְהַבָּא, וְלָכֵן זֶה כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אָדָם בַּגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה לְחַזֵּק תָּמִיד בְּטָחוֹנוֹ בַּה', וּבָזֶה תְּלוּי כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁלֹּא יִדְאַג מֵה יִהְיֶה עִמּוֹ אַחַר כָּךְ, כִּי בְּאֵם לֹאו אָז הוּא תָּמִיד מָלֵא מָרָה שְׁחוֹרָה חַס וְחָלִילָה, וְכָל תּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ הוּא כְּמַצְוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, כְּמוֹ שֶׁרָמְזוּ הַקְּדָמוֹנִים (עיין שבט מוסר ריש פ"ו) "תּוֹרָתוֹ שֶׁל דּוֹאֵג - מִשְׁפָּה וְלַחוּץ" (סנהדרין ק"ו), כִּי מִמֵּילָא לֹא יַרְוִיחַ כְּלוּם בְּכָל דַּאֲגוֹתָיו וְעִצְבוֹתָיו, וְיֵדַע וְיַאֲמִין כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת לֵב וְכָל חֶסְרוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, כִּי הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם רָאָה כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁיִּבָּרְאוּ, וְהִזְמִין לְכָל אֶחָד בַּמֶּה לְהִתְפַּרְנֵס וְאֹפֶן חַיּוּתוֹ, רַק לִפְעָמִים הַיְשׁוּעָה הוּא בְּהֶסְתֵּר וְזֶה הַהֶסְתֵּר גַּם כֵּן טוֹבָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, רַק שֶׁאֵין אֹתָנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לְמַעְלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בַּעַל הַחֶסֶד וּבַעַל הָרַחֲמִים עוֹשֶׂה עִצְמוֹ כְּאִלּוּ כִּבְיָכוֹל מַעֲלִים עֵינָיו מִן הָאָדָם וְזֶה הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, אֲבָל בְּאֵם הָאָדָם הָיָה יוֹדֵעַ וּמַשִּׂיג גֹּדֶל הַטּוֹבָה מִזֶּה הָיָה מְרַקֵּד מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה.

### כד. אהוב מאד לפני ה' כאשר האדם מתחזק בה' ביסוריו ובעניו

ומוּבָא בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (פכ"ג) יָדַע לֶכְתּוּךְ בַּמִּדְבָּר (דברים ב, ז) יָדַע הִלּוּכְךָ וְלִכְלוּכְךָ צַעֲרָךְ בְּפַרְנָסָתְךָ, פֵּרוּשׁ, עַל פִּי הַמּוּבָא בְּ"שִׁפְתֵי צַדִּיקִים" בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ רַבִּי ר' זוּשָׁא, לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ (בראשית יב, א) הוּא לְשׁוֹן לִכְלוּךְ, רֵאשִׁית כֹּל לֶךְ מִלִּכְלוּךְ שֶׁלְּךָ שֶׁגָּרַמְתָּ בְּמַעֲשֶׂיךָ - הוּא "מֵאַרְצְךָ", וְאַחַר כָּךְ "מִבֵּית אָבִיךָ" מֵעֲבֵרוֹת שֶׁגָּרַמוּ לְךָ אֲבוֹתֶיךָ וְכוּ'.

וְזֶה יָדַע הִלּוּכְךָ לְכִלּוּכְךָ, פֵּרוּשׁ "יָדַע" הוּא לְשׁוֹן אַהֲבָה כְּמוֹ וַיֵּדַע אָדָם וְכוּ' כֵּיְדוּעַ, דְּהַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב הִלּוּכְךָ וְלִכְלוּכְךָ מַה שֶּׁאַתָּה מְהַלֵּךְ וּמְנַתֵּק עַצְמְךָ קְצָת מִלִּכְלוּכְךָ,

וְצַעֲרְךָ בְּפַרְנָסָתְךָ, פֵּרוּשׁ הֲגַם שֶׁיֵּשׁ לְךָ צַעַר גָּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה עִם כָּל זֶה אַתָּה מִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה חָבִיב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְאֹד, שֶׁעִקַּר הַנִּסְיוֹנוֹת וְצַעַר הַפַּרְנָסָה הַמְזַדְּמֵן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, כְּדֵי שֶׁיִּשְׂגּוּ וְיִדְעוּ גֹּדֶל הַשְׂגָּחַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם עֵזֶר וּמוֹשִׁיעַ מִבִּלְעָדוֹ, וְיִתְעוֹרְרוּ עַל יְדֵי זֶה לִצְעֹק אֶל ה' וְזֶה תַּאֲוָתוֹ כִּבְיָכוֹל, כַּמּוּבָא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלְיָהוּ (א"ר פי"ח) שֶׁשָּׁאַל אֶחָד אֶת אֵלְיָהוּ זָכוּר לְטוֹב, לָמָּה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַעֲצִיר פְּרִי בִּטְנָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם מִלְּהוֹלִיד, וְהֵשִׁיב בִּשְׁבִיל שֶׁיִּרְבּוּ תַּחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים. וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ פְּרָשַׁת בְּשַׁלַּח (שמ"ר פכ"א ה) בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל אֲצֶל הַיָּם וְרָאוּ שֶׁהֵם מֻקָּפִים מִשְּׁלֹשָׁה רוּחוֹת הַיָּם סוֹגֵר וְהַשּׁוֹנֵא רוֹדֵף וְהַחַיּוֹת מִן הַמִּדְבָּר, תָּלוּ עֵינֵיהֶם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְצָעֲקוּ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה', וְלָמָּה עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כָּךְ? אֶלָּא שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן עַד כָּאן. וְזֶה יִהְיֶה פֵּרוּשׁ הַמַּאֲמָר קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁשָּׁם הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצַעַר כְּדֵי שֶׁיִּצְעֲקוּ אֶל ה' מֵעֹמֶק הַלֵּב וּבְלִבָּם הַנִּשְׁבָּר, כָּכָה בְּעִנְיַן קַשְׁיוּת הַפַּרְנָסָה הַכֹּל בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים יִתְעוֹרְרוּ לְבָבָם וְיִרְבּוּ בְּתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. [וּבְכָךְ יַכִּירוּהוּ וְיֵדְעוּ שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ וְהֵנָּם תְּלוּיִים בּוֹ, וְזוֹהִי טוֹבָתָם הָאֲמִתִּית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאֵין שִׁעוּר מַאֲשֶׁר יַשִּׂיגוּ אֶת פַּרְנָסָתָם, כִּי זוֹהִי הַתַּכְלִית - לֵידַע אֶת ה'].

**כה. הקדוש-ברוך-הוא מביא לאדם עני כדי שלא יצטרך לחזר בגלגול**

וְעוֹד נִרְאֶה לִי בְּעֶזְרַת ה' לְפָרֵשׁ זֶה הַמַּאֲמָר "קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם", מְשֻׁלָּב עִם הַמַּאֲמָר הַקּוֹדֵם "יָדַע לֶכְתְּךָ בַּמִּדְבָּר", כַּיָּדוּעַ דְּהִנֵּה הַסִּפְרֵי יְרֵאִים הִמְשִׁילוּ הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר מָלֵא נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, דְּהִנֵּה הַנְּשָׁמוֹת בַּזְּמַן הַזֶּה רֻבָּם דְּרֻבָּם הֵמָּה מְגֻלְגָּלִים כַּיָּדוּעַ מֵהָאֲרִ"י הַקָּדוֹשׁ, וּנְשָׁמָה חֲדָשָׁה כִּמְעַט אֵינוֹ בַּנִּמְצָא כָּעֵת, וְהוּא יְקָר הַמְּצִיאוּת מְאֹד, וְהָאָדָם מְלֻכְלָךְ בְּכַמָּה עֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים מְגֻלְגּוּלִים הַקּוֹדְמִים, וְזוֹ הַסִּבָּה עַל פִּי רֹב הַגּוֹרֵם מִדּוֹת רָעוֹת וַעֲוֹונוֹת מְמַהוּת הַנֶּפֶשׁ מִסִּבַּת פְּגָמָיו הַקּוֹדְמִים, וְכָשֵׁל כֹּחַהּ מִלְּחֹם עִם הַיֵּצֶר כָּרְאוּי כְּמוֹ שֶׁהֵבֵאתִי לְמַעְלָה, לָכֵן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הַמְרַחֵם עַל כָּל הַבְּרוּאִים רוֹאֶה שֶׁבְּאֹם תָּבוֹא זוֹ הַנֶּפֶשׁ עוֹד הַפַּעַם תַּחְזֹר לְקִלְקוּלָהּ חַס וְחָלִילָה כְּמִקֹּדֶם, לָכֵן בּוֹרֵא זוֹ הַנֶּפֶשׁ בְּמַזָּל כָּזֶה שֶׁתִּצְטַעֵר בְּעֹנִי וּבְדֹחַק, וְזֶהוּ מֵרוֹב לְהַנְשָׁמָה, וּמִמֵּילָא אַף אִם יִכָּשֵׁל בְּאֵיזֶה חֵטְא וְעָוֹן חַס וְחָלִילָה יִהְיֶה לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הֶחָפֵץ חֶסֶד וְרַחֲמִים תֵּרוּץ לְהַצְדִּיקוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה נֶגֶד הַתּוֹבְעִים דִּינוֹ חַס וְחָלִילָה, שֶׁקְּשָׁיוֹת וְטִרְדוֹת פַּרְנָסָתוֹ הֵמָּה הַגּוֹרְמִים לוֹ לְכָל אֵלּוּ חֲטָאִים חַס וְחָלִילָה, וְאֵז אֵין לְךָ טוֹבָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מִזֶּה שֶׁיַּגִּיעַ עַל יְדֵי זֶה לְתַכְלִית תִּקּוּנוֹ וְהַצְלָחַת נַפְשׁוֹ.

**כו. העני מציל את האדם מקטרוג ומלמדים עליו זכות ואף שחטא**

וּמוּבָא בְּהַמִּדְרָשׁ בְּיַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי (רמז רלד) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: - דָּבָר אַחֵר, "וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה" שֶׁיָּרַד ס"מ וְאָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכִי לֹא עָבְדוּ יִשְׂרָאֵל עֲבוֹדָה זָרָה בְּמִצְרַיִם וְאַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם נִסִּים?! וְהָיָה מַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ לְשַׂר שֶׁל יָם וְנִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם חֵמָה וּבִקֵּשׁ לְטוֹבְעָן בַּיָּם. הֵשִׁיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׁוֹטֶה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכִי לְדַעְתָּם עָבְדוּהוּ וַהֲלֹא לֹא עָבְדוּהוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁעְבּוּד וּמִתּוֹךְ טֵרוּף דַּעַת, וְאַתָּה דַּן שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְאֹנֶס כְּרָצוֹן. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע שַׂר שֶׁל יָם, אוֹתָהּ חֵמָה שֶׁנִּתְמַלֵּא עַל יִשְׂרָאֵל הֶחְזִירָהּ עַל מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם שָׁשְׁבוּ מִיִּשְׂרָאֵל עַל מִצְרַיִם עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה לִי עַל פִּי פַּשְׁטוּת, הֲגַם שֶׁכְּבָר מוּבָא בְּדִבְרֵי הָאֲרי"י והרמ"ק הַקְּדוֹשִׁים סוֹדֵי סוֹדוֹת (ועיין בדבריהם הק') לָמָּה עָנָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים, הֲלֹא דַּי לָהֶם שֶׁהָיוּ גָּרִים בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם רַק הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רָאָה שֶׁבְּאִם יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ מְעֻנָּגִים בְּכָל טוּב בְּמִצְרַיִם, אָז חַס וְחָלִילָה יִהְיוּ נִשְׁקָעִים בְּטֻמְאוֹת מִצְרַיִם, כִּי עֲדַיִן לֹא הָיָה לָהֶם הַתּוֹרָה, וְהָיוּ מֻכְרָחִים דַּיְקָא לִהְיוֹת בְּמִצְרַיִם לְהוֹצִיא הַנִּיצוֹצֵי קְדֻשָּׁה מִשָּׁם קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כַּיָּדוּעַ מִדִּבְרֵי הָאֲרי"י ז"ל, וְאִם הָיוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה חָלִילָה בְּמֵזִיד לֹא הָיָה שׁוּם תֵּרוּץ לָהֶם לְהַצְדִּיקָם מֵעֲוֹנָם, וְהָיוּ נֶאֱבָדִים חַס וְחָלִילָה, אֲבָל מִגֹּדֶל הַשִּׁעְבּוּד הָיָה לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא תֵּרוּץ נֶגֶד הַמְקַטְרֵג וְכִי אַתָּה דַּן שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְכַמּוּבָא לְעֵיל. וּבָזֶה נָבוֹא בְּעֶזְרַת ה' לְפָרֵשׁ הַמַּאֲמָר יָדֵעַ לֶכְתֹּךְ בַּמִּדְבָּר יָדַע הִלּוּכָךְ, כְּלוֹמַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ קֹדֶם שֶׁתֵּלֵךְ לְזֶה הָעוֹלָם לְאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה הוֹלֵךְ וְנִשְׁלָח לְמִדְבָּר גָּדוֹל וְנוֹרָא אֲשֶׁר מָלֵא חַיּוֹת רָעוֹת וּנְחָשִׁים, "לְכָלְכוֹכָךְ" וְגַם יוֹדֵעַ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ בַּגִּלְגּוּלִים הַקּוֹדְמִים בְּכָל מִינֵי פְּגָמִים, וּבִשְׁבִיל זֶה צְעָרֵךְ בְּפַרְנָסָתֵךְ כְּדֵי לְהַצְדִּיקֵךְ נֶגֶד הַמְקַטְרְגִים, וְזֶהוּ קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם "לִפְנֵי" הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, דְּהַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יָדַע מִלִּפָנָיו מִקֹּדֶם בְּרִיאָתְךָ זֶה הַקֹּשִׁי, וְלָמָּה עָשָׂה ה' כָּכָה לְהַכְבִּיד עָלֵינוּ בְּעֹל גָּדוֹל כָּזֶה, עַל זֶה אָמַר כִּקְרִיעַת יַם סוּף כְּמוֹ שֶׁאָז נִצּוֹלוּ יִשְׂרָאֵל דַּיְקָא עַל יְדֵי זֶה שֶׁהָיְתָה לָהֶם תְּשׁוּבָה לְהַמְקַטְרֵג שֶׁהָיוּ אֲנוּסִים מֵחֲמַת הַשִּׁעְבּוּד וְהַטֵּרוּף, כָּכָה גַּם כֵּן בְּשִׁבְיל קֻשְׁיוֹת הַפַּרְנָסָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְתָרֵץ אֶת הָאָדָם שֶׁכָּל הַמִּכְשׁוֹלִים בַּחֲטָאִים הִגִּיעוּ לוֹ מִטִּרְדַּת וְצַעַר הַפַּרְנָסָה, וּבָזֶה יְהֵא תִּקּוּן לְנַפְשׁוֹ.

**כז. קדם ביאת משיח יתחזק העני ובכך יהא עלינו למוד זכות לזכות לכפרה ולגאלה**

וּבְכֵן אָבֹא בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ לְבָאֵר זֶה הַמַּאֲמָר בְּעִנְיְנֵי גְּאֻלָּה. תֵּדַע אָחִי כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה בְּשֵׁם הַזֹּהַר קָדוֹשׁ וספ"י, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְגַּבְּרוּ הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַצָּרוֹת רַחְמָנָא לִצְלַן, וּבְעִקַּר נִסְיוֹן הָעֹנִי, וְזֶהוּ תַּכְלִית הַתִּקּוּן, כַּמּוּבָא בְּזֹהַר קָדוֹשׁ פָּרָשַׁת עֵקֶב (דף רע"ג בְּמִדָּה דֵּין יִתְפָּרְקוּן [בְּמִדָּה זוֹ שֶׁהִיא הָעֹנִי יִפָּדוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת], דִּכְתִיב וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ, וְהוּא גַּם כֵּן מִטַּעַם הנ"ל לְפִי שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כִּי "וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד"

בְּעָנְיֵנִי תְּשׁוּבָה וַעֲבוֹדָה וְאֵין עוֹזֵר, לָכֵן יְצָרְפֵם בְּצָרוּף הָעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת בַּפַּרְנָסָה לְמַעַן יְהֵא כַּפָּרָה לַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, וְגַם שֶׁיְּהֵא תֵּרוּץ מַסְפִּיק עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁהָיוּ שׁוֹגְגִים וְאוֹנְסִים מִגֹּדֶל הָעֲנִיּוּת הַמַּעֲבִיר עַל דַּעַת קוֹנוֹ חַס וְחָלִילָה, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם יִתְגַּבְּרוּ בִּגְזֵרוֹת מְשֻׁנּוֹת וְעִקָּר בְּמִסִּים וְאַרְנוֹנוֹת וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַחְלִיף לָהֶם הָעֹנִי בִּמְקוֹם מִיתָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הַמּוּבָא לְעֵיל, וּמִזֶּה יֵצֵר לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד. וְהִנֵּה זֶה הֶעָנִי יִהְיֶה תַּכְלִית הַתִּקּוּן שֶׁל חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְסִימָנָךְ אֵין בַּסּוֹף אֶלָּא מַה שֶּׁבָּרֹאשׁ, דְּהַיְנוּ כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן נִתְרַצָּה בָּזֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, כַּמּוּבָא בִּפְסָחִים (קיח), כִּי זֶה דַּיְקָא עִקַּר תִּקּוּן וּבֵרוּר נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה עַל יְדֵי לַחַץ הַפַּרְנָסָה, לָכֵן זֶה יִהְיֶה דַּיְקָא סוֹף הַתִּקּוּן.

**כח. גזרת העני והשעבוד מועילה לקצר את ימי שליטתם של משעבדינו ולזרז לנו את הגאלה**

וְאֶרְמֹז לְךָ רֶמֶז נִפְלָא, תֵּדַע כִּי קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם עוֹלֶה כְּמִסְפַּר אַחֲרִית יְמֵי גָּלוּת רוֹם, אִם תְּצָרֵף הָאַרְבַּע כּוֹלְלִים שֶׁל ד' תֵּבוֹת קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם. וְהֶרֶמֶז כַּיָּדוּעַ מִמִּדְרָשׁ רז"ל כִּי יֵשׁ אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת בָּבֶל, יָוָן, מָדַי, רוֹם, סִימָנָךְ ר'בּ'י'ם הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה וְרַבִּי"ם קָמִים עָלַי, רָאשֵׁי תֵּבוֹת רַבִּי"ם, רוֹם, בָּבֶל, יָוָן, מָדַי. שֶׁהֵמָּה הָאַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, וְכֵן פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרַב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי רוֹמֵז לָזֶה, דְּהַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר לָנוּ בְּכָל הַגָּלֻיּוֹת הַלָּלוּ לְבַל יַעַזְבֵנוּ חַס וְחָלִילָה. וְהִנֵּה הֵם חָשְׁבוּ הַמִּסִּים וְאַרְנוֹנוֹת לְהַכְבִּיד עֲלֵינוּ, דְּאַף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹא חָזוּ אֲבָל מַזְלֵיהוּ חָזוּ שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ זְמַן וְקֵץ הַגְּאֻלָּה, וְלָכֵן לוֹחֲצִים אוֹתָנוּ בְּכָל מִינֵי גְּזֵרוֹת לְמַעַן נִתְרַפֶּה חַס וְחָלִילָה מֵהַתּוֹרָה, וִיעָכֵב הַגְּאֻלָּה חַס וְחָלִילָה, אֲבָל לֹא כָּךְ הוּא רְצוֹן וּמַחְשָׁבוֹת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, אַדְרַבָּה עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא יִהְיֶה הִתְעוֹרְרוּת הַגְּאֻלָּה בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וּלְפִי שֶׁפְּעָמִים עָשׂוּ אֱדוֹם וְיִשְׁמָעֵאל אֵיזֶה מִצְוָה וּזְכוּת עִם יִשְׂרָאֵל, כִּי חֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת לְיִשְׂרָאֵל וְזֶה הוּא עִכּוּב הַגְּאֻלָּה חַס וְחָלִילָה. וְעַכְשָׁו בִּשְׁבִיל הַמִּסִּים וְהָאַרְנוֹנוֹת אֲשֶׁר לוֹחֲצִים אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא כַּדִּין, יַפְסִידוּ בָּזֶה כָּל זְכֻיּוֹתֵיהֶם וְטוֹבוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הוּא לְאֶפֶס וְאַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּישַׁעְיָה (כז, יא) בִּיבֵשׁ קְצִירָהּ תִּשָּׁבַרְנָה, וּפֵרֵשׁ רש"י ז"ל כְּלוֹמַר כְּשֶׁתִּכְלֶה זְכוּת מְעַט שֶׁכִּבֵּד אֶת אֲבִיו אָז תִּשָּׁבַרְנָה סְעִפֶּיהָ, וּכְתִיב בְּמַאֲמְרֵי הַגְּאֻלָּה (ישעיה יד, ג) וְהָיָה בְּיוֹם הָנִיחַ ה' לְךָ מֵעֲצָבְךָ וּמִרַגְזֶךָ וּמִן הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עֻבַּד בָּךְ.

יְמֵי גָּלוּת רוֹם "שֶׁל אָדָם" רוֹמֵז שֶׁיְּהֵא בָּזֶה תִּקּוּן גָּמוּר לְחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הִתְחִיל מִזֶּה בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, כִּי כָּל גָּלוּתֵנוּ הוּא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתָּקֵן זֶה הַחֵטְא, לְמַעַן נִזְכֶּה לְקַבֵּל אוֹרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֲשֶׁר יָאִיר לָנוּ לָעָתִיד לָבוֹא בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. "לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא" כְּגִרְסַת הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ דְּהַיְנוּ קֹדֶם שֶׁיִּתְגַּלֶּה מְלוּכַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא

לְבַד וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ וְכוּ'. "כִּקְרִיעַת יַם סוּף", דְּהַיְנוּ בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם אָמְרוּ הַמִּצְרִיִּים הָבָה נִתְחַכְּמָה, וְעָבְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים כְּדֵי לְמַעֲטָם, וְהִשְׁלִיכוּ בְּנֵיהֶם לְתוֹךְ הַיָּם כְּדֵי לְהִתְחַכֵּם נֶגֶד הַשֵּׁם כְּפֵרוּשׁ רש"י ז"ל. וּמוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ילק"ט רמז רמ"ד) בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לְהַטְבִּיעַ הַמִּצְרִיִּים בְּתוֹךְ הַיָּם, עָנָה עוּזָא וְאָמַר רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שֶׁהֵן חַיָּבִין, אֶלָּא שֵׁב עֲלֵיהֶם בְּמִדַּת רַחֲמִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד גַּבְרִיאֵל וְלָקַח מַלְבֵּן שֶׁל טִיט, וְעָמַד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְאָמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הֲלֹא שִׁעְבְּדוּ בָּנֶיךָ שִׁעְבּוּד קָשֶׁה כָּזֶה, תְּרַחֵם עֲלֵיהֶם?! מִיָּד חָזַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְיָשַׁב עֲלֵיהֶם בְּמִדַּת הַדִּין וְחָזַר וְטִבְּעָם בַּיָּם, לְכָךְ נֶאֱמַר וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמוּבָא בְּסֵפֶר "מִדְבַּר קְדֵמוֹת" מֵהַחִיד"א, כִּי קְרִיעַת יַם סוּף הָיְתָה הַתְחָלַת גְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, וְהַכַּוָּנָה לָזֶה כְּמוֹ שֶׁאֵצֶל קְרִיעַת יַם סוּף הָיָה מַפֶּלֶת הַמִּצְרִיִּים עַל יְדֵי שֶׁנִּתְחַכְּמוּ בַּעֲבוֹדַת הַלְּבֵנִים וְהַשְׁלָכַת בְּנֵיהֶם לְתוֹךְ הַיָּם, וְזֶה הַיְקָא הָיָה גּוֹרֵם לְמַפַּלְתָּם וּלְהַשְׁקִיעָם בַּיָּם כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ, כָּכָה תִּהְיֶה מַפֶּלֶת שׁוֹנְאֵינוּ עַל יְדֵי שֶׁמִּתְחַכְּמִים לְהַכְבִּיד עֻלֵּנוּ לְהַזְנִיחֵנוּ מִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְאַדְרַבָּה הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפְלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדֵד בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

**כט. העניות הוא תקון גדול לפגם ברית קדש הנצרך כדי לזכות לגאלה**

וְעוֹד הִכְרִיחַנִי לִבִּי לִכְתֹּב בְּעִנְיָן זֶה הַמַּאֲמָר בְּעֶזְרַת ה', דְּיִדּוּעַ מִזֹּהַר קָדוֹשׁ וס"י, דְּעִקַּר חִסָּר הַפַּרְנָסָה וְהָעֲנִיּוּת וְכָל הַצָּרוֹת רַחְמָנָא לִצְלַן נִצְמָח מֵחֲמַת חֵטְא הַבְּרִית קֹדֶשׁ חַס וְחָלִילָה, וְסִימָנָךְ מַזּ"ל שֶׁהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת [מוֹצִיא ז"ל] כַּיָּדוּעַ, וְעַל יְדֵי זֶה נֶהֱפָךְ מַזָּלוֹ חַס וְחָלִילָה, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְתַקֵּן זֶה הַחֵטְא אָז נִטָּל מִמֶּנּוּ צַעַר הַפַּרְנָסָה, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה אָז הָעֲנִיּוּת וְהַצַּעַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְסַיְּעִים לְתַקֵּן זֶה הַחֵטְא. וְתֵדַע אָחִי כִּי עִקַּר גְּלוּתֵנוּ עַכְשָׁו, הוּא בִּשְׁבִיל הַפְּגָם הַזֶּה רַחְמָנָא לִצְלַן, וְכֵן שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם וְכָל הַד' גָּלֻיּוֹת הָיוּ בַּעֲוֹן מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁפָּגְמוּ בְּהַאי צַדִּיק שֶׁהוּא מִדַּת הַיְסוֹד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (עמוס ב, ו) עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, עַל מְכָרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם. וְזֶה רוֹמֵז עַל ד' גָּלֻיּוֹת שֶׁהָיָה בִּשְׁבִיל מְכִירַת יוֹסֵף, וּכְשֶׁבָּאוּ אֵצֶל הַיָּם לֹא רָצָה הַיָּם לִקְרֹעַ לִפְנֵיהֶם, כִּי עֲדַיִן לֹא תִּקְנוּ זֶה הַחֵטְא רַק הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הוֹצִיאָם בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, וּכְשֶׁרָאָה הַיָּם אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף אָז נִקְרַע לִפְנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁעוֹלָה קְרִיעַת יַם סוּף עִם הַכּוֹלֵל כְּמִסְפָּר "כְּרָאָה אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף", דְּהַיְנוּ כַּאֲשֶׁר רָאָה תֵּכֶף נִקְרַע, דִּכְתִיב הַיָּם רָאָה וַיָּנָס, אִם כֵּן הַקֹּשִׁי שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף הָיָה שֶׁלֹּא רָצָה הַיָּם לִקְרֹעַ כִּי עֲדַיִן לֹא תִּקְנוּ מִדַּת זֶה ה"צַּדִּיק", רַק כְּשֶׁבָּא אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הוּא הַצַּדִּיק בָּרַח לְפָנָיו בְּעַל כָּרְחוֹ, לָכֵן הַקֹּשִׁי שֶׁל פַּרְנָסָה הוּא גַּם כֵּן בִּשְׁבִיל זֶה לְתַקֵּן הַפְּגָם שֶׁל בְּרִית קֹדֶשׁ.

וְאָמַר קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לְשׁוֹן רַבִּים וְלֹא קָשָׁה פַּרְנָסָתוֹ לְשׁוֹן יָחִיד, לְרַמֵּז עַל שְׁנֵי מִינֵי מָזוֹן, מָזוֹן הַנַּפְשִׁי וּמָזוֹן הַגּוּפָנִי, כִּי שְׁנֵיהֶם קָשִׁים, כִּי כָּל טִמְטוּם הַלֵּב וְכָל מִינֵי צַעַר וְעֹנִי רַחְמָנָא לִצְלַן הוּא בִּשְׁבִיל זֶה הַפֶּגֶם, וְשֶׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם נִדְמֶה לִקְרִיעַת יַם סוּף, וְכַמּוּבָא בִּ"מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת" עַל סְמִיכוּת הַפְּסוּקִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ" וְ"זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'", כְּמוֹ שֶׁאָז הָיָה בִּזְכוּת אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֲשֶׁר מִדָּתוֹ לְלַקֵּט כָּל הַנִּיצוֹצִין דִּכְתִיב וַיְלַקֵּט יוֹסֵף, כָּכָה עִקַּר עֲבוֹדַת הַשֻּׁלְחָן לְלַקֵּט הַנִּיצוֹצִין קְדִישִׁין, וּבִזְכוּת יוֹסֵף אֲנַחְנוּ נִזּוֹנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַמַּשְׁבִּיר כַּמּוּבָא שָׁם. וְגַם הַגְּאֻלָּה אַחֲרוֹנָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ יִהְיֶה בִּזְכוּת יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְלָכֵן כְּדֵי לְתַקֵּן מִדָּתוֹ בָּא דַּיְקָא קֻשְׁיוֹת הַפַּרְנָסָה וַעֲנִיּוּת קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, כִּי הַפּוֹגֵם בַּבְּרִית רַחְמָנָא לִצְלַן חַיָּב מִיתָה וְעָנִי חָשׁוּב כְּמֵת, וְתִרְאֶה כִּי סוֹפֵי תֵּבוֹת שֶׁל "קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף" עוֹלֶה כְּמִסְפָּר "תִּקּוּנֵי יְסוֹד", לְרַמֵּז כִּי שְׁנֵיהֶם הֵם רֶמֶז לְתִקּוּן הַיְסוֹד קֻשְׁיוֹת הַפַּרְנָסָה וְגַם קְרִיעַת יַם סוּף.

**ל. תקון הכללי מעל כל התקונים הוא הכניעה ולב נשבר, ולזה בחר ה' לישראל את העניות לזככם ולצרפם לקראת הגאלה**

וְאַגַּב זֶה אָבוֹא בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ לְפָרֵשׁ לְךָ מַאֲמָר נִפְלָא בְּמַסֶּכֶת חֲגִיגָה (ט) אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי וְאָמַר לוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר מַאי דִּכְתִיב: "הִנֵּה צְרַפְתִּיךְ וְלֹא בְכֶסֶף בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר עֹנִי", מְלַמֵּד שֶׁחָזַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל כָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת לִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא מָצָא אֶלָּא עֲנִיּוּת, אָמַר שְׁמוּאֵל וְאִיתֵּימָא רַב יוֹסֵף הַיְנוּ דְּאָמְרֵי אִנְשֵׁי יְאָה עֲנִיּוּתָא לִיהוּדָאֵי, כִּי בְּרָזָא סָמְקָא לְסוּסְיָא חְוָרָא עַד כָּאן. וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה מַה זֶּה שֶׁאָמַר "חָזַר עַל כָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת", וְכִי מַה שַּׁיָּךְ טוֹבָה אֵצֶל עֲנִיּוּת, הָיָה לוֹ לוֹמַר לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּכָל "הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַצָּרוֹת" לְצָרֵף בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל רַק בַּעֲנִיּוּת, וּכְבָר הִקְשׁוּ זֶה הַקֻּשְׁיָה בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת עֵקֶב, וְעוֹד וְכִי אֵין לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שְׁאָר מִדּוֹת טוֹבוֹת רַק עֲנִיּוּת וַהֲלֹא הֵם רַחְמָנִים בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים, וְעוֹד אֵין שִׁעוּר לְמִדּוֹתֵיהֶם הַטּוֹבִים, וְעוֹד מַאי הוּא הַלָּשׁוֹן "חָזַר" הָיָה לוֹ לוֹמַר "חִפֵּשׂ" הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּכָל הַמִּדּוֹת וְלֹא מָצָא וְכוּ'. וַאֲבָאֵר לְךָ בְּקִצּוּר נִמְרָץ בְּעֶזְרַת ה', דַּע כִּי יֵשׁ שֶׁבַע מִדּוֹת בָּאָדָם הַמֻּשְׁרָשִׁים בַּנֶּפֶשׁ, הֵן בַּחֵלֶק הַטּוֹב וְהֵן בַּחֵלֶק הָרַע, שֶׁבַע מִדּוֹת רָעוֹת, וְהַמִּדּוֹת טוֹבוֹת הֵמָּה שְׁרָשִׁים לְכָל הַתֹּרֵי"ג מִצְוֹוֹת, לָכֵן אֵין נִכְלָלִים בִּכְלַל הַתֹּרֵי"ג, כִּי הֵמָּה שְׁרָשִׁים וְעִקָּרִים לָהֶם כַּמּוּבָא בְּשַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה לר' חַיִּים וִיטַאל זי"ע, וְכָל אָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּאֵלּוּ הַשֶּׁבַע מִדּוֹת כִּי הֵמָּה חֶלְקֵי נַפְשׁוֹ, וְאִם לֹא הִשְׁלִים בְּאֵלּוּ צָרִיךְ לְהִתְגַּלְגֵּל עַד שֶׁיַּשְׁלִים בְּכָל פַּעַם אֵיזֶה מִדָּה טוֹבָה, עַיֵּן בְּסֵפֶר תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית.

וְנָתְנוּ הַצַּדִּיקִים עֵצָה לְהַשְׂלִים כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּאֶחָד, שֶׁיִּתְנַהֵג הָאָדָם בְּמִדַּת עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, אָז בְּטֵלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, כמוב"ל בִּדְרוּשׁ כְּבוֹד ת"ח, כִּי כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת נִצְמָחִים מֵהֶמַת גַּסּוּתָא דְּרוּחָא וְאִם בִּטֵּל הַגַּאֲוָה בְּטֵלִים כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, לָכֵן אָמַר ריב"ל בְּמַסֶּכֶת ע"ז (כ') אַחַר שֶׁמָּנָה ר' פִּינְחָס בֶּן יָאִיר כָּל הַמַּדְרֵגוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת - "עֲנָוָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם", כִּי הוּא לְמַעְלָה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּמַגִּלּוּי אֵלִיָּהוּ, וְאֵין מְקוֹמָם כָּאן לְפָרֵשׁ אֵלֶּה עִנְיָנִים אֲשֶׁר יִצְטָרֵךְ אֲרִיכוּת גָּדוֹל, רַק תֵּדַע כִּי אֵצֶל הַצַּדִּיקִים הוּא בְּדַקּוּת מְאֹד מִדַּת הָעֲנָוָה, וְהוּא דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ סוֹף כְּפִי עֶרֶךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁמַּשִּׂיג, וְאֵצֶל פְּשׁוּטֵי עַם אִם הוּא עָנָו דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר וְאֵינוֹ מִתְגָּאֶה זֶהוּ מִדַּת עֲנָוָה שֶׁלּוֹ בְּתַכְלִית, וְאִם לֹא זָכָה לָזֶה אָז מְצָרְפִים אוֹתוֹ חַס וְחָלִילָה בְּצַעַר, וְאִם לֹא זָכָה אָז מְצָרְפִים אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוּת, וְאָז יֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר וְאָז הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַשְׁרֶה עָלָיו קְדֻשָּׁתוֹ כִּי ה' שׁוֹכֵן אֶת דַּכָּא כַּמּוּבָא בס"י, כִּי עַל פִּי רֹב הַצָּרוֹת הַבָּאִים עַל שנא"י כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַכְנָעָה וְלֵב נִשְׁבָּר, וּמִמֵּילָא עַל יְדֵי הַשְׂרָאַת אֱלֹקוּת בְּטֵלִים כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת כַּמּוּבָא בְּמַאֲמָר כְּבוֹד ת"ח וְעַיֵּן שָׁם.

וְאָמְרוּ רז"ל בִּבְרָכוֹת (ה') אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו אָז הָעֵצָה הַמֻּבְחֶרֶת לְהַזְכִּיר יוֹם הַמִּיתָה, כְּדֵי לָבוֹא לְהִכָּנְעוּת הַלֵּב. וְלָכֵן עִנְיַ הוּא כְּמוֹ מִיתָה, וְעָנִי לִבּוֹ נִשְׁבָּר וְלָכֵן אָהוּב הוּא וְחָבִיב בְּעֵינֵי הַמָּקוֹם מְאֹד, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רז"ל בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת, וְלָכֵן אִם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְצָרֵף אֶת הָאָדָם בַּעֲנִיּוּת וּבָא עַל יְדֵי זֶה לְלֵב נִשְׁבָּר, אָז הֲוֵי כְּאִלּוּ נִשְׁלַם בְּכָל הַמִּדּוֹת, כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה אָדָם בְּחוּשׁ בְּעֵת שֶׁלִּבּוֹ נִשְׁבָּר אֵין לוֹ קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְתַאֲוָה וְכַדּוֹמֶה. וְזֶהוּ הַפֵּרוּשׁ חָזַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת לִתְּנָם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁחוֹזֵר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּבוֹרֵא אֶת הָאָדָם בְּגִלְגּוּלִים, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים עַל הַמַּאֲמָר חז"ל בע"ז (ט') "ובעוה"ר יָצְאוּ מַה שֶּׁיָּצְאוּ", כַּיָּדוּעַ פֵּרוּשָׁם, מִפְּנֵי מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כָּךְ מִפְּנֵי שֶׁרָצָה שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת יִהְיֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּמִפְּנֵי זֶה הוּא בָּא בְּגִלְגּוּל עַד לְבַסּוֹף שֶׁאֵין זוֹכֶה לְהִשְׁתַּלֵּם חַס וְחָלִילָה, אָז נִתְנַסֶּה בְּעֹנִי, וְזֶה הַפֵּרוּשׁ וְלֹא מָצָא אֶלָּא עֲנִיּוּת, כִּי בָּזֶה נִכְלָל כָּל הַמִּדּוֹת כַּמּוּבָא לְעֵיל.

וְהִנֵּה כָּכָה גַּם כֵּן בִּכְלָלוּת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, אַחַר שֶׁנִּתְנַסּוּ בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת לְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בָּרַבִּים בְּכָל הַדּוֹרוֹת, וּכְדֵי שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ בְּכָל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת נָתַן לָהֶם לְבַסּוֹף הָעֲנִיּוּת, וּכְמוֹ שֶׁבְּאָדָם גָּדוֹל וּבַעַל מַדְרֵגָה הֲגַם שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל הַמַּדְרֵגוֹת וְהַשָּׂגוֹת, אֲבָל הַמֻּבְחָר שֶׁבְּכֻלָּם הוּא מִדַּת הָעֲנָוָה שֶׁלּוֹ כמו"ל, כָּכָה בִּכְלָלוּת יִשְׂרָאֵל, הֲגַם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים רַק הַמֻּבְחָר מִכֻּלָּם הוּא הָעֲנִיּוּת, וְיִזְכּוּ בַּעֲבוּר זֶה לִשְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם דִּכְתִיב (שמות ב, כג) וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וּכְתִיב (שמות ג, יז) וַאֲעֶלֶה אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם כִּי זֶהוּ הַשְׁלֵמוּת מִכָּל הָאָדָם הוּא ה"תְּבִירָא דִּלְבָּא", וְלָזֶה

מֵבִיא הַכָּתוּב: "וְהִנֵּה צָרַפְתִּיךָ וְלֹא בָכֶסֶף", פֵּרוּשׁ הֲגַם כִּי צָרַפְתִּיךָ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וְלֹא בְכֶסֶף לְשׁוֹן כִּסּוּף וְאַהֲבָה, וּכְמוֹ נִכְסֹף נִכְסַפְתָּ, הֲגַם שֶׁיֵּשׁ אֶצְלְךָ הַכְּסוּפִין בְּצַדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת וּבְכָל יִשְׂרָאֵל בִּפְרָטוּת, וְלֹא בִּשְׁבִיל זֶה בָּחַרְתִּי בְךָ רַק בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר הָעֹנִי, בַּעֲבוּר לִבְּךָ הַנִּשְׁבָּרָה. וְגַם מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל טוּב וְלִבּוֹ נִשְׁבָּרָה כְּמוֹ אֵצֶל עוֹבְדֵי הַשֵּׁם וְצַדִּיקִים גַּם כֵּן בִּכְלָל זֶה וְאֵין נִצְרָכִים לְהִצְטָרֵף בַּעֲנִיּוּת בְּשׁוּם גִּלְגּוּל, כְּמוּבָא בְּסֵפֶר "רְמָתַיִם צוֹפִים" בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' זִישָׁא זי"ע, כִּי בֶּן מֶלֶךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאָה אֶלֶף זְהוּבִים הוּא נִכְנָע בְּעֵינָיו וְאֵינוֹ מִתְפָּאֵר בָּזֶה כְּלוּם, כִּי מַה זֶּה נֶגֶד בֶּן מֶלֶךְ, וְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים נִינְהוּ, וַהֲגַם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כָּל טוּב הֵמָּה נִכְנָעִים בְּעֵינֵי עַצְמָם בִּפְרָט הַצַּדִּיקִים וְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם. וְגַם בְּכוּר עֹנִי עוֹלֶה כְּמִסְפָּר שס"ה עִם הַכּוֹלֵל לְרַמֵּז שֶׁיִּהֵא בָּזֶה תִּקּוּן לְכָל שס"ה לָאוִין שֶׁעָבַרְנוּ בְּכָל הַגִּלְגּוּלִים.

**לא. גזרות העני הם הסימן המבהק שאנו בזמן הסמוך ביותר לקראת הגאלה**

וְאָבֹא בְּאֵימָה לְפָרֵשׁ תְּחִלַּת זֶה הַמַּאֲמָר אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי מַאי דִּכְתִיב הִנֵּה צָרַפְתִּיךָ וְכוּ' פֵּרֵשׁ בַּתּוֹסְפוֹת יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁגֵּר הָיָה וְהֵינוּ בֶּן אַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיָה שֶׁנִּתְוַסֵּף הֵ"א בְּשִׁמָם עַד כָּאן. וְעַתָּה הַט אָזְנְךָ, כִּי כָּתַבְתִּי לְךָ לְעֵיל כַּוָּנַת מַאֲמַר רז"ל (פסחים פ"ז:) לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּשְׁבִיל גֵּרִים שֶׁבְּכָל דּוֹר, וּמוּבָא בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ"ל כִּי זֶה הַכַּוָּנָה עַל הַנִּיצוֹצוֹת קְדֻשָּׁה שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמַּטָּה עֲלֵינוּ בַּגָּלוּת לְתַקְּנָם וּלְהַעֲלוֹתָם, וְכָל הַגֵּרִים נִקְרְאוּ זַרְעָא דְּאַבְרָהָם כִּי הֵמָּה אוֹמְרִים אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ בַּתְּפִלָּה כְּנִפְקָ בָּרַמְבַּ"ם ז"ל. וְעַיֵּן ברע"ב ובתוי"ס פ"א בְּכוּרִים כִּי אַבְרָהָם וְשָׂרָה נִקְרְאוּ אַב הֲמוֹן גּוֹיִים, הַכַּוָּנָה הֵמָּה אָב וְכוֹלְלִים כָּל נִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם. וְזֶה אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי, פֵּרוּשׁ אֱלִיָּהוּ הוּא הַמְבַשֵּׂר הַגְּאֻלָּה לְכָלַל יִשְׂרָאֵל, וְשָׁאֲלוּ אֵלּוּ הַנִּיצוֹצִין לְאֵלִיָּהוּ ז"ל עַד מָתַי נִהְיֶה בַּשִּׁבְיָה בֵּין הַחִיצוֹנִים מָתַי יְהֵא סוֹף וְקֵץ לְצֵאת מִזֶּה הַגָּלוּת וְהַשִּׁבְיָה, וְאָמַר לוֹ אֵלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי לְאֵלּוּ הַנִּיצוֹצִין שֶׁנִּקְרְאוּ גֵּרִים - "הִנֵּה צָרַפְתִּיךָ, כִּי יָבֹא הַזְּמַן שֶׁיִּצְרְפוּ הָעוֹלָם בַּעֲנִיּוּת אָז מֵחֲמַת גֹּדֶל צַעַר הַדּוֹר רַחְמָנָא לִצְלַן יִהְיֶה סוֹף הַתִּקּוּן.

וְעוֹד תֵּדַע כִּי הַפּוֹגֵם חַס וְחָלִילָה בִּבְרִית קֹדֶשׁ תִּקּוּנוֹ הוּא לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עִלָּאָה וְצָרִיךְ שְׁנֵי תְּשׁוּבוֹת תְּשׁוּבָה תַּתָּאָה וְגַם תְּשׁוּבָה עִלָּאָה, וּתְשׁוּבָה תַּתָּאָה רוֹמֵז לְהֵ"א אַחֲרוֹנָה שֶׁבַּשֵּׁם, וְהֵ"א רִאשׁוֹנָה רוֹמֵז לִתְשׁוּבָה עִלָּאָה כַּמּוּבָא בסח"כ, וְזֶהוּ אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי לְבָרָא כְּזֶה אֲשֶׁר יְצָטָרֵךְ לְתַקֵּן תְּשׁוּבָה עִלָּאָה וּתְשׁוּבָה תַּתָּאָה וְקָשֶׁה לִסְתָם הָעוֹלָם לְהַשִּׂיג שְׁנֵי תְּשׁוּבוֹת הַלָּלוּ, אֲבָל הָעֲנִי יִהְיֶה תִּקּוּן לָזֶה כִּי זֶה יְהֵא תִּקּוּן גָּמוּר לְזוֹ הַמִּדָּה, כִּי תְּשׁוּבָה עִלָּאָה הוּא מֵעֲמָקָא דְּלִבָּא וְגֹדֶל מְרִירוּת עַד שֶׁנִּמְאַס חַיּוּתוֹ בְּעֵינָיו מֵחֲמַת מְרִירוּת הַצַּעַר וַעֲנִיּוּת רַחְמָנָא לִצְלַן, גַּם כֵּן נִתְקַן כָּל זֶה מֵחֲמַת גֹּדֶל הַצַּעַר הַנּוֹגֵעַ לְעֹמֶק הַלֵּב כַּמּוּבָא לְעֵיל בְּשֵׁם הַתַּנְיָא. שֶׁכֵּן בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר, "בְּחַרְתִּיךָ" יֵשׁ בּוֹ מִלַּת בְּרִית וְתֵבַת כֹּחַ הַנּוֹתָרִים רוֹמֵז

לְמִלּוּי הַשֵּׁם כַּיָּדוּעַ, שֶׁיִּתְמַלֵּא בְּעֵת שֶׁיִּמָּחֶה עֲמָלֵק מִן הָעוֹלָם, וְיִהְיֶה הַשֵּׁם שָׁלֵם בְּמִלּוּי כ"ח אוֹתִיּוֹת כַּיָּדוּעַ בְּכַוָּנַת יהש"ר, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְקַן זוֹ הַמִּדָּה עֲדַיִן עֲמָלֵק קַיָּם, כִּי עֲמָלֵק נָטַל מִילּוֹת וְזֶרַע וְכוּ', וְכֵן בִּכְלָלוּת הַדּוֹר אֲשֶׁר תְּלוּי קֵץ גְּלוּתֵנוּ בְּתִקּוּן זוֹ הַמִּדָּה אֲשֶׁר יָבֹא הַגְּאֻלָּה בִּזְכוּת יוֹסֵף כמו"ל, וְכָל זֶה יִתַּקֵּן בְּצַעַר עֲנִיּוּת שֶׁל הַדּוֹר.

וְעוֹד "בְּכוּר עֹנִי" שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת "עָנִי רוֹכֵב", שֶׁהוּא רוֹמֵז עַל מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ עָנִי וְרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר אֲשֶׁר יָבוֹא לְעַם עָנִי, וְזֶה נֶחָמָה מֵאֱלֹיהוּ לְכְלָלוּת יִשְׂרָאֵל וְלִמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיָּבֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

**לב. משל ונמשל נפלא מאד לבאר מעלת העניות ונחיצות הקדם בא הגאלה**

וְעַכְשָׁו נָבוֹא לְפָרֵשׁ בְּעֶזְרַת ה' סִיּוּם זֶה הַמַּאֲמָר יָאָה עֲנִיּוּתָא לְיִשְׂרָאֵל כְּבִרְזָא סָמְקָא לְסוּסְיָא חִוָּרָא (חגיגה ט' ע"ב), וּכְבָר נֶאֶמְרוּ בָּזֶה הַרְבֵּה פֵּרוּשִׁים, וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ יִתְפָּרֵשׁ בְּעֶזְרַת ה', כִּי אֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים נִמְשַׁלְנוּ לְסוּסְיָא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כִּבְיָכוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שה"ש א, ט) לְסֵסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה, וְזֶה לְשׁוֹן הַתִּקּוּנִים בַּהַקְדָּמָה: - וְזַכָּאָה אִיהוּ מַאן דְּלָבִישׁ מַלְכָּא וּמַטְרוֹנִיתָא בְּעֶשֶׂר סְפִירָן דִּבְרִיאָה דְּכִלִּילָן בַּשֵּׁם יאקדונק"י כשמי' כֵּן לְבוּשׁוֹהִי, וּמַאן דְּתָקִין לֵיהּ סוּסְיָא דְּאִתְמַר בֵּהּ לְסֵסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דְּמִיתְיִקְּ רַעְיָתִי דְּאִיהוּ מֶרְכָּבָה דִּלֵּיהּ:

וּכְדֵי לְפָרֵשׁ הָרֶמֶז שֶׁל בִּרְזָא סוּמְקָא, נִמְשָׁל בָּזֶה מָשָׁל לְמֶלֶךְ גָּדוֹל אֲשֶׁר מָצָא סוּס לָבָן וְיָפֶה עַד מְאֹד וּמָצָא חֵן בְּעֵינָיו, וְקָנָה זֶה הַסּוּס שֶׁיִּהְיֶה לְצַרְךָ מֶרְכָּבָה דִּלֵּיהּ, וְהֶאֱכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ מִכָּל מַעֲדַנֵּי הָעוֹלָם, וַיְפָאֲרוֹ בְּכָל מִינֵי פְּאֵר, וְהִנֵּה מִטֶּבַע הַסּוּס לְהִתְגָּאוֹת בִּפְרָט בְּהַלְבָּשַׁת תַּכְשִׁיטִים וְרִבּוּי הָעִדּוּנִים בָּעַט בְּרִבּוֹנוֹ וּמָרַד בּוֹ וְכוּ', עַד שֶׁרִבּוֹנוֹ כָּעַס עָלָיו וְהִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ אֲרָווֹת הַסּוּסִים לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ בְּבִזָּיוֹן, וְהִפְשִׁיט מֵעָלָיו הַתַּכְשִׁיטִים לְהַעֲבִידוֹ כְּמוֹ שְׁאָר הַסּוּסִים, וַיְהִי הַסּוּסִים כְּשֶׁרָאוּ יִפְּי וְתִפְאֶרֶת זֶה הַסּוּס שֶׁהָיָה לָבוּשׁ קֹדֶם נִתְקַנְאוּ בּוֹ וּבָעֲטוּ בּוֹ וְנִשְׁכּוּ אוֹתוֹ, עַד שֶׁהָיָה הַסּוּס בְּגֹדֶל הַצַּעַר מִכָּל צַד הֵן מֵעֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ אֲשֶׁר לֹא הֻרְגַּל בְּהִיוֹתוֹ בְּמֶרְכָּבַת הַמֶּלֶךְ, וְהֵן בִּשְׁכוּנָתוֹ בֵּין שְׁאָר הַסּוּסִים, עַד שֶׁבָּא אֲדוֹנוֹ לְאֲרָווֹת הַסּוּסִים וְרָאָה גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁל סוּסְיָא חִוָּרָא אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ וְחָמַד בּוֹ מִקַּדְמַת דְּנָא, וְרָאָה שְׁאָר הַסּוּסִים מְצַעֲרִים וְנוֹשְׁכִים אוֹתוֹ, אֲשֶׁר הוּא מַחְמַד לְבָבוֹ מִקֹּדֶם, וּמֵרֹב כַּעֲסוֹ יִסֵּר אוֹתָם בְּמַכּוֹת וּמָנַע מֵהֶם מִחְיָתָם מִכְּפִי הָרָאוּי, וּכְשֶׁרָאוּ יֶתֶר הַסּוּסִים שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הַסּוּס נִצְטַעֲרוּ כָּל כָּךְ, עָמְדוּ וּבָעֲטוּ וְנָשְׁכוּ בְּזֶה הַסּוּס עוֹד יוֹתֵר, וּמִגֹּדֶל כַּעֲסָם בָּעֲטוּ גַּם בַּאֲדוֹנֵיהֶם וּפָרְקוּ עֻבּוֹדָתָם מֵעֲלֵיהֶם, וְאַחַר שֶׁרָאָה הָאָדוֹן כִּי מָרְדוּ בּוֹ כָּל הַסּוּסִים, וְסוּסְיָא חִוָּרָא הֻדַּן מִגֹּדֶל אֲנִינַת דַּעְתּוֹ עָמַד מִן הַצַּד בְּהַכְנָעָה וְכָרַע בְּהַכְנָעָה מִפְּנֵי אֲדוֹנָיו, וּכְשֶׁרָאָה הַחִלּוּק בֵּין הַסּוּס הַזֶּה לִשְׁאָר הַסּוּסִים, קָרָא לְכָל יוֹעֲצָיו וְאָמַר לָהֶם רְאִיתֶם הַחִלּוּק בֵּין סוּסְיָא חִוָּרָא הֻדַּן

לְיֶתֶר הַסּוּסִים, וְעָמַד וְהִלְבִּישׁ אוֹתוֹ חֶלְקַת הַשָּׂנִי עַל צַוָּארֵיהּ הוּא סִימָן שֶׁיִּזְכֶּה בְּמְהֵרָה לַחְזוֹר וְלִהְיוֹת בְּמַרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְיֶתֶר הַסּוּסִים מְגֹדָּל קְנָאָתָם עוֹד הוֹסִיפוּ לְצַעֵר הַסּוּסְיָא הָדִין, וְכַוָּנָתָם שֶׁמְּגֹדָּל צַעֲרוֹ גַּם כֵּן יִמְרֹד בַּאֲדוֹנָיו אֲבָל לֹא פָּעֲלוּ כְּלוּם, כִּי עַל יְדֵי זֶה חָזַר לְמוּטָב לְהַכָּנַע לִפְנֵי אֲדוֹנָיו וּלְהֵטִיב דְּרָכָיו בְּגֹדֶל בּוּשָׁה וְהַכְנָעָה וַהֲגַם כִּי צַעֲרוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל מִקֹּדֶם, עַל יְדֵי חֶלְקַת הַשָּׂנִי אֲשֶׁר הִלְבִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו, אֲבָל לְעֻמַּת זֶה מִתְנַחֵם כִּי זֶה סוֹף כָּל הַצָּרוֹת, וּבְמְהֵרָה יַחְזֹר לְמַרְכֶּבֶת הַמֶּלֶךְ בְּגֹדֶל פְּאֵר וְיֹפִי וּבְתַעֲנוּגִים גְּדוֹלִים בַּהֲבָנָתוֹ, כִּי לְהוֹצִיאוֹת זְבָלִים וַאֲבָנִים לֹא נִצְרְךָ הַלְבָּשַׁת הַשָּׂנִי וד"ל, וְקִבֵּל עַל שִׂכְמוֹ לְסַבֵּל כָּל הַיִּסּוּרִים וְלֹא לִמְרֹד בַּאֲדוֹנָיו עוֹד.

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן כִּי אֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ ה', וְקָנָה אוֹתָנוּ קִנְיָן גָּמוּר, כִּי יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד, וַאֲנַחְנוּ נִמְשָׁלְנוּ לְסוּסְיָא חִוָּרָא אֲשֶׁר נִבְחַר לִרְכִיבַת הַמֶּלֶךְ כִּבְיָכוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שה"ש א, ט) לְסַסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי, וְכַמּוּבָא לְעֵיל בְּשֵׁם הַתִּקּוּנִים, וְחִוָּרָא מוֹרֶה לְמִדַּת רַחֲמִים כַּמּוּבָא בְּסַנְהֶדְרִין (צ"ג) וְסוּס אָדֹם רוֹמֵז לְדִין כִּדְמוּכָח שָׁם, וְכָכָה נִמְשָׁלִים כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְסוּסְיָא חִוָּרָא אֲשֶׁר בִּכְלָלוּת הֵמָּה מַחְמַדִּים וְנָאִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שה"ש ד, ז) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי, רַק בִּפְרָטוּת וּמִגֹּדֶל תַּקִּיפוּת הַיֵּצֶר נִכְשַׁלְנוּ בַּחֲטָאִים לִפְעָמִים, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הִכְנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְנָתַן לָנוּ כָּל מַחְמַדָּיו וְתַעֲנוּגָיו, וְהִשְׁכִּין שְׁכִינָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בֵּינֵינוּ, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁמָּרַדְנוּ בּוֹ גָּלָה אוֹתָנוּ בֵּין הָאֻמּוֹת, וְלֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ לְצַעֲרֵנוּ חַס וְחָלִילָה כָּל כָּךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ, רַק שֶׁנִּהְיֶה נִכְנָעִים תַּחַת הָאֻמּוֹת וְנִקְנֶה עַל יְדֵי זֶה מִדַּת הֶעָנָוָה וּמַדְרֵגַת שִׁפְלוּת בְּתַכְלִית וּלְהִתְנַסּוֹת בְּנִסְיוֹנוֹת, וְהֵמָּה בְּקִנְאָתָם גָּזְרוּ עָלֵינוּ כָּל מִינֵי גְּזֵרוֹת רָעוֹת וּבְכָל מִינֵי צַעַר וּשְׁפִיכוּת דְּמִים וּשְׁמָדוֹת, וְאַחַר שֶׁסָּבַלְנוּ כָּל הַצָּרוֹת וּכְבָר בָּא הַזְּמַן לִפְקֹד אֶת הָאֻמָּה הַקְּדוֹשָׁה, וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ לְגַנּוֹ לִרְאוֹת סוּסְיָא קַדִּישָׁא דִּלֵּיהּ בֵּין הָאֻמּוֹת, וְרָאָה גֹּדֶל צַעֲרָהּ בֵּין הָאֻמּוֹת, וְרִחֵם עַל הָעֲנִיָּה הַלָּזוֹ לְקָרְבָהּ שׁוּב אֵלָיו כְּמִקֹּדֶם וְעוֹד יוֹתֵר, וּבִשְׁבִיל שֶׁלֹּא הָיְתָה עוֹד מְתֻקֶּנֶת בְּקִשּׁוּטִין כָּרָאוּי לְהִתְעַלּוֹת בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה הַלָּזוֹ, וּבִשְׁבִיל גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת לְמַהֵר תִּקּוּנָהּ גָּזַר עָלֶיהָ מְרִירוּת הֶעָנִיּוּת לְמַהֵר וּלְהַשְׁלִים תִּקּוּנָהּ, וְגָזַר צָרוֹת וַעֲנִיּוּת לְכָל הָעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמִזְּלֵיהוּ דְּאֻמּוֹת רָאוּ כִּי הַכֹּל הוּא בִּשְׁבִילֵנוּ, וְלָכֵן נִתְחַכְּמוּ לְהַכְבִּיד עָלֵינוּ בְּמִסִּים וְאַרְנוֹנוֹת וּבְגֵזֵרוֹת כְּדֵי לִדְחוֹתֵנוּ חַס וְחָלִילָה מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלֹּא נוּכַל לְהִנָּאֵל חַס וְחָלִילָה, וְזֶה הוּא סָמוּךְ לְבִיאַת מְשִׁיחֵנוּ צִדְקֵנוּ, וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים יַעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָתָם הַקְּדוֹשָׁה, וּבָזֶה יִתְבָּרֵר הָאֱמֶת וְגֹדֶל יִקְרַת יִשְׂרָאֵל עַד הֵיכָן מַגִּיעַ אֱמוּנָתָם וְאַהֲבָתָם לְהַשֵּׁם.

וּכְמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי מַאֲמַר רז"ל בְּסוֹף סוֹטָה וּכְגִרְסַת הַתָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (פ' ט"ז), ר' נְחֶמְיָה אוֹמֵר דּוֹר שֶׁבָּן דָּוִד בָּא בּוֹ עֲנִיּוּת תִּרְבֶּה וְהַיֹּקֶר יְעַוֵּת (ובמסכת סוטה גרסינן והיוקר יאמר),

וְכָל הָעַכּוּ"ם כֻּלָּן יִתְהַפְּכוּ לִמְינוּת, וּכְבָר נֶאֶמְרוּ בָּזֶה הַרְבֵּה פְּרוּשִׁים עַיֵּן ברש"י ובמהרש"א וְתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ, כִּי הָעֲנִיּוּת תִּרְבֶּה בָּעוֹלָם וְיִקָּר נִקְרָא אָדָם חָשׁוּב, כְּפֵרוּשׁ רש"י ז"ל בְּסַנְהֶדְרִין דְּהַיְנוּ מִי שֶׁיָּקָר בְּעֵינָיו דְּבַר ה', וְאָמַר לָשׁוֹן יַאֲמֵר דְּהַיְנוּ יְשַׁבַּח לַה' כְּמוֹ אֶת ה' הֶאֱמַרְתָּ כְּפֵרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב לְפִי שֶׁמְּקַבֵּל נְסָיוֹן הָעֲנִיּוּת בְּאַהֲבָה, וְלֹא יְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִפְקֹר חַס וְחָלִילָה, וְכָל הָאֻמּוֹת יִתְהַפְּכוּ לְמִינוּת, וְגַם רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעֵרֶב רַב לֹא יוּכְלוּ לִסְבֹּל, כמו"ל בְּשֵׁם סֵפֶר הַקָּדוֹשׁ "בְּרִית מְנוּחָה", וְכָל הָרְשָׁעִים וְהַפּוֹקְרִים יָמוּתוּ בְּט"ו יְמֵי הָאֲפֵלָה שֶׁיִּהְיֶה קוֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ כְּמוּבָא בסח"כ. וּלְפִי זֶה יִהְיֶה נָכוֹן גַּם כֵּן הַגִּרְסָא הַיְקָר יְעַוֵּת, דְּהַיְנוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה, יְעַוְּתוּ דַּרְכָּם וְלֹא יוּכְלוּ לִסְבֹּל הַנִּסְיוֹנוֹת (עיין תוי"ט), דְּעִקַּר נְסָיוֹן הָעֲנִי הוּא לָבוֹא עַל יְדֵי זֶה לְשִׁפְלוּת רוּחַ כַּמּוּבָא לְעֵיל וְהָבֵן, וּמוּבָא בְּסוֹף דָּנִיֵּאל "יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים וְלֹא יָבִינוּ כָּל רְשָׁעִים וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ" עַד כָּאן, אֲבָל יָדַעְנוּ מִפִּי הַקַּבָּלָה כִּי נְסָיוֹן הָעֲנִיּוּת יִהְיֶה סוֹף כָּל הַצָּרוֹת וְקֵץ גְּאֻלָּתֵנוּ.

**לג. במשך כל הגליות כבר נתקן מלבד ה"שירים" שנתקנים עתה על ידי עניות**

וּבָזֶה יִתְבָּאֵר הַמַּאֲמָר שֶׁהִתְחַלְנוּ בְּעֶזְרַת ה', כִּי זֶה הַבִּרְזָא סוּמְקָא רוֹמֵז לַעֲנִיּוּת כְּמַאֲמַר רז"ל, שֶׁכֵּן סוּמְקָא עוֹלֶה עִם הַכּוֹלֵל כְּמִסְפָּר "יִצְחָק" שֶׁהוּא בְּבְחִינַת דִּין, וּמִסְפָּר א' רוֹמֵז לְאַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם הָרוֹמֵז שֶׁמְּקַבְּלִים עַל עַצְמָם כָּל הַדִּינִים בְּאַהֲבָה וּמִתְחַזְּקִים בְּבִטָּחוֹן ה' בְּגָדֶל אֱמוּנָתָם בַּה', וּבִרְזָא עוֹלֶה כְּמִסְפָּר י' פְּעָמִים שֵׁם אֶקְיֶה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ברכות ט') אָמַר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה לֵךְ אֱמֹר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֶקְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם, אֶהְיֶה עִמָּכֶם בְּגָלוּת זֶה וְאֶהְיֶה עִמָּכֶם בְּשִׁעְבּוּד מַלְכוּת, וְכָל זֶה לְרַמֵּז לָנוּ כְּשֶׁכְּבָר הִגִּיעַ עֵת גְּאֻלָּתֵנוּ וּפְדוּת נַפְשֵׁנוּ בְּקָרוֹב, וְכֵן "כִּי בִרְזָא סוּמְקָא" עוֹלֶה כְּמִסְפַּר חֲמַת שֵׁזֶף יִהְיֶה סוֹף וְסִיּוּם הַחֲמָה לְיִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה חֲמַת הַמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שְׁכָכָה, וְלָכֵן זֶה הַ'בְּ'ר'זְ'א יָאֶה מְאֹד לְיִשְׂרָאֵל. וְזֶה יִהְיֶה הַפֵּרוּשׁ כִּי לְכְאוֹרָה לָמָּה צָרִיךְ הַוּרְדָּא סוּמְקָא, הֲלֹא טוֹב יוֹתֵר לִצְבוֹעַ הַסּוּס בְּצֶבַע אָדֹם סָבִיב הַצָּוּאר, רַק זֶה אֵינוֹ נָאֶה שֶׁבְּעֲצָמִיּוּת יִהְיֶה דִּין הַמּוֹרֶה סוּמְקָא עַל דִּין חַס וְחָלִילָה, רַק הַסּוּסְיָא כֻּלּוֹ חִוּרָא כִּי כְּבָר נִתְלַבְּנוּ כָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּצָּרוֹת שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת וְכָל מִינֵי גְּזֵרוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְלֹא נִשְׁאַר רַק שִׁירַיִם, וְזֶה נִתְקַן עַל יְדֵי עֲנִיּוּת כְּמוֹ בִּרְזָא שֶׁהוּא רְצוּעָה קְטַנָּה כְּפֵרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת בַּחֲגִיגָה הַמּוֹרֶה עַל מִדַּת הַדִּין וּבְעַצְמוֹ הוּא כֻּלּוֹ רַחֲמִים, לָכֵן אָמְרוּ רז"ל בִּבְרָכוֹת (נ"ו:) הָרוֹאֶה סוּס לָבָן בַּחֲלוֹם בֵּין בְּנַחַת בֵּין בְּרִדּוּף יָפֶה לוֹ, פֵּרוּשׁ כִּי לִפְעָמִים טוֹבַת הָאָדָם הוּא לוֹ לְרָעָה חַס וְחָלִילָה וּמְשֻׁלָּם לְשׁוֹנְאָיו וכו' וְגַם הַדִּינִים לִפְעָמִים לִדְחוּתוֹ מִתְּשׁוּבָה, אֲבָל סוּסְיָא חִוּרָא מוֹרֶה שֶׁיִּצְמַח לוֹ חֲסָדִים, וְלָכֵן בֵּין בְּנַחַת, הַכַּוָּנָה, שֶׁיִּצְמַח לוֹ יְשׁוּעָה בְּנַחַת וּבְהַרְחָבָה,

וּבֵין בְּרָדוּף בֵּין עַל יְדֵי רְדִיפוֹת חַס וְחָלִילָה, אֲבָל כֻּלּוֹ הוּא לְרַחֲמִים בְּלִי שׁוּם דִּין כְּלָל כְּמוֹ סוּסְיָא חִוָּרָא מַה שֶּׁאֵין כֵּן סוּס אָדֹם קָשֶׁה בְּרָדוּף.

**לד. בצער דכדוך העני מביט הקדוש-ברוך-הוא עלינו ברחמים ואף שאין בנו מעשים**

וּבָזֶה יִתְפָּרֵשׁ בְּעֶזְרַת ה' קְפִיטָל ע"ד בְּתְהִלִּים, הַמְדַבֵּר עַל סוֹף גְּלוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם יח) זָכַר זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף ה' וְעַם נָבָל נָאֲצוּ שְׁמֶךָ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ (שם יט) אַל תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ, שֶׁזֶּה קָאֵי עַל עַכּוּ"ם הַנִּמְשָׁלִים לְחַיּוֹת בָּרָא כְּפִי הַתַּרְגּוּם, וְאַל תִּמְסֹר לָהֶם נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ. הֲגַם כִּי אֵין אֲנַחְנוּ מַשִּׂיגִים הַתּוֹרָה רַק בִּבְחִינוֹת נֶפֶשׁ שֶׁהוּא בִּבְחִינַת עֲשִׂיָּה וְיָדוּעַ לַמֵּבִין, אַף עַל פִּי כֵן בְּזוֹ הַבְּחִינָה גַּם כֵּן תְּרַחֵם עָלֵינוּ כִּי תַּבִּיט מַעֲלָתֵנוּ נֶגֶד הָאֻמּוֹת, וְגַם בִּרְזָא סוּמְקָא וּבִפְרָט לְפִי הַגִּרְסָא וְרָדָא סוּמְקָא עוֹלֶה כְּמִסְפָּר "חַיַּת", כִּי בְּעֵת עֲנִיּוּתֵנוּ לֹא דַּי שֶׁלֹּא מְרַחֲמִים עָלֵינוּ, רַק אַדְרַבָּא הֵמָּה נַעֲשִׂים אֵלֵינוּ כְּמוֹ חַיּוֹת לִגְזֹר כָּל מִינֵי גְּזֵרוֹת חַס וְחָלִילָה, "חַיַּת עֲנִיֶּיךָ" זֶה קָאֵי עַל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים כְּפֵרוּשׁ הַתַּרְגּוּם, שֶׁהֵמָּה סוֹבְלִים עֲנִיּוּת וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם חַיּוּת אֱלֹקוּת מִתּוֹךְ הַדִּין, "חַיַּת" כְּמִסְפָּר בִּרְזָא סוּמְקָא, "אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח" שֶׁיִּסְפִּיק בָּזֶה לָנֶצַח שׁוֹנְאֵינוּ, "הַבֵּט לַבְּרִית" שֶׁיִּהְיֶה בָּזֶה תִּקּוּן לַבְּרִית כַּמּוּבָא לְעֵיל כִּי הָעֲנִיּוּת הוּא תִּקּוּן לְזוֹ הַמִּדָּה, "כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁכֵּי אֶרֶץ" כִּי כָּל הָאֻמּוֹת יִתְהַפְּכוּ לְמִינוּת, "נְאוֹת חָמָס" וְהֵמָּה חוֹמְסִים וְגוֹזְלִין אֶת יִשְׂרָאֵל, "אַל יָשֹׁב דַּךְ נִכְלָם", פֵּרוּשׁ, בָּזֶה לֹא נָשׁוּב נִכְלָם, שֶׁנִּצְפֶּה שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִצְמַח לָנוּ הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה דְּיַדַן, "עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהַלְלוּ שְׁמֶךָ", אֲנַחְנוּ מְהַלְלִים שִׁמְךָ גַּם בַּעֲנִיּוּתֵנוּ וּבְכָל דַּחֲקוּתֵנוּ, וְזֶה לְבַד דַּי שֶׁנּוּשַׁע, בִּזְכוּת זֶה "אַל תִּשְׁכַּח לְקוֹל צָרָרֶיךָ".

עֹנִי כְּמִסְפַּר קוֹל כִּי אֵצֶל הָעַכּוּ"ם כְּתִיב (ישעיה ח, כא) וְהָיָה כִי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹקָיו, אֲבָל אֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מְהַפְּכִים הָעֹנִי לְקוֹל הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא "קוֹל קוֹל יַעֲקֹב", קוֹל קוֹל עוֹלֶה כְּמִסְפָּר רע"ב, בְּעֵת עֹנִי וְרָעָב הֵמָּה נַעֲשִׂים צוֹרְרִים וְקָמִים לַהּ', אֲבָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מְהַפְּכִים אוֹתוֹ לְקוֹל קוֹל יַעֲקֹב לְצַעֵק בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וּמְמַיְּלָא יֶחְדְּלוּ וְיִפָּסְקוּ הַיְדַיִם יְדֵי עֲשָׂו, וְנִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה דְּיַדַן אָמֵן.

וְזֶה לְשׁוֹן הַזֹּהַר קְדוֹשׁ פָּרָשַׁת עֵקֶב (רע"ג) אֶלָּא בְּגִין דְּכָל עַמָּא וְלִשְׁנָא - "וְהָיָה כִי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹקָיו וּפָנָה לְמַעְלָה", אֲבָל יִשְׂרָאֵל אִנּוּן קַיְּמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי מִדָּה וְלָא אַכְחִישִׁין בֵּיהּ, ובג"כ בְּמִדָּה דָּא יִתְפָּרְקוּן דִּכְתִיב (תהלים יח, כח) וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ.

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא יֹאמַר פִּי דָּבָר שֶׁלֹּא כִּרְצוֹנְךָ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַדְּרוּשִׁים כָּתַבְתִּי בָּרֶמֶז וּבְקִצּוּר נִמְרָץ בְּכִסּוּי טָפֲחַיִם, כִּי לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלְּחַזֵּק לִבְבוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים בְּעֵת צַר וְחֹשֶׁךְ כָּזֶה אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה עוֹד כָּמוֹהוּ מֵעוֹלָם. וּבְאֵלּוּ הַקְּדֻמוֹת אֶפְשָׁר

לְבָאֵר הַרְבֵּה פְּסוּקִים וּמַאֲמָרִים, רַק אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כָּאן בְּיוֹתֵר בָּזֶה הַחִבּוּר כִּי אֵין הַנְּיָר מַסְפִּיק, רַק לְחַזֵּק לִבְבוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלֹּא יֵרְפּוּ וְלֹא יִתְיָאֲשׁוּ מִן הָרַחֲמִים חַס וְחָלִילָה, וְלֹא יֵרְפּוּ מִלַּעֲסֹק בְּתִקּוּן וּבִתְשׁוּבָה, וּבִפְרָט הָעִקָּר הַגָּדוֹל לָשׁוּב תָּמִיד עַל פֶּגֶם מִדַּת הַיְסוֹד, כִּי עַל יְדֵי זֶה בָּאִים כָּל הַבִּלְבּוּלֵי מֹחַ וְכָל הַצָּרוֹת, וְכָל עִקַּר גְּאֻלָּתֵנוּ וּפְדוּת נַפְשֵׁנוּ תָּלוּי בָּזֶה, וְאַל יֵקַל בְּעֵינֶיךָ אָחִי אֲהוּבִי זֶה הַחֵטְא וּמַה שֶּׁבְּכֹחֲךָ לְתַקֵּן עֲשֵׂה, כִּי לְפִי עֶרְךָ תְּקוּנוֹ בָּזֶה כֵּן יֵשָׁלֵם נַפְשׁוֹ לֶעָתִיד, כַּאֲשֶׁר נַאֲרִיךְ בָּזֶה בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יַעְזְרֵנוּ ה' בְּרֹב רַחֲמָיו.

**לה. עקר העני וקשי הגלות על מנת שנתפלל תפלות רבות כי בתפלה תלוי כל תקוננו**

וְנַחְזֹר לְעָנְיֵנֵנוּ, דְּהִנֵּה עַכְשָׁו קֹדֶם בִּיאַת הַמַּשִׁיחַ צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְהִתְנַסּוֹת בְּכֹבֶד וּבְקֹשִׁי הַגָּלוּת, לָכֵן יִתְחַזֵּק כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָתוֹ לְאֶלְקָיו וּבְגֹדֶל הַבִּטָּחוֹן וְיִתְמִיד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵה' עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר וְלֹא יֵרָפֶה מִזֶּה חַס וְחָלִילָה, כִּי זֶה כְּלֵל וְעִקַּר גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת בַּר יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל הַתְּפִלּוֹת יִהְיוּ הַכֹּל בֶּאֱמוּנָה שֶׁיְּבַקֵּשׁ שֶׁיְּהֵא רַק בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁתְּהֵא לְרָצוֹן וּלְנַחַת רוּחַ לְבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא מַה שֶּׁנִּדְמֶה בְּעֵינָיו לְטוֹב. וְגַם יְבַקֵּשׁ וְיַרְבֶּה בְּרַחֲמִים שֶׁתִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בֶּאֱלְקָיו, וַהֲגַם שֶׁרוֹאֶה שֶׁתְּפִלּוֹתָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים לֹא יָחוּשׁ וְלֹא יִפֹּל דַּעְתּוֹ מֵזֶּה, כִּי יָדוּעַ מִדִּבְרֵי בַּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין לְךָ תְּפִלָּה בָּעוֹלָם וּבִפְרָט מִבַּר יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים הַשּׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לַה' שֶׁתְּהֵא נֶאֱבֶדֶת חַס וְחָלִילָה, רַק הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִפְעָמִים בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים לְצֹרֶךְ אֵיזֶה תִּקּוּן וַעֲלִיָּה אֲשֶׁר גָּלוּי רַק לְמַעְלָה, וּכְמוֹבָא בַּתּוֹלְדוֹת הַקָּדוֹשׁ וּבְמִדְרַשׁ פִּינְחָס, וְלָעֲתִיד לָבוֹא יָבוֹאוּ כָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת לְפָנֵי ה' וְיַהַפְכוּ לְאוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲצוּמוֹת שֶׁיִּתְעַנְּגוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ, וְגַם לִפְעָמִים תִּתְקַבֵּל הַתְּפִלָּה לְאַחַר זְמַן שֶׁלִּפְעָמִים עוֹמֶדֶת הַתְּפִלָּה מִבַּחוּץ מִפְּנֵי שֶׁהַמְקַטְרְגִים אֵין מְנִיחִים שֶׁתִּתְעַלֶּה, וּבְעֵת רָצוֹן תִּדְחַק עַצְמָהּ זוֹ הַתְּפִלָּה וְתִתְעַלֶּה, כִּי דִּבּוּר שֶׁל תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְרִיק חַס וְחָלִילָה, כַּאֲשֶׁר הֶאֱרַכְתִּי בְּסִפְרִי טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ. וְלָכֵן יִתְעַקֵּשׁ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלּוֹתָיו לַה' לְבַקֵּשׁ תָּמִיד עַל נַפְשׁוֹ שֶׁתִּתְקָרֵב לַה' וְלֹא תִּדָּחֶה, וְלֹא יֶהֱא בִּיאָתוֹ לָזֶה עוֹלָם לְרִיק וְלֹא יַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אֲשֶׁר נִרְאֶה לוֹ שֶׁמַּדְחִין אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, רַק הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ לְהַרְבּוֹת תַּחֲנוּנִים לַה' וְאֵלּוּ הַתַּחֲנוּנִים לֹא יֵאָבְדוּ חַס וְחָלִילָה, וּבְעֵת יַקְרִיבוּ דִּינוֹ לְאַחַר אֲרִיכוּת יָמָיו לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה יִרְאֶה כַּמָּה טוֹבוֹת עָשׂוּ לוֹ כָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת. וּמוּבָא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (אליהו זוטא פ"ו) אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה אֵין אַתָּה יָכוֹל לַעֲמֹד עַל כָּל מִדּוֹתָיו, אֶלָּא הֲרֵינִי מוֹדִיעֲךָ מִקְצָת מִדּוֹתַי, כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם תְּהִלָּה וְשֶׁבַח שֶׁל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לֹא בְּמַעֲשֶׂה יְדֵיהֶן וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶן, אֶלָּא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁהֵן עוֹמְדִין וּמוֹדִין וּמְבָרְכִין וּמְשַׁבְּחִין וּמַרְבִּין

תַּחֲנוּנִים לְפָנַי אֲנִי נִזְקָק לָהֶם וְכוֹפֵל לָהֶם מְזוֹנוֹתֵיהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קב, יז) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם עַד כָּאן.

**לו. העושה תשובה מתוך עניותו משמח להקדוש-ברוך-הוא עתה - יותר ממה שגרם קדם צער לה' מעוונותיו**

וְעוֹד אֶכְתֹּב לְךָ כְּלָל בְּעִנְיְנֵי קַבָּלַת יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה, כִּי תֵּדַע בְּנִי כִּי יְסוֹד הַתְּשׁוּבָה וְהַוִּדּוּי, כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה בְּסֵפֶר "חֶסֶד לְאַבְרָהָם" בְּשֵׁעַר הַוִּדּוּי וּתְשׁוּבָה, הַאֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁרָשָׁע כָּל יָמָיו הִכְעִיס אֶת בּוֹרְאוֹ וְאַחַר כָּךְ יָשׁוּב הַכֹּל לְאֵיתָנוֹ בִּתְשׁוּבָה. וְתֵרֵץ כִּי יֵשׁ שֶׁאָדָם חוֹטֵא חַס וְחָלִילָה וְנִגְזַר הַדִּין עַל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, אָז הַס"מ שָׂמֵחַ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְיַסֵּר זֶה הָאִישׁ, וְכָל הַחִיצוֹנִים שְׂמֵחִים עַד מְאֹד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְטַעֵר בְּשִׂמְחָתָם, וּכְשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה וּמִתְוַדֶּה, אָז הַחִיצוֹנִים מִצְטַעֲרִים בְּצַעַר גָּדוֹל יוֹתֵר מִשִּׂמְחָתָם שֶׁהָיְתָה לָהֶם מִקֹּדֶם, וּבָזֶה נַעֲשֶׂה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּבָיְכוֹל, וְזֶה הַשִּׂמְחָה עוֹלָה כִּפְלֵי כְפָלַיִם נֶגֶד הַצַּעַר שֶׁהָיָה לוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִקֹּדֶם. וּבִפְרָט כְּשֶׁהַבֵּר יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בַּתְּשׁוּבָה וּוִדּוּי וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ וּמְקַבֵּל דִּינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּאַהֲבָה כַּמְבֹאָר שָׁם בְּמַאֲמַר הַוִּדּוּי. וּבִפְרָט בְּאִם נִתְיַסֵּר בְּעִנְיֵי וּבְצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן וְאוֹמֵר וִדּוּי וּמִתְחָרֵט וּמְקַבֵּל דִּינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹתָיו, אָז נִתְמַלֵּא הס"מ וְכָל כַּת דִּלֵּיהּ מְלֹא בּוּשָׁה וְיִסּוּרִים עַד אֵין קֵץ, וְיִקָּרֵא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִתְעַלֶּה בָּזֶה לְעֵלָּא וּלְעֵלָּא וְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא בְּכְלַל תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר זְדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזְכֻיּוֹת, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלוֹ לְבַר יִשְׂרָאֵלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּקִּיפוּת וְעֹז כָּזֶה.

לָכֵן מוּבָא בְּשֵׁם הַ"בַּעַל שֵׁם טוֹב" הַקָּדוֹשׁ שֶׁאִם אָדָם מִצְטַעֵר חַס וְחָלִילָה בְּאֵיזֶה צַעַר גָּדוֹל יְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵה' שֶׁלֹּא יִקְחוּ מִמֶּנּוּ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, כִּי בְּאִם מִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן אָז אֵין צָרִיךְ לִירָא מִכְּלוּם, כִּי כָּל כֹּחוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר לְטֹל מֵהָאָדָם הַבִּטָּחוֹן וּלְהַפְחִידוֹ בְּמִינֵי פְּחָדִים, וּבָזֶה מְעוֹרֵר עָלָיו דִּינִים חַס וְחָלִילָה, כַּמּוּבָא בִּבְרָכוֹת דַּף ס' כִּי הַמְפַחֵד מֵביא עַל עַצְמוֹ יִסּוּרִים חַס וְחָלִילָה שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ג, כה) פַּחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי, וּכְמוֹ שֶׁהֵבֵאתִי בְּמִבוֹא הַשַּׁעַר בְּשֵׁם הרה"ק ר' נָתָן שַׁפִּירָא בְּסֵפֶר הַקָּדוֹשׁ תּוֹרַת נָתָן, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ גְּזֵרוֹת וְחֶלְאִין בִּישִׁין בָּעוֹלָם חַס וְחָלִילָה, אָז מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִזֶּה אֵין לְהס"מ שְׁלִיטָה עָלָיו, כִּי בְּטָחוֹן וֶאֱמוּנָה דּוֹחִין כָּל הַדִּינִים וְכָל הַמְקַטְרְגִים, כִּי בְּחִינָתָם הוּא בְּחִינַת אַבָּא כַּמּוּבָא בפע"ח שַׁעַר הַתְּפִלִּין, וְשָׁם אֵין שׂוּם דִּין רַק הַכֹּל חֶסֶד וְרַחֲמִים. וּבִפְרָט שֶׁיַּאֲמִין שֶׁאֵין שׂוּם תְּנוּעָה קַלָּה וְשׂוּם סִבָּה קַלָּה שֶׁיָּהֵא בְּמִקְרֶה חַס וְחָלִילָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (ערכין ט"ז) הֵיכִי דָּמֵי יִסּוּרִים אֲפִלּוּ נִתְהַפֵּךְ לוֹ חֲלוּקוֹ, וְעַל כָּל מִינֵי יִסּוּרִים קַלִּים יַאֲמִין שֶׁהוּא הַשְׁגָּחָה. וְעִקַּר הַכֹּל שֶׁיִּתֵּן אֶל לִבּוֹ הָרְהוּר תְּשׁוּבָה וּוִדּוּי וְיוֹדֶה לַה' וְאָז יִפָּטֵר עַל יְדֵי זֶה מִיִּסּוּרִים גְּדוֹלִים כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵי

תַּלְמִידֵי בַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, וְאִם נְקִיִּים יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשְׂיו מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ, אָז יְקֵיִם בָּנוּ סֵיפָא דִּקְרָא יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמָחוֹל בַּמָּה שֶׁיִּמְחֹל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עֲוֹנוֹתֵינוּ, וִיקָרֵב אוֹתָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אָמֵן.

**לז. תקון נפלא לבקש פרנסה עבור אחרים**

וְתֵדַע אָחִי כִּי כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ כָּכָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים בְּעַד חֲבֵרוֹ וּלְהִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרוֹ וּבִפְרָט אִם חֲבֵרוֹ מְסַפֵּר לוֹ צַעֲרוֹ, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו גַּם כֵּן רַחֲמִים וַחֲסָדִים. וְאַתְּיִק לְךָ לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה שֶׁל "נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ" בְּלִקּוּטֵי שׁוֹשַׁנָּה וז"ל: - אָמְרוּ בַּגְּמָרָא (גיטין ז) מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעֲקַת לְגִימָה עַל חֲבֵרוֹ וְדוֹמֵם, הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין, נִרְאֶה לִי הַפֵּרוּשׁ מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בְּעַד חֲבֵרוֹ, שֶׁלְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִפְעֹל כָּל כָּךְ שֶׁאֵין חָבוּשׁ מַתִּיר כוּ', אֲבָל עַל חֲבֵרוֹ הוּא נַעֲנֶה מְהֵרָה, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּעַד חֲבֵרוֹ וְנִמְצָא זֶה פּוֹעֵל לָזֶה חֶפְצוֹ וְזֶה לָזֶה עַד שֻׁכֻּלָּם נַעֲנִים. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ (סנהדרין כ"ז) יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה לָזֶה פֵּרוּשׁ עֲרֵבִין לְשׁוֹן מְתִיקוּת כְּמוֹ וְקוֹלֵךְ עָרֵב, מִפְּנֵי שֶׁמַּמְתִּיקִים זֶה לָזֶה בִּתְפִלָּתָם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין כָּל אֶחָד בְּעַד חֲבֵרוֹ וְעַל יְדֵי זֶה הֵם נַעֲנִים. וְעִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא הַמַּחְשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁבַּמַּחְשָׁבָה יָכוֹל בְּנָקֵל לְהִתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ בַּעֲבוּר שֶׁאֵין עָלֶיהָ קִטְרוּג, וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעֲקַת לְגִימָה עַל חֲבֵרוֹ שֶׁצּוֹעֵק בִּשְׁבִיל חֲבֵרוֹ שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וְדוֹמֵם פֵּרוּשׁ שֶׁמַּעֲלֶה תְּפִלָּתוֹ בְּעוֹלַם הַמַּחְשָׁבָה, הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין פֵּרוּשׁ שֶׁפּוֹעֵל רְצוֹנוֹ הַטּוֹב וְנַעֲנֶה בִּתְפִלָּתוֹ ע"כ: וְכָל שֶׁכֵּן הָאֵיךְ צָרִיךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצָרוֹת הַכְּלָל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם וְלֹא לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ לְעָנְו בָּזֶה כִּי מִי אָנֹכִי, רַק כָּל אֶחָד יְכַוֵּן בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן וְגַם בִּתְפִלָּה וּתְהִלִּים, בִּפְרָט אִם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן חֲצוֹת יְעוֹרֵר רַחֲמִים עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵמָּה בְּצַעַר וּבְשִׁפְלוּת, וְאָמְרוּ רז"ל (תענית י"א) כָּל הַמִּשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּנֶחָמָתָם בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

**לח. סגלות לפרנסה**

וְעַתָּה אֶכְתֹּב קְצָת סְגֻלּוֹת לְפַרְנָסָה מִדִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים וּמֵהַמּוּבָא בְּסִפְרֵי יְרֵאִים. רֵאשִׁית כֹּל כָּתְבוּ הַסִּפְרֵי יְרֵאִים לוֹמַר בְּכָל יוֹם פָּרָשַׁת הַמָּן (רבינו בחיי בשלח) וְיִתְמִיד לְבַקֵּשׁ מֵה' עַל פַּרְנָסָה, וְיִתֵּן אֶל לִבּוֹ אֱמוּנַת הַשֵּׁם שֶׁכָּל עִנְיָן וְעִנְיָן הַכֹּל מֻשְׁגָּח מֵאֵת הַבּוֹרֵא וּבָזֶה מֻבְטָח שֶׁלֹּא יֶחְסַר פַּרְנָסָתוֹ. וּמוּבָא בְּסִפְרֵי יְרֵאִים לִתֵּן מַעֲשֵׂר מִכָּל רֶוַח שֶׁמַּרְוִיחַ אוֹ מֵהַמָּעוֹת שֶׁבָּא לְיָדוֹ, וְזֶה סְגֻלָּה נִפְלָאָה לְשֶׁפַע פַּרְנָסָה, וְעַיֵּן בָּזֶה בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ מֹשֶׁה עִנְיָנִים נִפְלָאִים, וְעוֹד כָּתַב בְּנִיצוֹצֵי אוֹרוֹת פֵּרוּשׁ עַל הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מהחיד"א ז"ל וַיִּקְהֵל רי"ח, שֶׁיְּכַוֵּן בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה וּבְשִׂמְחָה, וְזֶה סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לְפַרְנָסָה וּלְהַמְשָׁכַת הַשֶּׁפַע, וִיכַוֵּן לְבָרֵךְ הַשְׁכִינָה שֶׁהוּא מַלְכוּת וְרֶמֶז לַדָּבָר: "בְּרִכַת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר" (משלי י, כב) פֵּרוּשׁ מַעֲשִׁיר לַמְבָרֵךְ, אֲבָל יְקִיִּים סֵיפָא דִּקְרָא וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּהּ, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּבְמִדְרַשׁ פִּינְחָס מֵבִיא סְגֻלָּה לְפַרְנָסָה, לוֹמַר בְּכָל יוֹם הַי"ג עִקָּרִים, וְיִזְהֵר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בָּזֶה לוֹמַר בִּתְמִידוּת הָאֲנִי מַאֲמִין, וּמְסֻגָּל מְאֹד לְחַזֵּק הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, וְנָהֳגוּ הַרְבֵּה עוֹבְדֵי ה' לוֹמַר זֹאת קֹדֶם הַשְׁכִּיבָה לְאַחַר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְגַם תֵּכֶף בְּעָמְדוֹ מִן הַמִּטָּה. כֵּן רָאִיתִי בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' פִּינְחָס מִקָּארִיץ שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאָדָם יִהְיֶה רֹאשִׁית דִּבּוּרָיו שֶׁלּוֹ הַשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֲנִי מַאֲמִין, וְזֶה סְגֻלָּה לְחַזֵּק הָאֱמוּנָה עַל כָּל הַיּוֹם. וְגַם כָּתוּב בְּמִדְרַשׁ פִּינְחָס סְגֻלָּה לְפַרְנָסָה, שֶׁיֹּאמַר אַגֶּרֶת הרמב"ן בְּכָל יוֹם כִּי כָתוּב שָׁם: "כִּי בְיוֹם שֶׁיֹּאמַר הָאַגֶּרֶת יַעֲנוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל". וְגַם כָּתוּב שָׁם בְּמִדְרַשׁ פִּינְחָס שֶׁזֶּה סְגֻלָּה שֶׁיִּתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְהַפְּרָשַׁת מַעֲשֵׂר מִכָּל רֶוַח וְלֹא יְשַׁקֵּר בְּפַרְנָסָתוֹ, וּבְטָחוֹן לַה', וְיַתְמִיד בִּתְפִלָּה עַל פַּרְנָסָה, וְאִם יְהֵא נִזָּהֵר בְּכָל אֵלֶּה, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה בַּעַל חוֹטֵא חַס וְחָלִילָה יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה בְּעֶזְרַת ה'.

וְעוֹד כָּתוּב שָׁם סְגֻלָּה לְפַרְנָסָה וּלְכָל דָּבָר, לוֹמַר הַתְּהִלִּים עַד גְּמִירָא בְּלִי הֶפְסֵק "יְהִי רָצוֹן" בֵּינְתַיִם, וְכָל שֶׁכֵּן בְּדִבּוּר אַחֵר, וְזֶה סְגֻלָּה נִפְלָאָה. וְעוֹד כָּתְבוּ הס"י סְגֻלָּה לְפַרְנָסָה שֶׁיֵּשֵׁב בִּסְעוּדַת מְלַוֶּה מַלְכָּה עִם חֲבוּרַת מְרֵעִים וִיסַפְּרוּ מִבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ. וְעוֹד מוּבָא בְּסֵפֶר בְּאֵרֹת הַמַּיִם מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ ר' הִירְשׁ מֵרִימָאנוֹב זי"ע, לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד שֶׁלֹּא לֵילֵךְ בִּדְאָגוֹת וּבְעַצְבוּת חַס וְחָלִילָה כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל כְּלוּם, וְזֶה סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לְפַרְנָסָה, וְנָתַן רֶמֶז לַדָּבָר "וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ" סוֹפֵי תֵּבוֹת הַשֵּׁם חת"ך שֶׁהוּא שֵׁם הַפַּרְנָסָה, וְאַל תֹּאמַר כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם הַכֹּל, תְּנִיחַ מִכֹּל וְכֹל, רַק תְּקַיֵּם מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים מַה שֶּׁבְּכֹחֲךָ, וה' יִהְיֶה בְּעֶזְרֶךָ לְצָרְפָךְ מַחְשַׁבְתְּךָ לְטוֹבָה.

**לט. כמה מצוות גדולות מקים זה המבקש על פרנסתו**

וְעַתָּה נָבוֹא לְחֶשְׁבּוֹן הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר יָכוֹל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְקַיֵּם בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקֵּשׁ עַל פַּרְנָסָה. רֹאשִׁית יְכַוֵּן לְקַיֵּם מִצְוָה מִפִּי הַקַּבָּלָה שֶׁהוּא מוֹרֶה עַל מִצְוַת שְׁאֵלַת הַפַּרְנָסָה, כַּמּוּבָא לְעֵיל בַּשֵּׁם תְּנָא דְּבֵי אֵלְיָהוּ מֵהַפְסוּק (זכריה י, א) שַׁאֲלוּ מֵה' מָטָר בְּעֵת מַלְקוֹשׁ ה' עֹשֶׂה חֲזִיזִים וּמְטַר גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לְאִישׁ עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה, פֵּרוּשׁ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יִתֵּן בַּעֲבוּר אִישׁ אֶחָד עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה - כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, הַכַּוָּנָה אִם תִּשְׁאַל פַּרְנָסָה מֵה' יַשְׁפִּיעַ בִּזְכוּתְךָ פַּרְנָסָה גַּם לָרַבִּים, דִּכְתִיב (תהלים קמה, טו) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּבַקְּשִׁים פַּרְנָסָה מֵה', וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַזְמִין וּמַשְׁפִּיעַ הִצְטָרְכוּת הָאָדָם בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ, וְעַל פִּי רֹב בְּשָׁעָה שֶׁכְּבָר נִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ תָּמִיד עֵינָיו נְשׂוּאוֹת לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צָרְכָיו.

וְשֵׁנִית מִצְוַת אֱמוּנָה שֶׁהוּא אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ (שמות כ, ב) שֶׁמַּאֲמִין שֶׁכָּל פַּרְנָסָתוֹ וְכָל תְּנוּעוֹתָיו הַכֹּל מֻשְׁגָּח מֵעִם ה' בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית.

וּמִצְוֹת בִּטָּחוֹן עַל פִּי קַבָּלָה בְּטָחוּ בַה' (ישעיה כו, ד) וְשֶׁהוּא מְצַוֶּה עַל פִּי תּוֹרָה תָּמִים תִּהְיֶה (דברים יח, יג) וְגוֹ' שֶׁהוּא נִמְנֶה בֵּין תַּרְי"ג מִצְווֹת לְדַעַת הרמב"ן, שֶׁנִּכְלָל בָּזֶה מִצְוַת בִּטָּחוֹן, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְשֶׁלֹּא יִפְחֹד מִסִּימָנֵי כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וּמִמַּזְּרִיחִים הַשּׁוֹרֵר בָּעוֹלָם רַחְמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא יִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁהוּא נִכְלָל בִּכְלַל תָּמִים תִּהְיֶה.

וּמִצְוַת יִרְאַת הַשֵּׁם שֶׁצָּרִיךְ לִירָא כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁצָּרִיךְ לִירָא שֶׁלֹּא יִגְרְמוּ עֲוֹנוֹתָיו מְנִיעוֹת הַשֶּׁפַע וְיִגְרֹם צַעַר לְמַעְלָה, לָכֵן צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ שֶׁיְּחַזִּיר זוֹ הַשֶּׁפַע, לְהַמְשִׁיךְ מַה שֶּׁנִּפְסַק בַּעֲוֹנוֹתָיו וְיקַיֵּם מִצְוַת יִרְאָה, וְגַם אִם יִזְכֶּה לְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְמַלֵּא שֶׁפַע לִשְׂכִינַת עֻזּוֹ שֶׁתְּהֵא בְּכֹחָהּ לְהַשְׁפִּיעַ לְכָל הָעוֹלָמוֹת וְהַבְּרוּאִים, כִּי אֵין שִׂמְחָה לְהַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה רַק כְּשֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָהּ לְהַשְׁפִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים כָּל טוּב, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְנִיעָה מִסִּבַּת עֲוֹנוֹתָיו, וְיקַיֵּם בָּזֶה מִצְוַת אַהֲבַת הַשֵּׁם.

וְאִם יִשְׁתַּתֵּף עַצְמוֹ בְּצַעַר יִשְׂרָאֵל וְיבַקֵּשׁ גַּם בְּעַד פַּרְנָסוֹת חֲבֵרוֹ בִּכְלָלוּת יִשְׂרָאֵל יְקַיֵּם מִצְוַת וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ (ויקרא יט, יח).

וְאִם יֵשׁ לוֹ צַעַר בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָתוֹ וּמוֹדֶה וּמְשַׁבֵּחַ לְהַבּוֹרֵא, אָז מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַצְדִּיק דִּינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי כַּאֲשֶׁר יְיַסֵּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ (דברים ח, ה) מִמְּנְיַן תַּרְי"ג לְדַעַת הסמ"ק.

וְאִם מִתְבּוֹנֵן בַּחֶסֶד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל פַּעַם בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָתוֹ, וְאָז יְכַוֵּן לְקַיֵּם בָּזֶה מִצְוַת עֲשֵׂה לְדַעַת רַבֵּנוּ יוֹנָה הַמּוּבָא בַּחֲרֵדִים לְהוֹדוֹת עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם שֶׁהוּא מִכְּלַל (דברים ח, ב) וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ. סַךְ הַכֹּל שְׁמוֹנֶה מִצְווֹת עֲשֵׂה.

**מ. קטעים קצרים מפסוקים ומחז"ל מענין העניות שבסוף יומיא**

**א.** "וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב וְכוּ'" - אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכָּלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס וְכוּ', כְּשֶׁתִּגְדַּל הָעֲנִיּוּת וְכוּ', וְיִתְדַּלְדְּלוּ בַּעֲנִיּוּת נִמְרָצָה וְכוּ', וְעַל דַּלּוּתָם וְשִׁפְלוּתָם יָחוּס עֲלֵימוֹ וְכוּ'.

**ב.** "וְיֹקֶר יַאֲמִיר הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהַיַּיִן בְּיֹקֶר וְכוּ'" - שֶׁהַיֹּקֶר יֶגְדַּל עַד לְמַעְלָה.

**ג.** "שְׁלִישִׁית רָעָב גָּדוֹל, וְתוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מִלּוֹמְדֶיהָ וְכוּ'", וּפֵרֵשׁ רש"י, מִתּוֹךְ שֶׁאֵין לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל.

**ד.** "שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיֶה וְכוּ'", כְּשֶׁתִּרְאֶה דְּאֵין שׁוּם אָדָם מִשְׁתַּכֵּר, וְהַיְנוּ כְּדַאֲמָרַן עַד שֶׁתִּכָּלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס וְכוּ', עַד שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַשְּׁעָרִים שְׁקוּלִין, אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּתְבַּקֵּשׁ דָּג לְחוֹלֶה וְלֹא יִמְצֵא וְכוּ'.

**ה.** "אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁמִּתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ, חַכֵּה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ', דְּהַיְנוּ בְּמָמוֹן, שֶׁהָעֲנִיּוּת מוֹסִיפָה וְהוֹלֶכֶת וְאֵינָהּ פּוֹסֶקֶת וְכוּ'.

**ו.** בְּהַהוּא זִמְנָא אִלֵּין מָארֵי מַתְנִיתִין וְכוּ' שְׁעָתָא דְּחִיקַת לוֹן דִּיהוֹן בְּצַעֲרָא בִּיגוֹנָא בַּעֲנִיּוּתָא וְכוּ'.

ז. וְכָל חֲכָמִים וְאַנְשֵׁי חַיִל וְיִרְאֵי חֵטְא בְּצַעֲרָא בְּדָחֳקָא בִּיגוֹנָא וְכוּ'.
ח. וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת וְכוּ', וְנִסְכָּרִים שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְכוּ'.

**מא. בגלותא בתראה תתחלף גזרת המיתה בעניות - והעשירים לא יעשו חסד עם בעלי התורה**

כָּתַב בְּ"רַעְיָא מְהֵימְנָא": דְּיוֹמִין יֵיתוּן דְּיִתְקַיְּים בְּהוּ כְּמַפְקָנוּ דְּמִצְרַיִם דְּאִתְמַר בֵּיהּ (שמות א, ו) "וַיָּמָת יוֹסֵף וְכֹל אֶחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא", וּבְגָלוּתָא בַּתְרָאָה לֵית מִיתָה אֶלָּא עֹנִי, דְּעָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת, לְקַיֵּם בְּהוֹן (צפניה ג) "וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם עָנִי וָדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם ה'" לְאִתְקַיְּמָא בְּהוֹן (שמות ה) "נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים" - נִרְפִּים הֵם בְּאוֹרַיְתָא, נִרְפִּים הֵם לְמֶעֱבַד טִיבוּ עִם מָארֵי תּוֹרָה וְאַנְשֵׁי חַיִל הַמְסוֹבְבִים מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחוֹנָנוּ וְכוּ', דְּאִנּוּן מְשַׁקְּרִין וְאָמְרִין דְּכֹבֶד הַמַּס עֲלַיְהוּ, וּבְגִין דְּא לָא יַעֲבְדוּן טִיבוּ וְכוּ'.

**מב. נסיון העני יהיה סוף התקון**

כָּתַב בְּסֵפֶר "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר" בְּמַאֲמָר אֱמוּנָה וּפַרְנָסָה: וּבְכֵן אָבוֹא, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם לְבָאֵר זֶה הַמַּאֲמָר בְּעִנְיְנֵי גְּאֻלָּה. תֵּדַע, אָחִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה בְּשֵׁם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְגַּבְּרוּ הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְעִקָּר נִסְיוֹן הָעֹנִי, וְזֶהוּ תַּכְלִית הַתִּקּוּן, כְּמוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת עֵקֶב (דף רעג) בְּמִדָּה דִּין יִתְפָּרְקוּן [בְּמִדָּה זוֹ שֶׁהִיא הָעֲנִיּוּת יִפָּדוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת], דִּכְתִיב "וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ". וְהוּא גַּם כֵּן מִטַּעַם הַנַּ"ל, לְפִי שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כִּי "וַיַּדְּ יִשְׂרָאֵל מְאֹד" בְּעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה וַעֲבוֹדָה וְאֵין עוֹזֵר, לָכֵן יְצָרְפֵם בְּצָרוּף הָעֲנִיּוּת וְדָחֳקוּת בַּפַּרְנָסָה לְמַעַן תְּהֵא כַּפָּרָה לַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, וְגַם שֶׁיְּהֵא תֵּרוּץ מַסְפִּיק עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם - שֶׁהָיוּ שׁוֹגְגִים וַאֲנוּסִים מִגֹּדֶל הָעֲנִיּוּת הַמַּעֲבִיר עַל דַּעַת קוֹנוֹ, חַס וְחָלִילָה, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם יִתְגַּבְּרוּ בִּגְזֵרוֹת מְשֻׁנּוֹת, וְעִקָּר בְּמִסִּים וְאַרְנוֹנוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַחְלִיף לָהֶם הָעֹנִי בִּמְקוֹם מִיתָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הַמּוּבָא לְעֵיל, וּמִזֶּה יֵצֵר לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד. וְהִנֵּה זֶה הָעֹנִי יִהְיֶה תַּכְלִית הַתִּקּוּן שֶׁל חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְסִימָנְךָ: אֵין בַּסּוֹף אֶלָּא מַה שֶּׁבָּרֹאשׁ. דְּהַיְנוּ, כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן נִתְרַצָּה בָּזֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם", כַּמּוּבָא בְּפִסְחִים (קיח), כִּי זֶה דַּיְקָא עִקַּר תִּקּוּן וּבֵרוּר נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים עַל יְדֵי גֹּדֶל לַחַץ הַפַּרְנָסָה, לָכֵן זֶה יִהְיֶה דַּיְקָא סוֹף הַתִּקּוּן.

**מג. מדאגת העניות יבואו ישראל מן הגלות**

מוּבָא בְּ"תִּקּוּנֵי הַזֹּהַר": דָּבָר אַחֵר (יונה ב) "וַיְמַן ה' דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה - דָּא עֲנִיּוּתָא דְּאִיהוּ עֻצָּב, וְנוּקְבָא דִּלֵּיהּ עִצָּבוֹן. נֶקְבָא דָּגָה. דָּא הוּא (שם) "וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹקָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה". מִכְּפָנָא דַּעֲנִיּוּתָא דְּמַטֵּי לְמָעוֹי דְּיִשְׂרָאֵל. בְּהַהוּא זִמְנָא (שם) "וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג (קכ"ז) וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה וְגוֹ'". בְּדָחֳקָא דְּדָאֲגָה דִּלְהוֹן דְּדוֹאֲגִין מִן עֲנִיּוּתָא. מִדְּחֳקָא יִפְקוּן מִן

גְּלוּתָא, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שמואל ב, כב) "וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ". דְּא נְבוּאָה דְּיוֹנָה דְּנִתְנַבָּא דְּיִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא בִּדְאָגָה (ס"א בדוחקא) דַּעֲנִיוּתָא.

בֵּאוּר עַל תִּקוּנֵי הַזֹּהַר מֵהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ בַּעַל "דַּרְכֵי תְּשׁוּבָה" זי"ע: דְּרַשׁ הָכָא שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן דְּאָגָ"ה שֶׁל עֲנִיּוּת וְחֶסְרוֹן כִּיס שֶׁהוּא קָשֶׁה מִכָּל הַיִּסּוּרִים וְכוּ', וְזֶה הַסִּימָן שֶׁל סוֹף הַגָּלוּת, וּכְמַאֲמַר חז"ל בש"ס (סנהדרין צט ע"ב) "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס" וְכוּ', שֶׁהוּא לְשׁוֹן דְּאָגָ"ה מִדְּחֶקְא דַּעֲנִיוּתָא. דְּעַל יְדֵי הַדְּחֶקְא דְּדַאֲגוֹת עֲנִיוּתָא וְחֶסְרוֹן כִּיס יַשְׁלִימוּ סְאָתָם לְגָאֵל וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּבְאֵלַת מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא גְּאָלָם וּפָסַח עַל הַפֶּתַח אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם זְכוּת מִסְּטָרָא דְּחֶסֶד וְכוּ', כֵּן יִהְיֶה גַּם לֶעָתִיד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יִגְאָלֵנוּ מִסְּטָרָא דְּחֶסֶד אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּיָדֵינוּ זְכוּת וְכוּ'. כְּלוֹמַר, כְּמוֹ בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים וְיָצְאוּ בִּימִינָא עַל יְדֵי דְּחַק הָעֲנִיּוּת וְכוּ', שֶׁהוּא גַּם כֵּן בִּבְחִינַת דְּחֶקְא דַּעֲנִיוּתָא, שֶׁבְּקָשָׁה הַיּוֹנָה שֶׁיִּהְיוּ מְזוֹנוֹתַי מְרוֹרִין כַּזַּיִת וּמְסוּרִין בְּיָדְךָ וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, כֵּן עַתָּה בַּגָּלוּת, בַּעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, יֵשׁ הָרַבֵּה עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים שֶׁמְּזוֹנוֹתָם מְסוּרִין בְּיַד בָּשָׂר וָדָם וְכוּ'. וְכֵן כָּל עֲבָדָא דְּמַבּוּל וּשְׁלִיחוּת הַיּוֹנָה מִתְפָּרֵשׁ הַכֹּל עַל עִנְיַן הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹן הַזֶּה וְהַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה. (באר לחי ראי).

**מד. קדם הגאולה תחלה יהיה שפע גדול ואחר כך יהיה דחק גדול - נסיון האמונה יגדל למאד**

מוּבָא בְּסֵפֶר "יַלְקוּט אוֹהֶב יִשְׂרָאֵל": בִּשְׁנַת תקפ"ה בְּסְעוּדַת חֲנֻכָּה אָמַר, אֲשֶׁר הַסַּמְאֵל נִתְחַדְּשָׁה אֶצְלוֹ דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה, הַיְנוּ שֶׁיַּשְׁפִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁפַע גָּדוֹל כָּל כָּךְ, אֲשֶׁר מִי שֶׁהִרְוִיחַ עַד הֲלוֹם לְמָשָׁל אֶחָד רוּבָּל כֶּסֶף בְּשָׁבוּעַ, יַרְוִיחַ עֲשָׂרָה. וּמִי שֶׁהִרְוִיחַ עֲשָׂרָה - יַרְוִיחַ מֵאָה רוּבָּל כֶּסֶף, וְיִגְבִּיהַּ הַהוֹצָאָה עַד אֵין שִׁעוּר. וְקֹדֶם בִּיאַת הַגּוֹאֵל יִקַּח הַסַּמְאֵל הַשֶּׁפַע בַּחֲזָרָה, וְתִהְיֶה דַּחֲקוּת הַפַּרְנָסָה, עַד שֶׁאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוֹ, וְתִהְיֶה הַסְתָּרָה גְּדוֹלָה כַּנֶּאֱמָר (דברים לא, יח) "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר", הַיְנוּ שֶׁהַבַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּסוּר מִדַּרְכּוֹ הַטּוֹבָה יַצְלִיחַ דַּוְקָא, וְהַבַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְצֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָתוֹ, יִהְיֶה מֻכְרָח לְהַחְזִיק בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּחֶרֶב פִּיפִיּוֹת, וְזֶה יִשָּׁאֵר בֶּאֱמוּנָתוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שֶׁאָמַר לִי: "אֲשֶׁר קֹדֶם בִּיאַת הַגּוֹאֵל יִהְיֶה צָרִיךְ לִלְמֹד הַפְּשָׁט בַּפָּסוּק (תהלים מו) "אֱלֹקִים לָנוּ מַחֲסֶה וָעוֹז וְגוֹ' עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אָרֶץ" - אֲפִלּוּ יָמִירוּ כָּל הָעוֹלָם דְּתָם, חַס וְחָלִילָה, לֹא אִירָא וְאֵבוֹשׁ בֶּאֱמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אֶשָּׁאֵר דְּבוּק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג כָּל הַבְּרוּאִים. ("ארץ החיים")

**מה. קדם הגאלה תהיה השפעה גדולה ואחר כך תפסק, והינו חבלי משיח**

מָרָן מֹרוּז'ין זי"ע אָמַר פַּעַם: "לִפְנֵי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ תִּהְיֶה הַשְׁפָּעָה גְּדוֹלָה, וּמִמֵּילָא תִּהְיֶה הַהוֹצָאָה גְּדוֹלָה לְפִי הַיְכֹלֶת שֶׁל רִבּוּי הַהַשְׁפָּעָה, אַךְ אַחַר כָּךְ תִּפָּסֵק הַהַשְׁפָּעָה וְתִשָּׁאֵר רַק הַהוֹצָאָה לְבַדָּהּ שֶׁכְּבָר נִתְרַגְּלוּ לָהּ, וְהַיְנוּ חֶבְלֵי מָשִׁיחַ. ("נר ישראל", ערך חבלי משיח)

**מו. "פחד מאד ממצב הפרנסה קדם ביאת הגואל"**

הָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ מִקָּאצְק זי"ע: בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ טְרוּדִים מְאֹד מִדַּאֲגַת פַּרְנָסָה, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ.

האדמו"ר הַקָּדוֹשׁ הָרַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל מִקָּאצְק זצלה"ה הָיָה מְדַבֵּר אֵיךְ שֶׁהֵיוּ הַגְּאוֹנִים רוֹצִים לְהָבִיא מָשִׁיחַ בְּדֶרֶךְ אַחַת וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם, וְאַחֵר רָצוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת לְהָבִיא מָשִׁיחַ וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם, וְאַחֵר כָּךְ רָצוּ הַפּוֹסְקִים לְהָבִיא גַּם כֵּן מָשִׁיחַ וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם, וְאַחֵר כָּךְ רָצוּ הַמּוֹכִיחִים וְהַצַּדִּיקִים לְהָבִיא בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם, וְסֵיֵם וְאָמַר: "וְלוּלֵי נִרְאֶה שֶׁמָּשִׁיחַ יָבוֹא בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ טְרוּדִים מְאֹד בְּמַחְשַׁבְתָּם מֵחֶמַת דַּאֲגַת פַּרְנָסָה, וְיִתְבַּלְבְּלוּ הַמֹּחוֹת שֶׁלָּהֶם, אָז יָבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן, עַד כָּאן. (שם)

**מז. המעות תהיינה מנחות אצל אנשים שאין עושים צדקה וגמילות חסדים**

עַל מַאֲמַר חז"ל (סנהדרין רצז:) "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכָּלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס", אָמַר הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר מִגּוּר זצ"ל: אִם הַמָּעוֹת מֻנָּחוֹת בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לָהֶן, מְכֻנּוֹת בְּשֵׁם כִּיס. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכָּלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס - שֶׁהַמָּעוֹת תִּהְיֶינָה מֻנָּחוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רָאוּי לָהֶן, דְּהַיְנוּ בֵּין אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים שֶׁאֵין עוֹשִׂים צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים. וְהָבֵן. (החידושי הרי"ם)

**מח. בעקבתא דמשיחא יתקנו אותן הנשמות שהתחצפו נגד ירמיה הנביא, על ידי שיסבלו עניות ודחקות**

כְּתַב הָרַב "דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל": וְאָמַר עוֹד אֲדוֹנִי אָבִי וּזְקֵנִי זצוק"ל, שֶׁעִקַּר הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁיִּהְיוּ בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא יִהְיֶה רַק בְּמָמוֹן, בְּאֹם יַעֲמֹד הָאָדָם בַּנִּסָּיוֹן שֶׁאֵין מַעֲבִיר אֶת עַצְמוֹ עַל דַּעַת קוֹנוֹ בִּשְׁבִיל הַמָּמוֹן. כִּי אָז יִהְיֶה עִקַּר הַתִּקּוּן עַל אוֹתָן הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱמָר בְּיִרְמְיָה (מ"ד) שֶׁאָמְרוּ שֶׁרוֹצִים לְהַקְטִיר לְמַלְכוּת שָׁמַיִם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִשְׁבַּע לֶחֶם וְנִהְיֶה עֲשִׁירִים וְכוּ', וּמִן אָז חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לְמַלְכוּת שָׁמַיִם, חָסַרְנוּ כֹּל וְכוּ', עַיֵּן שָׁם וְכוּ'. וְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת יִתְקַנּוּ בְּעִקְבוֹתָא דִּמְשִׁיחָא, שֶׁיִּסְבְּלוּ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְלֹא יִרְצוּ לֵהָנוֹת מִן הַשַּׂר לַיְלֵךְ בְּמַלְבּוּשָׁיו וְכוּ'.

(מנכדו הרבי הקדוש רבי ישראל ממאדזיץ זצ"ל).

**מט. לפעמים נתקן האדם על ידי עניות ולחץ הפרנסה יותר מבאם היה ברום המעלות ובהרחבת הדעת**

כָּתַב הָרַב "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר": וְתֵדַע בְּנִי, כְּמוֹ שֶׁבִּכְלָלוּת הָעוֹלָם, אַחַר כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְנַסּוּ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל הַגִּלְגּוּלִים לֹא מָצְאוּ לָהֶם תַּכְלִית הַתִּקּוּן רַק עַל יְדֵי עֲנִיּוּת, כָּכָה בִּפְרָטוּת לִפְעָמִים מִתְגַּלְגֶּלֶת אֵיזוֹ נֶפֶשׁ כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא זָכְתָה לְהִתָּקֵן, אַדְרַבָּה, עוֹד תִּתְקַלְקֵל בְּמַעֲשִׂים גְּרוּעִים עַד לְבַסּוֹף תִּקּוּנוֹ, שֶׁיְּקַבֵּל עֲנִיּוּת גְּדוֹלָה וְדַחֲקוּת וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ, וְזוֹהִי תַּכְלִית תִּקּוּנוֹ יוֹתֵר בְּאִם הָיָה בְּרוּם הָעֲלִיּוֹת וּבְהַרְחָבַת הַדַּעַת, כַּמּוּבָא בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ "תּוֹרַת חַיִּים" מֵהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ הַתַּנָּיָא זי"ע פָּרָשַׁת נֹחַ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "אַךְ עֲדַיִן יֵשׁ לְהָבִין מַהוּ שׁוֹרֶשׁ עִנְיַן טָהֳרַת מֵי הַמַּבּוּל, וּמַאַיִן יֵשׁ כֹּחַ בָּהֶן לְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ מִטֻּמְאָתָהּ, וְלָמָּה קוֹרֵא אוֹתָן בְּשֵׁם מֵי נֹחַ לְשׁוֹן נַיְחָא וְכוּ', שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן טְרֵדוֹת הַפַּרְנָסָה הוּא שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם מֵי נֹחַ, שֶׁבִּיכָלְתָּם לְטַהֵר אֶת הַנֶּפֶשׁ מִטֻּמְאָתָהּ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁתּוּכַל לַעֲלוֹת עַל יְדֵי זֶה לְמַעְלָה מַעְלָה מִקּוֹר חָצְבָהּ הָרִאשׁוֹן לְכָלֵל וְלִדְבֵק בַּה' אֶחָד מַמָּשׁ. וּכְדַאי הֵן יִסּוּרִין וְלַחַץ דְּטִרְדוֹת הַפַּרְנָסָה שֶׁנִּקְרָאִים מַיִם רַבִּים, כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה עַל יְדֵי זֶה בַּעֲלִיָּה גְּדוֹלָה כָּזֹאת כוּ', וְהַיְנוּ עַל יְדֵי בְּחִינַת הַמְּרִירוּת וְהַשִּׁפְלוּת וְהַכְנָעָה עֲצוּמָה, וְגַם בִּלְבּוּל וּפִזּוּר הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר עַד שֶׁיְּגִיעַ עַד הַנֶּפֶשׁ מִדַּחַק וְלַחַץ עֹל שִׁעְבּוּד הַפַּרְנָסָה, זֶהוּ עַצְמוֹ עִנְיַן הַטָּהֳרָה שֶׁמְּטַהֶרֶת וּמְזַכֶּכֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ לְהַעֲלוֹת בְּעִלּוּי גָּדוֹל בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה מַגַּעַת מִצַּד כֹּחַ עַצְמָהּ, רַק לְמִקּוֹר חָצְבָהּ בִּתְחִלָּה לְבַד וְכוּ'.

**נ. אין שום דבר חביב לפני הקדוש-ברוך-הוא כמו עני ובעל יסורים, והמקבלו באהבה - תפלתו קודמת לכל ומעלה כל התפלות**

עוֹד כָּתַב "שֻׁלְחָן הַטָּהוֹר": וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיְּהֵא חָבִיב לִפְנֵי הקב"ה כְּמוֹ עָנִי וּבַעַל יִסּוּרִים, כִּי יֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, וְלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה. הַכַּוָּנָה, אִם אֵין לוֹ לֵב נִשְׁבָּר בִּשְׁבִיל מַדְרֵגַת עֲנָוָה רַק מִפְּנֵי שֶׁנִּדְכֶּה עַל יְדֵי יִסּוּרִים, גַּם כֵּן חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וּתְפִלָּתוֹ שֶׁל עָנִי קוֹדֶמֶת לְכָל הַתְּפִלּוֹת, וְכֻלָּם מִתְעַטְּפִים עַל יָדָהּ. וּבָזֶה אֲשֶׁר הֶעָנִי שׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, יֵשׁ לָהֶם עֲלִיָּה עַל יְדֵי זֶה לִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל, כַּיָּדוּעַ מִדִּבְרֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת יִתְרוֹ (דף פ"ו ע"ב), וְנִיחָא קַמֵּיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲלוּ הַדִּבּוּרִים יוֹתֵר מִקָּרְבָּנוֹת, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לִבּוֹ הַנִּשְׁבָּר. וְכָל שֶׁכֵּן עָנִי כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל שֶׁלֹּא לְהָרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה כָּל הַדַּחֲקוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ פְּנִימִיּוּת הַלֵּב שֶׁל הֶעָנִי זֶה הַמִּתְיַסֵּר וּמִתְעַנֶּה וּמְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה וְאֵינוֹ מִתְרַעֵם, וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת ה', אָז נִתְעַלֶּה בָּזֶה יְקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַלְּאָא וּלְעֵלָּא, וּמְעַטְּרִין לֵיהּ בְּכָל מִינֵי עֲטָרִין קַדִּישִׁין, וְהַשְּׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שופטים ה',

ל"א) "וְאוֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ", אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלוֹ, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה.

**נא. תפלת העני קורעת רקיעים, בוקעת ועולה ללא עוררין**

בַּמִּדְרָשׁ (סוֹף דְּבָרִים) בֵּאֲרוּ חז"ל נוֹרָאוֹת עָצְמָתָהּ שֶׁל תְּפִלַּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל לִכְנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּקִצּוּר, בְּאוֹתוֹ שָׁעָה מֶה עָשָׂה מֹשֶׁה, לָבַשׁ שַׂק וְנִתְעַטֵּף שַׂק וְנִתְפַּלֵּשׁ בְּאֵפֶר וְעָמַד בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, עַד שֶׁנִּזְדַּעְזְעוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְסִדְרֵי בְּרֵאשִׁית וְכוּ', מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּאוֹתוֹ שָׁעָה הִכְרִיז בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר שֶׁל רָקִיעַ וְרָקִיעַ וּבְכָל בֵּית דִּין וּבֵית דִּין שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְלֹא יַעֲלוּ אוֹתָהּ לְפָנָיו מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְתַּם עָלָיו גְּזַר דִּין וְכוּ', בְּאוֹתוֹ שָׁעָה קָרָא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּבֶהָלָה וְאָמַר לָהֶם לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת רְדוּ בַּבֶּהָלָה וְנַעֲלוּ כָּל שַׁעֲרֵי רָקִיעַ וְרָקִיעַ שֶׁנָּבַר קוֹל הַתְּפִלָּה כְּלַפֵּי מַעְלָה וּבִקְּשׁוּ לַעֲלוֹת לָרָקִיעַ מִפְּנֵי קוֹל תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהָיְתָה תְּפִלָּתוֹ דּוֹמָה לְחֶרֶב שֶׁהוּא קוֹרֵעַ וּמְחַתֵּךְ וְאֵינוֹ מְעַכֵּב שֶׁהָיְתָה תְּפִלָּתוֹ מֵעֵין שֵׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁלָּמַד מִן זַגְזַגֵּא-ל רַב וְסוֹפֵר שֶׁל בְּנֵי מָרוֹם, עַל אוֹתוֹ שָׁעָה הוּא אוֹמֵר וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, וְאֵין רַעַשׁ אֶלָּא זִיעַ וְאֵין גָּדוֹל אֶלָּא מֹשֶׁה שֶׁנֶּאֱמַר גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי הָעָם, עַד כָּאן.

וְהִנֵּה בָּאוּ ז"ל לְהַדְגִּישׁ נוֹרָאוֹת עָצְמַת כֹּחָהּ שֶׁל תְּפִלַּת מֹשֶׁה. וּמַעֲתָּה נָבוֹא אָנוּ לְקַשֵּׁר הַדְּבָרִים עִם דִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּפָרָשַׁת בָּלָק (דף קצ"ה), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ (תרגום), שִׁלְשָׁה הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם תְּפִלָּה, אֶחָד הוּא מֹשֶׁה אֶחָד הוּא דָּוִד וְאֶחָד הוּא עָנִי. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים, תְּפִלָּה זוֹ שֶׁאֵין כָּמוֹהָ בְּאָדָם אַחֵר. תְּפִלָּה לְדָוִד, תְּפִלָּה זוֹ שֶׁאֵין כָּמוֹהָ בְּמֶלֶךְ אַחֵר. תְּפִלָּה לְעָנִי, מֵאֵלּוּ הַג' מִי חֲשׁוּבָה מִכֻּלָּן? הֱוֵי אוֹמֵר תְּפִלָּה לְעָנִי! תְּפִלָּה זוֹ קוֹדֶמֶת לַתְּפִלָּה שֶׁל מֹשֶׁה וְקוֹדֶמֶת לַתְּפִלָּה שֶׁל דָּוִד וְקוֹדֶמֶת לְכָל שְׁאָר תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם, וּמַהוּ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִי הוּא שְׁבוּר הַלֵּב וְכָתוּב קָרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְכוּ', וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַקְשִׁיב וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, כֵּיוָן שֶׁהֶעָנִי הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ פּוֹתַחַת כָּל חֲלוֹנוֹת הָרָקִיעַ, עַד כָּאן.

וְנוֹרָאִים הַדְּבָרִים, שֶׁתְּפִלַּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה אִישׁ הָאֱלֹקִים וּתְפִלָּתוֹ מֵעֵין שֵׁם הַמְפֹרָשׁ הַקּוֹרֵעַ וּמְחַתֵּךְ כְּחֶרֶב, עֲדַיִן אֵינָהּ כִּתְפִלַּת הַמִּתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ עֹנִי וְשִׁבְרוֹן לֵב - שֶׁהִיא הַחֲזָקָה שֶׁבַּתְּפִלּוֹת עַל יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ עָנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּמִתְפַּלֵּל בְּלֵב שָׁבוּר, שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ נִשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ בְּיוֹתֵר וְנִפְתָּחִים שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם לְסִיְּעָתָא דִּשְׁמַיָּא בְּמִדָּה מְרֻבָּה בְּיוֹתֵר. (מספר "שערים בתפילה").

(אַגַּב נִלְמַד מִזֶּה הֶעָרָה נוֹרָאָה לְמַעֲשֶׂה, לְזַהֵר מִלְּעַנּוֹת הֶעָנִי וּמִלְּהַעֲלִיב אֶת שֶׁלִּבּוֹ שָׁבוּר עָלָיו, וּמִי הוּא זֶה אֲשֶׁר יֶהְיֶה לְגֶשֶׁת לְצַעֵר אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה אוֹ דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשִׁיכָתָן

נְשִׁיכַת שׁוּעָל וַעֲקִיצָתָן עֲקִרָב, וְכָל שֶׁכֵּן הֶעָנִי וּשְׁבוּר הַלֵּב, פֵּן יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל ה', בְּיָנָה זֹאת). - נב. עוֹד מְמַעֲלוֹת הָעֹנִי וּתְפִלּוֹת הֶעָנִי

**נב. ציטוטים קצרים מהזוה"ק**

כָּל מַאן דְּחָס עַל מִסְכֵּנֵי בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא, לָא מִשְׁתַּנֵּי דִּיוֹקְנֵיהּ לְעָלַם מִדִּיוֹקְנָא דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן כו', וְכֵיוָן דְּדִיוֹקְנֵיהּ דְּאָדָם אִתְרְשִׁים בֵּיהּ שַׁלִּיט עַל כָּל בְּרְיָן דְּעָלְמָא.

כָּל מִי שֶׁחָס עַל עֲנִיִּים, אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה צוּרָתוֹ מִצּוּרָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְכֵיוָן שֶׁצּוּרַת אָדָם הָרִאשׁוֹן רָשׁוּם בּוֹ, הוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. (ח"א יג:)

מַאן דְּרָחִים לְמִסְכְּנָא יָהִיב שְׁלָמָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

הָאוֹהֵב אֶת הָעֲנִיִּים נוֹתֵן שָׁלוֹם בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

(ח"ג קח:)

אַיךְ אָמְרִין דְּלָא אִשְׁתַּכַּח קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל מִדָּה יָפָה כַּעֲנִיוּתָא? אֶלָּא בְּגִין דְּכָל עַמָּא וְלִשְׁנָא - "וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמַעְלָה", אֲבָל יִשְׂרָאֵל אִנּוּן קַיְמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי מִדָּה וְלָא אַכְחִישִׁין בֵּיהּ.

אֵיךְ אוֹמְרִים, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִדָּה יָפָה לְיִשְׂרָאֵל כַּעֲנִיּוּת? אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁגּוֹי - "וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְגוֹ', וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וְגוֹ'", אֲבָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בְּנִסָּיוֹן זֶה וְאֵין מַכְחִישִׁים בּוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. (ח"ג רעג:)

מִסְכְּנִין לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן עָלְמָא, וּצְרִיכִין לְגָמֹל עִמָּהוֹן טִיבוּ.

עֲנִיִּים לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לִגְמֹל עִמָּהֶם טוֹב. (ח"ג ג.)

מַאן דְּרָחִים לְמִסְכְּנָא, יָהִיב שְׁלָמָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹסִיף בִּרְכָתָא בְּעָלְמָא, וְיָהִיב חִידּוּ וְחֵילָא לַאֲתַר דְּאִתְקְרֵי צְדָקָה לְאַרְקָא בִּרְכָתָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

הָאוֹהֵב אֶת הָעֲנִיִּים נוֹתֵן שָׁלוֹם בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמוֹסִיף בְּרָכָה בָּעוֹלָם וְנוֹתֵן שִׂמְחָה וְכֹחַ לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדָקָה לְהוֹרִיק בְּרָכָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. (ח"ג קח:)

שְׂבַע מִינֵי עֲנִיּוּת אִתְחֲשִׁיב לֵיהּ לְבַר נַשׁ כְּשָׂבַע מִדּוֹרִין גֵּיהִנֹּם.

שְׂבַע מִינֵי עֲנִיּוּת נֶחְשָׁב לוֹ לָאָדָם כְּשִׁבְעָה מִדּוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם. (ת"ז מז"ח קסה: ת' ס"ד צו.)

אִית גִּלְגּוּלָא דְּמַחַיֵּב לֵיהּ דְּלָא נָפִיל בְּשַׁעְתָּא דְּמָזוֹנֵי.

יֵשׁ שֶׁגִּלְגּוּלוֹ מְחַיֵּב שֶׁיִּהְיֶה עָנִי כִּי לֹא נוֹלַד בִּשְׁעַת מְזוֹנוֹת.

(ת"ז ת' ס"ט ק.)

אִית עֲנִיּוּתָא לְעֵינֵי כֹּלָּא, כִּזְרִיקוּ דְּדַם דִּבְהֵמָה כוּ' דְּשַׁפְכִין דָּמָא קָמֵי כֹּלָּא, הֲכִי עִנְיָן שַׁפְכִין דָּמוֹי בְּאַנְפַּיְהוּ לְעֵינֵי בְּנֵי נָשָׁא וְאִתְהַדָּרָן יְרוּקִין כְּמֵתִין.

יֵשׁ עֲנִיּוּת שֶׁהוּא בַּגָּלוּי, וְהָעֲנִיִּים דְּמֵיהֶם נִשְׁפָּךְ עַל פְּנֵיהֶם לְעֵינֵי כֹּל, וּפְנֵיהֶם יְרֻקִּים כְּמֵתִים. (ח"ב קיט.)

בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה לֵית מִיתָה אֶלָּא עֹנִי, דְּעָנֵי חָשׁוּב כַּמֵּת.
בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹן אֵין מִיתָה אֶלָּא עֹנִי. (ח"ג קנג.)
כֻּלְּהוּ עֲנִיִּים מִסְטָרָא דְּאֶת ד', דְּאִתְמַר בֵּיהּ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. (ח"ג רעג:)
דְּאָגָה דִּלְהוֹן דְּדוֹאֲגִין מִן עֲנִיּוּתָא מְדַחֲקָא יְפֻקוּן מִן גָּלוּתָא.
עַל יְדֵי הַדְּאָגָה עַל דַּחַק הָעֲנִיּוּת יֵצְאוּ מִן הַגָּלוּת, (ת"ז ז' כ"א נג:)
רַבִּי בוֹן כָּל יוֹמוֹי הֲוָה בְּקֵסָרִין, יוֹמָא חַד חֲמָא עַמָּא דְּסָרְחֵי, דַּהֲווּ מְסָכְּנֵי אָזְלוּ וְלֹא מַשְׁגִּיחִים עֲלֵיהוּ, אָמַר וַדַּאי דִּינָא אִתְחֲזֵי הָכָא, קָם וְאַזִּיל לֵיהּ.
רַבִּי בוֹן הֲיָה כָּל יָמָיו דָּר בְּקֵסָרִין, יוֹם אֶחָד רָאָה שֶׁהָעָם חוֹטֵא כִּי הָעֲנִיִּים הוֹלְכִים וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בָּהֶם, אָמַר וַדַּאי הַדִּין יָבֹא כָּאן, קָם וְהָלַךְ מִשָּׁם. (ז"ח שה"ש צד:)
אִית הֵיכָלָא דַּעֲנִיִּים דְּלָא מִתְפַּתְּחָא אֶלָּא לָעֲנִיִּים.
יֵשׁ הֵיכָל עֲנִיִּים שֶׁאֵינוֹ נִפְתָּח אֶלָּא לָעֲנִיִּים. (ת"ז ת' י"א כו:)
הָעֲנִיִּים הֵם כֵּלָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְהֵם קְרוֹבִים אֵלָיו (ז"ח רות צד:)
כָּל בְּנֵי עָלְמָא לֹא מִשְׁתַּכְּחִים קְרִיבִין לְמַלְכָּא עִלָּאָה כְּאִלֵּין מָאנִין דְּאִיהוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ.
כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם קְרוֹבִים לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ הָעֲנִיִּים שֶׁהֵם כֵּלָיו וְהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. (ח"ג ט.)
מִסְכְּנָא קָרִיב לְמַלְכָּא כו' דִּכְתִיב וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי וְגוֹ'.
עָנִי קָרוֹב לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כִּי יִצְעַק וְגוֹ'. (ח"ב פו:)
וַי לְמַאן דְּהַהוּא מִסְכְּנָא יְקַבֵּל עֲלוֹהִי לְמָארֵיהּ מִשּׁוּם דְּמִסְכְּנָא קָרִיב לְמַלְכָּא יָתִיר מִכֻּלְּהוּ.
אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁהֶעָנִי יִקְבֹּל עָלָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִי קָרוֹב לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם. (ח"ב פו:)
מִסְכֵּנֵי זָכֵי לִבְנֵי נָשָׁא בְּכַמָּה טָבָאן בְּכַמָּה גְּנִיזִין עִלָּאִין.
הָעֲנִיִּים מְזַכִּים אֶת בְּנֵי אָדָם בְּכַמָּה טוֹבוֹת בְּכַמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים. (ח"ב קכט.)
כָּל אִינִישׁ דְּאִיהוּ דַּל וְחָב קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לָא חָשִׁיב לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חוֹבָא בְּגִין דְּלָאו אִיהוּ בְּדַעְתֵּיהּ.
כָּל מִי שֶׁהוּא דַּל וְחָטָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ- הוּא אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא חוֹשֵׁב לוֹ זֹאת לְחֵטְא, כִּי אֵין הוּא בְּדַעְתּוֹ. (ז"ח אחרי ס.)
כָּל יוֹמוֹי דְּבַר נַשׁ דְּאִנּוּן בַּעֲנִיּוּתָא בְּצַעֲרָא בְּדָחֲקָא, לָאו אִנּוּן חַיִּים.
כָּל הַיָּמִים שֶׁהָאָדָם בַּעֲנִיּוּת בְּצַעַר בְּדַחַק, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. (ז"ח יתרו מ:)
עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת, וְאִיהוּ מְחַיֵּי לֵיהּ, אוּף הָכִי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְחַיֵּי לְיָהּ.
עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת, וְאָדָם מְחַיֶּה אוֹתוֹ, כָּךְ מְחַיֶּה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אוֹתוֹ. (ח"ג רעג:)

בְּקֹשׁ קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִדָּה יָפָה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אִשְׁכַּח כְּמִדָּה דְּדַלּוּת כו', יִשְׂרָאֵל אִנּוּן קַיְמָא דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי מִדָּה (דעניות) וְלֹא אַכְחִישָׁן בֵּיהּ, ובג"ד בְּמִדָּה דָּא יִתְפָּרְקוּן. יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּמְקַבְּלִים אֶת הָעֲנִיּוּת בְּאַהֲבָה וּבְזִכּוּת זֶה יִגָּאֲלוּ (ח"ג רעג:)

לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה כו' דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, אֵלּין אִנּוּן מָאנֵי מַלְכָּא.

הָעֲנִיִּים הֵם כֵּלָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. (ח"ג ט.)

קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיוֹמַיָּא אִלֵּין (בְּיָמִים טוֹבִים) אָתֵי לְמַחֲמֵי לְאִנּוּן מָאנִין תְּבִירִין דִּלֵּיהּ.

בַּמּוֹעֲדִים בָּא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לִרְאוֹת אֶת הָעֲנִיִּים. (ח"א י:)

מְרִיבָה. בִּשְׁעַת דְּחֻקָא דִּלֵּיהּ (שֶׁל עָנִי) הוּא יַעֲשֶׂה מְרִיבָה כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְאָמַר יוֹתֵר חַיָּבָא אֲנָא מִכָּל שְׁאָר גֶּבְרִין דְּעָלְמָא כו', וְכָל אִינִישׁ דְּיַחְזִיק בְּמָעֳזוֹ וְיִהְיב לֵיהּ צְדָקָה, יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי.

הֱעָנִי בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ בְּדַחַק עוֹשֶׂה מְרִיבָה כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְאוֹמֵר וְכִי יוֹתֵר רָשָׁע אֲנִי מִכָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָל מִי שֶׁמַּחְזִיק בּוֹ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינוֹ וּבֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ז"ח אחרי ס. רות צב:)

מָאן דְּנָזִיף בְּמִסְכְּנָא נָזִיף בִּשְׁכִינְתָּא.

מִי שֶׁנּוֹזֵף בֶּעָנִי כְּאִלּוּ נוֹזֵף בַּשְּׁכִינָה (ח"ב פו:)

עירי"ה קַיְמָא לְאַשְׁגָּחָא לְכָל אִנּוּן דִּמְנַחֲמֵי לְמִסְכְּנָא אוֹ דְּצַעֲרֵי לְבַיְהוּ עֲלֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּלָא יַכְלֵי לְמֵיהַב לֵיהּ.

מַלְאָךְ מְמֻנֶּה לְהֵטִיב לְכָל אֵלּוּ שֶׁמְּנַחֲמִים אֶת הָעֲנִיִּים אוֹ שֶׁמִּצְטַעֲרִים עֲלֵיהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יְכוֹלִים לִתֵּן לָהֶם (ח"ב רנ:)

דְּא אִיהוּ נִסָּיוֹן דַּעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְאִתְנַסָּאָה בְּע' שְׁנִין דְּגָלוּת בַּתְּרָאָה, דְּעָנִי חֲשׁוּב כַּמֵּת וּכְאִלּוּ נָטְלִין נַפְשֵׁיהּ.

בְּנִסָּיוֹן הָעֲנִיּוּת יִתְנַסּוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹן. (ת"ז בהקדמה י:)

כָּל אִנּוּן בְּנֵי עָלְמָא אִתְחַזְיָן קַמֵּי קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגוּפָא וְנַפְשָׁא, וּמִסְכְּנֵי לָא אִתְחֲזֵי אֶלָּא בְּנַפְשָׁא בִּלְחוֹדוֹי, וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לְנַפְשָׁא יָתִיר מִגּוּפָא.

כָּל בְּנֵי עוֹלָם נִרְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בַּגּוּף וּבַנֶּפֶשׁ, וְאֵלּוּ הָעֲנִיִּים נִרְאִים לְפָנָיו בַּנֶּפֶשׁ בִּלְבַד, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא קָרוֹב לַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִן הַגּוּף. (ח"ב סא.)

מִסְכְּנֵי כו' טוּבָא דִּלְהוֹן לְאִנּוּן עָלְמִין טָבִין.

עֲנִיִּים טוֹב שֶׁלָּהֶם הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. (ת"ז ת' ל"א עו.)

עָנִי לִשְׁנָא דְּעִנּוּי, דַּאֲפִלּוּ אִית לֵיהּ לְבַר נַשׁ עוֹתָרָא וְאִיהוּ בְּמַרְעִין וּבְמַכְתְּשִׁין עָנִי אִתְקְרֵי.

עָנִי לְשׁוֹן עִנּוּי, שֶׁאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ לְאָדָם עֹשֶׁר וְהוּא חוֹלֶה, עָנִי נִקְרָא (ח"ג רעג:)

מַאן דְּאִצְטָרַךְ לְבְרִיָתָא אַנְפּוֹי מִשְׁתַּנְיָין כְּכָרוֹם. (ת"ז ת' כ"ב סו:)
וַי לְאִנּוּן חַיָּבַיָּא דְּגַרְמֵי הַאי, כַּד אִתְעַר מַלְכָּא לְאַשְׁגָּחָא בְּעָלְמָא עַל קָלָא דְּמִסְכְּנָא רַחְמָנָא לְשֵׁיזָבָן מִנַּיְהוּ מֵעוֹלְבָנַיְהוּ.
אוֹי לְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁגּוֹרְמִים זֹאת כְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְהִשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם עַל צַעֲקַת עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵעֶלְבּוֹנָם. (ח"ג ט.)
מִסְכְּנָא עָבִיד תְּדִיר קְטָטָא בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַצִּית וְשָׁמַע מִלּוֹי, כֵּיוָן דְּצַלֵּי צְלוֹתֵיהּ פָּתַח כָּל רְקִיעִין, וְכָל שְׁאָר צְלוֹתִין דְּקָא סָלְקִין לְעֵלָּא דְּחֵי לוֹן הַהוּא מִסְכְּנָא תְּבִיר לְבָּא כו', וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר יִתְעַטְּפוּן (יתאחרון) כָּל צְלוֹתִין וּצְלוֹתָא דָּא תֵּיעוֹל לְגַבָּאי.
הֱעָנִי עוֹשֶׂה תָּמִיד קְטָטָה עִם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַאֲזִין וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, וְכֵיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ - הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא פּוֹתֵחַ אֶת כָּל חַלּוֹנוֹת הָרָקִיעַ, וְכָל שְׁאָר הַתְּפִלּוֹת נִדְחִים עַד שֶׁיִּכָּנֵס תְּחִלָּה תְּפִלַּת הֶעָנִי, (ח"ג קצה.)
קָרְבָּנָא דְּמִסְכְּנָא קָלִיל מִכֻּלָּא בְּגִין דְּלִבֵּיהּ תְּבִיר, וְאַף עַל גַּב דְּחָשִׁיב לְמֶחֱטֵי אִתְעַבַּר מִנֵּיהּ, דְּהָא דִּי לֵיהּ בְּצַעֲרֵיהּ וּדְאִנְשֵׁי בֵּיתֵיהּ.
קָרְבָּנוֹ שֶׁל עָנִי קַל מִן הַכֹּל בִּשְׁבִיל שֶׁלִּבּוֹ נִשְׁבָּר בְּקִרְבּוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁרָצָה לַחְטֹא מְעַבְּרִים מִמֶּנּוּ, כִּי דַּי לוֹ צַעֲרוֹ וְצַעַר בָּנָיו בֵּיתוֹ. (ח"ג ט.)
מִסְכְּנָא חַד הֲוָה בְּשִׁיבְּבוּתֵיהּ דְּרַבִּי יֵיסָא וְלָא הֲוָה מָאן דְּאַשְׁגַּח בֵּיהּ, וְהוּא הֲוָה אַכְסִיף וְלָא תָּקִיף בִּבְנֵי נָשָׁא, יוֹמָא חַד חָלַשׁ, עָאל עֲלֵיהּ ר' יֵיסָא, שָׁמַע חַד קָלָא דְּאָמַר כוּ' הָא נַפְשָׁא פָּרְחָא גַּבָּאי וְלָא מָטוּ יוֹמוֹי, וַי לִבְנֵי מַתְיָא דְּלָא אִשְׁתַּכַּח בְּהוּ דְּיָתִיב נַפְשֵׁיהּ לְגַבֵּיהּ, קָם ר' יֵיסָא שַׁדֵּי בְּפוּמַיָּא מַיָּא דְּגַרְגְּרִין אַפּוּתָא דְּקוּנְטָא (שָׁרְשֵׁי עֲשָׂבִים) אִתְבַּזָּע זִיעָא בַּאֲנַפּוֹי וְתָב רוּחֵיהּ לְגַבֵּיהּ, לְבָתַר אָתָא וְשָׁאִיל לֵיהּ, אָמַר חַיָּיךְ רַבִּי, נַפְשָׁא נָפַקְתְּ מִנַּאי וּמָטוּ לָהּ קְמֵי כּוּרְסַיָּא דְּמַלְכָּא וּבָעַת לְאִשְׁתְּאָרָא תַּמָּן, אֶלָּא דְּבָעָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְזַכָּאָה לָךְ כוּ', מֵהַהוּא יוֹמָא הֲוּו מַשְׁגִּיחִין בֵּיהּ בְּנֵי מַתְיָא.
עָנִי אֶחָד הָיָה בִּשְׁכֻנוּתוֹ שֶׁל ר' יֵיסָא וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל בּוֹ, וְהוּא הָיָה בַּיִּשֻּׁן וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְבַקֵּשׁ מִבְּנֵי אָדָם, יוֹם אֶחָד נֶחְלַשׁ נִכְנַס אֵלָיו ר' יֵיסָא, שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר נַפְשׁוֹ יָצְאָה מִמֶּנּוּ וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי עִירוֹ שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם מִי שֶׁיְּשַׁיֵּב אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו, קָם ר' יֵיסָא וְהִשְׁלִיךְ בְּפִיו מֵי גְּרוֹגָרוֹת עִם שָׁרְשֵׁי עֲשָׂבִים, וּבָקְעָה הַזֵּעָה עַל פָּנָיו וְשָׁבָה רוּחוֹ אֵלָיו, וְאַחַר כָּךְ בָּא ר' יֵיסָא וְשָׁאַל בִּשְׁלוֹמוֹ, אָמַר לוֹ חַיֶּיךָ רַבִּי, כִּי נַפְשִׁי יָצְתָה וְהֵבִיאוּ אוֹתָהּ עַד לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּכְבָר רָצְתָה לִשָּׁאֵר שָׁם, אֶךְ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רָצָה לְזַכּוֹתְךָ, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם וְהָלְאָה שָׂמוּ בְּנֵי הָעִיר עֵינֵיהֶם עָלָיו, (ח"א סא.:)

מִסְכְּנָא כוּ' אַעֲבַר קָמֵיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק וַהֲוָה בְּיָדֵיהּ פְּלַג מָעָה דְּכֶסֶף, אָמַר לֵיהּ לְרַבִּי יִצְחָק אַשְׁלִים לִי וְלִבְנֵי וּלְבִנְתֵי נַפְשָׁאן, אָמַר לֵיהּ וְהַאֵיךְ אַשְׁלִים נַפְשַׁיְכוּ דְּהָא לֹא אִשְׁתַּכַּח גַּבָּאי בַּר פְּלַג מָעָה, אָמַר לֵיהּ בְּדָא אַשְׁלִימְנָא בִּפְלַג אַחֲרָא דְּאִית גַּבָּאי, אַפְקֵיהּ וִיהַבֵיהּ לֵיהּ, אֲחַזְיאוּ לֵיהּ בְּחַלְמֵיהּ דַּהֲוָה אַעֲבַר בִּשְׁפָתָא דְּיַמָּא רַבָּא וּבָעָאן לְמַשְׁדָיָה בְּגַוֵיהּ חָמָא לְרַ' שִׁמְעוֹן דַּהֲוָה אוֹשִׁיט יָדוֹי לְקַבְּלֵיהּ וְאָתָא הַהוּא מִסְכְּנָא וְאַפְקֵיהּ וִיהַבֵיהּ בִּידוֹי דְּרַ' שִׁמְעוֹן וְאִשְׁתְּזִיב.

רַבִּי יִצְחָק פַּעַם עָבַר לְפָנָיו עָנִי אֶחָד, וְאָמַר לוֹ הַשְׁלֵם לִי וּלְבָנַי וְלִבְנוֹתַי אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ, אָמַר לוֹ וְאֵיךְ אַשְׁלִים נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּעוֹד שֶׁאֵין אֶצְלִי כִּי אִם חֲצִי מָעָה כֶּסֶף, אָמַר לוֹ בְּכָךְ תַּשְׁלִים לָנוּ בְּצֵרוּף הַחֲצִי הָאַחֵר שֶׁיֶּשְׁנוֹ אֶצְלִי, הוֹצִיאוֹ ר' יִצְחָק מִכִּיסוֹ וּנְתָנוֹ לְהֶעָנִי, הֶרְאוּ לְר' יִצְחָק בַּחֲלוֹם, אֵיךְ שֶׁהוֹלֵךְ עַל שְׂפַת יָם הַגָּדוֹל וְרָצוּ לְהַשְׁלִיכוֹ בַּיָּם, רָאָה אֶת רשב"י שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ נֶגְדּוֹ, וּבָא אוֹתוֹ הֶעָנִי וְהוֹצִיאוֹ וּנְתָנוֹ בְּיָדוֹ שֶׁל רשב"י וְנִצּוֹל. (ח"ב סא:)

אִשְׁתַּכַּח בַּצּוֹרֶת בְּעָלְמָא, וְכַפְנָא וְדִינָא אִתְתַּקַּף עַל מִסְכְּנָא, כְּדִין בְּכָאן וְנָעָאן קָמֵי מַלְכָּא וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לוֹן יָתִיר מִכֻּלָּא.

כְּשֶׁיֵּשׁ בַּצֹּרֶת וְרָעָב בָּעוֹלָם, וְגוֹבֵר הַדִּחַק עַל הָעֲנִיִּים, אָז בּוֹכִים וְצוֹעֲקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹנֶה לָהֶם. (ח"ג ט.)

לֵית לָךְ בָּעָלְמָא דְּאִיהוּ תָּבִיר כְּמִסְכְּנָא.

אֵין לְךָ בָּעוֹלָם נִשְׁבָּר כְּמוֹ עָנִי (ח"ב סא.)

כַּמָּה תַּקִּיפָא אַגְרָא דְּמִסְכְּנָא קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כוּ' דְּאִנּוּן קָרְבִין יָתִיר לְמַלְכָּא.

כַּמָּה גָּדוֹל שְׂכַר הֶעָנִיִּים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁהֵם קְרוֹבִים לוֹ יוֹתֵר מִן הַכֹּל (ח"ב סא.)

תְּפִלָּה דְּא קָדִים לִתְפִלָּה דְּמֹשֶׁה, וְקָדִים לִתְפִלָּה דְּדָוִד, וְקָדִים לְכָל שְׁאָר צְלוֹתִין דְּעָלְמָא.

תְּפִלָּתוֹ שֶׁל עָנִי קוֹדֶמֶת לִתְפִלַּת מֹשֶׁה וְקוֹדֶמֶת לִתְפִלַּת דָּוִד וְקוֹדֶמֶת לְכָל שְׁאָר תְּפִלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. (ח"ג קצה.)

כֻּלְּהוּ צְלוֹתִין מִתְעַכְּבָן לְסָלְקָא עַד דְּהַהוּא צְלוֹתָא דְּעַנְיָא סָלִיקִית.

כָּל תְּפִלּוֹת מִתְעַכְּבִים לַעֲלוֹת עַד שֶׁעוֹלָה תְּחִלָּה תְּפִלַּת הֶעָנִי. (ת"ז ת' כ"א מב:)

לֵית בְּכָל צְלוֹתְהוֹן דְּעָלְמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָצִית מִיָּד כִּצְלָתָא דְּמִסְכְּנָא.

אֵין בְּכָל תְּפִלּוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵעַ מִיָּד כְּמוֹ תְּפִלַּת הֶעָנִי. (ח"ג קצה.)

תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ, דִּיקַבֵּל קָמֵי מָארֵיהּ, וְדָא נִיחָא לֵיהּ קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִשּׁוּם דְּעָלְמָא מִתְקַיְּמָא בֵּיהּ כַּד לֹא אַשְׁכְּחוּ שְׁאָר קַיְּמֵי עָלְמָא בְּעָלְמָא.

תְּפִלַּת הֶעָנִי נוֹחַ לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בּוֹ כְּשֶׁשְּׁאָר מְקַיְּמֵי הָעוֹלָם אֵינָם נִמְצָאִים. (ח"ב פו:)

לֵית תֵּיאוּבְתָּא לְמִסְכְּנָא אֶלָּא כַּד שָׂפִיךְ דְּמָעוֹי בְּתוֹרְעָמוּ קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְלֵית תֵּיאוּבְתָּא לקב"ה אֶלָּא כַּד מְקַבֵּל לוֹן.

אֵין נַחַת רוּחַ לֶעָנִי אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת בְּתַרְעוֹמוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְאֵין נַחַת רוּחַ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶלָּא כְּשֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָם. (ח"ג קצה.)

עֲנִיִּים כו' אִי הָדְרִין בִּתְיוּבְתָּא וְלֹא פָּתְחִין פּוּמַיהוֹן לְהָטִיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה כו' קב"ה נָחַת עַל הַהוּא רוּחָא בְּכַמָּה מַשְׁרִין.

עֲנִיִּים אִם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְאֵינָם מְטִיחִים דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בְּכַמָּה מַחֲנוֹת. (ח"ב קיט.)

### נג. מעלת תפלת העני

#### יבאר איך שיך תפלת עני גם לגבי כל אדם

בְּתַרְגּוּם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פ' בלק) עַל הַפָּסוּק "וְעַתָּה לְכָה נָא אָרָה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה" (במדבר כב, ו) רַבִּי אַבָּא פָּתַח: "תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְגוֹ'" (תהלים קב), שְׁלֹשָׁה שֶׁכָּתוּב בָּהֶם תְּפִלָּה, וְהֶעֱמִידוּהוּ דָּבָר זֶה. אֶחָד הוּא מֹשֶׁה, אֶחָד הוּא דָּוִד, וְאֶחָד הוּא עָנִי, וְכוּ'. אֲבָל שְׁלֹשָׁה הֵם הַנִּקְרָאִים תְּפִלָּה: "תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים" - תְּפִלָּה זוֹ שֶׁאֵין כָּמוֹהָ בְּאָדָם אַחֵר, "תְּפִלָּה לְדָוִד" - תְּפִלָּה זוֹ הִיא תְּפִלָּה שֶׁאֵין כָּמוֹהָ בְּמֶלֶךְ אַחֵר, "תְּפִלָּה לְעָנִי" - תְּפִלָּה הִיא. מֵאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ, מִי חֲשׁוּבָה מִכֻּלָּן? הֱוֵי אוֹמֵר: תְּפִלָּה לְעָנִי. תְּפִלָּה זוֹ קוֹדֶמֶת לַתְּפִלָּה שֶׁל מֹשֶׁה, וְקוֹדֶמֶת לְשֶׁל דָּוִד, וְקוֹדֶמֶת מִשְּׁאָר תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם - מַהוּ הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעָנִי הוּא שְׁבוּר הַלֵּב, וּכְתִיב (תהלים לד, יט) "קָרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי-לֵב". וְהֶעָנִי עוֹשֶׂה תָּמִיד רִיב עִם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַקְשִׁיב וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו. כֵּיוָן [שֶׁהֶעָנִי] הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, פּוֹתֵחַ כָּל חַלּוֹנוֹת הָרָקִיעַ, וְכָל שְׁאָר הַתְּפִלּוֹת הָעוֹלוֹת לְמַעְלָה, דּוֹחֶה אוֹתָם אוֹתוֹ הֶעָנִי שְׁבוּר הַלֵּב, שֶׁכָּתוּב (תהלים קב, א) "תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף", וְהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר: "כִּי יִתְעַטֵּף", מַהוּ "כִּי יַעֲטֹף"? [אֶלָּא הַפְּרוּשׁ] - הוּא עוֹשֶׂה אָחוּר, שֶׁמְּאַחֵר כָּל תְּפִלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁאֵינָן נִכְנָסוֹת, עַד שֶׁתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ נִכְנֶסֶת [עַטּוּפָא פְּרוּשׁוֹ אָחוּר, מִלְּשׁוֹן וְהֶעָטוּפִים לְלָבָן, וְכוּ']. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: יָפֶה אָמַרְתָּ! וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם הַמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ עָנִי, כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ בְּכָלַל תְּפִלּוֹת כָּל הָעֲנִיִּים, כִּי כָּל שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים אֵינָם עוֹזְבִים כָּךְ לְהַכְנֵס [אֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם] כְּמוֹ שֶׁעוֹזְבִים תְּפִלַּת הֶעָנִי, כִּי הֵן נִכְנָסוֹת בְּלִי רְשׁוּת. וְאִם אָדָם עוֹשֶׂה עַצְמוֹ, וּמַשִּׂים רְצוֹנוֹ תָּמִיד כְּמוֹ עָנִי - תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה וּפוֹגֶעֶת בִּתְפִלּוֹת הָעֲנִיִּים, וּמִתְחַבֶּרֶת בָּהֶן וְעוֹלָה עִמָּהֶן, וְנִכְנֶסֶת בִּכְלַל שֶׁלָּהֶן, וּמִתְקַבֶּלֶת בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּפוּק חָזֵי מַה שֶׁמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ילקוט ישעיה רמז תצו) מַה נַּעֲשׂוּ בַּדִּבּוּרִים שֶׁל עָנִי שֶׁמִּתְקוֹטֵט וְטוֹעֵן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, כִּבְיָכוֹל, כַּמָּה טִינָרִין תַּקִּיפִין מְשַׁבְּרִין אִלּוּ הַדִּבּוּרִים, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר סִימוֹן: הֶעָנִי הַזֶּה יוֹשֵׁב וּמִתְרַעֵם, מָה אֲנִי וּמַה פְּלוֹנִי; הוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וַאֲנִי יוֹשֵׁב כָּאן, פְּלוֹנִי יָשֵׁן עַל גַּבֵּי מִטָּה וַאֲנִי יָשֵׁן עַל הָאָרֶץ... וְעָמַדְתָּ וְנָתַתָּ לוֹ צְדָקָה - מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ נָתַתָּ שָׁלוֹם בֵּינִי לְבֵינוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז, ה) "אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

כַּמָּה מַבְהִיל הָרַעְיוֹן שֶׁל אִלּוּ הַדִּבּוּרִים, שֶׁמִּי שֶׁמְּחַיֶּה אֶת הֶעָנִי, אוֹתָהּ שָׁעָה עוֹשֶׂה שָׁלוֹם וּמַחֲזִיק בְּמָעֻזּוֹ, כִּבְיָכוֹל. וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, כִּבְיָכוֹל, מִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם אִלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁל הַמִּתְאַנֵּחַ, וְהָרִבָּה פְּעָמִים מְבִיאִין עַל הָאָדָם כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת וְיִסּוּרִים, רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיְּדַבֵּר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים וְהִתְנַצְּלוּת קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּי צְרִיכִים אֵלֶּה דִּבּוּרִים בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים. וְאַדְרַבָּה, מָצִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כּוֹעֵס, כִּבְיָכוֹל, עַל מְנִיעַת דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים. וַהֲרֵי תִּרְאֶה, כִּי תְּפִלַּת הֶעָנִי בּוֹקַעַת כָּל הָרָקִיעִין שׁוֹבֶרֶת טִינָרִין תַּקִּיפִין לְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים וְהַגְּזֵרוֹת הַקָּשׁוֹת מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל.

וְיָדוּעַ מֵרַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ לְעָנִי בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה. וּבְפָרָט כְּשֶׁאוֹמֵר "וְעוֹזֵר דַּלִּים", צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ לְדַל בְּצָרוּף שְׁכִינַת עֻזֵּנוּ, כַּמְּבֹאָר בְּכִתְבֵי האריז"ל (ועיין בסידורי האר"י ז"ל), וְכֵן בִּתְחִלַּת הַשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, בְּאָמְרוֹ "ה' שְׂפָתַי תִּפְתָּח", שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יבמות קה) הַמִּתְפַּלֵּל, צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה וְלִבּוֹ לְמַעְלָה, כְּעָנִי שֶׁבּוֹשׁ לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנֵי הַבַּעַל הַבַּיִת.

וְכָכָה בְּיוֹתֵר, בְּאֵם אָדָם מַרְאֶה עַצְמוֹ לִפְנֵי ה' כְּעָנִי מְדֻכָּא, דְּלִית לֵיהּ כְּלוּם. וּבִפְרָט בְּהִתְבּוֹנְנוֹ וְכוּ' שֶׁרוֹאֶה וּמַכִּיר שֶׁלֹּא עָשָׂה מִצְוָה מִיָּמָיו, רַק, אַדְרַבָּה, הוּא מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים, שֶׁזֶּה עִקַּר הַמְכֻוָּן שֶׁל תְּפִלַּת הֶעָנִי, שֶׁיֵּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא עָנִי וְאֶבְיוֹן וְלֵית לֵיהּ מִגַּרְמֵיהּ כְּלוּם. אָז, בְּזֶה הַכַּוָּנָה, יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְפָעֲמִים לְהַרְעִישׁ עוֹלָמוֹת בִּתְשׁוּבָתוֹ.

וְכָתַב בְּסֵפֶר "מְנוֹרַת הַמָּאוֹר" הַקָּדְמוֹן: כְּתִיב "כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ" (תהלים כב, כה). בְּנֹהַג שֶׁבָּעוֹלָם, שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין אֵצֶל הַדַּיָּן, לְמִי הַדַּיָּן מַסְבִּיר פָּנִים - הֶלֹא לֶעָשִׁיר. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא - "לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי". וְגַרְסִינַן בְּמִדְרָשׁ "יְהִי אוֹר": "אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר" (ויקרא א, ג) - אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַאי שְׁנָאֲמַר: מִן הַבָּקָר לְעוֹלָה, וּמִן הַצֹּאן לְעוֹלָה, וּמִן הָעוֹף לְעוֹלָה (ויקרא א)? - אֶלָּא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַשָּׂגַת יָדוֹ. כְּלוֹמַר, אֵין מְשַׁנֶּה מַה שֶּׁמַּקְרִיב הָאָדָם, הָעִקָּר שֶׁיַּקְרִיב בְּלֵב נִשְׁבָּר.

**נד. העני, קרובה תפלתו לה' יותר מעשיר, ואפלו הוא יותר צדיק**

וְהִנֵּה בִּבְרָכוֹת (דף לד). מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁהָלַךְ לִלְמֹד תּוֹרָה אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וְחָלָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לוֹ: חֲנִינָא בְּנִי, בַּקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וְיִחְיֶה, כו'. וּבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, וְחָיָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: אִלְמָלֵי הֵטִיחַ בֶּן זַכַּאי אֶת רֹאשׁוֹ כו', לֹא הָיוּ מַשְׁגִּיחִים עָלָיו. אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: וְכִי חֲנִינָא גָּדוֹל מִמְּךָ? אָמַר לָהּ: לָאו. אֶלָּא הוּא דּוֹמֶה כְּעֶבֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַאֲנִי דּוֹמֶה כְּשַׂר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, עַיֵּן שָׁם. וְהוּא מַשְׁלִיל הֶבְנָה, מַה בֵּין עֶבֶד לְשַׂר.

מַסְבִּיר רַבִּי אִיצְלָה בְּלֶזֶר זצ"ל: אָכֵן נִרְאֶה, כִּי יֵשׁ עֶבֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְשַׂר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם עוֹבְדִים בֶּאֱמוּנָה וּמוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם עַל אַהֲבַת הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל זֹאת, אִם יִהְיֶה לָהֶם אֵיזֶה בַּקָּשָׁה אֵצֶל הַמֶּלֶךְ, לְפָעָמִים הָעֶבֶד יָפִיק יוֹתֵר בַּקָּשָׁתוֹ מֵהַשַּׂר, כִּי הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם הוּא - כִּי הַשַּׂר, עִם כָּל תֹּקֶף אַהֲבָתוֹ אֶת הַמֶּלֶךְ וּמְסִירוּת נַפְשׁוֹ עֲבוּרוֹ, אָמְנָם הוּא נֶהֱנֶה גַּם כֵּן מִן הַמֶּלֶךְ, כִּי הַשַּׂר מְקַבֵּל פְּרָס גָּדוֹל מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, כַּיָּדוּעַ, וְחַי כְּאַחַד הַפַּרְתְּמִים. אוּלָם, הָעֶבֶד, אִישׁ חַיִל פָּשׁוּט, אֵינוֹ מְקַבֵּל שׁוּם פְּרָס, וְרַק עַל הַלֶּחֶם לְבַד יִחְיֶה. וְאִם בְּכָל זֹאת הוּא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עַל אַהֲבַת הַמֶּלֶךְ, עַל כָּרְחָךְ, אִם יִהְיֶה לוֹ אֵיזֶה בַּקָּשָׁה - יְמַהֵר הַמֶּלֶךְ לָתֵת לוֹ שְׁאֵלָתוֹ וּבַקָּשָׁתוֹ, כִּי מַה יֵּשׁ לוֹ מִן הַמֶּלֶךְ בְּעַד אֱמוּנָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֵלָיו בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ. לֹא כֵן הַשַּׂר, אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ פְּרָס גָּדוֹל, כנ"ל, הִנֵּה, גַּם אִם לֹא יְמַלֵּא הַמֶּלֶךְ בַּקָּשָׁתוֹ - אֵין לוֹ לְהִתְאוֹנֵן כְּלָל, כַּמּוּבָן. וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, הוּא דּוֹמֶה כְּעֶבֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כו', כִּי הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם הוּא - כִּי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הִשְׁפִּיעוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא גַּם מְטוּב עוֹלָם הַזֶּה, וְכֵן נִרְאֶה, כִּי הָיָה נָשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ ז"ל: גַּדְּלֵהוּ מִשֶּׁל אֶחָיו. אָכֵן, רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא, הֶחְסִיר ה' - יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ - אוֹתוֹ מִכָּל טוּב, כִּי לֹא הָיָה לוֹ גַּם לֶחֶם לֶאֱכֹל, רַק קַב חֲרוּבִין מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. וְעַל כֵּן, כַּאֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ - יְמַלֵּא אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי מַה יֵּשׁ לוֹ זוּלַת זֶה מִלְּפָנָיו? לֹא כֵן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי - כִּי הוּא כְּשַׂר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כנ"ל, וְהָבֵן. ("כוכבי אור")

**נה. העני זוכה שעיניו תמיד נשואות לה', מה שאין כן 'הצובר' - נתק עצמו מהתפלה**

עוֹד מוּבָא בְּסֵפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר": וְכֵן הוּא בְּעִנְיַן הַשֶּׁבַח וְהַבְּרָכָה וְהַתְּפִלָּה בְּעַד כָּל עִנְיְנִים הַנִּשְׁמְעִים מִצַּרְכֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא, אֲשֶׁר הָאָדָם יַרְבֶּה לְהַכִּיר וּלְהִתְבּוֹנֵן רֹב טוּבוֹ וְחַסְדּוֹ, וְיוֹדֶה לוֹ תָּמִיד עַל חֲסָדָיו, וְכֵן בִּפְרָט בְּכָל מַה שֶּׁיֵּהָנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה - יְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל רֵישׁ פֶּרֶק 'כֵּיצַד מְבָרְכִין': אָסוּר לוֹ לָאָדָם שֶׁיֵּהָנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, וְאַסְמַכְתּוּהָ אַקְרָא, עַיֵּן שָׁם. וְאַף כִּי כָּל הֲנָאוֹת עוֹלָם הַזֶּה בְּעַצְמוּתָם - הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. אָכֵן, זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהָאָדָם יִתְפַּלֵּל אֵלָיו תָּמִיד

וִיבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו עַל צָרָכָיו, לְהַשְׁלִים לוֹ כָּל חֶפְצוֹ וּלְמַלֹּאת מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ, יִקְרָא - וַה' יַעֲנֶה.

זֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ אֵיכָה: "טוֹב ה' לְקַוּו" (איכה ג, כה) - יָכוֹל לַכֹּל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ". הִנֵּה יָדוּעַ, כִּי מִיסוֹדֵי דַּרְכֵי עֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הוּא הַבִּטָּחוֹן בָּאֱלֹקִים יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכַמָּה כְּתוּבִים רַבּוּ עַל זֶה, לְבַל יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם. כִּי אִם יִהְיֶה ה' מִבְטָחוֹ - "בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בה'" (ירמיה יז, ז). וְהִנֵּה, בְּנֹהַג שֶׁבָּעוֹלָם, אִם נָדִיב אֶחָד מַבְטִיחַ לֶעָנִי לָתֵת לוֹ דֵּי סִפּוּקוֹ, וְהוּא מְמַלֵּא הַבְטָחָתוֹ וְנוֹתֵן לוֹ תָּמִיד דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ, הֲיִתְּכֵן כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם יְחַלֶּה הֶעָנִי פְּנֵי הַנָּדִיב, כִּי לֹא יַעֲזֹב אֶת חַסְדּוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִגְרַע לֶחֶם חֻקּוֹ? - כִּי אֵין זֶה מֵהַנִּימוּס וְדֶרֶךְ אֶרֶץ, כַּמּוּבָן. וְלָזֶה הָיִיתִי אוֹמֵר, כִּי כְּמוֹ כֵן, כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְצַוֶּה לְהָאָדָם לְשׂוּם מִבְטָחוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמַשְׁבִּיעַ תָּמִיד לְכָל חַי רָצוֹן, מַה צָּרִיךְ עוֹד בַּקָּשַׁת רַחֲמִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד.

אָכֵן, לֹא כֵן הַדָּבָר, כִּי הַבִּטָּחוֹן לְבַד אֵינוֹ מַסְפִּיק, וּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא - אֲשֶׁר עִם הַבִּטָּחוֹן יִתְפַּלֵּל הָאָדָם וִיבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד עַל צָרָכָיו, וְאָז יִהְיוּ עֵינָיו נְשׂוּאוֹת אֶל ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי יָפִיק רָצוֹן מֵאִתּוֹ לְמַלֹּאת מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְטוֹבָה. וְכַאֲשֶׁר כֵּן, קִבְּעוּ לָנוּ הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְהִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם. זֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בַּמִּדְרָשׁ: "טוֹב ה' לְקַוּו", יָכוֹל לַכֹּל, הַיְנוּ, גַּם לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל אֵלָיו כְּלָל, כִּי אֵין צָרִיךְ רַק לְקַוּוֹת אֶל ה' וְלִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ - תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ", הַיְנוּ, כִּי עִם הַבִּטָּחוֹן צָרִיךְ גַּם כֵּן לִדְרֹשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו תָּמִיד, וְכַאֲשֶׁר יִדְרְשֶׁנּוּ - יִמְצָא לוֹ.

תַּכְלִית רְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּכָל הַנִּזְכָּר לְעֵיל הֶרְאָה, כִּי הַכֹּל הוּא לְטוֹבַת הָאָדָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לְקִלּוּסוֹ שֶׁל הָאָדָם וְלֹא לַתְּפִלָּה, כִּי הַכֹּל לְפָנָיו גָּלוּי. אָכֵן, יָדוּעַ כִּי תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק לְמַעַן לְהֵיטִיב לוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ, לְהַנְחִילֵהוּ חַיֵּי עַד וְעֵדֶן נָצַח, כִּי יָבוֹא עַל שְׂכָרוֹ בְּעוֹלָם הַגְּמוּל בְּעַד פְּרִי יְגִיעַ כַּפָּיו וַעֲמָלוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בַּסֵּפֶר "מְסִלַּת יְשָׁרִים" (פ"א), עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה כִּי לְכָךְ בָּא הַמִּצְוָה "הִשָּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ" (דברים ו, יב), וְכָתַב בְּסֵפֶר "שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה" - בְּכָל עֵת. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהַיְנוּ, כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה זִכָּרוֹן ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּקֶרֶב לִבּוֹ תָּמִיד, יֵלֵךְ בְּדַרְכֵי ה' הַיְשָׁרִים לִשְׁמֹר אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ"שֻׁלְחָן עָרוּךְ" (אורח חיים סי' א) "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד" הוּא כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲלוֹת הַצַּדִּיקִים כו', עַיֵּן שָׁם.

אָמְנָם, כַּאֲשֶׁר הַנֶּפֶשׁ כְּלוּאָה בְּמַאֲסַר הַחֹמֶר, וְיֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו, וּלְבָבוֹ פּוֹנֶה לַתַּאֲווֹת הַחֻמְרִיּוֹת, וְלָכֵן הָאָדָם עָלוּל לִשְׁכֹּחַ מֵה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְלָסוּר מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה

וְהַמְצָוָה. עַל כֵּן, הָיְתָה בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְפַנּוֹת דֶּרֶךְ לְהָאָדָם לִזְכֹּר בּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד עַל יְדֵי עִנְיֵנֵי הַגַּשְׁמִיּוּת מִצָּרְכֵי הָאָדָם. וְצִוָּה כִּי הָאָדָם יִתְפַּלֵּל אֵלָיו תָּמִיד וִיבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עַל צָרָכָיו, וְכֵן לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת חֲסָדָיו וְהַתְמָדַת טוּבוֹתָיו, וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל חַסְדּוֹ, וְעַל כָּל מַה שֶּׁיֵּהָנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה - יְבָרֵךְ אוֹתוֹ.

הוּא מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (יומא פו.) שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: מִפְּנֵי מָה לֹא יָרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה? אָמַר לָהֶם: אֶמְשֹׁל לָכֶם מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה - לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד, וּפִסַּק לוֹ מְזוֹנוֹתָיו פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה, וְלֹא הָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. עָמַד וּפִסַּק לוֹ מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם. אַף יִשְׂרָאֵל - מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בָּנִים, וְהָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר שֶׁמָּא לֹא יֵרֵד מָן לְמָחָר, וְנִמְצְאוּ כֻּלָּן מֵתִים בָּרָעָב - נִמְצְאוּ כֻּלָּם מְכַוְּנִים אֶת לִבָּן לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלִכְאוֹרָה יִפָּלֵא, כִּי הִנֵּה דּוֹר הַמִּדְבָּר, אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן רָאוּ אֶת כְּבוֹד ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְאֵין סָפֵק כִּי עֲבוֹדָתָם הָיְתָה בְּמַדְרֵגָה הָרָמָה שֶׁל יִרְאַת הָרוֹמְמוּת, מָה הָיָה צָרִיךְ עוֹד לְיָרְאָם וּלְבַהֲלָם עִם יִרְאָה הַנִּמּוּכָה שֶׁל יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, מֵחֶרְפַּת רָעָב וְכָפָן.

אָכֵן, זֶה הַדָּבָר, כִּי אֵין הַכַּוָּנָה לְיִרְאָם בְּיִרְאַת הָעֹנֶשׁ שֶׁל חֹסֶר מָזוֹן, לְהַכְרִיחַ אוֹתָם עַל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אָכֵן, הִנֵּה כָּל אָדָם לְפִי מַדְרֵגָתוֹ בַּיִּרְאָה, צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה יִרְאַת ה' עַל פָּנָיו תָּמִיד שֶׁלֹּא לִשְׁכֹּחַ מֶה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אַף כְּרֶגַע, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח כוּ'". אָכֵן, כַּאֲשֶׁר הָאָדָם הוּא עָלוּל לִשְׁכְּחָה, וְלִזֹאת מְחַסֵּר ה' לָאָדָם בְּעִנְיְנֵי הַגַּשְׁמִיּוּת, לְחַזְּקוֹ לְהָבִין אֲשֶׁר הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם, וְהוּא צָרִיךְ תָּמִיד לְחַסְדֵי ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְצִוָּנוּ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו - זֶהוּ סִבָּה שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח מֶה', וְאָז תִּהְיֶה עֲבוֹדָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּפִי מַצַּב מַדְרֵגָתוֹ בְּיִרְאָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. זֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ ז"ל: אַף יִשְׂרָאֵל כוּ', נִמְצְאוּ כֻּלָּן מְכַוְּנִים אֶת לִבָּן לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. הַיְנוּ, כִּי הַיִּרְאָה הַזֹּאת, שֶׁמָּא לֹא יֵרֵד מָן לְמָחָר, הֵבִיא אוֹתָם רַק לִזְכֹּר אֶת ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הָיוּ מְכַוְּנִים אֶת לִבָּם אֵלָיו יוֹם יוֹם לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו וּלְהוֹדוֹת לוֹ תָּמִיד עַל חֲסָדָיו, וּמִמֵּילָא הָיְתָה עֲבוֹדָתָם לְפִי מַדְרֵגָתָם הַגְּבוֹהָה שֶׁל יִרְאַת הָרוֹמְמוּת וְאַהֲבַת ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. גמ' יָבָמוֹת קב ע"ב: "יְחֵלֵץ עָנֵי בְעָנְיוֹ" - בִּשְׂכַר עָנְיוֹ יְחֵלְצוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, [בִּשְׂכַר עָנְיוֹ שֶׁכָּפָה עָלָיו הַבּוֹרֵא בְּחַיָּיו יְחַלְּצֶנּוּ וְיַצִּילֶנּוּ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם].

### נו. מצב הפרנסה בדור המסים

קְטָעִים קְצָרִים מִפְּסוּקִים ומחז"ל מֵעִנְיַן הָעֲנִיּוּת שֶׁבְּסוֹף יוֹמָיְא

**א.** "וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב וכו'" - אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס וכו', כְּשֶׁתִּגְדַּל הָעֲנִיּוּת וכו', וְיִתְדַּלְדְּלוּ בַּעֲנִיּוּת נִמְרָצָה וכו', וְעַל דַּלּוּתָם וְשִׁפְלוּתָם יָחוּס עֲלֵימוֹ וכו'.

**ב.** "וְיִקַּר יַאֲמִיר הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהַיַּיִן בְּיִקָּר וְכוּ'" - שֶׁהַיִּקָּר יִגְדַּל עַד לְמַעְלָה.
**ג.** "שְׁלִישִׁית רָעָב גָּדוֹל, וְתוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מִלּוֹמְדֶיהָ וְכוּ'" וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, מִתּוֹךְ שֶׁאֵין לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל.
**ד.** "שָׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וְכוּ'", כְּשֶׁתִּרְאֶה דְּאֵין שׁוּם אִישׁ מִשְׁתַּכֵּר, וְהַיְנוּ כִּדְאָמְרָן עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס וְכוּ', עַד שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַשְּׁעָרִים שְׁקוּלִין, אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּתְבַּקֵּשׁ דָּג לְחוֹלֶה וְלֹא יִמְצֵא וְכוּ'.
**ה.** "אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁמִּתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ, חַכֵּה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ', דְּהַיְנוּ בְּמָמוֹן, שֶׁהָעֲנִיּוּת מוֹסִיפָה וְהוֹלֶכֶת וְאֵינָהּ פּוֹסֶקֶת וְכוּ'.
**ו.** בְּהַהוּא זְמָנָא אִלֵּין מָארֵי מַתְיְנָתָן וְכוּ' שַׁעְתָּא דְּחִיקַת לוֹן דִּיהוֹן בְּצַעֲרָא בִּיגוֹנָא בַּעֲנִיּוּתָא וְכוּ'.
**ז.** וְכָל חֲכָמִים וְאַנְשֵׁי חַיִל וְיִרְאֵי חֵטְא בְּצַעֲרָא בְּדָחֳקָא בִּיגוֹנָא וְכוּ'.
**ח.** וּתְהִי הָאֱמֶת נֶעֱדֶרֶת וְכוּ', וְנִסְכָּרִים שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְכוּ'.

**נז. מדוע השתת בריאתו של עולם שהרב עניים והמעוט עשירים**

פַּעַם אַחַת שָׁאַל נִכְבָּד אֶחָד אֶת אדמו"ח שליט"א - כּוֹתֵב חֲתַן הֶחָפֵץ-חַיִּים הַגָּאוֹן רַבִּי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן זצ"ל - הַנָּבִיא חַגַּי אוֹמֵר בְּשֵׁם ה' - "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'", וְאִם כֵּן יִפָּלֵא מְאֹד מַדּוּעַ הִנְהִיג הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁרַק עֲשָׂרָה אֲחוּזוּ, אוֹ פָּחוֹת מִכָּךְ, מִתּוֹךְ מֵאָה הֵם עֲשִׁירִים וְתִשְׁעִים אֲחוּזוּ הַנִּשְׁאָרִים הֵם בְּנֵי דַּלַּת הָעָם? הֵן אָמְנָם מָצִינוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבְּעָה "כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ (דברים ט"ו) כִּי כְּךְ הֶשְׁתַּת בְּרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלָם כֵּיוָן שֶׁהֲרֵי אֵין מַחְסוֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכֶסֶף וְזָהָב, אִם כֵּן מַדּוּעַ לֹא הִנְהִיג בַּבְּרִיאָה שֶׁתִּשְׁעִים אֲחוּזוּ יִהְיוּ עֲשִׁירִים וְהַשְּׁאָר דַּלִּים?
עָנָהוּ אדמו"ח שליט"א - כּוֹתֵב חֲתָנוֹ - כִּי בֶּאֱמֶת כִּדְאֵי לוֹ לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְקַיֵּם בְּעוֹלָמוֹ דַּלִּים וְאֶבְיוֹנִים וְהוּא נֶהֱנֶה מֵהֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהָעֲשִׁירִים, וְאֶת קוֹרַת הָרוּחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵהָעֲנִיִּים הַלָּלוּ לֹא יוּכַל לְעוֹלָם לְצַפּוֹת מֵהָעֲשִׁירִים מֵחֲמַת כַּמָּה טְעָמִים, אָמַר הֶחָפֵץ-חַיִּים, וּבֵאֵר אֶת דְּבָרָיו:
רִאשִׁית, כָּל אָדָם בִּזְמַן הֱיוֹתוֹ בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה מִבְּחִינַת מַצָּבוֹ הַחָמְרִי, הֲרֵי הוּא מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ יוֹתֵר תְּכוּפוֹת לְפָנֵי ה' מֵאֲשֶׁר הֶעָשִׁיר, וְרֹב בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת וְהַמִּדְרָשׁוֹת מְלֵאִים מִבְּנֵי דַּלַּת הָעָם אֲשֶׁר יָבוֹאוּ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם לִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ לִפְנֵי ה' לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וַאֲמִירַת תְּהִלִּים וְכַדּוֹמֶה. וְכֵן רֹב שִׁעוּרֵי הַלִּמּוּד בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּמִדְרָשׁוֹת לְאַחַר שַׁחֲרִית וּבֵין מִנְחָה לְמַעֲרִיב מְלֵאִים מִדַּלַּת הָעָם הַמִּצְטוֹפְפִים סְבִיב הַשֻּׁלְחָנוֹת לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבַר ה' מִפִּי מַגִּידֵי הַשִּׁעוּרִים, מִי בַּהֲלָכָה וּמִי בְּאַגָּדָה, מִי בִּגְמָרָא וּמִי בְּמִשְׁנָה. וְאִלּוּ הַגְּבִירִים וְהָעֲשִׁירִים מוֹנְעִים רַגְלָם מִלְּבַקֵּר בְּבֵית ה', וּמִי מְדַבֵּר כְּבָר עַל כְּךְ שֶׁיָּבוֹאוּ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְשִׁעוּרִים וּקְבִיעוּת עִתִּים

לַתּוֹרָה. חָזוֹן בִּלְתִּי נִפְרָץ הוּא וְדָבָר יָקָר הַמְצִיאוּת לִפְגֹּשׁ בְּאִישׁ עָשִׁיר, אוֹ גְּבִיר נְשׂוּא פָּנִים הַמַּגִּיעַ תְּמִידִים כְּסִדְרָם לְשִׁעוּרֵי הַתּוֹרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ, כֵּיוָן שֶׁהָאֲמַתְלָאוֹת וְהַתֵּרוּצִים לְהִשְׁתַּמֵּט מִדְּבָרִים כָּאֵלֶּה מְצוּיִים יוֹתֵר אֵצֶל הַגְּבִירִים וְהָעֲשִׁירִים מֵאֲשֶׁר בְּדַלַּת הָעָם, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם מַפְרִיעִים חִיצוֹנִיִּים וּתְשׁוּקוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁיִּמְנְעוּם מִלְּבַקֵּר תָּמִיד בְּבֵית ה', וּמִמֵּילָא גְּבִיר הַמְבַקֵּר אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּבָר נוֹתְנִים לוֹ כָּבוֹד וּמְפַזְּרִים עָלָיו תְּהִלּוֹת...

וְאִם יִתְעַשֵּׁר יוֹתֵר, הֲרֵי שֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ רַק בִּרְגָלִים וְיָמִים טוֹבִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָז בְּשֵׁם אָדָם חָשׁוּב וְשׁוֹמֵר תּוֹרָה יְכֻנֶּה... כִּי בְּמַצַּב עֲשִׁירוּת כְּשֶׁלּוֹ גַּם לְבַקֵּר לְעִתִּים רְחוֹקוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְחָזוֹן בִּלְתִּי נָפוֹץ יֶחְשַׁב... לְמַדְנוּ מִכָּךְ - אָמַר אדמו"ח - כִּי לְקַדּוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר כְּדַאי הִתְקַיְּמוּת הָאִישׁ הֶעָנִי בָּעוֹלָם הַזֶּה לְעֲמַת הֶעָשִׁיר.

אוּלָם יֵשׁ עוֹד חֶשְׁבּוֹן שֶׁמֵּהֶעָנִי מִתְהַלֵּל שֵׁם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בָּעוֹלָם, וּתְהִלָּתוֹ תְּסֻפַּר יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל יְדֵי הֶעָשִׁיר - הִמְשִׁיךְ הֶחָפֵץ-חַיִּים לוֹמַר, כְּפִי שֶׁכּוֹתֵב חֲתָנוֹ הַנַּ"ל - וְנִנְקֹט בְּדֶגְמָא לַדָּבָר:

אִישׁ אֶחָד עָנִי זָכָה פַּעַם אַחַת בַּגּוֹרָל בַּזְּכִיָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁל מֵאָה אֶלֶף רוּבֶּל כֶּסֶף! נָקַל לְשַׁעֵר אֶת שִׂמְחַת הָאִישׁ וְכָל בְּנֵי בֵּיתוֹ לְנֹכַח הָעֹשֶׁר הֶעָצוּם שֶׁנָּפַל בְּחֶלְקָם כָּךְ פִּתְאוֹם, וּבְמֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים וְשָׁבוּעוֹת לֹא חָדַל פִּיהֶם מִלְּהַלֵּל אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲבוּר חַסְדּוֹ עִמָּהֶם וּתְהִלָּתוֹ בְּפִיהֶם עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל מַמָּשׁ, זוֹכְרִים וּמַזְכִּירִים לַכֹּל עַל הָעֹשֶׁר שֶׁשָּׁלַח לָהֶם ה' בְּלִי כָּל עָמָל וִיגִיעָה.

וְהִנֵּה כְּמִנְהָג הָעוֹלָם, כָּל אִישׁ שֶׁמִּתְעַשֵּׁר מְחַפֵּשׂ תֵּכֶף מָקוֹם בּוֹ יוּכַל לְהַשְׁקִיעַ אֶת כַּסְפּוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיָּנִיב לוֹ אֶת הָרְוָחִים הֲכִי גְּדוֹלִים שֶׁשַּׁיָּךְ. קַל וְחֹמֶר אִישׁ כִּי יִתְעַשֵּׁר פִּתְאוֹם בְּעֹשֶׁר שֶׁלֹּא צִפָּה לוֹ, מְמַהֵר יוֹתֵר לְהַשְׁקִיעַ עַל אֲתַר אֶת הַמְצִיאָה שֶׁנָּפְלָה לְיָדָיו בְּכָזֶה הֶסַח הַדַּעַת, שֶׁלֹּא לְאַבְּדָהּ וּלְהַפְסִיד מֵעֶרְכָּהּ.

גַּם הָאִישׁ הֶעָנִי הַלָּז בְּהִתְעַשְּׁרוֹ פִּתְאוֹם בְּעֹשֶׁר שֶׁלֹּא צִפָּה לוֹ, הֵחֵל לְהַשְׁקִיעַ אֶת כַּסְפּוֹ בַּעֲסָקִים שׁוֹנִים, כְּשֶׁהוּא מְיַחֵל לְרְוָחִים וּלְהַצָּלָחָה שֶׁתָּאִיר אֵלָיו אֶת פָּנֶיהָ. וְהִנֵּה חָלְפוּ יָמִים וְשָׁבוּעוֹת וְלֹא רָאָה עֲדַיִן שׁוּם צֵל שֶׁל רֶוַח בָּאֹפֶק, וְלֹא הִצְלִיחַ לְהַשִּׂיג עֵסֶק טוֹב וּמַכְנִיס כַּאֲשֶׁר קִוָּה. עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן לֹא הִתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, וַעֲדַיִן פִּיו מָלֵא תְּהִלּוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, בָּרְכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁשָּׁלַח לוֹ עֲשִׁירוּת כְּזֹאת שֶׁלֹּא צִפָּה. אוּלָם עָבְרוּ כַּמָּה חֳדָשִׁים מִיּוֹם זְכִיָּתוֹ בַּגּוֹרָל הַגָּדוֹל וְכַסְפּוֹ עֲדַיִן לֹא מֵרְאָה בְּרָכָה בַּעֲסָקָיו, וְתֶסֶר הַשִּׂמְחָה מֵעַל פְּנֵי הָאִישׁ וּפָנָיו הֵחֵלּוּ לְהִתְקַדֵּר מִיּוֹם לְיוֹם, אוּלָם בְּכָל זֹאת לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ חַס וְחָלִילָה לְהִתְאוֹנֵן עַל מַצָּבוֹ, שֶׁכְּסָפָיו לֹא מַכְפִּילִים וּמְשַׁלְּשִׁים אֶת עַצְמָם, בְּזָכְרוֹ עֲדַיִן הֵיטֵב אֶת

רֵאשִׁית מַצָּבוֹ הַדַּל לִפְנֵי הִתְעַשְּׁרוֹ בְּפֶתַע פִּתְאוֹם, אֵיךְ שֶׁסָּבַל דַּחֲקוּת וְתַמְרוּרִים וְנַפְשׁוֹ הָיְתָה קְצָה עָלָיו מֵרֹב צָרוֹתָיו. כְּשֶׁנִּתַּן אֶת כָּל זֹאת אֶל לִבּוֹ לֹא הֵעִיז לְהִתְאוֹנֵן בַּגְּלוּי עַל מַצָּבוֹ הַנּוֹכְחִי, שֶׁכָּעֵת הוּא "סוֹבֵל" מִכֹּךְ שֶׁהָאוֹצָר הֶעָצוּם שֶׁנָּפַל לְיָדָיו לֹא טוֹפֵחַ וְגָדֵל כְּפִי חֲלוֹמוֹתָיו שֶׁטָּוָה לְעַצְמוֹ... לָכֵן נָשָׂא בְּחֶבּוֹ אֶת מַצְפּוּנֵי רוּחוֹ, אוּלָם בְּסֵתֶר לִבָּבוֹ כְּבָר הִתְגַּנְּבָה הַתְּלוּנָה שֶׁלּוֹ כְּלַפֵּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַדּוּעַ הוּא לֹא מוֹסִיף לוֹ רֶוַח עַל רְוָחָיו כִּתְשׁוּקַת לִבּוֹ לְהִתְעַשֵּׁר עוֹד וָעוֹד.

אֶפֶס, כְּשֶׁכְּבָר עָבְרוּ-חֻלְפוּ לָהֶן שְׁנָתַיִם וַעֲדַיִן לֹא נוֹסַף לוֹ עַל כַּסְפּוֹ מְאוּמָה, וְהַהוֹן-תּוֹעֲפוֹת שֶׁדִּמְיֵן לְעַצְמוֹ וְחָזָה בְּעֵינֵי רוּחוֹ כְּבָר שְׁנָתַיִם קֹדֶם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּהַיּוֹם הַזֶּה, בּוֹשֵׁשׁ מִלָּבוֹא, כְּבָר קָצְרָה רוּחוֹ שֶׁל הֶחָצוּף וְהַנִּבְעָר מִדַּעַת - כְּפוּי הַטּוֹבָה הַלָּזֶה, וְהֵסִיר מִקִּרְבּוֹ סִתְרֵי מַשְׂכִּיּוֹת רוּחוֹ אֲשֶׁר הֶצִיקוּהוּ, וְהֵחֵל לְהִתְאוֹנֵן בַּגָּלוּי עַל "רֹעַ מַזָּלוֹ" וְאֵי הַצְלָחָתוֹ שֶׁעָבְרָה כָּל גְּבוּל... כִּי הֲלֹא זֶה שְׁנָתַיִם יָמִים שֶׁלֹּא הִרְוִיחַ עֲדַיִן שׁוּם סְכוּם חָשׁוּב, וּמִי יוֹדֵעַ עַד מָתַי יִמָּשֵׁךְ הַדָּבָר הַזֶּה.. וְאָמַר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל מַה וְלָמָּה הִבְדִּילוֹ מִכָּל סוֹחֲרֵי אֶרֶץ לְבַלְּתִּי תֵּת לוֹ לְהַרְוִיחַ שׁוּם כֶּסֶף וְכוּ'. כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה דִּבֵּר הָאִישׁ הַזֶּה סָרָה עַל הַנְּהָגַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ...

הָאִישׁ הַזֶּה, שֶׁעַד לִפְנֵי שְׁנָתַיִם הָיָה עָנִי מְדֻכָּא, רוֹכֵל הַמְחַזֵּר בַּכְּפָרִים וַעֲיָרוֹת לְהַשִּׂיג מִחְיָה וּפַרְנָסָה זְעוּמָה, אִישׁ אֲשֶׁר בְּנַפְשׁוֹ יָבִיא לַחְמוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה מַשִּׂיג מְנַת לֶחֶם טַרְפּוֹ מִבְּלִי לָנוּעַ בַּכְּפָרִים בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ יָמִים, כְּבָר הָיָה הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּתֵּבֵל, וְעַכְשָׁו "וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט", נָתְנוּ לוֹ עֹשֶׁר עָצוּם כָּזֶה בְּפֶתַע פִּתְאוֹם, שֶׁגַּם אִם הָיָה עָמֵל וְיָגֵעַ כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּזֵעַת אַפָּיו, לֹא הָיָה מַרְוִיחַ אֲפִלּוּ אֶחָד מִמֵּאָה אֲחוּזִים שֶׁל סְכוּם גָּדוֹל זֶה, וְתַחַת לְהַכִּיר טוֹבָה מְדַבֵּר הוּא כָּעֵת סָרָה עַל הַנְּהָגַת ה' אִתּוֹ, שֶׁלֹּא מְאַפְשֵׁר לוֹ לְרָכֹשׁ עוֹד וָעוֹד הוֹן תּוֹעֲפוֹת כְּפִי דִּמְיוֹנוֹ הָעָז. וּכְדֵי בְּזָיוֹן וָקֶצֶף!

וּמָה אָנוּ רוֹאִים לְעֻמַּת זֹאת בְּדֶרֶךְ חַיֵּי הָעֲנִיִּים? כָּל יוֹם וְיוֹם שֶׁהֵם מַצְלִיחִים לִרְכֹּשׁ פַּת חֲרֵבָה וּמַיִם בַּמְּשׁוּרָה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִרְעָבוּ לַלֶּחֶם וְיִצְמְאוּ לַמַּיִם, כְּבָר יְהַלֵּל פִּיהֶם אֶת שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁבְעָתַיִם עַל הַטְרִיפוֹ לֶחֶם חֻקּוֹ, וּמַה גַּם אִם בָּעֲרֵבֵי שַׁבָּתוֹת תַּשִּׂיג יָדוֹ לְקִנּוֹת לוֹ לִבְנֵי בֵּיתוֹ בָּשָׂר וְדָגִים לִכְבוֹד שַׁבַּת קֹדֶשׁ, אָז אֵין עַל עָפָר מָשְׁלוֹ, וְלֹא יֵדַע כֵּיצַד לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל אֲשֶׁר כָּזֶה, וְנַפְשׁוֹ לֹא תִשְׂבַּע מִלְּהַכִּיר חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ, וְכָל מַצְפּוּנוֹ רוֹחֵשׁ שְׁבָחוֹת וּזְמִירוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה "וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ" (תהלים ע"א) דְּהַיְנוּ, כֵּיוָן שֶׁאֵין לֶחֶם חֻקִּי וּפַרְנָסָתִי מוּכָנִים לְפָנַי דֶּרֶךְ קֶבַע בְּאֹפֶן תָּמִידִי, אֶלָּא רַק בְּכָל עֵת מֻחְדָּשׁ כְּשֶׁאֲנִי נִצְרָךְ לְכָךְ, לָכֵן בְּכָל פַּעַם וּבְכָל יוֹם אֲנִי מְיַחֵל לִתְשׁוּעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

אֲשֶׁר לֹא יַעַזְבֵנִי וְיִשְׁלַח לִי לֶחֶם חֻקִּי. וְלָכֵן בְּכָל פַּעַם וּבְכָל עֵת שֶׁיְּזַמִּין לִי פַּרְנָסָתִי, אֲנִי מוֹסִיף וּמְשַׁבֵּחַ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַד חַסְדּוֹ עִמָּדִי תָּמִיד, אֲשֶׁר לֹא יַעַזְבֵנִי בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה!

אֵלּוּ דִּבְרֵי אדמו"ח שליט"א הַמְסֻלָּאִים מִפִּי - מְסַיֵּם חֲתָנוֹ הג"ר אַהֲרֹן הַכֹּהֵן זצ"ל. ("חסד לאברהם", בקונטרס "דברים נעימים מאדמו"ח החפץ חיים שליט"א" עמודים נ"ו - נ"ז, יעו"ש)

### נח. גזרת החרב נתחלפה בגזרת העניות

הגה"ק רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל, בְּמַאֲמָרוֹ הַיְדוּעַ אוֹדוֹת תְּקוּפַת עֵקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא, כָּתַב אֶת הַדְּבָרִים דִּלְהַלָּן:

"בַּחֶרֶב יָמוּתוּ כֹּל חַטָּאֵי עַמִּי" (עמוס, ט, י). הֶחָפֵץ חַיִּים ז"ל אָמַר עַל פָּסוּק זֶה בְּשֵׁם הַזֹּהַר, כִּי גְּזֵרַת הַחֶרֶב נִתְחַלְּפָה בִּגְזֵרַת הָעֲנִיּוּת. לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה תִּתְרַבֶּה הָעֲנִיּוּת בְּיִשְׂרָאֵל. "עַם עָנִי וְדַל אוֹשִׁיעַ" (עמוס).

עוֹד הוֹסִיף וְאָמַר: אֵלֶּה אֲשֶׁר מָמוֹנָם עֲדַיִן בִּרְשׁוּתָם, אַל יְדַמּוּ, כִּי כַּסְפָּם יִתְקַיֵּם בְּיָדָם לְאֹרֶךְ יָמִים. אֶת הַיְּהוּדִים יַצִּיגוּ כִּכְלִי רֵיק. לוּ הָיָה מֹחַ בְּקִדְקָדָם, כִּי עַתָּה הָיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶסֶף זֶה בְּעוֹד הוּא בְּיָדָם, עכ"ד.

עָבְרוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה מִיּוֹם שֶׁהֶ"חָפֵץ חַיִּים" הִבִּיעַ דְּבָרִים אֵלֶּה, וְכַעַת נִתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו בִּמְלֹאָם בְּיַחַס לְרֹב הָעָם הַיְּהוּדִי. דָּבָר זֶה הָגַד מֵרֹאשׁ בְּגִמָּרָא: "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא... עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס" (סנהדרין דף צז.) ("עקבתא דמשיחא" אות י"ז).

### נט. החפץ חיים מספר על אודות זווגו הראשון

הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלֹמֹה בְּלוֹךְ זצ"ל, תַּלְמִיד הֶחָפֵץ חַיִּים סִפֵּר, שֶׁשָּׁמַע פַּעַם אַחַת אֶת רַבּוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים ז"ל מְסַפֵּר אוֹדוֹת אֵיךְ הִתְגַּלְגֵּל זִוּוגוֹ הָרִאשׁוֹן. וְאָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁהוּא הָיָה אָז כְּבֶן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וּמָקוֹם לְמוּדוֹ הָיָה בָּעִיר וִילְנָא (בְּחֶבְרַת עִלּוּיִים). שָׁנִים אֲחָדוֹת קֹדֶם לָכֵן הִתְיַתֵּם מֵאָבִיו, וְאִמּוֹ הִתְחַתְּנָה בַּשֵּׁנִית עִם יְהוּדִי פָּשׁוּט מְאֹד מֵהָעֲיָרָה רַאדִין, לֹא כְּמוֹ אָבִיו שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם מִתַּלְמִידֵי מָאוֹר הַגּוֹלָה מוהר"ח מִוואלָאזִין. פַּעַם רָצָה הֶחָפֵץ חַיִּים לְכַבֵּד אֶת אִמּוֹ, וְנָסַע אֵלֶיהָ לְרַאדִין לְבַקְּרָהּ. בְּהִזְדַּמְּנוּת זוֹ רָאָהוּ לְרִאשׁוֹנָה בַּעַל אִמּוֹ הנ"ל, וּמְאֹד נָשָׂא חֵן בְּעֵינָיו, וְתֵכֶף הֶחְלִיט הַחְלָטָה נְחוּשָׁה שֶׁיְּקַח אוֹתוֹ חָתָן לְבִתּוֹ (מֵאִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה) שֶׁהָיְתָה אָז בַּת עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ, וְתָבַע הוּא מֵאִשְׁתּוֹ (אִמּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים) שֶׁתְּסַדֵּר הִיא אֶת הָעִנְיָן בְּכִי טוֹב, אַחֶרֶת הוּא יְגָרְשָׁהּ.

כַּאֲשֶׁר אִמּוֹ הִתְחִילָה לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל הָעִנְיָן הִתְחִילָה לִבְכּוֹת, וּמִתּוֹךְ בְּכִי סִפְּרָה לִבְנָהּ מַה שֶּׁבַּעֲלָהּ דּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה. אָז עָנָה לָהּ הֶחָפֵץ חַיִּים: "וואס איז די רעשׁ, וועל איך חֲתָנָה האבן מיט איר" (=מָה הָרַעַשׁ הַזֶּה, אָז אֲנִי אֶתְחַתֵּן אִתָּהּ). וְכָךְ נִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ בְּשָׁעָה טוֹבָה. וְחַי

אַחֲרֵי הַחֲתָנָה בַּעֲנִיּוּת גְּדוֹלָה, וְעַד כְּדֵי כָּךְ הָיְתָה הָעֲנִיּוּת גְּדוֹלָה שֶׁהָרִצְפָּה שֶׁלָּהֶם בַּבַּיִת הָיְתָה רִצְפָּה שֶׁל עָפָר, וּבְשַׁבָּת הָיָה הֶחָפֵץ חַיִּים מְפַזֵּר חוֹל צָהֹב לִכְבוֹד שַׁבָּת!! ("הצדיק רבי שלמה" עמ' מ')

וְיֵשׁ לְצַיֵּן בָּזֹאת אֶת הַיָּדוּעַ לַכֹּל, שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים הִתְנַגְּדוּ מְאֹד לְשִׁדּוּךְ זֶה שֶׁיָּצָא לַפֹּעַל מִכַּמָּה סִבּוֹת, וּבִפְרָט מֵאַחַר שֶׁהָיוּ לוֹ בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק הַצָּעוֹת נִכְבָּדוֹת עִם בָּנוֹת גְּבִירִים וּנְדוּנְיוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאָחִיו רַבִּי אַהֲרֹן זצ"ל יָצָא לַדֶּרֶךְ לְהַסְפִּיק לְהַגִּיעַ רַאדִינָה עוֹד בְּטֶרֶם יָצָא הַדָּבָר לַפֹּעַל. אָמְנָם מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת, וּבְמֶרְחָק מָה מֵרַאדִין נִשְׁבַּר אֹפַן הַמֶּרְכָּבָה בּוֹ נָסַע הָאָח, וְנִתְעַכְּבוּ שָׁם כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁסִּדְּרָה הַתַּקָּלָה, וּבַזְּמַן הַזֶּה כְּבָר אָמַר ה' לְדָבָק טוֹב וְנִגְמְרוּ הַתְּנָאִים בֵּין הַצְּדָדִים.

בְּטֶרֶם נֶעֶרְכָה הַחֲתֻנָּה חָלָה הַחֹתֶנֶת נוֹסֶפֶת בְּמַצָּבוֹ הַכַּסְפִּי שֶׁל ר' שִׁמְעוֹן - בַּעַל אִמּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים - וְהוּא לֹא יָכֹל לַעֲמֹד אֲפִלּוּ בַּהִתְחַיְּבוּת הַמּוּעָטָה שֶׁהִתְחַיֵּב בִּשְׁעַת הַ'תְּנָאִים'. גְּזֵרוֹת כַּלְכָּלִיּוֹת חֲדָשׁוֹת נִתְּכוּ עַל הַיְּהוּדִים בָּאֵזוֹר, וְר' שִׁמְעוֹן יָרַד כָּלִיל מִנְּכָסָיו וְנִשְׁאַר חֲסַר-כֹּל. שׁוּב הִתְעָרְבוּ קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה וִידִידִים וְנִסּוּ לְשַׁכְנֵעַ אֶת ר' יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לְבַטֵּל אֶת הַשִּׁדּוּךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין בִּיכָלְתּוֹ שֶׁל הַחוֹתֵן לַעֲמֹד בְּהִתְחַיְּבֻיּוֹתָיו. אַךְ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לֹא נֵאוֹת לָהֶם. לֹא הוּא יְבַטֵּל שִׁדּוּךְ בִּגְלַל אִלּוּצִים כַּסְפִּיִּים, וְהַחֲתֻנָּה הִתְקַיְּמָה בִּמְוֻעָדָהּ.

נָכְדּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים, הג"ר הִירְשׁ זַקְס זצ"ל, סִפֵּר מִפִּי קְרוֹבַת מִשְׁפָּחָה שֶׁהָיְתָה נוֹכַחַת בָּאֵרוּעַ, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ מוֹעֵד הַחֲתֻנָּה, הָיָה ר' שִׁמְעוֹן בְּמַצָּב שֶׁל דַּלּוּת כֹּה חֲמוּרָה, עַד כִּי לֹא עָלָה בְּיָדוֹ לְהַשִּׂיג אֶת הַדְּרוּשׁ לְסְעוּדַת הַחֲתֻנָּה. בְּדֶרֶךְ מִקְרֶה הִצְלִיחוּ לְהַשִּׂיג שַׂק יָשָׁן שֶׁל גַּרְגְּרֵי חִטָּה שֶׁהָיָה אָכוּל בְּחֶלְקוֹ עַל יְדֵי מְכַרְסְמִים...

הַכַּלָּה(!) וּקְרוֹבָתָהּ יָשְׁבוּ בְּעֶרֶב הַחֲתֻנָּה, וּבָדְקוּ אֶת הַגַּרְגְּרִים בָּזֶה אַחַר זֶה, אָסְפוּ אֶת הָרְאוּיִים לִטְחִינָה, וְאֵלֶּה שִׁמְּשׁוּ לִסְעוּדַת הַחֲתֻנָּה!!!

כָּל יָמָיו הוֹדָה הֶחָפֵץ חַיִּים לַה' עַל שֶׁשָּׁלַח לוֹ אֶת עֶזְרָתוֹ בַּחַיִּים הַזֹּאת בְּדַוְקָא, שֶׁכֵּן בַּת גְּבִירִים לֹא הָיְתָה נוֹתֶנֶת לוֹ לִשְׁקֹד עַל תַּלְמוּדוֹ כִּרְצוֹנוֹ בְּאֵין מַפְרִיעַ, וּלְהִתְבּוֹדֵד בְּבֵית ה' חֲדָשִׁים אֲרֻכִּים לְחַבֵּר חִבּוּרָיו, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֻרְגְּלָה לְחַיִּים שֶׁל מְסִירוּת וְהִצְטַנְּעוּת וְדֹחַק, אוּלָם אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה מִבֵּית עֲשִׁירִים אִפְשְׁרָה לוֹ לַעֲבֹד אֶת ה' כָּכָל לְבָבוֹ וְנַפְשׁוֹ וְעָמְדָה לִימִינוֹ בְּכָל יְכָלְתָּהּ. "אִם רָכַשְׁתִּי תּוֹרָה בְּחַיַּי, חַיָּב אֲנִי תּוֹדָה עַל כָּךְ לְאִשְׁתִּי, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּפְּקָה אֲפִלּוּ בְּפַת חֲרֵבָה וְלֹא דָּרְשָׁה מַלְבּוּשִׁים נָאִים, אַף לֹא דִּרִישׁוֹת שֶׁהֵן" - הָיָה חוֹזֵר הֶחָפֵץ חַיִּים וְאוֹמֵר. ("זה האיש" תולדות החפץ חיים, עמודים 16-18)

**ס. שטן! שטן! אותי לא תפתה! מאומה לא יועיל לך!...**

הַגָּאוֹן דְּפוֹנִיבֶ'ז רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֹמֹה כַּהֲנֶמַן זצ"ל, נָהַג לְסַפֵּר לְתַלְמִידָיו אֶת אֲשֶׁר שָׂח לוֹ (בְּהֶיוֹתוֹ לוֹמֵד בְּרַאדִין) רַבִּי צְבִי לְוִינְסוֹן זצ"ל חֲתָנוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים, עֲבָדָא מֶפְלָאָה עַל אֱמוּנַת הַבַּרְזֶל שֶׁל חוֹתְנוֹ הַגָּדוֹל.

בַּתְּקוּפָה שֶׁרַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר רָכַשׁ לוֹ חֲנוּת מַכֹּלֶת קְטַנָּה, מִכְסָפִים שֶׁנִּפְלוּ לוֹ בִּירֻשָּׁה, הָיְתָה רַעְיָתוֹ מוֹכֶרֶת בַּחֲנוּת, וְאִלּוּ הוּא יָשַׁב וְלָמַד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַמְקוֹמִי כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְשָׁב אַךְ מְאֻחָר בַּלַּיְלָה. פַּרְנָסָתָם הָיְתָה בְּדֹחַק, אַךְ אִשְׁתּוֹ לֹא הִתְלוֹנְנָה עַל כָּךְ מֵעוֹלָם.

פַּעַם, בְּבוֹאוֹ הַבַּיְתָה, מָצָא רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר אֶת רַעְיָתוֹ כְּשֶׁהִיא מִתְיַפַּחַת בִּבְכִי. נִתְבָּרֵר שֶׁהָאוֹפֶה כְּבָר הִפְסִיק לְמָכֹר לָהֶם לֶחֶם בְּהַקָּפָה, עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם הַחוֹב הַגָּדוֹל שֶׁהִצְטַבֵּר. בְּנֵי בֵּיתוֹ נֶאֱלְצוּ, אֲפוּא, לְהִסְתַּפֵּק בַּאֲכִילַת תַּפּוּחֵי אֲדָמָה טְבוּלִים בְּצִיר דָּגִים, לְלֹא פְּרוּסַת לֶחֶם. הָעֲבָדָה הַסְּבָה, כַּמּוּבָן, הִתְרַגְּשׁוּת רַבָּה לְרַעְיָתוֹ הַצְּנוּעָה, שֶׁרָאֲתָה בְּמוֹ עֵינֶיהָ אֶת יְלָדֶיהָ סוֹבְלִים חֶרְפַּת רָעָב, וּבוֹכָה הִיא בְּעִקָּר עַל כָּךְ שֶׁאֵין לָהּ מַה לָּתֵת לֶחֶם חַיִּים לֶאֱכֹל לְפַת שַׁחֲרִית.

בְּרֵם הֶ"חָפֵץ חַיִּים" - הִטְעִים רַבִּי צְבִי - חָזָה אֶת כָּל הַמִּתְרַחֵשׁ מִנְּקֻדַּת רְאוּת שׁוֹנָה לְגַמְרֵי. הוּא רָאָה בָּעֲבָדָה הִתְגָּרוּת וְהִתְנַכְּלוּת הַיֵּצֶר כְּלַפָּיו, הַזּוֹמֵם לְבַטְּלוֹ מִתּוֹרָה. מִיָּד קָם מִמּוֹשָׁבוֹ, הִתְיַצֵּב מְלֹא קוֹמָתוֹ וְקָרָא בְּקוֹל רָם - שָׂטָן! שָׂטָן! אַתָּה רוֹצֶה לְהַפְרִיעַ לִי מֵהַלִּמּוּד, אוֹתִי לֹא תִּסְפֶּה! מְאוּמָה לֹא יוֹעִיל לְךָ! - אֲנִי אֵלֵךְ וְאַמְשִׁיךְ בְּדַרְכִּי!!! (ובלשונו - שטן שטן דוא ווילסט מיר שטערן פון לערנען איך וועל זיך ניט לאזין פון דיר.)

**סא. "ארוממך ה' כי דליתני" - על שעשיתני עני ודל!!**

בְּשִׂיחָה פְּרָטִית שֶׁשּׂוֹחַח רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל עִם תַּלְמִיד הַ"תַּלְמוּד תּוֹרָה" דְּקֶלֶם, אַחֲרֵי פְּטִירַת הֶ"חָפֵץ חַיִּים" פָּתַח וְאָמַר: הֶ"חָפֵץ חַיִּים" הָיָה נָאֱמָן רוּחַ, "אַעֲרִלִיכֶר אִיד", וּבִשְׁבִיל מַעֲלָה זוֹ כְּשֶׁלְעַצְמָהּ חֲשִׁיבוּתוֹ בַּמָּרוֹם גְּדוֹלָה מְאֹד. מָשָׁל לְאַרְמוֹן מְלָכִים, שֶׁאִם קוֹרֶה וְנִשְׁבָּר מִבֵּין הָרָהִיטִים שֶׁבּוֹ כִּסֵּא קָטָן אֶחָד, שְׁרַפְרָף, מִיָּד הַמְּשָׁרְתִים מוֹצִיאִין אֶת שְׁבָרָיו לְהַשְׁלִיכָם הַחוּצָה מִבְּלִי שֶׁהַדָּבָר עוֹשֶׂה רֹשֶׁם. אוֹ שֶׁנִּשְׁבָּר הַדּוֹם - רַגְלַיִם וְהַמָּה כְּהֶרֶף עַיִן מְעִיפִים אוֹתוֹ לַחוּץ בִּבְעִיטָה. עַל מִשְׁקָל דּוֹמֶה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא "הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי", "וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי", כְּלֹא נֶחְשְׁבוּ בְּעֵינָיו. מִי בְּכָל זֹאת סָפוּן וְזוֹכֶה לְחֲשִׁיבוּת בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ: "אֶל זֶה אַבִּיט - אֶל עָנִי וּנְכֵה רוּחַ וְחָרֵד עַל דְּבָרִי".

אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּתְקַיְּמוּ בֶּחָפֵץ חַיִּים הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהָיְתָה נַפְשׁוֹ שְׁפֵלָה וְרוּחוֹ נְמוּכָה, עַד שֶׁהוּא דָּרָךְ קֶבַע פּוֹרֵשׂ כַּפָּיו לַשָּׁמַיִם בְּהוֹדָיָה: "אֲרוֹמְמְךָ ה' כִּי דִּלִּיתָנִי", עַל שֶׁעָשִׁיתַנִי עָנִי וְדַל, "אִיךְ וויל דִּיר דָּערְהוֹיבְּן, בַּאשֶׁעפֶּער, פַּיר דָּעם וָואס דוּ הָאסְט מִיר אָרָעם גֶּימַעכְט".

(עדות הרב אלחנן בלומנטל ירושלים, שלמד בטלז בחברותא עם רבי צבי יהודה ליב וסרמן בנו הצעיר של ר"א, וזכה לשמשו בפעמים שהגיע רבי אלחנן לטעלז, ועל פי עצתו עבר אחר כך ללמוד בקעלם. "אור אלחנן" ח"א עמ' ס"ג).

**סב. האם העניות אינה כדאית?**

סִפֵּר רַבִּי צְבִי יְהוּדָה מֶלְצֶר זצ"ל בֶּן מָרָן הגרא"ז זצוק"ל, שֶׁנָּכַח בְּאֶחָד מִבִּקּוּרָיו אֵצֶל הֶחָפֵץ חַיִּים זי"ע, שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדִי אֶחָד וְהִתְלוֹנֵן בְּפָנָיו אוֹדוֹת מַצָּבוֹ הַחֹמְרִי הַקָּשֶׁה וּבִקֵּשׁ אֶת בִּרְכַּת מָרָן לְפַרְנָסָה בְּרֶוַח.

כְּדֵי לְהַדְגִּישׁ עַד כַּמָּה גָּדוֹל סִבְלוֹ עֵקֶב הֶעָנְיוּת הַשׁוֹרֶרֶת בְּבֵיתוֹ, הוֹסִיף הַלָּה וְהִזְכִּיר אֶת דִּבְרֵי הַגְּמָרָא בְּעֵרוּבִין דַּף מ"א ע"ב עַל הַפָּסוּק: "יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ" (איוב ל"ו ט"ו) - "בְּשָׂכַר עָנְיוֹ יְחַלְּצוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם". מִשֶּׁהִזְכִּיר אוֹתוֹ יְהוּדִי אֶת דִּבְרֵי הַגְּמָרָא הַלָּלוּ, הֵשִׁיב לוֹ מִיָּד מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר: נוּ, מִי שֶׁסּוֹבֵל מִדְּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת אֲפִלּוּ אֶת פְּנֵי הַגֵּיהִנּוֹם אֵינֶנּוּ רוֹאֶה, וּבְכֵן הַאִם עֲנִיּוּת אֵינָהּ כְּדַאִית? (נכתב על ידי בנו הרב ידעאל מלצר שליט"א).

**סג. מעלת העניות בעיני החפץ חיים**

כּוֹתֵב הרה"ג רַבִּי אַהֲרֹן וָואלְקִין שליט"א:

כְּשֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים וְדָנִים עַל אֵיזֶה שִׁדּוּךְ בְּבֵיתֵנוּ, הָיָה הַסַּבָּא - הגה"צ רַבִּי שְׁמוּאֵל דָּוִד וָואלְקִין זצ"ל חוֹזֵר תָּמִיד עַל מַה שֶּׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ רַבָּן וּמְאוֹרָן דְּיִשְׂרָאֵל הֶחָפֵץ חַיִּים זי"ע, כְּשֶׁדִּבְּרוּ וְדָנוּ לְפָנָיו עַל אֵיזֶה שִׁדּוּךְ, שֶׁהַכַּלָּה הָיְתָה מִבַּיִת עָנִי מְאֹד, שֶׁלְּהוֹרֶיהָ לֹא הָיָה שׁוּם כֶּסֶף כְּלָל וּכְלָל וְשֶׁאַל מָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים: "הַאִם חוּץ מֵהַמַּעֲלָה שֶׁיֵּשׁ לְהַכַּלָּה שֶׁהִיא מִמִּשְׁפָּחָה עֲנִיָּה, וּלְהוֹרֶיהָ אֵין כֶּסֶף, הַאִם יֵשׁ לָהּ עוֹד אֵיזֶה מַעֲלוֹת"... הֲרֵי רוֹאִים אָנוּ, שֶׁמַּה שֶּׁהַיּוֹם נֶחְשָׁב לְחִסָּרוֹן גָּדוֹל, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְבַחוּרָה מִמִּשְׁפָּחָה עֲנִיָּה לְהַשִּׂיג שִׁדּוּךְ, אֵצֶל רַבֵּנוּ הֶחָפֵץ חַיִּים אַדְרַבָּה, הָיְתָה זוֹ מַעֲלָה גְּדוֹלָה שֶׁמֻּחֲמָתָהּ כְּדַאי לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם הַבַּחוּרָה שֶׁבָּאָה מִמִּשְׁפָּחָה כָּזֹאת!

**סד. מעלת בעל יסורים**

פַּעַם נִפְטַר בְּרַאדִין בֶּן אָדָם שֶׁהָיָה בַּעַל יִסּוּרִים. לֹא סִפְּרוּ זֹאת לֶחָפֵץ חַיִּים וְרַק לְאַחַר הַהַלְוָיָה וְהַקְּבוּרָה נוֹדַע מִזֶּה לְהֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁהוּא נִפְטַר. הִתְלוֹנֵן מָרָן מַדּוּעַ לֹא סִפְּרוּ לוֹ? כִּי רָצָה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּהַלְוָיָתוֹ!

עַל שׁוּם מַה? - אָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים, שֶׁהִנֵּה אוֹדוֹת בְּנֵי אָדָם יֵשׁ שְׁמַאֲרִיכִים בְּתִאָרִים שׁוֹנִים: הַגָּאוֹן, הַצַּדִּיק, הַמְפֻרְסָם, הַבַּלְתִּי מְפֻרְסָם וְכוּ' וְכוּ'. מִי יוֹדֵעַ אִם אָכֵן נָכוֹן הַדָּבָר? מִי יוֹדֵעַ אִם הוּא גָּאוֹן? מִי עָרֵב לְכָךְ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת צַדִּיק? רַק הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ זֹאת, הֲרֵי ה' יִרְאֶה לַלֵּבָב.

אַךְ בחז"ל כָּתוּב בִּמְפֹרָשׁ: יִסּוּרִים מְמָרְקִים עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם. מִי שֶׁסָּבַל יִסּוּרִים מְמָרְקִים עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם. אִם כֵּן, אוֹתוֹ בַּעַל יִסּוּרִים שֶׁנִּפְטַר הֲרֵיהוּ צַדִּיק גָּמוּר - אָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים - וּבִלְוָיָה שֶׁל צַדִּיק גָּמוּר כָּזֶה חָפַצְתִּי לְהִשְׁתַּתֵּף! (דברי הגרמ"מ שולזינגר שליט"א, "שלמי שרה" עמוד צ"א, יעו"ש).

**סה. "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו"...**

רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן זצוק"ל כּוֹתֵב:

נִמְסַר בָּזֶה מֵימְרָא בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בַּעַל הֶחָפֵץ חַיִּים ז"ל. נֶאֱמַר בַּפָּסוּק: "רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ", לְחוֹלֶה מֵעִים נוֹתְנִים רְפוּאָה לְמַחֲלָתוֹ וְהָרְפוּאָה מָרָה וּמְרִירָה בְּטַעֲמָהּ אֲבָל מַעֲלָה אֲרוּכָה. הִתְחַכְּמוּ לְשַׂים אֶת הַתְּרוּפָה בְּתוֹךְ מִכְסֶה, וְכָךְ בּוֹלְעִים אוֹתָהּ מִבְּלִי לְהַרְגִּישׁ בְּמְרִירוּתָהּ.

הוּא הַדָּבָר, הַמַּכְאוֹבִים לָרָשָׁע רְפוּאָה הֵם לִפְשָׁעָיו, אֲמָנָם רְפוּאָה מָרָה כְּלַעֲנָה, אֲבָל לַבּוֹטֵחַ בה' מְסוֹבְבִים אֶת הַתְּרוּפָה בְּמַעֲטֶה שֶׁל חֶסֶד וְכָךְ הוּא בּוֹלֵעַ אוֹתָהּ. הַבִּטָּחוֹן בַּה' מוֹעִיל לוֹ, שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ בְּמְרִירוּת הַמַּכְאוֹבִים. ("קובץ מאמרים" עמוד קל"א)

**סו. אסור להתאונן כי רע הוא, אלא רק לומר כי מר הוא**

בְּאֶחָד מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁכָּתַב הגה"צ רַבִּי שְׁמוּאֵל דָּוִד וָואלְקִין זצ"ל מִגְּדוֹלֵי וִוָתִיקֵי רַאדִין, לְבָנוֹ הג"ר חַיִּים שליט"א (מְנַהֵל רוּחָנִי דִּישִׁיבַת "עֶטֶרֶת יִשְׂרָאֵל") כָּתַב בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: וְרַבֵּנוּ הֶחָפֵץ חַיִּים הָיָה רָגִיל לוֹמַר: "אָסוּר לוֹמַר וּלְהִתְאוֹנֵן כִּי רַע הוּא, אֲבָל מֻתָּר לְהַאֲנַח דּוֹם וְלוֹמַר כִּי מַר הוּא". וְכִלְשׁוֹנוֹ "מָען טָאר נִישְׁט זָאגָען סְעִי"ז שְׁלֶעכְט אָבֶּער מָען מָעג זָאגָען סְעִי"ז בִּיטָּער" עכ"ל.

**סז. המאמין לעמת האינו מאמין...**

זְכוּרֵנִי, סִפֵּר אֶחָד מִתַּלְמִידֵי הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל, כֵּיצַד הִתְעַמְּקוּ הֶחָפֵץ חַיִּים וַחֲתָנוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי צְבִי הִירְשׁ לְוִינְסוֹן זצ"ל בַּהֲלָכָה עֲמֻקָּה מֵהִלְכוֹת הָרַמְבַּ"ם, וּלְאַחַר עִיּוּן מַעֲמִיק, חֲקִירוֹת וְהַקְדָּמוֹת עָלָה בְּיָדָם לַעֲמֹד עַל שִׁיטָתוֹ וְהִתְחַוְּרָה לָהֶם כַּוָּנָתוֹ, וְהָיוּ הַדְּבָרִים מְאִירִים וּשְׂמֵחִים.

קָרְנוּ פְּנֵי הֶחָפֵץ חַיִּים, וְקָרָא: "אַח, אֵיזוֹ עֲמֻקוּת, אֵיזוֹ גְּאוֹנוּת! וּרְאֵה נָא: הָרַמְבַּ"ם הַקָּדוֹשׁ, בְּכָל חָכְמָתוֹ הָעֲצוּמָה וַעֲמֻקוּתוֹ הַמַּבְהִילָה וּבְהִירוּת שִׂכְלוֹ הַנִּפְלָאָה, הָיָה מַאֲמִין שָׁלֵם בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּלְעֻמָּתוֹ, בַּעֲלֵי מֹחוֹת אֲטוּמִים הֵם הַמִּתְפַּקְּרִים וְכוֹפְרִים"... (מתוך מאמר שפרסם תלמיד ראדין בעיתון "בדרך", ככלות השלושים לרבו החפץ חיים).

**סח. דאגה מנין?**

מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁשָּׁטַח לִפְנֵי הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי מֹשֶׁה הַלֵּוִי סָאלָאוֵוייצ'יק זצ"ל מִשְׁוַוץ, אֶת דַּאֲגָתוֹ עַל עָנְיָן עֲתִידִי, שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ פִּתְרוֹן בִּזְמַן שֶׁבְּעָיָתוֹ תָּבוֹא.

הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי מֹשֶׁה בְּמָשָׁל בְּשֵׁם הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל, לְאָדָם שֶׁעָמַד עַל גַּבֵּי גִּבְעָה מוּל אֵיזֶה עִיר, וְרָאָה אֶת כָּל הַגַּגּוֹת אֲבָל לֹא רָאָה אֶת הָרְחוֹבוֹת, וְתָמַהּ: וְכִי בָּעִיר הַזֹּאת אֲנָשִׁים הוֹלְכִים עַל הַגַּגּוֹת? אֲבָל מִשֶּׁיָּרַד מִן הַגִּבְעָה וְהִתְקָרֵב קְצָת לָעִיר, כְּבָר הִכִּיר בִּרְחוֹבוֹת הָרְחָבִים קְצָת וְאָמַר: טוֹב, אֶפְשָׁר שָׁם לָלֶכֶת בָּרְחוֹבוֹת הָרְחָבִים, אֲבָל בֵּין שְׁכוּנָה לִשְׁכוּנָה אֵיךְ הוֹלְכִים? הִתְקָרֵב עוֹד וּכְבָר רָאָה רְחוֹבוֹת קְטַנִּים, עַד שֶׁנִּכְנַס לְגַמְרֵי וְרָאָה עוֹד סְמְטָאוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת מְאֹד, עַד שֶׁרָאָה הַרְבֵּה אֶפְשָׁרִיּוֹת לְהַגִּיעַ לְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם... וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו. (מובא בספר "והאיש משה" בשם הרב יחיאל ברנד שליט"א)

**סט. כגדל מעלת זכות היסורים בעולם הזה מהדין בעולם הבא**

כַּאֲשֶׁר הֶרְאוּ לְהַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים יִצְחָק חַיְקִין זצ"ל, שֶׁפִּרְסְמוּ בְּאֵיזֶהוּ מְקוֹמוֹן אֶת הַמַּעֲשֶׂה אוֹדוֹת הַגְּרָ"א זי"ע מִוִּילְנָא שֶׁאָמַר, שֶׁכָּל הַסִּפּוּרִים בחז"ל אוֹדוֹת גֵּיהִנּוֹם הֵם בְּלִי גָּזְמָא וְזֶה גָּרַם צַעַר גָּדוֹל לְרַבִּי יְשַׁעְיָהוּ זוּכָאוּוִיצֶער זצ"ל עַד שֶׁנָּפַל לְמִשְׁכָּב וְכוּ' כַּמְפֻרְסָם, טָרַח הָרַב חַיְקִין וְכָתַב מִכְתָּב לַמַּעֲרֶכֶת הַמְפֻרְסֶמֶת וְזֶה לְשׁוֹן מִכְתָּבוֹ:

"אֲנִי בָּא לוֹמַר לָכֶם, שֶׁאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁזֶּה רַק מַעֲשֶׂה שֶׁמְּסַפְּרִים, יַעַן שֶׁאֲנִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי קָדְשׁוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, רַק עִם מְעַט שִׁנּוּי:

הֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל לֹא אָמַר שֶׁזֶּה הָיָה עִם רַבִּי יְשַׁעְיָהוּ זוּכָאוּוִיצֶער זצ"ל, רַק סְתָם עִם אִישׁ שֶׁחָלָה וְשָׁלַח שְׁלִיחַ לְהַגְּרָ"א זצ"ל שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאַחַר כְּדֵי שֶׁחָזַר לִבְרִיאוּתוֹ, הָלַךְ הָאִישׁ הַהוּא אֵצֶל הַגָּאוֹן, לְהוֹדוֹת לוֹ בְּעַד זֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאָמַר הָאִישׁ הַהוּא לְהַגָּאוֹן זצ"ל, אֲנִי נָפַלְתִּי לְמִשְׁכָּב מִן הַצַּעַר הַגָּדוֹל, שֶׁאָמַרְתֶּם שֶׁמַּה שֶׁכָּתוּב בַּחַז"ל עַל דְּבַר יִסּוּרֵי הַגֵּיהִנּוֹם, שֶׁכָּל זֶה אֵינֶנּוּ לְשׁוֹן גָּזְמָא, רַק זֶה דַּוְקָא, שֶׁיִּהְיֶה מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְאָז אָמַר לוֹ הַגָּאוֹן זצ"ל: "אֲנִי אָמַרְתִּי אָז וְעַכְשָׁו אֲנִי חוֹזֵר עוֹד אֶת זֶה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, שֶׁזֶּה בְּלִי גָּזְמָא. אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הַיִּסּוּרִים הֵם מְנַכִּים הַרְבֵּה מֵהַחֲטָאִים, וְאִלְמָלֵא הַיִּסּוּרִים לֹא מָצִינוּ יְדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם". עכ"ל.

וְהֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל סִפֵּר צִיּוּר, שֶׁמַּכְרִיזִים בַּשָּׁמַיִם שֶׁיָּבוֹאוּ הַמִּצְווֹת וְאַחַר כָּךְ מַכְרִיזִין שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֲבֵרוֹת, וְהָאָדָם נַעֲשֶׂה עָצוּב מְאֹד מִפְּנֵי שֶׁהָעֲבֵרוֹת הִכְרִיעוּ, וְאַחַר כָּךְ מַכְרִיזִין שֶׁיָּבוֹאוּ הַיִּסּוּרִים וְהָאָדָם הָיָה שָׂמֵחַ שֶׁהַיִּסּוּרִים נִתְוַסְּפוּ עַל הַמִּצְווֹת וְהוּא יָצָא זַכַּאי, אֲבָל אֵינֶנִּי זוֹכֵר אִם הֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל אָמַר אֶת הַצִּיּוּר בְּשֵׁם הַגָּאוֹן זצ"ל, אוֹ מֵעַצְמוֹ אָמַר אֶת הַצִּיּוּר.

וְכָאן הוֹסִיף הָרַב חַיְקִין בְּשׁוּלֵי מִכְתָּבוֹ: כְּשֶׁהָיִיתִי בְּעִירֵנוּ קָאסָאוָוע, כְּשֶׁאֲנָשִׁים הִתְאוֹנְנוּ לְפָנַי מִצָּרוֹתֵיהֶם, הָיִיתִי מְסַפֵּר לָהֶם אֶת זֶה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵהֶחָפֵץ חַיִּים זצ"ל וְהִתְנַחֲמוּ.

וְכֵן עַכְשָׁו כָּאן בְּצָרְפַת, כְּשֶׁאֲנָשִׁים מִתְאוֹנְנִים לִפְנֵי מִצָּרוֹתֵיהֶם, אֲנִי מְסַפֵּר לָהֶם אֶת זֶה וְהֵם מִתְנַחֲמִים הַרְבֵּה בָּזֶה, וּכְשֶׁאֲנִי אוֹמֵר בִּתְהִלִּים "שִׂבְּטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמוּנִי", אֲנִי נִזְכָּר בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, עַד כָּאן לְשׁוֹן מִכְתָּבוֹ שֶׁל הָרַב חַיְקִין זצ"ל, כְּשֶׁהוּא חוֹתֵם אֶת שְׁמוֹ - חַיִּים יִצְחָק חַיְקִין, יְשִׁיבַת חַכְמֵי צָרְפַת עֶקֶס-לַע-בֶּען, צָרְפַת.

וּבְנוֹתֵן עֵינָיו לְצַטֵּט כָּאן, אֶת אֲשֶׁר כָּתַב בְּנוֹ שֶׁל הָרַב חַיְקִין בְּשׁוּלֵי הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל אוֹדוֹת דִּבְרֵי הַחֵפֶץ חַיִּים מֵאֲדוֹנֵנוּ הַגְּרַ"א, עַד כַּמָּה הַיְסוּרִים עוֹזְרִים לַעֲבֹר אֶת הַדִּין בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

רָאִיתִי בְּתַרְגּוּם אֵיכָה (ג' כ"ח) עַל הַפָּסוּק "יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו", שֶׁתַּרְגּוּמוֹ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן "יְתִיב בְּלְחוֹדוֹהִי וְיִשְׁתֹּק וְיִסְבֹּל יִסּוּרִין דְּאָתַיִן עֲלוֹהִי בְּגִין יְחוּדָא דִּשְׁמָא דְּד' דְּמִשְׁתַּלְחִין לְאִתְפָּרַע מִינַּיהּ עַל חוֹבָא קַלִּילָא דְּחָב בְּעָלְמָא הָדֵין עַד כַּד יָחוּס עֲלוֹהִי וְיִטְלִינוּן מִינַּיהּ וְיִקַּבֵּל אַפֵּי שְׁלִים לְעָלְמָא דְּאָתֵי". פֵּרוּשׁוֹ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: יֵשֵׁב בָּדָד וְיִסְבֹּל הַיְסוּרִים הַבָּאִים עָלָיו בְּעָבוּר יְחוּד שֵׁם ה', שֶׁנִּשְׁלְחוּ עָלָיו לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ עַל חֵטְא קַל שֶׁחָטָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד אֲשֶׁר יַחְמֹל עָלָיו וְיִטְלֵם מִמֶּנּוּ וְיִקַּבֵּל בְּאֹפֶן מָלֵא (-אֶת שְׂכָרוֹ) לָעוֹלָם הַבָּא (תרגום "מאורות המגילה"), עכ"ל.

## חלק ג - הסתפקות

מִמַּעֲלַת הַהִסְתַּפְּקוּת וּגְנוּת הַמּוֹתָרוֹת - הַפֶּתַח שֶׁל "הֶתֵּר" דִּרְכּוֹ נִזְרָמִים בְּשֶׁטֶף הַחֹמֶר הַמַּדִּיחַ מֵהַתַּכְלִית וּמֵהַעֹנֶג הַנִּצְחִי

### הסתפקות

בְּנוֹשֵׂא הַחִנּוּךְ רָאָה רַבִּי אִיתָמָר רוֹזֶנְבּוֹיִם זצ"ל - הָאדמו"ר מִנְּדבוֹרְנָא אֶת עִקַּר הַחֲזִית בַּמַּאֲבָק נֶגֶד הַהֶגְרֵרוּת אַחַר רוּחַ-הַזְּמַן, אַחַר הַ"מּוֹדָה", שֶׁהִרְבָּה לְהוֹקִיעָהּ בְּיָד תַּקִּיפָה וּבִלְשׁוֹנוֹ הַשְׁנוּנָה.

כַּאֲשֶׁר נָכַח לָדַעַת כִּי גַּם לְבָתִּים חֲרֵדִיִּים חוֹדְרוֹת הַנְּהָגוֹת שׁוֹנוֹת וְהַלְכֵי-רוּחַ מוֹדֶרְנִיִּים בְּתֵרוּץ שֶׁל "מִנְהַג הָעוֹלָם" טָבַע אֶת אִמְרָתוֹ, עָלֶיהָ חָזַר שׁוּב וָשׁוּב בִּפְנֵי רַבִּים, שֶׁבָּאוּ לִשְׁמֹעַ הַדְּרָכָה מִפִּיו:

"מִתְּחִלַּת בְּרִיאָתוֹ נִקְרָא הַיֵּצֶר-הָרַע בִּשְׁמוֹ הָאֱמִתִּי: 'יֵצֶר הָרָע'. כַּאֲשֶׁר נוֹכַח לִרְאוֹת שֶׁבְּזֹהוּי כֹּה בָּרוּר, הַמַּעִיד עַל מַטָּרוֹתָיו הַשְׁלִילִיּוֹת, יִכָּשְׁלוּ כָּל מְזִמּוֹתָיו, וּשְׁמוֹ מוֹנְעוֹ מִמְּשִׂימוֹתָיו, נָעֲנוּ לוֹ בִּי"ד שֶׁל מַעְלָה וְשִׁנּוּ שְׁמוֹ לְ'שָׂטָן'. אַף גַּם עַצָּה זוֹ לֹא הוֹעִילָה. לֹא אָרַךְ זְמַן רַב, וְהַבְּרִיּוֹת הֵבִינוּ כִּי הַשָּׂטָן הוּא הוּא הַיֵּצֶר הָרָע בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם, וְשׁוּב בָּרְחוּ מִפָּנָיו. אָז הֻחְלַט לְשַׁנּוֹת שְׁמוֹ לְ'בַּעַל דְּבָר'. אַף גַּם מַסְוֶה זֶה הוֹעִיל לִזְמַן קָצָר בִּלְבַד, עַד אֲשֶׁר גִּלּוּ הַבְּרִיּוֹת

שׁוּב שֶׁמְּדַבֵּר בְּאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְתֵיק וּמַכָּר. אוֹ-אָז שֶׁנָּה שְׁמוֹ לְשֵׁם חָדָשׁ מוֹשֵׁךְ וּמְכַבֵּד: 'מְנַהֵג הָעוֹלָם' (די היינטיגע וועלט)."

דְּעוּ לָכֶם - הוֹסִיף רַבִּי אִיתָמָר - כִּי בְּשֵׁם זֶה לֹא הִשְׂכִּילוּ הַבְּרִיּוֹת לְהַכִּירוֹ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, אַךְ אוֹתוֹ "מְנַהֵג הָעוֹלָם", אוֹתָהּ "מוֹדָה" הַפּוֹשָׁה וְהוֹלֶכֶת, הֵם תַּחְפָּשְׂתּוּ הַחֲדָשָׁה. הוּא "מְנַהֵג הָעוֹלָם", הוּא "בַּעַל דָּבָר", הוּא "שָׂטָן", וְהוּא הוּא אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע עַתִּיק וּמְפֻרְסָם.

וּבֶהֱיוֹת וְהָרִבָּה מִיסּוּרֵי הָעֲנִי יִתָּכֵן וְיִהְיוּ מִסִּבַּת בַּקָּשַׁת הַמּוֹתָרוֹת שֶׁיְּבַקְּשׁוּם מִבְּנֵי הַבַּיִת, וּמִבְּלִי יְכֹלֶת אִפּוּק מִלְּכַבֵּשׁ אֶת יֵצֶר הַהִתְחַדְּשׁוּת וְהַקְּנִיּוֹת הַמְיֻתָּרוֹת בְּבִגּוּד רְהוּט וַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכַיּוֹצֵא, נוֹצַר מַצָּב שֶׁל חֶסְרוֹן כִּיס גָּדוֹל, יְחַדְנוּ פֶּרֶק מְיֻחָד בְּנוֹשֵׂא זֶה שֶׁל רַעַת הַמּוֹתָרוֹת וְחוֹבַת הַהִסְתַּפְּקוּת וְנָחֵל בּוֹ בְּשִׂיחָתוֹ הָאֲרֻכָּה שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דָּוִד שליט"א הַמַּמְחִישׁ אֶת אָסוֹן הַמּוֹתָרוֹת עַל כָּל הַשִּׁלְכוֹתָיו.

וּבְהֶמְשֵׁךְ הַפֶּרֶק - סְפוּרִים נִפְלָאִים מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הַמַּמְחִישִׁים אֶת מִדָּה יְקָרָה זוֹ שֶׁל "הַהִסְתַּפְּקוּת", וּלְבַסּוֹף שׁוּ"ת - עִיּוּנִים בְּנוֹשֵׂא זֶה.

**משיחותיו של הרה"ג רבי אליעזר בן דוד שליט"א**:

הָאָדָם מֻשְׁפָּע מִסְּבִיבָתוֹ וַאֲפִלּוּ מִקֵּירוֹת בֵּיתוֹ

לְגַבֵּי הָעִנְיָן שֶׁל צְרַעַת, לְכְאוֹרָה קַל יוֹתֵר לְהָבִין צָרַעַת בַּגּוּף, מַחֲלָה - פְּצָעִים רַחְמָנָא לִצְלַן. אֲבָל מָה הָעִנְיָן שֶׁל צָרַעַת בַּבְּגָדִים? הַבְּגָדִים חוֹלִים. וְצָרַעַת בָּתִּים? הַקִּיר חוֹלֶה, הֶעָפָר חוֹלֶה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁעוֹשִׂים נְתוּחַ וּמוֹצִיאִים אֶת הָאֶבֶן הַנְּגוּעָה וְזֶה לֹא עוֹזֵר - הַנְּתוּחַ לֹא מַצִּילַ, הַצָּרַעַת חוֹזֶרֶת, צָרִיךְ לַהֲרֹס אֶת הַבַּיִת וְלִבְנוֹת בַּיִת חָדָשׁ. הַגְּמָרָא שׁוֹאֶלֶת (מובא ברש"י), מַה יֵּשׁ כָּאן? אֵיזוֹ בְּשׂוֹרָה זוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה "וְהָיָה בְּבוֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם"? וּמְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הָאֱמוֹרִיִּים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, בְּשָׁעָה שֶׁרָאוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ, הֶחְבִּיאוּ אוֹצָרוֹת בְּקִירוֹת הַבָּתִּים, וְהַצָּרַעַת בָּאָה. לְגַלּוֹת אֶת מְקוֹם הַמַּסְתּוֹר. וּלְאַחַר שֶׁהוֹרְסִים אֶת הַבַּיִת, מְגַלִּים אֶת הָאוֹצָרוֹת הָאֵלּוּ.

וְשׁוֹאֵל הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: אִם זֶה כָּל הַטַּעַם, מַדּוּעַ לְאַחַר שֶׁגִּלּוּ אֶת הָאוֹצָר, אָסוּר לַחְזֹר וְלִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת מֵאוֹתָם הָאֲבָנִים הַקּוֹדְמִים? מַדּוּעַ צָרִיךְ לְהָבִיא אֲבָנִים חֲדָשׁוֹת? וּמְתָרֵץ הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: כְּשֶׁהַגּוֹי בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת, הוּא מַשְׁקִיעַ וּמַכְנִיס בַּבַּיִת אֶת כָּל מַחְשְׁבוֹת הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ: הוּא מְתַכְנֵן חֶדֶר אֶחָד עֲבוּר הַטֶּלֶוִיזְיָה, וְחֶדֶר שֵׁנִי הוּא רוֹצֶה בִּשְׁבִיל לְשַׂחֵק קְלָפִים, וְחֶדֶר שְׁלִישִׁי לְרִקּוּד... וְכָךְ אוֹמֵר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, הוּא מַכְנִיס וּמַשְׁקִיעַ בְּתוֹךְ הַקִּירוֹת, בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶת "גִּלּוּלֵיהוּ וְטִנּוּפֵיהוּ" וּלְשֵׁם זֶה הוּא בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת. וּמַמְשִׁיךְ הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, כְּעֵת שֶׁבָּא הַיְּהוּדִי לָגוּר בַּבַּיִת הַזֶּה, הוּא יְקַבֵּל הַשְׁפָּעָה רָעָה מֵהַקִּירוֹת, וְהוּא יֵרֵד לִבְאֵר שַׁחַת. מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְדֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ? הוּא מֵבִיא צָרַעַת בָּתִּים, וְאָז צְרִיכִים

לַהֲרֹס אֶת הַבַּיִת, וְלִבְנוֹת בַּיִת אַחֵר מֵאֲבָנִים חֲדָשׁוֹת וּכְשֵׁרוֹת לְשֵׁם קְדֻשָּׁה, וְאִם כֵּן הַיְהוּדִי הַזֶּה שֶׁצָּרִיךְ כָּעֵת לִבְנוֹת בַּיִת חָדָשׁ, מֵהֵיכָן יִהְיֶה לוֹ כֶּסֶף עֲבוּר זֶה? עַל זֶה נֶאֱמַר שֶׁיִּמְצָא אוֹצָר בְּקִירוֹת הַבַּיִת.

הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מְלַמֵּד אוֹתָנוּ יְסוֹד: אָדָם מֻשְׁפָּע מִסְּבִיבָתוֹ, מֵהַקִּירוֹת בּוֹ הוּא גָּר, וְזֶה חוֹדֵר בְּנַפְשׁוֹ בְּלֹא יְדִיעָתוֹ וּבְעַל כָּרְחוֹ - זוֹהִי מְצִיאוּת כָּזוֹ בַּבְּרִיאָה.

אָנוּ מֻקָּפִים מֵהָעֲבוֹדָה זָרָה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר

וְהַשְּׁאֵלָה שֶׁלָּנוּ הִיא, מַה נַּעֲשֶׂה אֲנַחְנוּ, שֶׁאָנוּ יוֹשְׁבִים בְּתוֹךְ מְדִינָה שֶׁכָּל הֲקָמָתָהּ וּבְנְיָתָהּ הוּא לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה?! אֵיךְ נֵשֵׁב כָּאן וְלֹא נְקַבֵּל הַשְׁפָּעָה רָעָה מִכָּל רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁסְּבִיבֵנוּ?! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה יְהוּדִים שֶׁלֹּא מְבִינִים מַה מַּשְׁמָעוּת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל וְהַצִּיּוֹנוּת, הֵם גַּם לֹא מַרְגִּישִׁים שֶׁאָנוּ מֻקָּפִים מִכָּל "גִּלּוּלֵיהוּ וְטִנּוּפֵיהוּ" שֶׁל הַחִלּוֹנְיִים מִקִּימֵי הַמְּדִינָה, אֲנִי אוֹמֵר לָהֶם: אִם נִקַּח אֶת כָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה בִּימֵי הַנְּבִיאִים, כְּמוֹ הַבַּעַל וְהָאֲשֵׁרָה וְכוּ', וּנְצָרֵף אֶת כֻּלָּם יַחַד - זֶה לֹא יַגִּיעַ לְקוּצוֹ שֶׁל יוֹד מֵהָעֲבוֹדָה זָרָה הַמּוֹדֶרְנִי שֶׁלָּנוּ הַמְכֻנֶּה "צִיּוֹנוּת".

כְּדֵי לְהָבִין אֶת זֶה נָבִיא דֻּגְמָא: אַחְאָב הַמֶּלֶךְ, הָיָה יָדוּעַ שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה בָּאֹפֶן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כַּמְבֹאָר בַּנָּבִיא, וְהִנֵּה בְּשָׁעָה שֶׁגָּבַר עָלָיו הָאוֹיֵב וְשָׁלַח לוֹ "בָּנֶיךָ שֶׁלִּי הֵם", "נָשֶׁיךָ שֶׁלִּי הֵם", "כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ שֶׁלִּי", עַל הַכֹּל נִכְנַע אַחְאָב וְנָתַן לָאוֹיֵב, אֲבָל עַל דָּבָר אֶחָד לֹא הָיָה אַחְאָב מוּכָן לְוַתֵּר - כְּשֶׁהָאוֹיֵב דָּרַשׁ מִמֶּנּוּ "תֵּן לִי סֵפֶר הַתּוֹרָה". אָז עָנָה לָהֶם אַחְאָב: תַּעֲשׂוּ לִי מַה שֶּׁאַתֶּם חֲפֵצִים, אֶת זֶה אֲנִי לֹא נוֹתֵן כִּי זֶה "מַחְמַד עֵינַי!" (סנהדרין קב:) מָה אָנוּ רוֹאִים? הֵם עָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי הָיָה לָהֶם יֵצֶר כָּזֶה מְיֻחָד, אֲבָל הֵם כִּבְּדוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֲהֵבוּ אוֹתָהּ, חֻקֵּי הַמְּדִינָה הָיוּ חֻקֵּי הַתּוֹרָה.

אֲבָל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הַצִּיּוֹנוּת, הוּא כּוֹלֵל כָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל מַהוּתוֹ וּמַטָּרָתוֹ לְעָקֹר מֵהַשֹּׁרֶשׁ אֶת הַיַּהֲדוּת וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לִמְחוֹת מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶת הַמֻּשָּׂג "יְהוּדִי" לָנֶצַח נְצָחִים. וְהֵם עוֹשִׂים זֹאת בְּכָל דֶּרֶךְ אֶפְשָׁרִית, בְּכָל צוּרָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲקֹר, לֹא מְשַׁנֶּה אֵיךְ, אוֹ עַל יְדֵי תַּקָּצִיבִים, אוֹ עַל יְדֵי כִּבּוּדִים, אוֹ עַל יְדֵי מִשְׂרָדִים, אוֹ עַל יְדֵי מִשְׂרוֹת. לְדֻגְמָא: אִם הֵם הֶחְלִיטוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה שֶׁנִּקְרָא "רַב רָאשִׁי", זֶה רַק בִּגְלַל שֶׁהֵם כְּבָר מֵרֹאשׁ חָשְׁבוּ וְתִכְנְנוּ שֶׁעַל יְדֵי הָרַב הָרָאשִׁי יוּכְלוּ לַעֲקֹר דָּת, זוֹ הַסִּבָּה הַיְחִידָה! אַחֶרֶת לֹא הָיוּ עוֹשִׂים דָּבָר כָּזֶה.

הֶרְצֶל, מֵרָאשֵׁי הַצִּיּוֹנוּת, כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לְהָקִים מְדִינָה רַק לַיְּהוּדִים שֶׁשָּׁם יִהְיוּ כָּל הַיְּהוּדִים יַחַד, אֲבָל בְּלִי בְּרִית מִילָה, בְּלִי שַׁבָּת וּמוֹעֵד, בְּלִי כְּלוּם. לְהֶפֶךְ - הוּא דּוֹרֵשׁ שֶׁיַּחְגְּגוּ רַק אֶת

חַגֵּי הַנּוֹצְרִים, וְכָךְ נָהַג בְּעַצְמוֹ! וְזוֹ מַטָּרַת הַמְּדִינָה עַד הַיּוֹם - לְהַדְּמוֹת לַגּוֹיִים, לֹא מְשַׁנָּה בַּמֶּה, בְּכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר, לְהָקִים מְדִינָה שֶׁל גּוֹיִים, "כְּכָל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל".

הַשְׁמָד שֶׁחוֹלְלָה הַצִּיּוֹנוּת לְיַהֲדוּת

הַאִם הֵם הִצְלִיחוּ? תֵּלְכוּ לְרַמַּת גַּן וְתִרְאוּ אֵיךְ הִצְלִיחוּ. אַתָּה מִסְתּוֹבֵב שָׁם בֵּין יְהוּדִים, אֲבָל מַה נִּשְׁאַר לָהֶם מֵהַיַּהֲדוּת?! שַׁבָּת אֵין, כַּשְׁרוּת אֵין, טָהֳרַת מִשְׁפָּחָה אֵין, בְּרִית מִילָה כְּבָר אֵין, נִגְמַר הַכֹּל, עָקְרוּ מֵהֶם אֶת הַכֹּל, בָּתִּים שְׁלֵמִים, מִשְׁפָּחוֹת שְׁלֵמוֹת שֶׁהַסַּבָּא וְהַסַּבְתָּא הָיוּ צַדִּיקִים וּקְדוֹשִׁים, וְהִנֵּה גְּדֵלִים בְּבָתִּים אֵלּוּ הַיּוֹם מִילְיוֹן יְלָדִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע. מִי עָשָׂה זֹאת? הַאִם זֶה נַעֲשָׂה מֵאֲלֵיו. מִמֵּילָא? לֹא! זוֹ הָיְתָה הַמַּטָּרָה שֶׁל הַמְּדִינָה, לִהְיוֹת מַחֲנֶה הַשְׁמָדָה רוּחָנִי, וְהֵם הִצְלִיחוּ! יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֲנַחְנוּ אֲפִלּוּ לֹא שָׁמִים לֵב. לְדֻגְמָא: הַיְוָנִים גָּזְרוּ שֶׁבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל תֵּלַכְנָה רַק לַיְלָה אֶחָד לַצָּבָא וְזֶהוּ, אֲבָל הַיּוֹם הַגְּזֵרָה שֶׁעַל הַבָּנוֹת לָלֶכֶת שְׁנָתַיִם וְחֵצִי לַצָּבָא... אֲנַחְנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁצָּבָא זֶה מוֹסָד כָּזֶה שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ, אֲבָל לֹא יוֹדְעִים שֶׁכֻּלּוֹ לַעֲקֹר תּוֹרָה, לַעֲקֹר מֵהַנֹּעַר שֵׁם יְהוּדִי, צֶלֶם יְהוּדִי, כֻּלּוֹ גִּלּוּי עֲרָיוֹת מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ.

בְּמְדִינַת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ חָק חִנּוּךְ מַמְלַכְתִּי, מַה פֵּרוּשׁ הַחֹק הַזֶּה? הַפֵּרוּשׁ שֶׁאָסוּר לָתֵת לַנֹּעַר שֶׁלָּנוּ שׁוּם חִנּוּךְ אַחֵר! כָּל חִנּוּךְ אַחֵר הוּא בְּעַל כָּרְחָם וְזָר לְרוּחָם. תִּקְחוּ סְפָרִים שֶׁל חִנּוּךְ מַמְלַכְתִּי, זֶה כָּתוּב בְּעִבְרִית, אֲבָל זֶה סֵפֶר גּוֹיִי מֻבְהָק. לָמָּה זֶה כָּךְ? שֶׁחֲלִילָה וְחַס לֹא יִגְדֵּל בַּמְּדִינָה יֶלֶד הַיּוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים בָּעוֹלָם, וְאִם כְּבָר הֵם עוֹשִׂים שִׁעוּר לְדָתוֹת - אָז לוֹמְדִים שָׁם רַק עַל נְצָרוּת וְאִיסְלָם - לֹא עַל יַהֲדוּת. שֶׁאֶת הַיַּהֲדוּת הֵם מְעַוְּתִים, וּמַצִּיגִים אוֹתָהּ בְּצוּרָה אֲפֵלָה וּשְׁחוֹרָה - שֶׁתִּדְחֶה כָּל אֶחָד. מַדּוּעַ? מִפְּנֵי שֶׁתָּמִיד יֵשׁ אָחוּז מְסֻיָּם שֶׁל צְעִירִים חִלּוֹנִים שֶׁבְּכָל זֹאת רוֹצִים לְחַפֵּשׂ אֶת מַשְׁמָעוּת הַחַיִּים, וְהַאִם קַיֶּמֶת אֱמֶת בָּעוֹלָם. אָז כְּדֵי שֶׁלֹּא יְחַפְּשׂוּ אֶת זֶה בַּיַּהֲדוּת, אֶלָּא בַּמִּזְרָח הָרָחוֹק - הֵם מְעַוְּתִים כָּל כָּךְ אֶת הַיַּהֲדוּת. עָדִיף לָהֶם שֶׁצְּעִירִים אֵלֶּה יֵרְדוּ מֵהָאָרֶץ וְיֹאבְדוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל לָעַד, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲרוּ בָּאָרֶץ וְיַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. וּמָה הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל חִנּוּךְ זֶה? עָשׂוּ פַּעַם סֶקֶר וְגִלּוּ, שֶׁרֻבָּא דְּרֻבָּא מֵהַנֹּעַר שׁוֹנְאִים חֲרֵדִים, מוּכָנִים לַהֲרֹג אוֹתָם. יוֹתֵר קַל לָהֶם לַהֲרֹג חֲרֵדִי מֵאֲשֶׁר עַרְבִי. מַה שֶּׁחָסֵר זֶה רַק הַצָּתָה אַחַת, נִיצוֹץ אֶחָד. וְרֻבָּא דְּרֻבָּא מַעֲדִיפִים הָיוּ לְהִוָּלֵד גּוֹיִים.

הַאִם לֹא נִרְקַב מַשֶּׁהוּ בַּפְּנִימִיּוּת אֲצָלֵנוּ בַּחוּג הַחֲרֵדִי?

יֵשׁ חֲרֵדִים הַחוֹשְׁבִים שֶׁזּוֹ מְדִינָה שֶׁלָּנוּ, יֵשׁ לָנוּ קֶשֶׁר אִתָּם וְהִתְפַּעֲלוּת מֵהֶם, מְקַנְּאִים בָּהֶם! שׁוֹאֲפִים לְהִדָּמוֹת לָהֶם, וְאִם לֹא בַּלְבוּשׁ - אָז בַּתַּעֲנוּגוֹת. מַה נַּעֲשָׂה שֶׁהַקִּירוֹת וְהָאֲוִיר סְפוּגִים עֲבוֹדָה זָרָה? אֵיךְ נִנָּצֵל מִזֶּה? אֵיךְ נְגַדֵּל יְלָדִים כְּשֵׁרִים? אֵיךְ נִשְׁמֹר אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁתִּשָּׁאֵר נְקִיָּה? יֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁמְּרַמִּים אֶת עַצְמָם, חוֹשְׁבִים שֶׁאִם בְּחִיצוֹנִיּוּת לְבוּשִׁים אֹרֶךְ.

וְיֵשׁ זָקֵן, וְיֵשׁ פֵּאוֹת, זֶה סִימָן שֶׁאֲנַחְנוּ בְּסֵדֶר גָּמוּר, זֶה טָעוּת! בְּגָדִים וְחִיצוֹנִיּוּת לֹא עוֹמְדִים אֲפִלּוּ בְּרוּחַ מְצוּיָה, מַשֶּׁהוּ עוֹקֵץ אוֹתוֹ, וּכְבָר הוּא חִלּוֹנִי. הָעִקָּר זֶה הַפְּנִימִיּוּת!!! וְלָכֵן אֲנִי שׁוֹאֵל, הַאִם בַּשֶּׁרֶשׁ לֹא נִרְקָב מַשֶּׁהוּ?! הַאִם אֲנַחְנוּ לֹא מְקַבְּלִים מֵהַחִלּוֹנִים הַשְׁפָּעוֹת זָרוֹת שֶׁמַּחְלִישׁוֹת לָנוּ אֶת הַקֶּדֶשָׁה הַפְּנִימִית?!

חַז"ל אוֹמְרִים עַל הַפָּסוּק (תהלים לז) "אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים" - לִהְיוֹת כַּמְּרֵעִים. "אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה" - לִהְיוֹת כְּעוֹשֵׂי עַוְלָה (ברכות ז:). מַה פֵּרוּשׁ "לִהְיוֹת כַּמְּרֵעִים"? לֹא צָרִיךְ לִפְתֹּחַ סְפָרִים וּלְהִסְתַּכֵּל בַּמְּפָרְשִׁים, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים וְרוֹאִים אֶת זֶה לְנֶגֶד עֵינֵינוּ הַרְבֵּה פְּעָמִים בָּרְחוֹב: "אֲנַחְנוּ גַּם רוֹצִים!" "גַּם לָנוּ מַגִּיעַ!". פַּעַם הָיְתָה מוֹדָעָה בָּרְחוֹב עַל "פֶּרֶק הַמַּיִם", מָה הָיָה כָּתוּב שָׁם? ...."גַּם לָנוּ מַגִּיעַ..." גַּם אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת כְּמוֹ הַחִלּוֹנִי, לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, רַק שֶׁיִּהְיֶה בְּכַשְׁרוּת, שֶׁיִּהְיֶה אֵיזֶה חוֹתָמֶת. אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר "אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה" - לִהְיוֹת כְּעוֹשֵׂי עַוְלָה, אַל תַּעֲשֶׂה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה כָּזֶה, חִלּוֹנִי עִם "הֶכְשֵׁר", חִלּוֹנִי כָּשֵׁר לַמְהַדְּרִין!

בִּגְלַל מָה גֹּרֶשׁ אָדָם הָרִאשׁוֹן מִגַּן עֵדֶן?

כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ: "אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם הָרִאשׁוֹן הִכְנַסְתִּי אוֹתוֹ לְגַן עֵדֶן, וְצִוִּיתִיו וְעָבַר עַל צִוּוּיַי, וְדַנְתִּי אוֹתוֹ בְּגֵרוּשִׁין וּבְשִׁלּוּחִין, וְקוֹנַנְתִּי עָלָיו אֵיכָה. אַף בָּנָיו הִכְנַסְתִּי אוֹתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְצִוִּיתִים, וְעָבְרוּ עַל צִוּוּיַי, וְדַנְתִּי אוֹתָם בְּגֵרוּשִׁין וּבְשִׁלּוּחִין, וְקוֹנַנְתִּי עֲלֵיהֶם אֵיכָה יְשִׁבָה בָדָד".

מְבָאֵר לָנוּ הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאוֹתָהּ קִינָה עַל חֻרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נֶאֱמַר כְּבָר עַל אָדָם הָרִאשׁוֹן - לָמָּה? כִּי זֶה אוֹתָהּ דְּרֻגַּת חֻרְבָּן! לָנוּ נִדְמֶה שֶׁחֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה שֶׁל עֲצִים וַאֲבָנִים, אוּלָם חַז"ל אוֹמְרִים לֹא כָּךְ, אֶלָּא שֶׁזֶּה כְּמוֹ אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן. אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא רָאִינוּ חֻרְבָּן חָמְרִי, מַמָּשִׁי, הַחֻרְבָּן הָיָה שֶׁגֹּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן. מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן רוֹאֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גֵּרֵשׁ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן מִיָּד כְּשֶׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת. אָז מָתַי כֵּן גֹּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן? אַחַר כָּךְ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִפֵּשׂ אוֹתוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ אֵיפֹה אַתָּה, מַדּוּעַ אֵינְךָ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ? אָז יוֹצֵא אָדָם הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲבוֹאוֹ וְאוֹמֵר אֲנִי טָרוּד, אֵין לִי זְמַן לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲנִי צָרִיךְ בְּגָדִים, חָסֵר לִי בְּגָדִים! רַק אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גֵּרֵשׁ אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי אָמַר לְךָ שֶׁאַתָּה צָרִיךְ בְּגָדִים?! עֵץ הַדַּעַת הוֹרִיד אוֹתוֹ בְּדַרְגָּה, וְהֵבִיא אוֹתוֹ לְהִתְעַסֵּק עִם דְּבָרִים שֶׁלֹּא הָיָה מֻכְרָח בָּהֶם, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ אוֹתָם, וּבִגְלַל זֶה גֹּרַשׁ.

שִׂנְאַת חִנָּם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - כֵּיצַד?

חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה עַל שִׂנְאַת חִנָּם. בְּשִׂנְאַת חִנָּם יֵשׁ כַּמָּה צְדָדִים, יֵשׁ שִׂנְאָה בֵּיְחָסִים שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם. מַה זֶּה שִׂנְאָה בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם? כְּשֶׁאָדָם רוֹדֵף

דְּבָרִים שֶׁלֹּא צָרִיךְ אוֹתָם, שֶׁיָּכוֹל בְּהֶחְלֵט לִחְיוֹת בִּלְעָדֵיהֶם, וּבְגָלָל זֶה הוּא בּוֹרֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - זֶה שִׂנְאַת חִנָּם. לָמָּה אָדָם סוֹגֵר אֶת הַגְּמָרָא שֶׁהוּא צָרִיךְ וְחַיָּב לִלְמֹד בָּהּ? בִּגְלַל שְׂטֵיוֹת, בִּגְלַל הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לְהַכְנִיס עַצְמוֹ וּלְבַלְבֵּל רֹאשׁוֹ בָּזֶה - זֶה שִׂנְאַת חִנָּם.

אֶחָד בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, יוֹשֵׁב שִׁעָתַיִם עַל הַכִּסֵּא, מְדַבֵּר בָּאֶמְצַע, וְלֹא שָׂם לִבּוֹ לַתְּפִלָּה, הַאִם זֶה לֹא שִׂנְאַת חִנָּם? הֲרֵי הוּא מְמַלֵּא כְּבָר הִפְסִיד אֶת הַשִּׁעָתַיִם הַלָּלוּ, אִם כֵּן זוֹ שִׂנְאָה שֶׁאֵין בָּהּ רֶוַח וְתוֹעֶלֶת. הֲרֵי כְּבָר הִגַּעְתָּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, כְּבָר הִגַּעְתָּ לַ'כּוֹלֶל', אַתָּה כְּבָר נִמְצָא לְיַד הַגְּמָרָא, הַשִּׁעָתַיִם הָאֵלּוּ לֹא תַּעֲשֶׂה בָּהֶם אֵיזֶה פִּרְנָסָה אוֹ מִסְחָר, וּבְכָל זֹאת לֹא לוֹמֵד, לֹא מִתְפַּלֵּל - זוֹ שִׂנְאָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׂנְאָה לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

זְהִירוּת לֹא לַעֲבֹר עַל הַשְּׁבוּעָה

יֵ"ש מהרש"א נוֹרָא, הַגְּמָרָא (נדה ל:) אוֹמֶרֶת: כָּל אָדָם לִפְנֵי שֶׁנּוֹלַד מַשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ "תִּהְיֶה צַדִּיק, וְאַל תִּהְיֶה רָשָׁע". מָה הַפֵּרוּשׁ לִהְיוֹת צַדִּיק? מַסְבִּיר המהרש"א: "לִהְיוֹת פָּנוּי לַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּבֶטֶן הָאֵם". מַשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ "תִּהְיֶה פָּנוּי", מַחְשָׁבוֹת פְּנוּיוֹת, הָרֹאשׁ וְהַלֵּב פָּנוּי רַק לַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּבֶטֶן הָאֵם, בְּלִי טְרָדוֹת וּבְלִי דְּאָגוֹת. אִם כֵּן לְפִי זֶה יוֹצֵא, אִם אָדָם לֹא מֻכְרָח לִקְנוֹת מְכוֹנִית וְהוּא קוֹנֶה מְכוֹנִית, הוּא עוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע בְּבֶטֶן הָאֵם "לִהְיוֹת פָּנוּי". הוּא בַּיָּדַיִם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לִטְרָדוֹת וּשְׂטֵיוֹת שֶׁמּוֹצִיאוֹת אוֹתוֹ מִתּוֹרָה, מִתְּפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה'.

עַל זֶה מְקוֹנֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "אַיֵּכָה" כְּמוֹ אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן, בִּגְלַל זֶה גֹּרֶשׁ מִגַּן עֵדֶן, מִפְּנֵי שֶׁהִתְחִיל לְהִתְעַסֵּק עִם דְּבָרִים שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ אוֹתָם.

מַהוּ דַּעְתּוֹ שֶׁל נָחָשׁ?

מַאֲמָר נוֹסָף יֵ"ש עַל אָדָם הָרִאשׁוֹן: "אֲמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶתְמוֹל הָיִיתָ לְדַעְתִּי, הַיּוֹם אַתָּה לְדַעְתּוֹ שֶׁל נָחָשׁ". מָה הַפֵּרוּשׁ? אֶתְמוֹל הַדֵּעָה שֶׁלְּךָ הָיְתָה עַל רוּחָנִיּוּת, לִהְיוֹת בֶּן עוֹלָם הַבָּא, לְהַרְגִּישׁ עוֹלָם הַבָּא, הַיּוֹם הַדֵּעָה שֶׁלְּךָ הִיא עַל עִנְיְנֵי הַנָּחָשׁ. הַנָּחָשׁ זֶה הַיֵּצֶר הָרַע הַמַּלְעִיט אוֹתָנוּ בְּתַפְנוּקֵי הַזֶּה. ה"נָּחָשׁ" מַכְנִיס לָנוּ "דֵּעוֹת", "מַחְשָׁבוֹת", וַאֲנַחְנוּ הוֹלְכִים אַחֲרָיו וּמְבַצְּעִים אוֹתָם. הַנָּחָשׁ עוֹשֶׂה מוֹדָעוֹת, עוֹשֶׂה חֲנֻיּוֹת רַאֲוָה, עוֹשֶׂה עִתּוֹנִים, וַאֲנַחְנוּ לְדַעְתּוֹ שֶׁל נָחָשׁ... הַבָּנוֹת לוֹבְשׁוֹת אוֹתָם בְּגָדִים כְּמוֹ בְּנוֹתָיו שֶׁל נָחָשׁ, הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת לוּקְסוּס כְּמוֹ דַּעַת הַנָּחָשׁ, אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים כְּמוֹ דַּעְתּוֹ שֶׁל נָחָשׁ, בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַגּוֹיִים בְּרָמַת גַּן, וְאִם יֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה מַאֲכָל שֶׁלָּנוּ אֵין, אוֹ הֵם שׁוֹתִים אֵיזֶה מַשְׁקֶה שֶׁלָּנוּ אֵין, אָז אֲנַחְנוּ הוֹפְכִים אֶת הָעוֹלָם בִּכְדֵי לַעֲשׂוֹת "הֶכְשֵׁר". עוֹשִׂים תַּחֲרוּת בֵּין הַהֶכְשֵׁרִים מִי יִתֵּן רֹאשׁוֹן חוֹתָמֶת לְ"קוֹקָה קוֹלָה" וּלְ"פֶּפְסִי", כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לִחְיוֹת בְּלִי קוֹלָה... בְּלִי

פֶּ֫פְּסִי... אִי אֶפְשָׁר, וַהֲרֵי כָּל הַמּוֹתָרוֹת עוֹלֶה כֶּסֶף... צְרִיכִים לַעֲבֹד... צְרִיכִים לִסְגֹּר אֶת הַגְּמָרָא... אֲבָל מֻכְרָחִים עוֹד פֶּ֫פְּסִי... וְעוֹד פֶּ֫פְּסִי, וְאָז סוֹגְרִים אֶת הַגְּמָרָא, לְשָׁעָה, לְכַמָּה שָׁעוֹת, וְיוֹצְאִים לַעֲבֹד. זֶה דַּעְתּוֹ שֶׁל נָחָשׁ!

**חרבן הגוף - בנין השכל**

ה"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" אָמַר, מַה זֶּה חֻרְבַּן הָאָדָם? - "כָּל אֲשֶׁר רָחֲקוּ מֵאוֹר הָאֱמֶת, וְגָדַל הָעוֹלָם בְּלִבָּם". פֵּרוּשׁ: עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה גָּדַל וְהוֹלֵךְ בְּלִבָּם. וּמַה זֶּה גּוֹרֵם - מַמְשִׁיךְ ה"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" - "וְיָפֶה חִזְּקוּ בְּעֵינֵיהֶם", פֵּרוּשׁ: הֵם מַתְחִילִים לוֹמַר: "בַּיִת יָפֶה, דִּירָה נָאָה וְכֵלִים נָאִים מַרְחִיבִים דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם" (ברכות נז:). זֶה טוֹב, זֶה קִדּוּשׁ ה', לָמָּה לֹא?! אֲבָל הֵם מִתְעַצְּלִים לְפִתּוֹחַ אֶת המהרש"א שָׁם שֶׁמְּבָאֵר, "מַרְחִיבִים דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם" - כְּמוֹ בְּלַעַם הָרָשָׁע שֶׁהָיְתָה לוֹ דַּעַת רְחָבָה! לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר! הֵם הָיוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה, אֲבָל - הֵם תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם, לֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מַדּוּעַ? כִּי רְדִיפָה אַחֲרֵי בַּיִת יָפֶה בְּתוֹר תַּכְלִית, בְּתוֹר מֶשֶׁג שֶׁל שְׁאִיפַת חַיִּים - זוֹהִי שִׁיטָתָם וּמִנְהָגָם שֶׁל תַּלְמִידֵי בִּלְעָם הָרָשָׁע.

וּמַמְשִׁיךְ ה"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת", "וְיוֹשִׁיבוּ אוֹתוֹ בְּהֶרְחֵב שִׂכְלָם", פֵּרוּשׁ: חוֹשְׁבִים כָּל הַיּוֹם עַל עִנְיָנִים שֶׁל עוֹלָם חוֹלֵף, שֶׁל שִׂבְעִים שָׁנוֹת הֶבֶל, וּמַזְנִיחִים חַיֵּי נֶצַח. וְאָז מַמְשִׁיךְ ה"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת", "וְכָל אֲשֶׁר נוֹסַף הָעוֹלָם יִשּׁוּב - נוֹסַף שִׂכְלָם חֻרְבָּן", פֵּרוּשׁ: כָּל הִתְקַדְּמוּת בְּגַשְׁמִיּוּת, כָּל קְנְיַת מַכְשִׁיר נוֹסָף - כּוֹבֵל וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר לַגּוּף, וּמְמַיְּלֵא מַחְרִיב אֶת הַשֵּׂכֶל. הָרֹאשׁ "תְּפוּס", לֹא נִכְנָס בּוֹ תּוֹרָה, לֹא נִכְנָס תְּפִלָּה - חֻרְבַּן הַשֵּׂכֶל.

**מה זה מלחמת גוג ומגוג?**

כַּאֲשֶׁר שׁוֹאֲלִים אוֹתִי מַה זֶּה מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, אֲנִי עוֹנֶה לָהֶם בִּבְדִיחוּתָא: זֶה מִלְחָמָה אִם לִשְׁתּוֹת מַיִם, אוֹ לִשְׁתּוֹת קוֹקָה קוֹלָה! אִם לִשְׁתּוֹת מַיִם, אוֹ פֶּ֫פְּסִי! לָמָּה אֲנִי אוֹמֵר כְּךָ? כִּי זֶה דֻּגְמָא לְהַרְאוֹת אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁלָּנוּ, כַּמָּה שָׁנִים כְּאַב לָנוּ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת "פֶּ֫פְּסִי" כִּי אֵין הֶכְשֵׁר! עַכְשָׁו אֶפְשָׁר לְבָרֵךְ "שֶׁהַחֶיָּנוּ", בָּרוּךְ ה' יֵשׁ כְּבָר הֶכְשֵׁר טוֹב, אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת! לָמָּה כָּאַב לָנוּ כָּל כָּךְ? כִּי אָנוּ מְקַנְּאִים בַּתַּעֲנוּגוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים, רוֹצִים לִהְיוֹת כְּמוֹ הַגּוֹי הַהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ "פֶּ֫פְּסִי", לָמָּה שֶׁלִּי לֹא יִהְיֶה גַּם כֵּן. אֲבָל רֶגַע אֶחָד! בָּדַקְתָּ אִם זֶה טוֹב אוֹ לֹא? אִם זֶה בָּרִיא אוֹ מַזִּיק לַגּוּף? לֹא בָּדַקְתָּ! כִּי זֶה לֹא מְשַׁנֶּה לְךָ, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתְךָ הַחַיִּים שֶׁלְּךָ, הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ. הָעִקָּר שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִשְׁתּוֹת "פֶּ֫פְּסִי" וְלֵהָנוֹת כְּמוֹ הַגּוֹי הַהוּא.

יוֹרֵד עָלֵינוּ מַבּוּל שֶׁל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה, כָּל הָרְחוֹבוֹת מְלֵאִים מוֹדָעוֹת, כָּל הָעִתּוֹנִים מְלֵאִים פִּרְסוֹמוֹת, תַּעֲשֶׂה כָּךְ... תִּקָּנֶה אֶת זֶה.. עוֹד בֶּגֶד... עוֹד שִׂמְלָה... בְּכָל הַמּוֹדָעוֹת הַקְּטַנּוֹת וְהַגְּדוֹלוֹת מַדְגִּישִׁים כָּל הַזְּמַן: כְּמוֹ בְּאֶמְרִיקָה... כְּמוֹ בְּאַנְגְּלִיָּה... כְּמוֹ בְּפָרִיז... תּוֹצֶרֶת חוּץ... כְּמוֹ הַגּוֹיִים... שְׁטִיפַת מֹחַ יוֹם וְלַיְלָה שֶׁהוֹפֶכֶת אוֹתָנוּ, חָלִילָה, לְנָבָל בִּרְשׁוּת הַתּוֹרָה, וַאֲנַחְנוּ לֹא מְסֻגָּלִים לְהִתְמוֹדֵד... הוֹלְכִים כִּשְׁבוּיִים אַחַר כָּל פִּרְסֹמֶת, וּמִתְפַּעֲלִים...

מִתְפַּעֲלִים מִכָּל שְׁטוּת, מִכָּל דָּבָר נוֹצֵץ. אֲבָל רֶגַע אֶחָד! הַאִם אֲנִי מֻכָּרָח לְקַנּוֹת אֶת זֶה? לֹא! אָז לָמָּה קָנִיתִי? כִּי הַפִּרְסְמָת גָּנְבָה לִי אֶת הַמֹּחַ, לֹא נָתְנָה לִי לַעֲשׂוֹת בְּקֹרֶת עַצְמִית, לֹא נָתְנָה לִי לַחְשֹׁב - זֶה חֶבְלֵי גוֹג וּמָגוֹג- הָרְדִיפָה הַמְבֹהֶלֶת אַחֲרֵי כָּל מַה שֶּׁנּוֹצֵץ.

מַה מְלַמֵּד אוֹתָנוּ עִתּוֹן חֲרֵדִי?

לִפְעָמִים אֲנִי מַרְגִּישׁ, שֶׁאֲפִלּוּ עִתּוֹן חֲרֵדִי אִי אֶפְשָׁר לִקְרֹא! לָמָּה? אַתָּה רוֹאֶה שָׁם מוֹדָעוֹת עֲנָקִיּוֹת, עַמּוּד שָׁלֵם בְּצֶבַע מַרְהִיב, עַל מַה? עַל הֶבֶל וְרִיק, עַל מַמְתַּקִּים, עַל תַּפְנוּקִים, עַל בְּגָדִים, הַכֹּל רַק שְׂטָיוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה. לִפְעָמִים נִדְמֶה לִי, כִּי כַּמָּה שֶׁבָּחוּר יִלְמַד מוּסָר, מַסְפִּיק רֶגַע אֶחָד לְהִסְתַּכֵּל בָּעִתּוֹן בִּכְדֵי שֶׁהַכֹּל יֵלֵךְ לְאִבּוּד! כִּי מַה מָּכְרוּ לוֹ בָּעִתּוֹן? שֶׁצָּרִיךְ לִרְדֹּף אַחֲרֵי תַּפְנוּקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ הַחִלּוֹנִים, וְכָכָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, כִּי זֶה הָיָה כָּתוּב בָּעִתּוֹן! מְפֹרָשׁ בָּעִתּוֹן! רְדִיפַת הַתַּאֲווֹת!

יֵשׁ הוֹרִים הַדּוֹגְלִים בַּשִּׁיטָה לֹא לִהְיוֹת קִיצוֹנִיִּים עִם הַיֶּלֶד, לְהֶפֶךְ, שֶׁיִּקְרָא עִתּוֹנִים, שֶׁיִּטַּיֵּל בְּכָל מָקוֹם, לָמָּה לֹא? שֶׁיִּתְאַוֵּרר מְעַט! צָרִיךְ פְּתִיחוּת! אֲבָל זֶה לֹא נָכוֹן! יֶלֶד בְּגִיל צָעִיר אֵינוֹ מְסֻגָּל לְהַכְרִיעַ בֵּין דְּבָרִים טוֹבִים לְרָעִים בֵּין מַה שֶּׁמַּזִּיק לוֹ לְמַה שֶּׁטּוֹב לוֹ... הוּא יֶלֶךְ אַחֲרֵי עֵינָיו, וְיִכָּשֵׁל חַס וְחָלִילָה בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה חֲמוּרִים.

הַחָזוֹן אִישׁ כּוֹתֵב (באיגרת סא) בָּעִנְיָן חִנּוּךְ לְהַשְׁקָפָה נְכוֹנָה, וּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים מְאִירִים בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים בִּכְלָל... "הַגַּדְלוּת וְהַקִּיצוֹנִיּוּת הֵם שְׁמוֹת נִרְדָּפִים! הַמּוֹאֵס בְּקִיצוֹנִיּוּת, חֶלְקוֹ עִם הַזַּיְפָנִים וְחַדְלֵי הַתְּבוּנָה. אִם אֵין קִיצוֹנִיּוּת - אֵין שְׁלֵמוּת, וְאִם אֵין שְׁלֵמוּת - אֵין הִתְחַלָּה! כָּל יְסוֹדֵי הָאֱמוּנָה, י"ג עִקָּרִים וְהַמִּסְתַּעֵף מֵהֶם, הַמָּה תָּמִיד בִּסְתִירָה נִמְרֶצֶת עִם הַמַּשְׂכֻּלוֹת הֲקַלּוֹת, וְשֶׁטַח הַחַיִּים הַמְפֻתָּחוֹת תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ... חוֹבַת חִנּוּכֵנוּ לְקִיצוֹנִיּוּת"! ע"כ.

הוֹרִים אֵלּוּ צוֹדְקִים בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים שֶׁהָעוֹלָם הָיָה נָקִי, אֲבָל הַיּוֹם הָיִינוּ צְרִיכִים, לְפִי הָרַמְבַּ"ם, לִחְיוֹת בַּמִּדְבָּר, אִם כֵּן זֶה בִּכְלָל לֹא קִיצוֹנִיּוּת אֶלָּא זוֹהִי דֶּרֶךְ הַחַיִּים הַטִּבְעִית שֶׁצָּרִיךְ לִחְיוֹת בָּהּ הַיּוֹם. וּבֶאֱמֶת זוֹהִי נְקֻדָּה חֲשׁוּבָה: "חִנּוּךְ" - אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה בְּאֹפֶן כְּפִיתִי, אָסוּר לְהַלָּחֵם עִם הַיֶּלֶד, זֶה רַק גּוֹרֵם הִתְנַגְּדוּת, שִׂנְאָה וּדְחִיָּה. חִנּוּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה "טִבְעִי", כָּךְ שֶׁהַיֶּלֶד רוֹאֶה מֵהֶרַע שֶׁנּוֹלָד כֵּיצַד מִתְנַהֲגִים כָּל בְּנֵי הַבַּיִת, וּמִתְחַנֵּךְ בְּאוֹתוֹ אֹפֶן בְּצוּרָה טִבְעִית. וּבְעִקָּר, עַל הַהוֹרִים לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּמְאֻשָּׁרִים תָּמִיד, וְאִם זֶה לֹא כָּךְ, הַיֶּלֶד מַרְגִּישׁ בֶּזֶה מִיָּד - וְלֹא יִרְצֶה לְהַמְשִׁיךְ וְלִחְיוֹת עִם אוֹתָהּ דֶּרֶךְ חַיִּים חֲרֵדִית. אֲנִי מִסְתּוֹבֵב בְּחוּ"ל, בְּהַרְבֵּה קְהִלּוֹת, וַאֲנִי רוֹאֶה אֲנָשִׁים וּבַחוּרִים שֶׁחָדְשִׁים אֲרֻכִּים לֹא שׂוֹמְעִים רַדְיוֹ וְלֹא קוֹרְאִים עִתּוֹן, וְאֵינָם יוֹדְעִים כְּלוּם מֵחָדְשׁוֹת הָעוֹלָם, וְהִנֵּה הֵם שְׂמֵחִים וּמְאֻשָּׁרִים, וְחַיִּים טוֹב. מַדּוּעַ זֶה כָּךְ? הֵם יוֹדְעִים שֶׁבַּחֲדָשׁוֹת מְדַוְּחִים מַה קּוֹרֶה אֵצֶל הַגּוֹיִים, וְכֵיוָן שֶׁהוּא

יְהוּדִי, זֶה לֹא נוֹגֵעַ אֵלָיו וְלֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ, וְלָכֵן, יֶלֶד שֶׁגָּדֵל בְּבֵית כָּזֶה, שֶׁהַחֲדָשׁוֹת זֶה שֶׁל הַגּוֹיִים, אָז גַּם הוּא, כְּמוֹ אֲבִיו, לֹא יִתְעַנְיֵן בָּעוֹלָם שֶׁסְּבִיבוֹ וְיַעֲסֹק רַק בַּתּוֹרָה. לָכֵן לֹא כְּדַאי לְהַכְנִיס עִתּוֹן הַבַּיְתָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכָּשֵׁר בְּיוֹתֵר.

פַּעַם אָמַר לִי תַּלְמִיד-חָכָם אֶחָד, שֶׁקָּרָא בָּעִתּוֹן עַל רַב אֶחָד שֶׁעָשָׂה פְּשָׁעִים, וּפֵרְטוּ אֶת הַפְּשָׁעִים שֶׁלּוֹ בָּעִתּוֹנִים שֶׁלָּנוּ, וְאָמַר לִי אוֹתוֹ חָכָם, לָמָּה צְרִיכִים הַיְלָדִים שֶׁלִּי לָדַעַת אֶת כָּל הַפְּשָׁעִים הַמְלֻכְלָכִים שֶׁעָשָׂה הָרַב הַהוּא, מַדּוּעַ הֵם צְרִיכִים לִקְרֹא אֶת כָּל הַזֶּבֶל וְהַטִּנּוֹפֶת שֶׁמְּדֻבֶּרֶת הַמִּרְשַׁעַת הַהִיא וַחֲבֵרֶיהָ מֵהַכְּנֶסֶת. לָמָּה דּוֹר הַצָּעִיר צָרִיךְ לִקְרֹא בָּעִתּוֹן שֶׁלָּנוּ עַל הַלְכְלוּךְ שֶׁל הַחִלּוֹנִים. אֲנַחְנוּ בְּמִלְחָמָה פְּנִים וְאָחוֹר, כְּמוֹ שֶׁכּוֹתֵב הַמְּסִלַּת יְשָׁרִים.

תִּשְׁמְעוּ מַעֲשֶׂה נוֹרָא. פַּעַם הָיִיתִי גָּר סְמוּךְ לְכוֹלֵל חָזוֹן אִישׁ, וְהִנֵּה פַּעַם אַחַת אֲנִי חוֹלֵם בַּלַּיְלָה שֶׁרוֹצִים לְתֵת לְנָשִׁים תְּעוּדַת רַבָּנוּת - חֲלוֹם מְשֻׁנֶּה. וַאֲנִי קָם בַּבֹּקֶר לִטֹּל יָדַיִם לְיַד הַמִּטָּה, וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכְּסוּ אֶת הַמַּיִם עִם עִתּוֹן [פַּעַם בַּמַּכֹּלֶת עָטְפוּ אֶת הַמּוּצָרִים בְּנְיַר עִתּוֹן וְלֹא בְּנַיְלוֹן], וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכָּתוּב בָּעִתּוֹן בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהָרַפּוֹרְמִים רוֹצִים לַעֲשׂוֹת נָשִׁים רַבָּנִיּוֹת. תִּרְאוּ מַה זֶּה הַשְׁפָּעָה שֶׁל דְּבָרִים, יֵשׁ בַּבַּיִת חֲתִיכַת עִתּוֹן וּכְבָר חוֹלְמִים עַל זֶה.

לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר: הַיּוֹם הַפָּשַׁע הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בְּחִנּוּךְ יְלָדִים הוּא, לָתֵת לָהֶם לִקְרֹא עִתּוֹן - זֶה נִקְלָט בַּנֶּפֶשׁ שֶׁלָּהֶם, וְהֵם רוֹצִים רַק שְׂטֻיּוֹת וְעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִהְיוּ מוּכָנִים לַעֲמֹל וְלֶאֱהֹב שׁוּם דָּבָר רוּחָנִי, כִּי אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר הִתְפַּעֲלוּת הַלֵּב, וְיֶלֶד, כַּמָּה שֶׁיְּקַבֵּל סְפָרִים יָפִים וּתְפִלִּין מְהֻדָּרוֹת, זֶה לֹא יַעֲזֹר! אִם אֵין לוֹ הִתְפַּעֲלוּת שֶׁל קְדֻשָּׁה, לֹא יִתְאַהֵב אֶצְלוֹ דְּבָרִים רוּחָנִיִּים, רַק הֶבֶל וְרִיק וּשְׂטֻיּוֹת.

יְרִידַת הַדּוֹרוֹת - כֵּיצַד?

פַּעַם הָלַכְתִּי לַמַּכֹּלֶת, וְרָאִיתִי אַבְרֵךְ סוֹחֵב עֲגָלָה מְלֵאָה, הִסְתַּכַּלְתִּי בִּפְנִים וְרָאִיתִי שֶׁיּוֹתֵר מִ- 80% זֶה לֹא אֹכֶל, זֶה פַּנְטָזְיוֹת, שְׂטֻיּוֹת, אוּלַי יוֹתֵר בָּרִיא לֹא לְגַעַת בָּזֶה בִּכְלָל - כָּךְ אֲנַחְנוּ רוֹדְפִים וּשְׁמֵחִים מִכָּל תַּעֲנוּג וּמִכָּל הֶבֶל נוֹסָף שֶׁמַּמְצִיאִים הַחִלּוֹנִים, וְהַכֹּל - חֶרְבַּן הַשֵּׂכֶל. תִּרְאוּ חֲנֻיּוֹת בִּרְחוֹב רַבִּי עֲקִיבָא, יוֹתֵר מִ- 80% מֵהַחֲנֻיּוֹת לֹא צָרִיךְ אוֹתָם, אֶפְשָׁר לִשְׂרֹף אוֹתָם, אֶפְשָׁר בְּהֶחְלֵט לִהְיוֹת מְאֻשָּׁרִים וְלִחְיוֹת טוֹב בָּעוֹלָם. וּמִי שֶׁיָּשִׁים לֵב: מַה שֶּׁתּוֹפֵס אוֹתוֹ וְנוֹצֵץ לוֹ, זֶה דַּוְקָא אוֹתָם חֲנֻיּוֹת שֶׁלֹּא צָרִיךְ אוֹתָם. וְזֶה גַּם מַה שֶּׁתּוֹפֵס אֶת הַיְלָדִים וּמְקַלְקֵל אוֹתָם - כִּי אֵלּוּ הַחֲנֻיּוֹת הֵם דַּעְתּוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ הַמְּסִית וּמַדִּיחַ.

תִּשְׁאֲלוּ בָּרְחוֹב יְהוּדִי, מַה שְׁלוֹמְךָ? הוּא יַעֲנֶה לָכֶם, יִהְיֶה טוֹב! וּמָה הַיּוֹם? הַיּוֹם חָסֵר לוֹ זֶה וְחָסֵר לוֹ זֶה, הוּא בּוֹכֶה חָסֵר לוֹ עוֹד חֲתִיכַת גַּשְׁמִיּוּת... רְאִיתֶם מִישֶׁהוּ שֶׁבּוֹכֶה לָמָּה אֵין לוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ? לָמָּה הוּא לֹא כְּמוֹ הַחָזוֹן אִישׁ? כְּמוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים? רְאִיתֶם מִישֶׁהוּ שֶׁבּוֹכֶה לָמָּה אֵין לוֹ בַּיִת כְּמוֹ הַבַּיִת שֶׁל הַחָזוֹן אִישׁ? - שֻׁלְחָן עֵץ, סַפְסָל עֵץ, מִטַּת עֵץ, וְזֶהוּ. לָמָּה זֶה

כָּךְ? כִּי אֲנַחְנוּ מֻשְׁפָּעִים מֵהַחִלּוֹנִים, רוּחַ הַטֻּמְאָה וְהַמּוֹתָרוֹת שֶׁלָּהֶם מֵצִיף אוֹתָנוּ מַמָּשׁ, כְּמוֹ צַרַעַת בָּתִּים וְצָרַעַת בְּגָדִים.

אֲנִי זוֹכֵר לִפְנֵי 30 שָׁנָה שֶׁפָּתְחוּ בִּבְנֵי בְּרַק חֲנוּת רִאשׁוֹנָה לְבִגְדֵי נָשִׁים, הָיָה רַב אֶחָד שֶׁצָּעַק לָמָּה לֹא הוֹלְכִים לַהֲרֹס לוֹ אֶת הַחֲנוּת... זֶה פִּרְצָה... וְשֶׁלֹּא נִטְעָה, הָיָה שָׁם בַּחֲנוּת הַכֹּל כָּשֵׁר, בְּגָדִים בְּתַכְלִית הַצְּנִיעוּת, אֲבָל הוּא חָשַׁשׁ שֶׁמָּא יִפְתְּחוּ עוֹד חֲנֻיּוֹת שֶׁבַּעֲלֵי הַחֲנוּת לֹא חֲרֵדִים, וְיִמְכְּרוּ אָפְנַת פָּרִיז. אֲבָל הַיּוֹם אַחֲרֵי 30 שָׁנָה, רוֹאִים אֶת הַתּוֹצָאוֹת... מַה קָּרָה? אִי אֶפְשָׁר לְהִסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב, כְּמַעַט כָּל הַחֲנֻיּוֹת לְבִגְדֵי נָשִׁים - זֶה בִּגְדֵי גּוֹיִים!! אִמּוֹתֵינוּ הַצְּנוּעוֹת הָיוּ מוּכָנוֹת לְהִשָּׁרֵף בָּאֵשׁ, וְלֹא לִלְבֹּשׁ מַה שֶּׁחֲנֻיּוֹת אֵלּוּ מַלְבִּישׁוֹת אֶת בְּנוֹתֵינוּ. אֲבָל אֵיךְ הֵם הִצְלִיחוּ לַחְדֹּר? אֵיךְ זֶה שֶׁכָּל חֲנוּת שְׁנִיָּה בָּרְחוֹב זֶה בִּגְדֵי נָשִׁים, וּלְכֻלָּם יֵשׁ פַּרְנָסָה בָּרֶוַח? כִּי אֲנַחְנוּ מִתְפַּעֲלִים מֵהַגּוֹצֵץ, רְדִיפָה אַחֲרֵי הַמּוֹתָרוֹת, כְּמוֹ הַחִלּוֹנִים, כְּמוֹ הַגּוֹיִים, עוֹד שִׂמְלָה יָפָה, וְעוֹד שִׂמְלָה, וְיֵשׁ לָהּ מֵאָה רוֹצָה מָאתַיִם.

לִפְנֵי 35 שָׁנָה, אֲנִי זוֹכֵר, חִפְּשׂוּ בַּלַּיְלָה כָּאן בִּבְנֵי בְּרַק מְכוֹנִית לְהַסִּיעַ יוֹלֶדֶת לְבֵית חוֹלִים, וּבְקֹשִׁי מָצְאוּ, הָיָה אוּלַי לְאֶחָד אוֹ שְׁנַיִם רֶכֶב. הַיּוֹם, בָּרוּךְ ה', אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר בַּכְּבִישׁ! מַה קָּרָה? חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, רְדִיפַת הַמּוֹתָרוֹת! פַּעַם בָּחוּר הָיָה הוֹלֵךְ לְהִתְחַתֵּן, מָה הָיוּ הַמַּשָּׂגִים שֶׁלּוֹ? הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלּוֹ הָיוּ אִם יוֹדֵעַ מַסֶּכֶת נִדָּה, אִם בָּקִי בְּשַׁ"ס, אִם יוֹדֵעַ טוֹב אֶת הַהֲלָכוֹת. אֲבָל הַיּוֹם, בָּחוּר שֶׁהוֹלֵךְ לְהִתְחַתֵּן, הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלּוֹ, כַּמָּה גְּמַ"ח יֵשׁ? אֵיזֶה מִשְׂכַּנְתָּא יַעֲשֶׂה? כַּמָּה אֲנָשִׁים יְזַמִּין? אֵיזֶה אוּלָם? אֵיזֶה תִּזְמֹרֶת? וְכָמוּבָן הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם, הַכֹּל עִם הֶכְשֵׁר. לֹא מְדַבְּרִים עַל דְּבָרִים אֲסוּרִים בְּלִי הֶכְשֵׁר.

עֲבֵרוֹת זֶה יוֹתֵר קַל - זֶה מֻגְדָּר, יוֹדְעִים מָה אָסוּר וּמָה מֻתָּר, וְאִם חַס וְחָלִילָה נִכְשַׁל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁחָטָא וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. אֲבָל אֲנִי מְדַבֵּר עַל תַּאֲוֹת בְּהֶכְשֵׁר! שֶׁעֲלֵיהֶם לֹא מִתְחָרְטִים וְלֹא חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה. אֲנִי מְדַבֵּר עַל כָּל הַמַּהוּת אֵיפֹה שֶׁכָּל הָאָדָם מֻנָּח, בַּמֶּה הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ שָׁקוּעַ - אִם בְּדַעֲתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, אוֹ בְּדַעֲתוֹ שֶׁל נָחָשׁ - לְהִתְלַבֵּשׁ יָפָה וְלֶאֱכֹל מַה שֶּׁיּוֹתֵר מָתוֹק?

לָמָּה הוֹרְגִים יֶלֶד הַבָּקִי בְּשַׁ"ס לִפְנֵי בַּר מִצְוָה?

יֵשׁ פָּרָשַׁת בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, וְשָׁם כָּתוּב שֶׁאִם הַבֵּן יַעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת, לֹא הוֹרְגִים אוֹתוֹ. אִם יֹאכַל טָרֵף אוֹ יִשְׁתֶּה יַיִן נֶסֶךְ לֹא יַהַרְגוּ אוֹתוֹ! אָז מַה זֶּה בֵּן שֶׁהוּא סוֹרֵר? זֶה בֵּן שֶׁאַבָּא וְאִמָּא שֶׁלּוֹ מְבִיאִים אוֹתוֹ לְבֵית דִּין, וְאוֹמְרִים הַבֵּן שֶׁלָּנוּ צַדִּיק גָּמוּר, הוּא בֶּן 12 וְחֵצִי שָׁנִים וְהוּא גָּמַר שַׁ"ס, הוּא מְדַקְדֵּק בַּמִּצְוֹת קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה, אוֹכֵל מֵהַהֶכְשֵׁר הֲכִי טוֹב בָּעוֹלָם, וַאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים מִכֶּם תַּהַרְגוּ אוֹתוֹ! לָמָּה? כִּי אָנוּ רוֹצִים שֶׁיֵּלֵךְ לָעוֹלָם הַבָּא צַדִּיק, אָנוּ רוֹצִים בֵּן צַדִּיק לָעוֹלָם הַבָּא, וְעַכְשָׁו הוּא צַדִּיק! אֲבָל אֲנַחְנוּ מְפַחֲדִים שֶׁיִּתְקַלְקֵל וְעוֹד מְעַט יִהְיֶה

רָשָׁע. לָמָּה? מַה הוּא עָשָׂה? הוּא לֹא עָשָׂה שׁוּם עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם! הוּא רַק אוֹהֵב לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְלִשְׁתּוֹת יַיִן, לַעֲשׂוֹת כָּזֶה פִּיקְנִיק. הוּא אוֹהֵב חַיִּים קַלִּים. קְצָת תַּעֲנוּגוֹת. אָז מַה יֵּשׁ? אֲנַחְנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת בְּטוּחִים שֶׁיָּמוּת צַדִּיק וְלֹא יָמוּת רָשָׁע!!! הַתַּאֲוֹוֹת הַכְּשֵׁרוֹת הָאֵלֶּה, בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר עוֹשִׂים אֶת הַיֶּלֶד רָשָׁע. כִּי מַה שֶּׁמַּרְחִיק אֶת הָאָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶה הַשִּׂקִיעָה בַּהֲבָלִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַחוֹבַת הַלְּבָבוֹת: חֶרְבַּן הַגּוּף - בְּנָיַן הַשֵּׂכֶל, וּבְנָיַן הַגּוּף - חֻרְבַּן הַשֵּׂכֶל. מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּפָרָשָׁה זוֹ רוֹאֶה כָּאן דָּבָר נִפְלָא: הֲרֵי אֵיזוֹ אַכְזָרִיּוּת זוֹ לְקַחַת יֶלֶד שֶׁלֹּא עָשָׂה שׁוּם עֲבֵרָה, וְאַף עַל פִּי כֵן כְּדַאי וּמְשׁתַּלֵּם לַהוֹרִים שֶׁלּוֹ לַהֲרֹג אוֹתוֹ עַל אֵיזֶה סָפֵק קְטָן!! שֶׁמָּא מָחָר לֹא יִהְיֶה כָּסָף, וְאוּלַי יֵלֵךְ וְיִסְטֶם אֶת הַבְּרֵיּוֹת. וְהַפֶּלֶא הוּא שֶׁאִם הָיָה הַבֵּן אוֹכֵל בָּשָׂר טָרֵף וְשׁוֹתֶה יַיִן נָסֵךְ, לֹא הָיוּ הוֹרְגִים אוֹתוֹ! מַדּוּעַ? כֵּיוָן שֶׁהַבֵּן יוֹדֵעַ שֶׁעֲבֵרָה - וַדַּאי יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְחָרֵט וְיָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה. אֶלָּא בֵּית דִּין הוֹרְגִים אֶת הַיֶּלֶד בִּגְלַל שֶׁאָכַל בָּשָׂר כָּשֵׁר וְשָׁתָה יַיִן כָּשֵׁר - כִּי עַל זֶה לֹא מִתְחָרְטִים! עַל רְדִיפַת מוֹתְרוֹת תַּעֲנוּגוֹת וּפִיקְנִיק, לֹא חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה! לָכֵן פֹּה קַיָּם הַחֶשְׁשׁ... שֶׁבְּסוֹפוֹ יְלַסְטֵם אֶת הַבְּרֵיּוֹת.

וְעוֹד דָּבָר לוֹמְדִים מִפָּרָשָׁה זוֹ: הֲרֵי אִם לֹא "תָּפְסוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ", אֵין עוֹשִׂים לַיֶּלֶד מְאוּמָה. אִם כֵּן לְכְאוֹרָה הָיָה עָדִיף לַהוֹרִים לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַדֵּל אֶת בְּנָם אֲהוּבָם, לְהַכְנִיסוֹ לַחֻפָּה, וְלִרְאוֹת נַחַת מִצֶּאֱצָאָיו, מַדּוּעַ לִקְטֹף כְּעֵת אֶת פִּתְיל חַיָּיו. וְהִנֵּה בָּאָה הַתּוֹרָה וּמְלַמֶּדֶת מָה רוֹצִים הוֹרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם דַּעַת תּוֹרָה? הַאִם רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת ה"בַּר מִצְוָה" שֶׁלּוֹ בְּעוֹד כְּשֵׁשׁ חֳדָשִׁים? הַאִם רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת הַחֻפָּה שֶׁלּוֹ? לֹא, זֶה לֹא מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים לִרְאוֹת! זֶה בְּכְלָל לֹא הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּהֶם, הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּהֶם הִיא: לִשְׁלֹחַ לָעוֹלָם הַבָּא יֶלֶד צַדִּיק, וְחוּץ מִזֶּה אֵין שִׂמְחָה אַחֶרֶת, הַכֹּל דְּבָרִים בְּטֵלִים. עַל זֶה אוֹמְרִים חֲזַ"ל (סנהדרין עא) "בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה לֹא הָיָה וְלֹא נִבְרָא, אֶלָּא דְּרֹשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר" - תִּלְמַד מִזֶּה, כַּמָּה כְּדַאי לְשַׁלֵּם בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא!!! אָדָם מְגַדֵּל יֶלֶד, הַאִם זֶה בִּשְׁבִיל לִרְאוֹת אוֹתוֹ חַי פֹּה שִׁבְעִים שָׁנָה חַיִּים טוֹבִים? לֹא! עָדִיף שֶׁיָּמוּת לְפָנַי בַּר מִצְוָה, וְהָעִקָּר לִהְיוֹת בְּטוּחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹלָם הַבָּא - רַק אָז יֵשׁ לוֹ בְּאֲמִתְּחָתּוֹ יֶלֶד צַדִּיק לָנֶצַח, זֶה יְסוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ. הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל יְהוּדִי - אִם אָדָם בֶּן עוֹלָם הַבָּא, אֲבָל פֹּה אִם יוֹלִיד יֶלֶד וְיָמוּת אַחֲרֵי יוֹם, זֶה בִּכְלָל לֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ. הַאִם הָ"אִמָּהוֹת" רָאוּ בָּנִים שִׁבְעִים שָׁנָה? לֹא! שָׂרָה לֹא רָאֲתָה אֶת חֲתֻנַּת בְּנָהּ, גַּם רִבְקָה לֹא, רָחֵל לֹא רָאֲתָה בַּר מִצְוָה, אֲבָל כָּעֵת יֵשׁ מִישֶׁהוּ מְאֻשָּׁר יוֹתֵר מֵהֶם, הָאִמָּהוֹת שֶׁל אָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְשִׁבְטֵי יָ-הּ.

לְלֶדֶת יֶלֶד בִּשְׁבִיל הָעוֹלָם הַבָּא

פַּעַם פָּגַשְׁתִּי בְּחוּץ לָאָרֶץ בְּאֵיזֶה מְדִינָה רְחוֹקָה, זוּג גּוֹיִים. הֵם שָׁאֲלוּ מִי אֲנַחְנוּ, וְאָמַרְנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ יְהוּדִים... כְּשֶׁהֵם שָׁמְעוּ שֶׁאָנוּ יְהוּדִים, תָּקַף אוֹתָם רַעַד וּבֶהָלָה גְּדוֹלָה מְאֹד. שָׁאַלְתִּי אוֹתָם מַה פֵּשֶׁר הַבֶּהָלָה...? וְהֵם עָנוּ: "אַף פַּעַם לֹא רָאִינוּ יְהוּדִים", אֲנוּ מִמְּדִינָה רְחוֹקָה, וְעַל הַיְּהוּדִים קָרָאנוּ רַק בְּסֵפֶר הַתַּנַ"ךְ [שֶׁהוּא כַּיָּדוּעַ מְתֻרְגָּם לְכָל הַשָּׂפוֹת], וְשָׁם לָמַדְנוּ שֶׁהַיְּהוּדִים הֵם בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן נִבְהַלְנוּ לִרְאוֹת אֶתְכֶם!!! אַחַר כָּךְ הֵם שָׁאֲלוּ אוֹתִי, תַּגִּידוּ לָנוּ אִם אַתֶּם בָּנִים שֶׁל ה'... מְעַנְיֵן מְאֹד מַהִי הַהַרְגָּשָׁה שֶׁלָּכֶם? מָה הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלָּכֶם? הֲרֵי בֵּן שֶׁל מֶלֶךְ גָּדוֹל מַרְגִּישׁ אַחֶרֶת כְּשֶׁמִּסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב בֵּין אֲנָשִׁים. בְּאוֹתוֹ רֶגַע פָּנַי הֶאֱדִימוּ מֵרֹב בּוּשָׁה וְהִתְרַגְּשׁוּת, לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לָעָנוֹת... יָדַעְתִּי שֶׁהֵם צוֹדְקִים... בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלּוֹ אֵינָם שֶׁל הֶרְחוֹב... הוּא חוֹשֵׁב רַק עַל "אַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ" - עַל עוֹלָם הַבָּא, הוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא.

כְּדֵי לְהָבִין גֶּדֶר חַיִּים לְמַעַן עוֹלָם הַבָּא, מְסַפְּרִים לָנוּ חֲז"ל (סוטה יב.) כֵּיצַד נוֹלַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, בְּאֵיזֶה כַּוָּנָה נוֹלַד. כְּשֶׁרָאָה עַמְרָם גְּדוֹל הַדּוֹר שֶׁכָּל תִּינוֹק הַנּוֹלָד נִזְרָק לַיְאוֹר... אָמַר, בְּשָׁבִיל מָה לְהוֹלִיד יְלָדִים? עָמַד וְגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ... עָמְדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשׁוּ נְשׁוֹתֵיהֶם. בָּאָה מִרְיָם וְאָמְרָה לוֹ: גְּזֵרָה שֶׁלְּךָ קָשָׁה מִשֶּׁל פַּרְעֹה! כְּלוֹמַר, לֹא לְהוֹלִיד יֶלֶד זֶה עֲבֵרָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה וַחֲמוּרָה מִלְּהוֹלִיד יֶלֶד שֶׁיַּשְׁלִיכוּהוּ לַיָּם! וּמַדּוּעַ? כִּי פַּרְעֹה גָּזַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַתָּה גּוֹזֵר גַּם לְעוֹלָם הַבָּא. פֵּרוּשׁ: כְּדֵי לִזְכּוֹת לָעוֹלָם הַבָּא, חַיָּבִים לַעֲבֹר מַסְלוּל - דֶּרֶךְ עוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתוֹ יֶלֶד שֶׁנּוֹלָד, אֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה שָׁעָה קַלָּה בִּלְבַד, וּלְאַחַר מִכֵּן יִזְרְקוּהוּ לַיָּם - יֵשׁ לוֹ עוֹלָם הַבָּא. וְיוֹתֵר מִזֶּה אוֹמְרִים חֲז"ל (בזוהר הקדוש), תִּינוֹקוֹת וּנְפָלִים שֶׁמֵּתִים - בָּעוֹלָם הַבָּא הֵם בְּמְחִיצָה גְּבוֹהָה מְאֹד וְלוֹמְדִים מִפְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ. וְאַחַר כָּךְ אוֹמֶרֶת מִרְיָם לְאָבִיהָ, כָּעֵת שָׁאַתָּה גּוֹזֵר לֹא לְהוֹלִיד יְלָדִים, אַתָּה מַפְסִיד לָהֶם אֶת הָעוֹלָם הַבָּא! וּמְסַפְּרִים חֲז"ל שֶׁעַמְרָם שָׁמַע בְּקוֹלָהּ, וְהֶחְזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ. וְכֵן עָשׂוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְהֶחְזִירוּ נְשׁוֹתֵיהֶם עַל מְנָת לְהוֹלִיד יְלָדִים שֶׁמִּיָּד יַהֲרְגוּ אוֹתָם, וְלֹא מְשַׁנֶּה כַּמָּה שָׁעוֹת יִחְיוּ. וְהָיוּ מוּכָנִים לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אֶת הַצַּעַר הַגָּדוֹל שֶׁל חֻדְשֵׁי הָעִבּוּר, וְצַעַר הַלֵּדָה! וְכָל הַצַּעַר הַגָּדוֹל וְהַסֵּבֶל מֵעֶצֶם זֶה שֶׁיַּהַרְגוּ אֶת תִּינוֹקָם הַיָּקָר לָהֶם! וְהַכֹּל מִשְׁתַּלֵּם וּכְדַאי וְהָעִקָּר בְּשָׁבִיל שֶׁיִּזְכּוּ לְעוֹלָם הַבָּא. וְכַאֲשֶׁר יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל מַחְשָׁבָה טְהוֹרָה כְּזוֹ - נוֹלַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

חֲז"ל מְגַלִּים כָּאן אֶת נְקֻדַּת הַהַכָּרָה בְּשָׁבִיל מָה אָדָם חַי - רַק לְמַעַן עוֹלָם הַבָּא, וְכָל הַסֵּבֶל בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל גְּזֵרוֹת וַהֲרִיגוֹת - לֹא חָשׁוּב כְּלוּם. לַגּוֹי חָשׁוּב שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פֹּה בָּעוֹלָם הַזֶּה בֵּן חָזָק וּמְפֻתָּח קָרוֹב לוֹ וְסָבִיב לְשֻׁלְחָנוֹ, שֶׁיְּשַׁמְּשֶׁנּוּ וְיִהְיֶה לוֹ לְעֶזֶר בְּפַרְנָסָתוֹ... אֲבָל לַיְּהוּדִי, זֶה לֹא כְּלוּם, אֶלָּא הַשְׁאִיפָה וְהַתִּקְוָה שֶׁלּוֹ הִיא - שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בֵּן לָעוֹלָם הַבָּא - וְעַל זֶה מוֹסֵר נַפְשׁוֹ! אֲנָשִׁים עוֹשִׁים חֶשְׁבּוֹנוֹת: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְלָדִים טוֹב לוֹ, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ, אִם נִפְטְרוּ לוֹ

יְלָדִים חַס וְחָלִילָה, אָז הוּא מִסְכֵּן וְרַע לוֹ. אֲבָל מַחֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים, מֵעַמְּרָם וּמִרְיָם, רוֹאִים הָפוּךְ: מִי שֶׁנִּפְטַר לוֹ יֶלֶד וְהוּא צַדִּיק! תִּינוֹק שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם חֵטְא, הוּא הָאָדָם הַשָּׂמֵחַ וְהַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם! וְלָמָּה? כִּי בָּטוּחַ שֶׁהוֹלִיד בֵּן בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בֵּן שֶׁעֲדַיִן נָתוּן לְנִסְיוֹנוֹת הַיֵּצֶר בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּאן הַשִּׂמְחָה מְהוּלָה בִּפְחָדִים וַחֲשָׁשׁוֹת שֶׁלֹּא יַפְסִיד אֶת הָעוֹלָם הַבָּא. זוֹ הַשְׁקְפַת הַתּוֹרָה בְּגִדּוּל יֶלֶד, לַעֲשׂוֹתוֹ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר שָׁלֵם וּמֻכְשָׁר לְעוֹלָם הַבָּא.

**א**. ה. מַעֲשֶׂה הָיָה בְּאֶחָד חֲשׁוּבֵי בָּנִים שֶׁבָּא לֶחָפֵץ חַיִּים וְהִתְחַנֵּן לוֹ שֶׁיְּבָרְכוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לְבֵן זָכָר. אָמַר לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים: "בְּדוֹרֵנוּ מִי אָמַר שֶׁלֹּא עָדִיף לֹא לְהָבִיא יְלָדִים בִּכְלָל לָעוֹלָם מֵחֲשֵׁשׁ סַכָּנַת הַחִנּוּךְ!" וְזֹאת אָמַר הֶחָפֵץ חַיִּים עוֹד בְּדוֹרוֹ!

סִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים

כָּתוּב בַּחֲמָשׁ, שֶׁחֲנוֹךְ מֵת קֹדֶם זְמַנּוֹ, בְּיַחַס לְאוֹתָם יָמִים - מֵת צָעִיר, הוּא הִפְסִיד הַרְבֵּה מְאֹד שָׁנִים שֶׁל תַּעֲנוּגִים, טִיּוּלִים, וּשְׁאָר הֲנָאוֹת עוֹלָם הַזֶּה... אֲבָל אוֹמְרִים חֲזַ"ל שֶׁ"לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹקִים" וְזָכָה לִהְיוֹת בַּשָּׁמַיִם "מַלְאָךְ"... לָמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקָחוֹ? כִּי פָּחַד שֶׁיִּתְקַלְקֵל! אִם הָיָה נִשְׁאָר וּמִתְעַנֵּג בָּעוֹלָם הַזֶּה - הָיָה מַפְסִיד אֶת הַדְּרָגוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁזָּכָה לָהֶם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לוֹ טוֹבָה וְלָקַח אוֹתוֹ צָעִיר! כִּי בַּמַּבָּט שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לָאָדָם הוּא: כַּמָּה הוּא רָאוּי לָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא כַּמָּה מִשְׂחָקִים וְטִיּוּלִים וְתַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה יִהְיֶה לוֹ פֹּה. לְפִי זֶה מוּבָן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁמְּבָאֵר מַה הֵם "סִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים שֶׁנִּכְתָּבִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנֶחְתָּמִים בְּיוֹם כִּפּוּר", וְאוֹמֵר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: אָדָם שֶׁכּוֹתְבִים אוֹתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה - זֶה נִקְרָא סִפְרֵי מֵתִים. וְאִם כְּתָבוּהוּ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא - זֶה סִפְרֵי חַיִּים. אָדָם זָכָה בַּפַּיִס, אוֹכֵל טוֹב, יְשֵׁן טוֹב, וְשׂוֹחֵק בְּתַאֲוֹוֹת הָעוֹלָם... הוּא חוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ - סוֹף סוֹף הִנֵּה אֲנִי חַי! אֲבָל הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁזָּכָה לָזֶה, כִּי כְּתָבוּהוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּסִפְרֵי מֵתִים! הוּא כָּעֵת מֵת!! לְעֻמַּת זֹאת, סִפְרֵי חַיִּים - זֶה אָדָם שֶׁכְּתָבוּהוּ לִהְיוֹת בֶּן עוֹלָם הַבָּא, וְלִפְעָמִים כּוֹתְבִים לוֹ אַחֲרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים - כִּי כָּתְבוּ אוֹתוֹ בְּסִפְרֵי חַיִּים - לָעוֹלָם הַבָּא, וְרוֹצִים לַעֲשׂוֹתוֹ צַדִּיק לְנַקּוֹת אֵיזֶה פְּגָם, לָכֵן הוּא סוֹבֵל.

יֵשׁ מִתְנַהֲגִים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כִּכְלָבִים

יֵשׁ לְשׁוֹן שֶׁל הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מַפְחִיד, וְכָךְ הוּא כּוֹתֵב, שֶׁיֵּשׁ יְהוּדִים שֶׁבָּאִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר "וְצוֹעֲקִים כְּמוֹ כְּלָבִים"!!! מַה הֵם צוֹעֲקִים? אוֹמֵר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, הֵם צוֹעֲקִים הַב, הַב, הַב. הַב - זֶה תְּנוּ. מַה תִּתְּנוּ לָנוּ? תֵּן בָּנִים, תֵּן מְזוֹנוֹת, תֵּן חַיִּים, וְלָמָּה קוֹרֵא לָהֶם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ כְּלָבִים? עַל מַה לְבַקֵּשׁ בְּיוֹם כִּפּוּר אִם לֹא עַל זֶה? אֶלָּא

- מִי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁזּוֹ הַתַּכְלִית שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה בָּא לָעוֹלָם, לִשְׁרֹף אֶת הַחַיִּים עַל כֶּסֶף וּמְזוֹנוֹת, וּמַשְׁקִיעַ אֶת מֹחוֹ וְכֹחוֹתָיו לְעוֹלָם חוֹלֵף - הוּא כֶּלֶב! לָמָּה? כִּי הוּא הוֹפֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֶמְצָעִי תַּאֲוָה שֶׁלּוֹ. מְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לַעֲסֹק בְּהַבְלֵי עוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁהַכֶּלֶב לֹא דּוֹאֵג לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא - כָּךְ הוּא. אֲבָל מִי שֶׁרוֹצֶה עוֹלָם הַבָּא, רוֹצֶה דְּבֵקוּת, וּבָזֶה הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ תָּפוּס, וְרַק בְּתוֹר אֶמְצָעִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ דְּאָגוֹת וּטְרָדוֹת רוֹצֶה בָּנִי, מְזוֹנִי - זֶה טוֹב.

מִי אָמַר שֶׁתַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה נִמְצָא בַּעֲבֵרוֹת???

כְּךָ אֲנִי מַסְבִּיר אֶת הַגְּמָרָא (חגיגה טו) עַל אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה. הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת שֶׁאֱלִישָׁע שָׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרֹכֶת שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים, חוּץ מֵ"אַחֵר", אָז אָמַר "אַחֵר": אִם עוֹלָם הַבָּא אֵין לִי, אָז לְפָחוֹת אֲהָנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וּמָה עָשָׂה? הִתְחִיל לְחַפֵּשׂ עֲבֵרוֹת. וּמַסְבִּירָה הַגְּמָרָא, אֵיךְ זֶה שֶׁאָדָם כָּזֶה קָדוֹשׁ בְּדַרְגָּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה? וּמְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: "מִינוּת הָיְתָה בִּלְבּוֹ, וְסִפְרֵי חָכְמָה יְוָנִית נוֹשְׂרִים מֵחֵיקוֹ, וְזֶמֶר יְוָנִי לֹא פּוֹסֵק מִפִּיו". מָה הַגְּמָרָא מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ? הַגְּמָרָא מְגַלָּה לָנוּ מַה מְקַלְקֵל תַּלְמִיד חָכָם! הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן: חַיִּים שֶׁל קַלּוּת רֹאשׁ וְנוֹחִיּוּת - זֶמֶר יְוָנִי. אֲבָל הָעִנְיָן שֶׁל מִינוּת בְּלִבּוֹ מַהִי? אֶלָּא שֶׁהַמִּינוּת שֶׁלּוֹ הָיְתָה: מִי אָמַר לוֹ שֶׁתַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה נִמְצָא בַּעֲבֵרוֹת?! אוּלַי תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה זֶה לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ, אוֹ תְּפִלָּה בְּנִגּוּן וּבְדֶבֶקוּת, מִי אָמַר לְךָ שֶׁתַּעֲנוּגִים וְאוֹשֶׁר זֶה עֲבֵרוֹת! הֲרֵי תַּעֲנוּג זֶה לֹא דָּבָר מַמָּשִׁי, זֶה הַרְגָּשָׁה רוּחָנִית, וְאִם כֵּן זֶה תְּלוּי בִּתְשׁוּקַת הַנֶּפֶשׁ. כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, הָעֹנֶשׁ הֵכִי גָּרוּעַ לְבַחוּר יְשִׁיבָה אֲמִתִּי, זֶה לֹא בֵּית סֹהַר. לִיְשִׁיבָה שֶׁ"מַתְמִיד" לֹא יוֹצֵא מְמֻנֶּה אַף פַּעַם, אֶפְשָׁר גַּם כֵּן לִקְרֹא בֵּית סֹהַר. אֶלָּא הָעֹנֶשׁ הֵכִי גָּדוֹל לְבֶן תּוֹרָה עָדִין הַנֶּפֶשׁ, שֶׁתּוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּמִשְׁחָק כַּדּוּרֶגֶל חֲצִי שָׁעָה - בִּשְׁבִילוֹ זֶה גֵּיהִנּוֹם. לְעֻמַּת זֹאת הָעֹנֶשׁ הֵכִי גָּרוּעַ לְחִלּוֹנִי - זֶה רֶבַע שָׁעָה שֶׁתּוֹשִׁיב אוֹתוֹ בִּישִׁיבַת פּוֹנוֹבִיז'... אִם כֵּן תַּעֲנוּג זֶה לֹא מַמָּשִׁי - זֶה מֻשָּׂגִים! אָדָם מֵבִין שֶׁכָּכָה זֶה. וּמִתְעַנֵּג מִזֶּה.

אִם כֵּן, אָמַר אֱלִישָׁע, מִי אָמַר שֶׁעֲבֵרוֹת וְגִלּוּי עֲרָיוֹת זֶה תַּעֲנוּג הָאָסוּר, וּמַה בֵּינוֹ לְתַעֲנוּג רוּחָנִי שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהוּא תַּעֲנוּג הַמֻּתָּר? - אֶלָּא זוֹהִי הַמִּינוּת שֶׁנִּזְרְקָה בּוֹ מִסִּפְרֵי יָוָן שֶׁלָּמַד. בְּחוּר שֶׁמְּחַפֵּשׂ תַּעֲנוּגוֹת בְּהַבְלֵי הָרְחוֹב - מִינוּת נִזְרְקָה בּוֹ. וְגַם אִם יִמְצָא תַּעֲנוּג בְּכַשְׁרוּת - הַמִּינוּת נִמְצֵאת בְּתוֹכוֹ. חָכְמַת יָוָן וְהָרְחוֹב הַחִלּוֹנִי שִׁיטָתָם מְחַנֶּכֶת לְהַשְׁבִּיעַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶת הַגּוּף, אֲבָל חָכְמַת מֵהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת הָפוּךְ - "מַשְׂבִּיעוֹ רָעֵב וּמַרְעִיבוֹ שָׂבֵעַ". כָּל תַּעֲנוּג גַּשְׁמִי, בְּכָל שֶׁמַּתְמִידִים בּוֹ - נוֹצֶרֶת שְׁחִיקָה הַמְּנַוֶּנֶת אֶת הַחוּשִׁים עַד שֶׁהֵם נֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי, וּבַסּוֹף נִמְאָס לוֹ. הוּא לֹא מִתְפַּעֵל מִכְּלוּם, וּמַרְגִּישׁ רֵיקָנוּת וְתִסְכּוּל. מַה שֶּׁאֵין כֵּן

תַּעֲנוּג רוּחָנִי - הוּא הוֹלֵךְ וּמִתְחַזֵּק וּמִתְעַצֵּם כְּכָל שֶׁמַּתְמִידִים בּוֹ וְאֵינוֹ נִשְׁכָּח מֵהָאָדָם, אֶלָּא מִצְטַבֵּר לַהֲנָאָה אֵין סוֹפִית.

הַסַּכָּנָה שֶׁמִּתְפַּעֲלִים מֵהַגּוּיִים

אֲנִי רוֹצֶה לְסַפֵּר לָכֶם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁתָּבִינוּ מָה הַסַּכָּנָה שֶׁמִּתְפַּעֲלִים מֵהַגּוּיִים! יֵשׁ מִשְׁפָּחָה בִּירוּשָׁלַיִם, כַּמָּה בָּנִים שָׁם חֲשׁוּבִים מְאֹד, וְכַמָּה בָּנִים בַּעֲלֵי בָּתִּים רוֹדְפִים צְדָקָה וָחֶסֶד. לִפְנֵי 40 שָׁנָה בֵּן אֶחָד שֶׁל הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁהָיָה כְּבֶן 50 יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה וְנַעֲשָׂה חָבֵרוֹ שֶׁל הָרַשָּׁע בֶּן גּוּרְיוֹן. בְּאֵיזֶה הִזְדַּמְנוּת שָׁאַלְתִּי אֶת אִמָּא שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיְתָה צַדֶּקֶת גְּדוֹלָה מְאֹד, כְּמֵעַט בַּת 90 הָיְתָה אָז, וּבַעֲלָהּ הָיָה צַדִּיק וּמְקֻבָּל נִשְׁגָּב מְאֹד. שָׁאַלְתִּי אוֹתָהּ אֵיךְ זֶה קָרָה? הֲרֵי הַבֵּן הַזֶּה לָמַד בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, גָּדַל בְּאוֹתוֹ בַּיִת, אָכַל מֵאוֹתָהּ צַלַּחַת... אֵיךְ יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה? וְהָאִמָּא אָמְרָה לִי... אֲנִי אֲשֵׁמָה בָּזֶה! פַּעַם הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם מִצְעָד צְבָאִי שֶׁל הַבְּרִיטִים, וְהֵם בָּחֲרוּ שׁוֹטְרִים צְבָאִיִּים גְּבוֹהִים חֲסֻנִּים יָפִים מְאֹד, עִם לְבוּשׁ מְיֻחָד וּמְצֻחָצָח, וְהֵם עָשׂוּ רֹשֶׁם עַז מְאֹד, וְהָיָה עוֹמֵד שָׁם שׁוֹטֵר אֶחָד כָּזֶה וּמְכַוֵּן אֶת הַתְּנוּעָה. אֲנִי יָצָאתִי מֵהַבַּיִת וְרָאִיתִי אֶת הַשּׁוֹטֵר הַזֶּה וְהִתְפַּעַלְתִּי מֵהַחִיצוֹנִיּוּת שֶׁלּוֹ, אָמַרְתִּי בְּלִבִּי הַלְוַאי שֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן כָּזֶה, וְהַבֵּן שֶׁנּוֹלַד לִי זֶה אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁיָּצָא לְתַרְבּוּת רָעָה... אֵלּוּ הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל הִתְפַּעֲלוּת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה...

מַה קּוֹרֶה אִם לֹא שׁוֹמְרִים עַל הַיֶּלֶד בְּקַטְנוּתוֹ

נִכְנַסְתִּי פַּעַם לִפְנֵי יוֹתֵר מֵ- 20 שָׁנָה לַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי שַׁרְעַבִּי זצ"ל, וְסִפַּרְתִּי לוֹ שֶׁמְּקִימִים "חֶדֶר" רֹאשׁוֹן "יַעֲבֶץ" לַיְלָדִים הַסְּפָרַדִּים. כְּשֶׁהוּא שָׁמַע, הוּא הִתְחִיל לִרְקֹד מִשִּׂמְחָה. שְׁאַלְתִּי, מָה הָרַב רוֹקֵד? הוּא עָנָה: אֱלִיעֶזֶר, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בַּחוּרִים בְּנֵי 15, 16 שֶׁמִּתְקַלְקְלִים. אַתָּה יוֹדֵעַ לָמָּה? כִּי כְּשֶׁהֵם הָיוּ קְטַנִּים וְשָׁלְחוּ אוֹתָם לְגַן מְעֹרָב עִם הַבָּנוֹת, נִכְנַס בָּהֶם יֵצֶר הָרַע. רַק שֶׁאֵין לָהֶם כֵּלִים לָזֶה, וּכְשֶׁהֵם בְּנֵי 16, אָז אוֹתוֹ יֵצֶר פּוֹרֵץ וּמִתְעוֹרֵר. וְכָעֵת שֶׁעוֹשִׂים חֶדֶר לִילָדִים לְבַד, אַתֶּם מַצִּילִים אוֹתָם מִדָּבָר הַזֶּה.

תִּרְאוּ מַה יָכוֹל לִקְרוֹת מִיֵּצֶר הָרַע שֶׁחוֹדֵר בְּגִיל קָטָן. אֲנַחְנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁלַּיְלָדִים לֹא מַזִּיק וְלֹא נוֹרָא לִרְאוֹת הַכֹּל, הֵם יְכוֹלִים לָלֶכֶת לְכָל מָקוֹם, זֶה טָעוּת! הִתְפַּעֲלוּת מִכָּל דִּבְרֵי הֶבֶל, הוֹרֶסֶת לְבָחוּר מְבֻגָּר אֶת הַשְּׁאִיפָה לִרוּחָנִיּוּת. וְאֶת הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים, זֶה הוֹרֵס יוֹתֵר מֵהַכֹּל.. וְכָךְ אוֹמֵר הַגְּרַ"א עַל הַפָּסוּק בְּמִשְׁלֵי (כ) "אִוֶּלֶת קְשׁוּרָה בְּלֵב נַעַר" - אִם אַבָּא לוֹקֵחַ אֶת הַיֶּלֶד וְרוֹאִים אֵיזֶה אִוֶּלֶת, אֵיזֶה עֲבֵרָה... הָאָב יִזְרֹק אֶת זֶה מִיָּד, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁזּוֹ אִוֶּלֶת, וְיַשְׁלִיךְ אוֹתָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּנַּעַר, הָאִוֶּלֶת נִשְׁאֶרֶת דְּבוּקָה בְּלִבּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְהִפָּרֵד וּלְהִשְׁתַּחְרֵר מִמֶּנָּה... עַד שֶׁמְּשַׁבֶּשֶׁת אֶת כָּל הַשְּׁאִיפָה וְהַהַשְׁקָפָה שֶׁלּוֹ...

אֵיפֹה נִמְצָאִים הַ"בְּנֵי בְּרָקִים" בְּחוֹל הַמּוֹעֵד? בַּ"פֶּרֶק הַלְּאֻמִּי", בְּ"גַנֵּי הַתַּעֲרוּכָה", בְּ"גַן הַחַיּוֹת"... וּמָה רוֹאִים הַיְלָדִים שָׁם? מִמַּה הֵם מִתְפַּעֲלִים? מֵאֲנָשִׁים הַהוֹלְכִים וּמִתְנַהֲגִים כְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה! מִזֶּה מְקַבְּלִים הִתְפַּעֲלוּת. בּוֹאוּ וְנַחְשֹׁב רֶגַע: מִי אָמַר שֶׁצָּרִיךְ לָלֶכֶת לְשָׁם, וְאִם לֹא יִהְיֶה בָּעוֹלָם "פֶּרֶק לְאֻמִּי", מַה יִּקְרֶה לְךָ? הַאִם חַיָּבִים לְהַכִּיר אֶת כָּל הַשְּׁטְיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לָמָּה הַבֵּן שֶׁלִּי צָרִיךְ לִרְאוֹת אֶת כָּל הַבְּלֵי הָעוֹלָם? לָמָּה? מַה יִּקְרֶה אִם לֹא יִהְיֶה עוֹלָם חוּץ מִבְּנֵי בְּרָק! אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁחַיָּבִים לְקַחַת אֶת הַיֶּלֶד שֶׁיִּרְאֶה, שֶׁיֵּהָנֶה, שֶׁיִּתְעַנֵּג וְיִתְפַּעֵל מִזֶּה, וְכָל הַשָּׁנָה יִשְׁאַר אָצְלוֹ הַטַּעַם הַזֶּה, וְהוּא מְחַכֶּה וּמִשְׁתּוֹקֵק מָתַי יֵלֵךְ לְשָׁם עוֹד פַּעַם.

אֵיפֹה קַל יוֹתֵר לְגַדֵּל יְלָדִים, בִּבְנֵי בְּרָק אוֹ בְּעַכּוֹ?

יֵשׁ עוֹד בְּעָיָה אֲצִלֵּנוּ - זֶהוּ הָאֲדִישׁוּת ! בִּטָּחוֹן עַצְמִי! הָאַבָּא אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: אֲנִי גָּר בְּאֵזוֹר חֲרֵדִי בָּרוּךְ ה', הַיְלָדִים שֶׁלִּי בְּסֵדֶר, הַכֹּל טוֹב, אֵין לִי מָה לְדַאֲג!

חָז"ל אוֹמְרִים, מַדּוּעַ רָחֵל אִמֵּנוּ לֹא זָכְתָה לְהִקָּבֵר יַחַד עִם יַעֲקֹב אָבִינוּ, מִשּׁוּם שֶׁלֵּאָה אִמֵּנוּ הָיְתָה מִתְפַּלֶּלֶת וּבוֹכָה שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְחַתֵּן עִם יַעֲקֹב, וְהָיְתָה יוֹצֵאת לְפָרָשַׁת דְּרָכִים וְשׁוֹאֶלֶת, מָה מַּעֲשָׂיו שֶׁל עֵשָׂו וּמָה שֶׁל יַעֲקֹב. וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהּ, עֵשָׂו רָשָׁע גָּמוּר, וְיַעֲקֹב צַדִּיק גָּמוּר. וְאָז הָיְתָה בּוֹכָה לַה' שֶׁתִּזְכֶּה לְיַעֲקֹב, וְלָכֵן זָכְתָה. אֲבָל רָחֵל הָיְתָה בְּטוּחָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֶת יַעֲקֹב, וְלֹא הִתְפַּלְּלָה, וְלֹא פָּחֲדָה שֶׁמָּא תַּפְסִיד אוֹתוֹ, לָכֵן לֹא זָכְתָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ.

חָז"ל מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ לֹא לִהְיוֹת אֲדִישׁ, לְהִתְפַּלֵּל וְלִבְכּוֹת עַל הַדָּבָר אֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לָנוּ שֶׁהוּא מֻנָּח בַּכִּיס וּבָטוּחַ. נִדְמֶה לְךָ שֶׁהַיֶּלֶד שֶׁלְּךָ יְסוֹד עוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו, הוּא בְּתוֹךְ "חֲמָמָה" בְּאֵזוֹר חֲרֵדִי. זֶה לֹא נָכוֹן! זֶה טָעוּת! הַיּוֹם אִם לֹא תִּבְדֹּק בְּשֶׁבַע עֵינַיִם מָה הַיֶּלֶד עוֹשֶׂה, מַה מַּעֲשָׂיו, מִי הַחֲבֵרִים שֶׁלּוֹ, מַה הוּא רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ, הוּא יֵלֵךְ לְאִבּוּד חַס וְחָלִילָה.

לְהֶפֶךְ, אֲנִי תָּמִיד אוֹמֵר שֶׁהַיּוֹם יוֹתֵר קַל לְגַדֵּל יְלָדִים בְּעַכּוֹ מֵאֲשֶׁר בִּבְנֵי בְּרָק, שָׁם אָדָם שׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם וּמְפַחֵד, וּפֹה לֹא! וְיוֹתֵר מִזֶּה: יֵשׁ גַּם עִנְיָן שֶׁל דֻּגְמָא אִישִׁית, יְהוּדִי בְּעַכּוֹ שֶׁהוֹלֵךְ לִישׁוֹן בַּלַּיְלָה, יֵשׁ לוֹ דְּאָגָה. אֵיזוֹ דְּאָגָה? אִם יִהְיֶה"מְנְיָן" מָחָר בַּבֹּקֶר אוֹ לֹא. אָז מַה הוּא עוֹשֶׂה? הוּא מְטַלְפֵּן לְזֶה וְלָזֶה, וְטוֹרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה מִנְיָן בַּבֹּקֶר. מָה רוֹאֶה הַבֵּן שֶׁלּוֹ, מַה הוּא לוֹמֵד - אֵיךְ אַבָּא שֶׁלּוֹ דּוֹאֵג וְטוֹרֵחַ עַל כָּל מִצְוָה לְהַשִּׂיג אוֹתָהּ!!! לְעֻמַּת זֹאת, יְהוּדִי בְּנֵי בְּרָקִי, מָה הַדְּאָגָה שֶׁלּוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ לִישׁוֹן, בַּמֶּה תָּפוּס הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ? - לְאֵיזֶה גְּמַ"ח יָרוּץ מָחָר בַּבֹּקֶר, אֵיזֶה שִׁפּוּצִים לַעֲשׂוֹת, אֵיזֶה בְּגָדִים לִקְנוֹת!!! אֵין לוֹ דְּאָגָה לְשַׁעֲרֵי תּוֹרָה, אֵין לוֹ דְּאָגָה לְמִנְיָן מָחָר בַּבֹּקֶר, זֶה מֻנָּח בַּכִּיס - לֹא צָרִיךְ לְהוֹרִיד עַל זֶה דְּמָעוֹת. כָּל הַדְּאָגָה שֶׁלּוֹ הַבְּלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מוֹתָרוֹת, רְדִיפָה לְגַשְׁמִיּוּת. מָה הַיֶּלֶד שֶׁלּוֹ רוֹאֶה בַּבַּיִת? מַה הוּא

קוֹלֵט? שֶׁהֲכִי חָשׁוּב זֶה "כֶּסֶף". עִם זֶה אֶפְשָׁר לִפְתּוֹר אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת. הַאִם הַיֶּלֶד לוֹמֵד לְדַאוֹג וְלִטְרֹחַ בִּשְׁבִיל מִצְווֹת - לֹא! וְאָז גָּדֵל יֶלֶד שֶׁלֹּא אוֹהֵב לִטְרֹחַ וּלְהַשְׁקִיעַ בְּמִצְווֹת. זֶה הַהֶבְדֵּל בֵּין יְהוּדִי בִּשְׁכוּנָה חֲרֵדִית לִיהוּדִי בְּעַכּוֹ.

הָעֵצָה הַיְחִידָה לְהִשָּׁאֵר טָהוֹר

אִם כֵּן, אֵיךְ נִלָּחֵם בָּזֶה? אֲנַחְנוּ אָמַרְנוּ בַּתְּחִלָּה שֶׁאָנוּ גָּרִים בִּמְדִינָה, בִּרְחוֹב, בְּבַיִת, שֶׁכָּל הַקִּירוֹת סְפוּגִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְאָנוּ לֹא יְכוֹלִים לַהֲרֹס אֶת הַבַּיִת וְלִבְנוֹת מֵחָדָשׁ, אָז מָה עוֹשִׂים? יֵשׁ רַק עֵצָה אַחַת - לַעֲשׂוֹת עוֹד קִיר פְּנִימִי, לְהַשְׁאִיר בִּפְנִים וְלֹא לְהִזְדַּקֵּק לָרְחוֹב, לְהִתְנַזֵּר מֵהָרְחוֹב בְּכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר. וְלֹא מְשַׁנֶּה בַּמֶּה - אִם זֶה עִתּוֹן, אוֹ רַדְיוֹ.

כָּתוּב שֶׁנְּבִיא שֶׁקֶר שָׁכַן אֶת הֲהֶלְכָה הַנְּכוֹנָה, אָסוּר לִשְׁמֹעַ לוֹ. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכָּתְבוּ מִין כְּהֶלְכָתוֹ, אָסוּר לִקְרֹא בּוֹ וְצָרִיךְ לִשָּׂרְפוֹ. לָמָּה? הֲרֵי הֵם כִּוְּנוּ לָאֱמֶת? אֶלָּא לוֹמְדִים מִכָּאן דָּבָר אֶחָד: לֹא לַחְשֹׁב שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים דְּבָרִים כְּשֵׁרִים וּנְכוֹנִים, אֲנִי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּתֵּף אִתָּם! לֹא! אֵין לָנוּ עֵסֶק אִתָּם כְּלָל, לֹא עִם הַחִלּוֹנִים, וְלֹא עִם הָרְחוֹב, אֲנַחְנוּ בְּעוֹלָם אַחֵר!!! יֵשׁ כָּאן מְדִינָה וּמֶמְשָׁלָה שֶׁרוֹצָה לַהֲרֹס אֶת הַכֹּל, וְגַם אֶת עַצְמָהּ. הֵם עוֹשִׂים הַכֹּל לַהֲרֹס אֶת הַדָּת. הָרְחוֹב הַחִלּוֹנִי הַגּוֹיִי נִמְצָא בְּתוֹכֵנוּ עִירֵנוּ, אֵין הֶבְדֵּל בֵּין רְחוֹב רַבִּי עֲקִיבָא לְרְחוֹב אַחֵר בְּרָמַת גַּן אוֹ בְּתֵל אָבִיב. אֵין לָנוּ לְאָן לִבְרֹחַ, אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים רַק לִבְנוֹת כָּל אֶחָד בְּתוֹךְ הַבַּיִת שֶׁלּוֹ - עוֹלָם מִשֶּׁלּוֹ, מַה שֶּׁפָּחוֹת שֶׁיְּלָדִים יִסְתּוֹבְבוּ בָּרְחוֹב, מַה שֶּׁפָּחוֹת לַחְשֹׁב שֶׁיֶּלֶד יָכוֹל לְהִתְחַבֵּר עִם כָּל אֶחָד. לְפִי הָרַמְבַּ"ם, הָיִינוּ צְרִיכִים לִחְיוֹת בַּמִּדְבָּר, וְזֶה אֵין בְּכֹחֵנוּ לַעֲשׂוֹת. לָכֵן, הָעֵצָה לַעֲשׂוֹת אֶת הַבַּיִת לְ"מִדְבָּר". פָּחוֹת בְּנָדִים, פָּחוֹת מוֹתָרוֹת, לִהְיוֹת מְשֻׁנֶּה מֵהָרְחוֹב, שֶׁהַבַּיִת שֶׁלִּי לֹא יִהְיֶה דּוֹמֶה לַבַּיִת שֶׁל הַחִלּוֹנִי רַק עִם כַּשְׁרוּת, עִם חוֹתָמֶת.

מִי שֶׁיִּסְמֹךְ עַל מִישֶׁהוּ אַחֵר - יֵלֵךְ לְאִבּוּד!

דְּעוּ! הַיּוֹם אֵין אַף אֶחָד שֶׁיַּצִּיל אֶתְכֶם! פַּעַם רָצִיתִי לֶאֱסֹף וּלְאַחֵד אֶת כָּל הָרַבָּנִים שֶׁל הָעִיר לְאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל הַצָּלַת הָעִיר, וְהֵם אָמְרוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר, אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לְהִתְכַּנֵּס, אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. דְּעוּ! אֵין מִי שֶׁיַּצִּיל אֶתְכֶם, לֹא רַבָּנִים, לֹא מַנְהִיגִים. מִי שֶׁיִּסְמֹךְ עַל מִישֶׁהוּ אַחֵר - הוּא יֵלֵךְ לְאִבּוּד!!! אִי אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל הַמַּלְמֵד בַּ"חֵידֶר" וְלֹא עַל הַמְנַהֵל. הֵם לֹא יְכוֹלִים לִשְׁמֹר עַל הַיְלָדִים, אִי אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל אַף אֶחָד, כָּל אֶחָד עוֹבֵד עֲבוֹדָתוֹ בְּצוּרָה מֻכָּנִית, וְזֶהוּ. אַבָּא שֶׁיִּסְמֹךְ עַל הַמּוֹרֶה וְהַמְנַהֶלֶת - הַיַּלְדָּה שֶׁלּוֹ תֵּלֵךְ לְאִבּוּד. בְּאֶפְשָׁרוּתָהּ לַעֲשׂוֹת כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּלֹא שֶׁאַף אֶחָד יֵדַע מִזֶּה. כָּל אֶחָד צָרִיךְ לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת שֶׁלּוֹ בְּעַצְמוֹ, לַעֲשׂוֹת מִסְגֶּרֶת לְעַצְמוֹ.

אַתָּה לֹא יָכוֹל לְהוֹלִיד יְלָדִים וְזֶהוּ! לְהַכְנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּלְהַפְקִיר אוֹתָם בָּרְחוֹבוֹת. יֶלֶד שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּחָפְשִׁיוּת בָּרְחוֹבוֹת, מִתְחַבֵּר לְפוֹשְׁעִים, וְהַפּוֹשְׁעִים יְכוֹלִים לִהְיוֹת עִם זָקָן וּפֵאוֹת. הַפּוֹשְׁעִים יְכוֹלִים לִהְיוֹת גַּם הַחוֹרִים שֶׁל הַחֲבֵרִים שֶׁל בִּנְךָ, אוֹ הָאַבָּא שֶׁל הַחֲבֵרָה שֶׁל בִּתְּךָ. אָז אֵיךְ תִּשְׁלַח אֶת הַבַּת שֶׁלְּךָ לְבֵית אַחֵר, לְאֵיזֶה חֲבֵרָה בְּלִי לָדַעַת אֶלֶף אָחוּז מִי אַבָּא שֶׁלָּהּ!!! אִם הוֹלַדְתָּ יְלָדִים, אַתָּה חַיָּב וּמְשֻׁעְבָּד לְדָאֹג לָרוּחָנִיּוּת שֶׁלָּהֶם. נָכוֹן, מִי שֶׁרוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה בְּלִי לְהַשְׁקִיעַ "בַּבַּיִת" - שֶׁלֹּא יִתְחַתֵּן, שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ בֶּן עַזַּאי. אֲבָל אַתָּה שֶׁהִתְחַתַּנְתָּ, יֵשׁ לְךָ עֲבוֹדָה קָשָׁה. תִּשְׁמֹר עַל אִשְׁתְּךָ - תִּתֵּן לָהּ כָּל מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, אֶת כָּל תְּשׁוּמַת הַלֵּב וְהַסַּבְלָנוּת. אַחֶרֶת, אַתָּה מַכְנִיס אוֹתָהּ לְסַכָּנָה עֲצוּמָה, וַאֲפִלּוּ הִיא הַכְּשֵׁרָה בַּנָּשִׁים. קִבַּלְתָּ יֶלֶד - קִבַּלְתָּ פִּקָּדוֹן, תִּשְׁמֹר עָלָיו. יֶלֶד מִתְלַהֵב מִצַּעֲצוּעִים וּשְׁטֻיּוֹת, אַל תִּתֵּן לוֹ הַבְלֵי עוֹלָם שֶׁלֹּא צְרִיכִים אוֹתָם, שֶׁאֶפְשָׁר לִחְיוֹת בִּלְעָדָם. לַהֲפֹךְ אֶת הַבַּיִת לְבֵית מִקְדָּשׁ, וְשָׁם לִחְיוֹת בִּקְדֻשָּׁה. וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִמְצָא בְּלֵב כָּל יְהוּדִי, כְּדִבְרֵי חז"ל: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" - בְּתוֹךְ לִבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (עיין אלשיך תרומה).

הַלֵּב - מִקְדַּשׁ הָאָדָם - כְּשֶׁשּׁוֹרֵף אֶת הַתַּאֲוֹות שֶׁבְּתוֹכוֹ

מָה הַכַּוָּנָה "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם"? מֶה עָשׂוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ? מֶה הָיְתָה הָעֲבוֹדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ? - שְׂרֵפַת הַבְּהֵמוֹת. שָׂרְפוּ בְּהֵמוֹת! אֶפְשָׁר לִלְמֹד מִכָּאן, אִם הָאָדָם שׂוֹרֵף בְּתוֹךְ הַלֵּב שֶׁלּוֹ אֶת הַבַּהֲמִיּוּת - אָז יֵשׁ לוֹ בַּלֵּב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל אִם לֹא שׂוֹרְפִים בַּלֵּב אֶת הַבַּהֲמִיּוּת, שֶׁהִיא הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַבְלֵי הָעוֹלָם, אָז הַלֵּב אֵינוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ. הַמַּעֲבֶה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הוּא, הַתַּאֲוֹות הַבַּהֲמִיּוֹת שֶׁהַלֵּב חוֹמֵד אוֹתָם, וּבָזֶה לֹא נוֹתֵן לְמַחְשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת לְהִכָּנֵס. יֵשׁ לָנוּ לֵב גּוֹי בְּמָקוֹם לֵב יְהוּדִי. אוֹי, כַּמָּה רְחוֹקִים אֲנַחְנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי אֶפְלּוּ תְּפִלָּה אַחַת, "עֲמִידָה אַחַת", חָמֵשׁ דַּקּוֹת לִהְיוֹת קָשׁוּר רַק עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - לֹא מְסֻגָּלִים. בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֵין סַבְלָנוּת לְבָרֵךְ, עוֹשִׂים "דִּיאֶטָה" מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן, בְּמָקוֹם לֶחֶם - אוֹכְלִים עוּגָה. שׁוֹנְאִים אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כִּי לֹא מְסֻגָּלִים לָשֶׁבֶת שְׁתֵּי דַּקּוֹת וְלִהְיוֹת קָשׁוּר וְדָבוּק עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ כָּל כָּךְ בַּהֲמִיִּים, שֶׁכְּבָר לֹא נֶהֱנִים מִמַּשֶּׁהוּ רוּחָנִי - זֶה לֹא חָבִיב עָלֵינוּ. עַל יְדֵי הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה אֲנַחְנוּ מִתְרַחֲקִים וְהוֹלְכִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמֵעוֹלָם הַבָּא.

הַבְּדִיקָה שֶׁל הָאָדָם - מָה חָבִיב לוֹ יוֹתֵר

חֲז"ל כּוֹתְבִים (נדרים פא), שֶׁחֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה כִּי לֹא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה. וְקָשֶׁה, מָה הַהַדְגָּשָׁה "תְּחִלָּה"? הַאִם בְּסוֹף כֵּן בֵּרְכוּ? אֶלָּא הַפֵּרוּשׁ הוּא: כָּתוּב בַּמִּשְׁנָה, יֵשׁ לְפָנָיו שְׁנֵי מִינִים - מְבָרֵךְ עַל הֶחָבִיב תְּחִלָּה. וְאִם כֵּן, בִּזְמַנִּם כְּשֶׁהָיָה לָהֶם שְׁתֵּי אֶפְשָׁרִיּוֹת לְהִתְעַסֵּק, לָדָגְמָא: לְהִתְעַסֵּק עִם הָרְהִיטִים וְהַדִּירָה וְלִשְׁבֶת וְלִלְמֹד תּוֹרָה, אָז קֹדֶם הֵם

הִתְעַסְּקוּ עִם הָרְהִיטִים, וְאִם נִשְׁאַר זְמַן הָיוּ הוֹלְכִים לִלְמֹד. דַּרְגָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל תַּכְלִית הַחַיִּים לֹא הָיְתָה תּוֹרָה, אֶלָּא גַּשְׁמִיּוּת, וְרַק דַּרְגָּה שְׁנִיָּה הָיְתָה תּוֹרָה, וּבְגָלָל זֶה נֶחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

לְסִכּוּם, זֶהוּ הַבְּדִיקָה שֶׁל הָאָדָם - אִם רוֹצֶה לָדַעַת כַּמָּה הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּבְדֹּק קֹדֶם כַּמָּה הוּא קָרוֹב לְהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵן לְהֶפֶךְ. וַה' יַעֲזֹר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִדָּבֵק רַק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִקַּיֵּם בָּנוּ הַפָּסוּק "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם".

**ותשחק ליום אחרון / ספור**

סִפּוּר מִפְּטִירָתָהּ שֶׁל הַצַּדֶּקֶת פְּרוּמָע רָחֵל אַנְדְרוֹן ע"ה חֲמוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף הֶרְמָן זצ"ל (מספר "הכל לאדון הכל")

לִפְנֵי מוֹתָהּ שָׁלְחָה לִקְרֹא אֶת בְּנָהּ הַבְּכוֹר יַעֲקֹב לֵיבּ וְאָמְרָה לוֹ:

אֱמֹר לְכָל הַיְלָדִים לִהְיוֹת שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת, לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות ה', לִהְיוֹת יְשָׁרִים וַהֲגוּנִים, לִלְבֹּשׁ צִיצִית, וּלְהָקִים דּוֹר שֶׁל יְהוּדִים יִרְאֵי שָׁמַיִם. כָּךְ תִּרְאוּ בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם.

מֵעוֹלָם לֹא הֶעֱלֵיתִי בִּפְנֵי אַבָּא בַּקָּשׁוֹת חָמְרִיּוֹת. כָּל רְצוֹנִי הָיָה שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. טִפַּלְתִּי בּוֹ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה שְׁעָתוֹ בְּיָדוֹ לִלְמֹד וּכְדֵי שֶׁיַּרְגִּישׁ תָּמִיד בְּנוֹחַ. כָּל חַיָּיו הָיוּ קֹדֶשׁ לַתּוֹרָה.

כְּשֶׁהִגַּעְנוּ לְ"יַבֶּשֶׁת הַזָּהָב" (אֲמֶרִיקָה בִּשְׁנוֹת הַתִּשְׁעִים שֶׁל הַמֵּאָה הַקּוֹדֶמֶת), נָשָׂאתִי בָּעֹל יַחַד עִם אַבָּא, כָּךְ שֶׁיּוּכַל לְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל זְמַנּוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְלַמֵּד תּוֹרָה.

בִּימוֹת הַקָּרָה בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר בָּקַעְתִּי עֵצִים לַתַּנּוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל אִישׁ לִרְאוֹתֵנִי. יוֹם אֶחָד רָאַתָה אוֹתִי אִשָּׁה מְבֻקַּעַת אֶת הָעֵצִים וְשָׁאֲלָה "יֵשׁ לָךְ בַּעַל כֹּה טוֹב. מַדּוּעַ אֵינוֹ מְפָרְנֵס אוֹתָךְ?" עָנִיתִי לָהּ "בַּעֲלִי עָסוּק בַּעֲבוֹדָתוֹ לְמַעַן הַיְשִׁיבָה".

אֶת הַדְּגִים לְשַׁבָּת, לֹא קָנִיתִי בְּזְמַן שֶׁכֻּלָּם קָנוּ אֶת שֶׁלָּהֶם, מִכְּיוָן שֶׁמְּחִירָם הָיָה גָּבוֹהַּ. חִכִּיתִי עַד לְעֶרֶב שַׁבָּת, כְּשֶׁהַמְּחִיר הָיָה זוֹל. מוֹכֶרֶת הַדָּגִים אָמְרָה לִי: "יֵשׁ לָךְ בַּעַל כֹּה אֲצִילִי, אַךְ הוּא אֵינוֹ מְסַפֵּק אֶת צָרְכֵךְ כָּרָאוּי". תְּשׁוּבָתִי תָּמִיד הָיְתָה אַחַת: "עַל בַּעֲלִי לִלְמֹד תּוֹרָה וְלַעֲבֹד לְמַעַן הַיְשִׁיבָה".

הִסְתַּפַּקְתִּי בְּמוּעָט. גִּדַּלְתִּי מִשְׁפָּחָה בַּת שִׁבְעָה יְלָדִים. כְּשֶׁרָאִיתִי אִשָּׁה קוֹנָה סֶלֶק וְזוֹרֶקֶת אֶת הֶעָלִים הַיְרֻקִּים, בִּקַּשְׁתִּי מִמֶּנָּה לָתֵת לִי אֶת הֶעָלִים. מֵעֲלֵי הַסֶּלֶק הַכַּנְתִּי אֲרוּחָה לַיְלָדִים. לְיַד בֵּיתֵנוּ הָיְתָה הַחֲנוּת, שֶׁאֵלֶיהָ הָיוּ מְבִיאִים אֶת הַלֶּחֶם הַיָּשָׁן מֵחֲנֻיּוֹת הַמַּכֹּלֶת הַשּׁוֹנוֹת. בְּדֶרֶךְ זוֹ קָנִיתִי לֶחֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּזוֹל.

יְלָדֵינוּ הָיוּ טוֹבִים מְאֹד. מֵעוֹלָם לֹא בִּקְּשׁוּ סֻכָּרִיָּה אוֹ כָּל מַמְתָּק אַחֵר. הֵם הָיוּ מְרֻצִּים כָּל עוֹד הָיָה לָהֶם לֶחֶם, דָּגִים וַעֲלֵי סֶלֶק לֶאֱכֹל, מֵעוֹלָם לֹא לָוִינוּ כֶּסֶף. כְּשֶׁהֵחֵל יִשְׂרָאֵל אִיסֶר לַעֲבֹד, קָנָה לְאַבָּא מְעִיל עִם בִּטָּנַת פַּרְוָה מִמַּשְׂכֻּרְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה. אֲנָשִׁים אָמְרוּ שֶׁאַבָּא

מִתְפָּרְנֵס מֵהַיְשִׁיבָה. הָאֱמֶת הִיא שֶׁהוּא מֵעוֹלָם לֹא לָקַח וְלוּ "פֶּנִי" אֶחָד מֵהַיְשִׁיבָה. אַבָּא תָּמִיד אָמַר "אֶמְצָא פַּרְנָסָה בְּאֵיזוֹ שֶׁהִיא דֶּרֶךְ אַחֶרֶת". דְּבָרָיו שֶׁל אַבָּא הָיוּ מְקֻבָּלִים עָלַי, וּמֵעוֹלָם לֹא הָיוּ בֵּינֵינוּ וִכּוּחִים.

כְּשֶׁיִּלְדֵינוּ הַבּוֹגְרִים הֵחֵלּוּ לְהִתְפָּרְנֵס לְמִחְיָתָם, קָנִינוּ בַּיִת. לְרֹאשׁוֹנָה הָיָה לָנוּ מַסְפִּיק מָקוֹם. הָיִיתִי רְגִילָה לְכַבֵּס אֶת הַצִּיצִיּוֹת וְלִתְלוֹתָם בַּחוּץ עַל חֶבֶל. הַשְּׁכֵנִים הָיוּ שׁוֹאֲלִים בְּלַעַג "הָאֵם יַלְדֵיכֶם בֶּאֱמֶת יִלְבְּשׁוּ אוֹתָם?" "הַאִם יֵשׁ אֱלֹקִים שׁוֹנֶה בְּאֲמֶרִיקָה?" הָיִיתִי עוֹנָה לָהֶם. בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יְלָדֵינוּ לָבְשׁוּ אוֹתָם. (הָיְתָה יַהֲדוּת רַק בְּמִדָּה קְטַנָּה בְּאֲמֶרִיקָה שֶׁל אוֹתָם יָמִים).

תָּמִיד עָבַדְתִּי יַחַד עִם אַבָּא, עוֹדַדְתִּי אוֹתוֹ וְעָזַרְתִּי לוֹ בְּכָל מִפְעָלָיו. כְּשֶׁנִּתְגַּלּוּ חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בַּיְשִׁיבָה תָּמַכְתִּי בּוֹ.

לֹא תַּרְתִּי אַחַר מוֹתָרוֹת בְּחַיַּי. לֹא תַּכְשִׁיטִים וְלֹא בְּגָדִים מְפֹאָרִים כְּנָשִׁים אֲחֵרוֹת. הָעֲבָדָה שֶׁאַבָּא עָסַק בְּלִמּוּד תּוֹרָה וּבַהֲפָצַת הַתּוֹרָה הָיְתָה חֲשׁוּבָה וְיקָרָה לִי יוֹתֵר מִכָּל דָּבָר אַחֵר בַּחַיִּים.

כְּשֶׁאַבָּא הֶחְלִיט שֶׁעָלֵינוּ לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִלֵּאתִי אֶת מִשְׁאֲלָתוֹ. תּוּכַל כַּמּוּבָן, לְהָבִין עַד כַּמָּה קָשֶׁה הָיָה עָלַי לְהִפָּרֵד מִכָּל יְלָדַי וּנְכָדַי. אַךְ בְּשׁוּם דֶּרֶךְ שֶׁהִיא לֹא נָתַתִּי לְאַבָּא לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהָיָה לִי קָשֶׁה לְמַלֵּא אֶת רְצוֹנוֹ.

בָּאנוּ לִירוּשָׁלַיִם, וְאַתֶּם יְלָדַי הַיְקָרִים, עֲזַרְתֶּם לָנוּ הַרְבֵּה מְאֹד. שְׁלַחְתֶּם לָנוּ מַסְפִּיק כֶּסֶף כְּדֵי לְמַלֵּא כָּל צָרְכֵינוּ. מִלֵּאתֶם בְּרָצוֹן אַחַר כָּל בַּקָּשׁוֹתֵינוּ. כֵּן, יָכֹלְנוּ לִחְיוֹת בְּנוֹחִיּוּת רַבָּה מֵהַכֶּסֶף שֶׁשְּׁלַחְתֶּם לָנוּ, אַךְ אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי לַעֲמֹד מִן הַצַּד, וְלִרְאוֹת אֶת הָעֹנִי הַנּוֹרָא מִסְּבִיבֵנוּ. חָיִיתִי בְּאֶרֶץ תֵּשַׁע שָׁנִים, וְכָל אוֹתוֹ זְמַן לֹא קָנִיתִי לְעַצְמִי בֶּגֶד חָדָשׁ.

לֹא רָוִיתִי כָּאן הַרְבֵּה נַחַת. אַבָּא הִתְעַוֵּר וַאֲנִי טִפַּלְתִּי בּוֹ בְּכֹחוֹתַי הָאַחֲרוֹנִים (סַבְתָּא אֲפִלּוּ קָרְאָה בְּאָזְנָיו אֶת הַגְּמָרָא).

עַכְשָׁו הַכֹּל חָלָף. אֵין לִי כָּל טְעָנוֹת כְּלַפֵּיכֶם יְלָדַי הַיְקָרִים, נִסִּיתֶם לְהַמְתִּיק אֶת שְׁנוֹת חַיַּיִנוּ הָאַחֲרוֹנוֹת. ה' וַדַּאי יְבָרֵךְ אֶתְכֶם עַל הַכָּבוֹד שֶׁהֶעֱנַקְתֶּם לְהוֹרֵיכֶם. עַכְשָׁו אֵינִי זְקוּקָה לְדָבָר. אֲנִי הוֹלֶכֶת אֶל עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב. אֲנִי הוֹלֶכֶת אֶל בַּעֲלִי הַיָּקָר וְהָאָהוּב.

אַךְ לִפְנֵי לֶכְתִּי, אֲנִי שׁוּב מְבַקֶּשֶׁת מִכֶּם, יְלָדַי הַיְקָרִים: הֱיוּ יְשָׁרִים וּבָנִים טוֹבִים לְעַמְּכֶם. הֱיוּ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת נֶאֱמָנִים, וְקַיְמוּ אֶת כָּל מִצְווֹת הַתּוֹרָה קַלָּה כַּחֲמוּרָה.

אַתָּה, בְּנִי בְּכוֹרִי, הַבָּטַח לִי שֶׁתַּשְׁפִּיעַ עַל כָּל אַחֶיךָ וְאַחְיוֹתֶיךָ עַל יַלְדֵיהֶם וְעַל יַלְדֵי יַלְדֵיהֶם לִהְיוֹת יְהוּדִים, שֶׁלֹּא יַבִּישׁוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּאוֹנִים וְרַבָּנִים. אַל תְּנַתְּקוּ

אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁקִּשְׁרָה אוֹתָנוּ אֶל הוֹרֵינוּ. חֲיוּ יַחְדָּו בְּשָׁלוֹם. עִזְרוּ זֶה לָזֶה בִּשְׁעַת צָרָךְ. הִתְאַסְפוּ יַחַד לְעִתִּים קְרוֹבוֹת.

לֹא אֲבַקֵּשׁ מִכֶּם כָּל דָּבָר נוֹסָף. אֵינְכֶם חַיָּבִים עוֹד לִכְתֹּב לִי מִכְתָּבִים. אַךְ אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִכֶּם לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְפַּלֵּל, לִלְבֹּשׁ צִיצִית וְלִשְׁמֹר עַל הַשַּׁבָּת הַקְּדוֹשָׁה וְעַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. חַנְּכוּ אֶת יַלְדֵיכֶם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה. אָז נִתְפַּלֵּל אַבָּא וַאֲנִי בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁתַּצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם וְשֶׁתִּהְיוּ רְאוּיִים לַעֲלוֹת לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל".

אִמָּא בִּקְּשָׁה לְעוֹזֶרֶת שֶׁתִּרְחַץ אוֹתָהּ, וְלָבְשָׁה בְּגָדִים נְקִיִּים אֲחֲרֵי זֶה אָמְרָה אִמָּא אֶת תְּפִלַּת "אֲשֶׁמְנוּ" עַד סוֹפָהּ. הִיא אָמְרָה לִי שֶׁהֻכִינָה לְעַצְמָהּ תַּכְרִיכִים, וּבִקְּשָׁה שֶׁיְּטַהֲרוּ אוֹתָהּ עַל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן שֶׁבּוֹ הִשְׁתַּמְּשׁוּ לְטָהֳרָתוֹ שֶׁל אַבָּא, שֻׁלְחָן מַהֲיִשִׁיבָה, "יֵשׁ לִי חֵלֶק בְּתוֹרָתָם".

וְאָז אָרַע דָּבָר שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם לֹא אֲנִי וְלֹא כָּל אֵלֶּה שֶׁהִצְטוֹפְפוּ, אִמָּא קָרְאָה לְפֶתַע בְּקוֹל חָזָק וּמְצַלְצֵל "אִמָּא הַיְקָרָה שֶׁלִּי, דּוֹדֵי הַיְקָרִים, ר' אִיצָלֶה רבבר (הִיא רָצְתָה לוֹמַר מַשֶּׁהוּ אוֹדוֹתָיו, אַךְ חָזְרָה בָּהּ), ר' גִּימְפֶּל (ר' מָרְדְּכַי גִּימְפֶּל - הָרַב מֵרַאזִינַאי - אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַגְּאוֹנִים בְּדוֹרוֹ), וּבַעֲלֵי הַיָּקָר מִכֹּל וְהָאָהוּב - הִנֵּה כֻּלָּם בָּאִים לְקָרָאתִי".

הִיא הָפְכָה פָּנֶיהָ כְּשֶׁעֵינֶיהָ מִסְתַּכְּלוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה וְהֵאִירָה אֶת רַגְלֶיהָ. פָּנֶיהָ הֵחֵלּוּ קוֹרְנוֹת בְּאוֹר כֹּה חָזָק, עַד שֶׁכָּל הָעוֹמְדִים בַּחֶדֶר נִנְעֲצוּ בִּמְקוֹמָם. לְאַחַר מִכֵּן קָרְאָה "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' הוּא הָאֱלֹקִים!" שְׁפָתֶיהָ נָעוּ, וּכְשֶׁחִיּוּךְ מָתוֹק נָסָב עַל שְׂפָתֶיהָ, נִפְרְדָה מִגּוּפָהּ נִשְׁמָתָהּ הַקְּדוֹשָׁה.

הָיָה זֶה בְּדִיּוּק בְּשָׁעָה 10, בְּיוֹם חֲמִישִׁי בַּלַּיְלָה, כ"ד בִּשְׁבָט תרצ"א.

כָּל אֶחָד בַּחֶדֶר פָּרַץ בִּבְכִי גָּדוֹל וְקָרָא "אֵיזוֹ צַדֶּקֶת!" מָה אוּכַל לִכְתֹּב?... כָּל שֶׁאוּכַל לוֹמַר הוּא, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא הָיָה עֵד לַמַּחֲזֶה, לֹא יוּכַל לְהַאֲמִין כִּי אֱכֵן קָרָה.

## חלק ד - שאלות ותשובות בנושא "ההסתפקות"

ב"ה זָכְנוּ ה' לַעֲרֹךְ סֵפֶר בְּנוֹשֵׂא "הַהִסְתַּפְּקוּת" הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל", מַאֲמָרִים מֻבְחָרִים בְּנוֹשֵׂא זֶה, וְעוֹד עֶשְׂרוֹת רַבּוֹת שֶׁל סִפּוּרִים מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל עַל נֶהֱגָם בְּמִדָּה יְקָרָה זוֹ שֶׁל "הַהִסְתַּפְּקוּת" וּבְכָאן נָבִיא בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת כַּמָּה יְדִיעוֹת נְחוּצוֹת בְּעִנְיַן הַהִסְתַּפְּקוּת.

**שאלה א - על אף כל הידיעות הרבות בערכי התורה והמצוות לעמת הבלי העולם ותאוותיו - התאוה חזקה וקשה לבטלה, מה העצה לכך?**

הִתְבּוֹנְנוּת נִפְלָאָה מְלַמְּדֵנוּ הַמַּשְׁגִּיחַ מִלּוּמְזָ'ה זצ"ל הַמּוֹעִילָה מְאֹד לְנַרֵּשׁ מֵהַשֵּׂכֶל אֶת הָרְצוֹן לְתַאֲוֹת הָעוֹלָם, וְהִנֵּה לְךָ דְּבָרָיו הַנִּפְלָאִים:

הִנֵּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים לָנוּ לְהִתְבּוֹנֵן מֵעֵנְיַן פְּחִיתוּת עוֹלָם הַזֶּה עַל טוֹבוֹת עוֹלָם הַבָּא, הִנּוֹ עִנְיָן רָחוֹק מֵהַשָּׂגָתֵנוּ וּמֵהֶרְגֵּשֵׁנוּ, אֲבָל הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר אָנוּ נֹאמַר פֹּה, הוּא דָּבָר קָרוֹב לְשִׂכְלֵנוּ וּלְהֶרְגֵּשֵׁנוּ, וְהוּא - לְהָשִׂים עַל לִבֵּנוּ כִּי כָּל הֶנָּאוֹת עוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מִתְעַנְּגִים בָּהֶם הִנָּן מֵהַבְּרוּאִים. וּבָזֶה יֵשׁ לָנוּ לָדוּן, הֲלֹא בְּלִי סָפֵק יֵשׁ לָנוּ לַעֲזֹב תַּעֲנוּגֵנוּ מֵהַבְּרוּאִים וּלְהִתְעַנֵּג מֵהַבּוֹרֵא כָּל הַבְּרוּאִים שֶׁהוּא מְקוֹר כָּל הַטּוֹבוֹת וַהֲנָאוֹת, וְהַלְהִתְעַנֵּג עַל ה' הוּא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּשְׁמִירַת הַמִּצְווֹת, כִּי הֲלֹא פָּשׁוּט שֶׁנִּמְצָא בְּהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר נִמְצָא בִּבְרוּאָיו, וְהַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה רָאוּי לִהְיוֹת לִפְנֵי הָאָדָם תָּמִיד לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ, לְמַעַן יֵקַל לוֹ לַחְסֹם אֶת עַצְמוֹ מֵהֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַמְּבִיאוֹת אוֹתוֹ לַעֲזֹב עֲבוֹדַת ה'".

**שאלה ב - מה העצה המעשית למגר את יצר התאוה?**

הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא בְּסִפְרוֹ ("אבן שלמה" פ"ג) מֵבִיא: בִּטָּחוֹן וְהִסְתַּפְּקוּת - הֵמָּה כְּלָלִים לְכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, וְהֵם הֵפֶךְ הַתַּאֲוָה וְהַחֶמְדָּה, הַבִּטָּחוֹן - הֵפֶךְ הַחֶמְדָּה, הַהִסְתַּפְּקוּת - הֵפֶךְ הַתַּאֲוָה, וְכוּ'.

הֲרֵי לָנוּ עֵצָה מֵה"גָּאוֹן" לְהַכְנִיעַ וְלַחְסֹם אֶת מִדַּת הַתַּאֲוָה שֶׁלֹּא תִּתְפַּשֵּׁט בְּקִרְבֵּנוּ בְּכָךְ שֶׁנִּסְתַּפֵּק בְּמוּעָט, וּכְלָל גָּדוֹל מָסַר לָנוּ סֵפֶר "הַחִנּוּךְ" (פרשת "בא") "אַחַר הַפְּעָלוֹת יִמָּשְׁכוּ הַלְּבָבוֹת". אִם נוֹהֵג אָדָם בַּפְּעָלוֹת הַמְנֻגָּדוֹת לַתַּאֲוָה וּכְגוֹן שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּמוּעָט וְלֹא נוֹתֵן לְלִבּוֹ לְהִתְרַחֵב בְּתַאֲווֹת הָעוֹלָם, כֵּן לְבַסּוֹף יִזְכֶּה שֶׁיֵּחָלֵשׁ לִבָּבוֹ מִתַּאֲווֹת הָעוֹלָם.

**שאלה ג - כיצד להתגבר על מניעות בעבודת ה' שרבם הם מפני דחק הפרנסה?**

דַּע, שֶׁרֹב הַמְּנִיעוֹת אָכֵן הֵם מִפְּנֵי דּוֹחַק הַפַּרְנָסָה, וּמְנִיעָה זוֹ שֶׁל דּוֹחַק הַפַּרְנָסָה בְּרֹב הַמִּקְרִים הִיא תְּחִלָּתָהּ בְּפְשִׁיעָה וְסוֹפָהּ בְּאֹנֶס, אוּלָם בְּכָאן לְכֻלֵּי עָלְמָא חַיָּב, לִהְיוֹת שֶׁהָאֹנֶס הָיָה צָפוּי מֵרֹאשׁ שֶׁיָּבֹא כְּתוֹצָאָה מֵהַפְּשִׁיעָה, וּבְכָהֵאי גַּוְנָא לְכֻלֵּי עָלְמָא חַיָּב (עיין תוס' בב"מ ע"ח ע"א ד"ה "הוחמה") .

וְהַסִּבָּה הִיא, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵינָם מִסְתַּפְּקִים בְּמוּעָט, וַחֲפֵצִים לְהַדֵּר אֶת בֵּיתָם, רָהִיטֵיהֶם, מַלְבּוּשֵׁיהֶם מַאֲכָלָם, בְּרָמָה גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מִיכָלְתָּם, וְכָךְ נִדְחָקִים לַעֲבֹד קָשֶׁה יוֹתֵר, אוֹ לְהַלְוֹוֹת וּלְהִתְאַמֵּץ לְהַחְזִיר הַחוֹבוֹת.

וְדַע שֶׁאֵין לְךָ טִרְדָּה קָשֶׁה הַמַּטְרִידָה אֶת הָאָדָם מֵחוֹבָתוֹ לְהקב"ה כְּמוֹ כַּאֲשֶׁר חוֹבוֹתָיו רַבּוּ לִבְנֵי אָדָם לְשַׁלֵּם לָהֶם אֶת אֲשֶׁר הִלְוָה מֵהֶם. חוֹבוֹת הָאָדָם כְּלַפֵּי בְּנֵי הָאָדָם הֵמָּה הַמַּטְרִידִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר וּמַשְׁכִּיחִים מִמֶּנּוּ אֶת חוֹבוֹתָיו כְּלַפֵּי הָאֱלֹקִים.

וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מִסְתַּפְּקִים בְּמוּעָט, וְנִמְנָעִים מִלְּדְחֹק עַצְמָם מִלְּרכֹּשׁ חֲפָצִים לְמַעְלָה מִיכָלְתָּם, וְאִדְּרַבָּא מְצַמְצְמִים בְּפָחוֹת מְעַט מִיכָלְתָּם, הָיוּ מְיֻשָּׁבִים וּשְׂמֵחִים, וּפְנוּיִים בְּלִבָּם לַעֲבוֹדַת קוֹנָם.

וְהוּא רֹב כְּכָל סִבַּת טֵרוּף הַדַּעַת וְחֹסֶר הַשַּׂלְוָה וְהַשָּׂפָע שֶׁבְּעַצְלוּת וְחִדָּלוֹן בְּנֵי אָדָם מֵעֲבוֹדָתָם אֶת ה', לִהְיוֹת כִּי נֶהֱדָפִים הֵמָּה בַּזֶּרֶם הַשׁוֹטֵף שֶׁל הַחֹמֶר הַמְכַלֶּה אֶת הָאֱנוֹשׁוּת בְּאֹפֶן אָנוּשׁ.

**שאלה ד - האם נכון הוא לרכש כלים וחפצים נאים לשם הרחבת הדעת?**

בְּכָאן צָרִיךְ הַרְבֵּה זְהִירוּת, כִּי יִתָּכֵן מְאֹד וְיֵשׁ כָּאן עֶרְמַת הַיֵּצֶר לְהָסִית אֶת הָאָדָם בְּמַחְשָׁבָה שֶׁל "לְשֵׁם שָׁמַיִם" לְהִכָּנֵס מְעַט בְּתוֹךְ עֹמֶק הַחָמְרִיּוּת, ואח"כ יַכְנִיסֶנּוּ הַרְבֵּה, כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַתַּאֲוָה לְהִגָּרר אַחֲרֶיהָ וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם, וּלְסַלֵּק הַיָּשָׁן מִפְּנֵי הֶחָדָשׁ, וְלִפְעָמִים לְסַלֵּק אַף הֶחָדָשׁ מִפְּנֵי הֶחָדָשׁ יוֹתֵר. וּלְכָךְ צָרִיךְ הַרְבֵּה לִשְׁקֹל הַאִם בֶּאֱמֶת מֻכְרָח לוֹ רְכִישַׁת חֲפָצִים וְרָהִיטִים כְּדֵי שֶׁבֶּאֱמֶת תִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ עָלָיו, וְיָחוּשׁ הַרְוָחַת הַדַּעַת לַעֲבוֹדַת ה'.

וְהַמַּכְרִיעַ בַּדָּבָר הוּא בְּהִיוֹתוֹ מַכִּיר עַצְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ מִדָּה זוֹ לַחְמֹד וּלְהִתְאַוּוֹת אֶת אֲשֶׁר לְרֵעֵהוּ, אֶלָּא יֶחְפַּץ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַחֵפֶץ לְנוֹחִיּוּתוֹ וְלֹא מִשּׁוּם שֶׁכֵּן יֵשׁ לְרֵעֵהוּ, וְהָעֶבְדָּא שֶׁבִּדְבָרִים אֲחֵרִים אֵינוֹ חֵפֶץ כְּלָל, וְאַף שֶׁיִּשְׁנָם אֵצֶל רֵעָיו לֹא יַחְמֹדֵם כְּלָל, אִם כֵּן מִן הַסְּתָם חֵפֶץ הוּא בָּזֶה כִּי נוֹחַ לוֹ בָּזֶה, אָזַי אִם יוֹדֵעַ שֶׁרְכִישַׁת דָּבָר זֶה יַרְחִיב דַּעְתּוֹ אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ. אֲבָל אִם יוֹדֵעַ שֶׁלְּקוּי הוּא בְּמִדָּה זוֹ לַחְפֹּץ דְּבָרִים לִהְיוֹת שֶׁכֵּן יֶשְׁנָם אֵצֶל רֵעָיו וְיִתְאַוֶּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּמוֹ כֵן, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ לַחְשֹׁד עַצְמוֹ, שֶׁמַּחְשֶׁבֶת "לְשֵׁם שָׁמַיִם" מִצְטַיֶּרֶת בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא בֶּאֱמֶת.

**שאלה ה - אדם שחננו ה' ברב כל, ורצונו לחיות ברחבות שלא מפאת תחרות עם אנשי העולם, אלא מפני שיש לו ורוצה הוא להרחיב דעתו בשפע שחננו ה', האם יש רע בדבר?**

הַתּוֹרָה נִקְנֵית בְּמֵעוּט תַּעֲנוּג, לֹא יִתָּכֵן שֶׁיְּפַטֵּם הָאָדָם עַצְמוֹ מֵחָמְרִיּוּת הָעוֹלָם וְיִזְכֶּה גַּם בְּמִתְיקוּת הַתּוֹרָה לְלָמְדָהּ בֶּאֱמֶת, וּכְמוֹ כֵן לֹא יִתָּכֵן שֶׁיְּעַנֵּג אֶת עַצְמוֹ מִטּוּב הָעוֹלָם וְתַפְנוּקָיו וְיִזְכֶּה לַעֲבוֹדַת קוֹנוֹ לְאַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ בֶּאֱמֶת. כָּךְ שֶׁגַּם אִם לֹא יְצַמֵּח לָאָדָם שׁוּם טִרְדָּה מֵחֲמַת רִבּוּי תַּאֲוָתוֹ, וּכְגוֹן שֶׁרָוַח לוֹ ה' וְיֵשׁ לוֹ כֹּל, מִכָּל מָקוֹם מַפְסִיד בְּכָךְ אֶת הַיְקָר מִכֹּל, כִּי בְּכָךְ לִבּוֹ יֵאָטֵם וְיִטָּמְטֵם מֵהֲבָנַת חוֹבָתוֹ בְּעוֹלָמוֹ בֶּאֱמֶת, כִּי הַחָמְרִיּוֹת שֶׁבּוֹ תִּתְעַבֶּה וְתֶאֱטֹם אֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּקִרְבּוֹ לְבַל יִשְׁמַע זַעֲקָתָהּ כְּלָל.

וְעוֹד בְּיוֹתֵר גְּדוֹלָה סַכָּנַת הַמִּתְרַחֵב וְאֵינוֹ חַי בְּסִפְקָנוּת, וְהוּא שֶׁבְּנָקֵל מִן הַהֶתֵּר יִסְיָתֶנּוּ יִצְרוֹ לְאִסּוּר, כָּל הַהַצְלָחָה נָגֶד יֵצֶר הַמִּתְאַוֶּה הוּא הַגָּדֵר וְהַסָּיָג, וּמִי גֶּבֶר שֶׁיְּגִיעַ עַד גְּבוּל הָאִסּוּר וְיִפָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ?! לֹא הָיָה וְלֹא נִבְרָא אִישׁ אֲשֶׁר כָּזֶה, צֵא וּרְאֵה, מִי מִגְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נָהַג בְּמִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת, וְאַף כַּאֲשֶׁר הַצְּבִיר סְבָבוּהוּ וְגָדְלוּהוּ מְשֻׁלָּהֶם, הוּא הָיָה דַּי לוֹ בְּצִמְצוּם, וּבְעַל כָּרְחוֹ אָמַר אָמֵן בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַתּוֹרָה.

וּבִפְרָט שֶׁהַתַּאֲוָה הוּא דָּבָר הַגּוֹרֵר וּמוֹשֵׁךְ לְהַרְבּוֹת קִנְיָנִים וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּחִדּוּשֵׁי הַזְּמַן, וְהָאָדָם קוֹנֶה הַנְּהָנָה זוֹ לִהְיוֹת לוֹ כְּטֶבַע, וְאִם כֵּן כַּמָּה סַכָּנָתוֹ גְּדוֹלָה כַּאֲשֶׁר יֵרֵד מִנְּכָסָיו, אוֹ בְּכָל אֹפֶן גַּם כְּשֶׁלֹּא יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ בְּהַרְחָבָתוֹ זוֹ, הֲלֹא יֵטְרַד טִרְדָּה שֶׁל מַמָּשׁ, וְאַיֵּה יָנוּס לִמְצֹא מָנוֹחַ לְנַפְשׁוֹ לְמַלֹּאת חוֹבוֹתָיו לְבוֹרְאוֹ.

וְזוֹ חֶלְאַת דּוֹרֵנוּ וּבִפְרָט הַשּׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוּוֹת - בָּזֹאת הֵם נִתְפָּסִים לְאַבֵּד חֶלְקָם בַּתּוֹרָה וּמִצְוּוֹת, אַחַר שֶׁהִיֵּצֶר אֵינוֹ בָּא עֲלֵיהֶם בְּדֶרֶךְ שֶׁל לַעֲבֹר עֲבֵרָה אֶלָּא בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל לוּקְסוּס וְרַחֲבוּת וּבְכָךְ הֵמָּה בְּרִשׁוּתוֹ.

וּמִי לֹא רוֹאֶה זֹאת בְּחוּשׁ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם חַי בְּרַחֲבוּת אֵינוֹ פָּנוּי לַתּוֹרָה וְלַתְּפִלָּה כְּלָל. וְהַגְּרוּעַ מִכֹּל הַנֶּאֱמָר לְעֵיל, זֶה שֶׁחַי בְּרַחֲבוּת גַּם כַּאֲשֶׁר ה' הִרְוִיחַ לוֹ וְיֵשׁ לוֹ כֹּל, הֲלֹא כַּמָּה בְּנָקָל יִפֹּל בְּרֶשֶׁת הַגַּאֲוָה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַסְּבָא מִקֶּלֶם שֶׁהִבְטִיחָה תּוֹרָה: וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה, וְלֹא נֶאֱמַר "פֶּן" תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ, אֶלָּא וְאָמַרְתָּ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר צִאנְךָ וּבְקָרְךָ יִרְבְּיוּן בְּוַדַּאי הוּא שֶׁכֵּן תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ.

**שאלה ו - מה יעשה אדם כשבני הבית דורשים רחבות, האם נכון להשתמש במדת ההסתפקות על חשבון בני הבית או שזו מדה טובה רק לאדם עצמו, ובפרט שקים גם חשש באם יצמצם מהם שיתאוו ויחמדו את מה שאין להם?**

לְמָדְנוּ גְּאוֹן הַמּוּסָר הגר"י סַלַנְטֶר, דְּאֵין נָכוֹן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁבִירַת הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת עַל חֶשְׁבּוֹן הַזּוּלַת, וּכְגוֹן, הָאָדָם לְעַצְמוֹ יְנַהֵג בַּעֲנָוָה וּבְשִׁפְלוּת, אוּלָם אֶת חֲבֵרוֹ יְכַבֵּד וִירוֹמֵם, וּכְגוֹן, הָאָדָם הַנּוֹהֵג לְעַצְמוֹ לְהִסְתַּפֵּק בְּלֶחֶם וּמַיִם, לַחֲבֵרוֹ יַאֲכִיל תַּרְנְגוֹלוֹת פְּטוּמוֹת וְכַיּוֹצֵא, דְּאֵין נָכוֹן לָאָדָם לְצַעֵר אֶת זוּלָתוֹ בִּשְׁבִיל הַהַנְהָגוֹת הַחֲסוּדוֹת שֶׁלּוֹ זֶהוּ לְפִי שֶׁאֵין מִתַּפְקִידְךָ לְהִיוֹת מַנְהִיג וּמַצִּיל אֲחֵרִים שֶׁאֵין אַחֲרִיּוּתָן עָלֶיךָ.

אָמְנָם בַּנִּדּוֹן דִּידָן, שֶׁעַל הָאָדָם לְהַצִּיל אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ מִמִּדָּה מְגֻנָּה, וְחִנּוּךְ וְהַנְהָגַת הַבַּיִת תְּלוּיָה בּוֹ, הֲרֵי שֶׁעָלָיו לְהַנְהִיגָם בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהַנְּכוֹנָה שֶׁהִיא מִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת, אֶלָּא שֶׁיְּהֵא זֶה בַּדֶּרֶךְ הַמְקֻבָּלֶת, דְּהַיְנוּ גַּם שֶׁלֹּא יְצַמְצֵם יוֹתֵר מֵהַמְקֻבָּל, וְאִם הַמְקֻבָּל לִחְיוֹת בָּרָמָה הַמְקֻבָּלֶת שֶׁאֵינָהּ נֶחְשֶׁבֶת לְמוֹתָרוֹת לְפִי מַעֲמָדָם שֶׁל בְּנֵי בֵּיתוֹ, לֹא יְקַמֵּץ מֵהֶם אַחַר שֶׁזֶּה הֶכְרֵחַ בִּשְׁבִילָם, וְכָל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת לְהַשְׁבִּיעַ עֵינֵיהֶם מִצַּד אֶחָד לְבַל יַחְמְדוּ וְיִתְאַוּוּ לַאֲחֵרִים, וּמֵאִידָךְ לְלַמְּדָם לְבִלְתִּי תַּאֲוֹתֵיהֶם וּרְצוֹנָם וְלִהְיוֹת שַׂלִּיטִים בְּיִצְרָם לְבִלְתִּי הַשְׁבִּיעוֹ פֶּן יְבֻלַּע לָהֶם בְּמִדָּה רָעָה זוֹ.

וְקָשֶׁה לְפָרֵט הַדְּבָרִים לְפִי שֶׁאֵינָם שָׁוִים בַּכֹּל בְּאוֹתָהּ מִדָּה וּבְאוֹתָהּ קְצָבָה.

אוּלָם בְּדֶרֶךְ כְּלָל הוּא כָּךְ שֶׁאֶת הַדְּבָרִים הַמַּכְרִחִים שֶׁאֵינָם מוֹתָרוֹת יֵשׁ לְתִתָּם בְּעַיִן יָפָה וְלֹא בְּקַמְצָנוּת, וְכָל אֲשֶׁר יוּשַׁת עָלָיו לְצָרְכֵי הַבַּיִת יִתֵּן מִיָּד וּבְנְדִיבוּת הַלֵּב וְהַפָּנִים, וּבָזֶה

יְלַמְּדֵם הֵיאַךְ יִתְרַחֲקוּ וְיִנָּנוּ אֶת מִדַּת הַקַּמְצָנוּת, וּמֵאֵידָךְ בַּמֶּה שֶׁהוּא מוֹתָרוֹת שֶׁאֵין בּוֹ סִבָּה וְהֶכְרֵחַ יְמָנַע מֵהֶם, וּבָזֶה יִלְמְדוּ מִכְלוֹל שֶׁל מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְהוּא הַנְּדִיבוּת מִצַּד אֶחָד, וּמֵאִידָךְ מִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת.

וְגַם זֹאת יַעֲשֶׂה בְּדַעַת לְפִי הָעֵת וְהַזְּמַן, דְּיֵשׁ זְמַנִּים שֶׁל חֻפְשׁוֹת וְכֵיוֹצֵא, שֶׁאָז יֵשׁ לְפַזֵּר יוֹתֵר לְהַשְׁבִּיעַ עֵינֵיהֶם, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם מוֹתָרוֹת אַחַר שֶׁכֵּן הַמְקֻבָּל גַּם אֵצֶל הַמְצַמְצְמִים וְאֵינוֹ בָּזֶה מַפְרִיז עַל הַמִּדָּה, וְכָל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת.

**שאלה ז - האם יש רע בדבר להסתפק במועט מצד אחד ומאידך לאסף ממון רב?**

אִישׁ כָּזֶה מַשְׁחִית לְעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בַּיְדִים מַמָּשׁ, וּמְלַמֵּד עַצְמוֹ הֵיאַךְ שֶׁלֹּא לְהִצְטָרֵךְ לְבִטְחַ בַּה' וְלִסְמֹךְ עַל עַצְמוֹ בִּלְבַד, וְלִחְיוֹת תָּמִיד בְּבִטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ, וְעוֹד מַשְׁרִישׁ בְּכָךְ אֶת מִדַּת הַקַּמְצָנוּת, כַּיָּדוּעַ שֶׁמִּדְּרָךְ הָ"אַסְפָנִים" לְצַמְצֵם מְאֹד מֵעַצְמָם וּמֵאֲחֵרִים לְהַרְבּוֹת הוֹנָם, כְּמוֹ כֵן מִתְרַחֵק הוּא מְאֹד מִמִּצְוַת הַצְּדָקָה, וְיִתְאַכְזֵר עַל הָעֲנִיִּים וְלִבּוֹ יְהֵא לֵב בְּלִיַּעַל לְבִלְתִּי תֵּת לְאֶחָיו הָעֲנִיִּים כְּלוּם.

**שאלה ח - דורנו כהיום חמרני ביותר, הפרצה בהתחדשות ובזבוזים הנה לקוי כמעט בכל בית, היש לזה קשר עם דור עקבות משיחא דוקא?**

בְּהֶחְלֵט יֶשְׁנוֹ לְכָךְ קֶשֶׁר יָשִׁיר וְאֱמִיץ.

הֲרֵי הֶאֱרַכְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּדִבְרֵי האוה"ח הק' (שמות ג, ח,) שֶׁשַּׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁל הַטֻּמְאָה שֶׁיִּתְפָּרֵץ בְּדוֹר עִקְבוֹת מְשִׁיחָא מַהוּתוֹ הוּא מִינוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהִתְכַּחֲשׁוּת לֶאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, וְהִסְבִּרְנוּ שֶׁלְּשֵׁם כָּךְ יֶשְׁנָם הַיּוֹם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים שֶׁל עֲרָיוֹת לְפִי שֶׁאֵין כְּמוֹתָן הַמַּכְחִישִׁים אֶת הָאֱמוּנָה וּמְטַמְטְמִים אֶת הַדַּעַת לְהַאֲמִין בַּעֲבוּדָה זָרָה אֲפִלּוּ כִּפְעוֹר שֶׁאֵין לָהּ שׁוּם הִגָּיוֹן, וְכַמְבֹאָר בַּתּוֹרָה שֶׁמַּחֲטָא בְּנוֹת מוֹאָב בָּאוּ לְחֵטְא פְּעוֹר. וּכְמוֹ כֵן קֶשֶׁר יָשִׁיר יֶשְׁנוֹ בֵּין יֵצֶר הַלּוּקְסוּס וְהַמּוֹתָרוֹת לְבֵין טִשְׁטוּשׁ הָאֱמוּנָה.

שֶׁהֲרֵי בְּטֶרֶדָה זוֹ שֶׁמַּטְרִיד אָדָם אֶת עַצְמוֹ לְהִתְחַדֵּשׁ, וּלְהִשְׁקַע בְּחָמְרִיּוּת שׁוֹכֵחַ הוּא אֶת אֱלֹקָיו וְאֶת חוֹבוֹתָיו כְּלַפָּיו, וְאֵין לְךָ דָּבָר הַמַּשְׁכִּיחַ אֶת ה' כְּמוֹ הַחָמְרִיּוּת, מִלְּבַד שֶׁמַּצְרִיכָה הִיא לְהִשָּׁקַע בְּחוֹבוֹת וּבִטָּרְדוֹת, וּבְנִסְיוֹנוֹת גָּזֵל וְאוֹנָאָה, עוֹד גַּם מְעַבָּה אֶת הַשֵּׂכֶל וּמְקַלְקֶלֶת לוֹ אֶת עֲדִינוּתוֹ, וְהָאֱמוּנָה הֲלֹא הִיא נְטִיָּה דַּקָּה מֵעֲדִינוּת הַנֶּפֶשׁ (לשון החזו"א אמונה ובטחון פ"א אות א') שֶׁל הָאָדָם שֶׁיְּכוֹלָה בְּנָקֵל לְהִטַּשְׁטֵשׁ וּלְהִשָּׁרֵט מִבְּהִירוּתָהּ, שֶׁכֵּן בְּעִנּוּגֵי הַגּוּף תַּשׁ כֹּחָהּ שֶׁל הַנְּשָׁמָה מִלְּהַשִּׂיג אֶת הַהַשָּׁגוֹת הָרְאוּיוֹת לָהּ.

כְּךָ שֶׁבְּמֵיָחֵד לַחֲרֵדִים הַנִּזְהָרִים מֵאִסּוּרֵי עֲרָיוֹת, וְאֵין תָּמִיד בְּאֶפְשָׁרוּת הַיֵּצֶר לְתַעְתְּעָם מֵהָאֱמוּנָה בְּדֶרֶךְ הָעֲרָיוֹת אֲזַי בָּא הוּא אֲלֵיהֶם בְּעָרְמָה לְהַטְרִידָם בְּלוּקְסוּס וּמוֹתָרוֹת

וּלְהַשְׁקִיעָם בַּחֹמֶר, וּבְכָךְ מַשְׁכִּיחָם מֵהֱאֱמוּנָה שֶׁהוּא מַטָּרָתוֹ בְּכָל עֲמָלוֹ בְּדוֹרֵנוּ זֶה הָעוֹמֵד עַל אַחַת - וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה. (וראה בתחילת המאמר דברי הרב מנדבורנה)
וּבִפְרָט שֶׁבְּיָמֵינוּ מִתְבַּטֵּאת בְּטִמְטוּם וּבְהִתְעַלְּמוּת, וְלֹא בְּקֻשְׁיוֹת פִּילוֹסוֹפְיוֹת, וְהַחְמְרִיּוּת אֵין כָּמוֹהָ לְטַמְטֵם אֶת הָאָדָם וּלְהַשְׁקִיעוֹ בְּטִפְּשׁוּת וּבְחֹסֶר הַכָּרָה.
וּבְנוֹסָף לְכָךְ וְהוּא הָעִקָּר, שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּהֶעְדֵּר מִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת וּבְבַקָּשַׁת הַמּוֹתָרוֹת סִבָּה גְּדוֹלָה לַאֲרִיכוּת הַגָּלוּת, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁהֲרֵי הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הִיא מֵעֲוֹן שִׂנְאַת חִנָּם, וְאִם נִתְבּוֹנֵן נִרְאֶה שֶׁכְּמַעַט וְכָל הַסִּבּוֹת הַגּוֹרְמוֹת לְשִׂנְאַת חִנָּם הֵמָּה מֵחֲמַת "הָאַנְכִיּוּת" שֶׁדּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הָאָדָם, הָאָדָם אֵינוֹ מִסְתַּפֵּק וְרוֹצֶה וְחָפֵץ בְּיוֹתֵר וּבְיוֹתֵר מֵחֶפְצֵי הָעוֹלָם, וּבְמֵילָא יַקְפִּיד וְיִשְׂנָא לְמִי שֶׁמּוֹנְעוֹ מִכָּךְ.
שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר "לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד", כָּל שׁוֹרֶשׁ הַהִפְרָדָה וְהַמַּחֲלֹקֶת וְשִׂנְאַת הַבְּרִיּוֹת נוֹבַעַת מֵהַתַּאֲוָה, כִּי כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם אֵין בּוֹ כֹּחַ הַנְּתִינָה אֶלָּא הַנְּטִילָה, אֲזַי בִּשְׁבִיל כָּךְ יִשְׂנָא וְיִתְנַקֵּם. וְזֶהוּ מַה שֶּׁעַתָּה קֹדֶם הַגְּאוּלָה רוֹאִים אָנוּ שֶׁגּוֹבֵר הַיֵּצֶר בְּיוֹתֵר לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם לְלוֹקְסוּס וּלְמוֹתָרוֹת כִּי בְּכָךְ מַצְלִיחַ הוּא לְהַגְבִּיר אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַתַּחֲרוּת הַקַּנְאָה וְהַנְּקָמָה בְּלִבּוֹת בְּנֵי אָדָם, וּבְנָקֵל מַצִּית הוּא אֵשׁ בְּלֵב אָדָם עַל חֲבֵרוֹ לְבוֹלְעוֹ חִנָּם.
לוּ הָיוּ בְּנֵי אָדָם מְמַעֲטִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּמִסְתַּפְּקִים בְּמוּעָט, וְקִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה לֹא הָיוּ תּוֹפְסִים אֶצְלָם מָקוֹם, כַּמָּה לֹא הָיָה מָקוֹם לַשִּׂנְאָה וְהַנְּקָמָה לִשְׁלֹט בָּנוּ.
וּלְכָךְ חָשׁוּב הוּא בְּיָמֵינוּ לַהֲגוֹת בִּגְנוּת הַמּוֹתָרוֹת וּמַעֲלַת הַהִסְתַּפְּקוּת וּלְחַנֵּךְ בָּנֵינוּ עַל כָּךְ, וּבְכֵן בְּנָקֵל נַגִּיעַ לְאַהֲבַת חִנָּם.

**שאלה ט - האם אין נכון לבקש "רחבות" בשביל ישוב הדעת לעבד ה', וכגון להתאמץ לדירה גדולה יותר שיהא עוד חדר מרוח לעבודת ה', וכיוצא?**

עַיֵּן בְּ"אוֹר יְהֵל" פָּרָשַׁת "וַיֵּשֶׁב" בְּקֹשׁ יַעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, וְכִי בִּשְׁבִיל מָה רָצָה יַעֲקֹב שַׁלְוָה, וְכִי לֹא בִּשְׁבִיל לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת יְתֵרוֹת וְכַיּוֹצֵא, וּכְבָר בִּשְׁבִיל "שֶׁבְּקֹשׁ" בִּלְבַד, נֶעֱנָשׁ לְפִי שהקב"ה מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה.
וְאִם כֵּן שֶׁקֶר עָנָה בְּךָ יְצִרְךָ, כִּי רְצוֹן ה' לְעָבְדוֹ בַּתְּנָאִים שֶׁאַתָּה נָתוּן בָּהֶם, בְּאוֹתוֹ מַצָּב פַּרְנָסָה, בְּאוֹתוֹ מַצָּב שֶׁל בַּיִת, וְאִם תִּסְגֹּר אֶת הַגְּמָרָא, בִּשְׁבִיל לִרְכֹּשׁ עוֹד רַחֲבוּת לְצֹרֶךְ לְמוּד בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת, דַּע כִּי נִסְגַּרְתָּ בְּיַד יִצְרְךָ, וּבְוַדַּאי יִנָּטֵל מִמְּךָ הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַתָּה לִלְמֹד וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַחְזֹר אֵלֶיךָ אֵי פַּעַם.

**שאלה י - האם עדיף לקחת אשה פשוטה בעלת יראת שמים טהורה והיא בת תלמיד חכם חסרת ממון, מה שיקשה על החיים ויטרידם לאחר הנשואין או לקח אשה בעלת ממון שבדרך זו אפשר ללמד בניחותא?**

תְּשׁוּבַת הַסְּטַיְפְּלֶר לִשְׁאֵלָה זוֹ: בִּכְלָל אֵין שׁוּם עֲדִיפוּת לִקַּח אִשָּׁה בַּעֲלַת מָמוֹן בְּכָל אֹפֶן, לְפִי שֶׁבְּכָךְ תַּטְרִידֶהוּ זוֹ לְחַיֵּי מוֹתָרוֹת וְלוּקְסוּס כַּאֲשֶׁר הִיא לְמוּדָה, וּבְאֵם יֶחְסַר לָהֶם מִסְּבוֹת הַזְּמַן וּמִגְלְגּוּל הָעוֹלָם - מָמוֹנָם, תִּכְפֶּה עָלָיו לָצֵאת לַעֲבֹד וּלְהַפְסִיק מִלְּמוּדָיו עַל מְנָת לְהַמְשִׁיךְ בַּחַיִּים שֶׁהֻרְגְּלוּ.

וּכְבָר הָיָה מְשַׁבֵּחַ לְמֹאד הֶחָפֵץ חַיִּים אֶת אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה פְּשׁוּטָה, וְאַף שֶׁהִצִּיעוּ לוֹ בָּנוֹת גְּבִירִים גְּדוֹלִים, בָּחַר לוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁהָיְתָה צְנוּעָה וּמִסְתַּפֶּקֶת, וְכָל יָמָיו הָיָה אוֹמֵר שֶׁזְּכָה לַתּוֹרָה וּלְחַבֵּר חִבּוּרִים בִּזְכוּתָהּ שֶׁלֹּא דָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, וְהָיְתָה לְעוֹלָם שְׂמֵחָה בְּחֶלְקָהּ מִבְּלִי לַחְפֹּץ וְלִרְצוֹת אֶת מַה שֶּׁאֵין (מובא בספר "לשכנו תדרשו").

וּכְבָר בָּכָה בְּכִיּוֹת גְּדוֹלוֹת הֶחָפֵץ חַיִּים בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ עַל אוֹתָם בַּחוּרִים הַמַּמְתִּינִים מִלְּהִנָּשֵׂא בִּשְׁבִיל שֶׁרוֹצִים אִשָּׁה בַּעֲלַת מָמוֹן, וְטָעַן שֶׁזּוֹ טַעֲנַת שֶׁקֶר, וְהַיֵּצֶר מְדַבֵּר מִלִּבָּם בָּזֶה לוֹמַר לָהֶם: כִּי רַק בְּחַיֵּי הִסְתַּפְּקוּת אֶפְשָׁר לִגְדֹּל בַּתּוֹרָה, וּבְעָצֶם בְּכָךְ רוֹצֶה הַיֵּצֶר לְתַפֵּס אֶת בְּנֵי הַתּוֹרָה, וּרְאֵה בְּסֵפֶר "הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים", שֶׁמֵּבִיא שָׁם שֶׁבְּתוֹכָחָה זוֹ שֶׁהוֹכִיחַ הֶחָפֵץ חַיִּים לִבְנֵי הַיְשִׁיבָה הָיָה זֶה בִּזְמַן קַבָּלַת שַׁבָּת, וְאָמַר זֹאת בִּבְכִיּוֹת גְּדוֹלוֹת.

**שאלה יא - היאך נתן לרכש מדה זו של ההסתפקות, ובפרט למי שהיה רגיל ברחבות?**

רֵאשִׁית הִיא הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּאַפְסִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מַעֲבָר וּפְרוֹזְדוֹר לְעוֹלָם הַבָּא, וְהַנּוֹסֵעַ לְרֶגֶל עֲסָקָיו לֹא יַקְפִּיד עַל קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה בְּצָרְכֵי חָמְרִיּוּתוֹ, וְעוֹד יָבִין שֶׁהֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה יְפַתּוּהוּ וְיוֹלִיכוּהוּ עָרֹם לְקִבְרוֹ, וּכְשֵׁם שֶׁנּוֹלַד עָרֹם מֵהַמְּצוּוֹת כֵּן יָשׁוּב, לִהְיוֹת שֶׁהַחֹמֶר הוּא הֶפֶךְ הַנְּמוּר מִמַּטָּרַת בִּיאַת הָאָדָם לָעוֹלָם. הקב"ה בָּרְאוֹ לָאָדָם בְּמַטָּרָה שֶׁיַּעֲמֹד בְּפִתּוּיֵי הָעוֹלָם וְיָבִין בְּרַמָּאוּתָם וְיִבְרַח מֵהֶם, וְזֶה הַבָּא וְנִכְנָס בָּהֶם מַה הוֹעִיל בְּבִיאָתוֹ לָעוֹלָם?!וְעוֹד יִתְבּוֹנֵן, שֶׁעַל הָאָדָם הַמִּתְעַנֵּג מֵהָעוֹלָם נֶחְסָר לוֹ מִשֶּׁלְחָנוֹ לֶעָתִיד, וּכְהָא דר"ש בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁאָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ הֵיאַךְ יְהֵא שֻׁלְחָן חֲבֵרֵיךְ יוֹתֵר מִשֶּׁלְךְ וְהִסְכִּים עִמָּהּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (סוף פ' "פקודי").

וּלְמַעֲשֶׂה, יַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה הַמַּכְנִיסָה לוֹ אֶת הַהֶכְרֵחַ, וְיִבְרַח מֵעֲסָקִים מַטְרִידִים וּמִסְעָפִים הַמַּבְטִיחִים אוּלַי בְּנָיַן לַגּוּף, אוּלָם בְּוַדַּאי חֶרְבָּן לַנְּשָׁמָה וִימַעֵט בְּעֶסֶק וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וְעוֹד יִבְרַח מֵחֲבֵרִים רוֹדְפֵי עוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַרְבֵּה עוֹשֶׂה הַחֲבֵרוּת, שֶׁאָז הָאָדָם מִתְאַוֶּה וְחוֹמֵד לִהְיוֹת כַּחֲבֵרָיו, וּכְמוֹ כֵן אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ יַרְחִיקֵם מֵרוֹדְפֵי עוֹלָם הַזֶּה.

וְהוּא הַמְבֹאָר בְּמִסְלַת יְשָׁרִים שֶׁהָאָדָם מִצַּד עַצְמוֹ כְּבָר הָיָה מִסְתַּפֵּק בִּלְבוּשׁ פָּשׁוּט וְאֹכֶל פָּשׁוּט, וְקוֹרַת גַּג פְּשׁוּטָה, וּמַה שֶּׁיִּתְאַוּוּ בְּנֵי אָדָם לְבָתִּים וְלִשֵּׁאת נָשִׁים וּלְהָבִיא יְלָדִים - "הַכֹּל מִקִּנְאַת אִישׁ מֵרֵעֵהוּ". רַק הַקִּנְאָה הִיא הַנּוֹתֶנֶת תְּחוּשָׁה לָאָדָם שֶׁחַיָּב שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַה שֶּׁהָיָה לַחֲבֵרָיו, וּכְשֶׁיִּתְרַחֵק מֵחֲבֵרִים רוֹדְפֵי חֹמֶר - נִצּוֹל מִזֶּה.

**שאלה יב - מהו גדר מותרות בחיי האדם?**

בֶּאֱמֶת אֵין הַקְּצָבָה בָּזֶה שָׁוָה אֵצֶל כָּל אָדָם, דְּיֵשׁ אָדָם שֶׁגָּדֵל בְּתַנְפְּנוּקִים, וּבִשְׁבִילוֹ לִחְיוֹת לְלֹא סַפָּה הֲדוּרָה, אוֹ לְלֹא שֻׁלְחָן וְכִסְאוֹת מְהֻדָּרִים, אוֹ לְלֹא מְקֻרֶר מוֹדֶל חָדָשׁ, וּכְיוֹצֵא הֲרֵי שֶׁחֹשׁ הוּא בְּרַע, וְדַעְתּוֹ מְטֹרֶפֶת עָלָיו, וְאֵין יָכוֹל הוּא לְתַפְקֵד בְּפָחוֹת מהנ"ל, וְאֵינוֹ חָשׁ בְּנַפְשׁוֹ כִּי הַלָּלוּ מוֹתָרוֹת עֲבוּרוֹ אֶלָּא חַיֵּי נֶפֶשׁ מַמָּשׁ.

וּלְעֻמָּתוֹ יֵשׁ אַחֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם בֵּית מֵחוֹשׁ לְחָיוֹת עִם רָהִיטִים פְּשׁוּטִים וּמְשֻׁמָּשִׁים, וְאֵין חָשׁ בְּכָךְ שׁוּם חֶסְרוֹן, וּבִשְׁבִילוֹ סַפָּה מְהֻדֶּרֶת וְכֵיוֹצֵא זֶהוּ מוֹתָרוֹת מַמָּשׁ.

וְיֵשׁ אֲשֶׁר מַאֲכָלוֹ מַאֲכַל בְּרִיאִים וְכָךְ הֲרֵגֵל וּבְפָחוֹת מַאֲכִילָה מַשְׂבִּיעָה וּמְרֻוַּחַת יָחוּשׁ בְּעַצְמוֹ כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה, וְיֵשׁ אַחֵר שֶׁדַּי לוֹ בְּמַאֲכָלִים פְּשׁוּטִים לֶחֶם וְיָרָק וְכֵיוֹצֵא, וְכֵן הוּא לְגַבֵּי מַלְבּוּשִׁים כְּכָל הַנִּזְכָּר לְעֵיל.

וּכְמוֹ כֵן לֹא כָּל אָדָם בְּעֶמְדָּה וּבְרָמָה צִבּוּרִית כְּמוֹ חֲבֵרוֹ, כָּךְ שֶׁלְּגַבֵּי זֶה שֶׁהוּא בְּעֶמְדָּה וּבְמִשְׂרָה צִבּוּרִית יָחוּשׁ בִּזָּיוֹן בַּמֶּה שֶׁלְּאַחֵר זֶהוּ מוֹתָרוֹת.

אֲזַי אַף שֶׁאֵין לְהַקְצִיב קְצָבָה בְּשָׁוֶה מַה הוּא הֶכְרֵחַ וּמַה הוּא מוֹתָרוֹת.

אוּלָם הַהַגְדָּרָה בָּזֶה מְפֹרֶשֶׁת הִיא בְּ"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" (שער הפרישות) וְזֶה תֹּכֶן דְּבָרָיו:

בַּמֶּה שֶׁחָשׁ הָאָדָם שֶׁהוּא הֶכְרֵחַ בִּשְׁבִילוֹ, וְלֹא בִּשְׁבִיל שֶׁיַּבִּיטוּ בּוֹ בְּנֵי אָדָם וְיִתְפָּאֵר בִּפְנֵיהֶם, אֶלָּא חָשׁ הוּא שֶׁהוּא לְעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת מִבִּלְעֲדֵי זֹאת וַיַּפְרִיעַ לוֹ לִחְיוֹת בְּפָחוֹת מִזֶּה כִּי בְּכָךְ הֲרֵגֵל, וְכֵן הוּא הַמִּינִימוּם שֶׁחַיִּים בּוֹ בְּנֵי הָאָדָם כְּעֶרְכּוֹ וּכְעֻמָּדָתוֹ, כָּךְ שֶׁרוֹצֶה הוּא בָּזֶה לֹא בִּשְׁבִיל לְהִתְפָּאֵר אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא לְהִתְבַּזּוֹת, כִּי מִבִּלְעֲדֵי זֹאת חָשׁ הוּא מְבֻזֶּה, וּבִפְרָט כַּאֲשֶׁר מִבַּלְעֲדֵי צְרָכִים אֵלּוּ חָשׁ הוּא בְּנַפְשׁוֹ כְּמִתְעַנֶּה וְסוֹבֵל, הֲרֵי עֲבוּרוֹ זֶהוּ גְּבוּל הַהֶכְרֵחַ. וּמֵעֵבֶר לָזֶה הֲרֵי שֶׁהוּא מוֹתָר, וְעָלָיו לְהַעְפִּיל לְצַמְצֵם קְצָת וּלְהִתְקָרֵב לְגְבוּל הַהֶכְרֵחַ וּלְהִתְרַחֵק מִגְּבוּל הַמּוֹתָר. כִּי זוֹ עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּמִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת מְעַט מְעַט לְגָרֵשׁ רְצוֹנוֹתָיו.

וּבְמִבְחָן פָּשׁוּט נוֹתֵן לָנוּ הֶחָפֵץ חַיִּים לִבְחוֹן וּלְהַגְדִּיר לְעַצְמֵנוּ מַהוּ מוֹתָרוֹת וּמַהוּ הֶכְרֵחַ, וְשֶׁלֹּא נִתְרַמֶּה ע"י הַיֵּצֶר, וְהִנֵּה לְךָ דְּבָרָיו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סִימָן קנ"ו ס"ק ב' וּבְשַׁעַר ה צִיּוּן אוֹת ג':

וּכְדֵי שֶׁלֹּא יְרַמֶּה הַיֵּצֶר אוֹתוֹ, יִתְבּוֹנֵן אִלּוּ הָיָה מְחֻיָּב לָזוּן חֲבֵרוֹ וּלְהַלְבִּישׁוֹ כְּפִי עֶרְכּוֹ, מָה הָיָה אוֹמֵר אָז, אֵיזֶה הוּא מוֹתָרוֹת וְאֵיזֶה הוּא הֶכְרֵחַ... עכ"ל.

וְהוּא מִבְחָן אֱמִתִּי וּפָשׁוּט.

## חלק ה - שאלות ותשובות בנושא "גלות וגאולה"

זְכִיַּת דּוֹרֵנוּ לְמָשִׁיחַ, בַּמֶּה?

**שאלה א - היאך יתכן שבדורות קודמים שהיו צדיקים וחסידים והנה לא זכו לגאלה ואלו אנו דור יתום וחדל מעשים - נזכה?**

הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ מְפֹרֶסֶמֶת מֵהֶ"חָפֵץ חַיִּים" וּמֵעוֹד שֶׁקָּדְמוּ לוֹ, וּתְשׁוּבָתָם הִיא שֶׁאָנוּ דּוֹמִים לְנָנָס הָעוֹמֵד עַל גַּבֵּי הָעֲנָק, דְּאַף שֶׁהַנָּנָס מַצְלִיחַ לִרְאוֹת מַה שֶּׁלֹּא רוֹאֶה הָעֲנָק בְּהֶיוֹת וְהוּא עַל גַּבָּיו, מִכָּל מָקוֹם הָעֲנָק הוּא הָעֲנָק בֶּאֱמֶת.

וְהַהֶסְבֵּר בְּעֹמֶק הַדְּבָרִים הוּא כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

שֶׁהֲרֵי לְכְאוֹרָה עֲדַיִן קָשֶׁה, אֲכֵן אָנוּ נְנָסִים, אִם כֵּן בַּמֶּה זְכִיתֶנוּ דַּוְקָא אָנוּ לַעֲמֹד עַל גַּבֵּי הָעֲנָקִים וְלִרְאוֹת מַה שֶּׁהֵם לֹא יָזְכוּ לִרְאוֹת.

אֶלָּא הַבֵּאוּר דִּתְקוּפַת הֶעָתִיד מִתְחַלֶּקֶת לְג' שְׁלַבִּים כַּמְבֹאָר בָּרַמְחַ"ל (בספרו "דרך ה'")

**א.** יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ.

**ב.** תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

**ג.** עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת לְלֹא גּוּף.

יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ הֵם נִצְרָכִים לְהַשְׁלִים אֶת הַדּוֹר הַמְסַיֵּם - דּוֹר עֵקְבָתָא דְּמְשִׁיחָא שֶׁיִּהְיֶה דּוֹר פָּרוּץ כַּמְבֹאָר בְּסוֹף סוֹטָה, מָשִׁיחַ יָבוֹא לְדוֹר זֶה בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה הַדּוֹר פָּצוּעַ בְּנַפְשׁוֹ מִתּוֹךְ יִסּוּרָיו וּמִתּוֹךְ נִסְיוֹנוֹתָיו הַקָּשִׁים.

דּוֹרוֹת קוֹדְמִים לֹא נִצְרְכוּ לְיָמִים אֵלּוּ, אַחַר שֶׁהִשְׁלִימוּ עַצְמָם בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם בְּתִקּוּנֵי הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עַל הַנִּפְטָרִים בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהָעֲבָדָא שֶׁלֹּא יִהְיוּ הֵמָּה בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אִם כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ הֵמָּה לְיָמִים אֵלּוּ לְצָרֵךְ שְׁלֵמוּתָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן דּוֹר מָשִׁיחַ שֶׁיִּצְרַךְ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ אָז יֻשְׁלַם תִּקּוּנוֹ וְזִכּוּכוֹ בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ גּוּפוֹ, וּלְאַחַר שֶׁיִּכָּשֵׁר בְּיָמִים אֵלּוּ, יָבוֹאוּ יְמוֹת תְּחִיַּת הַמֵּתִים שֶׁנִּצְרָכִים גַּם לְכָל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים לְהַשְׁלִים מַה שֶּׁלֹּא הִסְפִּיקוּ לְהַשְׁלִים בְּאֶמְצָעוּת גּוּפָם לְסִבַּת מֻגְבָּלוּת הַגָּלוּת וְתִקֻּף הַטֻּמְאָה, וְרַק לְאַחַר הַתְּחִיָּה יַשְׁלִימוּ שְׁלֵמוּת נַפְלָאָה עִם גּוּפָם שֶׁזּוֹ הַתַּכְלִית. וּלְאַחַר מִכֵּן יָבוֹא הַשָּׁלָב הַג' שֶׁהוּא שִׁכְרָן שֶׁל צַדִּיקִים - עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת. (וראה עוד לקמן שאלה כ"ח).

**שאלה ב - מהו מקור שנאת אמות העולם את ישראל?**

הַדָּבָר מְבֹאָר בְּסֵפֶר "הַמּוֹרֶה" לְהָרַמְבַּ"ם, שֶׁשִּׂנְאָתָם הִיא בְּדָתֵנוּ, וְאֵין קִנְאָה כְּקִנְאַת הַדָּת.

דְּהַיְנוּ, מֵאַחַר וְהַגּוֹיִים יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּחַ הָעֶלְיוֹן וְהַנִּכְבָּד שֶׁבַּבְּרִיאָה הוּא הָאֱלֹקִים. וְהִנֵּה הָאֱלֹקִים יְחֵס וְיִחֵד לִסְגֻלָּתוֹ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְאוֹתוֹ יַחְשִׁיב לְעֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ, וּכְנֶאֱמַר: "הֵן גְּבִיר שַׁמְתִּיו לָךְ וְאֶת כָּל אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים".

כִּי זֹאת מֵבִין הַגּוֹי, שֶׁיִּחּוּד וּסְגֻלָּה זוֹ שֶׁנִּתְיַחֲדָנוּ וְנִסְתַּגַּלְנוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת לִהְיוֹת עַם הַנִּבְחָר, זֶהוּ אֵינוֹ מִתְבַּטֵּא בְּחָמְרִיּוּת, שֶׁהֲרֵי כָּל יְהוּדִי וְלוֹ הַפְּשׁוּט בְּיוֹתֵר אוֹמֵר בְּתָמִימוּת וּבֶאֱמִתִּיּוּת בְּכָל בֹּקֶר "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", וּבֶאֱמֶת חָפֵץ הוּא בְּיִהֻדּוּתוֹ וְאַף שֶׁהוּא עָנִי וְאֶבְיוֹן

מִכָּל גּוֹי אַחֵר וְאַף שֶׁיִּהְיֶה הַגּוֹי הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר עָלֵי אֲדָמוֹת. כָּךְ שֶׁאֵין אֲמִירָה זוֹ מִתּוֹךְ יָמְרָנוּת אוֹ עַקְשָׁנוּת אֶלָּא זוֹ הַכָּרָה אֲמִתִּית שֶׁבָּאָה לָהֶם מִתּוֹךְ "פָּנִים אֶל פָּנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם".

אִם כֵּן מְבִינִים הֵם שֶׁעֶלְיוֹנוּת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הוּא מַשֶּׁהוּ פְּנִימִי רוּחָנִי שֶׁלֹּא יִשְׁוֶה לוֹ עֶרֶךְ שֶׁבָּעוֹלָם, כָּךְ שֶׁאֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָא הָרְכוּשׁ הָאֲמִתִּי לְעֻמַּת רְכוּשׁוֹ שֶׁל הַגּוֹי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא רְכוּשׁ מְדֻמֶּה, בָּזֶה נִשְׁבָּתָה כָּל גַּאֲוָתָם שֶׁל הָאֻמּוֹת, כִּי כַּמָּה שֶׁיִּהְיוּ מֻצְלָחִים וּמִתְקַדְּמִים, הָעָם הַיְּהוּדִי בָּז לָהֶם וּלְהַצְלָחוֹתֵיהֶם מִתּוֹךְ שֶׁאֵין עוֹמֵד כָּל כְּבוֹדָם וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם נֶגֶד מְצָוָה אַחַת שֶׁל הָאִישׁ הַיְּהוּדִי, וּבְעֵד מִצְוָה אַחַת מוּכָן הוּא לְתֵת אֶת כָּל עוֹלָמוֹ וְאַף לָמוּת עָלֶיהָ, בְּמֵילָא בָּרוּר לָהֶם שֶׁבְּיַד עַם זֶה יֶשְׁנוֹ אוֹצָר בְּלוּם שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם הַשְׁוָאָה בּוֹ, וְיִקָּר עֶרֶךְ הוּא יוֹתֵר מִכֹּל, שֶׁנּוֹבֵעַ מִכְּרִיתַת בְּרִית בֵּין ה' לְעַמּוֹ - בְּרִית שֶׁלֹּא תּוּפַר לְעוֹלָם.

הֲרֵי רוֹאִים הֵם בְּכָךְ הַפְלָיָה נוֹרָאָה שֶׁהֻפְלוּ הֵמָּה לְרָעָה לְהֻחְשַׁב נְחוּתִים וּפְחוּתִים שֶׁנּוֹעֲדוּ לְשָׁרֵת וּלְשַׁמֵּשׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּכְנֶאֱמַר "וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם" (ישעיה סא, ה).

הֵיאַךְ אִם כֵּן יִשְׁאוּ הַגּוֹיִים עֶלְיוֹנוּת זוֹ, שֶׁהִיא לְכְאוֹרָה עַל לֹא עָוֶל בְּכַפָּם. מַדּוּעַ יִשְׁתַּנֶּה יַחֲסוֹ שֶׁל הָאֱלֹקִים לְעַם יִשְׂרָאֵל לְהַנְהִיגָם בְּהַנְהָגָה נִסִּית לְעֻמַּת שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁיְּנַהֲגוּ בְּהַנְהָגָה טִבְעִית.

**שאלה ג - אם כן לפי המבאר בתשובה הקודמת אין סכוי לשנוי ממצב השנאה על עם ישראל מאמות העולם, מאחר ושנאה זו היא תוצאה מקנאת הדת - הרי שלא תשתנה לעולם. וכי כך מכרחת להיות המציאות?**

בְּמְצִיאוּת הַחַיִּים רוֹאִים אָנוּ כְּשֶׁאָדָם עָלָה לְגַדֵּלָה וְנִבְחַר לְשֵׂר חָשׁוּב וְכַיּוֹצֵא, הֲרֵי יִתְכְּנוּ ב' תּוֹפָעוֹת שֶׁל תְּגוּבוֹת עַל בְּחִירָתוֹ לַמַּעֲמָד הַנִּכְבָּד.

תִּתְכֵּן כְּלַפָּיו תּוֹפָעָה שֶׁל אוֹהֲדִים מַעֲרִיצִים, וְאָכֵן יִזְכֶּה זֶה לְכָבוֹד גָּדוֹל, וּכְמוֹ כֵן בְּכְלַל תּוֹפָעָה זוֹ יִמְצֵא אַף שֶׁיַּחְנִיפוּ לוֹ רַבִּים וְטוֹבִים כְּדֵי לֵהָנוֹת בְּמַשֶּׁהוּ בִּזְכוּת קִרְבָתָם אֵלָיו.

וּלְעֻמַּת זֹאת תִּתְכֵּן תּוֹפָעָה הֲפוּכָה, שֶׁיְּקַנְאוּ בּוֹ מִתְחָרָיו וְיִשְׂנְאוּ אוֹתוֹ וְיִרְדְּפוּ אוֹתוֹ וַאֲפִלּוּ עַד כְּדֵי לְחַסְלוֹ, וְזֶהוּ כְּדֵי לְהַרְגִּיעַ קִנְאָתָם.

כֵּן יִתְכְּנוּ ב' הַתּוֹפָעוֹת הנ"ל בְּיַחֲסָם שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהַדָּבָר מֻתְנֶה וְעוֹמֵד בְּאִם יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וּמִצְוֹות אוֹ לֹא.

אִם יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וּמִצְוֹות הֲבֵטַחְנוּ שֶׁיַּחַס הָאֻמּוֹת כְּלַפֵּינוּ יִהְיֶה יַחַס אוֹהֵד, מַעֲרִיץ, מְכֻבָּד, וּלְפָחוֹת מַחְנִיף, וּבְשִׂמְחָה יְשַׁרְתוּנוּ וְיִתְכַּבְּדוּ בָּנוּ.

וּבְאִם לָאו, אֲזַי אָמְנָם נִהְיֶה עֶלְיוֹנִים עַל הַגּוֹיִים, שֶׁהֲרֵי אַף בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם קְרוּיִים בָּנִים, אִם כֵּן שֵׁם "בָּנִים" לְעוֹלָם לֹא יוּסַר מֵעָלֵינוּ, אוּלָם הַיַּחַס כְּלַפֵּינוּ

שִׂנְאָה, קִנְאָה, תַּחֲרוּת, וְאַדְרַבָּא, יְחוּסֵנוּ וְיִחוּדֵנוּ יִגְרֹר לַחֲמָתָם וַחֲמָסָם שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם עַד לְהַשְׁחִיתֵנוּ.

וְהַדְּבָרִים בְּעֶצֶם בְּרוּרִים מִתּוֹךְ הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּפָרָשִׁיּוֹת "בְּחֻקֹּתַי" וְ"כִי תָבֹא".

**שאלה ד - למה דור עקבות משיחא מסמן בחז"ל כדור שיהיו בו צרות רבות ביותר, הלא ראינו בדורות שעברו צרות רבות וקשות של שמדות והריגות, היינו ללעג ולקלס וכיוצא יותר מדורנו?**

עִקַּר הַגָּלוּת הִיא גָּלוּת הַדַּעַת, כְּשֶׁהַדַּעַת בְּגָלוּת, כָּל מַכָּה וְלוּ הַקְּטַנָּה בְּיוֹתֵר מְקַבֶּלֶת מַשְׁמָעוּת כְּמַכָּה גְּדוֹלָה וְקָשָׁה, וְאִלּוּ כְּשֶׁהַדַּעַת אֵינֶנָּה בְּגָלוּת הֲרֵי שֶׁמִּתְגַּמְּדִים לָהֶם כָּל הַצָּרוֹת לִהְיוֹת נִסְבָּלִים.

וְנִתָּן לְרְאוֹת דָּבָר זֶה בְּחוּשׁ מַמָּשׁ, כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל מַכָּה בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלוֹ וַאֲפִלּוּ לְלֹא מִתְכַּוֵּן, וּכְגוֹן שֶׁנָּפַל לְלֹא כַּוָּנָה וְנִגְּפָה יָדוֹ, הֲרֵי הָאָדָם כּוֹעֵס וְקָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל זֹאת, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁמִּישֶׁהוּ הִזִּיקוֹ וְצִעֲרוֹ אוֹ הִפְסִידוֹ, אוֹ בִּזָּהוּ, הֲלֹא הָאָדָם לוֹקֵחַ זֹאת בְּאֹפֶן קָשֶׁה, וְאִלּוּ תְּרוּפוֹת זְרִיקוֹת וַאֲפִלּוּ נְתוּחַ ל"ע לוֹקֵחַ זֹאת הָאָדָם מִבְּלִי כַּעַס וְסוֹבֵל זֹאת מֵאֵת הָרוֹפֵא בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּמַדּוּעַ?

כְּשֶׁמִּצְטַעֵר הוּא עַל יְדֵי גּוֹרֵם שֶׁאֵין רוֹאֶה הוּא בּוֹ תַּכְלִית טוֹבָה, קָשֶׁה לוֹ מִנְּשׂוֹא סֵבֶל זֶה, כִּי דַּעְתּוֹ אֵינָהּ סוֹבֶלֶת הִנָּיוֹן בְּסִבְלוֹ, אוּלָם כְּשֶׁרוֹפְאוֹ מְחַתֵּךְ בּוֹ דַּעְתּוֹ סוֹבֶלֶת צַעַר זֶה, וְאָז מִתְגַּמֶּדֶת לָהּ הַצָּרָה בְּיוֹתֵר.

עִקַּר סֵבֶל עִקְּבוֹת מְשִׁיחָא - הוּא הֶעְדֵּר הָאֱמוּנָה, שֶׁזֶּהוּ בְּעֶצֶם הֶעְדֵּר הַדַּעַת, כִּי עִקַּר הַדַּעַת הִיא הָאֱמוּנָה - לָדַעַת אֶת ה', וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר הגר"ש שְׁבַדְרוֹן זצ"ל בְּשֵׁם הגר"י לְוִינְשְׁטֵין בְּשֵׁם הֶחָפֵץ חַיִּים, שֶׁהַמִּלְחָמָה הַשְּׁלִישִׁית תִּהְיֶה מִלְחֶמֶת הָאֱמוּנָה.

וּכְמוֹ שֶׁכֵּן כָּתַב הַקָּאמַרְנָא וְהַשּׁוֹמֵר אֱמוּנִים הֶסְבֵּר דִּבְרֵי הָאוֹר הַחַיִּים הק' (שמות ג, ח) שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִצְטָרְכוּ לְהִתְנַסּוֹת בְּסוֹף הַיָּמִים בְּשַׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁל הַטֻּמְאָה שֶׁמַּהוּתוֹ מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְשֶׁהוּא עִנְיַן הַמּוּבָא בחז"ל: אֵין לְךָ שָׁעָה קָשָׁה לְיִשְׂרָאֵל כַּיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לָהֶם "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא". וְהִסְבִּיר בְּשׁוֹמֵר אֱמוּנִים, מַהוּ "הַסְתֵּר אַסְתִּיר" - הַסְתָּרָה כְּפוּלָה, הַסְתָּרָה אַחַת הִיא עֶצֶם הַמַּכָּה, אוּלַם הַסְתָּרָה הַשֵּׁנִית וְהַכְּפוּלָה - הִיא הֶעְדֵּר הָאֱמוּנָה מִי מֵנַח מֵאַחֲרֵי הַמַּכָּה, וְזֶה שֶׁמַּגְדִּיל אֶת הַמַּכָּה פִּי כַּמָּה.

וּלְכָךְ אַף שֶׁאוּלַי הַצָּרוֹת בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא אֵינָם עוֹלִים עַל צָרוֹת דּוֹרוֹת קוֹדְמִים, אוּלָם קָשִׁים הֵם פִּי כַּמָּה מֵחֲמַת הֶעְדֵּר הָאֱמוּנָה.

**שאלה ה - מי יהיה לעתיד גואלן של ישראל, ומדוע?**

בזוה"ק אִיתָא (ח"ב עמ' קכ ע"ב) שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יִהְיֶה לֶעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּמֹשֶׁה ר"ת מַה שֶּׁהָיָה הוּא, כְּלוֹמַר מֹשֶׁה שֶׁהָיָה גּוֹאֲלָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא שֶׁיִּגְאַל אוֹתָנוּ לֶעָתִיד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּקֹהֶלֶת א': "מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה".

וְהִקְשָׁה הָאוֹר הַחַיִּים הק' (בראשית מט, יא), וַהֲלֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה מִזַּרְעוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁדָּוִד עַצְמוֹ יִהְיֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ (סנהדרין צ"ח עב), וְהֵיאַךְ נֶאֱמַר בזוה"ק לְעֵיל שֶׁמֹּשֶׁה הוּא הַגּוֹאֵל.

וְתֵרֵץ שֶׁבְּחִינַת נִשְׁמַת מֹשֶׁה כְּלוּלָה מִכָּל י"ב שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַנַף שִׁבְטוֹ שֶׁל דָּוִד גַּם הוּא כְּלוּל בְּמֹשֶׁה, וְלֶעָתִיד לָבוֹא תִּתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם שֹׁרֶשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁבְּמֹשֶׁה שֶׁהוּא עַצְמוֹ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהוּא דָּוִד וְהוּא יִנּוֹן וְשִׁילֹה, ע"כ מֵאוֹר הַחַיִּים הק'.

וְהַטַּעַם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא זֶה שֶׁיִּגְאָלֵנוּ, לִהְיוֹת מְבֹאָר בִּדְבָרֵי הָאֲרי"י הק' שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, כִּי אֲשֶׁר יְדָעוֹ ה' בְּפָנִים אֶל פָּנִים, וְלֹא הָיָה בַּמִּין הָאֱנוֹשִׁי מֻבְחָר לָדַעַת אֶת ה' כָּמוֹהוּ, וְהוּא זֶה שֶׁיּוּכַל לִתֵּן דֵּעָה לְיִשְׂרָאֵל לֶעָתִיד לָדַעַת אֶת ה', שֶׁזֶּהוּ הֶלֹא יִהְיֶה כָּל שִׁכְרֵנוּ בֶּעָתִיד, וּכְנֶאֱמַר: "וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים".

וְלָכֵן גַּם בִּגְאֻלַּת מִצְרַיִם כְּשֶׁאָמַר מֹשֶׁה: "שִׁלַּח נָא בְּיַד תִּשְׁלָח", אָמַר לוֹ ה' לְמֹשֶׁה: (שמ"ר ג) אִם אֵין אַתָּה גּוֹאֲלָן אֵין אַחֵר גּוֹאֲלָן, לִהְיוֹת כִּי זֶה לְעַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים, וּכְנֶגֶד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַ"דַּעַת" מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה הָיָה פַּרְעֹה הַ"דַּעַת" מִצַּד הַסִּטְרָא אַחְרָא", וּכְמוֹ שֶׁאָמַר "לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה'", וּלְכָךְ רַק מֹשֶׁה יָכוֹל הָיָה לְבַטְּלוֹ וּלְהָבִיא לְיִשְׂרָאֵל דַּעַת שֶׁל אֱמוּנָה שֶׁיֵּדְעוּ אֶת ה'.

**שאלה ו - מהו עקר השמחה שתהיה לעתיד?**

בֵּאַרְנוּ בַּתְּשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁעִקַּר הַגְּלוּת הִיא גָּלוּת הַדַּעַת, הֲרֵי שֶׁעִקַּר הַגְּאֻלָּה הִיא גְּאוּלַּת הַדַּעַת.

וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, הֲרֵי לֶעָתִיד הַשֶּׁפַע וְהַבְּרָכָה וְהַשָּׁלוֹם יִהְיֶה בְּתַכְלִית הַטּוֹב, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל "עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹצִיא גְּלוּסְקָאוֹת וּכְלֵי מִלֶּת", וְעוֹד אָמְרוּ עֲתִיד כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּשְׁמְשׁוּ לְפָנָיו אַלְפַּיִם וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת עֲבָדִים. וְעוֹד אָמְרוּ עֲתִיד שֶׁיִּהְיֶה לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל ג' בָּתִּים אֶחָד בָּהָר אֶחָד בָּעֵמֶק וְאֶחָד בַּשְּׁפֵלָה, וַעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּרְדוּ וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּאֻמּוֹת - "וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנֶיךָ וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתָיִךְ אַפַּיִם אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ" (ישעיה מט, כג), הַשָּׁלוֹם יֶהֱא שָׁלוֹם אֲמִתִּי - "וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי יִרְבָּץ", לֹא יֶהֱא מָשָׁג שֶׁל מָוֶת וְחוֹלִי - "בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹקִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר" (ישעיה כה, ח), וְעוֹד וְעוֹד.

אוּלָם כָּל אֵלּוּ יִהְיוּ בְּגֶדֶר כֵּלִים וְאֶמְצָעִים לְתַכְלִית הַטּוֹבָה הָאֲמִתִּית שֶׁהִיא לָדַעַת אֶת ה', וּמִן הָאֶמְצָעִים וְהַכֵּלִים נֵדַע בְּמַקְצָת מַה יְהֵא הַתַּכְלִית.

וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּסוֹף הִלְכוֹת מְלָכִים:

וְלֹא נִתְאַוּוּ הַחֲכָמִים וְהַנְּבִיאִים אֶת יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ לֹא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלְטוּ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְלֹא כְּדֵי שֶׁיִּרְדּוּ בָּעַכּוּ"ם, וְלֹא כְּדֵי שֶׁיְּנַשְּׂאוּ אוֹתָם הָעַמִּים, וְלֹא כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמֹחַ [הַכַּוָּנָה לְשִׂמְחָה חֻמְרִית] אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ פְּנוּיִים בַּתּוֹרָה וּבְחָכְמָתָהּ וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם נוֹגֵשׂ וּמְבַטֵּל. וְעוֹד כָּתַב שָׁם:

וְלֹא יִהְיֶה אָז עֵסֶק כָּל הָעוֹלָם אֶלָּא לָדַעַת אֶת ה' בִּלְבַד, וְיִהְיוּ יִשְׂרָאֵל חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְיוֹדְעִים דְּבָרִים סְתוּמִים, וְיַשִּׂיגוּ דַּעַת בּוֹרְאָם כְּפִי כֹּחַ הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים".

וְהַסִּבָּה לְכָךְ הִיא בֶּהֱיוֹת וְנִשְׁמַת הָאָדָם הִיא חֲצוּבָה מֵאֱלֹקַ, וִידִיעָתָהּ אֶת ה' הוּא הַשִּׁיבָה לְשָׁרְשָׁהּ, לַחְזֹר לְאַרְמוֹן בֵּית אָבִיהָ, וְאֵין עֹנֶג לַנְּשָׁמָה גָּדוֹל מִזֶּה, וּלְכָךְ הָעֹנֶג הַגָּדוֹל שֶׁל הַנְּשָׁמָה לְאַחַר פְּטִירָתָהּ מִן הָעוֹלָם - צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא עֹנֶג עָצוּם, שֶׁקּוֹרֵת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא יָפָה מִכָּל עָנְגֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְהַטַּעַם הֱיוֹת וְהַדַּעַת שְׁלֵמָה לָדַעַת אֶת ה', וְזֶהוּ עֹנֶג שֶׁאֵין לָנוּ - הַשְּׁקוּעִים בַּחֹמֶר הֲבָנָה וְהַשָּׂגָה בּוֹ אֶלָּא מְעַט, ולעוה"ב נִזְכֶּה לוֹ בִּשְׁלֵמוּת.

**שאלה ז - הלא ידוע שהגליות נועדו לצרף ולזכך את ישראל, והנה לכאורה בכל הגליות שעבר עם ישראל נתהוו להם מכך מעידות במקום תקון ועליה, שהרי בגלות מצרים מעדו עד לעבודה זרה שכן קטרגה מדת הדין "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה", וכידוע שנשקעו עד מ"ט שערי טמאה. - וכמו כן בגלות בבל, באותן 70 שנה שכחו את התורה ונשאו נשים נכריות כמובא בפסוקים. - וכן בגלות זה האחרון, כמה התבוללות ונשירה מהיהדות, הלא הוא באפן שלא היה מעולם, - ואם כן מה התועלת בגליות?**

אֵין לָנוּ מָשָׁג בְּדַרְכֵי ה', וְעֹמֶק עֲצָתוֹ וְחָכְמָתוֹ מִי יַשִּׂיגֶנָּה, וּלְכָךְ, אִם קָבַע וְהֶחְלִיט הַבּוֹרֵא בְּחָכְמָתוֹ שֶׁהַגָּלֻיּוֹת מְצָרְפוֹת וּמַכְשִׁירוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לִגְאֻלָּה זְמַנִּית, אוֹ קְבוּעָה כְּפִי שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד, אִם כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁאֵין הקב"ה נִכְשָׁל בַּעֲצָתוֹ, וּבְוַדַּאי עֲצָתוֹ בַּגָּלֻיּוֹת הִיא אַךְ וְרַק לְהוֹעִיל.

וּמַה שֶּׁלְּמַרְאֵה עֵינֵינוּ נִרְאֶה שֶׁהַגָּלוּת יוֹתֵר מַזִּיקָה, זֶהוּ הַנִּרְאֶה לָעֵינַיִם שֶׁלָּנוּ אוּלָם בָּרוּר הוּא שֶׁזֹּאת מִפְּנֵי שֶׁהָאֱמֶת נֶעֱלְמָה מֵאִתָּנוּ.

וּכְדֵי לְשַׁבֵּר אֶת הָאָזֶן אֶפְשָׁר לָתֵת לָזֶה הֲבָנָה.

הֲרֵי הַגָּלוּת שׁוֹבֶרֶת וּמַכְנִיעָה אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאָז הַמַּצָּב הוּא שֶׁסַּנֶּגוֹרְיָא גְּדוֹלָה נִפְעֶלֶת מִכָּל מִצְוָה קְטַנָּה וּמִכָּל מְסִירוּת שֶׁמּוֹסֵר אָדָם עַצְמוֹ לַה' בְּגָלוּת גּוּף וְנֶפֶשׁ, וּכְמוֹ כֵן הַקַּטֵּגוֹרְיָא מִכָּל עָוֹן מִתְקַטֶּנֶת, אַחַר שֶׁיֵּשׁ לְמוּד זְכוּת גָּדוֹל עַל הַחוֹטֵא, כָּךְ שֶׁכָּל מִצְוָה הִנָּהּ בְּעַל מִשְׁקָל מַכְרִיעַ כְּנֶגֶד הַרְבֵּה עֲוונוֹת, וְאִישׁ צַדִּיק אֶחָד יַעֲמֹד וְיַכְרִיעַ כְּנֶגֶד אֶלֶף רְשָׁעִים שֶׁיִּרְשִׁיעוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם.

וּלְעֻמַּת זֹאת כְּשֶׁהַמַּצָּב הוּא שֶׁל שִׁלְוָה שֶׁפַע וּבְרָכָה, אֵין כָּל כָּךְ סַנֶּגוֹרְיָא מִכָּל מִצְוָה, אַחַר שֶׁזֶּה אֶפְשָׁרִי וְנִתָּן לְבִצּוּעַ בְּקַלּוּת, וּכְמוֹ כֵן הַקַּטְרוּג מִכָּל עָוֹן הוּא גָּדוֹל, אַחַר שֶׁיֵּשׁ כָּאן כְּפִיּוּת טוֹבָה, וּכְנֶאֱמַר "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל", כָּךְ שֶׁבְּמַצָּב שֶׁל טוֹבָה לֹא תִתְקַבֵּל מִצְוָה אֶלָּא אִם כֵּן הִיא שְׁלֵמָה כָּרָאוּי, וְאִלּוּ הֶעָוֹן יֵהֵא בַּעַל מַשְׁמָעוּת כַּבִּירָה גַּם כְּשֶׁהוּא עָוֹן קַל.

אִם כֵּן הַגָּלוּת מְהַוָּה מְצִיאוּת שֶׁל תִּקּוּן, לְסַנְגֵּר עָלֵינוּ מְאֹד בְּקִיּוּם כָּל מִצְוָה, וּלְמַעֵט עָלֵינוּ בְּקַטְרוּג הָעֲוונוֹת, וּמִי כְּמוֹ הַקָּבָ"ה שֶׁיּוֹדֵעַ מַה מִּשְׁקָל הָעֲדִיפוּת, וְהוּא בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִכְרִיעַ שֶׁהָעֲדִיפוּת הִיא הַגָּלוּת הַשּׁוֹבֶרֶת וּמַכְנִיעָה אֶת לְבוּתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁבְּעִקְבוֹת הַגָּלוּת בִּלְתִּי נִמְנָע שֶׁיִּהְיוּ מֻחְדָּלִים רַבִּים, אוּלָם עַל הַמֻּחְדָּלִים כָּאֵמוּר יֵשׁ לְמוּד זְכוּת וּלְעֻמָּתָם עַל הַמִּצְווֹת וְהַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ וְלוּ הַקְּטַנָּה הַנַּעֲשֵׂית בַּגָּלוּת יֵשׁ לָהּ מַשְׁמָעוּת חֲשׁוּבָה לְמֵאֹד, לְעֻמַּת מַצָּב שֶׁל שַׁלְוָה שֶׁהַמַּשְׁמָעוּת לְהֶפֶךְ כַּמְבֹאָר. (תשובה נוספת לכך ראה לקמן בשאלות יז, כז)

**שאלה ח - מדוע לא חזרו ונשנו לעתות שונות כדגמת נסי מצרים, ואפלו במקצתם, על מנת לחזקנו בגלותנו, ולהאיר לנו את חשכת הגלות באור האמונה?**

הַבְּחִירָה חַיֶּבֶת לִהְיוֹת מְאֻזָּנֶת - הָרַע לְעֻמַּת הַטּוֹב, הַנֵּס מְקַלְקֵל אֶת מַאֲזַן הַבְּחִירָה וּמַכְרִיחַ לְטוֹב, וּכְמוֹ כֵן הַהֶסְתֵּר כְּשֶׁהוּא בְּאֹפֶן מֻפְרָז מְקַלְקֵל אֶת מַאֲזַן הַבְּחִירָה וּמַכְרִיחַ לָרַע.

כְּשֶׁיָּצְאנוּ מִמִּצְרַיִם - מֵהַחֹשֶׁךְ הַגָּמוּר, לְלֹא עֵבֶר הִיסְטוֹרִי בַּעַל מִשְׁקָל שֶׁל אֱמוּנָה, הָיָה נִצָּרֵךְ לְשֵׁם הַנָּחַת יְסוֹד לְכָל אַלְפֵּי הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת, לְהַנִּיחַ יְסוֹדוֹת שֶׁל אֱמוּנָה לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים לִהְיוֹת נִזּוֹנִים מֵאוֹתָהּ אֱמוּנָה.

הִלְכָּךְ, הַבּוֹרֵא בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ - מִי כָּמוֹהוּ יוֹדֵעַ לְשַׁעֵר מַהִי הַכַּמּוּת שֶׁל נִסִּים הַנִּצָּרֶכֶת בְּדִיּוּק לְצֹרֶךְ הַנָּחַת הַיְסוֹדוֹת שֶׁיִּהְיֶא בָּהּ כְּדֵי לְהַסְפִּיק לִשְׁעָתוֹ וּלְדוֹרוֹת, בָּאֹפֶן שֶׁעָשָׂה זֹאת הַבּוֹרֵא בְּדִיּוּק נִמְרָץ שֶׁכָּל תּוֹסֶפֶת נֵס מְקַלְקֶלֶת אֶת הַמַּאֲזָן שֶׁל הַבְּחִירָה לְהַכְרִיחַ - וְלוּ בְּמְעַט - לְכִוּוּן הַטּוֹב, וְכָל פְּחוֹת מִכַּמּוּת הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה הָיְתָה עֲלוּלָה לְהַכְרִיחַ - וְלוּ בִּמְעַט - לְכִוּוּן הָרַע.

וּלְכָךְ לֹא חָזְרוּ וְנִשְׁנוּ אוֹתָם נִסִּים, אֶלָּא שֶׁכֵּן חָזְרוּ וְנִשְׁנוּ נִסִּים אֲחֵרִים דָּוְקָא בְּאֹפֶן שֶׁיֵּדַע הַבּוֹרֵא שֶׁנִּצְרָכִים הֵם לְמַאֲזַן הַבְּחִירָה, דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת שָׁגָבַר הַחֹשֶׁךְ וְהֶצְרֵךְ לְאַזְנוֹ בִּגְבוֹר הַטּוֹב וְהַנֵּס עַל הַחֹשֶׁךְ, כָּךְ שֶׁלְּעוֹלָם שׁוֹמֵר הַקָּבָ"ה עַל הַמַּאֲזָן.

וּלְכָךְ מַקְפִּיד הַקָּבָ"ה עַל הָעוֹשֶׂה נִסִּים בְּחִנָּם, כִּי אָז מְקַלְקֵל הוּא אֶת הַמַּאֲזָן לְהַכְרִיחַ לְטוֹב, וּמַטְרִיחַ אֶת הַקָּבָ"ה לְהַגְבִּיר כְּנֶגֶד זֶה אֶת הָרַע כְּדֵי לִשְׁמֹר עַל הַמַּאֲזָן, וְזֶהוּ עִנְיָן הִטְרַחְתָּ אֶת בּוֹרְאֶךָ הַמּוּבָא בְּתַעֲנִית (כד ע"א) כְּמַעֲשֶׂה דְּר' יוֹסֵי דְּמִן יָקְרַת.

**שאלה ט - האם כלם יזכו לגאלה, ואם לא מה התנאי לזכות לה?**

אֵלּוּ שֶׁיִּרְצוּ בָּהּ וְיֶחְפְּצוּ בָּהּ, וְאֵלּוּ שֶׁיִּרְצוּ וְיֶחְפְּצוּ בָּהּ מִמֵּילָא יָכִינוּ עַצְמָם לִקְרָאתָהּ בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

הִנֵּה תִּרְאֶה בְּמִצְרַיִם יָצְאוּ רַק עֶשְׂרִים אָחוּז, וְאֵלּוּ שְׁמוֹנִים אָחוּז מֵתוּ בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ לְבַלְתִּי הֱיוֹתָם חֲפֵצִים לָצֵאת מֵהַגָּלוּת.

וְהַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה דּוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם שֶׁהָיָה מָקוֹם לַחֲשֹׁשָׁם, לְפִי שֶׁיָּרְאוּ לָצֵאת לְמִדְבָּר שְׁמֵם הֵם וְטַפָּם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, מִבְּלִי שֶׁיֵּדְעוּ אֶת אֲשֶׁר יִקָּרֶה אוֹתָם שָׁם שֶׁהֲרֵי לֹא נֶאֱמַר לָהֶם כְּלוּם בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי זוֹ הַהַצָּעָה הַיְחִידָה שֶׁהָיְתָה לָהֶם לָצֵאת לַמִּדְבָּר וְתוּ לֹא, וְאָכֵן עַל זֶה שִׁבַּח הַקָּבָ"ה אֶת הַמַּאֲמִינִים לָצֵאת וּכְנֶאֱמַר (ירמיה ב, ב): "זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ... לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". וְעִם כָּל זֶה כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִתְחַזְּקוּ בִּתְמִימוּת בַּה' מֵתוּ כֻּלָּם בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ.

הַיּוֹם כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַהַצָּעוֹת לְהֶעָתִיד הַמֻּבְטָחוֹת לָנוּ הוּא לֹא לָלֶכֶת לְמִדְבָּר שָׁמֵם, אֶלָּא נְבוּאוֹת רַבּוֹת נִבְּאוּ לָנוּ נְבִיאֵינוּ עַל הַטּוֹב הַגָּדוֹל שֶׁיָּהֵא לָנוּ לֶעָתִיד, הָעֹשֶׁר וְהַשֹּׂבַע הַהַשְׁגָּחָה וְהַבְּרָכָה עַד בְּלִי דַּי, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּגְדַּל אַשְׁמַת זֶה הֶחָפֵץ אֶת הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם הוּא עַתָּה, וְחָפֵץ לָשֶׁבֶת בַּגָּלוּת מִבְּלִי רָצוֹן וְחֵפֶץ לַגְּאֻלָּה, דְּהַיְנוּ מִיָּד לָצֵאת מִתּוֹךְ אַרְמוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וַעֲסָקָיו לַעֲזֹב הַכֹּל וְלִרְצוֹת בְּתִקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, שֶׁבְּוַדַּאי סָפֵק גָּדוֹל אִם יִזְכֶּה לָזֶה.

תֹּכֶן דְּבָרִים אֵלּוּ מִדִּבְרֵי הגר"י לְוִינְשְׁטֵין זצוק"ל.

**שאלה י - מהו מהותו של שער החמשים של הטמאה שנתכון לו אור החיים הק' שנצטרך להתנסות בו בסוף הימים?**

הגה"ק מִקְאמַרְנָא בְּסִפְרוֹ "עֲשִׂירִית הָאֵיפָה" מְבָאֵר שֶׁשְּׁנַת הָאוֹר הַחַיִּים לְמִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁזֶּהוּ הַשַּׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁל הַטֻּמְאָה.

וּבְשִׁיטָתוֹ הָלְכוּ רַבִּים, הגה"צ רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵין כֵּן הָיָה אוֹמֵר בְּשֵׁם הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁעִקַּר הַמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר הִיא עַל הָאֱמוּנָה.

הַגָּאוֹן רַבִּי אַהֲרֹן קַצֶנֶלְבּוֹיְגֶן זצ"ל אָמַר: הַחָזוֹן אִישׁ אָמַר לִי: מַה שֶּׁכָּל כָּךְ קָשֶׁה עִנְיַן בִּלְבּוּל הַצִּיּוֹנוּת שֶׁנִּתְבַּלְבְּלוּ יְהוּדִים רַבִּים מֵהַמְּדִינָה הַצִּיּוֹנִית, הוּא מֵחֲמַת שֶׁהַמְּדִינָה הַצִּיּוֹנִית הִיא ה"נ' שַׁעֲרֵי טֻמְאָה" וּכְנֶגֶד זֶה צְרִיכִים אֶת שַׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, וּמִכֵּיוָן שֶׁלֹּא זָכִינוּ לְנ' שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ הַנּוּ"ן שַׁעֲרֵי טֻמְאָה כְּבָר הוֹפִיעַ - לָכֵן הַבִּלְבּוּל כֹּה רַב אֵיךְ לַעֲמֹד נֶגֶד שַׁעַר הַנּוּ"ן שֶׁל הַטֻּמְאָה. ע"כ.

הַקֹּשִׁי שֶׁבֶּאֱמוּנָה הַיּוֹם הוּא מִכַּמָּה סִבּוֹת.

**א.** הַמַּעֲבִירִים אוֹתָנוּ עַל דָּתֵנוּ וֶאֱמוּנָתֵנוּ הֵם יְהוּדִים וְלֹא כְּבֶעָבָר שֶׁהָיוּ גְּזֵרוֹת שְׁמָד מִגּוֹיִים שֶׁמִּיָּד הִכַּרְנוּ בָּהֶם וּבְמִזְמוֹתֵיהֶם וְנָקֵל הָיָה לָנוּ יוֹתֵר לְמָסֹר נֶפֶשׁ לְהִלָּחֵם עַל דָּתֵנוּ.

**ב.** מַהוּת הַכְּפִירָה הַיּוֹם, הִיא לֹא לְהַאֲמִין בְּכֹלוּם, לֹא לְהִשְׁתַּעְבֵּד לְכָלוּם לְחָיוֹת חַיֵּי הֶפְקֵר, לְהַשְׁקִיעַ אֶת הָרֹאשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְתוּ לֹא, וְהוּא גָּוֶן כְּפִירָה קָשֶׁה מִכָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה אִי פַּעַם שֶׁהִתְיַחֲסוּ לְפָחוֹת בֶּאֱמוּנָה לְכֹחַ מְסַיֵּם וְאַף שֶׁהָיָה כֹּחַ שֶׁל שֶׁקֶר, וְהוּא מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הִתְכַּחֲשׁוּ לְמֻגְבָּלוּת הָאָדָם וְלִהְיוֹתוֹ נִצְרָךְ לְכֹחַ עֶלְיוֹן רוּחָנִי שֶׁיְּסַיְּעֵהוּ, וְאָז בְּנָקֵל יוֹתֵר הָיָה לְהַטּוֹת אֶת הָאֱמוּנָה לַכִּוּוּן הַנָּכוֹן אַחַר שֶׁהָיָה מוּבָן שֶׁנִּצְרָכֶת לָאָדָם אֱמוּנָה בַּמֶּה שֶׁמְּעֻבָּר לְכֹחוֹתָיו.

**ג.** הַיִּסּוּרִים וְהַנִּסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְסֻבָּכִים, הַפִּתּוּיִים וְהַגֵּרוּיִים לָעֲבֵרָה מַה שֶּׁיֵּשׁ הַיּוֹם לֹא הָיָה מֵעוֹלָם.

**ד.** הַהֶסְתֵּר פָּנִים בּוֹ אָנוּ שְׁרוּיִים לֹא הָיָה כְּמוֹתוֹ, וְהִיא מִפְּנֵי יְרִידַת הַדּוֹרוֹת, אֵין רוֹעִים שֶׁיִּרְעוּ אֶת הַצֹּאן בְּגִלּוּי וְהוֹפָעַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַדּוֹר רָאוּי לָכָךְ אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, וְעוֹד כַּמּוּבָא בְּסוֹף סוֹטָה.

**שאלה יא - לכאורה לעין נראה שעקר המלחמה היום היא על עניני הקדשה המחללים בראש כל קריה בגלוי ובחציפות נוראה, ומאידך ביחס לאמונה אין פגע ומלחמה, כל איש הישר בעיניו יעשה - ישיבות, בתי כנסיות, שמירת שבת ומצוות וכיוצא ללא מלחמה כלל?**

דַּע, כִּי הָאֱמוּנָה בְּעֶצֶם הִיא פְּשׁוּטָה וּבְרוּרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הגר"א וַסָּרְמַן זצוק"ל שֶׁכָּל מִי שֶׁרַק יָצָא מִגְּדֶר שׁוֹטֶה, הָאֱמוּנָה צָרִיךְ שֶׁתִּתְהֶא פְּשׁוּטָה אֶצְלוֹ, אוּלָם כָּל זֶה כְּשֶׁלֹּא נוֹטֶל הָאָדָם שׁוּם, כִּי הַשּׁוּם יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וְיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים, גָּדוֹל כֹּחַ הַשּׁוּם לְהַצְדִּיק אַף אֶת הָרָשָׁע הַגָּמוּר, וּלְהַרְשִׁיעַ אַף אֶת הַצַּדִּיק הַגָּמוּר.

וּבְכֵן אֵין לְךָ שׁוּם גָּדוֹל שֶׁחוֹמְדוֹ הָאָדָם כְּמוֹ הָעֲרָיוֹת, וּבִשְׁבִיל כָּךְ עָלוּל הוּא לְהַטּוֹת שִׂכְלוֹ וְדַעְתּוֹ מֵהָאֱמֶת שֶׁל הָאֱמוּנָה.

וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (סנהדרין סג) יוֹדְעִין יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין בָּהּ מַמָּשׁ, וְלֹא עָבְדוּ אֶלָּא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, הֲרֵי שֶׁבְּכֹחַ הָעֲרָיוֹת לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הָאֱמוּנָה וּלְהַצְדִּיק אֶת הָעֲבוֹדָה זָרָה וְאַף שֶׁיּוֹדְעִין שֶׁאֵין בָּהּ מַמָּשׁ.

וְהוּא אֲשֶׁר בְּיָמֵינוּ הַהַצְלָחָה שֶׁל הַיֵּצֶר לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הָאֱמוּנָה הִיא מֻצְלַחַת מְאֹד, הָעוֹלָם מְחֻסְּרֵי הַכָּרָה לַחֲלוּטִין מֵאֱמוּנַת אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, מְשֻׁעְבָּדִים לַסְּבוֹת וְלַמִּקְרִים, מְכוּרִים לַטֶּבַע לָרוֹפְאִים וְלִמְנַהֲלֵי עֲבוֹדָתָם, וּמֵאַיִן הִשִּׂיג הַיֵּצֶר הַצְלָחָה זוֹ? הַתְּשׁוּבָה כנ"ל, לְפִי שֶׁבָּא הוּא בְּדֶרֶךְ שֹׁחַד הָעֲרָיוֹת, וְאִדְרַבָּא אֵינוֹ בָּא בְּאֹפֶן יָשִׁיר לְהָסִיר אֶת הָאֱמוּנָה מִלִּבּוֹת בְּנֵי אָדָם, נוֹתֵן הוּא לָהֶם לַעֲשׂוֹת יְשִׁיבוֹת, בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וְכֵיוֹצֵא, אוּלָם בְּכָל כֹּחוֹ טוֹמֵן הוּא לָהֶם אֶת שֹׁחַד הָעֲרָיוֹת עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל מַמָּשׁ, בְּדַרְכָּם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, בְּדַרְכָּם לַיְשִׁיבָה, בְּדַרְכָּם לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְכֵיוֹצֵא, בְּשֹׁחַד זֶה מֵקֵל מֵעֲלֵיהֶם אֶת יְסוֹדֵי הָאֱמוּנָה בְּשָׂכָר וְעֹנֶשׁ וּמְלַמְּדָם לְהָקֵל בָּאִסּוּרִים הַחֲמוּרִים שֶׁבַּתּוֹרָה, וּבְכָךְ לְעַרְעֵר אֶת יְסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה בְּקִרְבָּם. וְהִנֵּה מוֹצְאִים אָנוּ אֵצֶל לֹא מְעַט אֲנָשִׁים שֶׁבָּהֶם נִצְחוֹנוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר בָּאֹפֶן הַמַּצְלִיחַ בְּיוֹתֵר לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם אִסּוּרֵי עֲרָיוֹת דְּאוֹרַיְתָא לְטַיֵּל בָּנִים וּבָנוֹת יַחַד, וּלְפָחוֹת לְקַלְקֵל אֶת עֵינֵיהֶם בְּהִסְתַּכְּלִיוֹת אֲסוּרוֹת וּבִלְבִישַׁת בִּגְדֵי נָשִׁים שֶׁאֵין כְּפִי דְּרִישַׁת הַהֲלָכָה, וּבְכָךְ לִפְרֹץ אֶצְלָם אֶת כָּל גְּדֵרֵי הַצְּנִיעוּת, אֵין אֶצְלָם מֻשָּׂג שֶׁל שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, אַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה - אֵינוֹ בַּנִּמְצָא כָּתוּב אֶצְלָם, וְהִדְבִּיקָם בְּמִצְוַת יְשׁוּב הָאָרֶץ עַל מְנַת לִדְחוֹת אוֹתָם מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ לְקַיְּמָהּ לְלֹא לֵב, ה' יַחְזִירֵם בִּתְשׁוּבָה, אָמֵן.

וְדָבָר זֶה רְאֵינוּ בַּתּוֹרָה הק' בַּעֲצַת בִּלְעָם לְהַחְטִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲרָיוֹת, וּמֵהָעֲרָיוֹת בָּאוּ לְבַעַל פְּעוֹר, הָעֲבוֹדָה זָרָה הַטִּפְּשִׁית וְהַגַּעֲלִית בְּיוֹתֵר שֶׁתִּתְּכֵן, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כה, א) "וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב... וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר", הֲרֵי שֶׁהַזִּמָּה מְבִיאָה לְטֻמְטוּם הָאֱמוּנָה, וְהוּא אֲשֶׁר אָמַרְנוּ לְעֵיל, בֶּאֱמֶת עִקַּר אֲשֶׁר מִתְנַסִּים אָנוּ הַיּוֹם הוּא בָּאֱמוּנָה כָּאְמוּר שֶׁהוּא נִסְיוֹן שַׁעַר הַנּוּ"ן, אֶלָּא שֶׁהַדֶּרֶךְ בָּהּ מִשְׁתַּמֶּשֶׁת הַסִּטְרָא אַחְרָא בְּמַטָּרָתָהּ לְקַלְקֵל לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה הוּא בְּאֶמְצָעוּת חִלּוּל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא הַשֹּׁחַד הַנַּעֲלֶה בְּיוֹתֵר לְקַלְקֵל לָאָדָם אֶת הַדַּעַת מִטֹּהַר הָאֱמוּנָה.

**שאלה יב - מדוע שלא ימנע האדם מלצפות לגאלה להיות שטרם השלים את עצמו בתורה ומצוות כראוי, וכמו שמסבה זו בצדק לא יחפץ האדם למות מאחר שאין לאחר המות אפשרות לתקון, והלא כן הוא לימות המשיח, כמובא בגמ' שבת "ימים שאין בהם חפץ" אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה?**

שְׁאֵלָה זוֹ נִשְׁאֲלָה לְהֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל, וְהֵשִׁיב:

אֶמֶת הוּא הַדָּבָר שֶׁאֵין אֶפְשָׁרוּת תִּקּוּן לְאַחַר יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ, וּכְמוֹ כֵן אֵין אֶפְשָׁרוּת לְהַשְׂלִים עַצְמוֹ בְּתוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְאַחַר הַגְּאֻלָּה, עִם כָּל זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְצַפּוֹת לִגְאֻלָּה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד שָׁמַיִם שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם, וּבִשְׁבִיל כָּךְ יֵשׁ לָאָדָם לְסַלֵּק כָּל חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו הָאִישִׁיִּים.

וְאַף שֶׁתּוֹרָה וּמִצְוֹות עַצְמָן הֵם כְּבוֹד שָׁמַיִם, וּזְמַנָּם הוּא דַּוְקָא קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ שֶׁאָז יֶשְׁנָהּ מַשְׂמָעוּת לְהִתְגַּבְּרוּת עַל הַיֵּצֶר מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְאַחַר בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, עִם כָּל זֶה הֵיאַךְ יִתְיַחֵס הָאָדָם לְכְבוֹד שָׁמַיִם הַנַּעֲשֶׂה מִתּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹותָיו שֶׁלּוֹ בְּיַחַס לִכְבוֹד שָׁמַיִם שֶׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד, הֲרֵי כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם עַתָּה בַּגְּלוּת עֲדַיִן כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ מְחֻלָּל בֵּין עוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ וְכַיּוֹצֵא, וּלְכָךְ יֵשׁ לָנוּ לְהִתְעַלֵּם מִכָּל חֶשְׁבּוֹן אִישִׁי, וַאֲפִלּוּ חֶשְׁבּוֹן חִיּוּבֵי כִּשְׁמִירַת הַמִּצְוֹות שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַשְׂמָעוּת אַךְ וְרַק עַתָּה, לְעֻמַּת שֶׁיִּתְגַּלֶּה מִיָּד כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְעַל כָּךְ נִדְרָשׁ שֶׁתְּהֵא צִפִּיָּתֵנוּ יוֹם יוֹם. (וראה עוד להלן בזה שאלה כג).

**שאלה יג - "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו"(ישעיה ד, ג), מה נצרך כהיום כדי לזכות לגדר קדוש על מנת להשרד לעתיד?**

לְלֹא סָפֵק שֶׁהַתֹּאַר שֶׁל פַּעַם נִשְׁאַר תֹּאַר גַּם לְהַיּוֹם, וְאַף שֶׁהַדּוֹרוֹת יָרְדוּ אַלְפֵי אֲלָפִים שֶׁל מַדְרֵגוֹת מֵאָז לְהַיּוֹם - פַּעַם בִּזְמַן הַתַּלְמוּד קָרְאוּ לְחַכְמֵי הַתַּלְמוּד "רַבִּי", וְגַם הַיּוֹם לְחַכְמֵי הַדּוֹר קוֹרְאִים "רַבִּי", אֵין טָעוּת בַּדָּבָר, שֶׁהֲרֵי יִפְתַּח בְּדוֹרוֹ כִּשְׁמוּאֵל בְּדוֹרוֹ, וּמִי לֹא מֵבִין שֶׁמַּשְׂמָעוּת שֶׁל "רַבִּי" שֶׁל חָכָם מֵהַתַּלְמוּד הִיא אֵינָהּ מַשְׂמָעוּת שֶׁל "רַבִּי" שֶׁקּוֹרְאִים הַיּוֹם לְכָל תַּלְמִיד חָכָם בְּדוֹרֵנוּ.

כֵּן הוּא לְגַבֵּי תֹּאַר "קָדוֹשׁ", גַּם הַיּוֹם לֹא מְעַטִּים מַגִּיעַ לָהֶם תֹּאַר זֶה, וְאַף שֶׁהַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַיּוֹם הוּא אֵינוֹ מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ קָדוֹשׁ שֶׁל זְמַן הַתַּלְמוּד כְּרַבֵּנוּ "הַקָּדוֹשׁ" וְכַיּוֹצֵא, אוּלָם לְפִי מַהוּת הַדּוֹר בְּשִׁפְלוּתוֹ לְרַבִּים יֶצֶדֶק תֹּאַר זֶה בְּהֶתְאֵם לַעֲמִידָתָם בַּנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וְהַמְּפַתִּים שֶׁל דּוֹרֵנוּ, כְּלֵי הַמַּשְׁחִית הַמַּשְׁחִיתִים אֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם הַמְּצוּיִים בְּדוֹרֵנוּ לֹא הָיוּ בְּשׁוּם דּוֹר מֵעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ בְּדוֹר הַמַּבּוּל לֹא הָיְתָה כְּזֹאת זֹמָה כְּהַיּוֹם, וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ יְרוּחָם מִמִּיר שֶׁדּוֹרֵנוּ קָשֶׁה בְּנִסְיוֹנוֹתָיו מִדּוֹר הַמַּבּוּל.

וּלְכָךְ כְּהַיּוֹם, זֶה הַשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ מֵעֲבֵרָה וּמִמְּכֻשׁוֹל הֵן בְּמַחְשָׁבָה הֵן בְּדִבּוּר וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמַעֲשֶׂה - "קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ". וְכַמּוּבָן שֶׁלֹּא יִתְכֵּן דָּבָר זֶה מִבְּלִי עָמַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְהַרְחָקָה מֵחֲבֵרִים רָעִים וּבְרִיחָה גְּמוּרָה מִכָּל אָפְנֵי הַנִּסָּיוֹן שֶׁיִּשְׁנָם בְּיָמֵינוּ - לְתוֹךְ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.

כִּי הַיּוֹם אָסוּר לָנוּ לְהִתְגָּרוֹת בַּנִּסְיוֹנוֹת, כָּל תַּפְקִידֵנוּ הוּא רַק לִבְרֹחַ מֵהֶם, וְהַבּוֹרֵחַ מֵהֶם יֵדַע שְׁבְּכָךְ אֵינוֹ עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן 80% אוֹ 90% אֶלָּא 100%, וְאַף שֶׁבַּבְּרִיחָה אֵינוֹ מִתְמוֹדֵד

אֶלָּא בּוֹרֵחַ, הֵיא גּוּפָא שֵׂיאָה הַנִּצָּחוֹן כִּי זֶה הַנִּדְרָשׁ, וְאִלּוּ זֶה הַגִּבּוֹר שֶׁחוֹשֵׁב לְהִכָּנֵס בַּנְּסָיוֹנוֹת וְלָצֵאת מֵהֶם בְּוַדַּאי יִכָּשֵׁל וְיִפֹּל, כָּךְ שֶׁבְּוַדַּאי אֵין זֶה הַמְבֻקָּשׁ אֶלָּא לִבְרֹחַ, וְכָל הַבּוֹרֵחַ בְּיוֹתֵר הוּא הַמְנֻצָּחַ בְּיוֹתֵר.

**שאלה יד - היכן מאזן הבחירה היום בימינו כשהרע כל כך גובר בעולם, והטמאה מצידת במיטב נשקיה להרס ולהחטיא על כל צעד ושעל?**

יֵשׁ לְדַעַת שֶׁכְּכָל שֶׁהָרַע גּוֹבֵר בָּעוֹלָם כֵּן הַיְּסוּרִים וְהַמַּכּוֹת הַבָּאִים בְּעִקְבוֹתָיו הִנָּם בְּתֹקֶף וּבַחֲרוֹן אַף גָּדוֹל.

וְהוּא הַנֶּאֱמָר בַּנָּבִיא: "תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ", הָרָעָה וְהַטֻּמְאָה לֹא רַק מְהַנָּה אֶת הָאָדָם, אֶלָּא כְּמוֹ כֵן מְיַסֶּרֶת אוֹתוֹ וּמַכָּה בּוֹ, וְהוֹלֶכֶת בּוֹ הֶדֶף חָזָק וְקָשֶׁה בְּאוֹתוֹ מִדָּה שֶׁדָּבֵק הוּא בָּרַע, וּכְכָל שֶׁיִּדְבַּק הָאָדָם בָּרַע יוֹתֵר - כֵּן מַכּוֹת הַהֶדֶף שֶׁיִּקַּבֵּל מֵהָרַע יִהְיוּ קָשׁוֹת בְּיוֹתֵר.

וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי פַּעַם מֵהַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלוֹם רַחֲמִים זצוק"ל, שֶׁאָמַר לִי: יוֹדֵעַ אַתָּה מַדּוּעַ יֵשׁ הַיּוֹם מַחֲלוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ מֵעוֹלָם, הוּא לְפִי שֶׁיֵּשׁ כְּמוֹ כֵן הַיּוֹם עֲוונוֹת חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ מֵעוֹלָם.

תַּפְקִיד הַיֵּצֶר הוּא לֹא רַק לְהַחְטִיא וּלְהַנּוֹת אֶת הַחוֹטְאִים כְּמוֹ שֶׁסְּבוּרִים רֹב הָעוֹלָם, אֶלָּא תַּפְקִיד נוֹסָף נִתַּן לוֹ, וְהוּא לְהַעֲנִישׁ אֶת הַחוֹטְאִים, וּכְמַאֲמַר הַגְּמָרָא (בבא בתרא טז, ע"א) שֶׁתַּפְקִידוֹ שֶׁל הַשָּׂטָן לְיֵרֵד וּלְפַתּוֹת לַעֲלוֹת וּלְהַשְׁטִין וְלֵירֵד וּלְהַעֲנִישׁ, א"כ תַּפְקִידוֹ שֶׁל הַשָּׂטָן אֵינוֹ בְּכָךְ שֶׁהוּא מַחְטִיא, עֲדַיִן בָּזֶה לֹא בָּא הוּא עַל סִפּוּקוֹ, אֶלָּא בְּכָךְ שֶׁיְּרַקֵּד עַל דָּמוֹ שֶׁל הַחוֹטֵא, וְיִרְאֶה אוֹתוֹ בְּעָנְשׁוֹ וּבְרָעָתוֹ, וְזֶהוּ סִיּוּם סִפּוּקוֹ שֶׁל הַשָּׂטָן.

וְאִם כֵּן מַאֲזַן הַבְּחִירָה הַיּוֹם הוּא בְּיֹשֶׁר, כִּי לְעֻמַּת שֶׁהָרַע הוּא בְּכַמּוּת וְאֵיכוּת גְּדוֹלָה כְּמוֹ כֵן רוֹאִים אָנוּ שֶׁהַמַּכּוֹת שֶׁמְּקַבְּלִים הַחוֹטְאִים הֵם לְלֹא הֶרֶף, מַחֲלוֹת, קְנָאָה שִׂנְאָה תַּחֲרוּת, אִי אֱמוּן בְּחַיֵּי הַחֶבְרָה וְהַזּוּגִיּוּת, גֵּרוּשִׁין, סַמִּים, הִתְאַבְּדֻיּוֹת.

לְכָךְ הֶחְכָּם הַמִּתְבּוֹנֵן רוֹאֶה הוּא מָקוֹם לַבְּחִירָה גַּם בְּעֹמֶק הַסִּטְרָא אַחְרָא הַמַּטְבִּיעָה בְּיָמֵינוּ אֶת כָּל הַקָּרֵב אֵלֶיהָ, בְּהֶיוֹתוֹ מִתְבּוֹנֵן כַּמָּה מְסֻכָּן וּמַר לַמִּתְקָרֵב לָרַע.

הַיּוֹם בְּיָמֵינוּ רוֹאִים אָנוּ שֶׁהָאָדָם מַשְׁקִיעַ וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ וּמָמוֹנוֹ בִּשְׁבִיל לְהַשִּׂיג אֶת הָרַע, מַחְנִיף לוֹ, מִשְׁתַּעְבֵּד לוֹ, וְהָרַע לְבַסּוֹף סוֹטֵר לוֹ עַל פָּנָיו וּבוֹגֵד בּוֹ, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים.

כָּךְ שֶׁלְּעוֹלָם הִשְׁאִיר הַבּוֹרֵא מָקוֹם לַבְּחִירָה וְהַמַּצָּב הוּא מְאֻזָּן בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר וְרַק שֶׁלֹּא יֵהָא הָאָדָם שׁוֹטֶה.

**שאלה טו - היאך יובנו דברי הגמרא ביומא (נד ע"ב) כשנכנסו האויבים להיכל מצאו הכרובים מערין אלו באלו, סימן המסמן "עת רצון" שרצויים ישראל לפני אביהם**

**שבשמים, בו בזמן שבאותה שעה שלט החרון אף הגדול ביותר חרבן הבית וגלות עם הקדש מעיר הקדש?**

יֵשׁ לָדַעַת, הַבּוֹרֵא הוּא טוֹב, וְכָל דְּרָכָיו מוֹבִילִים לְטוֹב, לֹא מִבַּעְיָא הַטּוֹב הַגָּלוּי שֶׁהוּא הַתּוֹרָה וּמִצְווֹתֶיהָ שֶׁבְּוַדַּאי מוֹבִילִים לְטוֹב, אֶלָּא גַּם הָרַע שֶׁנִּרְאֶה רַע גָּמוּר וְהֵם הַטֻּמְאָה וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, גַּם הֵם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר מוֹבִילִים לְטוֹב, וְכַנֶּאֱמָר "טוֹב מְאֹד" - זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

ב' דְּרָכִים נָתַן הַבּוֹרֵא לָאָדָם כְּדֵי לְהַגִּיעַ לַטּוֹב, אוֹ מִתּוֹךְ שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בַּטּוֹב עַצְמוֹ, כְּתוֹרָה, תְּפִלָּה, שַׁבָּת אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן וְכַיּוֹצֵא, וְאָז יַכִּיר אֶת הַטּוֹב מִתּוֹךְ הַטּוֹב, וּבְאֹם לֹא הִשְׂכִּיל עֲשׂוֹת זֹאת, לֹא בִּשְׂכִיל כְּךְ יְזַנְחֶנּוּ ה' וְיַעַזְבֶנּוּ לַאֲבַדּוֹן. אֶלָּא יוֹלִיכוֹ הַקָּבָ"ה בְּדֶרֶךְ שֶׁרָצָה בָּהּ וְהוּא דֶּרֶךְ הָרַע, אוּלָם בְּמַטָּרָה שֶׁיַּכִּיר אֶת הַטּוֹב מִדֶּרֶךְ הָרַע, כִּי בְּכָךְ בָּחַר לוֹ זֶה הָאִישׁ.

הִנֵּה צְעִירִים רַבִּים מְחַפְּשִׂים רוּחָנִיּוּת... נוֹטְלִים תַּרְמִילִים עַל גַּבָּם, וְהוֹלְכִים לִקְצֵה הָעוֹלָם - לְהוֹדוּ וּלְסִין לְחַפֵּשׂ רוּחָנִיּוּת... וּלְבַסּוֹף מְשָׁם - מֵהַחֹשֶׁךְ הַגָּמוּר חוֹזְרִים עִם מַסְקָנָה שֶׁהָאוֹר הָיָה אֶצְלָם מֵאָז וּמֵתָּמִיד, וְחוֹזְרִים לִמְקוֹמָם, נִכְנָסִים לְבֵית כְּנֶסֶת וּבֵית מִדְרָשׁ הַנִּמְצָא עֲשָׂרָה מֶטְרִים מִבֵּיתָם, אֶלָּא אַחַר שֶׁלֹּא הִשְׂכִּילוּ לְהַכִּיר אֶת הַטּוֹב מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, הֻצְרְכוּ לְהִטַּלְטֵל לַמֶּרְחַקִּים, וְלַעֲבֹר יַמִּים וּנְהָרוֹת וְלַעֲבֹר אֶת כָּל הָרֵי הַחֹשֶׁךְ וְהַגֵּיהִנּוֹם וּמְשָׁם לְהַגִּיעַ לְאוֹר שֶׁהָיָה בְּסָמוּךְ לָהֶם.

הָרַע גַּם מוֹבִיל לַטּוֹב, וְכִמְבֹאָר בַּתְּשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת לֶהֱיוֹת שֶׁהָרַע הוּא גַּם מַכֶּה וּמְיַסֵּר, וְאִם כֵּן הִנּוֹ מְחַנֵּךְ גָּדוֹל וְדָגוּל.

עַם יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַחֻרְבָּן הִשְׂכִּילוּ לְהַכִּיר אֶת הַטּוֹב הֵיטֵב, וּמַה שֶּׁלֹּא הִשְׂכִּילוּ לָדַעַת בְּעִדָּן שֶׁלָּוְתָם בָּאוּ לְהַכָּרָה בְּעִדָּן שֶׁרִפַּת הַמִּקְדָּשׁ כִּי אָז בָּאוּ לְהַכָּרָה כִּי רַע וָמַר עוֹזְבָם אֶת ה', אָמְנָם לֹא הִשְׂכִּילוּ לְהַגִּיעַ לָזֶה בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב כְּשֶׁהָיָה לָהֶם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּנוּי עַל חֵילוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ, אוּלָם זָכוּ לָזֶה בִּשְׁעַת חָרְבָּנוֹ כְּשֶׁהַמַּכָּה נָחֲתָה עֲלֵיהֶם, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִשְׂרָף לְעֵינֵיהֶם, וְהַמָּה מוּבָלִים בְּשִׁרְשְׁרָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל לַגּוֹלָה בָּבֶלָה. וְאָז בָּכוּ וְהִתְחָרְטוּ, וְהִגִּיעוּ לְהַכָּרָה מְלֵאָה בַּטּוֹב הָאֲמִתִּי לְעֻמַּת הָרַע הַנִּפְסָד.

וּלְכָךְ אָז הָיוּ הַכְּרוּבִים מְעֹרִים אֵלּוּ בָּאֵלּוּ לִהְיוֹת שֶׁהִגִּיעוּ אָז לְטוֹב, וּלְהַכִּיר בְּטוּב ה', וְכִי רַע וָמַר עוֹזְבָם אֶת ה'.

וְלָכֵן גַּם ט' בְּאָב נִקְרָא "מוֹעֵד", וְאִיתָא "בְּמִדְרַשׁ פְּלִיאָה": לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כְּט' בְּאָב".

וְהַטַּעַם הוּא לֶהֱיוֹת כִּי כָּל הַיָּמִים הַטּוֹבִים הֶעֱלוּ וְרוֹמְמוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לֶהֱיוֹת שֶׁזָּכוּ לְהַכִּיר אֶת טוּב ה' מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, הִתְבּוֹנְנוּ בְּנִסָּיו וְנִפְלְאוֹתָיו, הִתְרוֹמְמוּ הִתְפַּעֲלוּ וְהִכִּירוּהוּ בְּדֶרֶךְ

הַטּוֹב, וְלָכֵן חוֹגְגִים אָנוּ אֶת כָּל הַמּוֹעֲדִים לֶהֱיוֹת שֶׁבָּהֶם נִשְׁפַּךְ אוֹר גָּדוֹל עַל עַמֵּנוּ שֶׁהִכִּירוּ אֶת הַבּוֹרֵא וְהִגִּיעוּ לַטּוֹב בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב.

בְּט' בְּאָב כְּמוֹ כֵן זָכָה עַמֵּנוּ לְהַגִּיעַ לַטּוֹב, וְהוּא הַמְכַנֶּה הַמְשֻׁתָּף שֶׁיֵּשׁ בֵּין כָּל הַמּוֹעֲדִים לְט' בְּאָב, שֶׁזָּכָה עַמֵּנוּ לְהַכִּיר אֶת הַטּוֹב, אֶלָּא שֶׁבְּכָל הַמּוֹעֲדִים הָיָה זֶה בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב, וּבְט' בְּאָב בְּדֶרֶךְ הָרַע, וְכֵיוָן שֶׁסּוֹף סוֹף זָכִינוּ לְהַכִּיר אֶת הַטּוֹב בְּט' בְּאָב, יֵשׁ לוֹ מָקוֹם עֲמִידָה בְּשׁוּרַת הַמּוֹעֲדִים אַחַר שֶׁהַמְכַנֶּה הַמְשֻׁתָּף בָּהֶם הוּא שָׁוֶה.

וְאוּלַי אַף מַעֲלָה יֵשׁ לוֹ, לְפִי שֶׁאֵין הָאוֹר נִכָּר אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, וְהַהַכָּרָה הַבְּרוּרָה לְרֹב הָעוֹלָם תִּתָּכֵן מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מִתּוֹךְ הָאוֹר וּלְזֶה זָכִינוּ בְּט' בְּאָב לְהַכִּיר בָּאוֹר מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ.

**שאלה טז - מדוע גם אדם שבחר ברע, ומצבו הנו מתירני וחפשי לעשות ככל אשר יעלה על רוחו, פעמים שנעצר ונחסם הוא מעשית עברה ואפלו שנפשו חשקה בה למאד, מי הוא המונע ממנו עשות זאת, הלא השטן עומד לימינו לשטנו והיאך אם כן נשמר הוא מעשותה בעל כרחו?**

ב' טְעָמִים לַדָּבָר.

הָאֶחָד, גַּם הָרַע הַשּׁוֹלֵט בָּעוֹלָם עַל הַכְּלָל אוֹ עַל הַפְּרָט הוּא בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם עַד כַּמָּה יֵרְדוּ עַם יִשְׂרָאֵל בִּכְלָלוּת, אוֹ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְרָטוּת לְמַעֲמַקֵּי הַטֻּמְאָה זֶה בְּהַשְׁגָּחָה. וְהִנֵּה מָצִינוּ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הַשְׁגָּחָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם שֶׁלֹּא יֵרְדוּ יוֹתֵר מִמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה לְחֹסֶר יְכָלְתָּם לָקוּם מִנְּפִילָה שֶׁמֵּעֵבֶר לְמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וּכְמוֹ כֵן לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי בִּפְרָטוּת - יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת יוֹדֵעַ עַד כַּמָּה יֵשׁ בִּיכֹלֶת הָאָדָם לַעֲלוֹת לְאַחַר שֶׁיֵּרֵד לְהֵיכָן שֶׁיֵּרֵד, וְלָכֵן לֹא מוֹרִידוֹ יוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר סִכּוּיוֹ לַעֲלוֹת בְּבוֹא הַזְּמַן, וְלָכֵן נִשְׁמָר הָאָדָם מִבְּלִי יְדִיעָתוֹ וַהֲבָנָתוֹ מִלֵּירֵד לַטֻּמְאָה וְאַף שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ בָּהּ.

טַעַם שֵׁנִי, יְרִידַת הָאָדָם לַטֻּמְאָה זֶהוּ עַל מְנַת לְתַקֵּן אֶת שֶׁפָּגַם הָאָדָם וְקִלְקֵל בְּרָצוֹן וּבְחֵפֶץ, וְלָכֵן תִּקּוּנוֹ שֶׁיֵּרֵד לַמָּקוֹם שֶׁלִּשָּׁם נָפַל בִּבְחִירָתוֹ וּמִשָּׁם יְתַקֵּן אֶת קִלְקוּלוֹ.

וְלָכֵן לְמָשָׁל אָדָם שֶׁבִּבְחִירָתוֹ נִתְפַּתָּה וְיָרַד לְ- 5 מַדְרֵגוֹת בַּטֻּמְאָה, נִצְרָךְ שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא לְעוֹלָם בְּפַעַם נוֹסֶפֶת עַל מְנַת לְתַקֵּן קִלְקוּלוֹ - שֶׁיִּפֹּל בְּעַל כָּרְחוֹ עַד לְשָׁם וְתוּ לֹא, וּמִשָּׁם יְתַקֵּן פְּגָמָיו, כִּי הַתִּקּוּן נִצְרָךְ שֶׁיִּהְיֶה מִמָּקוֹם הַקִּלְקוּל, וְלָכֵן גַּם אִם יִרְצֶה לִפֹּל לַמַּדְרֵגָה הַ - 6 לֹא יוּכַל לִפֹּל לְשָׁם, אַחַר שֶׁעַתָּה שֶׁבָּא לְעוֹלָם לְתַקֵּן קִלְקוּלוֹ - נְפִילָתוֹ הִיא בְּעַל כָּרְחוֹ וְשֶׁלֹּא בִּבְחִירָתוֹ - לְצֹרֶךְ תִּקּוּנוֹ, וְלֹא מַגִּיעַ לוֹ שֶׁיִּפֹּל יוֹתֵר בְּעַל כָּרְחוֹ, אַחַר שֶׁגַּם מַדְּעָתוֹ וּבִבְחִירָתוֹ לֹא נָפַל יוֹתֵר, וְלָמָּה אִם כֵּן שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִפֹּל בְּעַל כָּרְחוֹ לְמָקוֹם נָמוּךְ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁקִּלְקֵל

פַּעַם בִּבְחִירָתוֹ, וּבָזֶה גַּם תָּבִין מַדּוּעַ אֵין ב' בְּנֵי אָדָם שָׁוִים בִּנְפִילָתָם, כִּי כָּל אֶחָד מְתַקֵּן מִמְּקוֹם קִלְקוּלוֹ.

**שאלה יז - מהי התכלית מהגליות, אחר שתוצאותיהן הוכיחו מחדלים רבים בעם ישראל, ובדוקא בעקבות הגלות ירדנו פלאים בגלות מצרים, בבל, ובגלותנו האחרונה?**

תַּכְלִית הַגָּלֻיּוֹת לְהָבִיא לִידֵי כְּנִיעָה, שֶׁבְּהֶעָדְרָהּ - שֹׁרֶשׁ הַחֵטְא, וּבְתִקּוּנָהּ נִתְקָנִים כָּל הַחֲטָאִים, וְכָאָמוּר לְעֵיל, שֶׁלֹּא הִשְׁכַּלְנוּ לְהַכִּיר אֶת הַטּוֹב בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב נִצְטָרַכְנוּ לְהַכִּירוֹ בְּדֶרֶךְ הַגָּלֻיּוֹת הַקָּשׁוֹת וּבָזֶה לְהַכְנִיעַ אֶת לְבָבֵנוּ, וְחֶשׁוּבָה לִכְנֵי הַקָּבָ"ה הַכְנִיעָה יוֹתֵר מִמַּצָּב שֶׁל שִׁמְירַת תּוֹרָה וּמִצְווֹת עִם גַּסּוּת רוּחַ וּמַחְשֶׁבֶת כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי, וּלְכָךְ נוֹקֵט הַקָּבָ"ה בָּאֲפָנִים הַמְּבִיאִים לִכְנִיעָה בִּפְרָט בְּיָמֵינוּ, כְּדֵי לְהַכְשִׁירֵנוּ לַגְּאֻלָּה בְּכָל מַצָּב שֶׁנִּהְיֶה, לִהְיוֹת שֶׁהַכְנִיעָה מַכְשִׁירָה לַגְּאֻלָּה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַצָּב שֶׁיִּהְיֶה וְלוּ הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר.

וְנִמְנֶה כַּמָּה אֲפָנִים שֶׁחוֹזְרִים אָנוּ בְּמוֹ עֵינֵינוּ הַיּוֹם שֶׁבָּהֶם נוֹקֵט הַבּוֹרֵא לְהָבִיאֵנוּ לִכְנִיעָה.

1. עֲנִיּוּת.

מוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּסוֹף הַיָּמִים יִצְרְפוּ וְיִתְבָּרְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדַּת הָעֲנִיּוּת, וּתְהֵא עֲנִיּוּת קָשָׁה דַּוְקָא לְאַחַר שֶׁיִּהְיוּ מֻרְגָּלִים בְּשֶׂפַע גָּדוֹל, וְהוּא עַל מְנָת לְהַכְנִיעָם וְלִשְׁבֹּר לְבָבָם לַה', וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר שֶׁתְּפִלָּה לֶעָנִי גְּדוֹלָה מִתְּפִלָּה לְמֹשֶׁה וּמִתְּפִלָּה לְדָוִד לֶהֱיוֹתוֹ שְׁבוּר לֵב.

2. שְׁלוֹם בַּיִת

בְּעָיוֹת שְׁלוֹם בַּיִת הִנָּם בְּיָמֵינוּ בְּמַצָּב שֶׁפֵּל בְּיוֹתֵר, הַגֵּרוּשִׁין הַיּוֹם הִנָּהּ תּוֹפָעָה נוֹרָאָה בְּהָמוֹן מִבָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, וְהַסִּבָּה הִיא לִכְנִיעָה וְשִׁפְלוּת, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר הַשּׁוֹבֵר לִבּוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹ כַּאֲשֶׁר בֵּיתוֹ נֶהֱרָס וְנֶחְרָב ל"ע.

3. חִנּוּךְ יְלָדִים

תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם קָשָׁה מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁהִיא כְּמוֹ גְּזֵרָה שֶׁנִּגְזְרָה עַל דּוֹרֵנוּ לִרְאוֹת בָּנִים וּבָנוֹת בּוֹגְדִים בְּמוֹרֶשֶׁת אֲבוֹתָם עַזֵּי פָּנִים הַמַּכְנִיעִים וְשׁוֹבְרִים אֶת לִבָּם שֶׁל הוֹרֵיהֶם.

4. שִׁדּוּכִין

אַחַת הַמַּכּוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁל דּוֹרֵנוּ הֵמָּה קְשָׁיֵי הַזִּוּוּג, בָּנִים וּבָנוֹת בְּגִילִים מְבֻגָּרִים חֲסוּמִים הֵמָּה מִלְּהָקִים אֶת בֵּיתָם כִּרְצוֹנָם, וּבְכָךְ הַשִּׁפְלוּת וְהַשְׁבָּרוֹן לֵב מְקַנֵּן בְּיֶתֶר שְׂאֵת בְּלִבּוֹתָם.

5. מַחֲלוֹת

הַחֳלָיִים הַקָּשִׁים וְהַמְּשֻׁנִּים שֶׁהִתְרַבּוּ בְּדוֹרֵנוּ, אִם זֶה חוֹלִים מִלֵּדָה, אִם לְאַחַר מִכֵּן, אִם כְּתוֹצָאָה מִתְּאוּנוֹת דְּרָכִים, פִּגּוּעִים וְכַיּוֹצֵא. הֲלֹא הֵמָּה שׁוֹבְרִים אֶת לִבּוֹת הַחוֹלֶה וְהַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, וּמְבִיאִים לִכְנִיעָה.

6. בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ

בְּעִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ הִתְרַבּוּ בְּיָמֵינוּ, הַדְּכָאוֹן, הַחֲרָדוֹת, הִדְאָגוֹת, הָעַצְבוּת וְכַיּוֹצֵא מִנַּת חֶלְקָם שֶׁל רַבִּים, הַלְּשָׁכוֹת שֶׁל הַפְּסִיכִיאָטְרִים מְלֵאוֹת בְּמִטֶּפָלִים וְאֵין עוֹזֵר לָהֶם, כִּי אֵין לְאֵ-ל יָדָם לְהָבִיא אֶת הַבְּעָיָה עַל פִּתְרוֹנָהּ בְּשָׁרְשָׁהּ, וְזֹאת כָּאָמוּר לִשְׁבֹּר אֶת הַלֵּב עַל מְנָת לְהַכְשִׁירֵנוּ לַגְּאֻלָּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁנִּזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, וּבְיָדֵינוּ חֲטָאִים רַבִּים וַעֲוֹונוֹת שֶׁלֹּא תֵקְנוּ, וְהַתִּקָּנָה לְכָךְ הִיא אַחַת, שִׁבְרוֹן לֵב, וְהוּא הַמַּכְשִׁיר לַגְּאֻלָּה עַל אַף כָּל הַמֻּחְדָּלִים, וְהֻאֲרַכְנוּ בָּזֶה בְּסִפְרֵנוּ "עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא". (ועיין עוד בנושא זה שאלה ז, כז)

**שאלה יח - מה יעשה אדם אשר שפע עליו רב טובה גם בגלות אשר אנו שרויים בה ודואג מכך ובצדק, היאך מרבית אחיו שרויים בצרות ובעני, והנה הוא חי ברב טובה, וירא הוא שמא יאכל עולמו בחייו, או פן תפגעהו הרעה ביום מן הימים?**

**א.** הָעֵצָה הִיא לְהוֹדוֹת הַרְבֵּה לַה', וּמַמָּשׁ בְּכָל הִזְדַּמְּנוּת יִפְצַח פִּיו בְּרִנָּה וּבְשֶׁבַח לַה' עַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גְּמָלָהוּ, וַאֲשֶׁר גּוֹמֵל עִמּוֹ וְיִגְמֹל עִמּוֹ, כִּי בְּכָךְ שֶׁמּוֹדֶה הוּא לַה', וּבָא בְּהַכְנָעָה וּבְבוּשָׁה לִפְנֵי הַבּוֹרֵא וּמוֹדֶה לוֹ עַל מַתְּנוֹתָיו מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שֶׁכָּל טוֹבוֹת אֵלּוּ הֵם מַתְּנַת חִנָּם, וְשֶׁלֹּא כְּמַעֲשָׂיו גּוֹמֵל עִמּוֹ, יִזְכֶּה שֶׁמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה כֵּן יִנְהַג בּוֹ הַבּוֹרֵא שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְשַׁלֵּם עֲבוּר טוֹבוֹתָיו וְיקַבְּלֵם בְּחִנָּם, דְּכְשֵׁם שֶׁהוּא מוֹדֶה לַה' וּמְשַׁבֵּחַ לוֹ עַל מַתְּנוֹתָיו שֶׁמְּקַבֵּל בְּחִנָּם, וּמַכִּיר בְּטוֹבוֹת אֵלּוּ שֶׁבְּחִנָּם בָּאוּ לוֹ מֵחֶסֶד ה' וּמֵרֹב רַחֲמָיו, כֵּן יְהֵא יַחַס ה' כְּלַפָּיו לְבִלְתִּי קַחַת מִמֶּנּוּ גְּמוּל וּפִרְעוֹן מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וּכְמוֹ כֵן יִקְיֵם הַבּוֹרֵא בְּיָדוֹ הַטּוֹבוֹת שֶׁנָּתַן לוֹ, אַחַר שֶׁמַּכִּיר הוּא בָּהֶם וּמוֹדֶה עֲלֵיהֶם, וְכַיָּדוּעַ דְּלְעוֹלָם חָפֵץ הָאִישׁ הַטּוֹב לְהֵיטִיב דַּוְקָא לְמִי שֶׁמּוֹדֶה וּמֵאִיר פָּנִים וְלֹא לַמִּתְרַעֵם.

**ב.** עֵצָה נוֹסֶפֶת לְכָךְ שֶׁייטִיב לַאֲחֵרִים, וְיִנְהַג בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁהַקָּבָ"ה נוֹהֵג בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּבָ"ה מֵטִיב לוֹ שֶׁכֵּן ייטִיב הוּא מֵאוֹתָהּ טוֹבָה לַאֲחֵרִים, וְאָז יֶחְשַׁב כְּגַבַּאי שֶׁל הַבּוֹרֵא, לִהְיוֹת הַשֶּׁפַע יוֹרֵד דַּרְכּוֹ לַנִּצְרָכִים וְלַנִּזְקָקִים, וּביני לְבֵיני זְכוּתוֹ שֶׁלּוֹ כְּגַבַּאי לְהָנוֹת מִכָּל הַטּוֹבוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת, וּכְכָל שֶׁיְּהֵא גַּבַּאי נֶאֱמָן יוֹתֵר לָעָזֹר וּלְסַיֵּעַ לַאֲחֵרִים כֵּן יִרְאֶה בּוֹ הַקָּבָ"ה כְּנֶאֱמָן לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו בְּיוֹתֵר הַשֶּׁפַע בְּכַמִּיּוֹת גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר לְהֵיוֹתוֹ עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ בֶּאֱמוּנָה.

**שאלה יט - מיתת צדיקים מכפרת (ירושלמי יומא פ"א ה"א) מה ענין תוצאות הכפרה לעוונותינו ממיתת הצדיק? ועוד מהירושלמי הנ"ל משמע שנוצר מצב חיובי במיתת הצדיק, ואלו בגמרא (סנהדרין קי"ג ע"ב) מובא דכשצדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם, ומדוע, אם מיתתו מכפרת אדרבא שתבוא טובה לעולם?**

לֹא רַק שֶׁאֵין סְתִירָה בֵּין ב' מַאֲמָרֵי חז"ל הנ"ל אֶלָּא אַף אֶחָד גּוֹרֵם הוּא אֶת הַשֵּׁנִי.

כְּשֶׁהַצַּדִּיק חַי בָּעוֹלָם הוּא הַגֶּשֶׁר הַמְגַשֵּׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם דַּרְכּוֹ שׁוֹאֲבִים כֹּחַ וְחַיּוּת דְּקֻדֻּשָּׁה, דַּרְכּוֹ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה כַּיָּאוּת, וְהַגָּלוּת עַל כָּל מְרִירוּתָהּ מִתְמַתֶּקֶת,

כִּי לְפָחוֹת זוֹכֶה הָעָם לְ"דַעַת" בְּדֶרֶךְ הַצַּדִּיק וַהֲרֵי יָדוּעַ כִּי אֵין גְּלוּת אֶלָּא בַּדַּעַת שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה, י"ג): "לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת", אִם כֵּן כְּשֶׁהַצַּדִּיק בָּעוֹלָם הַגָּלוּת פָּחוֹת מְכַפֶּרֶת לִהְיוֹתָהּ מְמֻתֶּקֶת, וּבְמִיתַת הַצַּדִּיק אָכֵן רָעָה בָּאָה לְעוֹלָם כִּי חָשְׁכוּ הַמְאוֹרוֹת לְהַמְתִּיק מְרִירוּת הַגָּלוּת, אוּלָם מֵאֵידְךְ נוֹצְרָה כַּפָּרָה מִמְּרִירוּת זוֹ, לִהְיוֹת עַתָּה בִּפְטִירַת הַצַּדִּיק הַגָּלוּת קָשָׁה וּמָרָה.

הֲרֵי שֶׁפְּטִירַת הַצַּדִּיק מְכַפֶּרֶת לִהְיוֹתָהּ זֶה גּוּפָא שֶׁמְּבִיאָה רָעָה לָעוֹלָם לִהְיוֹת הַגָּלוּת מִתְמָרֶרֶת בְּיוֹתֵר, וַהֲרֵי ב' מַאֲמָרֵי חז"ל צָדְקוּ יַחְדָּו.

**שאלה כ - שקולה מיתת צדיקים כחרבן בית אלקינו, מה קשר זה לזה?**

הַצַּדִּיק הִנּוֹ מְגַשֵּׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם כִּמְבֹאָר לְעֵיל, וְהוּא כְּדֶגְמַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה מְגַשֵּׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם בּוֹ הָיוּ מִתְקַשְּׁרִים לְבוֹרְאָם בְּרָאוֹתָם הַנִּסִּים הַגְּלוּיִים אֲשֶׁר שָׁם, וּמִשָּׁם הָיוּ לוֹמְדִים לְיִרְאָה אֶת ה' כַּמּוּבָא בחז"ל עַל הַפָּסוּק לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה (עיין בגמרא ב"ב כא ע"א ובתוס' בד"ה "כי מציון תצא תורה")

מַעֲשֵׂהוּ שֶׁל הַצַּדִּיק כְּמַעֲשֵׂהוּ שֶׁל ביהמ"ק מַמָּשׁ, לְגַשֵּׁר וּלְקַשֵּׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הֵן מִצַּד שֶׁרוֹאִים בּוֹ כְּנֶאֱמַן ה' וְאִישׁ הַקְּדוֹשׁ לֵאלֹקָיו אֲשֶׁר יְדַבֵּר עִמּוֹ ה', וְהֵן מִצַּד שֶׁהוּא מַעֲבִיר לָהֶם אֶת דְּבַר ה' וּכְנֶאֱמַר (דברים ה, ה) "אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר ה'", וּלְכָךְ מוֹת הַצַּדִּיק - שֶׁהָיָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמֵשִׁיב נָפֶשׁ לְהַחְיוֹתָם וּלְחַזְּקָם - קָשֶׁה כְּחָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהָיָה כְּמוֹ כֵן מֵשִׁיב נָפֶשׁ לְהַחְיוֹתָם וּלְחַזְּקָם בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאָם. וְעוֹד, דִּכְמוֹ שֶׁהָיְתָה אֱמוּנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְחַזֶּקֶת בְּאֶמְצָעוּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהוּא כַּמְבֹאָר מֵחֲמַת הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ שָׁם, כְּמוֹ כֵן מִתְחַזֶּקֶת אֱמוּנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבָּה אַחֶרֶת, בִּרְאוֹתָם הֵיאַךְ עַל אַף כָּל חָכְמָתָם חֲרִיפוּתָם מִתְבַּטְּלִים הֵמָּה לְכָל תֹּג וְתָג שֶׁבַּתּוֹרָה, וְנוֹתְנִים לְמַעַן הַתּוֹרָה אֶת כָּל כֹּחָם נַפְשָׁם וּמְאֹדָם, וְהַכֹּל מִתּוֹךְ עֹנֶג וְשִׂמְחָה, הֲרֵי מִכָּךְ רוֹאִים הֵמָּה אֶת אֱמִתּוּת הַתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל רְאָיָה אַחֶרֶת, וּמִתּוֹךְ כָּךְ מְבַטְּלִים אֵצֶל עַצְמָם כָּל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת הַצּוֹמְחִים בְּלִבּוֹתָם, בְּאָמְרָם וְכִי חָכָם אֲנִי מִגְּדוֹל זֶה, שֶׁהִנּוֹ עָצוּם בַּחֲרִיפוּת וּפִקְחוּת בְּחָכְמָה וּתְבוּנָה, וְעִם כָּל זֶה מְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לַתּוֹרָה וְלֶאֱמִתּוּת עִקְּרֵי הַדָּת עַד מְסִירוּת נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ, וּבְכָךְ מֵיטִיב נוֹהֲרִים אַחֲרָיו כָּל הָעָם לַעֲבֹד אֶת ה', אִם כֵּן אֵין לְךָ גֶּשֶׁר טוֹב מִזֶּה - וּכְבֵית הַמִּקְדָּשׁ מַמָּשׁ - לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

**שאלה כא - בתורה נאמר: "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה", הרי שהתורה גוזרת, כשנבוא צדיקים לארץ נתישב בה נפרה ונרבה בה, אם נרשיע תקיא הארץ אותנו. ובכך יש להבין, הרי המדינה הוקמה ע"י רשעים שונאי תורה שהצהירו שכל**

**הקמת המדינה תהא על עקרון הריסת הדת, ובכל זאת עלתה בידם לכבשה ולישב עליה, ותמה, ומה אם נבוא לארץ כצדיקים - כשנרשיע תקיא הארץ אותנו, על אחת כמה וכמה שבתורת רשעים לא תקבל הארץ אותנו, שהרי הרבה יותר בקשי יעלה הגזרה להקיאנו כרשעים מלקבלנו כרשעים, ואם הגזרה קובעת להקיאנו כרשעים על אחת כמה וכמה שלא נתקבל כרשעים לארץ, והיאך אם כן עלה בידם הדבר?**

יֵשׁ לָנוּ לְדַעַת בְּדָבָר זֶה דַּעַת תּוֹרָה אֱמִתִּית וְהֶמְהָ דִּבְרֵי הַ"חֲזוֹן אִישׁ" וְהַ"מְכֹתָּב מֵאֵלְיָהוּ" וּמְקוֹר הַדְּבָרִים הוּא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים הַמְדַבְּרִים רַבּוֹת עַל גָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁתְּהֵא מֵהַ"עֶרֶב רַב", וְשֶׁהִיא תְּהֵא הַגָּלוּת הַקָּשָׁה מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת. כָּךְ שֶׁשִּׁלְטוֹן הַמְּדִינָה כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶהוּ אֵינוֹ "אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה" כְּמוֹ שֶׁמְּבִינִים רַבִּים, אֶלָּא "סֵיפָא דְּגָלוּתָא", דְּהַיְנוּ סוֹף הַגָּלוּת, וְכֵידוּעַ שֶׁסּוֹף הַגָּלוּת יִהְיֶה קָשֶׁה יוֹתֵר מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת כֻּלָּם, וְהַטַּעַם לְכָךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלִינוּ בָּהֶם הָיְתָה הַמַּטָּרָה לְצָרֵף וּלְלַבֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַעֲבִירָם בְּכוּר הַמִּבְחָן לְרְאוֹת הַאִם יִהְיוּ נֶאֱמָנִים לַה' מִתּוֹךְ נְסִיּוֹנוֹת וְאִיּוּמִים עַל דָּתָם.

וּבְכֵן נִתְבּוֹנֵן אֵימָתַי הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁל הַעֲבָרָה עַל הַדָּת קָשִׁים יוֹתֵר כְּשֶׁבָּאִים הֵמָּה עַל יְדֵי גּוֹיִים אוֹ עַל יְדֵי יְהוּדִים, הֲלֹא בְּוַדַּאי כְּשֶׁבָּאִים הֵמָּה עַל יְדֵי יְהוּדִים, הַמַּצְהִירִים עַל עַצְמָם שֶׁהֵמָּה יְהוּדִים וְהֵמָּה הַמְשַׁכְנְעִים הַמְפַתִּים וְהַמְאַיְמִים לְהַעֲבִיר עַל הַדָּת - בְּחִינַת "מְהָרְסַיִךְ וּמַחֲרִיבַיִךְ מִמֵּךְ יֵצֵאוּ", וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאֶה כֵּן בְּתוֹצָאוֹת הַהַצְלָחָה, שֶׁהֲרֵי מַה שֶׁהִצְלִיחוּ אֵלּוּ הָרְשָׁעִים בְּשִׁלְטוֹנָם כָּאן לְהַעֲבִיר וּלְהַשְׁכִּיחַ אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות לֹא הִצְלִיחוּ אֲפִלּוּ בְּאָחוּז אֶחָד לֹא הַיְוָנִים לֹא הַנּוֹצְרִים וְלֹא הַמֻּסְלְמִים וְלֹא שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן, וְאֵלּוּ אֵלּוּ מַנְהִיגֵי הַמְּדִינָה - מִזְּמַן קִיּוּמָהּ וְעַד עַתָּה הִסְפִּיקוּ לְהַעֲבִיר לִשְׁמַד דּוֹרוֹת, סְבוֹת אָבוֹת נְכָדִים נִינִים, וְהִשְׁכִּיחוּם מִתּוֹרָה, וַעֲדַיִן הֵמָּה בְּדַרְכָּם לְהַשְׁנִיא אֶת הַתּוֹרָה וּלוֹמְדֶיהָ וּלְהַלְחֵם בָּהּ בְּמֵישָׁרִין וּבַעֲקִיפִין.

כָּךְ שֶׁמַּה שֶּׁהָיָה נִצָּרֵךְ שֶׁתְּהֵא לָהֶם מְדִינָה עִם שִׁלְטוֹן מִשֶּׁלָּהֶם כַּפְרָנִי לַחֲלוּטִין זֶהוּ לְצָרֵךְ הַבְּרוּר וְהַצְּרוּף שֶׁל הַגָּלוּת לִבְחֹן אֶת הַנִּשְׁרָדִים וְהַנּוֹתָרִים הָרְאוּיִים לַגְּאֻלָּה בְּמִבְחָנִים קָשִׁים וְנוֹקְבִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁבִּזְמַן שֶׁכָּזֶה שֶׁהוּא תַּכְלִית הַצְּרוּף וְהַבְּרוּר שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹתוֹ בְּכָל הַגָּלֻיּוֹת, יְהֵא נֶאֱמָן לַה', כִּי עַתָּה נַעֲשָׂה הַצְּרוּף הַקָּשֶׁה וְהַחַד בְּיוֹתֵר שֶׁהָיָה נִצָּרֵךְ קֹדֶם בֹּא הַגְּאֻלָּה, וּמְחַיֵּב כְּאמוּר שֶׁיְּהֵא דָּוְקָא עַל יְדֵי שִׁלְטוֹן כַּפְרָנִי מִיִּשְׂרְאֵלִים דָּוְקָא לְעֻמָּם וְחָזָק הַבְּרוּר הַנִּצָּרֵךְ דָּוְקָא עַתָּה לִקְרַאת סוֹף הַגְּאֻלָּה (וראה עוד לקמן שאלה לא).

**שאלה כב - היאך תהא הגאלה העתידה?**

בְּפֶתַע פִּתְאוֹם, וְכַנֶּאֱמָר (מלאכי ג', א') וּפִתְאוֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְּשִׁים. וְכֵן מוּבָא שֶׁאָמַר הָרַב מִבְּרִיסְק בְּשֵׁם הגר"ח מִוולוֹז'ין. וְכֵן הֶאֱרִיךְ בְּסֵפֶר "שׁוֹמֵר

אֱמוּנִים" מִמִּדְרָשִׁים רַבִּים וּמִקַּבָּלַת הַצַּדִּיקִים עַיִן בִּדְבָרָיו הַמַּלְהִיבִים "מַאֲמַר הַגְּאֻלָּה", וְכֵן הוּא מְפֹרָשׁ בְּסֵפֶר "מַגִּיד מֵישָׁרִים" לְמָרָן הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁכֵּן הִגִּיד לוֹ הַמַּלְאָךְ, שֶׁכֵּן תְּהֵא אֹפֶן הַגְּאֻלָּה כְּשֶׁהַנַּעֲר עַל עֵצוֹ, וְהַמַּסְגֵּר עַל בַּרְזֹלוֹ וְהַחֲנָנִי עַל מִשְׁקָלוֹ - וּפִתְאוֹם יָבוֹא...

**שאלה כג - מה יש לצפות כל כך לגאלה, הלא אז יהיו "ימים שאין בהם חפץ", דהינו לא זכות ולא חובה נודעת בהם כמובא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב), לפי שיתבטל הרע מן העולם, ואם כן עדיף המצב של עכשו שיש רע, ובהתגברות עליו גדל בכך שכרנו, וכמו כן שעבודתנו לה' - יש לה רק עתה משמעות?**

שְׁאֵלָה זוֹ נִשְׁאַל הֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל, וְעָנָה: אָכֵן מַשְׁמָעוּת עֲבוֹדַת ה' הִיא אַךְ וְרַק עַתָּה כְּשֶׁיֵּשׁ רַע בָּעוֹלָם, אוּלָם עָלֵינוּ לַחְפֹּץ אֶת כְּבוֹד שָׁמַיִם שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְעֵין כֹּל, וְהַכְּאֵב עַל חִלּוּל ה' צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶא אֶצְלֵנוּ מַעֲבָר לְכָל חֶשְׁבּוֹן אַחֵר, וּלְכָךְ עָלֵינוּ לְצַפּוֹת שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹד ה' בָּעוֹלָם וְיֵדַע כָּל פָּעוּל וְכוּ' וְיָבִין כָּל יְצוּר וְכוּ', וְדַע כִּי ד' מַדְרֵגוֹת יֶשְׁנָם בַּמְצַפִּים לִישׁוּעָה, וּבֵאָרָם הָרַב שׁוֹמֵר אֱמוּנִים:

**א.** הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה עַל מְנָת שֶׁיְּכֻלּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים.

**ב.** לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה לְהִתְעַנֵּג בָּעֲנָגִים הַגְּדוֹלִים שֶׁיִּהְיוּ לֶעָתִיד.

**ג.** לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה עַל מְנָת לַעֲבֹד אֶת ה' מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְאַהֲבָה.

**ד.** לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹד ה' וְיִכִּירוּ בּוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

**שאלה כד - "אין בן דוד בא אלא בדור שכלו זכאי או כלו חיב", היתכן הדבר?**

עַל כָּךְ עָנָה הֶחָפֵץ חַיִּים זצוק"ל: שֶׁאֵין הַדָּבָר נֶאֱמַר אֶלָּא בִּפְרָטוּת כָּל אִישׁ וְאִישׁ, דְּהַיְנוּ בִּכְלָלוּת עִם יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי שֶׁלְּעוֹלָם יֵשׁ בָּהֶם צַדִּיקִים בֵּינוֹנִים וְכוּ', אוּלָם בִּפְרָטוּת כָּל אָדָם וְאָדָם יְהִיוּ מִבְחָנִים כָּל כָּךְ קָשִׁים נוֹקְבִים שֶׁיְּצָרְפוּ וְיִבָּרְרוּ וִילַבְּנוּ אֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם עַד שֶׁדַּרְכּוֹ תְּהֵא אַחַת, אוֹ חַיָּב אוֹ זַכַּאי, הַנִּסְיוֹנוֹת יִהְיוּ כָּל כָּךְ מְפַתְּלִים מְפַתִּים וּמְנָרִים, עַד שֶׁהָאָדָם לֹא יוּכַל לְכַסּוֹת עַצְמוֹ בְּחִיצוֹנִיּוּתוֹ מִכְּפִי אֲשֶׁר הוּא בֶּאֱמֶת בִּפְנִימִיּוּתוֹ, וְהַזַּכַּאי אוֹ הַחַיָּב יִהְיֶא בָּרוּר בִּפְרָטוּת עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ בַּאֲשֶׁר הוּא.

**שאלה כה - האם נתבע האדם באם אינו מצפה לגאלה על אף היותו מאמין בה?**

הָאָדָם נִתְבָּע עַל הַצִּפִּיָּה לִגְאֻלָּה, כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם שֶׁיֶּשְׁנָם ב' חִיּוּבִים, הָאֶחָד לְהַאֲמִין בַּגְּאֻלָּה, וְהַשֵּׁנִי לְצַפּוֹת לָהּ.

וּלְדַעַת הסמ"ק זוֹהִי מִצְוַת עֲשֵׂה מֵהַתּוֹרָה (עיין בדבריו מצווה א'), וּלְדַעַת יֶתֶר הַמְפָרְשִׁים זוֹהִי מִצְוָה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה.

וְכֵן אִיתָא בַּגְּמָרָא (שבת ל"א ע"א) שֶׁשּׁוֹאֲלִין לְאָדָם לְאַחַר מוֹתוֹ: צָפִיתָ לִישׁוּעָה? וְכֵן אִיתָא בַּפְּסִיקְתָא (מובא בספר "ציפית לישועה" להחפץ חיים) שֶׁאוֹמֵר הַקָּבָּ"ה לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים: "לֹא יָפָה עֲשִׂיתֶם שֶׁשִּׂבַּחְתֶּם לְתוֹרָתִי וְלֹא חִכִּיתֶם לְמַלְכוּתִי".

וּמִסִּימָנֵי הַמְצַפֶּה בֶּאֱמֶת לִישׁוּעַת ה' הֵם:
**א**. הֲרוֹצֶה הוּא עַתָּה מַמָּשׁ שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹד ה', וְאֵין לוֹ שׁוּם חֶשְׁבּוֹן אַחֵר לִדְחוֹת עֵת זוֹ חָלִילָה?!
**ב**. אֵינוֹ עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עֶסֶקָיו לִטְוָח אָרֹךְ, מִצַּפִּיָּתוֹ לַגְּאֻלָּה בְּקָרוֹב.
**ג**. עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמֵכִין עַצְמוֹ לַגְּאֻלָּה, וּבִפְרָט בִּשְׁמִירַת עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרַע עַל מְנָת לִזְכּוֹת ל"וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים".

**שאלה כו - מדוע תרבה ותגביר כחה החצפא והסטרא אחרא בעקבות משיחא, ומה לעשות להנצל?**

הֵיטֵיב לְבָאֵר זֹאת הָרַב מִכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ (ח"ד עמ' 267)
"בְּעִקְּבוֹת דִּמְשִׁיחָא חֻצְפָּא יִסְגֵּא" (סוף סוטה). וְהָעִנְיָן, כִּי כְּשֶׁמִּתְקָרֵב הַקֵּץ מַרְגִּישׁ הַסִּטְרָא אַחְרָא שֶׁיָּמָיו סְפוּרִים וְהוּא מִשְׁתַּדֵּל בִּשְׁאֵרִית כֹּחוֹתָיו לְהַפֵּךְ הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים לְדַאֲבוֹנֵנוּ בְּיָמֵינוּ הִתְגַּבְּרוּת כָּל מִינֵי כְּפִירָה עִם חֻצְפָּה בְּלִי גְּבוּל. וְהוּא כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ בַּסְּפָרִים שֶׁבְּשָׁעַת יְצִיאַת הַנְּשָׁמָה יֵשׁ לִפְעָמִים הִתְגַּבְּרוּת אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע הַמֻּסִית אֶת הָאָדָם לְכְפִירָה גְּמוּרָה וְחֵרוּף וְגִדּוּף ר"ל, אֲשֶׁר עַל כֵּן תִּקְּנוּ בְּנֻסַּח צִדּוּק הַדִּין מְסִירַת מוֹדָעָא לְבַטֵּל מֵעִקָּרָא דִּבּוּרִים כָּאֵלֶּה, כַּיָּדוּעַ.
עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּעַצְמֵנוּ נֶגֶד גַּל זֶה שֶׁל כְּפִירָה, בְּיָדְעֵנוּ שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא שִׁגָּעוֹן זְמַנִּי וְסִימָן מֻבְהָק לְהִתְקָרְבוּת הַגְּאֻלָּה ב"ב.
"רָאָה הַקָּבָ"ה שֶׁצַּדִּיקִים מוּעָטִים, עָמַד וּשְׁתָלָן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר" (יומא לח:). וְהִקְשָׁה הַמַּהַר"ל, אִם כֵּן אֵיךְ יִהְיֶה דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב, הֲרֵי יִהְיֶה הַצַּדִּיק הַשָּׁתוּל בַּדּוֹר הַהוּא? וְתֵרֵץ, שֶׁצַּדִּיק זֶה הוּא צַדִּיק שֶׁל דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב; וְלִכְאוֹרָה אֵין דְּבָרָיו מוּבָנִים.
אֲבָל הַבֵּאוּר הוּא, שֶׁהַצַּדִּיק שֶׁל דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב גַּם הוּא חָסֵר הַרְבֵּה, אַךְ לְגַבֵּי הַמִּדָּה הַמְיֻחֶדֶת שֶׁל דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב הוּא צַדִּיק. "בְּעִקְּבוֹת דִּמְשִׁיחָא חֻצְפָּא יִסְגֵּא", וְזוֹהִי הַמִּדָּה שֶׁל דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ חַיָּב. "חֻצְפָּא יִסְגֵּא" פֵּרוּשׁוֹ אָנֹכִיּוּת מֻפְרֶזֶת, וְאִם כֵּן הַצַּדִּיק שֶׁל אוֹתוֹ דּוֹר הוּא הַהֶפֶךְ מִזֶּה, דְּהַיְנוּ וַתְּרָן וּבַעַל צְדָקָה וָחֶסֶד. וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ ז"ל (ויקרא רבה סוף פ' לו) "אִם רָאִיתָ זְכוּת אָבוֹת שֶׁמַּטָּה וּזְכוּת אִמָּהוֹת שֶׁנִּתְמוֹטָטָה לֵךְ וְהִטָּפֵל בַּחֲסָדִים". ע"כ דִּבְרֵי הָרַב.
לָמַדְנוּ סִבַּת הַחֻצְפָּא יִסְגֵּי מַדּוּעַ דַּוְקָא עַתָּה, וְעוֹד, שֶׁהֶעָצָה לְהִנָּצֵל הוּא לְנַהֵג הֶפֶךְ הַחֻצְפָּא שֶׁהִיא אָנֹכִיּוּת, וְהוּא, בְּוַתּוּר וּבְחֶסֶד.

**שאלה כז - מה התועלת שבגליות אחר שהגלות מביאה למעידות ונפילות?**

כְּבָר כָּתַבְנוּ בָּזֶה כַּמָּה פְּעָמִים, אח"כ רָאִיתִי שֶׁמּוּבָאִים הַדְּבָרִים מְפֹרָשִׁים בְּקִצּוּר בְּדִבְרֵי הַמִּכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ (ח"ד עמ' 301-302)

מַה תּוֹעֶלֶת בַּגָּלוּת, הֲרֵי הַדּוֹרוֹת פּוֹחֲתִים וְהוֹלְכִים, וְאֵיךְ יָבוֹא הַתִּקּוּן? אֲבָל הָאֱמֶת הִיא שֶׁכְּכָל שֶׁהַדּוֹרוֹת מִתְקַטְּנִים וְהַסְּבִיבָה מִתְרַחֶקֶת יוֹתֵר מִתּוֹרָה, הַקִּדּוּשׁ הַשֵּׁם שֶׁבְּכָל נְטִיָּה קַלָּה לַתּוֹרָה וְלַעֲבוֹדַת ה' מִתְרַבֶּה וּמִתְגַּדֵּל עַד אֵין שִׁעוּר. [עַיֵּן בַּסֵּפֶר חֲסִידִים סי' תתקמ"ה וּבִבְרִית עוֹלָם לְהַחִיד"א ז"ל שָׁם שֶׁמֵּבִיא מַה שֶּׁהִקְשָׁה ר"ח וִיטַל ז"ל לְרַבּוֹ הָאֲרִיזַ"ל שֶׁרוֹאִים שֶׁקִּדֻּשַׁת הַתִּנָּאִים וְהָאֱמוֹרָאִים הוּא דָּבָר מַבְהִיל וְלֹא יוּכַל אָדָם בְּדוֹרֵנוּ לַעֲשׂוֹת אַחַת מֵאֶלֶף, וְהֵשִׁיב לוֹ הָרַב ז"ל שֶׁעַתָּה גָּבְרָה מְאֹד הַסִּטְרָא אַחְרָא וְהַמְּעַט שֶׁעוֹשִׂים עַתָּה חָשׁוּב לְפָנָיו יִת' כְּהַרְבֵּה שֶׁעָשׂוּ הָרִאשׁוֹנִים. עכ"ל. וְהוּא כַּנַ"ל].

ור' צָדוֹק הַכֹּהֵן ז"ל כָּתַב (בספר פוקד עקרים) שֶׁאַף שֶׁהַלְּבָבוֹת מִתְמַעֲטִים, הַנְּקֻדּוֹת הַפְּנִימִיּוֹת מִתְקַבְּצוֹת מִכָּל דּוֹר וְדוֹר, וּבְמַאֲמָץ קָטָן מְצַדְּנוּ נוֹכַל לִגְמֹר אֶת הַבִּנְיָן וּלְהָבִיא אֶת הַתִּקּוּן. (ועוד עיין בזה לעיל שאלה ז יז).

**שאלה כח - במה ראוי דורנו למה שלא היו עדין ראויים דורות הראשונים שיזכה שממנו יצא תקון עולם במלכות שדי?**

כָּתַב הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן מִקַּרְלִין (בית אהרן עמ' פז)

אֲהוּבַי, אַחַי, תַּאֲמִינוּ לִי - וְהוּא מָלֵא בְּכָל הַסְּפָרִים, אֲשֶׁר מַה שֶּׁהָיוּ צְרִיכִים הַצַּדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים לְהַשִּׂיג בְּכַמָּה יָמִים וַחֳדָשִׁים, אֶפְשָׁר כָּעֵת לְתַקֵּן בְּשָׁעָה אַחַת, מֵחֲמַת שֶׁכָּעֵת הָעוֹלָם הוּא יוֹתֵר בְּשִׁפְלוּת בִּבְחִינַת רֶגֶל - עֲקֵבִים, לְכָךְ חַס הַקָּבָ"ה עַל עוֹלָמוֹ וּמוֹרִיד קְדֻשָּׁתוֹ לְמַטָּה.

וְדַיֵּק בִּדְבָרָיו שֶׁכָּתַב מַה שֶּׁהָיוּ הַצַּדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים, הַיְנוּ גְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי דּוֹרוֹת קוֹדְמִים, לְהַשִּׂיג בְּכַמָּה יָמִים וַחֳדָשִׁים, אֶפְשָׁר כָּעֵת לְתַקֵּן בְּשָׁעָה אַחַת, רָאָה שֶׁלֹּא כָּתַב מַה שֶּׁהִשִּׂיגוּ הָרִאשׁוֹנִים בְּכַמָּה חֳדָשִׁים אֶפְשָׁר כָּעֵת לְהַשִּׂיג בְּשָׁעָה אַחַת, אֶלָּא כָּתַב אֶפְשָׁר לְתַקֵּן בְּשָׁעָה אַחַת, דְּהַיְנוּ אָכֵן אֵין לָנוּ הַשָּׂגוֹת הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה פַּעַם, אוּלָם הִיא גּוּפָא, מַה נִּתְקַן מֵהֶסְתֵּר וְחֹשֶׁךְ גָּדוֹל זֶה שֶׁאָנוּ בּוֹ, שֶׁנֶּעֱדָרָה מֵאִתָּנוּ כָּל הַשָּׂגָה, וְרוּחֵנוּ חָשׁוּךְ בְּקִרְבֵּנוּ וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ מְאוּמָה, לֹא נִתְקַן כַּיּוֹצֵא בּוֹ בְּשׁוּם דּוֹר, וְהִיא הַנּוֹתֶנֶת לְסִבַּת הַחֹשֶׁךְ וְהַהֶסְתֵּר - דַּוְקָא בְּיָמֵינוּ נִתְקָנִים לְמַעְלָה עִנְיָנִים נוֹרָאִים בְּשָׁעָה אַחַת.

**שאלה כט - היאך יתכן שדורנו - הפחות שבדורות עם כחות הטמאה הקשים ביותר ודוקא בו תופעת התשובה פורחת ומשגשגת ביותר?**

הָרַב "מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ" (ח"ד עמ' 132) מְבָאֵר דְּיֵשׁ יֵצֶר רוּחָנִי שֶׁהוּא יֵצֶר מָרֵד - יוֹדֵעַ אֶת רִבּוֹנוֹ וּמִתְכַּוֵּן לִמְרֹד בּוֹ, וְיֶשְׁנוֹ יֵצֶר טִבְעִי שֶׁל תַּאֲווֹת וְרָצוֹן עַז לְעַבְּרָה וְאֵינוֹ מִתּוֹךְ יוֹדֵעַ אֶת רִבּוֹנוֹ וְכוּ', אֶלָּא אַדְרַבָּא נֶהֱפָךְ לוֹ לְהֶתֵּר וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל מֻתָּר וּמַה רַע עָשָׂה בְּחֶטְאוֹ.

דּוֹרֵנוּ אֵינוֹ דּוֹר שֶׁל מֶרֶד, אֶלָּא דּוֹר שֶׁל תַּאֲוֹוֹת וַחֲשָׁקִים עַזִּים לָעֲבֵרָה וְנַעֲשֶׂה לוֹ כְּהֶתֵּר חֲטָאָיו וַעֲוֹונוֹתָיו, וְהוּא מִתּוֹךְ טִמְטוּם הָעֲבֵרָה נִטְמְטֵם מֵחֵנוּ מִלָּחוּשׁ בְּחֹמֶר הֶעָוֹון.

בְּאֹפֶן שֶׁכָּזֶה יֶשְׁנוֹ לְמוּד זְכוּת עַל הַחוֹטֵא אַחַר שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד בְּמֶרֶד, וְאָמְנָם קָשֶׁה חֶטְאוֹ בְּכָךְ שֶׁמּוֹרֶה הֶתֵּר לְעַצְמוֹ וּמְרַמֶּה עַצְמוֹ לַחְשֹׁב שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ מֻתָּר. אֶלָּא שאעפ"כ קַל יוֹתֵר לְהוֹצִיא מַהְפֵּךְ כַּאֲשֶׁר מִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת לְאוֹתוֹ זֶה שֶׁמְּשַׁקֵּר עַצְמוֹ, שֶׁאָז בְּנָקֵל יַהֲפֹךְ עַצְמוֹ לְהֵיטִיב מַעֲשָׂיו אַחַר שֶׁאֵינוֹ מַרְדָּן.

וּמֵאַחַר וְדוֹרֵנוּ אֵינוֹ דּוֹר מַרְדָּן אֶלָּא יֵשׁ בּוֹ פְּשִׁיטוּת וּתְמִימוּת וְאֵינוֹ אֶלָּא תַּאֲוָתָן, כְּשֶׁמִּתְוַדֵּעַ לוֹ הָאֱמֶת, וּכְשֶׁמְּגַלֶּה הוּא שֶׁיִּצְרוֹ שַׁקְרָן וְרִמָּהוּ, בְּנָקֵל לוֹ יוֹתֵר שֶׁיִּצֹּר מַהְפֵּךְ בְּקִרְבּוֹ לָשׁוּב, כִּי מְעַט מִן הָאוֹר שֶׁמִּתְגַּלֶּה דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחֹשֶׁךְ. עיי"ש.

**שאלה ל - מצינו שבמהלך הגליות נתענינו ונתיסרנו באפן שלא נראה בו התועלת, ובפרט במלחמת העולם האחרונה שנהרגו ששה מיליון מישראל, ולא נעשה בכך שום קדוש ה', שהרי בעיני מי נתקדש ה' - בעיני הנאצים האכזרים ימ"ש, וכמו כן לא נתן להרוגים במיתתם אפשרות לקדש את ה' לעיני העמים, ואם כן מה התועלת שבכך?**

הָאֲרָה נִפְלָאָה מֵאִיר לָנוּ הָרַב "מִכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ" (ח"ג עמ' 348) בַּתּוֹעֶלֶת וּבַצֹּרֶךְ בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ, וְהוּא אָכֵן לֹא עַל מָנַת לְקַדֵּשׁ שֵׁם ה' בְּרַבִּים לַאֲחֵרִים, אֶלָּא הָיָה כָּאן מִבְחָן עַצְמִי פְּרָטִי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַד כַּמָּה דָּבוּק הוּא בַּה' וּמוּכָן לִסְבֹּל בִּשְׁתִּיקָה וּבִדְמָמָה אֶת דִּין שָׁמַיִם עָלָיו, כְּךְ שֶׁהַמִּבְחָן הָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל עַצְמוֹ לְנַסּוֹתָם עַד כַּמָּה אוֹהֲבִים הֵמָּה אֶת ה' וְשׁוֹתְקִים בְּמִיתַת בְּנֵי מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם יַלְדֵיהֶם וְתִינוֹקוֹתֵיהֶם מִבְּלִי לְהַרְהֵר עַל ה', וְכֵן הוּא בְּכָל יִסּוּרֵי חֻבְלֵי מָשִׁיחַ, שֶׁרוֹאִים אָנוּ יִסּוּרִים קָשִׁים - אַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת, כֻּלָּם לְמַעַן הַנִּסָּיוֹן הַפְּרָטִי שֶׁל הַמִּתְיַסֵּר לְנַסּוֹתוֹ עַד כַּמָּה זַךְ וּבַר לֵבָב הוּא עִם ה' לְבִלְתִּי הַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה לְךָ דְּבָרָיו הַמְּאִירִים:

אֲבָל אַנְשֵׁי הָאֱמֶת הֵמָּה יְדֵעוּ פֵּשֶׁר דָּבָר. לֹא נִסָּיוֹן שֶׁל שְׁמַד הָיָה הַמָּכָּוֹן, וְלֹא לְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם לְעֵינֵי הָעַמִּים. אֶלָּא... דָּבָר הַקָּשֶׁה מִמֶּנּוּ, קָשֶׁה מִכֹּל... עֲבוּדָה כַּבִּירָה שֶׁאֵין דֻּגְמָתָהּ... הַנִּסָּיוֹן הָיָה לְבָרֵר מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר אֲמִתִּי הוּא בְּלִבּוֹ, מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר יְקַדֵּשׁ אֶת ה' בְּתוֹךְ לְבַב עַצְמוֹ, וְיַהֲפֹךְ אֶת לְבָבוֹ כֻּלּוֹ אֵלָיו ית', מִבְּלִי הַשְׁאֵר כְּלוּם, וַאֲשֶׁר יִשְׂמַח בֶּאֱמֶת בְּיִסּוּרֵי מָוֶת הָאֲיֻמִּים... שִׂמְחָה שְׁלֵמָה שֶׁל אֹשֶׁר הַדְּבֵקוּת. הֵן, זוֹהִי הַתַּכְלִית הַיּוֹתֵר עֶלְיוֹנָה, זוֹהִי... עֲבוֹדַת חֻבְלֵי מָשִׁיחַ. גַּם תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן פַּחַד לְבָבָם אוּלַי לֹא יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָם בַּעֲבוֹדַת חֻבְלֵי מָשִׁיחַ, וְעַל כֵּן הִתְפַּלְלוּ "יֵיתֵי" - הַמָּשִׁיחַ - "וְלֹא אַחְמִינֵיהּ" (עי' מהר"ל שמפרש כך). וּבְדוֹרֵנוּ הַחֻלְשׁ הַזֶּה, גְּדוֹלֵינוּ וַאֲנְשֵׁי הָאֱמֶת הִשְׁיגוּ אֱמֶת זוֹ, וְיַעֲמְדוּ

בַּנְּסָיוֹן הַנּוֹרָא אֲשֶׁר נִסָּם ה' בּוֹ, וְכֹה דְּבָקוּ בַּשְּׁכִינָה בְּטָהֳרָה וּבֶאֱמֶת... כְּלוֹמַר הַמִּבְחָן הוּא הַאִם הָאָדָם מְסֻגָּל לִהְיוֹת דָּבֵק בַּשְּׁכִינָה בְּאַהֲבָה בְּכָל מַצָּב, וּלְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה מִצְוַת לָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה'.

שְׁעַת בֵּרוּר הִיא חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, אֲשֶׁר יְבָרֵר ה' לוֹ אֶחָד מֵעִיר וּשְׁתַּיִם מִמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר לוֹ הֵמָּה בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר עֲבוּרָם הָעוֹלָמוֹת נִבְרְאוּ, וַאֲשֶׁר לָהֶם יַנְחִיל חַיֵּי אֱמֶת, וְאֹשֶׁר נִצָּחִים חֶלְקָם.

**שאלה לא - הננו רואים שיהודים רבים מתכנסים בארץ ישראל, בטל כאן - יחסית- שעבוד העמים, והארץ נותנת את פרותיה, וכמו כן הארץ נבנית ומשגשגת לתפארת ככל הגויים, אך מאידך גיסא אנו רואים שמתקים כאן חצפא יסגי וכו', פורקי על מלכות שמים המה המושלים בכפה. ומתגאים על כבוש הארץ וישובה באמירת "כחי ועצם ידי", איך נתן להבין זאת - ישוב ארץ ישראל והתפתחותה והכל תחת שלטון יהודי ללא שלטון תורה? ועוד מהו ענין החצפא יסגי בסוף הגלות?**

שְׁאֵלָה זוֹ כְּפִי שֶׁנִּסְחָה כִּמְעַט וְהִיא כִּלְשׁוֹנוֹ שֶׁל הָרַב "מִכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ" (ח"ג עמ' 207) וְהָאֱרִיךְ שָׁם מְאֹד בְּעִנְיַן מַהֲלַךְ הַגְּלוּת וְהַגְּאוּלָה, וְנִכְתֹּב בְּקִצּוּר אֶת הָעוֹלֶה מִדְּבָרָיו. וְקֹדֶם נַקְדִּים שׁוּרוֹת אֲחָדוֹת מִדְּבָרָיו הַמְבָאֲרוֹת אֶת הַצָּרֵךְ וְהַחֲשִׁיבוּת לֵידַע אֶת מַשְׁמָעוּת תְּקוּפָתֵנוּ כְּדֵי שֶׁנֵּדַע אֶת תַּפְקִידֵנוּ בְּיָמִים אֵלֶּה:

חֲשִׁיבוּת רַבָּה יֵשׁ בְּבֵרוּר עִנְיָן כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלָה עַם יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאֻמּוֹת מֵאָז הָיוֹתוֹ לְעַם. הֲרֵי הַגָּלוּת, כְּכָל עִנְיְנֵי הַנְהָגַת שָׁמַיִם, בָּאָה לְעוֹרְרֵנוּ וּלְלַמְּדֵנוּ וּלְהָבִיאֵנוּ לִידֵי תִּקּוּן עַצְמֵנוּ; וּלְזֶה שֶׁעִנְיַן הַגָּלוּת אֵינוֹ מְבֹרָר, חֲסֵרִים לְמוּדִים עִקָּרִיִּים בַּעֲבוֹדַת ה'. מִכָּל שֶׁכֵּן עָלֵינוּ לְבָרֵר אֶת עִנְיַן הַגָּלוּת בָּהּ אָנוּ נִמְצָאִים. לְפִי כָּל הַסִּימָנִים שֶׁמָּסְרוּ לָנוּ חז"ל (עיין סוטה מ"ט:), דּוֹרֵנוּ הוּא דּוֹר שֶׁל "עִקְבוֹת מְשִׁיחָא". אָנוּ עוֹמְדִים אֲפוֹא לִפְנֵי בִּיאַת גּוֹאֵל צֶדֶק, וְהֶפְסֵד גָּדוֹל הוּא אִם לֹא נִלְמַד לְהָבִין אֶת דַּרְכֵי הַנְהָגַת שָׁמַיִם שֶׁבְּיָמֵינוּ, וְאִם לֹא נֵדַע לְהַעֲרִיךְ נְכוֹנָה אֶת חוֹבַת הַשָּׁעָה הַמֻּטֶּלֶת עָלֵינוּ.

לְאַחַר שֶׁנִּתְבָּאֵר הַנִּתְחָיצוּת לַהֲבָנַת מַשְׁמָעוּת תְּקוּפָתֵנוּ, נַקְדִּים אֶת בֵּאוּרוֹ שֶׁל הָרַב "מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ" לְסֵדֶר הַגָּלֻיּוֹת בְּקִצּוּר נִמְרָץ.

גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ בְּכַמָּה גָּלֻיּוֹת: בָּבֶל, פָּרָס, יָוָן, אֱדוֹם, וְהַשֹּׁנִי שֶׁבַּגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלִינוּ בָּהֶם מֵעַם לְעַם הוּא עַל מְנָת לְתַקֵּן בְּכָל פַּעַם פְּגָם אַחֵר הַתּוֹאֵם לָאֶפִּי הָאָמָה שֶׁאֵלֶיהָ גָּלִינוּ.

וְטַעַם הַדָּבָר לְפִי שֶׁהַתִּקּוּן לָעוֹלָם הוּא כַּאֲשֶׁר נִצְרָךְ הַחוֹטֵא לְהִתְמוֹדֵד שׁוּב עִם חֶטְאוֹ וּלְהִתְנַגֵּשׁ עִמּוֹ חֲזִיתִית וְלַעֲמֹד מוּלוֹ בִּגְבוּרָה וְאָז יִתָּקֵן עֲוֹנוֹ בִּשְׁלֵמוּת.

וּבְכֵן, לְאַחַר קַבָּלַת הַתּוֹרָה חָטְאוּ בָּעֵגֶל וְכֵן לְאַחַר כְּנִיסַת יִשְׂרָאֵל לא"י, חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲוֹון ע"ז כַּמְבֹאָר הַרְבֵּה בִּיהוֹשֻׁעַ שׁוֹפְטִים, וְעוֹד הֶאֱרִיךְ ה' עִמָּם וּבָנָה לָהֶם הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן,

וּבְבֵית רִאשׁוֹן עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל עָוֹן ע"ז ג"ע ש"ד שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ חָרַב, וְשׁוֹרֶשׁ ג' עֲבֵרוֹת הַלָּלוּ הוּא הַתַּאֲוָה, שֶׁהֲרֵי גַּם ע"ז לֹא עָבְדוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא (כמבואר בגמ' סנהדרין ס"ג ע"ב). לָכֵן גָּלוּ לְבָבֶל אֲשֶׁר מִדָּתָהּ תַּאֲוָה, וְהֶצְרְכוּ לְתַקֵּן שָׁם בְּמָקוֹם הַטֻּמְאָה שֶׁל הַתַּאֲוָה - בָּבֶל, אֶת חֶטְאָם.

אח"כ נִבְנָה הַבַּיִת הַשֵּׁנִי וְגָלוּ לְפָרָס, לְתַקֵּן חֶסְרוֹנוֹת בִּשְׁלֵמוּת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁהָיוּ חֲסֵרִים לָהֶם, וְלָכֵן בְּגָלוּת פָּרָס נֶעֶדְרוּ מֵהֶם הָרִבֵּה מַדְרֵגוֹת רוּחָנִיּוֹת כִּנְבוּאָה וְכָל הַנִּסִּים שֶׁהָיוּ בְּבֵית רִאשׁוֹן כְּבָר לֹא הָיוּ בְּבֵית שֵׁנִי, אוּלָם עָסְקוּ בַּתּוֹרָה.

וּכְשֶׁהִתְרַשְּׁלוּ מֵהַתּוֹרָה מְסָרָם בְּיַד יָוָן שֶׁגָּזְרָה עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה וְהוּא כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת פְּגַם לִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁהִתְרַשְּׁלוּ בּוֹ.

בְּסוֹף בֵּית שֵׁנִי גָּבְרָה שִׂנְאַת חִנָּם שֶׁשָּׂרְשׁוֹ מִגַּאֲוָה וְעַזּוּת שֶׁרְצוֹן הָאָדָם לְדָרֹשׁ אֶת כְּבוֹדוֹ גָּרַם לְכָךְ שֶׁהַשִּׂנְאָה הָיְתָה רַבָּה, וְנִסְתַּלְּקָה הַבּוּשָׁה וְהִתְרַבְּתָה הַחֲצָפָה כַּמְבֹאָר בַּגְּמָרָא (שבת קי"ט) לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם בּשֶׁת פָּנִים זֶה מִזֶּה, וּבְכָאן הֶצְרְכָה לָבֹא גָּלוּת אֱדוֹם אֲשֶׁר מִדָּתָהּ הַגַּאֲוָה וּכְפִירָה אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד, כְּדֵי שֶׁמִּשָּׁם נְתַקֵּן אֶת חֶטְאֵנוּ כַּמְבֹאָר.

וּלְאַחַר שֶׁלָּב זֶה שֶׁל גָּלוּת אֱדוֹם הֶצְרַכְנוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת לְתַקֵּן חֵטְא זֶה שֶׁל גַּאֲוָה וְחֹסֶר בּוּשָׁה, וְעַזּוּת נֶגֶד ה' וּכְפִירָה בּוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁלִיטַת עֵרֶב רַב - עֲמָלֵקִים שֶׁיִּשְׁלְטוּ בְּזֶרַע יִשְׂרָאֵל.

וּלְסִיּוּם נִצְטַט לְשׁוֹנוֹ בָּעִנְיָן הַשַּׁיָּךְ לְיָמֵינוּ עַתָּה:

מֵאָז חֻרְבַּן הַבַּיִת, גָּדַל וְהָלַךְ כֹּחַ הַגַּאֲוָה שֶׁל הַמַּלְכוּת הָרְבִיעִית. בְּגָלוּת זוֹ הַהֶסְתֵּר וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁבָּאוּ בְּעֶטְיוֹ שֶׁל חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, הוֹלְכִים וּגְדֵלִים, הַהַשְׁקָפוֹת הַחָמְרָנִיּוֹת מִתְרַבּוֹת וּמַאֲפִילוֹת עַל הָרוּחָנִיּוּת. מִדֵּי דּוֹר בְּדוֹר מִתְפַּתֵּחַ הַמַּדָּע, מִתְרַבּוֹת הָאֶפְשָׁרִיּוֹת לְנִצּוּל עוֹלָם הַזֶּה לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם, וּכְתוֹצָאָה מִכָּךְ מִתְרַבָּה גַּאֲוַת הָאָדָם, כְּאִלּוּ הַכֹּל בְּיָדוֹ נִתַּן, וְלֹא יִבָּצֵר מִמֶּנּוּ כָּל דָּבָר. הַשְׁקָפוֹת אֶפִּיקוּרְסִיּוֹת עַל עֶלְיוֹנוּת כֹּחַ הָאָדָם הוֹלְכוֹת וּמְצִיפוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד כְּדֵי יְצִיאָה בְּרֵישׁ גְּלֵי בְּמִלְחָמָה כְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה וְהַמַּאֲמִינִים בַּה' וְתוֹרָתוֹ. זֶהוּ עִקַּר תֹּכֶן הַגָּלוּת שֶׁל הַמַּלְכוּת הָרְבִיעִית, וְלָכֵן עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁזֶּהוּ הַנִּסָּיוֹן שֶׁבּוֹ צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד בְּגָלוּת זוֹ.

סוֹף גָּלוּת זוֹ הִיא הַתְּקוּפָה הַקְּרוּיָה בְּפִי חז"ל: "עִקְבוֹת דִּמְשִׁיחָא", שֶׁבָּהּ "חֻצְפָּא יִסְגֵּא" (סוטה מ"ט:). אָז גָּלוּת הַשְּׁכִינָה הִיא תַּחַת יַד חֲצוּפֵי יִשְׂרָאֵל. הֵן נִשְׁמוֹת "עֵרֶב רַב" הַמְעֹרָבוּת בְּיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר שֹׁרֶשׁ טֻמְאָתָם הָעִקָּרִי הוּא הַחֻצְפָּה כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא - מִדַּת עֲמָלֵק. זֶה לְשׁוֹן הגר"א (בביאורו לתיקוני זוהר חדש, דף ל"ז ע"ב) "עֵרֶב רַב שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הֵן הָעֲמָלֵקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּזֹּהַר": וּמוּבָא שָׁם שֶׁבָּ"עֵרֶב רַב" יֶשְׁנָם כֹּחוֹת שֶׁל חֲמֵשׁ אֻמּוֹת,

רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נֶגַ"ע רַ"ע: וְהָעִקָּר שֶׁבָּהֶם הוּא עֲמָלֵק - ע' הָאוֹת הָאַחֲרוֹנָה. הַשִּׁלְטוֹן עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ נִמְסַר בִּידֵי עֶרֶב-רַב, כַּמּוּבָא בְּהַגָּךְ"א (שם) "הָעֶרֶב רַב שֶׁהֵן רֵישָׁא דְּעַמָּא קַדִּישָׁא בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר - הָיוּ צָרֶיהָ לָרֹאשׁ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"רַעְיָה מְהֵימְנָא". בְּכֹחַ גַּאֲוָתָם וְשִׁלְטוֹנָם מְנַסִּים הֵם לְהַשְׁפִּיעַ בְּהַשְׁקָפוֹת טְמֵאוֹת אֶפִּיקוֹרְסִיּוֹת שֶׁל "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי", וְעוֹמְדִים בַּחֲצִיפוּת וּבְעַזּוּת כְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה, הַתּוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה'.

זֶה הוּא הַנִּסָּיוֹן שֶׁלְּתוֹכוֹ הֻטַּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּ"עִקְבוֹת דְּמְשִׁיחָא". ה' יִתְבָּרַךְ מֵשִׁיב יְהוּדִים רַבִּים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹלְטִים בָּהּ, וּפוֹרְקֵי עֹל הַתּוֹרָה מִתְנַגְּאִים כְּאִלּוּ הֵם עָשׂוּ וּפָעֲלוּ זֹאת בִּגְבוּרָתָם, וּכְכָל שֶׁתִּגְדַּל גַּאֲוָתָם תִּגְדַּל חֻצְפָּתָם, וְיִגְבַּר רְצוֹנָם לְהַשְׁלִיט אֶת הָאֶפִּיקוֹרְסוּת ח"ו. זֶהוּ הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן שֶׁל גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר. אִם נַכִּיר אֶת הַנִּסָּיוֹן הַזֶּה בְּכָל הֶקֵּפוֹ, נֵדַע אֶת הַתַּפְקִיד שֶׁהִטִּילוּ מִשָּׁמַיִם עַל תְּקוּפָתֵנוּ - לְהִתְחַזֵּק נֶגֶד הַדֵּעוֹת הַחֲמָרִיּוֹת הַכּוֹזְבוֹת, וּלְהַכִּיר כִּי טָעוּת גְּמוּרָה הִיא בִּידֵי אֱלֹה הַטוֹעֲנִים כְּאִלּוּ שֶׁאָנוּ עֲשִׁינוּ אֶת שֶׁלָּנוּ - בָּאנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לָחַמְנוּ עָלֶיהָ, וְהִנֵּנוּ שׁוֹלְטִים בָּהּ - וַה' יִתְבָּרַךְ כְּבָר יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִרְבּוּ אֱמוּנָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם.

הָעוֹמְדִים בְּתַקִּיפוּת וּבְגְבוּרָה נַפְשִׁית בַּנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה הַזֶּה, שֶׁל הַדֵּעוֹת הַכּוֹזְבוֹת שֶׁל "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי", וְאֵינָם מִתְפַּעֲלִים וּמַשְׁפִּיעִים מֵחֻצְפַּת הַכְּפִירָה, וְלֹא מִתְבַּטְּלִים כְּלַפֶּיהָ כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּא מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָתָם וְאֵינָם זָזִים מֵהַשְׁקָפַת הַתּוֹרָה וחז"ל כְּמִלֹּא נִימָה, וּמִתְמַסְּרִים לְגַמְרֵי לַעֲבוֹדָה פְּנִימִית בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, הֵם אֲשֶׁר יִזְכּוּ לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. לָהֶם יִתְגַּלֶּה שׁוּב הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַהֶכְרוֹת הַבְּהִירוֹת. יְדִיעַת הָאֱמֶת לֵאמֹתָהּ - אוֹרוֹ שֶׁל גַּן-עֵדֶן, וְיִתָּקֵן כָּל הַחֹשֶׁךְ וְהַהֶסְתֵּר שֶׁהָיָה מִתְעַבֶּה וְהוֹלֵךְ מֵאָז חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְיִזְכּוּ לְסוֹף הַתִּקּוּן דִּלְתַתָּא, שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, וּלְגִלּוּי כְּבוֹד הֲדַר מַלְכוּת ה' בְּשִׁלֵּמוּת בָּעוֹלָם הַבָּא - מַלְכוּת דְּסַלְקָא לְעֵלָּא.

### שאלה לב - מהו "גלות השכינה"?

מַה שֶּׁבְּנֵי אָדָם מַחְשִׁיבִים אֶת הַחֻמְרִיּוּת, וְתוֹפֶסֶת הַחֻמְרִיּוּת אֶצְלָם מָקוֹם יוֹתֵר מֵהָרוּחָנִיּוּת, וְנִקְלָה בְּעֵינֵיהֶם לְזַלְזֵל בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁפּוֹגַעַת הִיא לָהֶם בְּחֻמְרִיּוּת זֶהוּ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה (ע"פ מכתב מאליהו ח"ג עמ' 126).

וּלְמָשָׁל, אָדָם לוֹמֵד וּמְלַמֵּד תּוֹרָה, אוֹ שֶׁפּוֹתֵחַ מוֹסָד לַתּוֹרָה אוֹ כָּל אִרְגּוּן מְסַיֵּם וְהַכֶּסֶף אוֹ הַכָּבוֹד הֵמָּה מַטְרוֹתָיו הָעִקָּרִיּוֹת. זֶהוּ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, אָדָם נִמְנָע מִלְּהַרְבִּיץ תּוֹרָה, אוֹ מִלִּלְמֹד תּוֹרָה מֵהֶעְדֵּר תַּקְצִיב כָּרָאוּי לְפִי בַּקָּשָׁתוֹ, אוֹ כְּשֶׁאֵין הַקְּבוּצָה מַסְפִּיק מְכֻבֶּדֶת לְמַעֲמָדוֹ וּלְכָךְ נִמְנָע מִלְּהִצְטָרֵף אֵלֶיהָ וְכַיּוֹצֵא, זוֹהִי גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהָאָדָם בָּז וּמַשְׁלִיךְ אַחַר גַּבּוֹ אֶת כְּבוֹד ה', וְחָס הוּא עַל מָמוֹנוֹ וּכְבוֹדוֹ.

וּכְמוֹ כֵן הֶחָנֵךְ שֶׁמַּחְנִיךְ לְאֲנָשֵׁי דְּלָא מַעֲלֵי וְכוֹבֵשׁ תּוֹכַחְתּוֹ וּמְחָאָתוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד אוֹ מִפְּנֵי הַיִּרְאָה יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם גָּלוּת הַשְּׁכִינָה.

**שאלה לג - יש להבין מה התועלת והתקון בדורנו דור עקבות משיחא בכך שנסתמו לנו מעינות החכמה, בינת הנבונים תסתתר, הרגשות כהו, והחושים אבדו מלחוש טעם רוחני, והרבה חסרי ספוק מעבודתם, ובפרט אלו העמלים בפרק העליות והירידות שאבד מהם כל טעם טוב בעבודת ה' ו"סוחבים" המה עצמם בגרירה כעגלה על חצץ למשך עוד יום ועוד יום, מה תקון יהא לנו בכך בדורנו זה? וכמו כן השאלה בכללות שהנה חרבו בשואה הנוראה קהלות יקרות עם גדולי תורה ומוסר וחסידות, ומה תועלת יש בזה, דבשלמא יסורים וצרות ממרקים ומכפרים, אולם מה נותן חרבן הקדשה?**

בֵּאוּר נִפְלָא לְכָךְ מְגַלֶּה לָנוּ הָרַב "מִכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ" (ח"ג עמ' 133-134) ע"פ הָרַמְחַ"ל, בְּבֵאוּר הַשְּׁאֵלָה הָאַחֲרוֹנָה, וְהוּא שֶׁלִּהְיוֹת שֶׁהָאָדָם לָרֹב עוֹבֵד ה' מִסִּבַּת שֶׁסְּבִיבָתוֹ וּקְהִלָּתוֹ אֵלֶיהָ הוּא מִשְׁתַּיֵּךְ - דִּוֹחֲקָתוֹ, וְזֶה הַ"סְּטַיְל" שֶׁל הַחֲבָרָה וְהַמִּשְׁפָּחָה וְלֹא שַׁיָּךְ אַחֶרֶת, כָּךְ שֶׁעֲדַיִן אֵין עֵדוּת עַל פְּנִימִיּוּתוֹ הֲכֵנָה וּטְהוֹרָה הִיא אִם לָאו, וּבְכֵן מָה עוֹשֶׂה הַבּוֹרֵא מַחְרִיב לוֹ אֶת עוֹלָמוֹ הָרוּחָנִי הַסּוֹבֵב, שֶׁמַּחֲמָתוֹ נֶאֱלָץ הָיָה לִנְהֹג בִּשְׁמִירַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, וּמֵעַתָּה נִשְׁאַר לוֹ לְהוֹכִיחַ אֶת פְּנִימִיּוּתוֹ בִּלְבַד, לְפִי שֶׁמֵּעַתָּה הִנּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ.

כְּמוֹ כֵן נִתָּן לוֹמַר כְּלַפֵּי כָּל אָדָם בְּיִחַס לַעֲלִיּוֹתָיו וִירִידוֹתָיו וְכֵהוּת חוּשָׁיו בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁאָז נִצְרָךְ הוּא לְהִלָּחֵם בִּפְנִימִיּוּתוֹ כְּדֵי לְהַשְׁרֵד, וּלְהוֹכִיחַ אֶת כֵּנוּת אֱמוּנָתוֹ וּמְסִירוּתוֹ לְבוֹרְאוֹ, בְּכָךְ שֶׁאַף כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִמֶּנּוּ כָּל רֶגֶשׁ וְעֹנֶג בַּעֲבוֹדָה, מַמְשִׁיךְ הוּא בִּמְסִירוּת בַּעֲבוֹדָתוֹ.

כְּךָ שֶׁיֶּשְׁנָם עֲנָשִׁים רוּחָנִיִּים, כְּמוֹ גְּזֵרַת שִׁרַפַת הַשַּׁ"ס, אוֹ מִיתַת צַדִּיקִים שֶׁהִיא עֹנֶשׁ לְסַלֵּק אֶת הַצַּדִּיק מֵאֲנָשֵׁי דּוֹרוֹ שֶׁאֵינָם מְנַצְּלִים אֶת גְּדֻלּוּתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ כָּרָאוּי, וּמַזְנִיחִים עֲבוֹדָתָם הַפְּנִימִית מִתּוֹךְ סִפּוּק שֶׁיֵּשׁ לָהֶם רַב גָּדוֹל כָּזֶה.

וְהָרַב "מִכְתָּב מֵאֱלִיָּהוּ" (שם) הֶאֱרִיךְ בָּזֶה בְּבֵאוּר נִפְלָא נִרְחָב הָרוֹצֶה יְעַיֵּן שָׁם. וּמִסְקָנַת דְּבָרָיו: גִּלּוּי נְקֻדָּה אַחַת שֶׁל פְּנִימִיּוּת טְהוֹרָה וְזַכָּה - אֵין עֲרֹךְ לָהּ, וְכָל סֵבֶל וְכָל קָרְבָּן כְּדַאי בִּשְׁבִילָהּ.

**שאלה לד - ב"ה בימינו התורה בתפארתה, הישיבות מתרבות וגדלות לתפארת, תלמודי תורה עמוסים בתינוקות העוסקים בתורה, עשרות ומאות ספרים מתחברים בהלכה ובדרוש מה שלא היה מעולם כזה, עשרות ארגוני חסד למיניהם בארץ ובעולם, תנועת התשובה בעצמתה, זכויי הרבים למיניהם וכיוצא, האין בכח זה להרעיש העולמות לגאלנו מהגלות המרה?**

יֵשׁ לָנוּ לְדַעַת יְדִיעָה חֲשׁוּבָה שֶׁהִיא יְסוֹד הַכֹּל: "רַחְמָנָא לִבָּא בָּעֵי". הַקָּבָ"ה חָפֵץ בַּעֲבוֹדַת הַלֵּב הַפְּנִימִית.

וְהִנֵּה עַל זֶה חָרַב הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חז"ל בְּבַיִת שֵׁנִי הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים, וּמִפְּנֵי מָה חָרַב מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם, דְּהַיְנוּ חִיצוֹנִיּוּת הָיְתָה - תּוֹרָה גְּמִילוּת חֲסָדִים, אֶלָּא שֶׁהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהִיא הַלֵּב הָיְתָה מְקֻלְקֶלֶת.

הִנֵּה לָנוּ רְאָיָה מְפֹרֶשֶׁת, שֶׁהַמַּעֲשִׂים הַחִיצוֹנִים לֹא יַסְפִּיקוּ, וְאִם הָיָה בְּכָךְ סִבָּה לְהַחְרִיב אֶת הַבַּיִת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיֵּשׁ בְּכָךְ סִבָּה לִמְנֹעַ בִּנְיָנוֹ.

וְהוּא צָרַת דּוֹרֵנוּ, שֶׁהַלֵּב רָחוֹק מֵהָאֱמֶת, הַלֵּב מָלֵא בִּפְנִיּוֹת שֶׁל כָּבוֹד, כֶּסֶף, שְׂרָרָה, פַּרְנָסָה, לַעֲשׂוֹת שֵׁם וּפִרְסוּם, וְהָעֲבֹדָא, שֶׁהַתַּחֲרוּת וְהַשִּׂנְאַת חִנָּם עָדַיִן בֵּינֵינוּ, שֶׁהִנֵּה אָדָם הַמַּקִּים אַרְגּוּן שֶׁל הַרְבָּצַת תּוֹרָה, אוֹ שֶׁל גמ"ח אוֹ שֶׁל חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, אוֹ שֶׁל יְשִׁיבָה לְלִמּוּד תּוֹרָה אוֹ תַּלְמוּד תּוֹרָה אוֹ מְחַבֵּר סֵפֶר בְּאֵיזֶה תְּחוּם בַּתּוֹרָה, וְכֵיוֹצֵא, אִם עֵינוֹ רָעָה בְּהַצְלָחַת מִתְחָרֵהוּ מַה הוֹעִיל בְּכָל עָמְלוֹ, הֲלֹא מוֹכִיחַ הַדָּבָר כְּמֵאָה עֵדִים שֶׁהַפְּנִיּוֹת וְהַנְּגִיעוֹת הָמָּה הַמּוֹבִילִים אֶצְלוֹ לְהַרְבּוֹת יִפְי וּפְאֵר בְּפָעֳלוֹ עַל מְנָת לְנַגֵּחַ אוֹ לְפָחוֹת לְהִתְנוֹסֵס בִּפְעָלָתוֹ, וְאִלּוּ "עֲבוֹדַת הַלֵּב" שֶׁהוּא לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹד שָׁמַיִם בָּאֱמֶת - רָחַק מִמֶּנּוּ.

וְעַל זֹאת אֲנַחְנוּ נְמוּקִים בַּגָּלוּת הַמָּרָה בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְעַל פָּנֵינוּ טוֹרְפִים לָנוּ אֶת כָּל עָמְלֵנוּ וִיגִיעֵנוּ, וְאֵין אָנוּ מְבִינִים מָה רְצוֹן ה' מֵאִתָּנוּ, מַדּוּעַ לֹא מַבִּיט הוּא עָלֵינוּ עִם כָּל הַקָּרְבָּתֵנוּ לַתּוֹרָה וְלַחֶסֶד, כִּי לֹא לְמַעֲנוֹ אָנוּ עוֹשִׂים מַעֲשֵׂינוּ אֶלָּא לְמַעֲנֵנוּ, וַה' יִרְאֶה לַלֵּבָב, כִּי הוּא בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, וּבְחִינוֹתָיו נוֹקְבִים הֵמָּה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יוּכַל הָאָדָם לְכַסּוֹת אֶת פְּנִימְיוּתוֹ, וְהָרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לַעֲמֹד עַל הָאֱמֶת יוּכַל וְיִצְלִיחַ, כִּי יִבְדֹּק וְיִבְחַן כַּמָּה שָׁמַח הוּא בְּהַצְלָחַת חֲבֵרָיו, וּבְפָרָט אֵלֶּה הָעוֹסְקִים בַּתְּחוּם שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ, וְיֵהֵא אֲשֶׁר יְהֵא, הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹאֵל לְדַעְתָּהּ יִבְדֹּק שִׂמְחָתוֹ וְעֵינוֹ הַטּוֹבָה בְּלוֹמְדֵי הַתּוֹרָה הַמַּצְלִיחִים מִמֶּנּוּ. הָעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה יִבְדֹּק עַצְמוֹ בַּמַּצְלִיחִים מִמֶּנּוּ. הַמְזַכֶּה הָרַבִּים בְּאַרְגּוּנָיו, בְּהַרְצָאוֹתָיו, בְּמָמוֹנוֹ וְכֵיוֹצֵא, יִבְדֹּק כְּמוֹ כֵן עַצְמוֹ, הַאִם עֵינוֹ צָרָה בִּבְנֵי אֻמָּנוּתוֹ, וּכְמוֹ כֵן יְצַמְצֵם מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁתְּהֵא לְשֵׁם הַשֵּׁם.

וּכְכָל שֶׁנִּתְחַזֵּק בָּזֶה וּנְנַקֶּה הַפְּנִימִיּוּת מֵהַשִּׂנְאָה וְהַתַּחֲרוּת, וְנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂינוּ בַּעֲבוֹדַת הַלֵּב בֶּאֱמֶת לִכְבוֹד שָׁמַיִם, וְרַק כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה לְנֶגֶד עֵינֵינוּ, שֶׁתְּהֵא כָּל שְׁאִיפָתֵנוּ לְהַרְבּוֹת כְּבוֹדוֹ בָּעוֹלָם, וּלְצַפּוֹת בֶּאֱמֶת שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ בִּמְהֵרָה, וּלְסַלֵּק שׁוּם חֶשְׁבּוֹן וּנְגִיעָה בָּעוֹלָם, וְנַחְפֹּץ בֶּאֱמֶת שֶׁתֹּכַף יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ ית' בָּעוֹלָם כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְרוֹץ לְעָבְדוֹ בְּלֵב שָׁלֵם, וּתְהֵא הַסְכָּמָה בְּלִבֵּנוּ לְוַתֵּר בְּוַתּוּר מָלֵא עַל כָּל תַּפְקִידֵינוּ וּמִשְׂרוֹתֵינוּ וּכְבוֹדֵנוּ וְשֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּלִבֵּנוּ

אֲפִלּוּ רָצוֹן כָּל דְּהוּא לְהִשָּׁאֵר בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וּשְׂרוֹתֵינוּ כְּלָל, אַחַר שֶׁכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ מְחֻלָּל בֵּין הָאֻמּוֹת וּבְתוֹכֵנוּ כִּי יִתְבּוֹנֵן זֶה הַמְזַכֶּה הָרַבִּים בְּפִעֻלּוֹתָיו, וּבְאֹרְגּוּנָיו, מַה כֹּחוֹ וּמַה יְכָלְתּוֹ לִפְעֹל לְמִנְיַעַת חִלּוּל ה' הַנּוֹרָא שֶׁיֵּשׁ הַיּוֹם, וְכִי בִּשְׁבִיל הַמְּעַט שֶׁעוֹשֶׂה הוּא יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת הַדּוֹר הַיָּרוּד וְהַשָּׁפֵל, וְהַלְוַאי שֶׁיַּצִּיל אָדָם אֶחָד כָּרָאוּי, וּמָה אִם כֵּן יֵשׁ לָנוּ לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּפִעֻלָּתֵנוּ וְלִשְׂמֹחַ בָּהֶם וְלָחוּשׁ כְּאִלּוּ אָנוּ מְקִימִים אֶת הָעוֹלָם בְּמַעֲשֵׂינוּ. כָּךְ שֶׁאֵין לָנוּ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂינוּ בְּבוּשָׁה וּבְהַכְנָעָה מִבְּלִי שׂוּם הִתְרַבְרְבוּת, וּלְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָז הוּא יִת' וְרַק הוּא בְּרַגַּע קָטֹן יָשִׁיב לֵב עַם יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו מַה שֶּׁלֹּא נוּכַל אָנוּ עֲשׂוֹתוֹ גַּם בְּאַלְפֵי אַלְפֵי שָׁנִים שֶׁל עָמָל וִיגִיעָה, וְגַם אִם יִתְרַבּוּ עוֹד אֲלָפִים אִרְגּוּנִים כַּיּוֹצֵא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַיּוֹם לֹא נוּכַל עֲשׂוֹת אֶפֶס קָצֶה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ה' בֶּן רֶגַע, וְאִם כֵּן מָה אָנוּ וּמַה כֹּחֵנוּ לְרָצוֹת אֶת הָעַכְשָׁיו מִשּׁוּם סִבָּה שֶׁהִיא, אֵין לָנוּ אֶלָּא לַחְפֹּץ שֶׁכְּבוֹדוֹ יִת' יִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם, וְנַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂינוּ אַךְ וְרַק לִכְבוֹדוֹ וּמִתּוֹךְ תְּחוּשָׁה אֲמִתִּית שֶׁכָּל מַעֲשֵׂינוּ תֹּהוּ וָהֶבֶל וְאֵין בָּהֶם שִׁעוּר כְּלָל לְרָצוֹת אֶת מַצָּבֵנוּ הָעַכְשָׁוִי לְעֻמַּת גְּלוּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקָרוֹב מַמָּשׁ, וְאָז בָּזֹאת נִבְחַן כִּי כֵנִים אֲנַחְנוּ לִרְצוֹת לִרְאוֹת אֶת מַלְכֵּנוּ בְּמַלְכוּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ, וְהוּא אֲשֶׁר יְקָרֵב לָנוּ אֶת גְּאֻלָּתֵנוּ, יְסוֹד הַדְּבָרִים הֵם מִסֵּפֶר "הַבְּרִית" (חלק א, כתב יושר).

**שאלה לה - במה יבטיח האדם את עצמו להנצל מלפול ומלהדחות מלפני ה' בעדן חבלו של משיח?**

הָעֵצָה מִבֹּאֶרֶת בַּנְּבִיא מַלְאָכִי (ג, טז,) "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע, וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו וְגוֹ'".

ופי' רַבֵּנוּ סְעַדְיָה גָּאוֹן, שֶׁהוּא הַכָּתוּב בְּדָנִיֵּאל (יב, א) "...וְהָיְתָה עֵת צָרָה אֲשֶׁר לֹא נִהְיְתָה מִגּוֹי... וּבָעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמְּךָ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר".

מִי הוּא יִמָּלֵט? כָּל הַכָּתוּב בַּסֵּפֶר, וּמִי הוּא הַכָּתוּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְהִמָּלֵט? הֲלֹא אֲשֶׁר קַיֵּם בְּעִדָּן עֵת צָרָה זוֹ לִהְיוֹת מִיִּרְאֵי ה' שֶׁנִּדְבְּרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ בְּעִנְיְנֵי חִזּוּק וְיִרְאַת ה' בְּחִפּוּשׂ עֵצוֹת לְהַצִּיל עַצְמוֹ מיצה"ר זֶהוּ שֶׁיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְהִמָּלֵט בְּעִדָּן זֶה.

וְעָלָיו נֶאֱמַר בְּמַלְאָכִי שָׁם שֶׁנִּקְרָא "סְגֻלָּה", וַיַּחְמֹל עָלָיו הַקָּבָ"ה: "כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעוֹבֵד אוֹתוֹ".

אִם כֵּן זוֹ הָעֵצָה בִּזְמַן קָשֶׁה זֶה שֶׁל עִקְבוֹת מְשִׁיחָא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הָ"עֶרֶב רַב" וּתְהֵא הַשָּׁעָה מְשַׁחֶקֶת לָהֶם לְהַסִּית וּלְהַדִּיחַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִדֶּרֶךְ ה', וּמִכָּל הַקְּשׁוּר לְקְדֻשַּׁת עַמֵּנוּ וְלָבוּז לַתּוֹרָה וּלְלוֹמְדֶיהָ, מִי אֲשֶׁר יֹאחַז בָּעֵצָה הנ"ל בִּזְמַן כָּזֶה לְהִדָּבֵר עִם יִרְאֵי ה' וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ הוּא שֶׁיִּשְׂרֹד לְעֵת קֵץ לְחֲזוֹת בְּנֹעַם ה'.

**שאלה לו - במה יהא נתן בעקר להתחזק בימות עקבות משיחא כשיגבר החשך בעולם?**
עִקַּר הַחִזּוּק וְהַכֹּחַ יְהֵא אָז מִתְּקוּפּוֹת שֶׁעָבְרוּ וּכְמוֹ יציא"מ, קַבָּלַת הַתּוֹרָה, נִסֵּי יְהוֹשֻׁעַ בִּכְנִיסָתוֹ לָאָרֶץ, נִסֵּי ביהמ"ק, וְעוֹד מִנְּסֵי חֲנֻכָּה וּפוּרִים, וְעוֹד מִנְּסִים כְּלָלִיִּים וּפְרָטִיִּים שֶׁהָיוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל בֶּעָבָר, וְכֵן מֵהִתְבּוֹנְנוּת בִּגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל גִּבּוֹרֵי הָאֱמָה בַּעֲלֵי מוֹפְתִים, בַּעֲלֵי יְגִיעָה וְעָמַל בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁגִּלּוּ אוֹר ה' בָּעוֹלָם.
כִּי הַחֹשֶׁךְ בְּעִדַּן עִקְבוֹת מְשִׁיחָא יִהְיֶה חָזָק לִמְאֹד, וּקְצָת לְהָבִין אֶת גֹּדֶל הַחֹשֶׁךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא נִתָּן לְהִתְבּוֹנֵן מִתְּנָא דְּבֵי אֵלְיָהוּ זוּטָא (יט): מוּבָא בְּ"מִכְתָּב מֵאֵלְיָהוּ" (ח"ה עמ' 297):
בְּאוֹתָהּ שָׁעָה (בִּזְמַן הַגְּאֻלָּה) בָּאוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וּמְבַקְּשִׁין לוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי הַקָּבָ"ה וְאֵין מוֹצְאִין אוֹתוֹ. וְהוֹלְכִין אֵצֶל הַיָּם... מִיּוֹם שֶׁיִּבֵּשׁ... אוֹתִי... שׁוּב לֹא רְאִיתִיו. הוֹלְכִין אֶל הַר סִינַי... מִיּוֹם שֶׁנִּגְלָה... עָלַי... שׁוּב לֹא רְאִיתִיו. וְהוֹלְכִין אֵצֶל צִיּוֹן... מִיּוֹם שֶׁסִּלֵּק... אֶת שְׁכִינָתוֹ מִתּוֹכִי וְהֶחְרִיב אֶת בֵּיתוֹ... שׁוּב לֹא רְאִיתִיו. וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשַׁעְיָה אֶת מִי אַתֶּם מְבַקְּשִׁים, וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶת הַקָּבָ"ה... וַיֹּאמֶר לָהֶם... עַכְשָׁו יָצָא מֵאֱדוֹם (פי' מֵחֳרְבָּן מַלְכוּת הָרְבִיעִית) שֶׁנֶּאֱמַר מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם (ישעיה סג, א).
הַמִּדְרָשׁ הַזֶּה מְלַמְּדֵנוּ שֶׁבְּעֵת חֶבְלֵי הַמָּשִׁיחַ הַצָּרוֹת מִתְגַּבְּרוֹת וּמִתְרַבּוֹת כָּל כָּךְ עַד שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד, וְכִמְעַט בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי, לְהַכִּיר אֶת הַנְּהָגַת השי"ת וְאֶת חַסְדּוֹ. וְזֶהוּ מַשְׁמָעוּת הַמַּאֲמָר שֶׁהַמַּלְאָכִים מְבַקְּשִׁים לוֹמַר שִׁירָה - שֶׁזּוֹהִי הַשְּׁגָה בְּרוּרָה שֶׁל חַסְדּוֹ יִת' - וְאֵין מוֹצְאִים אוֹתָהּ. אִי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת חַסְדּוֹ יִת' בְּתוֹךְ הַחֻרְבָּן וְהַצָּרוֹת וְלָכֵן מְבַקְּשִׁים לְהַכִּיר אֶת גְּלוּיּוֹ יִת' מִתּוֹךְ מְאֹרְעוֹת הֶעָבָר כְּגוֹן קְרִיעַת יַם סוּף, מַעֲמַד הַר סִינַי וּכְבוֹד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל כָּל זֶה הוּא בֶּעָבָר וְאֵינוֹ נִרְאֶה עַכְשָׁו בַּהֹוֶה.
אוּלָם הַנָּבִיא מְבַשֵּׂר לָנוּ שֶׁעַכְשָׁו יָצָא מֵאֱדוֹם - שֶׁזֶּהוּ זְמַן הַגְּאֻלָּה. וְאַף שֶׁכָּל מֶשֶׁךְ זְמַן חֶבְלֵי הַמָּשִׁיחַ אֵין סִימָן וְרֶמֶז לַגְּאֻלָּה, מִכָּל מָקוֹם הַנָּבִיא מַבְטִיחַ אוֹתָנוּ שֶׁכָּל זֶה הוּא הַהֲכָנָה לַגְּאֻלָּה. וְהַגְּאֻלָּה תָּבוֹא פִּתְאוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וּפִתְאוֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְּשִׁים" (מלאכי ג, א).
וְזֶה כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ בְּיוֹסֵף, שֶׁלְּאַחַר שֶׁרָאָה שֶׁשַּׂר הַמַּשְׁקִים שָׂכַח אוֹתוֹ לֹא הָיְתָה לוֹ עוֹד שׁוּם תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה לְהִנָּצֵל מִבֵּית הָאֲסוּרִים. וְאַף רֶגַע קֹדֶם שֶׁבָּאוּ שְׁלוּחֵי פַּרְעֹה לֹא הָיָה יָכוֹל, לְפִי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, לְקַוּוֹת לְדָבָר זֶה. פִּתְאוֹם דָּפְקוּ בְּפִתְחוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ (בראשית מא, יד). וְעי"ש בַּסִּפּוּרְנוּ "וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר. כְּדֶרֶךְ כָּל תְּשׁוּעַת ה' שֶׁנַּעֲשֵׂית כְּמוֹ רֶגַע, כְּאָמְרוֹ כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא (ישעיה נו, א). וְכֵן אָמַר לַעֲשׂוֹת לֶעָתִיד, כְּאָמְרוֹ וּפִתְאֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ וְגוֹ'".

וְעִנְיַן צָרוֹת חֲבָלֵי הַמָּשִׁיחַ הוּא לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ שֶׁנִּתְחַזֵּק בְּכָל כֹּחֵנוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ לִקְרַאת הַמָּשִׁיחַ כִּי פִּתְאוֹם יָבֹא טֶרֶם נִפְנֶה לְהִתְבּוֹנֵן, וְיִמְצָאֵנוּ בְּהֶסַח הַדַּעַת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל "ג' [דְּבָרִים] בָּאִים בְּהֶסַח הַדַּעַת מָשִׁיחַ וְכוּ'" (סנהדרין צז.). וּמִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מוּכָן אָז לְבוֹאוֹ יִשָּׁאֵר ח"ו מְבֻחוּץ לְגִלּוּיוֹ.

**שאלה לז - מה המעלה הנשגבה שבאמירת אמן יהא שמיה רבא שיש בכחה לבטל גזר דין של 70 שנה לרעה מהאדם?**

תַּכְלִית הַגָּלֻיּוֹת הֵמָּה לְהַכְנִיעַ אֶת לִבּוֹתֵינוּ, וּלְשִׁבּוֹר לְבָבֵנוּ לַה', וְכֵן רָאִינוּ בְּשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, שֶׁהֶשְׁפִּילָנוּ עַד עָפָר בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים שִׁעְבּוּד הַגּוּף וְשִׁעְבּוּד הַנֶּפֶשׁ כְּדֵי לְהַכְשִׁירֵנוּ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, כִּי עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה וִידִיעַת ה' אֵינָם אֶלָּא בְּלֵב הַנִּכְנָע, וְלָכֵן הַקָּבָ"ה שׁוֹבֵר וּמַכְנִיעַ אֶת גַּסּוּת רוּחוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָלָל וְשֶׁל כָּל יְהוּדִי בִּפְרָט בְּצָרוֹתָיו הַפְּרָטִיּוֹת, וְכֵן רָאִיתִי בהחיד"א (ואכת"י) שֶׁעִקַּר הַסִּבָּה לְחֲבָלֵי מָשִׁיחַ וְלַצָּרוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁיִּהְיוּ אָז הוּא כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְהַכְשִׁירָם לַגְּאֻלָּה וְלִידַע אֶת ה', לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע אֶת ה' שֶׁפִּרּוּשׁוֹ הִתְבַּטְלוּת לְהַשְׁגָּחָתוֹ וּלְהַצְדָּקַת דִּינוֹ רַק ע"י עֲנָוָה בְּתַכְלִית, וּלְכָךְ נוֹעֲדוּ הַגָּלֻיּוֹת בְּמַטָּרָה לִשְׁבּוֹר גַּאֲוָתֵנוּ.

וְהָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה, בְּכָל כֹּחוֹ וְכַוָּנָתוֹ, מַצְהִיר בָּזֶה שֶׁאֵין הוּא חָפֵץ לְעַצְמוֹ כְּלוּם, וְאֵין לְנֶגֶד עֵינָיו אֶלָּא כְּבוֹד שָׁמַיִם בִּלְבַד, וְאַף שֶׁבְּכָךְ שֶׁיִּתְעַלֶּה שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְתִגָּלֶה מַלְכוּתוֹ לֹא יְהֵא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה וְקָטָן וְגָדוֹל שָׁם הוּא, לִהְיוֹת כֻּלָּם בְּטֵלִים לַשְּׁכִינָה, וְכָל הַפְּרוֹקֵיקְטִים שֶׁל בַּעֲלֵי הַחֲדָשׁוֹת לְמִינֵיהֶם, כְּרֶגַע יֹאבְדוּ אֵין תּוֹפֵס יְשִׁיבָה, וְאֵין רַבָּן, אֵין תַּלְמִידִים וְאֵין מְשָׁרְתִים, וְכַנֶּאֱמַר: (ירמיה לא, לג): "כִּי לֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם" עִם כָּל זֶה מוּכָן הָאָדָם לְהַשְׁלִיךְ אֶת כָּל הַכָּבוֹד הַמְדֻמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּעוֹלָם עַתָּה, וְאֶת כָּל אֶפְשָׁרִיּוֹת הַזְּכֻיּוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְרָכְשָׁם אֶלָּא עַתָּה בַּגָּלוּת, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא "שַׁבָּת" שֶׁמִּצְוֹת הַמָּשִׁיחַ אֵלּוּ יָמִים שֶׁאֵין בָּהֶם חֻפֵּץ - לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה, וְעִם כָּל זֶה מַסְכִּים הָאָדָם לְוַתֵּר עַל הַכֹּל עַל שְׁלִיטָתוֹ, עַל מַלְכוּתוֹ, עַל עֶסְקָיו, וְכָאָמוּר אַף עַל רִבּוּי זְכֻיּוֹתָיו בַּתּוֹרָה וּמִצְווֹת וְאַף עַל הִתְגַּבְּרוּתוֹ עַל יִצְרוֹ שֶׁאֵין לָהּ מַעֲלָה אֶלָּא עַתָּה בַּגָּלוּת, וּמִּוכָן הוּא לְהַשְׁלִיךְ הַכֹּל רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ תַּכְלִית הַכְנִיעָה וְהַהִתְבַּטְלוּת, וּלְכָךְ אֶחָד כָּזֶה הִגִּיעַ לַתַּכְלִית הַמְכֻוָּנֶת בַּגָּלֻיּוֹת שֶׁמַּטָּרָתָהּ לְהַכְנִיעַ כָּאָמוּר, וּלְכָךְ לְאִישׁ אֲשֶׁר כָּזֶה לְשֵׁם מָה יִסּוּרִים וְהַשְׁפָּלוֹת, הֲלֹא זֶה הִגִּיעַ לַתַּכְלִית הַמְכֻוָּנֶת שֶׁבַּגָּלֻיּוֹת לְלֹא יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וְלָמָּה אִם כֵּן שֶׁיִּתְיַסֵּר, וְלָכֵן גַּם אִם נִגְזַר עָלָיו גְּזַר דִּין שֶׁל 70 שָׁנָה לְרָעָה נֶהֱפַךְ עָלָיו לְטוֹבָה, וְהוּא כָּאָמוּר, כְּשֶׁאוֹמֵר זֹאת הָאָדָם בִּתְמִידוּת וְשׁוֹמֵר אָמֵנִים - דְּהַיְנוּ מַמְתִּין וּמְצַפֶּה לַעֲנִיַּת אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא לַעֲנוֹתָהּ בְּכָל כֹּחוֹ וּבְכָל כַּוָּנָתוֹ,

וְלַחְפּוֹץ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְהִשְׁתּוֹקְקוּת וּבְצִפְיָה - לְפָחוֹת בְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁעוֹנָה הוּא אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא - שֶׁיִּגְדַּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁיִּמָּחֵק בְּכָךְ כָּל זֶכֶר מִכְּבוֹדוֹ שֶׁל הָאָדָם עַצְמוֹ, וְכֻלָּם יִכְרְעוּ וְיִפֹּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמוֹ יָקָר יִתֵּנוּ.

וְכַיָּדוּעַ שֶׁכֵּן הָיָה אוֹמֵר הֶ"חָפֵץ חַיִּים" זצ"ל, דֶּאֱמֶת הוּא שֶׁעַתָּה בַּגָּלוּת יֶשְׁנָהּ מַעֲלָה לַתּוֹרָה וּמִצְווֹת וְלַזְּכֻיּוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַכֹּל וְאֵין בָּהֶם לֹא זְכוּת לֹא חוֹבָה, וְעִם כָּל זֶה חַיָּבִים אָנוּ לְצַפּוֹת לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ כְּדֵי שֶׁכְּבוֹד שָׁמַיִם יִתְקַדֵּשׁ וְיֻפְסַק הַחִלּוּל ה' הַגָּדוֹל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בַּגָּלוּת, וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת צִפִּיָּתֵנוּ גַּם עַל חֶשְׁבּוֹן שֶׁבְּכָךְ יֻפְסַק אֶפְשָׁרוּת הַעֲשָׂרַת זְכֻיּוֹתֵינוּ וְאוֹצַר מִצְווֹתֵינוּ.